765 1976

Budai Napló

XV. évf. 571. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Negyedévre 6 korona. Szerkesztősége: I., Bors-utca 24. sz. Kiadóhivatala: II., Fő-utca 7. szám.

FELELŐS SZERKESZTŐ: J. VIRÁG BÉLA

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 kor. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. január 8.

MTKA 1963

Sokat vétett

a Duna ellen Budapest népe. És ha az elmult idők csapásain okulva, megtanult is védekezni a haragvó Duna ellen, a pártpolitikáktól agyonsanyargatott *közvéleményben nem tudott gyökeret verni az a tudat,* hogy a Dunában nem félelmetes ellenséget, hanem érdekeink hatalmas emeltyüjét, s közgazdasági életünk nagy célokhoz vezető országutját kell látnia.

Több mint 300 millió koronát vett fel pénzügyi programmjába az országos vizi utak kiépitésére az 1908. és 1914-iki törvényalkotás; de ebből a nagy összegből eddig alig 50—60 millió korona tudott közgazdaságunk testévé válni. A legfontosabb kérdés, viziutrendszerünk központi kikötőjének ügye még ma is csak a vajudás állapotában van. S ami a legnagyobb baj, ennek az országos nagy kérdésnek, amelynek helyes megoldásától kereskedelmi, ipari és mezőgazdasági érdekeink jövője függ, mely h Kelettel való gazdasági kapcsolatunk és a fejlettebb Nyugattal való védekezésünk egyik legerősebb fegyvere, — *gazdátlanul* áll a pártpolitikai problémák tömkelegében.

Mert hát ki is ennek az ügynek felelős gondozója?

A Duna, mint folyamrendszerünk gerince, vizjogi törvényeink értelmében a *földmivelésügyi* miniszterium jogkörébe tartozik. Mint közforgalmi út, közlekedési eszközeivel együtt a *kereskedelemügyi* miniszteriumban felállitott *Vasuti és Hajózási* Főfelügyelőség alá tartozik. Kikötőinek ügyeit a kereskedelemügyi miniszterium *Tengerészeti és Hajózási* Osztálya intézi. A révjog szempontjából a *pénzügyminiszterium* illetékessége áll fenn. A vasutakkal való szerves kapcsolatnál fogva a kikötőkkel való vonatkozásai a *Máv.* ingerenciája alá is tartoznak. A part-bérletek és partok melletti közterületek dolga végül a *székesfővárost* illeti.

Mindezekből kétségtelen egyfelől, hogy ez közgazdaságunk nézőpontjából szerves egység gyanánt kezelendő kérdés teljesen fel van aprózva a sok különböző hatóság kompetenciája között; másfelől — hogy törvényeink szerint az egész Duna-kérdéshez s a kikötő-ügyekhez a legjobban érdekelt magyar székesfővárosnak van a legkevesebb köze. Ki hinné, hogy a magyar folyam-rendszer középpontjában álló, a gazdasági készültség összes intellektuális és anyagi eszközeivel felvértezett székesfővárosnak még cask annyi joga sincs a partbér-illetékek megszabásán kivül a magyar Dunához, hogy a helyi csavargőzös-vállalat sötét állomásain egy lámpa felállitását követelhesse.

A Duna-bizottság, mely végre munkához látott, tekintettel a fent vázolt tagolatlan viszonyokra, energikus elhatározással kivánt a *székesfővárosi kikötő ügyének lökést adni.* Kimondotta, hogy ennek a nagy horderejü, végtelenül sürgős kérdésnek felelősség mellett való intézéséhez egy erre hivatott tényezőt kell delegálni. *Kimondotta, hogy a külföld példájára ez az egységesen vezetendő akció nem kerülhet más kézbe, mint a legjobban érdekelt Budapest székesfőváros jogkörébe.* A határozat nagy jelentőségét fokozta egyfelől azon körülmény, hogy a bizottságban az illetékes hatóságok és gazdasági érdekek legelőkelőbb exponensei vettek részt; másfelől az a tény, hogy a bizottság ezt a határozatot *teljes egyhanguságggal* hozta meg.

A magam részéről ismételten kifejtettem, hogy mindezen szétágazó és egymással sokszor összeütköző érdekek és hatáskörök harmonikus munkája *csakis a parlament által delegálandó (tehát a mindenkori pártviszonyoktól független) kormánybiztos utján lenne biztositható.* És bár ma is meg vagyok győződve arról, hogy ily intézkedés nélkül a kérdés *országos* rendezése el nem képzelhető; — másrészt teljes mértékben csatlakozom ahhoz az állásponthoz, amely a budapesti kikötőnek, mint az országos nagy Duna-kérdés egyik fontos *részletének* intézését az erre leghivatottabb székesfővárosra kivánja ruházni.

Ezekután Budapest székesfőváros törvényhatóságán és közönségén van a sor, hogy az jogi testet öltsön. Mannheim, Mainz stb. német kikötőváros annak köszönheti váratlan fellendülését és gazdagságát, hogy maga vette kezébe a vizi közlekedés kulcsát: kikötőinek megépitését.

Folytassa a székesfőváros törvényhatósága a kommunalizálás terén eddig bevált politikáját; biztositjuk a hatóságot, hogy a budapesti kereskedelmi és ipari kikötő kommunális megalkotásának tervében maga mögött fogja látni a székesfőváros egész polgárságának osztatlan közvéleményét.

Ha pogányok volnánk még mi, magyarok, akkor a Dunát kellene imádnunk, oly hatalmas a jóban és a rosszban. Itt hömpölyög, hol csendesen, lágyan, hol gátakat rombol rohanva; — életet, üdülést, erőt és jólétet hordva méhében azoknak, akik Isten adta erejét felfogják és vele élni tudnak: — halált, pusztulást és szegénységet azoknak, kik gyengék ahhoz, hogy megértsék és közömbösek, hogy felkinált javaival éljenek.

Becsey Antal.

*

A megértésnek a hiánya derült ki a Duna-bizottság értekezletén, amely D é r y alpolgármester elnöklete alatt a városi és kormányhatóságok, a kereskedelmi és ipari élet képviselőinek jelenlétében az elmult napokban folyt le. Pedig figyelmeztetésben és kezdeményezésben nem volt hiány. Már Széchenyi István figyelmeztetett arra a nagy hatalomra, amelyet a magyar közgazdaság szempontjából a Duna képvisel: 1840-ben törvényt is hoztak a Duna fejlesztéséről és a dunai kikötők létesitéséről. Ám az a sok viz, amely azóta a Dunában elfolyt, nem tudott közgazdasági életünk ereiben vérré válni. Az abszolutizmus sötét napjai után az ujra éledő ország ismét felvette 1867-ben a Széchenyi kezéből kihullott fonalat, de eredménytelenül. A kilencvenes években a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, majd később a Magyar Mérnök és Épitész Egylet és vele közgazdasági életünk minden néven nevezendő közülete felkarolta és sürgette a Dunának és vele kapcsolatos vizi utaknak fejlesztését, a budapesti kereskedelmi és ipari kikötő megépitését. Boldogult Hoszpotzky Alajos, Gonda Béla, az európai hirü K v a s s a y Jenő és közéletünk [illegible] egész emberélet fáradságos munkájával akarták felrázni a mi é r z é k e t l e n közvéleményünket az ország legfontosabb gazdasági erőforrásának felismerése iránt; de mind ez a munka csak csalódást tudott számukra teremni. A Duna-bizottság megalakulásával oly tényező kezébe került a kérdés, mely teljes garanciát nyujt az iránt, hogy az a méltó megoldásban részesül. Izgatja is az a tény, hogy Bécs titokban épitteti a freudenaui kikötőt és ezzel akar elénkbe vágni.

Bennünket Budán az érdekel, hogy ez a kérdés miképen szolgálja a mi gazdasági érdekeinket, és — bár nem az történik, amit a közhangulat kiván — megnyugtató az események fejlődése, mely erős gazdasági élet keletkezését teszi valószinüvé. A B u d a i N a p l ó sokat és sokszor foglalkozott ezzel az ügygyel, a mi közönségünk tisztán látja évek óta az egészet és bizonyára megnyugszik annak a hirére, hogy a téli kikötő környékén már folyik a munka. Az Atlantica r.-t. már eddig h a t m i l l i ó n á l többet épitett bele az uj hajógyárba, több hajósvállalat érdeklődött az iránt, hogy miképen kapcsolhatná bele magát e kikötő üzemébe, a máv.-nál készülnek a tervek s igy bizalommal nézhetünk a jövő elé.

Buda, január 7.

Végre a Szépvölgy is sorra kerül. Sokszor irtunk erről, sokszor elsirtuk, hogy ennek a vadregényes völgynek, mely a Hüvösvölgygyel párhuzamosan huzódik az ujlaki templomtól kifelé — mi a baja. Csodásan szép vidék, nagy jövő előtt áll, csak közlekedést kapjon és utat csatornával. *Fock* Ede tanácsnok, aki szereti Budát, ha azt is mondja, hogy Buda a város kényeztetett gyermeke és egy városrész számára se vasaltak ki annyit, mint Platthy György és Becsey Antal Buda számára — mégis arról értesit bennünket, hogy a sokat sürgetett Szépvölgy sorra került. Most készitik a rendezés terveit. Ez Ujlakra rendkivül kihatással lesz, mert mint a Szépvölgy kapuja, közvetiti a forgalmat. Az autobusz által kiszoritott omnibusz-kocsik majd erre járnak, amig megépül a városi vasut, mely számára utat és helyet már a közmunkatanács is kijelölt.

Tengeri hajókat épit majd a budai részen az A t l a n t i c a tengerhajózási R.-T., mely elsőnek állott hivatása magaslatára és rögtön munkához is látott. A Dunabizottság üléséről vezető helyen irott cikkünkben történik emlités e korszakos vállalkozásról, mely a budai gazdasági élet egyik legfontosabb fordulata. Eddig mintegy h a t m i l l i ó koronát fektetett az épitkezésekbe a társaság, mely e vállalkozása miatt, becsületes törekvéssel emelte föl alaptőkéjét. 3—4000 tonnás hajókat épitenek és üresen szállitják a Dunán Galacig, ahol a végső fölszerelés történik. P o l n a y Jenő vezérigazgató külön osztályt létesitett, melynek egyedüli célja és feladata e nagyszabásu hajógyár és ezzel módot adott a székesfővárosnak, hogy a Tabán kipusztitásával hajléktalanná tett őslakosságot megfelelő viszonyok közé elhelyezze az uj hajógyár és a téli kikötő környékén. Megirtuk már több izben, hogy végzetes hiba volt pénzen megváltani a tabáni apró házakat a tulajdonosoktól, akiknek nagy része mesterember és hajós. A pénz elfogyott s e nép ma hajléktalan zsellér. Ezeknek itt a kikötő mellett cserébe kellett volna adni kész házakat, apró kertekkel, hogy régi életmódjukat itt folytathassák. Télen ellátni lakással, étellel a pihenő hajós népet, nyáron dolgozni a kikötőben, hajókon, amig az asszony otthon bajlódik tyukjaival, galambjaival, kecskéjével, kis kertjével. A lebontott otthon helyébe, uj hasonló otthont kellett volna nekik nyujtani, amit sajnos szerencsétlenül elmulasztott a bölcs kupaktanács. De még most sem késő.

Óbuda ütőerén egy nagy, nehéz szij feszül: a rossz közlekedési politika, amely a szabad vérkeringést, a helyes fejlődést, a többi városrészek és az ő javára való ügyes, mindenképen kihasználható központba kapcsolást akadályozza. A közlekedési bizottság, ahogy V a l t i n y i J. főtanácsos biztositott bennünket, régen forszirozza, hogy a budai belső köruton át Kelenföldre legyen Óbudának relációja. Sajnos, a Közuti ezt nem mondja annyira fontosnak, mert

háromszori átszállással nagyon kényelmesnek tartja igy is a forgalmat. — A Tavasz-utcai uj vágány, mely hivatva volna az állandó összeütközés veszedelmét (rosszul fizetett váltógyerekek ritkán látható piros lámpája és zászlója most ez ellen a védelem) a Kórház-utcából elháritani, előreláthatóan idön belül nem készül el. Még a szükséges házak sincsenek kisajátitva, pedig az Óbuda—Hungária-uti hid tengelye is tangál vele. A Bécsi-uti vonalmeghosszabitás az ugynevezett ürömi hidig, mely az egészséges kifelé fejlödésnek lenne segitségére, szintén nem valósul meg. Itt meg a közuti biztositott bennünket arról, hogy ő mindenképen szeretné megcsinálni mind a két uj vonalat, de a közlekedési bizottságon mulik folyton a halasztás, mert ezek a kérdések ott „mindig tárgyalás alatt vannak." Érdemes lenne és ha az ujságtechnika már odáig fejlödött volna, hogy meg lehetne tenni, a két intézmény egymást hibáztató nyilatkozatának stenogramjába az ő különlegesen mosolygós, gunyos hangsulyukat belevinni. Azt a, gesztussal, mimikával, indulatszóval magukból kipréselt leintést, ahogyan egymást és a közönséget elintézik. Még a közmondást is meg kellene miattuk korrigálni: ők azok a ketten, akik veszekednek és a harmadik — a közönség — sir.

Kolibri-kultura lézeng itt Budán. Kabaré-nivó, mozitechnika, frissen mázolt külszin mindenfelé. A rozzant elemi iskoláktól a felsőbb kulturforrásokig agyagos, csatakos, eldugult utak vezetnek. Sehol egy tiszta, valódi igyekezet szivbeli intelligenciával alátámasztva. Az I. kerületben a Supka-párt propaganda-estjei mutattak egy komolyabb kezdetet. A választás elmult és az ottani társaskörök nem siettek a tudományt a szórakozással népszerüsiteni. A II. kerületben még gyatrább állapot uralkodik. Csak öreg méltóságosok és kegyelmesek ferencjózsefe libeg és autóbüze pöfög. No meg egy uj vegyes szellemi felvágott a Vigadóban, amelyik ám már nem élvezhető, mert — elfogyott. Még a III. kerületben van a legszebb bimbózásban a müvészet és tudomány. Van egy szinháza, egy kabaréja, Szabad Liceuma, gyermekvédő egyesülete, katholikus népszövetsége, ahol irók, szinészek, közgazdasági előkelőségek, képviselők, festők, papok, zenemüvészek viszik közelebb az embereket a finomodáshoz, az izléshez, a tudáshoz. Az annyiszor leszólt Óbuda tehát vezet s megérjük még, hogy itt lesz a máshonnan számüzött kultura menedékhelye.

Jellemző epizódok teszik tarkává a képet a várospolitika elsötétitett szobácskáiban. A legutóbbi pénzügyi bizottság ülésén foglalkoztak ujra meddő szópazarlással Buda első kerületének e fontos érdekével: a Tabán szabályozásával. Beszéltek ide, dörögtek oda, ajánlottak, elvetettek eszméket, házakat a városatyák, akik között azonban egyetlenegy budai sem volt. Tehát nem Buda diktál Budának, hanem idegen érdekek, idegen emberek.

A régi kártyapakliból egy figura kiesik és mohó gyorsasággal jut be egy másik. A játék ujra megindul és az ember azt hinné, hogy uj emberrel uj, szebb, szellemesebb keverés, osztás és licitálás lesz. És az első ütésnél ijedten veszik észre a partnerek, hogy a játékban két tökalsó van. Azután még egy. Egy negyedik. Egy ötödik. Egy sokadik. Csupa tökalsóval játszanak és vágják ki egymás ellen, mint adout. Persze, azok nem bántják egymást, csak a játékosok dühöngenek és keresik a sipistát, aki becsempészte őket. És igy lassan kisül, hogy minden játékos a maga tökalsóját tette a pakliba, hogy azzal nyerhessen. Az igy nem tisztává lett alsó uralja a felsőket, a tizeket, sőt még a királyt is. Csodálatos karriér, amiről már a budai polgárok, mint játékosok is gondolkodnak.

Szegények kosztján.

— A budai hadikonyhák. —

Megtörtént, hogy egy élelmes magyar zsidó fölment Bécsbe és azzal állitott be Rothschild bárónhoz, hogy ő tud neki olyat mutatni, amit ő ingyen megszerezhet akár naponkint, Rothschild pedig nem tudja megszerezni semmi pénzért és semmi szin alatt. A kiváncsi Rothschildnak azután bemutatott egy — *szegénységi* bizonyitványt.

Hát ezt — igazán — nem tudja megszerezni a hadimilliomos.

Mint ahogy ma sok szegény ember van Budán, aki olyan ebédet tud szerezni 30 fillérért, amilyet más nem. Mert ahhoz is: szegénységi bizonyitvány kell az előljáróságok részéről, hogy a szegény ember 30 filléres ebédet kapjon a hadikonyhán. Gróf *Apponyi* Albertné elnöksége alatt a közjótékonysági egyesület már hosszu évek óta tart fenn népkonyhát I., Attila-körut 33. szám alatt és most ezt a helyiséget bővitették ki hadikonyhává. Leves és főzelék vagy tészta az ebéd és 60 fillérért megkaphatja mindenki, még a milliomos is, de 30 fillérért csak a valódi szegény, mert annak az ebédjéhez a közélelmezési miniszterium fizeti a másik 30 fillért. De nem holmi kotyvalékot, hanem izletes jó ételt. Még a kegyelmes asszonyok is kóstolgatják: — Jaj de pompás! — Ugy-e jó? — biztattak engem is, amikor egy szombati napon *Becsey* Antalné elnöknő szives meghivására a konyhában egy ragyogó tisztára surolt asztal mellé ültem, hogy közvetlen a forrásnál meritsek.

Hát bizony jó, — és ha nem röstellettem volna, még egyszer kértem volna abból a savanyu burgonyából, amelyről rám mosolygott a véres és májas hurka vegyesen. Aki ezt az ebédet megeszi, jóllakik.

Két részből áll a hadikonyha: külön-külön az alsóbb néposztály és az intelligens egyének számára. Külön házban is van. Az intelligens vendégek 1 korona 50 fillért fizetnek és három fogást kapnak: levest, főzeléket feltéttel és tésztát. Barátságos, világos tiszta szobában, fehérrel teritett asztaloknál foglalnak helyet és az asztalokra még virágot is tesznek a szorgoskodó hölgyek. Fehér köténves, ügyes szobalány hordja az ételt, de haza is vitetheti, aki jönni röstel.

A konyha — mintha katonai fegyelem alatt állana — oly káprázatosan tiszta. Szakácsnék, cselédek sürögnek benne szorgosan és kipirult arccal, hatalmas főzőkanállal a kezében rendelkezik arany szivü *Becsey* Antalné, nem röstelve semmiféle munkát, semmiféle fáradságot.

Aki nem látta, alig tudja elképzelni, hogy micsoda hatalmas gázüstökben főzik ott az ételt. Elférne benne akár 3 borju is egyszeribe, csak volna, aki ajándékba küldené. Öt ilyen üst áll egymás mellett, telve levessel, főzelékkel, tésztával és fogy az étel, mint a gáztartályokban a gáz. Öt nagy gázgyorsfőző, 2 drb. kétemeletes gázsütő segiti az üstöket. Az egész berendezés dr. Ripka Ferencet dicséri, a gázgyár vezérigazgatóját.

A főváros nem sajnálta a költséget, de van is látszatja. Az előcsarnokban *Kállay* Jenőné főtitkár, akit a szervezés és adminisztrálás terhe nyom — kora reggeltől éjfélig ir, számol, pénzt vesz át, jegyet ad és olyan rendet tart erős kézzel, de lágy szivvel, biztató szóval, hogy kalaplevéve áll meg előtte a laikus.

Nem csekély dolog 500 embert rendesen ellátni, de elkészültek ezer emberre is. A polgári konyhának naponta szaporodik a látogatóinak száma. Igazán szájról-szájra jár a hire.

A népkonyhát mint elnöknő most is *Radnay* Árpádné vezeti, aki már egy évtizede áll nehéz helyén. A müveletlen szegény ember zsörtölődő, követelő, sokszor durva a kifakadásaiban, de Radnayné mindennek elejét veszi jó szóval, kedvességgel. De nincs is senki[illegible]ka panaszra. A hölgyek min[illegible]iformisban, fehér nagykötő[illegible]n vannak és a szegény mun[illegible]nem is gyanitja, hogy akit ő sz[illegible]sitének néz, aki eléje teszi a pá[illegible]ó levest, az a szelid arcu, jóság[illegible]tekintetü ősz[illegible]es nő — őrgróf Pallavicini Edéné, vagy Miklós Dánielné. Az a rokkant katona nem is sejti, hogy elébe az ételt báró Hazai Samuné teszi vagy pedig őfensége herceg Hohenlohe Clodvigné.

Minden oly egyszerü, oly póz nélkül való.

Derüt az egészbe az a 250 apró iskolásgyerek hoz, aki zsibongva jön meg délben a Fehérsas-utcai, a Czakó-utcai vagy az Attila-körúti iskolából. Csöppnyi gyerekek, lányocskák, fiuk vegyesen tódulnak be az épület legnagyobb termébe, mely régebben tornaterem volt, amikor e házban még lelkileg táplálták a tabáni ifjuságot. A kanalát mindenki a kezében hozza és egykettőre körül ülik a hosszu asztalokat, külön a fiuk, külön a leányok. Hatalmas csajkákban hozzák nekik a levest, az ő patronájuk *Greiner* Terka urnő, aki mindet ismeri és biztatja őket, hogy leves után mákos metélt lesz. A meleg leves kipiritja az arcukat és mire fordul a csajka a mákos metéltért, széles mosoly várja.

Minden nap mások segédkeznek a vezetőknek, sietö buzgalommal végezve a reájuk mért munkát. Igy hétfőn: Biehn Jánosné, özv. dr. Weiszberger Miklósné; kedden: Gamauf Gyuláné, Greiner Terka, dr. Juhász Andorné, dr. Tarnay Jánosné; szerdán: özv. Miklós Dánielné, Ostián Antalné, Pallavicini Edéné őrgrófné, Szántó Jenőné; csütörtökön: Beck Károlyné, Kallós Edéné, Kalmár Edéné, Kvitten Erzsi, Sultzberger Józsefné; pénteken: Erdélyi Zoltánné, báró Hazai Samuné, Karátson Lajosné, Pakányi Ferencné, Révay Mórné, özv. dr. Weiszberger Miklósné; szombaton: Greiner Terka, Mayer ezredesné, özv. Miklós Dánielné, dr. Tarnay Jánosné; vasárnap pedig dr. Papp Vilmosné és felváltva a többi hölgy.

Még el kell mondanom, hogy mi volt a polgári konyha étlapja 5-én, szombaton: zamatos árpakása-leves, savanyu burgonya főzelék, vegyesen májas és véreshurkával és mákos metélt.

Vasárnap pedig zöldségleves, borjusült káposztával és almáslepény.

És mindezt másfél koronáért.

A gyermekeknek vasárnapra *Pathó* István küldött 25 kiló hust, hogy a jó Isten áldja meg érte.

. . . Pojánkaré ur, Aszkvit ur, nektek a nyálatok csordulna ki, csakhogy benneteket nem hiv ide vendégül *Becsey* Antalné, de *Badal* Ede sem ad nektek szegénységi bizonyitványt!

v. b.

*

Óbudán is megnyilott a hadikonyha hasonló körülmények mellett, mint az I. kerületben. Az alsó néposztály a Határ-utcában kap 60 fillérért, és a középosztály a *polgári* konyhában, a Korona-vigadó nagytermében, teritett asztalok mellett egy korona 50 fillérért három fogást. A konyhákat nagy agilitással, közvetlenséggel és sok szeretetreméltósággal dr. *Stern* Józsefné vezeti.

A II. kerületben Eckermann Edeny. miniszteri tanácsos elnöklete alatt, egyelőre csak a hadi népkonyha nyilt meg a szegényházban, *Szalay* Győző pénztárnok, a fáradhatlan, lelkes emberbarát sok utánjárására. A polgári konyha felállitása körül most buzgólkodnak és a hölgybizottság élére *Bódy* Tivadarnét szeretnék megnyerni.

Jövőbetekintés.

Irta: **dr. Lendl Adolf.**

Európa térképe előtt állok és nézem . . .

Budapest majdnem a közepén fekszik, a Nyugat felől jövő s a Keletbe torkoló, hatalmas Duna szélén, mint utolsó nagy állomás a Nyugat határán és mint kikerülhetetlen kapuja minden törekvésnek, amely a Kelet felé vezet . . . *Budapest nagy várossá fejlődik* rövidesen a háboru után . . . földrajzi fekvése kivánja, a Nyugat és Kelet ujból kialakuló viszonya egymáshoz, magával hozza . . . *óriás világvárossá* fog megnőni hamarosan . . . a mégegyszer erősödő magyar nemzet szivén át lüktetni fog a tulzsufolt Nyugat méretlen forgalma a beláthatlan Kelet álmatag országai felé, hogy ott elszéledjen, gyökeret verjen és meritsen a kimerithetetlen örök bőségből . . . csak a mi jövőbeli fővárosunkon át vezethet az utja . . . *Budapest nagy város lesz!*

Magyarország ujból virradó, fénybe emelkedő jövőjéről álmodhatunk már és álmunk valóra válik talán előbb, mint ahogyan hiszszük. Szép hazánk gyarapodó, egységes nemzete ujra éled, ujra nő, mert a háboruban résztvett, támogatván a hatalma tetőpontjára lépő német nemzetet, főként keleti

törekvéseiben. Vele együtt emelkedik ezután és Budapest nagyváros lesz nemsokára; Középeurópa egyik nevezetes központja, amelyen majd a Nyugat és Kelet forgalma találkozik egymással!

Az uj idők küszöbét régi módon át nem léphetjük.

Uj elvek érvényesülnek a megváltozó társadalomban, uj irányok mutatkoznak a még fegyverben álló nemzetek életében *és a demokratikus törekvések* kavarodásából kiformak olyan alakulások, amik kell, hogy a népek érintkezésében ujból igazodjanak egymáshoz.

Nem Londont akarja a német elvenni az angoltól, hanem India gazdagságába akar nyulni s abból dúsabban, bővebben meriteni, mint ahogyan eddig tehette.

Keletre törekvésének egyetlen használható utjába esik Budapest, Szófia, Konstantinápoly és a bagdadi vasut vonala, amely egyenesen a Perzsa-öbölig s illetőleg Bombay felé vezet. Kilenc-tiz nap alatt mehet a német utas, vagy az áru Hamburgból Bombayba. Sőt, az angol gyorsforgalom szintén kénytelen lesz ezt az utat használni a gyülölt Németországon át.

A mindenre felkészült nagy német nemzet nem messzire ment a szövetségkeresésben; csak a keleti politikája érdekeit támogató országokat választotta segitő társakul: Ausztriát és Magyarországot, Bulgária, Törökország, senki más — mutatja a glóbusz — csak ezek esnek Németország és India közé — a többit mind le kell győznie, vagy lekötelezni, ha Indiát igazán akarja!

Németország terve nyilvánvaló: Angliát le akarja verni, hogy Budapest—Szófia—Konstantinápoly-Bagdadon át Indiába mehessen.

(Folytatjuk a jövő számban.)

LIBÁL ANDOR

OPTIKUS

Szemüvegek és optikai lencsék gyártója.

::

Alapittatott 1845.

::

Telefon: 112-26.

BUDAPEST, II., Fő-utca 4.

Mindent leir!

Kozma-féle

Gépiró és Sokszorositó Intézet

II. kerület, Fő-utca 19. szám.

Leirás. Irógépbe diktálás Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. — Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai gyorsiró tanár.

Telefon: 174—04.

Jó cigány, jó kávé, a Batthyányiban!

HIREK

1918! . . . Uj év, uj eszmék, uj emberek. Valami nagy megujhodás van a levegőben. Várunk valamit, aminek jönnie kell, ami megváltoztatja a mai nehéz állapotokat, melyek mint a mult nehéz rozsdás láncai lógnak rajtunk. A végletekig, a szélsőségekig csapong sokak vágya, ott keresik a jövendő boldogulás titkát. A világ mai rendje iránt megingott a hit és hogy az uj alakulás üdvös is legyen, öntudatos, képzett egyénekre van szükség, akik szivben, lélekben magyarok, tudásukban európaiak, érzéseikben pedig emberek. Ezeket kell megkeresnünk ez ujesztendőben és akkor ujból boldog lesz a magyar és uj fényre derül Buda, mely áll ugyan még, de csüggedten áll, mint valami tépett tollu vén turul madár. Kezdjük hát ezt az évet uj reményekkel, hátha jobb lesz az elmultnál.

Jó bolgár katonák, turáni testvérek, akik dicsőséges érdemrendes mellel, hej, de bánatos rokkantan a magyar nemzet vendégei vagytok, üdv Nektek, fiuk! szent karácsony estéjén, a ti naptártok szerint, mely nálunk a három királyok napjára esik, mintha ezzel is a mi három királyunk szövetségét igazolná. Meghivtunk benneteket az ősi Budára, hogy szivünk melegét is oda tegyük a karácsonyfa alá, amelyet nemes magyar nők gyujtottak számotokra, a Ti örömetekre, édes Testvéreink!

Állandóan 30—40 bolgár rokkantat ápolnak a Révész-utcai kórházban, ahová nagy Bolgárországból jönnek, hogy a hiányzó mükezet, mülábat itt kapják meg. Ezeket a rokkantakat hivta meg a budai általános jótékonysági egyesület 5-én délután egy kis karácsonyfa-uzsonnára. Meg is jöttek katonásan, Tolnay főhadnagy parancsnok és Horváth Béla a magyar-bolgár vöröskereszt osztályvezetője kisérték őket. Ott már várta őket Bókay Árpád egy. m. tanár a kórház igazgatója, Ellinger Gyula a bolgár vöröskereszt igazgatója testvéri szeretetünk lelkes ápolója és Szigeti János a kerület orsz. képviselője. De várta őket a teritett asztal is, melyre három karácsonyfa vetette szelid fényét. És a becsületes bolgár szív megérezte a testvéri magyar szivnek feléje lobbanó melegét. Ezeknek a kemény katonáknak az arcán végigszaladt a köny, amikor eléjük hordták a körülszorgoskodó uri nők tányéron, tálcán azokat a kedves apróságokat: pipát, tárcát, zsebkést, zsebkönyvet, tollat, irónt, szivart, dohányt és cigarettát. Apró emlékek nagy szeretettel nyujtva. Azután jött a párolgó thea, kalács, sütemény, amit gondos kezek sütöttek, főztek. Jutott bolgár szó is, mert megjelent Balanczof bolgár alkonzul és titkára Awramof bájos nejével, aki a megtestesült bolgár szépség. Az ő ajkáról még édesebb volt a bolgár szó. Valahol megszólalt a gramofon és szállt a nyomán a sirató bolgár dal. Régi dicsőség siratója, régi rabság öröksége. És elhozta mindenki a maga adományát: Palugyay Móricné, akit mindenki ugy üdvözölt, mint a jövő csillagkeresztes hölgyét, — a mindig szép, mindig fiatal báró gelsei Guttmann Vilmosné, — a mindenütt áldozni kész Elek Pálné, és a köztevékenysége révén nagyrabecsült Pekár Gyuláné. Az egyesület részéről fehér köténybe öltözve fogadták a vendégeket: gróf Apponyi Albertné, akinek bájos leánya Julika segédkezett a tombola apró nyereményeit örömtől ragyogó arccal kiosztani, Becsey Antalné, mint fáradhatlan háziasszony, az örökké agilis titkárnő Kállay Jenőné és aranyos szivével Szántó Jenőné, aki akkora kalácsot hozott, mint ő maga, amit haza is vittek diadallal a vendégül látott bolgár hősök, . . . a szegény, bánatos, rokkant katonák.

Dr. Hennyey Vilmos postafőigazgató, a budai közélet egyik kiválósága, a karácsonyi ünnepeket Brest-Litovskban töltötte, ahonnan fontos közlekedési ügyekben Szentpétervárra utazott, s igy közvetlen részese a mai nagyidők legfontosabb alakulásának.

Különös ház az, ahol az I. kerületi hadikonyha van, melyről más helyen irunk részletesen. Ócska, lebontásra itélt házcsoport ez az Attila-körut és Szarvas-tér sarkán. Magas párkány övezi, mert az utcát, teret leásták körülötte. Diszes középületnek alkalmas házhely ez, mert minden oldalról utca környezi. A Szarvas-térnek disze volt száz évvel ezelőtt a Kersch-ház. A tabáni nagy tüzvész után épült, ahogy az emelet erkélyén két oldalt a táblák hirdetik. Balról igy:

Das Feuer raffte
400 Häuser
Ins düstre Grab
Den 5. Sept. 1810.

Jobbról: Erzherzog Joseph
Rief aus der Asche
Tabán zur Blüthe,
Zum Dasein mich.

Középen, mint a vasrács disze e hat betü: — *KERSCH.*

Egy outsider történt el tizennyolc rangidősebb fej mellett, a papirformát lepipálva a tanácsnoki — cél felé. Demjén Géza örökét kell betölteni és vehemensebben, mint valaha érvényesül a fővárosi jó recept, mely mennél nagyobb adagokban kell igénybe venni: a protekció. Az ezt ismerők elseje Sztankovics Szilárd (szép magyar neve van!?). Lehet, hogy érdemes reá, de eddig nem fitogtatta. Róla eddig csak azt tudjuk, hogy van vezeték- és keresztneve és a polgármesternek volt — a titkára.

Anyák Köre alakul meg Óbudán is. A nemescélu intézmény hathatós védelemben és intenziv támogatásban részesit minden életnyilvánulásban segitségre szoruló anyát. Az óbudai fiók vezetésére özv. Kuncze Lajosnét kérték fel, aki szeretettel teljes buzgalommal igyekszik a célt elérni nagyszámu, lelkes segitőtársaival.

Gerő Sándor. A budai iparostársadalom mozgalmaiban agilisan részt vesz ujabban a Kelenföld lakója, Gerő Sándor, aki eddig az országos mozgalmaknak volt lelkes harcosa. Amikor Ledermann Mór kilépett az Omke kötelékéből, mely testület Sándor Pál irányitása alatt teljesen a nagykereskedők érdekeinek szolgálatába állott, a kiskereskedők és kisiparosok rovására, vele ment Gerő Sándor is, s azóta rendkivül buzgalommal szervezik országosan a kiskereskedők és iparosok szövetségét, mely most Budán is megalakul. Gerő Sándor nagy intelligenciáju, képzett iparos, aki Budán telket szerzett egy felállitandó cipőgyárhoz és a cipőkereskedők orsz. egyletének főtitkára, akit a népruházó-bizottságba az Orsz. Ipartestületek Országos Szövetsége küldött ki, erős társadalmi tevékenységet fejt ki: kinevezett tagja a lakás-bizottságnak, az árvizsgáló-bizottság szakértője és „A Czipő" cimü iparos-ujság főszerkesztője. Amellett lelkes budai patrióta.

A választójog hatása cimmel nagy érdekességü előadást és vitát tervez egy nagygyülés keretében a III. ker. Demokrata-kör. A kerület képviselője dr. *Pető* Sándor és *Szilágyi* Károly, a Demokrata-kör agilis elnökével az élén, egy komité szervezi a választójoggal kapcsolatos felvilágositást.

Tüske. Az otkolonyos szavak érája lejár. Az igazságot mind fényesebb reflektorokkal kezdik megvilágitani uj emberek, akik eddig szókimondásukért háttérbe szorultak. Ezek el mernek mondani vattába és fluszpapirba babuskált ocsmányságokat, kihámozzák és felmutatják, hogy mennél jobban megundorodjunk az ezeket babuskálóktól: a régi rendszertől. De meg kell halni valakinek, hogy szóhoz juthassanak, hogy mint városi bizottsági póttagok előléphessenek, v. b. t.-nak: valóságos bizottsági tagoknak. — Orova Zsigmond dr. Óbudáról járta meg ezt a hosszu utat — ujév napjára lett bizottsági tag. Szellemes támadásai, erős argumentáló és jellemző ereje bizonyára mindig komoly száma lesz a városházi kabarénak.

Lelkes szózattal fordult a II. kerület jómódu polgárságához a II. ker. Gyermekfelruházó-bizottság, gyüjtő-iveket küldve szét és a gyüjtésre fölkérték a háztulajdonosokat. Ha a ház urnője csak egy félnapot áldozna rá, hogy végigsétáljon a házban levő lakásokon, oly tekintélyes összeg gyülne összse e nagyon nemes, nemzetfentartó célra, mely a bizottságot nagyarányu felruházásra képesitené. A befolyó pénzt kérik beküldeni a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank fiókjához, II. Margit-körut 3. A fölhivást dr. Weinek József elnök, dr. Talabér István társelnök, Szabó Gyula főjegyző alelnök és Kolumbán István igazgató, titkár irták alá.

Hatház és Vidéke. Ugy hangzik, mintha egy kis falusi lapnak ósdi, rosszul megválasztott cime lenne. Az elhanyagolt kis falusi stil és az ósdiság tényleg talál is, csakhogy ez városrész, Budapesten van. Óbudának külső területén. Ami rendezetlenség, csirkefogóság, elmaradottság csak képzeletben is lehet — mind Hatházra tolódik. Erkölcsrendészet és egészségügy tekintetében is sulyos kifogások emelhetők. Bacillus-tenyésztő, trágárságot burjánzó csunya melegágy: a falu aljának cigánysora. Le kellene rombolni az egész vidéket és ha mást nem, hát barakokat épiteni a helyére. De a Helyiérdekü filátori-gáti szemét-telepét az igazgatósággal kellene huszonnégy órán belül rendbehozatni.

IPAROSÉRDEKEK

Kérdések

az iparosság jövőjéről.

Magunkévá akarjuk-e tenni a harctérről visszatérő iparosok és kiskereskedők elszomoritó helyzetét?

Segiteni akarjuk-e az anyaghiánynyal most is küzdő iparosokat és a háboruból visszatérőket, hogy anyaghoz, s igy kenyérhez jussanak?

A kis iparos és kiskereskedő érdekeit sértő, csak a nagykereskedők érdekeit szolgáló központokat a háboru után sürgősen akarjuk-e beszüntetni?

Az iparosság mind sürübb panaszait orvosolni akarjuk-e? Állitva olyan irodát, mely kizárólag a panaszok gyors és méltányos elintézésével foglalkoznék?

Az iparosok aggkori ellátását célzó nyugdijszerü intézményt akarjuk-e létesiteni?

Ugyebár — igen!

Mert ezeket tüzte maga elé célul az Országos kisiparosok és kiskereskedők szövetsége, melynek budai osztályát most szervezik.

Központi panaszirodát állit a Főutcában, ahová dijtalanul fordulhat bárki orvoslásért.

Harcol a központok tulkapásai ellen, küzd az anyaghiány pótlásáért és előkészíti a harcból visszatérő katonák itthoni helyzetét, hogy kevesebb küzdelemmel kezdhessenek uj életet.

Erről van hivatva tanácskozni a január 13-án délelőtt 10 órára összehivott nagygyülés a Koronaőr-utcai iskolában.

A kézmüiparosok fontos nagy érdekeiről lesz szó.

Boldog iparosok!

— Az uj szervezkedéshez. —

Mert mindenki bennünket akar boldogitani, de soha senki értünk még nem tett semmit.

Hallomásból tudom, szóbeszéd tárgya, hogy uj országos szervezkedés készül, amelynek cime volna „A Kisiparosok és Kiskereskedők Orsz. Szövetsége.“ Cimnek eléggé szép, de azt hiszem, hogy már a kereszteléskor megbetegedett, mert a kereskedők és iparosok érdekeit egy kalap alá fogni nehéz. De nem is kell. Védje meg mindenki a maga érdekeit.

Nekünk iparosoknak meg vannak a mi iparos-köreink és a II. kerületi van olyan régi és elismert, mint egy uj szövetség. Ha mi komolyan akarunk valamit az iparosság érdekében, akkor azt ki is tudjuk vivni — minden támogatás nélkül.

Bennünket már elismertek, amikor a székesfőváros ügyeit intéző közgyülésen két helyet adtak a II. ker. iparosságnak. Nekünk ezen az alapon kell haladnunk. Az iparoskörünket kellene nagy agitációval fejlesztenünk s odatörekedni, hogy annak minden kerületbeli iparos a tagja legyen.

Van elnökségünk, titkárságunk s ha valakinek panasza van, terjessze itt elő és épen olyan jól el tudjuk majd intéztetni, akár az uj szövetség.

De legyen hát!

Talán hoz ez valami üdvöset. Ne zárkózzunk el előle, — ám minden hátsó gondolat nélkül. Ne szolgálja ez senki magánérdekeit és legyen ebben a szervezetben a vezetés az iparosok kezében. Sok név került forgalomba az elnöki tisztségre és mindegyiknél valami érdek látszott ki.

Nekünk ennek a szervezetnek az élére kipróbált ember kell és ha szétnéztek, Budán egyetlenegy embert találok csak, akit mélyrehato közgazdasági tudása, országosan méltányolt köztevékenysége, elismert képességei és tudása, a kisemberek sorsa iránt való önfeláldozó érdeklődése erre méltónak mond, akkor azt Becsey Antal mérnökben, aki társam a város közigazgatási bizottságában — találom meg, akit eddigi szereplése egyenesen kijelöl erre a helyre, ha ebben az uj szövetségben komoly munkát akarunk végezni és az iparosságnak hasznos eredményeket elérni. A szavakkal, eszmékkel való játékhoz nem adja magát, velem együtt, de a kisiparosság szociális helyzetének javitásához bizonyára szivesen hozzájárul ő is. Az ő erős vállához fölajánlom az én gyönge vállaimat is. Őt készségesen támogatjuk majd mindnyájan.

Szeretném óvatosságra inteni iparostársaimat. A vasárnapi nagygyülésen ne hamarkodjunk el semmit. Hallgassunk meg minden okos szót és döntsünk legjobb tudásunk szerint.

Szabó Gyula.

A Kelenföld érdekei.

— A kisiparosok szervezkedéséhez. —

Engedje meg, igen tisztelt Szerkesztő ur, hogy az alakitandó uj szövetségről a magam és sok iparostársam véleményét elmondhassam az Ön lapjában, mely évek óta lelkesen szolgálja az iparos-érdeket, ahogy eddig senki más nem tette.

Egy uj országos szervezetet akarnak itt Budán is megszervezni, a kisiparosok és kiskereskedők orsz. szövetségét. Kik? Nekünk idegen nagyságok már nem kellenek. A budai iparosérdekeket csak gyakorlati tudással biró budai szakember tudja kellően szolgálni, még pedig olyan, akit ismerünk. De mert még van a vágy ilyen érdekszervezethez, akkor alkossunk tényleg valami üdvöset. Nemcsak uj szervezetet, a meglevő szervezetek mellé, amely kenyeret ad néhány embernek, és él, mert megvan, de se nem árt, se nem használ.

Soha nem hallott neveket említettek előttem, ami nem keltett rokonszenvet se nálam, sem sok más iparostársamnál. Hát oly szegények vagyunk vezető-emberekben itt Budán? Téves ez a hit. Csak ne akarjunk hivatásos politikusokat a mozgalom élére, csak ne engedjük ezt a mozgalmat semmiféle politikai párt céljaira felhasználni, akár nyiltan, akár dugva. Nem politika kell nekünk, hanem gazdasági és szociális tevékenység.

A Kelenföld lesz idővel a budai rész gyárnegyede. Ez a jövőnek nagy fejlődésképességü területe. Itt folytatódik Pest. A kisiparosnak és a kiskereskedőnek itt különleges érdekei vannak, ezeket bele kell kapcsolni ebbe az uj folyamatba és érdekeit itt kell megvédeni. Ezzel az ipari fejlődéssel együtt jár nagy munkástömegek és hivatalnokok ellátása, s ha ebbe nem tudunk idejekorán okosan beleilleszkedni, akkor fölöslegessé válhatunk. Gazdasági kérdésekben a kerület vezetője már évek óta *Becsey* Antal, iránta bizalommal van az iparosság és szivesen látná őt az uj szervezkedés élén. A kiskereskedő érdekeit egy másik lelkes harcosra szeretnénk bizni, *Schey* Ernőre, akinek szociális érzéke és áldozatkész, közhasznu tevékenysége az utóbbi időben bizalmat keltett a kerület minden küzdő kisemberénél. Ezek a meglevő szervezetek erősitésével épitenék föl ezt az uj szervezetet, s igy a helyi érdekeket szolgálnák országos keretben.

Ők ketten megóvnák a Kelenföld érdekeit és gyakorlati tudással vinnék előbbre a kisiparos és kiskereskedő ügyét. Sajnos, hogy *Várnai* Sándor iparosköri elnökünk hadban van, s igy egyelőre az ő közreműködésére nem számithatunk.

E sorok közlését kéri tisztelettel

Fischhof Oszkár
villanyszerelő-mester.

A II. ker. iparoskör legutóbb tartott értekezletén elhatározta, hogy e hó 13-án a Koronaőr-utcai iskola tornatermében tartandó nagygyülésén, mely hivatva van dönteni az Orsz. kisiparos és kiskereskedő szövetség budai szervezetének létesitése ügyében, a kör titkára által képviselteti magát hivatalosan.

KÖZGAZDASÁG

Uj biztositó-társaság alakult „Első Biztositó Intézet Katonai Szolgálat Esetére, Élet- és Gyermekbiztositó Részvénytársaság“ 2,000.000 korona alaptőkével. Az alakuló közgyülés után megtartott igazgatósági ülés a társaság elnökévé grőf Teleki Lászlót választotta meg, vezérigazgatókká Krausz L. Pált (Budapest), Winter Arnoldot (Wien), ügyésszé pedig dr. Wittmann Ernő ügyvédeket nevezte ki.

A Takarmányforgalmi R.-T. rendkivüli közgyülésén az alaptőkét 10 millió kororól 30 millió koronára emelte fel és elhatározta, hogy a vállalat ezentul az Állat- és Takarmányforgalmi Részvénytársaság cimét fogja használni. Az uj részvényeket a földmivelésügyi miniszter veszi át. A közgyülést követő végrehajtóbizottsági ülésen Lichtenstein László vezérigazgató bejelentette, hogy az állatforgalmi osztály megkezdte működését és minden intézkedés megtörtént, hogy a társaság feladatainak megfelelhessen.

Az Olaj- és Zsiripari Központ r.-t. közgyülésén Szegő Béla ügyvezető igazgató terjesztette elő az igazgatóság jelentését. A központ működésének méretét mutatja, hogy a lefolyt üzletévben 233,436.463 koé rona 55 fillér összáruforgalmat bonyolitott le. A 870.691 korona 76 fillér tiszta nyereségből a részvényeseknek 5 százalékos kamat cimén 50.000 koronát kifizetnek, a fennmaradó 820.691 korona 76 fillért pedig a tartalékalapba helyezi. Az igazgatóság régi tagjait ujból megválasztották kiegészitve azt érdemes uj tagokkal.

Az Országos Sertésforgalmi Iroda megkezdte müködését Bálvány-utca 7. szám alatti helyiségeiben. A közélelmezési miniszter jóváhagyta már az iroda ügyrendjét, amely szerint öt főosztálya lesz az uj intézménynek. Ezeknek élére a sertésátvételi bizottság vezető emberei közül Pártos Szilárd dr. és Elek Dezső, mig a Haditermény r.-t. részéről Mangold Sándor, Schnabel Viktor és Zankay Viktor cégvezetők kerülnek. Értesülésünk szerint az iroda összes pénzügyi müveleteit a Haditermény r.-t. fogja intézni, amelynek részéről Reisz Jenő dr. igazgató igen tevékeny részt vett az előmunkálatokban.

Szerkesztik:
HOLLÓ TIVADAR és R. RÉW SÁNDOR.

TÉLI SPORT
az
ÁLLATKERTBEN!

HÁZILAG KÉSZITETT NŐI, FÉRFI ÉS GYERMEK FEHÉRNEMŰT KEZESSÉG MELLETT KENDKIVÜL JUTÁNYOS ÁRBAN AJÁNL PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, KRISZTINA-TÉR 3.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehezségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Ovszer fertőző betegségek ellen.

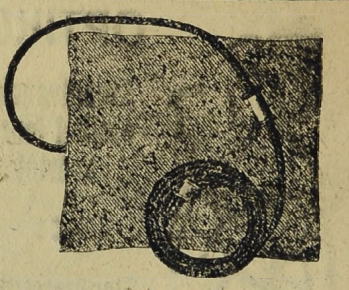

VILLAMOS TESTMELEGITŐ
Dr. Heilbrun rendszer homérséklet szabályozóval. Kapható:
MAGYAR SIEMENS-SCHUCKERT-MÜVEK
BUDAPEST, VII ker., Teréz-körut 36. sz.

Villamos világitási és erőátviteli berendezések
BUGÁRSZKY ZSIGM.
műszaki és elektrotechnikai vállalat
Budapest, II. kerület, Fő-utcza 68. és Gyorskocsi-utcza 23. sz.
Gombolyitó műhely. Teljesen berendezett próbaállomás villamos készülékek és gépek kipróbálásához. Villamos gépek, készülékek, dynamók, motorok stb. javitása. Villamos felszerelési czikkek gyártása. Telefon-szám 175—27.

Kiadó: Viraág és társa. Magyar könyvnyomda és kiadóvállalat részvénytársaság, Budapest, V., Ügynök-utca 8.

Budai Napló

XV. évf. 572. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Negyedévre 6 korona. Szerkesztősége: I., Bors-utca 24. sz. Kiadóhivatala: II., Fő-utca 7. szám.

FELELŐS SZERKESZTŐ: **J. VIRÁG BÉLA**

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 kor. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. február 15.

Sivár

a budai kerületek politikai kialakulásának a képe. Bizonytalanság, megnemértés, határozatlanság és szétbúzás festik alá kellemetlen, borongós, ködös alapszinnel. — „Ha hárman vagyunk háromfelé huzunk“ — mondotta egy képviselő a budai iparosok szövetségének ülésén, ahol három orsz. képviselő volt jelen és háromféle függetlenségi párthoz tartozott. Köztük volt Szigeti János is a Krisztinaváros képviselője, aki most készül pártjának beszámolni az ő belépéséről a kormány-pártba. Csak a kedélyek csillapodtát várja, amikor ez a háromnapos csoda is lejárja magát.

A II-ik kerületben éppenséggel nem tudják az emberek, hogy hányadán vannak. A munka-pártba küldték képviselőt, abban a hitben, hogy az a kormányzó párt. Most azonban nem az már. Ez a kerület pedig, csak a kormány-párti vizeken tud evezni, Kollár Lajos viszont nem nyilatkozik. Ő is vár amig végleg valamerre fordul a helyzet.

Pető Sándor a III-ik kerületben Vázsonyi nyomán jár, aki most erős kormány-párti, de a saját pártját nem oszlatta fel. A juhász van az akolban, a nyáj kint rekedt. Olyan kormánypárti ellenzék.

A polgárság is tapogatódzik. A széleken demokratikus és radikális mozgolódást látunk. Óbudán átszervezik a demokrata-pártot, Kelenföldön ujjá szervezték, de ott a radikális-párt is készülődik. A volt kormány-párti kaszinók pedig még nem döntöttek. Tiszáék régi lobogóját begöngyölték, de még uj zászlót nem tüztek helyébe.

Hej pedig sohsem volt oly nagy szükség az egységre, mint most, amikor a világot felforgató, zavaros eszmék áradata zúdul Magyarország ezer éves alapjára, hogy alámossa.

Nehéz időkben különös jelenségek hatottak ránk megrendítő erővel. Másfél évtizeddel ezelőtt egyszer az eltemetett 48-as hős honvédeket hivta segitségül Ugron Gábor és — másnap Vizaknán az egyik sós tárnából az oda temetett vitéz honvédeket sodorta felszinre a tuláradó talajviz. Egészen épek voltak, ötven év óta.

Most, amikor az egységes nemzet az ezeréves állam és az eddig érintetlen ország van veszélyben, az egyik tudósunk megtalálta Árpád sirját Óbuda határában s a föléje szánt impozáns emlékmű terveit már elkészitette Schulek tanár.

Árpád apánk jelenik meg, hogy megvédje népét és országát.

De van még egy vigasztalásunk. Ebből a zavarból, ebből az alantas tülekedésből, mint árvizből a szikla emelkedik ki egy budai politikus: — *Platthy* György, aki fanatikus hittel, tisztábban látó szemmel, jósszerű ihletséggel emelte föl ujra Magyarország függetlenségének zászlaját.

Mint mindenkinek, neki is vannak bizonyára hibái és gyengéi, de az a széles magyar gesztus amellyel elháritotta magától a hatalomban való részesedést, melyért cserébe kellett volna adnia a legideálisabb magyar eszmét s ezért való rajongását, — még azok előtt is rendkivül szimpatikus, akik nincsenek vele egy párton.

A politikai élet sokszor szennyes hullámaiból magasra és tisztán emelkedett ki, hogy távolról is látható vezére legyen a magyar politika legszentebb hitvallású pártjának. Igy szeretjük és igy tiszteljük őt.

Buda, 1918. február 15.

Ripka Ferenc dr. a párt elnökség megbizásából és az intéző-bizottság nevében értekezletre hivta a ***budavári*** I. választó kerület **48**-as alkotmány-párti érzelmü polgárságát e hó 17-én vasárnap d. u. fél 4 órára a Krisztina-téri iskolába, hogy meg alakitsák a szervező-bizottságot.

Elkésett meghivók tették lehetővé azt a kudarcot, amely az első kerületi polgárságot érte azzal, hogy egy kedves emberét ismét mellőzte a közgyülés. Valami különös módszert használnak az első kerületben, mely a polgárság igaz és őszinte akaratának spontán megnyilatkozását ügyesen tudja meghiusitani. Az előljáró választását huzzák, mint a gummilasztikumot, de szombatról vasárnapra döntöttek egy városi tanácsnok jelölése ügyében, nehogy a jelölésbe, a pajtáskodáson kivül beleszólhasson a polgárság bizalma és szeretete. Szombaton délután postára tett meghivókon vasárnap d. e. 10 órára hivták össze a jelölő értekezletet, melyen aztán csak a beavatottak jelentek meg. Nekünk Sztankovics Szilárd ujonnan megválasztott tanácsnok ellen nincs és nem is lehet semmiféle kifogásunk, de tartoztunk volna ***Sallai*** (Sehmelhegger) Árpád főjegyzőnek annyi méltányossággal, hogy első helyen jelöljük és megválasztatása mellett kellő propagandát fejtsünk ki. A szavazás aránya — 121 szavazat 139 ellenében — azt bizonyitja, hogy az ***idegen kerületek*** jobban és tárgyilagosabban értékelik Sallai egyéniségét, mint ***szükebb*** hazája ***Buda.*** Egy kis buzgalommal sikerült volna őt megválasztatni, ami nekünk feltétlenül előnyünkre vált volna. Mert ***Sallai*** Árpád közel áll a mi budai szivünkhöz. Közbecsülésben álló ős budai patricius családból származik, itt él köztünk az I. kerületben és fővárosszerte az róla a tudat, hogy kedves modoru, szorgalmas, tehetséges, lelkiismeretes, modern tisztviselő, aki ***mint jogvégzett*** ember lépett 20 évvel ezelőtt a főváros szolgálatába. Városi ügyekben nagy a látóköre és Harrer Ferenc dr. tanácsnok ügyosztályába osztva, főleg a városrendezés és épités ügyeiben mint állandó referens a legszélesebb körü tudással bir. Sztankovics Szilárd alig 10 éve került a városhoz ugy, hogy sportügyekben nyerte meg a polgármester barátságát és nem is a közgyülés által megválasztva, hanem egész különös módon, egy külön az ő részére kreált állásba, kinevezés utján. Ennél a jelölésnél, ennél a választásnál is kitünt, hogy sokan csak addig hangoztatják a lokalpatriotizmust, amint az ő céljaikat szolgálja, de rögtön fölösleges ez a kocsikenőcs, amint a szekéren a szabad polgárság bizalmát és szeretetét kellene szállitani másnak.

Viz tehát lesz! Még pedig ásványviz, sőt válogathatsz benne kedves polgártársunk, mert ***háromféle*** viz lesz. Hungária-, Széchenyi- és Gellértviz. Dugaszolva, palackolva, szénsavval telitve. Háromfajta uj kristály. Sőt a Hungáriát szénsav nélkül is ihatja a beteg, mert igy is árulják majd május havában, a Rudasfürdő mellett csinált ásványvizpalotában, ha — és itt van egy kis bökkenő — ha addig megjönnek Németországból a szükséges gépek, amikre már meg van a szükséges kiviteli engedély — és ha lesz kellő fuvarozás. A többi már minden meg van. A viz is. A palota is. Régen meg vannak, még a kezelőtisztek is meg vannak, az igazgató is. A közönség is, amely megissza ennek a furcsa gazdálkodásnak a levét. — Igy néz ki a mi budai városi üzemünk, amelyhez annyi szép reményt füztünk. Igy.

Könnyelmüen adósságot mindenki csinálhat, akire vagyon szállt örökségül, amit megbocsát a világ, ha az adósságot hasznos beruházásra forditja az adós. Budapest székesfőváros utóbbi 10 évét az adósságcsinálós korszakának fogják nevezni, de nem baj, ha meg lesz a látszatja. A mostani 300 milliós kölcsön fölvételét jogossá teszi, hogy most olcsón jut a pénzhez a főváros, s igy inkább ma olcsón, mint később drágán vegye föl. A hatóság főfeladata, rögtön megindítani az épitőmunkát, amint azt a termelési lehetőségek megengedik, mert az épitkezés egy egész sor iparágat foglalkoztat. Most dugába dől minden programm, legfőképen az, mely a kölcsön felvételének alapját képezi. Ez a programm kevés gyakorlati érzékkel és szerencsétlenül van összeállitva, a kórházépitésnek egyelőre ki kell maradnia a programmból, amig a helyzet a belügyminiszteriummal tisztázva nincs. Az idegen kórházi dijak rettenetesen nyomják a fővárost, s ha mégis épit uj kórházakat, nem fog sietni az állam, hogy ezt a kinos kérdést tisztázza s igy az e célra szánt 60 millió jobb célokra teendő félre. A középiskolák épitésére felvett nagy összegek szintén függőben tartandók, mert a főváros csak elemi és polgári iskolákat köteles állitani, — a többi az állam feladata. A közgyülés fontolja meg bölcsen, hogy hová teszi a pénzt, amire annál több joga van, mert az eddigi kommunális beruházások tapasztalatai indokolják a legnagyobb fokú óvatosságot. A beruházás — természetesen — nem lehet minden téren produktiv, hasznothozó, s igy a kamatkülömbségek előre láthatók, ezeket modern szociális elveken fölépülő községi adózási rendszerrel kell kiegyenliteni, a progressziv teherviselés alapján, — nem pedig adónemekkel. A közlekedés, a világitás és a fogyasztási adók épen a szegény osztályt sujtják, ami igazságtalan és méltánytalan. A főváros ne a szegény emberek bőrére csináljon adósságot.

? . . . . ? Egy egész mondatban kell körüliirnia azt a nagyforgalmu teret a Kelenföldön, aki ott lakik, mert nincs neve. Névtelen tér. Minden pötty utcának neve van, csak épen ennek a hatalmas köralaku térnek nem jutott, mely a Fehérvári-ut, a Verpeléti-ut, Átlós-ut és Villányi-ut keresztezésénél alakult ki és mely egyike Buda legnagyobb, legforgalmasabb tereinek. Ha csak a térképen volna meg, mint például az ***Etele***-tér, már volna neve, de igy — még várhat. Hasonlit a Potsdamitérhez Berlinben. Oly fontos utvonalak érintik és nem kellene más, mint átböngészni a történelmet, hogy ***Kelen-tér***, vagy más ilyen, a Kelenföld történetéhez, multjához közelálló történelmi nevet kapjon. Most Fehérvári-utnak mondják, de gömbölyü, tehát nem ut. Ezen segiteni kellene, de nem — budapesti banalitással.

Leckét kell adni a város vezetőinek a gazdasági ötletek terén, hogy ne csak 300 milliós adósságokat, henem ügyes, a polgárságot meg nem terhelő pénzszerzési lehetőségeket valósitsanak meg. ***Rácz Ferenc*** mérleggyáros a felhagyott temetők befásitását ajánlja, az erdőgazdaság elvei alapján. Harminc év mulva, amikor a temetők visszakerülnek, mint felszabadult parlagok a telekforgalomba, — az ugyancsak 30 évig fejlődött hatalmas farengetegek a város központjához nagyon közel milliónyi értéket fognak képviselni. Akadály ennek keresztülvitelére nincs, csak ezt az ügyes ötletet kell más fejébe átültetni s aztán — fát ültetni.

Betü-tréfa. Egy tabáni asztaltársaság jókedvü tagjától kapjuk az alábbi levelet:

Megvedlett elvek! Eltemetett szent eszmék, béke veletek, nektek befellegzett! De megvedlettetek! Kétszer négy hete még — egyetlen, kegyeletre érdemes szent elvek levétek és kétszer négy hét elteltén — nektek Gellérthegy tetején emléket emelnek, szegény szerencsétlen, megtévesztett, félrevezetett emberek és melléje temetnek benneteket — szegény megvedlett, elfeledett, szent elvek! Végleg eltemetnek! Békesség lengjen felettetek!

(Tabán táján talán hamar akadnak alkalmas agyak a talány találgatására.)

hálás alázattal
Halada Barnabás, kádár,
a Marada asztaltársaság tagja.

Jövőbetekintés.

Irta: Dr. Lendl Adolf.

II.

Ha Németország Angliát legyőzheti: hazánk első segitőtársa lesz és a tartós béke folyamán Budapest igazán nagyvárossá fejlődik, mert a Nyugat és Kelet fokozódó világforgalma fog áthaladni rajta.

A németség érdeke az erős magyarság. Csak mi magunk ne gyáváskodjunk és ne majmoljuk őt; ne feledkezzünk meg arról, amivel magunknak tartozunk első sorban; ne kináljuk oda magyarságunkat az ő barátságos közeledéséért, hanem iissük rá mindenre, amit bármely téren teremteni tudunk, a magyar karakter s a nemzeti kultura bélyegét.

Nem szükséges erről sokat szólni és vitatkozni; bele kell fogni a helyes tervezésbe, s egyelőre legközelebbi jövőbe nézve, sürgősen bele kell kezdeni a munkába is, azután pedig kitartóan dolgozni.

Hazánk ősi fővárosát, a magyar király székhelyét, hogy miképen épiteném tovább, most legközelebb, ha megindul a világháboru után a békés munka gyors törtetése; hogy miképen szinezném, disziteném a magyar karakter kidomboritásával, azt el akarom mondani. Hozzá szólok, mert én azt óhajtom, hogy Budapest ne csak óriás, fényes világvárossá fejlődjék a jövőben, hanem hogy öltsön magyar karaktert, magyar szint és eredetiséget, elsősorban szebbik részén, a *Duna budai oldalán.*

Bár együttesen és egymásra támaszkodva nőhetnek csak a jövőben, mégis kétféleképen fognak fejlődni természetszerüen a közös keretben. Ez okból pedig ily módon fejlesztendők a Dunán tul és innen: kétféleképen, de együttesen.

Az egyik a nyilt, szabályos, terjedelmes nagyváros; a gyors haladásu kereskedelem, a nagyipar, a szárnyaló szociális átalakulások és a szélesen terjedő kultura hamarabb változó terrénuma. A másik a multjából és a természetes szépségeiből gyarapodó rész; az intimebb, sőt lokális karakterü törekvések fészke; a fürdőváros, a kellemes lakó, nyaraló és kiránduló, meg mutatni való város, amely idegen szemnek is tetszetős.

*

A Gellérthegy. Talán harminc éve most . . . ez a hegyoldal volt a tavasz kegyeltje: száz meg száz rózsaszinü mandula- és barackfa pompás virágzásban diszlett rajta és ennek gyönyörüsége fogadta az erre járót. Pálmaligetet és más idegen, meg lehetetlen dolgot is terveztek már ide . . . minek? Kedvesebb ám a barack és mandula illatos varázsa és ideillőbb, mint a mesterkéltség bélyege a természetes szépség hátán. Amit maga a hegy nyujt nekünk ebben, azt fejlesszük itt lelkünk örömére. Mandula- és barackfaliget nincs sehol a világon, itt pedig meg lehet csinálni; a mostoha mészkősziklák között más fa ugy sem maradna meg.

Ósdi citadella — mit csináljunk veled? Lebontsuk-e a kőfalakat, avagy megtartsuk-e a nagy rakást disztelen alakjában, kellemetlen emlékeztetőül? Hogyan is merülhetett fel ez a kérdés, nem is oly régen, amikor a Szent-Gellérthegy tetejének rendezéséről volt szó? A vizszintes plató, amelyen a félig lerombolt kőfalak állnak, jó harmadfélszáz méter hosszu és 80—90 méter széles.

Elég nagy terület, hogy ide kiemelkedő, fényes, magyar oltárt állithassunk. Oltárt, amelyhez zarándokolva, hazánk szépségét, országunk nagyságát, népünk multját dicsőithetjük; én hazánk gazdag történelmét képekben hoznám ide és az egész ország *óriás térképét* teriteném erre a sik területre, a mostani állapotának feltüntetésével és olyan arányokban, ahogyan ezt a hely épen megengedi. Országuk terjedelme a valóságban Fiumétól Erdély sarkáig és Árvamegyétől Orsováig körülbelül 1000×600 kilométer. Ha róla térképet készittetünk 1/10,000 arányban, akkor ennek a mérete 100×60 méter volna. Óriás méret ám ez térképnek, nincs még egy ilyen a világon (a legrészletesebb katonai vezérkari térképek, amelyekbe bele van rajzolva minden apróság, többnyire 1/2500-o arányban készülnek) pedig ez könnyen elférne a hegytetőn, a plató közepén és körül lehetne épiteni szélesen, megfelelő módon, hogy be is tetőzhessük. Természetesen plasztikus térképről volna szó, amely hazai földünk minden hajlását, hegyét, völgyét mutatná. Anélkül, hogy a magasságokat fölösen torzitanók, a Magas Tátra csucsa félméterrel magasabban feküdnék benne, mint Fiume és Alföldünk hullámos sikságába észrevehetően belemélyedne a Duna, Tisza, Maros medre; helyenkint a folyók meredek partja, másutt a pusztán végig futó homokbucka dombornsága kiemelkednék belőle.

A méretekre vonatkozólag még egynehány adatot mondhatok el példaképen: 10 méter a természetben 1 mm. volna a térkép területén és 2 mm. a magasságokban. A budai Várhegy pld. 4 cm. magas volna és a Mátyás-templom tornya rajta még 3 cm.; az Andrássy-ut félméter hosszu; a Balaton 8 m. hosszu és 1 m. széles volna; egy a mezőn magában álló nagyobb fa kb. 2 mm. széles és 4 mm. magas lehetne; Szeged pedig jó 20 lépésnyire esnék Budapesttől.

Minden város, falu, tanya, csárda, az utszélén magában álló nagyobb kereszt stb. láthatóan feltüntethető e térképen; müvészies módon, hüen faragva, nemcsak figyelmet megragadó, de fölötte tanulságos is volna minden részlet benne. Egész hazánkat megnézhetnők egy-két óra alatt!

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS
Szemüvegek és optikai lencsék gyártója.
::
Alapittatott 1845.
::
Telefon: 112-26.

BUDAPEST, II., Fő-utca 4.

HIREK

Bódy Tivadarnét a népszerü alpolgármester nejét kérte föl védnökéül az a kulturbizottság, mely a II. ker. Iparoskörben azzal a céllal alakult, hogy ***kulturesték*** rendezésével a kulturát — a ***polgárkonyha*** felállitásával a társadalmi kérdések sorát kezdi megoldani. A bizottság elnökéül *Komjáthy* Jánost választották meg:

Kis eszközökkel is nagy eredményeket lehet elérni, ha praktikusan veszik kézbe azok, akik hivatva vannak a társadalmat vezetni. A kelenföldi népsegitő szövetség végrehajtó bizottságának legutóbbi ülésén, — a hol *Timon* Ákos kegyelettel elparentálta Hegedüs Jánost, — beszámolt az elnökség a mult év eredményeiről, amelyek előtt kalapot kell emelni. *Becsey* Antal ügyvezető alelnök előrebocsájtotta, hogy a szövetség nem gyüjtésekből és adományokból biztositja anyagi készültségét, hanem produktiv üzemekkel, — viszont csakis munkaképteleneket segit adománnyal, mert a munkaképeseket becsületes munkával szerzett munkabérekkel segiti. Külön elismerés illette *László* Jenő mérnököt, aki a ***foglalkoztató*** mühelyt vezeti, mely a mult évben 63.800 korona forgalom mellett, mely összeg tulnyomó részben munkabérekre ment ki, mintegy 5000 koronával gyarapitotta a szövetség törzsvagyonát, 15 ezer koronával pedig a mezőgazdasági üzem, mely 95 ezer korona bevételt mutatott föl, s igy összesen 20 ezer koronával gyarapodott a szövetség és mégis 100.000 koronánál több munkabért fizetett ki. Radikális változást sürgetett *Schey* Ernő abban az irányban, hogy ez az ***altruista*** alapon álló szövetség ne másodkézből, alvállalatba vegyen át munkát a hadsereg számára, hanem közvetlenül, a mihez *Juhász* Andor dr. szivesen fölajánlotta közbenjárását, ami már sikerrel is járt. Altruista feladatai közül elsőnek a gyermekgondozást szolgálja a szövetség és a kelenföldi iskolák napközi otthonait 4400 koronával segitette, megjavitva ezzel a gyermekbarát egyesület által a szegény gyermekeknek dijtalanul adott ebédet, — és 1600 koronát adott tandijakra és iskolakönyvekre. Munkaképteleneknek 3200 korona jutott havi és rögtöni segélyekben és apróbb kamatmentes kölcsönökben. — Az ez évi munkaprogramm a jól bevált régi keretekben mozog tovább, és népszerüsiteni igyeszik a mezőgazdasági feles bérleteket. Mint uj feladatot, a csecsemőgondozó és gyermekvédelmi intézmények erőteljes felkarolását tüzte maga elé. Az ülésen részt vett mint vendég a tulajdonképeni elnök *Pompéry* Elemér, aki most mint őrnagy a hadügyminiszteriumba van beosztva, Badal Ede előljáró, Bátory Károly, Biczó Dániel, Arányi Jenő, Gerster Kálmán, dr. Harmauer István, Kutlánya János, Kelló Vilmos, Mészkő József, Perényi Lajos, Ujj Gyula és Zsadányi Ferenc.

Uj hadikonyha nyilt meg a Kelenföldön, melynek legfőbb hivatása, hogy tápláló meleg étellel lássa el a Budafoki-ut környékének munkásait és a szegény családokat. Két tál ételt ***hatvan*** fillérért kapnak ott a rászorultak, megehetik ott, vagy haza is vihetik. Hus csak vasárnapon van, amikor gulyást főznek a Hungária-uti uj központi konyhán, ahonnan termoforokban szállitják a város minden hadikonyhájába az ételt. Kedden, csütörtökön és szombaton mégis kaphat egy adag husételt az, aki előzőnapon 1 kor. 10 fillért befizet. Az uj ételelosztó helyiséget I. Budafoki 14. szám alatt nyitotta meg a fővárosi népjóléti központ népélelmezési osztálya és vezetését elvállalták: Bossányi Béláné, Biehn Jánosné, Becsey Antalné, Éber Lászlóné, Greiner Terka, Görgey Sándorné, báró Hazai Samuné, Juhász Andorné, Löwy Ernőné, Perei Károlyné, Szántó Jenőné, Simon Miksáné, Tarnay Jánosné és özv. Weiszberger Miklósné, a kelenföldi társaság áldozat és munkára kész hölgyei.

Az ujjászervezet Kelenföldi demokrata párt a Fehérvári-ut 46 sz. alatt bérelt helyiséget és minden szombat este 8 órakor pártvacsorát rendez. Most nyomják a párt felhivását és programmját, egy 200 tagu szervező-bizottság aláirásával.

Kefélik a Gellért-fürdőt. Nem smirglipapirossal, ahogy ajánlottuk, hanem kefékkel kefélik. Hónapokon át okádta rá barna füstjét három szivattyugép, amire ugyan egyáltalán nem volt szükség. A forrás vizét szivattyuzták, amikor a betoncsatornát épitették és ha a vállalkozónak csak a felét annak felajánlották volna, amibe ez a három gőzgép fütése és kezelése került, — megcsinálta volna szivattyuzás nélkül is és hónapokon át, rekkenő nyárban nem kellett volna az egész környéknek keserü füstöt nyelni. Ezen azonban már nem lehet segiteni. A fürdő faláról most lekefélik a kormot, mert a lakók nem akarnak beköltözni, amig a falakon ujnyi vastagon ül a piszok. Most a Magyar Bank Gellért-téri fiókját kefélik kivül-belül.

Intim-esték. Sok közvetlenséggel benső melegséggel, Óbuda elite közönségének egybeforrottságával rendez a Szabad Lyceum óbudai osztálya minden vasárnap előadó estéket. Közéleti kiválóságaink nagyérdekü témákat fejtegetnek, nagy horderejü kultureszméket hintenek szét a mindig zsufolt terem figyelmes hallgatóságába. *Dr. Gaár* Vilmos kuriai biró magas szellemü előadásban, néha shawi erősségü gunnyal boncolgatta azokat a jogokat, amik a mindennapi életben élnek. *Benedek* János dr. országos képviselő pompás dialektikáju előadásában Tompa költészetének örök becsét és a háboru reformáló erejét mutatta be. *Szilágyi* Dezső a régi magyar diákéletet vetitette vissza, kedves szeretettel csüngve az érdekes témán. Az előadások ének-, zene- és szinészművészek közreműködésével lesznek élvezetesebbé, teljesebbé.

Zsembery Elvira a zongorán csupa hév és elragadó bravur. Nagy technikai erudicióval, mélyen átérzett és interpretált játékával tökéleteset remekelt. *Tellér* Frigyes gordonkájának megszólalása ünnep Óbudán, amire nem győznek eléggé figyelni. Lefojtott, szivhez szaladó a gordonka hangjaiba préselt lirája, mely a közönséget egyik extázisból a másikba vitte. *Szőnyi* Géza dr. kontemplativ zenész. Technikai biztossága és kifejező ereje, a melegen zugó hangok a zongoráról kellemes emlék marad a közönségben. *Franassovich* Vali organuma meleg és modulatorikus szopránja, a magyar müdalok szövegét annyira átéli, hogy a maga egyéniségével uj életre támasztja. Költői, belső igazság van az előadásában, amit az áhitat szuggerál a munkába vett dal és költője iránt. A daléneklés terén határozott jövője van. *Csontosné Gellérth* Ilona mély és nagyon intelligens előadásával, biztos intonálásával, gyönyörü megjelenésével élménnyé tudta tenni az énekével megjelenitett operarészleteket. *Garay* Erzsi magas virtuozitásu hegedüjátéka, melyben friss, férfias talentum nyilatkozik meg, távol minden nőies édeskésségtől. Annyi melegséggel, közvetlenséggel s olyan tömör kantilenával füszerezi munkáját, hogy zajos és jól megérdemelt nagy sikere volt. Nővére, *Margit*

szinten hegedün, nagy tehetségét, mely most forr ki belőle, a magasztos művészi ideálok szolgálatába állitja sok izléssel és nagy eredménnyel. *Garay* Jolán művészi gordonka száma, mely fejlődő nagy stilusát és muzikális erényeit mutatta meg, őszinte, nagy tetszést aratott. A fiatal hölgyek szimpatikus művészetéhez pompásan illeszkedett *Weisz* Ilonka ügyes finomságu zongorakisérete. *Bartok* Lucy szép énekében hangjának kellemes ércességét és fényét csillogtatta meg. *Koor* Ida, a Vigszinház tehetséges tagja, bájos szavalattal, *Matus* Laura ügyes zongoraszámmal, *Déchy* Mihály kacagtató magánjelenetekkel szerepelt. *Péchy* Gyula egyházi karnagy pompásan összeválogatott férfikarával hatásosan énekelt. *Clauser* Mihály és *Bartok* Béláné izléses zongorakisérete egészitették ki a sok élvezetet nyujtott müsort, mely három estre volt megosztva.

A Szabad Lyceum élén nagy munkával, sok lelkesedéssel *Szilágyi* Károly, *Beke* Mózes, *Pogány* Ferenc, *Kiss* Sándor és lapunk szerkesztője *R. Réw* Sándor áll.

A **„hétfőiek"** — a hogy magát a minden hétfő este a budai vigadóban összejövő asztaltársaság nevezi — legutóbb melegen ünnepelték elnöküket *Havass* Károly kurlatanácselnököt, és ezzel kapcsolatosan bájos nejét is. Az ünnepiszónok dr. *Exner* Kornél közigazgatási biró volt.

Istent kisért, aki asszonyt kisér a *Naphegy*-lépcsőn, hogy a Naphegy tetejéről hamar lejusson a Szentjános-térre. Még nyáron sem tanácsos arra járni, hát még télen! Ilyen sikátort csakis Budán lehet elképzelni, ahol párja is akad a szomszédságban: — a *Kócsag*-lépcső. Boldogult Tóth Kálmánnak volt egy rettenetesen rosz rime a versei között a kócsag szóra, de ide épen beillenék. „Mert nem vagy te büszke kócsag — nyakattörő vagy te oh! csak." A Naphegyre vivő ezt a két sikátort, a mit lépcsőnek nevez a város, valahogy meg kellene örökiteni, elrettendő példának, hogy milyen *volt* Buda. Sajnos még ilyen — van. A jelenben van.

A **tabáni gyermekek** mostoha sorsával foglalkozott az ottani iskolaszék legutóbb, amikor az iskolaigazgatók azt az aggodalmukat fejtették ki, hogy nemsokára talp nélkül maradnak az uj cipővel felruházott fiuk, mert a talpvédőknek nem viselték gondját, de van egy másik baj is — a gyermekek éhesen jönnek az iskolába és nem birják ki délig. Más elnökök távollétében *Gerster* Kálmán vállalta az elnöklést, mert ezeken a bajokon sürgősen segiteni kellett. Élénk eszmecsere után a kelenföldi népsegitő szövetség vállalta a terheket és a hadügyminiszteriumtól vargákat és bőrhulladékot szerezve, a szövetség műhelyében fogják a talpakat védőkkel ellátni, — a napközi otthonok konyháin pedig ugyancsak e szövetség költségén levest főznek az éhező gyermekeknek. A megoldás radikális és gyors. Igy kivánja a rohanó élet.

Megjárta a Kelenföld azzal, hogy telefonállomásait átcsatolták a *József*-központhoz. Itt olyan orrhangon beszélnek a féllel, olyan meg nem értően, minden jóakarat nélkül, hogy hátborzongatva kér összeköttetést minden ember. Egymás között a kelenföldiek már sehogysem tudnak érintkezni, mert folyton hamis számot kapnak, oly nagyon egyformák a számok. A *nem József*-előfizetőkkel meg épenséggel nehéz összeköttetést kapni. A másik központba való átkapcsolásnál mindig félreértések vannak, mert harmadkézbe jutva, megváltozik a szám. Idegessé lesz a felhivó fél, idegesen fölényes, letorkoló a központi kisasszony a sok hibás kapcsolástól s a végén ugy menekül a bajból a jogosan rendre intett kezelőnő, hogy leakasztja a *búgatót*, ami azt jelenti, hogy: — mással! Egy negyedóra mulva azonban meggyőződik a felhivó, hogy az, akivel beszélni óhajtott, egyáltalán nem beszélt mással, mire azután nem épen hizelgő megjegyzésekben van része a központi kisasszonynak. A két központ rendszere — ugylátszik — csőd elé került, a demoralizált József-központ révén.

Uj forrást fedeztek fel most a Táborhegy lábánál, mely pillanatonkint 18 hl. vizet produkál. Nagyon jó a vize, mely most egy festői réten át a Dunába szalad felhasználatlanul. Máshol már fürdőváros, villasorok büszkélkednének a hegyoldalon a forrás körül, — nálunk egy ócska léckerités cicomázza ezt a hegyet és egy rozzant viskó ad neki *óbudai* keretet.

Praktikus szocialisták lelkes táborává szervezkedtek a tabáni keresztény munkásnők. Nem osztálygyülöletet hirdetnek, nem üres tüntetést, hanem a saját lelkületük alakitását, a befelé és kifelé dolgozást. Elszánt az akaratuk a társadalmi bajok csökkentésére, a komoly és öntudatos szellemi és erkölcsi önképzés mellett. Az egyesülés élén *Kovách* Sándorné és *Trettina* József áll.

Negyven embert vesztett halottakban és foglyokban a „33. Footbal Clubja" és ha komolyan vennénk a nevét, akkor most minusz 7 volna a tagok száma. Szerencsére nem ugy van, ahogyan a közgyülés bizonyitja, melyen a tagok, dacára hogy százötvenen vannak a fronton, nagy számmal vettek részt és ahol dr. *Ripka* Ferenc elnökölt. Dr. *Koch* Nándor főtitkár jelentéséből emeltük ki a bevezető sorokban foglalt elszomoritó adatot. Dr. *Csányi* Jenő alelnök pénztárnok a Club anyagi helyzetéről tett jelentést, mely után megejtették a tisztikar választását. Eredménye: elnök Ripka Ferenc dr., alelnökök Csányi József dr. és Koch Nándor dr., főtitkár Nagy Béla, titkár Szekács Kálmán, ellenőr Vanicsek János, pénztárosok Biernatzky és Fiedler Konrád, footbal intéző: Vermes Dezső, clubkapitány: Steiner Lipót, számvizsgálók: Bálint Béla dr. és Ferstinger Antal A választmány többi tagja: Baráth Zoltán, Biró László, Csávoljácz Ágost, Csávoljácz József, Faragó Lajos, Földes Árpád dr., Goldberger Pál dr., Klein Arthur, Nádas Ödön, Spitz Dezső, Szabó Árpád dr., Szikora Vilmos, Weld Jenő.

Önkéntelenül vetődött föl a kérdés a legutóbbi kegyeletes Szebeny-emlékünnep alkalmával, hogy mi történt eddig az emlékét megőrző és hirdető *emlékmü* ügyében. Az I. kerületi polgárság nagy —mondhatnánk — rajongó szeretetét most kellene e cél érdekében fölhasználni, amig az még melegen lüktet. Még a legnagyobb lelkesedés is folyton lankad, rendet váj évenkint a halál hiveinek sorában, az élet szanaszét dobálja az embereket és a jövevényekben nincs kegyelet. Jó volna erélyesen megsürgetni ezt a mozgalmat, mely hova-tovább fájó, nyil sebbé lesz azok szivén, akik *igazán* szerették Szebenyt. — Tizenkilenc társaskör és kaszinó van a Szebeny Antal emlékbizottságban és vagy valamely kaszinónak, vagy az I. ker. Iparoskörnek kellene átvennie a vezérszerepet, hogy junius hó 13-ikára meglegyen az emlék. Kevesebb szónoklással, de több munkával már régen meg lehetett volna csinálni.

Erős bankéletet igyekszik teremteni Budán a Magyar Bank és Kereskedelmi R.-T. mely négy fiókot tart fenn itt. A legnagyobb forgalom talán a Fehérvári-uti, mely most főnököt és helyiséget cserél. Eddig *Szántó* Jenő vezette, akit azonban nagy pénzügyi tudása nagyobb ügykörbe tesz, hivatotta a központban, habár összeforottsága Kelenföld társadalmával nagy forgalmat biztositott az itteni fióknak. Már évek óta helyettesiti őt *László* Emil a fiók helyettes főnöke és most végleg átveszi a fiók vezetését, mint leghivatottabb, a ki nem csak ismeri a fiók ügyfeleit, hanem birja azok bizalmát is. A mostani helyiség a Fehérvári uton már nem birja a forgalmat s ezért bérelte ki a Bank a Gellértfürdőnek *Kemenes*-utcai sarok helyiségét, mely uj nevet is kap s ezentul *Gellérttéri fiók* lesz a cime. A helyiséget a legmodernebb bankigényeknek megfelelően rendezik be a közönség nagy kényelmére. Thék Endre gyáraban gyönyörüen megtervezett butorzattal szerelik föl az uj fiókot mely e napokban nyilott meg. Az uj bankfiók különös tekintettel lesz a Kelenföld iparosainak és kereskedőinek szükségleteire.

Félmunkát végzett a város a svábhegyi Széchenyi-kilátó körül, amikor csak itt-ott vágatott ki egy-egy fát azok közül, amelyek teljesen elzárják azt a gyönyörü kilátást, mely onnan nyilik. A svábhegyi egyesület erélyes igazgatója *Egan* Ede főfelügyelő ujból megsürgette a városnál a kiláto körüli terület végleges rendezését.

Fájó szivvel nézték a Szarvastér lakói, amikor egy szép téli napon megnyilt a szarvasház egyik rejtélyes pincéje és kocsiszámra kezdték elhordani belőle a burgonyát. Ördögöt burgonyát! Valami alaktalan, agyagos, piszkos, rothadó tömeg volt ez, mely rettenetes bűzt terjesztett, valóságos hullabűzt, hogy rosszul lett, aki a közelébe jutott. A kiváncsi tömeg pedig azt kivánta, hogy bár ütnék bele a mélyen tisztelt tanács orrát. Ugyanakkor egy szem krumpli sem volt a piacokon.

KIVÁLÓ CIPŐK

FÉRFI, NŐ ÉS GYERMEKEK SZÁMÁRA NAGY VÁLASZTÉKBAN KAPHATÓK BUDÁN I. KER. KRISZTINATÉR 3. SZ.

PREISACH JÓZSEF DIVATÁRU-HÁZÁBAN.

IPAROSÉRDEKEK

Választmányi ülés lesz csütörtökön, február hó 21-én este 8 órakor a II. kerületi Iparoskörben.

Az első lépés, mely a háború után a visszatérő iparosság további boldogulásának utján teendő, — az ő hitelviszonyainak méltányos szabályozása a törvényhozás utján. *Rogozsárszky* Zsigmond kelenföldi asztalosmester veti föl ezt a kérdést a *Budai Napló* utján, hogy a nagy általánosságokban tartott iparos boldogitás terveit leszögezze azokhoz a részletkérdésekhez, amelyeken az iparosság boldogulása fordul. — A hadbavonult iparos követeléseket és tartozásokat hagyott itthonn, s ezek fogják megnehezíteni az ujból való kezdést. A hitelezők meg fogják rohanni az iparost és nem jut majd levegőhöz. Ezt szabályozni kell méltányos fizetési terminusokkal, skálák szerint, amivel a bíróságok munkáján is könnyitenénk, ahová különben özönleni fognak a keresetek. Ez ügyben a jövő héten értekezletre is gyülnek az iparosok az I. ker. Iparoskörben, hogy hazatérő társaikat ettől a bajtól idején megóvhassák.

A fehár asztalnál találkoztak e hó 13-án elöször a *budai iparos és kereskedő szövetség* tagjai a szarvastéren levö Szabadpolgári párt helyiségeiben, ahol a budai vezéremberek közül megjelentek Platthy György, Becsey Antal Szigeti János, — mint vendégek Ábrahám Dezső orsz. képv., Szávay Gyula a nagynevü poéta, dr. Soltész Adolf az iparegyesület igazgatója, Sehey Ernő, Zoltán Vilmos iró, továbbá az iparoskörök elnökei és számosan a tagok közül. Tósztozás alakjában folyt az eszmecsere egyszerü, de jó vacsora mellett. — A közel jövőben ismét lesz ilyen társasvacsora a felső Krisztinavárosban.

A vegyes ipartársulatnak kalapos, sapkás és szücs tagjai cérnahiányban szenvedtek és kérésükre *Szurday* Róbert a Pamutközpont vezérigazgatója az ö ismert méltányosságával és azzal a szeretettel, mellyel az iparosság érdekeit ápolja — utalt ki számukra megfelelő cérna mennyiséget.

A kenyérkereső gyermekek

sorsával foglalkozott legutóbb a tabáni iskolaszék, mely az iparos nevelés nagy horderejü kérdéseinek egyike és sürgősen rendezendő. A hat elemi után a gyermeket munkába küldik, ami érthető most, a háboru okozta nagy szükségletek idején, de azért a gyermek továbbképzésének nem szabad elmaradnia.

A szülőt hiába szoritják, hogy járassa az ismétlő iskolába gyermekét, mert azzal menti magát, hogy elbocsátják a munkából. Ezen alapon az iparostanoncoknál már segitettek azzal, hogy magát az iparost teszik felelőssé, őt birságolják, ha az iparostanonc nem jár az ismétlőbe és ugyanezt kellene megtenni novelláris uton minden más munkaadóval, hogy a szülőknek ez a kifogása elessen.

Ebben az ügyben már régebben tettek javaslatot az iskolaszéki tagok, mely szerint az előljáróságok kebelén iskolaügyi előadók foglalkozzanak állandóan ezzel a kérdéssel. Pedagógusok, iskola-igazgatói hatáskörrel, a kik folyton figyelemmel kisérnék a mulasztások okát, állandó összeköttetésben állanának ugy a szülőkkel, mint a munkaadó iparosokkal és mindent elkövetnének, hogy a mulasztások okát megszüntessék.

Ezek az előadók a szülők és munkaadók érdekeltségével odahatna, hogy a gyermek helyesen válassza meg az iparágat és tovább is művelődjék, mert a mulasztás e téren az egész iparos generációra fog kihatni a kultura és a demokratikus elvek rovására.

A választójog általánositása is megkivánja, de az önálló iparosság jövője egyenesen megköveteli, hogy az eljövendő nagy gazdasági harcok és a társadalmi rend átalakulásakor müvelt képzett öntudatos iparosság álljon a küzdőtérre.

Igy vélné ezt jónak

Budai iparosok takarék és hitelegylet cimen egy pénzintézet alapitását tervezik Budán, valamely nagyobb bank bevonásával.

Panaszirodát állitott a „Budai iparosok és kereskedők szövetsége“ mely a jelentkezők minden bajában eljár, elintéz, melynek jogtanácsosa dr. *Nagy* Béla, ismert kelenföldi ügyvéd és az irodavezetésére meghivták *Viraág* Bélát, lapunk szerkesztőjét, aki évek óta küzd az iparosok érdekeiért. Minden pénteken este 7—9 óráig állanak mindketten a jelentkezők rendelkezésére a II. ker. Iparoskörben. II. Batthányi-tér 4. sz. a.

Az önálló vámterület szükségességének megvilágitására nagygyülést tervez a Koronaőr-utcai iskolában a Kereskedők és Iparosok budai Szövetsége. Az előkészitő megbeszélés febr. 17-én lesz a II. ker. Iparos-körben

Tarka-est volt farsangvasárnap a II. ker. Iparoskörben. A régi békeidők néhány óráját varázsolták vissza Karnevál-herceg és az ukrán béke kettős ünnepén. Művészi zene és énekszámok, füszerezve monológokkal, kuplékkal alkották a sok élvezetet nyujtó műsort, ami után a zsufolt termek közönsége pompás jókedvvel ropta a táncot a gyorsan beköszöntő záróráig. Közreműködésükkel az est sikerét emelték *Franassovich* Vali, *Kovacsics* Vera, *Déchy* Mihály, *Garay nővérek*, *Viraág* Ilonka, *Miáthé* Amika, *Kőszegi* István, *Eberhardt* Viktória és *Péchy* Gyula *férfikara*. Az estét rendezték *Váli Gábor* és *R. Réw Sándor*.

Iparos-ösztöndijak. Az Országos Iparegyesület a hazai iparosoknak buzditása és az ipar fejlesztése érdekében az 1918. évben a következő ösztöndijakat juttatja kiosztásra: — 1. Szabóky-ösztöndij, (114 korona), szakmájukban előretörekvő iparossegédek számára. — 2. Hauszmann Alajos ösztöndij, évi 232 korona. Epitőipari és müvészeti tanulmányoknak külföldön való folytatására. — 3. Czettel Gyula-ösztöndij, évi 200, esetleg kétévi 400 korona, legalább 50 korona értékü jutalmakra osztva. Grafikai munkások számára. — 4. Posner Lajos ösztöndij, 1000 koronás alapitvány kamatai, példás viseletü ifjumunkás, iparossegéd, vagy müvezető jutalmazására. — 5. A. Walser Ferenc-féle alapitvány, kamatai, 420 korona, felosztandó a Teudloff és Dittrich Budapesti armatura-, szivattyu- és gépgyár r.-t. által ajánlandó munkások között. — 6. Koszilkov-alapitvány, 6639 korona 22 fillér évi kamatai, különös jóviseletet és ügyességet tanusitó borbélyinas részére. — 7. Mártonffy Márton alapitvány, 50—50 koronás jutalmak kereskedő- és iparostanoncok részére, akik a szakismeretek és a gyakorlati ügyesség terén tanusitottak kiváló eredményeket. — 8. Bachruch Károly alapitvány, 1000 koronának öt év óta felgyülemlett kamatai, különösen jó magaviseletü és képzettségü ötvös- vagy ékszerészinasok jutalmazására. — 9. Gerbaud-alapitvány, 360 korona, egy cukrész, cukorkakészitő, illetőleg csokoládégyár alkalmazottjának, vagy főnökének külföldi tanulmányutra. — 10. Az országos Iparegyesület három 100—100 koronás inasnevelési jutalma az inasnevelés terén kiváló érdemeket szerzett kézmüvesiparosok részére. — 11. Erdélyi Erdőipar r.-t. ösztöndijai, 300 korona fiatal iparosnak, aki a faiparok valamelyikét kivánja tanulmányozni. — 12. Wolfner Nándor-jutalmak, 1500 korona, Wolfnergyári munkások jutalmazása, vagy keresetképtelenek családjának segélyezése. — 13. Kovács Lajos-jutalom (40 korona) érdemes szabótanonc részére. — 14. Kollerich Lajos alapitvány kamatai (400 korona), hadiárvák támogatására. — 15. Erdélyi Erdőipar R.-T. ösztöndija faiparosok részére (300 korona) szakirók és fiatal iparosok külföldi tanulmányutjára.

Az ösztöndijakra és jutalmakra — a Walser- és Wolfner Nándor-jutalmak kivételével, amelyek külön intézkedés tárgyai — a pályázati kérvények az Országos Iparegyesülethez, (Budapest, VI., Gróf Zichy Jenő-utca 4.) intézendők, ahol a pályázatok részletes felvételeire vonatkozólag is bárki felvilágositásokat szerezhet. A Mártonffy-jutalomért folyamodók pályázati kérvényeiket az Iparostanonciskolai Tanitók Országos Egyesületéhez tartoznak intézni.

Valamennyi ösztöndij-pályázat határideje 1918. **március 15-én** lejár.

KÖZGAZDASÁG

Parkváros Részv.-Társ., mely a Magyar Bank és Kereskedelmi R.-T. kebelében alakult, az elmult évben *háromszázezer* □ öl terjedelmü telket vásárolt a Svábhegyen, ahol az épitési viszonyok javultával nagyszabásu villaépitkezést tervez, hogy ezzel gátat vessen a nyaraló családok külföldre való vándorlásának. Buda e gyönyörü helyének méltó felkarolása nagy gazdasági előnyöket biztosit a Krisztinavárosnak és a Vizivárosnak is.

Szabad szervezetté tömörült a III. kerületben a füszer-, élelmiszer-, csemegekereskedők nagy csoportja közös érdekeik védelmére. Az egyesülés agilis elnöke a nagy intelligenciáju és rokonszenves modoráért Óbudán nagyrabecsült *Schmidkunz Lajos*. Ügyes és hathatós segitőtársai *Günther Béla*, az életrevaló ötletekkel gazdag *Vörösváry Miklós* dr. és egy jól megválasztott tisztikar. — E helyt kell felkérésre leszögeznünk az elnök kategorikus cáfolatát egy helyi lap hiradásával szemben: . . . . hogy e szabad szervezet nem csatlakozott és nem fog csatlakozni semmiféle más budai szervezethez, hanem a maga utján törekszik saját speciális céljai felé.

Erős igyekezettel, minden pártpolitikától mentesen dolgozik majd a szervezet, a közönség érdekeit figyelmesen szem előtt tartva.

Két uj gyár épül Buda határán a Repülőgépgyár mellett, mely ezzel kapcsolatos, de azért teljesen önálló vállalkozás. Az egyik az uj *Autógép- Autógyár*, a másik pedig egy *légcsavargyár*. Mind a kettő Albertfalva határán szerzett telket, ami ennek a vidéknek fejlődését erősen előfogja mozditani. Ha a Tabán kipusztitása idején előrelátó várospolitikával éltünk volna, az innen kiüzött lakosság ott kellő megélhetési viszonyok közé került volna s ma már uj városrész állhatna a Csepelszigettel szemben fekvő Dunaparton.

18 milliárd papirosbankót nyomatott a négy háborus év alatt az *Osztrák-Magyar bank* és olvasóinkat bizonyára érdekelni fogja az a kérdés, hogy ennek a rengeteg bankónak a kinyomatása mibe került. A jegybank kimutatása szerint

1914-ben	1,140.363
1915-ben	3,920.750
1916-ban	6,275.010
1917-ben	7,864.6333 kor.-t,

illetve összesen körülbelül 20 millió koronát fizetett ki a bank csupán a bankjegyek előállitásáért.

Osztalékok. A Pesti Hazai Első Takarékpénztár minden részvény után 750 korona, — a Salgótarjáni Kőszénbánya R.-T. pedig 35 kor. osztalékot fizet.

A **Wiener Bankverein** e hónap 12-én megtartott rendkivüli közgyülése elhatározta a részvénytőkének 150 millió koronáról 180 millió koronára való fölemelését. Az ujonnan kibocsátandó részvényeket a régi részvények birtokosainak 580 koronás áron ajánlják fel átvételre. Minden öt régi részvényre egy uj részvény jut. Az elővételi jogot február 13-tól február 25-ig bezárólag lehet gyakorolni.

Hajózás. Az áruforgalom Budapest—Pozsony—Bécs között megindult február hó 4-én a *Magyar Folyam és Tengerhajozási R.-T.* vonalán.

Szerkesztői üzenetek.

K. N. **Óbuda.** Nem méltányos dolog olyan cimet adni egy cikknek, mint ez volt. Az a „két bolond szerkesztő“ nem érdemli meg ezt, mindegyik egész ember a talpán és aki közügyért áldozott is azt legkevésbbé sem szabad kicsufolni. De legjobb igyekezet mellett sem találtuk a cikkben a cim megokolását. Ezek idétlen dolgok és ilyesminek a kihasználására mi kartársi szempontokból kaphatók nem vagyunk.

Maradi és társai. A Krisztinavárosi kabaréban, mely legujabban igen változatos programmal működik, nagy hatásokat kelt az egyik komikus az ő aktuális strófáival, amelyek közül nagyon népszerüvé lett:

Nyolc hét előtt az a nóta járta,
„Lépjen édes az Apponyipártba,
„Igy mentjük meg a Krisztinavárost!“
— Hej! hol van az Apponyi-párt most!

Nyolc hét előtt ugy szólott a nóta,
Ne szavazzunk a népámitóra,
Igy mentjük meg a Krisztinavárost
— Hej! de ki a népámitó már most.

És igy tovább, igen ügyesen. Ez természetesen csak tréfa, amit nem kell komolyan venni. De jól Ajánljuk önnek is, melegen kedves *Maradi* ur.

Többeknek. A titkárnő, vagy gondnokné modortalansága miatt nem kell, hogy a Szarvastéri polgári konyhát kerüljék, hanem tegyenek panaszt a Közjótékonysági Egyesület elnökségénél. Ott rögtön és méltányosan elintézik. Nem a titkárnő kedvéért van a közönség, hanem forditva. Különben majd érdeklődünk ez ügy iránt.

W. M., R. F. Sajnálatunkra nem közölhetjük. A kézirat rendelkezésükre áll.

Szerkesztik:
HOLLÓ TIVADAR és R. RÉW SÁNDOR.

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

Elsőrendü angol női ruhát FÜLES JÓZSEF készit IV. ker., Váci-utca 49. szám. Előnyös fizetési feltételek mellett!

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó Intézet
II. kerület, Fő-utca 19. szám.
Leirás. Irógépbe diktálás Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. — Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai gyorsiró tanár.
Telefon: 174—04.

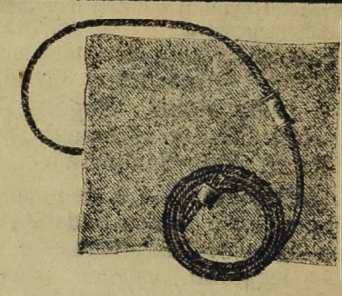

VILLAMOS TESTMELEGITŐ
Dr. Heilbrun rendszer hőmérséklet szabályozóval.
Kapható:
MAGYAR SIEMENS-SCHUCKERT-MÜVEK
BUDAPEST, VII. ker., Teréz-körut 36. sz.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja. 1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emésztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Ovszer fertőző betegségek ellen.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület
hetvennyolczadik évi
RENDES KÖZGYÜLÉSÉT
1918. február hó 27-én d. u. 4 órakor
fogja Budapesten, központi épületében (IV., Deák Ferencz-utcza 5. sz.) megtartani.
Tárgysorozat:
1. Jelentése az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak az 1917-ik évi üzlet eredményéről.
2. Határozathozatal a mérleg és a tiszta jövedelem iránt.
3. Egyéb igazgatósági előterjesztések.
4. Az igazgatóság nyolc (8) tagjának, a felügyelő-bizottság két (2) és a választmány egy (1) tagjának megválasztása és az előző választások folytán a felügyelő-bizottságban és a választmányban esetleg még megüresedő helyeknek választás utján való betöltése. (Alapszabályok 23., 35., 36., 40. és 44. §-ai).

☞ Ezen közgyülésre a t. c. részvényesek azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 14. §-a értelmében csak oly részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által, szavazati jogát, kinek részvénye 1917. december 31-éig nevére iratott s a közgyülést megelőző nap d. u. 5 óráig az egyesület főpénztáránál még le nem járt szelvényeivel együtt letétetett.

Budapest, 1918. február 7-én. **Az igazgatóság.**

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi irodái:
VIII-ik kerület, Üllői-ut 4-ik szám.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)
saját házában ugyanott.

Kiadó: Viraág és társa. Magyar könyvnyomda és kiadóvállalat részvénytársaság, Budapest, V., Ügynök-utca 8.

Budai Napló

XV. évf. 574. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése **egy évre 22 korona.** Egy szám: **50 fillér.** Szerkesztőség és kiadóhivatal: **I., Bors-utca 24. szám.**

Felelős szerkesztő: **J. VIRÁG BÉLA.**

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél **5 korona.** Minden további centiméter **3 korona.** Nyilttér sora **10 K.** Szöveg között **5 korona.** A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. május 4.

Első impresszióim

címen a következőket irja nekünk dr. *Orova* Zsigmond a legifjabb városatya:

Azt kérdi tőlem a szerkesztőség, hogy mik voltak *első* benyomásaim a főváros törvényhatósági bizottságának *közgyülési termében.*

Végtelenül nehéz kérdés ez. Hiszen a városatya az *első* benyomásokat előbb nyeri, mintsem a közgyülés termének ajtaját átlépi, mert oda már mint *kikészitett ember* jut. A Lethe vizétől megtisztultan lehet csak a terembe menni. A Lethe vizének első hullámai a gratulációk. Már itt észre veszi az ifju városatya közigazgatásunk alapjának hiányait, tévedéseit. Kik gratulálnak? Akik örülnek, hogy bekerültem. Kik örülnek? Akiknek okuk van arra: a tanitók, közigazgatási egyéb tisztviselők, a kiknek a voks a fődolog. A bizottsági tag ugyanis egyuttal és legfőként voks és protektor. Ezt kell megszüntetni elsősorban. Lehetetlen állapot, hogy én legyek büntető birája érdemetlen tisztviselőknek és jutalmazója az érdemeseknek, mert erre nincs meg a képességem. Mit tudom én, hogy melyik tisztviselő felel meg az igényeknek a X. kerületi előljáróságnál, mikor alig ismerem az óbudaiak képességeit. Az autonomiának ezt a tulzásba vitt kiterjesztését, hogy a tanácsjegyzőt a közgyülés választja, hibásnak tartom, a min a fővárosi törvény revíziója alkalmával segiteni kell.

A társalgó vagy dohányzó terem az uj városatya várakozásteljes reménységének elhomályositására szolgál. Itt nincsenek pártok, itt nincsenek kerületek, itt társadalmi életet él a bizottsági tag. Miről beszélhet ma másról itt az ember, mint a békéről.

Azért egyes csoportokban vigyáznak a városra itt is. Az egyik sarokban számitásokat eszközölnek, hogy a 300 milliós kölcsön megszavazása esetén az anyagi felelősségből egy bizottsági tagra egy egész millió korona se jut, — tehát meg lehet szavazni.

Szilágyi a legagilisabb: karonfog engem és bemutat polgármestereknek, tanácsnokoknak, városatyáknak. Mindegyik szeretettel fogad, némelyik ajkán szánakozó mosoly játszik. *Rózsavölgyi* volt alpolgármester egyenesen sajnál: mert hogy eddig póttag voltam, a kiből még bizottsági tag válhat, de most már . . jövődben nincs remény.

Rengeteg sok tisztviselőt látok a teremben: előadókat aktastoszszokkal. Munkára! Megszólal a harang és megtelnek a padsorok. A karzaton van a hallgatóság helye; amit igen helyes intézkedésnek tartok, mert a városatyák helyein, a padsorokban ugy sem hall egy árva szót az ember.

A közgyülés a „beszélhetsz jó vitéz, senki sem hallgat rád" mottójával folyik. Tulajdonképen a közgyülési termet kellene társalgónak elnevezni. Ezért igen célszerü és okos dolog, a közgyülési felszólalásoknak a fővárosi közlönyben való közzététele, mert ebből 3—4 nap multán az ember elolvashatja, hogy miről is volt szó a közgyülésen.

A fővárosi közlönyt évek óta figyelmesen olvasom. Soha sem tudtam elképzelni, hogyan lehet egy közgyülésen 50—60 tárgyat elintézni. Most már el tudom képzelni. Csekély fontosságu ügyek (bérbeadások, korengedélyek, átirási és engedelmi dijak ügyében hozott tanácsi határozatok elleni fellebezések stb.) terhelik ok és cél nélkül egy négyszáztagu testület működési gépezetét és ez lesülyeszti a tanácskozás szinvonalát. A törvényszéken három ember mondja ki a halálos itéletet, itt egy 100 koronás átirási dijhoz 400 ember szólhat hozzá.

Első benyomások ezek csupán, de ugy érzem, hogy ezektől nem lehet szabadulni, hiszen a közgyülés minden tagjának meg kell győződve lennie arról, hogy e bajon segiteni kell, mert a közigazgatás kátyuba szorult szekerét onnan kihuzni mindinkább nehezebb lesz. A törvényhatósági bizottságot tehermentesiteni kell a *felesleges* munkától, oly ügyektől, melyek a közigazgatás szakképzett tisztviselői, tanácsa, ügyosztályai által volnának elintézendők és viszont meg kell találni a módját annak, hogy a *felelősség nagyobb súlya* és ennek érzete szoritsa a közgyülés tagjait *intenzivebb* munkára. Legyen vége a szavalatnak és kezdődjék a dolgos munka, hogy a közgyülés ne legyen ünnepélyesen működő szavazó masinája azoknak, kik a határozatokat eleve megalkotják kerületközönkint és — mint mondani szokás — klikkekben.

Valami nyomasztó ül mindnyájunk torkán.

Finomabb, tisztultabb légkörre van szükség; uj világra, a munka világára. Bizonyos, hogy e háborunak véres nyomdokain uj életre kel az emberi energia, mely már berendezkedni készül. Az uj világrendben ott lesz megint Lucifer is, gonosz vigyorgásával emlékeztetvén letünt idők gyászára, de Ádám uj munkáján fáradva tovább küzd a végnélküli cél felé.

Dolgozzunk, mert az én első benyomásam az, hogy kevés, amit eddig végeztünk és lassan, nagyon lassan — megy a munka előre.

Dr. Orova Zsigmond.

Napló: Buda, május 3.

BÓDY . . . az ötödik polgármestere az egyesitett magyar fővárosnak! Nagyarányu, szimpatikus egyéniség, rengeteg élettapasztalattal, kimüvelt tudással, biztosan látó szemmel, nagy energiákkal. Arra teremtve, hogy a mai zür-zavarban rendet teremtsen. Vele kezdődik Budapest székesfőváros IV-ik korszaka. A becsületes, de kislátkörü *Kammermeyer* után, amikor apró vidéki városokból kialakult a nagy metropolis, jött a *Márkus-Halmos* idő amikor a modern pénzügyi politikát alapozták meg, — ezek után már kész talajt talált *Bárczy* az ő szociális politikája számára, mely nagy beruházásokat igényelt és sikerült is a főváros adóságát 500 millióra fölemelni — logikus sorrendben nem következhetik más *Bódy* alatt mint a *gazdaság*-politikai korszak. Az uj világrend is azt követeli, hogy a nagy beruházások alapján egészséges gazdaságot folytasson a székes főváros, konszolidálva üzemeit, vállalkozásait, kiegészitve azokat a még okvetlenül szükségesekkel. A város örökösen hangoztatott nagy jövőjének megalapozására vonatkozó szédületes iramot kell helyes utra terelni, tempóját birható fokra lemérsékelni, amit okos megértéssel igy fejezett ki Bódy, hogy . . . „Budapest nemcsak lesz, de van!" . . . Minden frázis nélkül mondotta el programmját, nem nézve se jobbra se balra, de *hátra* sem, nem kapcsolódott sehová, nem fenyegetett, nem dicsért, hanem táblabirói bölcs józansággal mutatott rá a háború ütötte nagy nyilt sebekre, amelyek gyógyitása volna a programm első része. Élelmet, lakást és ruhát! A másik része pedig a beilleszkedés a háború utáni uj világ rendbe. Lakást — egyelőre ideiglenest, a legszükségesebbet, azután *végleges épitkezést*, mert ez a világváros jólétének alapja és gerince. Élelmet — decentralizált kerületi vásárcsarnokokban, a hová föl csalogatja az ország termését és csak a felesleget adja tovább. A közlekedés gyökeres reformját, amit azzal jelzett, hogy e téren nagy elhatározások előtt áll a város. Gyorvasuti közlekedés a föld alatt. A régi rosz és uj utak kiépitése, és viz. Az egészséget szolgálná a központi gyüjtő korház, — decentralizálva kerületenkinti korházakkal. Gazdagságot adnak a kikötők. A szédületes adóság csinálás korát azzal zárta le, hogy a főváros pénzügyének egyensulyát fogja helyreállitani. — *Bódy* a tiszteséges gazdálkodás, a becsületes munka és a nagyszabásu *gazdasági politika* korszakát nyitja meg. Buda polgársága melegen üdvözli.

Panaszt emelt, a nagy nyilvánosság előtt *Hoepfner* Guido királyi tanácsos és épitész a kelenföld-lágymányosi telek érdekeltség nevében, a kelenföldi kaszinóban tartott gyülésen, ahol képviselve volt a város és a közmunka tanács is. Tartalmassan szép, előterjesztését élénk és magasszárnyalásu vita követte. Baj van a főváros szabályozási terveivel amelyek nem felelnek meg sem a köznek, sem a magánosoknak. Drágák, nehezen kivihetők. A Sasad szabályozási terve is idejét multa és jobb még nincs. A Boráros-téri hid irányában valóságos Unter den Linden-szerü 80 méter széles utat terveznek, a Fehérvári-utat 60 méter szélesen, sürün fásitva ugy tervezték, hogy elzárja a lakott részt a dunaparti gyárvárostól. A kelenföldi pályaudvar szük, rosz helyen van, át kell épiteni, összeegyeztetni a Délivasut ide helyezendő pályaudvarával és ez az egy kérdés is fölboritja az egész városrész szabályozási tervét. A Boráros-téri hid, az állandó kiállitási terület, a Villányi-ut, mind oly tényezők, amelyek a szabályozás tervének revizióját követelik, még pedig sürgősen. Ez létkérdés.

Valami szándékosság is lehetett abban, hogy a mult évben *elkésett* a gyermek felruházó akció és ezer

panasszal voltak az iskola igazgatók, mert télviz idején nem is lehetett megkövetelni a gyermekektől, hogy mezitláb járjanak az iskolába. Az I. kerületi *iskolaszék* legutóbbi ülésén ez — *is* — szóba került és a szék ugy határozott, hogy a cipőket már most kellene megcsináltatni. Ott van a főváros cipőüzeme, mely fejleszthető és akkor idején *és jól* elkészül a szükséges 30.000 pár cipő. A gyermekfelruházó bizottság már két hónap előtt ily irányban tett előterjesztést, de azért máig sem történt semmi, s ha igy tart, akkor ismét egyes cégek méregdrága szivességére lesz utalva a főváros és ismét hitvány, összetákolt cipőt kap. A gyermek védelmet oly bensőséges meleg szavakkal mondotta első kötelességünknek *Bódy*, az új polgármester, hogy nyugodtan várjuk szigoru intézkedését ezen a téren is.

Nagy ugrás volna, ha az előljáró választás alkalmával *Halász* Elemért választanak meg az I. kerület előljárójáva, a ki előtt tizenegyen vannak, köztük *Badál* Ede előljáróhelyettes is, akit a kerület kiván. Demorálizáló hatása volna az ilyen ugrásnak és a kerületek nem is vállalhatják komoly megfontolás után a felelőséget, hogy érdemes közszolgálat után a jól bevált tisztviselő melöztessék egy ügyesebb kortes, a protekciót jobban fölhasználni tudó, de sorrendben erősen hátrább álló tisztviselő érdekében. A közgyülés komolyságába vetett hitet ingatná meg az ilyen feltünően — nagy ugrás.

Csalódnak azok, akik azt hiszik hogy a székesfővárosnak már sikerült 80 milliós deficitet elérnie, mert a deficit csak 60 millió. Azért késik a főváros költségvetése, melyet ez évre már a mult év novemberben kellett volna a fővárosi törvény 90 §-a értelmében benyujtani. Eddig elnézte a közgyülés is, a miniszter is, a ki — tudtunkkal — azonban már megsürgette. — E deficitnél a vigasztaló egyedül az, hogy körülbelül ily nagy az az összeg is amit háborus kiadások cimén az állam köteles megtéríteni a városnak, származván ezek a mozgósitással, kórházak fentartásával és elszallásolásakkal járó kiadásokból. A közel multban ezt könnyedén viselték, pedig itt is rendet kell teremteni.

A szegény tisztviselők ügyét sürgette meg a pénzügyi bizottság ülésen *Perczel* Béla. A fővárosiaknál az a baj, hogy hónapokon át nem töltik be az üresedésben lévő állásokat. 70-80 állás betöltéséről van szó, amit már a mult év decemberében kellett volna megtenni, ami viszont egy egész sor tisztviselő előlépését vonzotta volna maga után. Ma a tisztviselők nyomorognak, — mondhatná — lezüllenek, várják ezt a néhány garast és szünetel a munka, mert a tisztviselők a clubokkat járják, ahol időt és pénzt pocsékolnak, protekciót hajszolnak és az állandó izgalomtól dolgozni nem tudnak. — Az ideiglenes tisztviselők egy éve várjak a státus rendezés jóváhagyását, mely végre megjött, de a felemelt illetmények nem. Julius lesz mire megkapják. Ezen sürgősen segiteni kell.

Pikantériában is volt része a közoktatásügyi bizottságnak legutóbbi ülésén, ahol *Kovácsy* Andorné tantestületi képviselő elpanaszolta, hogy a háború rettenetesen lazitja az erkölcsöket. A polgáriiskolák növendékei, 14-15 esztendős leánykák, öten-hatan összebujnak, hetekig nem jönnek az iskolába, de apjuk anyják aláirásával igazolják elmaradásukat s végül kisül, hogy napról-napra a városligetbe mulatnak diákokkal. Azt ajánlja, hogy minden polgáriskolában állitsanak fel egy otthont, ahol a leányok az iskolán tuli időben felügyelet alatt tanulnának a leckeiket sétálnának, mulatnák és este igazoltan hazamennének. Legtöbbjének apja nincs, anyja egész nap munkában van s az alkalom szüli — a szerelmet.

A könyebb butorbeszerzés ügyében tett inditványt dr. *Krejcsi* Rezső, amit a város közgazdasági bizottságában kellő méltánylással fogadtak és *Déri* Ferencz alpolgármester kijelentette, hogy ezt a fontos ügyet a tanács elé viszi. Az a véleménye, hogy a butorbeszerzés kérdését a lakásépitő programmal együtt kell megoldani. — A butoruzsora valósággal megakasztja a házasodást, mert ma csekélyebb fizetésü tisztviselő vagy kezdő iparos nem képes megfizetni a legszükségesebb butort sem, s ezzel a nemzetfentartás ütőerét vágják el.

Megjön az ideje mindennek, és a kik türelmetlenül sürgették mindig a Római fürdő kiépitését, mely áldásos vizénél, világ történelmi környezeténél fogva hivatva van nagy szerepet vinni a budai fürdők között, — azok most már megnyugodhatnak, mert gázgyár fölépitése, az Aranyhegyi patak szabályozása ezt az egész völgymedencét fejlődés képessé teszik. Az óbudai hid fölépitése adja majd meg a lökést, mely a rohamos fellendülést itt is, — mint évekkel ezelőtt a Kelenföldön — megteremti. A gázgyár környéke magától fog benépesedni és a közuti kiépitése a gázgyárig Óbudának külső részét rohamosan megváltoztatja majd A Római fürdő nagy arányu épitkezését csakis az anyag és munkáshiány hátráltatja. Mióta a Magyar Folyám és Tengerhajózási R. T. vette át a helyi hajózást, — uj állomás létesült a Római fürdőnél, melyhez jó ut is vezet a tulajdonos *Ringer* János áldozatkészségéből. Átépitik ujjá magát a fürdőbazint és az egész fürdőberendezést, alapos tisztitás alá véve az egész forrás medencét. Május 15-én nyitják meg a fürdőt, mely a Gázgyár telepének természetes, közeli kiránduló helye.

Huszonkét milliót tesznek ki ma már azok a korházi ápolási költségek, amikkel az ország tartozik Budapestnek. És ezek egyrésze behajthatatlan, a többi nehezen folyik be a közigazgatási hatóságok lassusága, erélytelensége miatt. Budapest korházaiban ápolt betegek 80 százaléka idegen, azaz nem budapesti és ez a szám ijesztően szaporodik, mert most kevés az orvos vidéken és mindenki Budapestre hozza a betegét. Oly rákfenéje ez ami korházi ügyünknek, amelyen csak az állam segithet korházak sürgős épitésével.

Pusztit mint a tüdővész a lóversenyjáték dühe és a mi puritán budai polgárságunkat is kezdi megmételyezni ez a kórság. A lóhoz ugyan senki sem ért itt, a lótenyésztésnek sincsenek valami nagy hivei a budai részen s igy egyedül csak a játék, a nyerészvágy viszi a mi embereinket a pesti pályákra. Avval tisztában van mindenki, hogy a mai lóversenynek vajmi kevés köze van a lótenyésztéshez, régebben mint sport szép volt, mint cirkuszi játék utálatos. Egyedül talán az ügető sportnak van befolyása a lótenyésztésre és lehetne a félvér vadászversenyeknek is, melyek számára a versenypályát Budán kellene megépiteni. A játékdüh terjedését pedig megakadályozhatná a kormány azzal, *hogy eltiltaná a totalizatör kvoták közlését.* Az itt látott nagy nyereségek izgatják a tájékozatlan közönséget a játékra. — És meg kellene alaposan adóztatni a totalizátört. Most 2% megy a szegényalap javára, ami sehogysem méltányos, amikor a *lakás* után, tehát a legszükségesebb létföltétel után 33% adót kell fizetni. A 30 millió tottalizatör jövedelemből ez alapon 10 millió jutna Budapestnek. Nálunk azonban minden hazárdirozást favorizálnak a termelő munka rovására. A tözsdén egy milliárd volt az értékszaporulat és az sincs megadóztatva mint községi adó, — azonban 2 és ½ millió fizet a dolgai után fukozó szegény ember közlekedési adó cimén. Itt kellene méltányos, egesszéges *szociális* politikát csinálni, mert csak a választójogból nem lehet megélni.

Pilota iskolát állit az állam, 14 millió korona költséggel és most keresik hozza a megfelelő területet. Városatyainknak mindent el kellene követniök, hogy ezt vagy a Kelenföld sikján, vagy Óbuda határában, a Római fürdővel szemben levő sik völgy medencében épitsék föl. Sokat nyernének vele s ez egyike azoknak az eszközöknek, melyek idegenforgalmat teremtenek egészen biztosan. Erre pedig szükségünk volna Budán.

Segit a lakás hiányon egy praktikus gondolat, mely egyszerü, senkire különös terhet nem ró, kivitele könnyü, a szükséges anyag meg van. A lakásépitő bizottság legutóbbi ülésen arról volt szó, hogy a hiányzó 20 ezer szükséglakás fölépitése mintegy 100 millió költséget hoz a főváros nyakára és akkor is kérdéses, hogy gyors kivitel lehetséges-e, mert tégla nincs és nem is lesz. Tehát valami hitvány pótanyagból kell azokat fölépiteni és a mellett mégis drága lakások lesznek mert a lakbért erősen fölhajtja az, hogy tiz év alatt egyuttal amortizálni kell az épületet, mely tovább ugyis aligha birja. Mindezeken a gondokon tulteszi a fővárost Becsey Antalnak az az eszméje, hogy minden bpesti ház *padlásán* épitsenek egy *manzard lakást.* A fővárosban 17 ezer ház van s igy tizenhétezer lakáshoz jutna a főváros, egyenletes elosztással. Ha adómentes a lakás, a háziur szivesen felépiti gipszfalakkal, olcsón. — A lakáshiány egy csapásra megszünnék és ezzel kezdené kormányzását a székesfőváros új polgármestere *Bódy* Tivadar.

Kellemetlenség vár a budaiakra azzal, hogy a főváros kénytelen beszüntetni az *omnibusz* forgalmat. Szükség van a lóra a szemét fuvarozásnál s ez fontosabb, mert itt csak kényelemről van szó, ott — az egészségről. Szoritani kell a közutit sürübb járatokra, mert a propeller járatokat szaporitja a Magy. Folyan. és Tengerhajós R. T. a hogy azt *Domonya* Mór vezérigazgató készséggel megigérte egy küldöttségnek, mely dr. *Bossányi* Béla igazgató főorvos vezetése alatt, azért tisztelgett nála, hogy a Gellért fürdő megnyitására való tekintettel a Gellért-térről az Eskü-térre is járassa szép és tiszta csavargőzöseit. Sőt kilátásba helyezte az Árpád-u. Pálffy-téri vonal mielőbbi megnyitását is. — Szerencsés gondolat volt a hajóállomásoknak *arab* stilusban való épitése, ami némi keleti szinezetet ad a Dunapartnak. Az omnibuszforgalom megszüntetése ügyében a II. ker. Iparoskör ügyvezető elnöke *Váli* Gábor az elnökség megbizásából levélben megkereste *Kollár* Lajost a kerület orsz. képviselőjét és városatyát, hogy a kerület többi városi képviselőjével együtt kövessenek el mindent, hogy é II. ker. e főközlekedési eszköze továbbra is megmaradjon, mert a közuti vasut rendszertelen közlekedése nem elégitheti ki a polgárság igényeit és csak elkeseredést szül. Értesülésünk szerint a kerület bizottsági tagjai küldöttségileg jártak el ez ügyben.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

Budai krónika

A FORRADALOM NÁDORA volt *István* főherceg, akinek oly nagyrésze volt, hogy az 1848-iki országgyülés alapvető törvényeit április hó 11-én szentesitette a király, de a ki közvetlenül a szentesités után hirtelen elutazott Budapestről és csak temetkezni tért vissza Budára, — a magyar közönség előtt misztikus fátyolba burkoltan él és érdemes munkát végzett lapunk belső munkatársa *Bellaágh* Aladár tanár, aki összegyüjtötte az *István* nádorra vonatkozó adatokat. Ezekből vettük az alábbiakat.

Ötven és egy esztendeje volt március 1-én, hogy különös szertartások mellett helyeztek örök nyugalomra *egy számüzöttet*, aki születésénél fogva hivatva lett volna a magyar nemzet történetét irányitani, a hogy azt néhány honapig tette is: — *István* nádort, a foradalom nádorát, boldog emlékezésü *József* főherceg bátyját. Mária Theréziának volt a dédunokája, fia a nagy nádornak, akinek a szobra áll a József terén. Anyja, a korán elhunyt *Hermina* anhalt — bernburg — schaumburg hercegnő, akinek emlékezetére épült a Hermina kápolna. 1817 szeptember 14-én született *Budán*. Ő volt a második, aki a most uralkodó Habsburg házból, itt az országban született. Rajta kivül csak V. László király, aki komáromban látta meg a napvilágot. Alcsuthon nagy volt a kis parasztfiuk és a Palatinus Pista meg Jóska közti barátkozás és István nádor itt szivta magába magyar érzelmeit a magyar szóval. Teljesen birta a magyar nyelvet. Ebben első volt a Habsburgok között. 1838-ban az árviz idején, saját életét kockáztatva mentette a szerencsétlenek, s akkor már nagy népszerüsége volt. 1843-ban az orosz cár leányát Olgát kellett volna elvennie, aki már tanulta a magyar nyelvet, de a házasságot meghiusitotta Metternich herceg. Nagy népszerüsége Magyarországon szemet szurt Bécsben és ezért Csehország kormányzójává nevezték ki, a hol négyévet töltött 1847-ig, amikor az akkor erős forrongásban lévő magyar nemzet lecsillapitására, Magyarország királyi helytartójává nevezte ki Ferdinánd király, egyuttal Pest-Pilis és Solt vármegye főispánjává és a jászok és kunok birájává. Nagy ünnepség volt a beiktatása, melyen a királyt *Ferencz József*, utóbb a monarchia uralkodója, — képviselte, ahogy azt már 1913-ban megirtuk e helyén, és szintén tiszta magyar nyelven üdvözölte István nádort. Szereplése a forradalom idején közismert. Amikor a törvénytelenül horvát bánna kinevezett *Jellachich* betörése ellen hadsereget szervezett a magyar kormány, a nemzet osztatlan kivánsága az volt, hogy István nádor vállalja a fővezérséget.

Itt kezdődik a tragédiája. Bécsből azt az utasitást kapta, hogy kerülje az összeütközést a bánnal. Kossuth akkor abban látta a megoldást, hogy István nádornak ajánlják fel a koronát, amit azonban István elháritott magától. Bécsben mégis azzal gyanusitották, hogy a magyar koronára vágyik, s ezért kellett királyi rendeletre 1848. szeptember 22-én titkon elhagynia Budát és Magyarországot. Nagy népszerüsége hirtelen szétfoszlását az okozta, hogy amikor irásban hagyta hátra az egy évig viselt hivataláiról való lemondását, feledékenységből, vagy tévedésből itt hagyta azt a tervet is, melyet a bécsi udvari körök számára készitett, a magyarországi mozgalmak katonai erővel való elnyomatásáról.

Innen Bécsbe utazott, ahol aztán őszintén feltárta a helyzetet az udvar előtt. A császár a nassaui Schaumburgba internálta, ahol népneveléssel és a szegény ügy rendezésével foglalkozott. Nem is volt koldus akkor Schaumburgban. 1866-ban folyton erösbödő tüdőbaját ment gyógyitani Nizzába, ahol egy év mulva értesitette öccse József főherceg, hogy a nemzet kibékült uralkodójával, és két nappal az alkotmány helyreállitása és a felelős magyar kormány kinevezése után 1867. február 19-én Mentoneban elhunyt. Február 28-án éjfélkor érkezett a déli vonaton Budára, ahol ünneplő módon várták. Nagy néptömeg kisérte föl a várba koporsóját. Március 1-én temette — végrendeletben kifejezett kivánságához mérten — szerény pompával, de méltóan Bartakovich egri érsek, — a budai királyi palota sirboltjába, iker testvére, Hermina főhercegnő mellé. Alakját ma is még valami legendás, misztikus köd burkolja.

Elökelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

HADI BUTOR

A háboru alatt is szárazfából olcsón készit portalékat, irodai berendezést, mübutort, ablakerdőnyt tervek szerint. Javit és polituroz.

PÁSZTOR KÁROLY
Diszmü- és mübutorasztalos
II., MARGIT-KÖRUT 55. SZ.
Telefon: 121-59. Telefon: 121-59.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

Jövőbetekintés.

Irta: **Dr. Lendl Adolf**

III.

Magyarország térképéről megirt tervemmel még nem öleltem fel a nagy Gellérthegyre tervezett látványosságok egészét. Érdekesen folytathatjuk és befejezhetjük ezeket a Kis-Gellérthegy felé vonuló lankás lejtőn. A Kelenhegyi-út felső része vezet arra és a Szirtes-út visz le róla az ujból épitendő Tabánba. A Déli Vasutat boritó alagutra hajlik e terület alsó része. Elég terjedelmesen nyulik el, most azonban kopáran fekszik.

Hiába parcelláznák ezt, aligha fognak villákat oda épiteni; mezőgazdasági mivelésre pedig sovány a talaja és csekély jutalmat igér. A város forgalmába kerülő, közelfekvő kiránduló helyet lehetne belőle teremteni. Én ezt következőképen képzelem:

A néprajzi falu.

Már másoktól is felvetett tervet elevenitek fel az itt előterjesztendőkben. Magyarország néprajzi faluját kellene idetelepiteni. Ez fölötte érdekes és érdemes, változatosságával invitáló, emellett tanulságos, meg nem is olyan költséges és sokkal egyszerübb vállalkozás volna, mint az előbbi; ezenfelül pedig szintén magyar eredetiségekben bővelkedő. Hazánk különböző vidékeiről hozzáértéssel válogatott, jellemzően szép minták szerint, kisebb-nagyobb falusi házakat épitenénk ide, ugy ahogyan eredetiben vannak szerte az országban, udvarral, kerttel, kapuval, keritéssel és egy elég területes, vagy több részre osztott faluban egyesitenők ezeket. Templom, paplak, iskola a felekezetek szerint több is volna benne, de részben tulajdonképen a háziipari kiállitásoknak szolgálnának hajlékul.

Többféle mesterségben dolgoznának ezek az emberek hétköznapon; vasárnapon pedig ünneplőben mutatnák be a falut a városi közönségnek.

A vinkótól kezdve mindent lehetne itt kapni a tokaji aszuig; persze ételt is mind eredetiben: a szentesi csárdásné főzte a paprikás, a délvidéki füstölt oldalas, fatányéros, szegedi halászlé, sztrapacska, hamisitatlan juhturó, paranica és még többféle jó, odavalósi módon elkészitve.

Sok érdekes, valóban értékes néprajzi tárgyat lehetne itt egybe hordani mindenfelől a falvakból, pásztori kunyhokból, halásztanyákról és e falu középületében, az iskolában például kiállitani, árusitani. Gondoljunk Herman Ottó páratlan gyüjteményeire, amiket „Ősfoglalkozások“ cimén reánk hagyott.

Százötven, sőt kétszáz érdemes vitéznek kitüntetése és megélhetésének biztositása rejlenék benne, ha nehány évre ide hozhatnók, hogy azután — ha eredetiségből veszitett a nyelve, szokása, ruhája szabása —, megjutalmazva, otthon levő szomszédjával kicseréltetnék.

Ugyis a kertes városok korszakába jutottunk; ne kövessük ebben is csak a német példát! hozzunk ide közbe egy kis falusi életet, hangulatot és magyar tanulságot a magunk módja szerint széles e hazából. Megmutathatjuk ezt majd az idegeneknek is — és meg fogják nézni: ne lássanak megint csak divatos nyári várost, otthonukból való utánzást!

Hirek

A háborus Buda. A kinban vonalgó, vértengereket ontó, titáni küzdelmekben hős magyarság *budai* szereplőinek itthon maradt részében mutatkozó adatait soroljuk itt fel:

Az I. kerületben, az előljáróság részéről 4600 nő kap hadisegélyt. Államsegélyes rokkant és özvegy van 390. Ezeknek segélyezési összege 670 ezer korona. A most felemelt hadisegély novemberig visszamenő összegét, körülbelül egy millió koronát, az első kerületben már március első napjaiban fizették ki teljesen. A háboru kezdete óta a mai napig az első kerület tizennégy millió és ötszázezer koronát fizetett ki:

A II. kerületben havonta 130 ezer koronát fizetnek 2300 hadisegélyes és 90 rokkant és özvegynek. Az utóbbiak közül 1915. szeptember első felében jelentkeztek az elsők és azóta a mai napig összesen kaptak 22.500 koronát. A segély ügyek horribilis munkáját *Szabó* Gyula főjegyző dr. *Oravetz* Gyula és egy jól megszerzett egész kis vezérkar intézi:

A III. kerületben 5300 hadisegélyezett és 327 rokkant és özvegy van. Ugyancsak március hónapban fizették ki a felemelt hadisegélyeket, a legelsők között, ami csak folytonos, lelkiismeretes, megfeszitő munka eredménye. A hadisegély-ügyek egész embert kivánó vezetőhelyét *Bauer* Lipót tölti be, aki érdemei elismeréséül a polgári hadi érdemkeresztet kapta.

Sok anomália, méltánytalanság és nyomor szünt most meg azzal, hogy az előljáróságok diszkrécionális joga a hadisegély kiadása. Eddig, ha valaki a segélyből nem tudott megélni és mellékesen keresett — a hadisegélyt elvesztette. Ma már, ha ez a kereset a 120 koronát nem haladja meg kaphat segélyt, természetesen megokolt esetben. Mindahárom kerületben igazságosan, jószivvel, lelkiismeretesen kezelik a segélyezés nehéz ügyét. Senki sem panaszkodik — a rokkantakon kivül. Amit ezekkel csinál az állam az elszomoritó, lealáz, igazságtalan hálátlanság. Egy rokkant, aki a lábát, karját, szive épségét, szemét adta a hazaszeretete bizonyságáért, ezért cserébe 10-20 koronát kap egy hónapra. Amikor ez az összeg ma egy napra sem elég. Mindahárom kerület képviselőjét felkérjük tegyék szóvá a magyar törvényhozásnak ezt a szégyenfoltját a képviselőházban, igazságos ügyet szolgálnak vele és sok ember hálája és köszönete kiséri majd igaz szavukat.

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

A bolgárok hálája nyilvánul meg abban a kitüntetésben, mely a bolgár vörös kereszt magyar hölgy bizottság tagjait érte. A bolgár király br. Bárczy Istvánné, Becsey Antalné, gróf Chotek Rudolfné, Elek Pálné, báró Guttmann Vilmosné, báró Hazai Samuné, Palugyay Móriczné, Pekàr Gyuláné, gróf Széchen Miklósné és Tarnay Gyuláné úrnőknek a I. Oszt. koronás keresztet adományozta s ezzel több, a budai közéletben jelentékeny szerepet vivó úrinőt ért az ujabb kitüntetés.

Kezd kibontakozni a sok állvány, létra, lim-lom közül a *Gellért fürdő* belső szépsége. Meghivott társaságnak mutatta be e napokban dr. *Bossányi* Béla az uj fürdő igazgató főorvosa az épület belsőberendezését, melyen most végzik az utolsó munkát. Csaknem egészen kész a fürdőberendezés, mely még a külföldieket is meg fogja lepni. Aligha van párja a világon. Igaz, hogy minden iparos és szállító ráfizet a maga munkájára, de azért reklámba, mintegy remekbe készült minden része. A kék fayence bazének, és a föléjük boruló kupolák, nem a gőzfürdők szokok sötét vermei, hanem nyilt világos, pompás szinharmoniát, esztetikai hatásokat kiváltó csarnokok, egy langyos és egy melegebb mendencével, zuhany fülkékkel, száraz és nedves gőz kamarákkal, a legcélszerübben vannak elrendezve. Az öltöző fülkék sem rabtartó zárkák, hanem kellő nagyságuak, nyugvóággyal, zárható szekrénykével ellátott levegős, fügönnyel takarható kényelmes pihenő helyek, ahol a fürdővendég mindenképen ápoltathatja magát. Kiegésziti ezt az ivó és inhalláló, szép, nagy séta- és várócsarnokokkal, ahol télikert és zene teszi kedvessé a tartózkodást. Nyáron a nyitott ajtókon át belekapcsolodik ebbe a külső park. — A szállodai rész is most nyer befejezést. A belépő hall oszlopos, emeletes, körbenjáró felső folyosóval nagyhatással lesz az érkezőkre és a fél homályába bele világit a Magyar Bank aranyfényü táblája, melynek belső összeköttése van a fürdő szállodával. Néhány fejedelmi lakástól, ahol bent van a fürdő is, le az egyszerü egyszobás lakásig, válogathat a vendég, Étkező helyiségei nagyuri egyszerüséggel berendezve, melyekhez méltó a konyhák új rendszere, ahol külön készül a tészta, külön helyiségben a főzelék, máshol a hus, ismét külön helyen mosogatnak és igy tovább minden a lehető legjobban és leghigenikusabban elrendezve. Mindent az arra való anyagból csináltak és a fürdőcsarnokokban száz évig nem kell tatarozni semmit, mert minden viz, gőz és hőálló anyagból terveztek és állitottak elő. Épitészeti ujitásokat is láthat az érdeklödő. Mozaik falakat, magyar diszitésü kupolákat, selyem kárpitot utánzó falfestést, — szóval remek dolgokat. Az interieurök nagy része is kész már és kiváló izléssel a „Interieur" vállalat tervezte és rendezte be. És ami fő, most már bizonyos, hogy a fürdőt mielöbb megnyitják.

A Gamauf család, mely régi, köztiszteletben álló budai család, kedves nász ünnepet ült, amikor *Nagy* Sándor vezérkari honvéd százados özv. dr. *Nagy* Lajosné született Martiny Róza fia, oltárhoz vezette dr. *Sennyey* József udv. tanácsos, gyermekorvos és neje *Gamauf* Erzsébet leányát *Margitot*. A családot és új házaspárt elhalmozták szerencse kivánatokkal, melyekhez hozzá csatoljuk a Budai Napló-ét is.

Megdöbbentő történet játszódott le Budán, minden romantikus külsőség dacára, mely borzalmasságával tul mulja a detektiv regényeket. *Abday* Gusztáv a Vigszinház volt tagja, aki feltünően szép férfi és most önkéntes, az Asztória szálló halljában találkozott egy Budán lakó bárónéval, akivel néhány év előtt Londonban is találkozott. Az ismeretséget megujitották. Abday meglátogatta a bárónét budai villájában, ahol az bemutattà öt idősebb férjének is. Ekkor megbeszélték, hogy másnap találkoznak Óbudán a Táborhegy alján. Igy is történt. Együtt sétáltak a hegyen lévő régi temetőben, ahol a bárónő hiszterikusan viselkedett, sirt, panaszkodott s végül elvezette a férfit a környék egy régen elhagyott kőbányájába, mely a Frank család tulajdona. A kőbe vágot szerszám raktár még meg van, vasrácos ajtajával, mely azonban csak kivülről nyitható. Amikor Abday belépett a fülkébe a bárónő hirtelen becsapta az ajtót és bebörtönözte a fiatal embert, aki eleinté tréfának vette a dolgot. A bárónő azonban kijelentette, hogy ezt komolyan teszi, idezárja, mert szereti és csak önmagának akarja megtartani. Majd naponkint hoz neki ételt, amig elválik az urától. Az asszony felgombolta a bluzát, szerelmes szavakat suttogott a férfinak, aki hiába kérlelte, hogy bocsássa szabadon, és este távozni akart. Erre Abday elővette revolverét és lelövéssel fenyegette a bárónőt ha távozni merne, sőt a levegőbe tett is egy lövést. Erre ismét hisztérikus jelenet következett a sötétben. Az asszony sirt, esküdözött, jajveszékelt, de nem nyitotta ki az ajtót, mire távolról beszélgetést hallott Abday és ujból a levegőbe lött. Két férfi nézett erre a kőbányába és kiszabaditotta börténéből Abdayt mialatt a bárónő megszökött. Az egyik férfi, *Tiltarik* Ferenc az óbudai köztemető őre kijelentette, hogy az a bolondos bárónő már több embert zárt ide. Másnap Abday Gusztáv fölkereste a bárónő férjét, felelőségre vonta az asszonyt, akit már kezeltek a Schwarzer intézetben és most egy Bécsi melletti ideggyógyintézetbe szállitottak. — Az eseteket részletesen megirta a *Rendkivüli Ujság*, mely most többször foglalkozik Budával. *Pesta* Frigyes szerkesztő ezelőtt Budán lakott s igy alaposan ismeri a budai viszonyokat.

Szigeti János orsz. képviselőt rokonszenvesen tüntette ki a Kassa-oderbergi vasut, melynek hosszu éveken át kiváló tisztviselője volt. Képviselővé történt megválasztása alkatmával nyugdijba ment és most az igazgatóhelyettesi cimet adta meg neki a vasut igazgatósága.

Buda felett gyakran kering egy kétfedelü repülőgép 1000—2000 m. magasságban, de a Viziváros felett leereszkedik és már a Medve-utca felett alig 50—60 méternyi magasban bereg. Egy törzsökös *budai pilota* kezeli a gépet oláhfalvi *Péter* Gyula Ottó, aki az édes anyját üdvözli, amikor a Medve-utca 40-ik számu ház felett a legalacsonyaban kattogtatja a gépét. Az édes anyja aggodó, könnyes szemmel néz mindig utána. Ez a derék pilota társaságbeli fiu, vizivárosi gyerek. Félelem és gáncs nélküli pilota. Régi madár ember már, aki átesett szerencsésen minden veszélyen. Brandenburgi kétfedelü gépeken repül és az aszódi repülőgépgyárból száll fel. Az első útja mindig Buda felé volt. Azt mondja, hogy felülről Buda olyan mint egy kiteritett tarka szinü szőnyeg, amiből csak a Jánoshegy áll ki, azon apró fehér pont, a kilátóval. Gyönyörü a Vár a királyi palotával, amelynek épitési rendszere rendkivül szép és csak a magasból érvényesül teljesen. Nagyon szép a Zugliget és a Hüvösvölgy, mert Budából, a városból, csak a körutak érvényesülnek másfélezer méter magasból nézve, s azokon mint a sárga hátu bogarak szaladnak a villamos kocsik. A Margithid felől jöve pompásan érvényesül a Gülbaba sirja s ha ellenséges repülők támadnák Budát, először ezt bombáznák. A Margitsziget is szép felölről. — Péter Gyula gyakran visz magával utast, aki először ül repülőgépen és volt alkalma megfigyelni a hatásokat. Első az, hogy az illető nem veszi észre mikor hagyja el a gép a földet. Csak 100 méter magasban, amikor már minden kicsinynek látszik, jön rá, hogy már repül. A szédülés nagyon ritka, mert nem álló helyből tekint a mélybe. A mozgás elveszi a magasság szédítő hatását. Furcsa az utas érzése, amikor a gép erős kört ir le és „bedül" azaz nagyon ferdén áll. Azt az érzést kelti, hogy a gép áll egyenesen és a föld áll ferdén mellette. Émelyitő érzést csak a spirális leszállás okoz, amikor eleinte azt az érzést adja, mintha lift zuhanna le hirtelen és rémit a gép erősen ferde állása. A leszállásnál látszik tulajdonképen a gép örületesen gyors haladása, — átlag óránkint 220 kilóméter — amikor közelből látja a hirtelen visszafutó tájat és tárgyakat. Egy óra alatt Bécsben van, annyi idő alatt mint Óbudáról Budafokra villamoson. Az utas nagyon tisztán lát felülről. Erősen elválnak a különféle zöld szinek, az egyes mezők, kertek, háztetők káprázatosan szép szinekben játszanak. A legfélénkebb utas néhány perc alatt megbarátkozik a repüléssel, pedig volt rá esett, hogy halálos verejték között hozta haza kisérőjét, aki nem tudta, hogy a gépet veszedelmes defektus érte. A madarak nem reagálnak a repülőgépre, észre sem veszik. A repülőtér gólyái valósággal lenézik. Csak sötétben, este van baj, mert a kis madarak neki szállnak a gép kipuffogó lángjának és összezuzzák magukat a légcsavaron, mely rendesen véres.

Hiven és becsülettel — szolgálta az I. kerület társadalmának érdekeit a *Krisztinavárosi Kaszinó*, mely dr. *Ripka* Ferene elnöklete alatt a legerősebb társaskörré fejlődött. Ma 507 tagja van. Előttünk fekszik a kaszinó választmányának évi jelentése, mely megvilágitja e társaskör érdemes müködését 1917-ben. Elsősorban a városrész kulturális érdekeit szolgálta azzal, hogy a leánygymnázium és leánykereskedelmi iskola ügyét megoldás elé vitte, megvetette a felsőkereskedelmi fiuiskola alapjait és több tudományos szinvonalu előadást rendezett a kaszinóban, ahol mint előadók szerepeltek dr. *Hézser* Aurél, *Kelemen* Móric, dr. *Manninger* Vilmos, *Kacsoh* Pongrác, *Hock* János orszgy. képv. és *Schrotti* Antal. A Budai Dalárda hangversenye 500 koronát hozott a hadiárva-alap javára s igy vált lehetővé, hogy ma már 2 hadiárvát nevel saját költségén a kaszinó. Szeretettel ápolja volt elnöke Szebeny Antal emlékét s a kerületi ünneppé vált Antal napján — a kaszinó elnöke mondotta az emlékbeszédet. A kaszinó érdeme az Ördögárok beboltozása is. A jelentésből vesszük ki, hogy a tagok közül 68-an vonultak hadba és különösen ünneplés tárgya volt *Hank* József, aki orosz fogságból Asztrachánból szökött haza ezer viszontagság között. A kaszinónak 13.000 korona cselekvő vagyona van. Az ujonnan megválasztott tisztikar a következő: Elnök dr. Ripka Ferenc, másodelnök: Perczel Béla, alelnökök: Klassohn Gyula, Okolicsányi-Kuthy Dezső dr. és Baranyay Sándor. A kaszinó tisztikara az 1917. évben: igazgató: Pyber Ignác (uj), háznagy: Merényi Richárd (uj), pénztáros: Szabó Ágoston (uj), ellenőr: Vitál Ödön, jegyzők: Löwengard János dr. és Sándor Károly, gazdák: Südy Aladár és Lász Károly (uj), könyvtáros: Várady Lajos, orvos: Bucsányi Gyula dr., ügyész: Papp Vilmos dr.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.

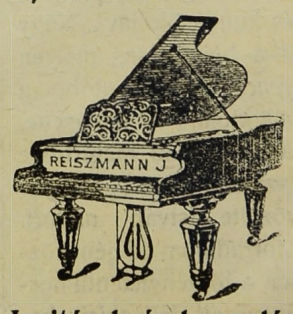

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára. Átjátszott zongorák becserélt etnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnèk.

Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Piros mezőkön . . . a vérvirágos országutak gazdag lelkü, meleg szivü, fogékony szemléletü poétája, *Kerecseny* János ilyen cimen gyüjtötte egybe magyarságtól izzó költeményeit. Ezeknek különös zománcot a harctéri átélés ad, mely ügyes verselő művészettel illeszkedik az új magyar lirába. A komor szinek, a felfokozott érzés kirobbanások kellemes, élvezetes harmoniába tömörülnek a szerelmi versek lágy muzsikájával. Az izléses kiállitásu könyvet, melynek cimlapját merész, de annál kifejezőbb egyszerüséggel *Unghváry* Sándor jeles festőművész tervezte. — meg lehet rendelni a szerzőnél: II., Hunfalvy-utca 9. — A Tárcában mutatványt közlünk a kötetből.

A pesti majmok is szerephez jutottak a világháboru folyamán. A hadügyi kormány kisérleteket folytatott valami uj robbanó anyaggal és az ott kifejlődő gázok hatását tanulmányozta az emberi szervezetre. A kisérleteket a budapesti műegyetem vegyészeti osztályán történtek s az ember helyettesitésére majmokat kértek az állatkerttől. Lendl Adolfnak minden haja szála az égnek állt. Ő, aki apai szeretettel csüng a majmain, dehogy adott volna közülök akár egyet is. Hanem adott helyettük egy jó tanácsot. Tegyenek közzé egy kis hirdetést a bécsi lapokban s a közönség, mely nehezen tudja a majmait táplálni, szivesen fölajánlja azokat. Igy is történt s igy került a kisérletekhez a *bécsi* majom.

Monstre koncert, volt katonazenekarral, pompásan összeválogatott énekkarral, hatalmas lendületü és biztos intonálásu szóló betétekkel a budai vigadóban április 22-én. *Clauser* Mihály, a Budai Zeneakadémia igazgatója vállalkozott nagy agilitással, izmos rendezői és karnagyi tehetséggel Bruch Miksa nagy *Odysseus*-ának előadására. A magánrészeket csupa előnyösen ismert, értékké emelkedett név énekelte. Különösen kiemelendő a Vigadó intim nagytermében kiválóan érvényesült *Kiss* Sándor, *Cs. Gellért* Ilona, *Clauser* Mihályné, *Körner* Mária, *Mály* József, *Scheu* Károly. A közönség sokat és szivesen tapsolt a különleges műélvezetért.

Csepp hijján nekünk is jutott volna most egy fiókállatkert, de a város urai ismét elütötték ettől szegény mostoha Budát. Az állatkert kiváló tudásu igazgatója dr. *Lendl Adolf* tervezetet nyujtott be a tanácshoz, amely egy *gazdasági* állatkertre vonatkozik. E terv szerint ebben az állatkerben csakis gazdaságilag felhasználható állatokat találna a gazdálkodó közönség, ami feltétlenül nagy előnyére válnék gazdasági életünknek és hathatósan szolgálná a háboru után tervezett gazdasági fellendülést. A hegyvidéken tenyésztésre alkalmas állatokat Budán, a régi állatkert helyén a Hüvösvölgy végén létesitett állatkertben mutatták volna be, ide hozva a világ minden tenyésztésre alkalmas állatját, — mig a sikságok faunáját a pesti oldalon mutatták volna be. A tanács ugy határozott, hogy első sorban a pestit létesiti és majd — idővel — talán — a budait is.

A jégbehütött villamos jegyek szép ideje köszönt ránk ismét, amikor langyos eső hulldogál, langyos szellő fujdogál. Cégtáblák sarkán hangosan csiripel a veréb és fészket rakni kergeti párját utca hosszant a galamb. Mindez azt jelenti, hogy: tavasz És ekkor jutnak jogosultsághoz azok a kis táblák a különféle utcai bódékon a Krisztina körut mentén, ahol . . . málnaszörp, szoda és villamos jegyek eladását hirdetik *„jégbe hütve"*. Ez a jégbehütés valószinüleg nem csak a villamos jegyekre vonatkozik. Az utcai reklámoknak ez a logikája megengedhető Budán, ahol a Retek-utcában azt hirdeti egy tábla, hogy „hideg felvágottak és épületvasalások" kaphatók.

A főváros mint munkaadó. A legnagyobb nyomor kisért azoknál a nagyszámu családoknál, amelyek anyagi ellátásukat a fővárosnál keresték. Egy fővárosi tisztviselő irja nekünk:

Négy éve várom, hogy a főváros beválasszon a számtiszti létszámba. Feleségem és két gyermekem van és összes havi fizetésem 187, irva és olvasva egyszáznyolcvanhét korona. Az egyik kerületi előljáróságon a számvevőség dolgát, három ember munkáját végzem. Mellékfoglalkozást tulfeszitett idegzetemmel, de fizikai idő hiányában is nem válalhatok. Lakbérem nincs és két szobás lakásban kell élnem De miből? Mikor 100% drágaság van és hárman kapunk 187 koronát. Eddig még tiszteséges vagyok. De meddig? A kezem üres, de már keresi a revolvert, hogy vagy mást, vagy magamat pusztitsam el.

Ilyen és hasonló tragikus komorságu levél mind gyakrabban érkezik. Egy tanitó a következőt irja:

Ökölbe szorult kézzel figyeljük sokan a zsiros állások gyors betöltését. Három éve várok a beválasztásra — hiába. Még a pályázatokat sem irták ki és megtörténhetik, hogy a terrorral dolgozó protekciós rendszer ujból kibuktat. A fizetésem napi 6 korona természetesen csak akkor, amikor tanitok. Ha nem tanitok, a sok vasár és ünnepnap és más kényszerü szünetekkor ne egyek — bár nem is ehetek, mert nincs mit. Most meg 100 korona háborus segélyt kapunk, tehát összesen átlag 9 koronát egy napra. Velünk szemben az utcaseprők kilenc koronát, cipőt és ruhát kapnak; a fővárosi fütők ugyancsak kilenc koronát, ruhát és lakást kapnak. Mi diplomával a a kezünkben, a gyermeki lélek formálásának nehéz művészetét gyakoroljuk; amazok a söprüvel az utca piszkát és a lapáttal a kokszdarabokat juttatják rendeltetéséhez. Ugylátszik, és mi, különösen tanitók érezzük is, hogy a főváros kulturális és szociális érzéke az utóbbiakat tartja fontosabbnak.

Kicsiny árvák, szegény kis hadiárvák, a világháború legnyomorultabbjai nehezen tudnak elhelyezkedni az önző világrendbe. Nekünk itt Budán a Kisczelli uton van egy kis árvaotthonunk. Szent Alajosról nevezték el és *Fischer* Ágoston plébános gondozza atyai szeretettel. Eddig 16 árva talált ott új otthont. A fenntartás gonddal jár és egyik jövedelme azokból a művészi estékből jön, melyet jószivü művészek rendeznek egyszer-másszor. E hó elején a budai katolikus körben rendezett ilyet *Kalmár* Ede, ahol részvett énekművésznő neje *Kalmárné Meiszner* Alice, Hene Anna énekesnő, *Szabó* Bettus cimbalom művésznő, *Würzler* Béla a kiváló hegedümüvész és *Unger* Károly operaénekes. A rendkivül szépen sikerült hangversenyestét *Arányi* Vilmos orvos lelkes, meleg prológja vezette be.

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

Van már zöldség miniszterelnökségen — a szegény tisztviselők részére. Óbudáról kapják, ahol a közmunkatanács 60 holdas telkét bérbevette a Margitszigeti üdülőtelep r.-t. konyhakertészete és hatalmas belterjes gazdálkodással összekapcsolt méhészetet, tehenészetet és kertgazdaságot folytat. Katonák dolgozzák meg szakszerüen a földet, mintagazdasággá emelve a jótétemény számba menő vállalkozást. — Ime, egy jó példa, amit a főváros ismét nem lát meg.

A gyásznak, mely sötét kisérője a világháborúnak, — enyhitésére a budai iparos és kereskedők körökben vigalmi bizottságok alakultak, melyek csekély dij mellett kedves estéket rendeztek az egyes körök közönségének. A II. ker. Iparoskör példájára, most a budai *Iparos* és *Kereskedő* Ifjak alakitották ily működvelő-gárdát, mely első *kedélyes estéjét* a III. ker. Demokrata körben rendezte. E kedves kulturális mozgalom élén *Weisz* Lajos isk. igazgató áll mint védnök, a bizottság elnöke pedig *Pichy* István. A táncot *Nagy* Árpád rendezi a pénzt *Bartoli* János kezeli. Ami ügyes műkedvelő van Budán: Kőszegi J. *Schöberl* Ferenc, Petrovics József, Király István, Tóth Imre, Bayer Béla azt mint összegyüjtötték és nagy tetszést arattak a hölgyek: *Harrer* Magda és *Wimmer* Etuska.

Néha jó budainak lenni. Nem mindig, de néha — jó. Mondjuk tüntetések idején. Itt nincsenek tüntetések. Pesten pedig betörik a kirakóablakokat és sok más kárt okoz a csőcselék. Egy éve, hogy szintén ilyen zuzva-törve járták be Pest utcait és akkor polgármester, miniszter megigérte a károk megtérítését. Sirva panaszolta a pénzügyi bizottság ülésén *Ehrlich* G. Gusztáv, hogy ezeket a károkat a sok igéret dacára még ma sem fizették ki. Hiába van a kormányban *Vázsonyi*, akit ő vakon követ, és az emberek még sem kapnak pénzt. Azt ő nem érti. Ez nem járja. Ha már Vázsonyi sem fizet! . . .! Mmboh!

A Budai Zenede, mely *Cecelits* Benő áll. képesitett okl. zenetanár vezetése alatt áll április hó 9-én rendezte növendékeivel III. nyilvános hangversenyét a budai katholikus kör disztermében nagy és előkelő közönség előtt, minden számmal tetszést aratva. A müsoron szerepeltek: Kövesy Ilona, Grün Szerén, Radely Kamilla, Max Margit, Weisz Irén, Felsner Hädy, Kertész Kata, Némethy Rózsi, Frimmél Ilonka Schenker Teréz, Svéd Irén, Nedelkovics Nusi, Gerő Mariska, Ringeisen Irén, Nedved Béla, Vince Sándor, Szonnauer Péter, Gerő István, Pollák Imre és Haass Lajos. A közönség elismerő ovációban részesitette a dobogón megjelent tanárokat is *Biró* Ilonát, *Szterszky* Melittát, *Cecelits* Benőnét, *Schwenk* Ludovikát és *Mádai* Istvánt.

A vice-basák, a fővárosi iskolaigazgatók erősebben kezdenek most eldübörögni a közélet mezején. Az első számu, a „svábhegyi polgármester". Másképen a világitó fényszorója és apostola a Svábhegynek. Folytonosan kellemetlenkedik, fúr, farag, rágcsál más emberek becsületében, pedig vannak emberek, akik éppen ő vele nem fognak kezet. Különösen az alárendeltjei érzik hatalma teljes sulyát. Főképen a védtelen nők, akiket folytonosan fegyelmikkel — teljesen oktalanul és rosz hiszemüen — molesztál és amikor ezek nem sikerülnek, feltünő, utcai csödületek elidézője — megint csak oktalan kellemetlenkedésekkel riaszt meg és megzavarja a lelki nyugalmukat. Amikor ők a jogos tulajdonukat, kertészeti szerszámokat vitetnek a földjükre náluk alkalmazásban álló bosnyák katonákkal — rájuk zuditja a rendőrséget, összefogatja a katonákat, hogy ellopták a főváros tulajdonát. De egyidőben végtelen jószivüséget is tud tanusitani egy másik alárendeltjével, egy tanitónővel, aki a vezetése alatt álló iskola *kapus szobájában* kis gyermekével együtt nyolc hónapig lakott. Furcsa, nagyon furcsa! (Bár igaz az is, hogy egy fővárosi tanitónőnek nem tellik egy rendes lakásra!) Ugy hisszük, hogy egy iskolaigazgatónak az iskolát kell igazgatni, nem embereket felizgatni. — No. 2. Már csendesebb valamivel, bár sok emberrel veszett össze önkényeskedő s néha több mint ildomtalan eljárása miatt. Róla beszélik most széltében, hosszában Óbudán, hogy egy excollegája bünvádi elbirálás alatt lévő babérjait irigyelte meg. Sok tanitó és tanitónő kéjjel pertraktálja és szinezi a részleteket — azok, akik szivig sebezve érezték nagyképüsködését, üldözését, kimaró erejét. *Bucsánszky* főjegyző, a fegyelmi ügyek intézője ám a legmesszebbmenő megnyugtatást adta: a tanuk mind a feljelentő ellen vallottak, nem történt semmi szabálytalanság és igy a széna rendbe van! Egészségesebb szellemet és választást kiván a tanitóság a protegáló városatyáktól az igazgató *kinevezések* alkalmával. Hogy legalább ezek az ujak állásuk magaslatán, a hivatásuknak éljenek!

Szt.-Lukács gyógyfürdő.
Téli és nyári gyógyhely
csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimeritő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:
Alapittatott 1845.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Harrer Ferencz dr. a harmadik alpolgármester fiatalon került e pozicióba, de kétségtelenül rászolgált. Már a magyar városok országos kongresszusa honorálta alapos készültségét — egyetemi magántanár — nyilt judiciumát, és széles közigazgatási látókörét, amikor alelnökének választotta meg. A kormány azzal hogy az ujra épitendő Gyöngyös kormánybiztosává delegálta. A jövendő nagy-Budapest sokat vár tőle.

Az ujjáalakult tabáni iskolaszék, melyet most nem választás utján, hanem a kinevezés utján alakitottak meg *Platthy* György orsz. képviselőt választotta meg ujból elnökévé. Alelnökök: *Szigeti* János orsz. képv. és *Gerster* Kálmán, jegyző: *Felter* József.

Nagyszabásu ünneplésben volt része nevenapján Perczel Bélának. A Veronika vendéglőben jöttek össze a krisztinavárosi kaszinó a Virányos és Kutvölgyi Egyesület, a Budahegyvidéki társaskör, a Farkasvölgy és környéke s a külteleki Kossuth Lajos asztaltársaság tagjai mintegy háromszázan. Ott volt *Déri* Ferencz alpolgármester, *Várossy* Gyula tanácsnok és számosan, a város tisztviselői. *Gombási* Imre köszöntette föl Perczelt és a vendégeket, mire Perczel hosszabb beszédben válaszolt, üdvözölve Dérit és Várossyt, amit Déri alpolgármester köszönt meg. A szépen sikerült, lelkes estnek rendezése körül sokat fáradtak Gombási Imrén kivül, Prokesch Antal, Pyber Ignácz és Orbán Imre.

Népjóléti bizottság alakul Óbudán április elején. A hadiárvák és özvegyek mindennemü ügyét fogja a bizottság felkarolni, ember szerető gondoskodással elintézni. Emellett a humánus intézkedések hosszu sorát fogja a gyakorlatba átvinni, hogy a nyomorban sinylődő alsóbb néposztályok egészségügyileg és gazdaságilag erősödjenek. A körzetek elnökei: dr. *Hagara* Győző, dr. *Scsef* László, *Molnár* Henrik, *Bartók* Béla, *Kemény* Lajos, *Szilágyi* Károly, *Budai* Zádor.

Piskótagyárat rendez be itt Budán a Corvin-tér 12. sz. alatt *Petneházy* Lajos cukrász. A nevet Budavára bevétele — 1686 — óta ismeri a magyar, a mikor Petenyeiekből lettek Petneházyak. A labancverő kurucok utóda most ártatlan gyermekeket táplál, mert ez *gyógypiskóta* lesz, melynek összetétele a legalkalmasabb a csecsemők táplálására. Az első sütést ebből Ófelsége *Károly* király legkisebb fiának szánta hű magyar érzelmei jeléül. Petneházy vidékről jött Budára, de nevét itt már ismerik, mert sokat irogat a cukrászok szaklapjába. A 200.000 korona alaptőkével alakitott gyár teasüteményt is gyárt. Cukrászüzletében csak elsőrendü tésztákat készit, — sajnos — alig kapható, mert rögtön elfogy. Elhordják még az Aréna-utra is autón.

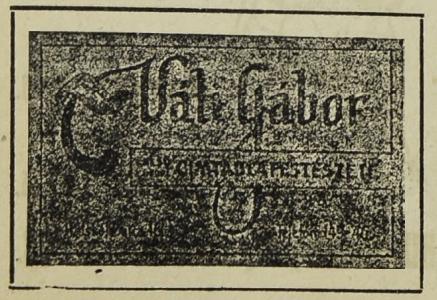

Folkusházy Lajos a székesfőváros új alpolgármestere elégtételt nyert sok igaztalan támadásért megválasztatása révén. A háború alatt végtelenül felelősségterhes exponált munkakört töltött be, amikor a közélelmezést látta el. Az ellentmondó kormányintézkedések, a háborus izgalmak és a közönség türelmetlensége rendkivül nehezitették helyzetét s igy — megfelelő hatalom nélkül nem lehetett más, mint az elégedetlenség villámháritója. Értékét bizonyitja és emeli, hogy előbb cimzetes most első alpolgármesterré választottak.

Szomoru kötelességet teljesitek, a mikor e helyen mondok hálás köszönetet mindazoknak, akik abból az alkalomból, hogy a háboruban halálos kórt szerzett vőmet *Wagner* Vilmost Bécsben eltemettem, — szives részvételükkel fölkerestek. Köszönöm a részvétet özvegygyé lett *Irén* leányom és a kis unokám nevében is.

J. Viraág Béla

Alig van szebb polgári konyha az fővárosban, mint a mely most nyilt meg I., Verpeléti-út 4. szám alatt. Vendéglőnek épült helyiséget bérelt itt a város e célra és vezetésére fölkérte *Becsey* Antalnét. Különös szintad e polgári étkezőnek, hogy eddig mintegy 100 technikus és számos katonatiszt jelentkezett. 500 embernek főznek ott helyben, de ezerre van berendezve a konyha, ahol május 15-től kezdve izléses teritéssel 3 koronáért levest, főzeléket hussal és tésztát ehet, vagy vitethethet el bárki. A helyiség egyik részében már megnyilt a népkonyha, a hová termaforokban hozzák az ételt a központi konyháról.

Retta! . . . Nálunk még uj név, mely azonban nemsokára végigharsogja az országot. A testvér bolgár nemzet küldötte ezt a kiváló bűvészt, gyorsfestőt és átváltozó-művészt, a kit megnyert a *Krisztinavárosi Kaszinó* elnöksége, hogy a Clotild-szeretetház *hadiárva alapja* javára a *budai szinkörben* mutassa be bűvészművészetét. Szombaton este, vasárnap délután és este lesznek az előadások, melyek felett *Vilmos* császár is kifejezte csodálkozását. Minden előadáson szinre kerül „*A szinészsztrájk*“ cimü darab, melyben a 6 szereplőt *Retta* adja az ő csodálatos átváltozó művészetével. Jegyek a szinháznál válthatók délelőtt és délután. 6 koronától 60 fillérig kapható belépőjegy. Páholyt 24—14 kor.-ig.

A beszélő asztal nem valami boszorkányság, hanem egy igen ügyes ötlete *Pásztor* Károly budai műasztalosnak, aki olyan *fonograf-asztalokat* szerkeszt, hogy azok rendes asztalnak használhatók, a melybe bele van sülyesztve a gramofon és használatkor kifordítható az asztalra. Mindég sokan nézik a Margit-körut 79. sz. a. boltmühelyben.

Arkangyalok, ha nem is tüzes pallossal, csak egyszerü manlicher szuronnyal, cseh-börbe bujtatva őrzik még most is a hegyvidék paradicsomát, még a jogos gazdát sem engedik a tulajdonába, bottal, szitokkal verik el onnan, mert olyan szerencsés lehetett és három évvel ezelőtt az ő földjén vonult át a Budapestet védő lövészárok. Siralmas panasszal jöttek hozzánk a gazdák, akiknek az egyetlen utat: a pörösködést ajánlottuk. Akinek közülük jó ügyvédje volt meg is egyezett a kincstárral: övé a saját gyümölcsfája termése, ő mivelheti és arathatja le a földjét. Két évre visszamenőleg, pedig kaptak ezek négyszáz (400) korona kárpótlást. A többi „helyi harcokban“ merül ki a bitorló idegen nációval, kimerül, elszegényedik, nyomorog. Általános és sürgős intézkedést kérnek az emberek, mielőtt elkeseredésük — később talán sajnálatos tényekben — ki nem robban.

Mindent leir . . . No, ne méltóztassék megijedni, nem ujságról van szó, amely indiskréten leir mindent, amit mások eltitkolni szeretnének? Dehogy, — hanem arról a *praktikus irodáról*, mely a mult évben nyilt meg a II., Fő-utca 19. szám alatt, amelynek az a cime: *Mindent leir*! értsd ugy, hogy szépen tisztán lemásol. Ez a modern budai vállalkozás ujabban megnagyobbitotta berendezéseit, uj irógépekkel és elsőrangu munkaerőkkel dolgozik. E vállalat teljesen *pótolja* a hasonló pesti irodákat, mert bárminek a leiratását egy vagy *több* példányban vállalja s e munkát gyorsan, pontosan és csinosan végzi. A vállalat tulajdonosa *Kozma* Bernát, aki elsőrangu szakember és kitünő erőkkel vezeti irodáját II., Fő-utca 19. szám. Telefon: 174—04.

Gyász érte *Sátha* Dénes III. kerületi főjegyzőt, akinek édesatyja *Sátha* Antal nyug. cs. és kir. őhadnagy a Pesti Hazai Első Takarékpénztár nyugdijas pénztárnoka 79 éves korában elhunyt. A kedves öreg úr halála mély részvétet keltett ismerőseinek nagy körében.

A Batthyány-kávéház, mely központi fekvése és kellemes terrasza révén mindég szivesen fölkarolt kávéház volt Budán, ismét jó kezekbe került. Ártott neki, hogy vállalkozó szellemü főpincérek elégtelen tőkével igyekeztek itt üzletet nyitni és nem tudták bevárni az ilyen helyiség konsolidálódását. Most a Lipót-körut „Vilmos-császár buffet“ tulajdonosai vették át és modern Kafé-restaurant nyitottak itt meg, kiváló italt és ételt szolgálva a közönségnek. Negyvenezer korona enni és innivalót hoztak magokkal és aki e napokban ott járt, csak dicsérettel szólhat az eléje tálalt izletes, kiadó és olcsó menü felől. Az uj tulajdonosok tisztában vannak azzal, hogy a Batthyány-kávéház jó hirét csak kitartással és nagy anyagi áldozatokkal lehet helyreállitani és állandóan azon magas nivon óhajtják tartani, a melyen megnyitották. Budának szüksége van ilyen Kafé-restaurant-ra. Ügyes gondolat volt, hogy *Józsi*-bácsira a Vigadó ismert főpincérjére bizták a pénzügyek vezetését. A szerződtetett cigányzene is elsőrendü.

Világtörténelmi adat, Óbuda civilizálódásának egyik pregnáns tünete, hogy e hónap elején megtörtént ott az *első* kasszafurás. A Hajógyárból emeltek el ügyes betörök 60.000 koronát.

Uj iskolát állit a tanács a Lágymányosan a tabáni iskolaszék sürgetésére, hogy ezzel elejét vegye a körzetek rossz beosztásából származó bajoknak. Az új tanszemélyzet jóhiszemüen, de a helyzetet nem ismerve intézkedett s ez ezer bajnak lett az okozója. Villamos bérletek vesztek kárba, a szülők féltették gyermekeiket a nagy réten való átjárostól, a nagy távolságok miatt éhezek a gyermekek s a szülők kétségbeesetten járták a városházát. A tanács el is állott a rendeletétől, de kénytelen az Andor-utca vidéken új iskolát állitani. Várossy Gyula, akinek ügyszeretetében és erélyében bizunk, már a helyszinén is járt.

83 év! . . . Csaknem egy század, hogy a polgárság egy szomoru kötelességét segiti teljesiteni, a vele járó költséget elviselhetővé tenni a várbeli „Hungária“ betegsegélyző és temetkezési egysület. Egyike a hivatását komolyan felfogó és teljesitő temetkezési egyesületeknek, mely becsületesen gondját viseli a kötelékébe tartozó 2426 tagnak ugy a betegsége idején, mint elhunytakor. 67 ezer korona vagyona van az egyletnek és ezt nagy óvatossággal és tiszteséggel kezeli két régi megbizható tisztviselője *Fischer* István számvevő és *Kail* Vilmos pénztáros. A tagok létszáma a halálozások dacára is szaporodik. A mult évben 58 uj tag lépett be. Az egylet élén a puritán jellemü városatya: *Szabó* Gyula áll. Az egyletnek a mult hónapban volt a 83-ik rendes közgyülése. Sok viszontagságon ment át ez idő alatt. Kiheverte a forradalmat, a szabadságharcot és a Bachkorszakot. Boldogulásának titka, hogy mindig kifogástalanul vezették és minden tag iránt a legméltányosabbak. Az iroda I., Vár, Tárnok-utca 14. sz. a. van.

Rokkant katonák öröme az óbudai református egyház katona-otthonában rendezett magas nivóju előadások, kabarék és müvészi zeneszámok. *Delkin* Ferenc ezredes védnöksége mellett *Siposs* Mihály helyettes lelkész ügyes, izléssel megválogatott műsort állit vasárnaponkint össze, melynek nagy tetszést arató legutóbbi szereplői: *Nagy* Endre, *Bakó* László, *Lenczy* Hedda, *B. Nagy* Ilus, *Frank* László, *Zuber* Vilma, *Nemes* Juliska, *Szirmai* Konrád, az *Anonymus* Társaskör és *Csapó* Dezső vezetésével a Lónyay-utcai ref. főgimnázium ének- és zenekara. A jótékony cél minden alkalommal hatalmas összeggel gyarapodik, ezzel is segitve az otthont meleg szivvel kijelölt feladatainak teljesitésében.

Mindent leir!

Kozma-féle

Gépiró és Sokszorositó intézet

II., Fő-utcza 19. szám.

Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

Nagy tervek kerülnek megoldásra egy hatalmas telek beépitési programm keretében Óbudán. A béke első napjaiban, amikor ember és épitőanyag hatalmas tömegben szabadul fel a *holt uralkodás* béklyóiból — a város és állam közös akcióval a Szentendrei- és Bécsi-ut között fekvő külterületen nagyarányu épitkezést kezd. A telkek kisajátitása már megindult.

Jár a hajó már a Vigadó-tér és Batthyány-térről a *Margitsziget* felső állomására reggel 8 órától este fél 10-ig 20 fillérért. A belépődijjal 40 fillér. Oda-vissza 60 fillér. Vasárnapon 20 fillérrel drágább. — A *propeller* is reggel 6-kor kezd járni 11-ig, sőt Óbudán már reggel 5 óra 20 perckor indul az első a Hungáriauthoz. — *Dömösre* reggel fél 9 órakor indul és onnan ötkor. Utközben Pócsmegyesen is megáll. — *Kovácspatak* Esztergom—Párkány között is megnyilt a hajóközlekedés. — *Ercsi—Szigetfalu*-felé érinti a hajó Százhalombatta állomást is.

Gummit kér a hadsereg **és** a Gummibizottság felhivta a közönséget, hogy a megfelelő ár ellenében, minden öreg gummit; Sárcipőt, gummicsizmát, gummitalp és sarkot, gummijátékot, légpárnát, gummiszönyeget, bor- és öntözőtömlőt, gyermekkocsi-abroncsot, nadrág- és nadrágtartót, kerékpár külső- és belső gummit stb. stb. készpénzfizetés ellenében szolgáltasson be, vagy a házmester utján, vagy a következő gummi beváltó helyeken: — I. kerület Elser József, I., Fehérvári-ut 9. — II. kerület: Löwy Frigyes, II., Fő-utca 58. Watterich Adolf, I., Henger-utca 13. — III. kerület: Schmideg Salamon és Társa, III., Bécsi-ut 69. — A Gummibizottság cime: V., Rudolf-tér 6 szám. — Telefonszám: 101—11.

Veszek

mindenféle régiséget

aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát

szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről

GELB Salamon
I. ker., Attila-u. 8

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.

1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.

A KRISTÁLY-FORRÁS ÁSVÁNYVIZ

Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapitó. Ovszer fertőző betegségek ellen.

TÁRCA.

Én.

Én vagyok: az Élet ledér megvetője,
Minden rossznak átka:
Szittya pusztaságok, elporladt emlékek
Ölelő barátja.

Hidegvizű Volga nagy, sötétlő mélye:
Ez a nemzedékem;
Homokos vad, puszták ideges lovassa:
Az én szivverésem.

Véredényeimben gőgös nemzetemnek
Büszke vére csobban;
Csány ősapámnak haragos, nagy lelke
Az akaratomban.

Dacos dédapáim fenkölt szilaj lelke
Ég a homlokomon:
Lenézett nemzetem önhitt bizodalma
Minden egyes dalom.

Nem vagyok másegyéb: visszamaradt magyar,
Regék szeretője —;
Kinek a nemzete szép, fényes multjánál
Nincsen is egyébje . . .

Benn ég a lelkemben tiszta hitem fénye,
Szenvedélyes vágya:
Kiáltsák utánnam sok törpe nemzetek:
Az én hazám a föld legelső hazája!

Kerecseny János.

Hymnusokról.

BUDÁN ÉL TANULMÁNYAInak *Zsenny* József a Nemzeti szövetség elnöke, aki elsőnek hangoztatta azt a nagy eszmét, hogy az amerikai magyarságot erősebben kell a nemzethez kapcsolni és zászlót is vitt ki nekik egy évtizeddel ezelőtt. Ő róla irják lapunknak, hogy több évvel ezelőtt egy budapesti régiségkereskedőnél egy XVIII-ik századbeli órát vett, amelynek hátlapján az általa játszott darabok jegyzéke is meg volt. Az egyik darab cime: „*Népdal a Muraközből.*“ mely csaknem hangról-hangra hasonlit a *Gotterhalte* zenéjéhez. A *Gotterhalte* szövegét tudvalevőleg *Laschka,* egy irodalmi senki irta. Zenéjét az Eszterházyak kismartoni kastélyában 40 évig karmesterkedett *Haydn* s 1797. február 12-én adták elő először Ferenc császár születése napján a bécsi szinházakban. Már Eötvös Károly gyermekkori emlékei alapján muraközi magyar nótának mondta. A németek e dallamra éneklik az 1846-ból való Hoffmann v. Fallersleben „Deutschland über Alles“-jét.

A *Rákóczi* indulóra vonatkozó följegyzések is érdekesek. Bizonytalan szerzőtől való és több féle verzióban fenmaradt régi Rákóczi-nótából csinálta az 1815-iki bécsi kongreszus hires cigányprimása: *Bihari* János. Utána 1809-ben lekótázva kiadta az utolsó inzurrectió idejében *Scholl* budapesti katona karmester. *Berlioz* francia komponistának annyira megtetszik Pesten jártában, hogy „Faust elkárhozása“ c. operájában Faustot Magyarországra is elhozza, hogy igy a Rákóczi indulót is bevehesse a műbe.

Igy irja nekünk ezeket dr. *Wagner* József tanár, aki e hymnuszokról az óbudai szabad lyceumban adott elő zenével is bemutatva, hogy a Gotterhalte egyik sora — „Unseren Guten Kaiser Franz“ mennyire egyenlő a himnusz egy sorával: — Jókedvvel bőséggel — továbba Wacht am Rhein közepe a Goll Tornainduló közepével s a Wacht am Rhein eleje a Rákóczi induló egy részével.

Birjuk a nagy szaktudású tanár igéretét, hogy a többi nép hymnuszára vonatkozó adatokat is megirja számunkra.

Iparosérdek

A kisipar gazdasági fontosságát legjobban bizonyitja, hogy 1906-ban a kereskedelmi kormány által összeállitott jegyzék szerint 500.000 ipari alany volt az országban és ezeknek több mint 60 %-a, tehát 300.000 embernél több olyan kis iparos volt, aki egy segéddel sem dolgozott, — körülbelül 20% dolgozott egy segéddel, a további 18—19% két segéddel vagy többel és — *egy fél százalék* képviselte a *nagy ipart.* Érdekes azonban az, hogy az ország ipari termelésének egy *harmadát* a kisiparosok termelték. Ez bizonyitja legjobban a kisiparos fontos szerepét a magyar közgazdaságban, amit a vezérpolitikusok szives figyelmébe ajánlunk.

Taggyülést rendez május hó 12é-n vasárnap a II. ker. Iparoskör helyiségében a Budai iparosok és kereskedők szövetsége.

A kisiparososztály regenerálásanak elökészitesére hivta föl a honvédelmi miniszter figyelmét az *Ipartestülek Országos Szövetsége* és az önálló iparosok fokozatos hazabocsátását, illetőleg hosszab szabadságolását kérte. A honvédelmi miniszter 124846. szám alatt a szövetséghez intézett leiratában kijelenti, hogy a leszerelés előkészitése alkalmából a kisiparososzály érdekei is megfelelő méltánylásban részesülnek. A leszerelés technikai végrehajtása kizárja ugyan a hivatás-csoportonkint való elbocsátást, de a kisiparososztály regenerálását a tervbevett intézkedések nagy arányban fogják előmozditani.

A kiforrás idejét éli a *Budai iparosok és kereskedők szövetsége,* a melynek tulajdonképen céljait eleinte némi homály fedte, de a budai józan iparospolgárság a maga tiszta, egyszerü észjárásával kezdi kihámozni a célokat és határozott irányokat jelöl ki. A Szabadpolgári körben legutóbb tartott *taggyülés* már konkrét kérdéseket állitott föl s a határozatok fedik az iparosság érdekeit. Elsőnek az ügyvezető elnök *Gerő* Sándor számolt be a szövetség eddigi működéséről, mely főleg a megalapozás munkájában merült ki. Utána felszólalt *Váli* Gábor a II. ker. Iparoskör ügyvezető elnöke és radikális hatósági intézkedést követelt azok ellen a kereskedők ellen, akik a kért áru helyett mást, hitványat adnak, de megfizettetik a jóhiszemü vásárlóval a kivánt áru árát. A festékkereskedőknek ez az eljárása kárositja azt a rendelőt, aki megbizik a festőiparos tiszteségében. Üldözzék ezt az eljárást hivatalból mint csalást és irjon át ez ügyben a szövetség a kereskedelmi miniszterhez, a kereskedelmi és iparkamarához és a gyáriparosok orsz. szövetségéhez — a mit határozatilag ki is mondottak. *Máthé* István a szövetség eszméjének lelkesebb propagalására kérte föl a tagokat. *Tóth* Lajos a központok ellen kelt ki és a cérnaanyagok körüli visszaélést ostorozta. Tobzódik a cérnauzsora. A kiskereskedőktől a kész fehérnemüt elrekvirálták, holott ez már félig a közönség kezében van, ahol apró részletekben szerzi be szükségletét, — viszont a nagykereskedőket nem bántották. Erős mozgalmat sürget e téren és szivesen vette tudomásul Gerő elnök kijelentéseit, hogy az országos központ épen ezek ellen a tukapások ellen való védekezés miatt hivja össze májusban az országos gyülést. *Schey* Ernő kiemelte, hogy a központok a szakbeli érdekeltségek teljes mellőzése és ellenérzése nélkül működnek és az anyagok elosztásánál sem a szakszerüség, sem a kellő pártatlanság biztositva nincsen. *Nagy* Béla ügyész arra hivta föl a tagokat, hogy lehetőleg konkrét adatokat juttassanak a szövetség tudomására. Duschák Andor, Fejes György, Iczés Lajos és Zwil inger Miksa tartalmas hozzászólása után elfogadták végül *Becsey* Antal határozati javaslatát, mely szerint a szövetség inditson mozgalmat az iránt,

> hogy az egyes központok mellé tanácsadó, irányadó és felügyeleti jogkörrel az egyes ipari és kereskedelmi szakmákból szakbizottságok állittassanak, a melyek teljes képet nyerve a készletek és szükségletek mértékéről, a maguk ipari és kereskedelmi körében az igények jogosult és igazságos kielégitését biztositsák. A tartalmas vita öntudatos elhatározásokat váltott ki a jelenlévőknél.

A lágymányosi iparoskör legutóbbi ülésén mintegy 18 tag vett részt. *Várnay* Alajos elnökölt és a jegyzőkönyvet *Sógor* József vezette. Elnök sajnálattal jelentette be, hogy a kör nem fejthet ki élénk tevékenységet, mert a tagok 75 százaléka katonai szolgálatot teljesit, az alelnökök közül is az egyik még 1914-ben lemondott, a másik pedig azóta meghalt. Azután a pénztárnok tett a vagyonállományról jelentést. Hosszabb vita keletkezett a Budai Iparosok és Kereskedők Szövetségéhez valócsatlakozásról, de végül a csatlakozást mégis kimondották.

A hadból visszatérő iparosok részere adandó városi külcsönökről tárgyalt legutóbb a város közgazdasági bizottsága, mely alkalommal *Kreyesi* Rezső a kereskedelmi iparkamara főtitkára kifejtette, hogy nálunk nem vált be a szövetkezeti eszme s ily alapon nehéz lesz nálunk valamit tenni. A visszatért iparos elvesztette tájékozottságát és a régi kapcsolatokat. Legnagyobb része be fog állani valami már létező üzembe, mert se mühelye, se szerszáma. Pénzt kell neki adni, hogy modern munkagépeket szerezzen be. Ilyen sok felszabadul a katonai üzemeknél. Kívánja, hogy a bizottság küldjön ki albizottságot, mely állandó gondos figyelemmel készitse elő a kisiparnak békeidőben való reorganizációját. *Becsey* Antal szerint bármily alakban, de azonnal kell segiteni a kisiparoson, aki az ország ipari termelésének egy harmadát adja. Vissza kell adni szerszámát, mühelyét és megfelelő munkaalkalmakról kell gondoskodni. Legnagyobb része az épitőiparral kapcsolatosan keresi boldogulását, s itt kell rendet teremteni. Most csak a fővállalkozónál boldogul, mert a hatóság késedelmes fizető és neheziti ezt az előzetes óvadékletevés. Százan tesznek kauciót s egy nyeri el a munkát. Az uj fővárosi hitelintézet keretében ezt a kérdést szeretné megoldani valami csoportos kaució letétele formájában. Ezeket a részjegyeket föl kell ruházni az óvadékképességgel és lehetővé kell tenni, hogy a kisiparos a fővállalkozó elkerülésével közvetlenül kaphassa meg a megbizatást.

—

Bódyné — védnöknő

A II. ker., Iparoskör törekvései.

Elsők között volt a II. ker. Iparoskör mely a háborus nehézségek leküzdésében a körtagok segitségére sietett. Még a mult évben létesitette a beszerzési csoportot, mely — ha felsőbb intézkedések miatt nem is tudott kellő fokva fejlődni — mégis sok féle élelmicikknek beszerzésével segitett tagjain. Az áruhiány most bénitja a csoport működését, melyet az elnökség átszervezni óhajt, hogy az új termés már készen találja. Ezzel kapcsolatosan kulturbizottságot küldött ki az elnökség, mely hivatva volna ugy az egyes kulturális mint gazdasági kérdéseket megoldani. Ez a kulturbizottság érintkezésbe lépett a Szabad Lyceummal és a Budai Közművelődési Egyesülettel s már is több hangverseny és szórakoztató estét rendezett a kör nagytermében.

Mozgalmat inditott aziránt, hogy a sorssujtott iparos családók, a segédek, de ezenkivül a II. kerület minden nehézségekkel küzdő köztisztviselője kivehesse részét a népjóléti bizottság által létesitett hadikonyha nyujtotta előnyökből és kérelmezte egy polgári konyha létesitését.

E bizottság lett megbizva az iparosok aggkori nyugdijellátásának már évekkel ezelőtt felvetett kérdésének ujból való napirendre hozatalával és egyuttal állandóan figyelemmel kiséri az iparosságot érdeklő mozgalmakat.

Első sorban a népellátás ügye vezérelte a II. ker. Iparoskört, amikor e törekvéseihez igyekezett megnyerni védnökül dr. *Bódy* Tivadarnét, aki Buda szülöttje, a Vizivárosé s akit eziránt irásban is megkeresett. Nem is jöhetett másképen minthogy a méltóságos asszony a II. kerületi Iparoskör elnökéhez *Váli* Gáborhoz intézett levélben megköszönte a figyelmet azt irva többek között:

„Gyermekkorom kedves emlékei füznek a II. kerülethez és épen azért ha mód és alkalom kinálkozik arra, hogy a kerület polgárainak közérdekü munkájában csekély erőmet rendelkezésre bocsáthatom, ennek a kellemes kötelességnek a teljesitése elől elzárkozni nem kivánok.“

Bódy Tivadarné.

A kör tagjai lelkes hálás örömmel vették tudomásul ezt a közvetlen elhatározást és bizalommal néznek a jövő elé, ha ilyen nagy tekintélyü, arany szivü pártfogó segitségére számithatnak.

Közgazdaság

Szemérmetlen

dolog, amikor egy vállalat a részvényeseinek 30—40 korona osztalékot fizet, — ugyanakkor filléreket koldul a százféleképen kifosztott közönség városi képviseletétől.

Hisz ha nem volna okvetlen szükségünk arra a közuti villamosra, — felelhetne erre a közönség maga is. De igy! — előbb tagositani kellene a közönséget foglalkozása szerint, a kenyérkeresete forrásául szolgáló gócpontok körül kellene letelepiteni az embereket, lakásokat cseréltetni, hogy ne keljen naponkint 2—3 órát villamoson tölteni csak azért, hogy eljusson oda, ahol a kenyerét megtalálja.

A villamoson való járás kényszere tehát meg van. Ezzel a kényszer helyzettel visszaélni azonban nem szabad. Ezt még a törvény is tiltja. Fizessen a közuti csekélyebb osztalékot hadimilliomos részvényeseinek és hagyja meg a szegény ember fillérjeit.

Kalauz, ellenőr, kocsivezető minduntalan azt rivalják a közönség fülébe hogy . . . „ezt nem szabad!“ . . . vagy azt nem szabad, — de a közutinak mindent szabad. Neki még a legszigorubban tiltott dolgokat is szabad.

Keresztet vet magára a kocsivezető, amikor hajnalban elindul azzal a rozoga takolmánnyal, amelynek se a kereke, se a fékje nem jó, ablaka törött, padja, padlója undoritóan piszkos, kalauza mosdatlan száju, fáradt, elcsigázott, éhes.

Rend, fegyelem, tisztaság regén tul haladott álláspontok. De nem is lehet másként olyan vállalatnál, ahol az irodai teendőket kiérdemesült kalauzok végzik olcsó bérért, ők intézik a végállomások kocsiforgalmát és egyetlen szerencsénk, hogy ezek becsületes észjárásu magyarok, akik ezért a nyomorult bérért tulságig feszitik a nagyvárosban kicsiszolt gyakorlati falusi eszüket. Mégis csoda, hogy ebből valami katasztrófa nem lett eddig. A vonalon kint azonban nincsen semmi rend. Még azoknak a hitvány váltó-állitó fiuknak sem tudnak parancsolni. Egész nap egymáson lógnak, dulakodnak, kártyáznak, fütyülnek, trágárkodnak, de mindig a fülüknél kell őket a váltóhoz vonszolnia a kocsivezetőnek, amikor azt már kimozgatta flegmájából a közönség zugolódása. Bolseviki vasut ez s azon mulatna a közönség ha a kalauznők egyszer fülün fognak Sándor Pált, hogy áruljon jegyet.

Erről az urról különben kitünt, hogy beteg. Valóságos komikum az ő politikai szereplése. Nekünk — a nagy közönségnek — annál tragikusabb a szerep, melyet a közutinál tölt be. Másutt még zsákhordásra se használhatnak, — nálunk országos kapacitás. A magyar kereskedők vezére. Siralmas vezérség. Ma már minden kereskedő kacag rajta és a kereskedőknek addig általánosan tisztelt társadalmi osztálya, az ő vezérsége óta veszitett ebből a tiszteletből, veszitett sulyából.

A kereskedőknek pedig veszedelmes példát mutat a közuti.

És ha volna valami öntudat a székesfőváros képviselő testületében és ha ki lehetne kapcsolni azt a kapcsot, mely legtöbb tagját a közutihoz füzi, akkor hamar végezehetne a közgyülés az egész közutival. Rá kellene szoritani a szigoruan megállapitott rendre, birságot birságra kivetni egész a milliókig, egész a fogházig, rendbe hozatni mindent s azután átvenni az egészet és beállitani a községi üzemek közé.

A város prókátorai majd találnának paragrafust a Sándor Pál milliós végkielégitése ellen is, sőt ügyesen még ő fizetne rá, hogy kimászhasson a csávából.

Bizzák ezt rá valami erős kezü generálisra. Az rájönne hamar, hogy ez az ur hatóságokat akar félrevezetni, árakat akar drágitani, visszaél a közönség kényszerhelyzetével, hathatósan kézreműködik az anarchizmus terjesztésében, élesztésében, a tömegeket a magánvagyon megrongalásáig ingerli épen most a háboru idején, tudatósan éhezteti alkalmazottjait, . . . és sok más ilyen bűne van, amikért igazán szépen kell könyörögnie az embernek statárium idején, hogy főbe ne lőjjék.

*

Nekünk lesz módunk elmondhatni mindazt, amit Buda ellen, a budai közönség ellen vétett.

—

Házat vett Budán a *Magyar Általános Takarékpénztár*, még pedig az orninózus I.-II. ker. Takarékpénztár házát a *Széna*-téren. Lehet, hogy a betevők most jobban járnak.

Az *Általános Takarékpénztár* közgyülésen *Poór* Jakab udv. tanács elnökölt és dr. Horváti Lipót vezérigazgató előterjesztette az igazgatóság javaslatát, amelynek értelmében a közgyülés elhatározta, hogy 37 korona — 7.4 százalék (tavaly 34.— K — 6 százalék) osztalékot fizet, 491.835.— K-t a tartalékba utal, amely az által 19 millió koronára emelkedik, ami az alaptőkével együtt közel 80 millió saját tőkét jelent.

A magyar Pamutipar r.-t. a napokban tette közzé mult évi mérlegét. A mérleg a 4 millió korona alaptőke mellett 1,147.862 K tiszta nyereséggel zárult. A vállalat tartalékai meghaladják az alaptőkét s azok 4,623.452 koronát tesznek ki. Összes tartaléka 1916-ban 3,256.323 korona volt. A mérlegben a telek és épületek 2,194.334 koronára vannak értékelve, 1916. évi mérlegében ugyanilyen összeggel szerepeltek. A vállalat bruttójövedelme 3,987.541 korona volt.

Szerkeszti: **R. Rév Sándor**

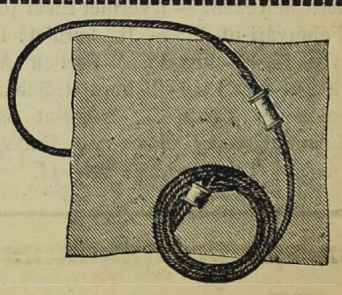

VILLAMOS TESTMELEGITŐ

Dr. HELLBRUN rendszer hőmérsekletszabályozóval.
Kapható:
MAGYAR SIEMENS-SCHUCKERT-MŰVEK
BUDAPEST, VII. KER., Terész-körut 36. szám.

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Villamos világitási és erőátviteli berendezések
BUGÁRSZKY ZSIGM.
műszaki és elektrotechnikai vállalat :: :: :: :: ::
BUDAPEST, II., FŐ-UTCZA 68. és GYORSKOCSI-UTCZA 23. SZ.
Gombolyitó műhely. Teljesen berendezett próbaállomás villamos készülékek és gépek kipróbálásához. Villamos gépek, készülékek, dynamók, motorok stb. javitása. Villamos felszerelési czikkek gyártása. Telefonszám 175—27.

Kiadó: Viraág és társa.

Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai műintézet r.-t. I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 575. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Borsutca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. május 11.

A király mondta.

Amiről a nagy politikai kavarodásban csak félve, vagy mellékesen esett néha szó, a gondolat, amely egynémely vezérpolitikusunk programmjából csak bátortalanul és halványan csillan ki: azt királyi szó avatta *vezérlő politikai irányzattá* és királyi gesztus állitotta a legelső politikai kérdések homlokterébe. Abból a levélből, amelyet a király legutolsó megbizása alkalmából Wekerle Sándor miniszterelnökhöz intézett, egy minálunk teljesen elhanyagolt, uj politikai éra köszönt felénk, — a *gazdaságpolitikai korszak*.

Nincs ennek az országnak még egy közülete, amelynek az elhangzott királyi szó megszivlelésére parancsolóbb szüksége lenne, mint *Budapest* székesfővárosnak. Fél milliárdot meghaladó és csak kisebb részben jövedelmező beruházásokba invesztált *adósságok;* nehéz és *drága közigazgatási szervezet;* a községi élet természetéből folyó, de azokon tul az államtól átvállalt nagy *igazgatási költségek* — de a város természetes fejlődésével járó szükségszerü *folytatólagos beruházások*, a háboru által előidézett nagyarányu szociális, katonai és igazgatási, előreláthatólag 100 millióra értékelhető *ujabb tehertételek* és mind oly tényezők, amelyek a legkomolyabb megfontolásokat is, legfelelősségteljesebb elhatározásokat kell, hogy váltsák ki székesfővárosunk vezetőiből.

Pótadó-emeléssel, közlekedési és világitási adóval, vizdij-emeléssel, fogyasztási adóterhek növelésével és egyéb hasonló *antiszociális*, tisztára az *egyénre, de nem az egyén teherviselő képességére* alapozott közterhekkel operálni kétségtelenül kényelmes és a teherviselő közönség türelmességének határáig eredményes is lehet. De rendszert csinálni az ilyenféle teherfelosztó módszerekből nem szabad. Nemcsak azért, mert az ily kapkodó, progresszivitás nélküli teherkivetés a demokrátikus fejlődés kerékkötője; nemcsak azért, mert az ily községi adópolitika a tömegek forrongó elégedetlenségének állandó hathatós gyujtóanyaga; — hanem azért is, mert a községi és állami életmüködés nagy anyagcseréjében az agyonterhelt tömeg a reá nehezedő terheket amugy is *átháritani*, — sőt felfokozott igényekkel áthárítani — törekszik. Nagy közterhek, a dolgozó tömegekre nehezedő teherviselés, a termelés és a közszükségleti cikkek drágulása, a fizetések és munkabérek ezzel összefüggő emelkedése, pénzünk belső értéktelenedése, — egy-egy összefüggő lánczszeme a teherátháritás nagy körfolyásának. — És a cirkulusviciosusnak ebben a forrongó katlanjában, a melyet az elégedetlenség és nyugtalanság tüze forral, párákká foszlanak szét azok a nagy értékek, amelyek épen városaink és az ország elgyengült szervezetét lennének hivatva megerősiteni. —

Mi hát a tennivaló?

A közhatóságoknak a *jövedelmek egészen uj forrásait* kell megnyitnia. Községi adórendszerünk olyan, hogy sulyával főleg az alkotó munkára és eredményeire nehezedik. Hozadéki adórendszerünk például alig érinti az üres, parlagon álló, kihasználatlan telek birtokosát; de az adók özöne zudul reá, mihelyt telkére házat épit, tehát magának és másnak hasznosat alkot. Nem mondom, hogy most már töröljük el a házadót és annak járulékait; de állitom, hogy ily irányu tulzások lefékezik az alkotó tevékenységet. Közhatóságainknak e helyett teljes energiával kell ráfeküdniök a *termelő munka előmozditására, szervezésére*, sőt *egyenesen bele kell kapcsolódniok a termelésbe*, hogy legyen *mit* megadóztatniok, és legyen *jogcimük* a termelés eredményeiből tisztes részt igényelniök.

Céltudatos *községi telekpolitika*, kiegészitve annak nélkülözhetetlen eszközeivel: a közlekedési eszközök és széleskörü kisajátitási jog megszerzésével; — nagyarányu *városfejlesztő* politika, modern, *sürgősen* kidolgozott szabályozási tervek és koncepciózus helyi és országos közlekedési programm keretében; — Duna — *kikötőink* egységes és gyors megépitése, a viziforgalom összes előnyeinek kihasználásával; — állandó *kiállitás* létesitése, a Kelet és Nyugat között lebonyolitandó áruforgalom céljait előmozditó kereskedelmi szervezettel, *aukciókkal*; — erőteljes *iparfejlesztés;* — a meglevő *kommunális üzemek*, sőt az egész *közigazgatás* minél jövedelmezőbbé, illetőleg olcsóbbá tétele *Taylor gazdasági elveinek bekapcsolásával.* — Ezekből és egyéb, polgármesterünk székfoglalójában kifejtett elvekből bontakozik ki a kép, a milyennek jövő Budapestet látni szeretnők. — Adjon ezeknek a nagy értékeket igérő alkotásoknak erőt és lendületet és vegye ki egyuttal részét a termelőt megillető mértékben az eredményekből is a székesfőváros törvényhatósága. Legyen az uj korszak, a mely uj polgármesterünk székfoglalójával reánk köszönt, a produktiv eredményeket termelő és a közönség javára megérlelő *gazdaságpolitika* korszaka. Hiszem, hogy igy lesz; hisz a király mondta!

Becsey Antal.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMŰT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL

PREISACH JÓZSEF

BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3.

Napló: Buda, máj. 10.

A választási kampány most indul meg a fővárosnál és máris az igazságtalanságok, lelkiismeretlen háttérbe szoritások áradata zúdul a fővárosi egyéb zavarosok mellé. *Hecht* Ernő főv. biz. tag tette már szóvá azt a lehetetlen rendszert, hogy a fővárosi tanács teljesen önkényesen, a befolyásolás szuggerálásával, az érdemek és a fővárosnál eltöltött hosszu évek kisemmizésével jelöl. S most hat helyről kapjuk a panaszt, melyeknek előljáró szavában hangsulyozzák, hogy „éppen a *Budai Napló* önzetlen hasábjait óhajtják igénybe venni, mert a legtöbb ujság lekenyerezettje, vagy kihasználója a jelenlegi fővárosi rendszernek.“ S mi, ahogy a mult alkalommal annyiszor, amikor igazságos ügyet kellett védeni — most is szivesen állunk rendelkezésre.

A protekciós rendszer ma éli diadalkorát. Nevek, családok, jóbarátkozások után jön meg a rang. S aki ezekkel nem rendelkezik, de becsületes munkával tölti be hivatalát, kénytelen 400 és egynéhány bizottsági tagot végig kilincselni, sok megaláztatást eltürni, hogy még akkor se legyen biztos jogos igénye. A fogalmazók ezért most hónapok óta nem dolgozhatnak, a restancia egyre nő. Vacsorákra kénytelenek járni, klubokba beiratkozni, ott költeni, együtt tartani a kerület vezéreivel, hogy *talán* megválasszák tanácsjegyzőnek. Egy fogalmazó — 21 éve van a főváros szolgálatában — 5000 koronát költött már erre, a munkáját lelkiismeretesen végzi, fegyelmije sohasem volt, tisztességes ember és mégis megtörténhet, hogy nem választják be s akkor egész biztos, hogy öngyilkossá lesz.

Az elmult, régi rendszer megtette azt, hogy olyan embereket hozott a fővároshoz, akiknek nem volt munkakörük s nem is akartak jönni pl. egy bankigazgatót is, de azzal az igérettel, hogy, beválasztatják őket, mégis idecsábitották, természetesen a régi fővárosiak rovására. Igy került a különben talán tehetséges Lamotte Rezső az összes fogalmazók elé azzal, hogy polgármesteri titkár lett belőle s igy történhetett meg, hogy az 50 éves *Sebő* háttérbe szorul a 29 éves miatt.

A nepotizmus legrútabb s legerősebb foka dühöng most a városnál. Vannak segédfogalmazók 40 éves öreg fejjel s van, akinek nyolc szolgálati éve után 2200 korona a fizetése s bár a jelölési listán elől van, mégis megtörténhet, hogy a rangsorban leghátul álló, jó csengésü városházi nevekkel rendelkezők jutnak majd be a II. oszt. fogalmazói állásba.

Van olyan fogalmazó, aki a közönséggel kedves; kellemesen, simán intézi el ügyeit és ezért nagyon szeretik is — arra ráfogják, hogy nem lehet jó hivatalnok, mert bohém s a kerületi klikkfőnök alkudozni kezd vele, hogy jelöljék-e, vagy sem, annak dacára, hogy szolgálati éveinek száma, rokonszenves modora, tudása megkivánja legalább a jelölést.

Az elkeseredés valóságos ciklonja rázza most végig a választás előtt állókat. Bizonyára még tragikusabb esetek is vannak, mint amiket megirtunk, de félő, hogyha ezek nem beszélnek, akkor inkább *tenni* fognak, a csúnya meglepetések és csalódások idején.

Szükségesnek tartjuk a május második felében választás alá kerülő érdemes, *budai* pályázókat felemliteni: *Wanke* Sándor, aki 1897. óta van a főváros szolgálatában, *Holtzspach* Nándor, *Szendy* Károly, *Mattyasovszky* Jenő, *Hegedüs* Géza, *Sebő* Gusztáv, *Gergelyi* Ernő.

Az iskolakerülés a háború idején valami szükségszerü jogosultságot nyert. A serdültebb gyerekeknek keresniök kell, mert nagy a drágaság. Van köztük sok, aki csak csibészkedik. Az előljáróságoknak kellene ebben az igazgatók jelentése alapján eljárni, de az esetek száma annyira felszaporodott, hogy például az ismétlő iskolákban 100-150 mulasztó is van, — amit az Előljáróság már képtelen ellenőrizni. Ezt látják az igazgatók és már jelentést sem tesznek. De a csekély pénzbirságok nem is használnak. A bajon pedig okvetlenül segiteni kell, mert a gyermekek ilyen züllése rettenetesen megboszulja magát a közel jövöben. Ezért sürgette *Becsey* Antal az iskolaügyi *előadók* intézményének gyors felállitását. Minden előljárósághoz osszanak be iskolaigazgatói hatáskörrel biró pedagógust, aki az igazgatók jelentései alapján közvetlenül eljár és minden mulasztásnak a végére jár. Nagy érdeke a fővárosnak, hogy kötelességtudó szorgalmas polgárokat neveljen és nem dologkerülő csavargókat.

Az ördög nagy sarcot vetett a fővárosra, a mikor megásta a maga *árkát*, a melynek második szakaszát most boltoztatta be a város. Az ördögárok első része a Dunától a Városmajorig terjed, melyet szintén nagy költséggel épitették meg annak idején. A második része a Csabautcától a Julia-utcáig huzódik végig a Városmajoron. Egész boltozására első izben 300.000 koronát, utóbb 270.000 és végül még 300.000 koronát kellett megszavaztatni a közt gyüléssel. Csaknem egy milliót vitt el az Ördög — árok. Ezzel együtt

rendezni kellett a Retek-utcának ezt a részét is (a fogaskerekü vasutállomása és a Kútvölgyi-út között), ahol 5 hid áll egymás mellett a Ördögárok felett, amely munka szintén 340 ezer koronát emészt meg, a mire fedezetet ugy találtak a városházán, hogy elejtették a III. ker. Pacsirtamező-utca, a Miklós-utca és a VII. ker. Hernád-utca burkolásának tervét. Igy vitte el ezeknek az utcáknak a kövezetét is az Ördögárok. Hogy az ördög vigye el!

A vizes lepedőt boritotta Sándor Pálra a pénzügyi bizottság legntóbbi ülésén *Szekula* Gyula, a mikor kijelentette, hogy „. . . a sokat ócsárolt omnibusz a maga csekélyebb méreteiben sokkal pontosabb, mint a közuti . . .“. — *Szekula* is, *Perczel* Béla is, de *Németh* Imre is azt sürgették, hogy az omnibuszjáratokat legalább a fővonalakon, ha ritkábban is — de járassák. *Bódy* Tivadar polgármester, aki elnökölt, kijelentette, hogy ugy nem lehet ezt csinálni, mert ha ritkábban jön az omnibusz annál veszedelmesebb a közönség tolakodása. Élet-halálharc volna ez. A vitában tisztázták a különbséget az autó és ló között is. Az autó csak akkor eszik, ha üzemben van, a ló ellenben éppen akkor eszik, a mikor nem dolgozik. Most már ezt is tudjuk.

Hadikisajátitás — olyas valami, ami a nagytőkéseknek árt — lesz Óbudán, csendőrrel, birósággal — erőszakkal, ha a telektulajdonosok sokat követelnének földjeikért, amit a főváros *kertlakások* céljára kiszemel. A 250 millió koronás költségvetéssel épülő kertlakásokból Óbuda *Ullmann* Gyula főv. biz. tag kezdeményezésére 10%-ot követel a maga számára, kifejtve ezt egy ügyesen megirt memorandumban, amit *Bódy* polgármesterhez a napokban juttattak el. A polgármester meleg érdeklődéssel kiséri ezt az akciót, de a 20.000 lakáshoz szükséges telekkomplexum ügyében még nem történt döntés.

A jövő nemzedék már most pusztul, az esztétikai érzésekre nem reagál, a társadalmi élet részére használhatatlanná lesz. Ezt csak egy erős, tervszerü, de főképen gyors önvédelmi törekvéssel lehet a helyes vágányra terelni. Elsősorban az iskola keresztülvihető munkájára gondolunk. Vezessék be a vándor, illetve erdőmelletti iskolák rendszerét, a mire különösen a három budai kerület változatos, dombos, erdős vidéke alkalmas. A Szemlőhegy, Rókushegy, Szépvölgy, Vérhalom-téren épitsen a főváros nyári iskolákat, napközi otthonokat egy helyesen megállapitott foglalkoztatási tervvel és olyan berendezéssel és környezettel, amely a lélek nemessé formálása mellett a test hygieniai kivánalmainak is megfelel. Egy-egy iskola hetenkint 2—3-szor ide vonulna ki egész napra felváltva (az étkezésről a főváros gondoskodjék!). S ezeknek mintájára lehetne állandó ilyen oktatási helyeket berendezni, melyek hatalmas lépésekkel emelnék a közegészségügyet, a pedagógia fellendülne a mostani négy fal közzé szoritott avasságából, uj momentumokat és kisérletezési anyagot kapna. Ez a Budára ültetett ötlet nemsokára tiz éves születésnapját ünnepli, de mint ez is és minden helyes és jó idea nálunk, csak terv marad. A gyermekeink pedig lelkileg lezüllenek, testileg elsenyvednek egy pár ezer hiányzó korona és egy pár fölösleges, indollens ember miatt.

Budai Krónika

HYMNUSZOKRÓL irt lapunk számára — már az előző számban közölt — érdekes adatokat dr. *Wagner* József tanár és most folytatólag irja a következőket:

Heil dir im Siegerkranz dallama *azonos* az angol God save the King himnuszával, a melyet a nyomor miatt 1743-ban öngyilkossá lett angol komponista, Henry *Carey* szerzett. 1790-ben egy német pap, Heinrich *Harries* e dallamra a dán királyra ir himnuszt, melyet B. G. *Schumacher* az 1792/3. francia hadjáratban részt vett II. Frigyes Vilmos porosz király tiszteletére elplagizál s a Vossische Zeitung ősében, a Speuersche Zeitung 1793. dec. 17-i számában tesz először közzé. 1813-ban teljes elterjedését az 1812-i francia-orosz téli háborut követő porosz feltámadás hozta meg. Az önérzetes porosz öntudat kifejezése.

1840-ben Thiers miniszteriuma alatt a franciák vissza akarják szerezni az 1815. óta német kézen levő Rheinprovinzot. A költői tiltakozások egyikére (Nicolaus Becker: Sie sollen ihn nicht haben) maga Musset felel sarkasztikusan. A berni vasöntőde egyik tulajdonosának az 1849-ben elhalt Max *Schneckenburgernek* Wacht am Rheinje nem lett azonnal népszerü. 1854-ben Karl Wilhelm krefeldi karmester Vilmos porosz herceg ezüstlakodalmára megkomponálja e dalt, mely az 1870/1. háboruban lett a németek harci indulója. Wilhelm ekkor nagy beteg volt s 300 márka évdijat kapott.

ELZÁRTÁK a Fővámháztól egész az összekötő vasuti hidig a dunapartot a pályaudvarral még a sétáló közönség elől is, úgy, hogy ma igen kevesen tudják, hogy e partokról nyilik a *legpompásabb kilátás a Gellérthegy* csodálatosan szép déli lejtőire! *József* nádor, aki idegenből hozott szépséges neje gyönyörüségére Budapestet naggyá, széppé óhajtotta tenni, a többek között a dunapartokon végig vonuló széles parkot tervezett, melynek maradványait a dunaparti terek máig is mutatják. Budapest akkor még kicsiny volt. József nádor szemei előtt sem lebegtek magasabb épületek a maximális kétemeletes házaknál, melyek amaz időkből máig is láthatók. Igy az egész Lipótváros eszerint épült. De József nádor minden figyelmét a dunapartra irányitotta. Itt egy Champs Elysées-t akart létesiteni! A terv nagyszabásunak igérkezett. Azonban hamar rájöttek, hogy ily óriás utvonal mellett mint a Duna, még két oldalt 50 méteres park nem lehet. De ahelyett, hogy e szabad teret egy jövendő világváros középületei számára foglalták volna le, odadobták a telekspekuláció minden szépet, nagyot, müvészit megrontó és csak hasznot ismerő kezeibe. Pedig mit lehetett volna itt létesiteni! Még az elképzelése is lenyügöző egy oly varázslatos képnek — irja röpiratában *Fábián* Gáspár müépitész — mely a Dunapartot a parlamenttel hasonló fekvésü és nagyságu középületsorral népesiti be, a Margit-hidtól egész a Ferenc-József-hidig! De hol vannak most a József nádorok, a nagy rajongók és ideálisták!? Ma a Moloch az úr és ez utálja a busás kamatokat nem hozó müvészi befektetéseket!

Jövőbetekintés.

Irta: **Dr. Lendl Adolf**

IV.

A székesfőváros pesti kerületeiben végig vonuló nagy körut északi részében, a Margithidon át helyes folytatására talál a budai oldalon; a déli vége azonban befejezetlenül az Elevátor alatt megszakad; pedig feltétlenül megkivánja ez is az összeköttetést a budai Műegyetem-rakparttal.

Az óbudai hid épitését biztositotta az Országgyülés 1908-ban; törvénybe foglalta; igaz, hogy egyelőre még nem épül, azonban a közeljövőben kétségtelenül létesülni fog. Nagy küzdelmet folytattak ugyanakkor — főként a közvetlenül érdekelt kerültek vezérei — a

borárostéri hidért

is. Bizonyára csak az óriás költségek ismeretlen fedezete késleltette a különben jogos és általánosan elismert helyes kivánságnak a teljesitését.

Hogy mibe került az Erzsébet-hid, azt csak a beavatottak tudják. A hid nagyszerüsége, közbeeső pillér nélkül való, óriás ivének szerkezete, meg a budai hidfő épitése alkalmával munkaközben mutatkozott bajok leküzdése rengetegül megdrágitotta. A borárostéri hid jóval olcsóbb és egyszerübb is lehetne; mindamellett 8—10 millió koronát szánjunk reá. Tekintélyes összeg ez is, amely ugyan a hidvám bevételeiből hosszu évek folyamán törlesztődnék. Csakhogy ez nem szivesen vállalt módja a jövedelmeztetésnek, mert tulajdonképen minden fővárosi polgárnak az volna a kötelessége, hogy a hidvám mielőbb való eltörlését szorgalmazza. Más módot keressünk tehát; hiszen akadhat bőven fakadó más pénzforrás is, amely méltányos megoldást igér. Meg kellene állapitani — például a mostani adózások alapján —, a József- és Ferenc-körút palotasorainak, meg a közelfekvő mellék utcák összes ingatlanainak valódi értékét, árát s azután, ha a híd elkészült, a házak értékemelkedését megfelezni; a többérték felerésze a háztulajdonosnak jutna, másik felerésze kifizetné a hidépités költségét.

Téves azonban, sőt helyenkint határozottan elitélendő, az a nem régen követett épitési mód, amely tulnagy és tulmagas bérkaszárnyákat teremtett a budai oldalon olyan városrészekben is, ahol arra nem volna szükségünk. Elég baj, hogy a pesti oldalon a tulzsufoltságot el kell türnünk; mentsük meg tehát legalább a jobbparti részeket, mert ezek a székesfőváros *kellemes lakó városrészei* gyanánt volnának fejlesztendők. A budai oldal fekvésénél, természeti szépségeinél fogva erre hivatott. Az óriás bérkaszárnyákkal való unalmas beépitésétől mindenképen meg kell kimélni.

Az épitkezések helyes vezetése első sorban az új, általános szabályozási tervnek az elkészitését teszi szükségessé. Ennek a tervnek kidolgozása és tanulmányozása közben önként fogjuk megerősitését találni ama régóta hangoztatott kivánságunknak, hogy a Kelenföldnek azt a részét, amely a Műegyetem alatt a Dunapart mentén az összekötő vasuti töltésig, sőt ezen tul terjed, feltétlenül szabadon hagyjuk, mert ez az

állandó kiállitás

területe gyanánt tartandó fenn. Ilyen célra sehol másutt a székesfőváros széles határában alkalmasabb terület nem kinálkozik, nem található. Hogy ez a terjedelmes sikság kiállitások rendezésére valóban használható, azt ma már bizonyitani sem kell; hiszen sikerült már annyira érleltetni ezt az ügyet, hogy egyrészt a székesfővárosi Közmunkák Tanácsa, másrészt a székesfőváros hatósága ezt a területet tényleg ilyen célnak szánta.

Az első elhatározás szerint megvan már; végrehajtása tekintetében azonban eleddig egyetlen egy lépés sem történt. A tulajdonképeni kiállitási terület a Dunaparttól a Budafoki-útig, az összekötő vasuti töltés és a Boráros-téri hid tengelyében vezetett új út határa között terülne el. Területe közel 60 hektár (600.000 m²) volna; 10 hektárral nagyobb tehát, mint a párisi Champs de Mars. És ha a Városligetünkkel összehasonlitjuk, úgy megfelel ez terjedelemben körülbelül az 1896-ban a Millenniumi Kiállitás céljaira lefoglalt területnek. Mindamellett célirányos volna — egyes nagyobb kiállitások alkalmi kibővitésére gondolva — a szomszéd területek egy részét szintén szabadon tartani; például a Műegyetemig terjedő mezőt, a Nádor-kertet stb. sőt, hozzácsatlakoznék a téli kikötőnek használt holt vizzel boritott terület, meg a vasuti töltésen tul fekvő mező is. Ezzel olyan nagyra növeszthető az egész kiállitási terület, hogy akármilyen nagyszabásu világkiállitást rendezhetünk rajta, — és foglalkozzunk is ezzel a gondolattal, mert Budapest Európa közepe és nemsokára az óriás méretü, keletfelé törekvő forgalomnak a lüktető központja lesz Berlin és Konstantinápoly között.

Szt.-Lukács gyógyfürdő.

Téli és nyári gyógyhely

csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimeritő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

Mindent leir!

Kozma-féle

Gépiró és Sokszorositó intézet

II., Fő-utcza 19. szám.

Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

Skultéthy Ferencz

kárpitos ▭ II., Fő-utca 57

megbizható régi mester.

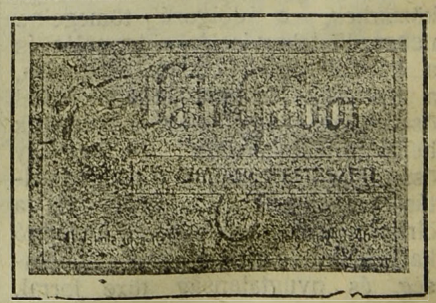

Hirek

Badál Edét, az I. kerület eddigi helyettes előljáróját a székesfőváros törvényhatósága f. hó 8-án tartott közgyülésében előljáróvá választotta meg. Egy több mint negyedszázados, a közügyek önzetlen, becsületes és fáradhatatlan munkálásában eltöltött közszolgálat jutott ezzel megérdemelt jutalmához; az első kerület közönsége pedig osztatlan óhajtásának teljesedéséhez. A mily nehéz, küzdelmes, de tiszteletet parancsoló volt köztisztviselői pályafutása, — ép oly izgatóan küzdelmes, de eredményében felemelő volt az a választás is, amely őt az előljárói székbe emelte. Azok a feladatok, amelyeket mint a főpolgármester hivatal vezetője, majd mint az V. kerületi előljáróság tisztviselője, közben csaknem egy évtizeden át mint az előljárói értekezlet jegyzője és legutóbb kerületünkben mint a háborus szociális közigazgatás vezető embere vállalt magára, — óriási munkabirásáról, kötelességtudásáról, s ami nekünk különösen becses, melyen érző szivéről tesznek tanuságot.

Fürdőváros lehet scak egyedül Buda. Megvan hozzá minden istenadta kincse — gyógyvizeiben. A ki ezt a kérdést becsülettel szolgálja, az jár az egyedüli igaz uton, az rászolgál minden polgár elismerésére, arra a legfelsőbb helyről sugárzó fény is reáhull. Ómoraviczai *Heinrich* Kálmán érdemeit a fürdőfejlesztés terén elismerte Őfelsége a király is, a mikor most az udvari tanácsosi méltóságot adományozta neki, amely alkalomból 5000 koronás alapitványt tett a *Clotild* szeretetház hadiárva alapja javára. *Heinrich* Kálmán általánosan ismert jótékonyságát és nagy munkaképességét emelte ki *Platthy* Gyürgy a kerületi bizottsági tagok értekezletén, melyen e kitüntetése alkalmából melegen ünnepelték a Rácfürdő népszerü tulajdonosát.

Pihenni — Budára jön az ember. Nyugalmat csak Budán talál. Minél erősebb életet élt valaki, annál nagyobb csendre, nyugalomra vágyik. A fölviruló élet, a tettrevágyó férfi csak Pestet látja, — a férfikor őszén, a letarolt energiák Budát keresik. Sokan vagyunk igy és még az olyan nagy enegiáju egyéniség mint *Bárczy* István főpolgármester is igy van vele. Erős, nagylüktetésü, — alkotásokban, küzdelmekben gazdag — eredményekben, sikerekben dús közéletet élt Bárczy, a kinek pihenés a főpolgármesteri méltóság, — Budán a Németvölgyben vásárolt palotát és több telek egyesitésével parkot létesit körülötte. Budára jön pihenni.

Bizalmi férfiakul az esküdtképességgel biró polgárok alaplajstromának egybeállitására alakitandó bizottságba a székesfőváros közgyülése a budai bizottsági tagok közül *Bathory* Károlyt és *Vladár* Tivadart küldötte ki.

Sóhajok szállnak, szerelmes párok epedve várták, hogy ott, tul a Gellérthegyen az új Villányi-út árnyas fasorában, kart karba öltve sétálhassanak és mind e sóhaj, epekedés, ábrándozás, — mind hiába. Némi csalódást váltott ki a Villányi-út környéken, hogy most már, amikor készek a földalatti müvek, és nyomon követte az uttest rendezése, — fát nem ültettek a Villányi-úton, séta-útját nem rendezték. Igaz, hogy a munkáshiány ezt is lassitja. Az utburkolás alig jutott tul a Fadrusz-utcán, holott a földalatt már minden kész a Délivasut töltéséig. Kár pedig hogy késik ennek a nálunk egyedül álló utprofilnak teljes kibontakozása. Középen a széles séta-út, árnyasfák alatt, fasorral elhatárolva a villamos sinek. Jobbról-balról a kocsi-út, azontul a rendes gyalogjárda. Sajnos, ebben az évben nem nő ott fa, és kárba vesznek sóhajtások.

Ötletek. Egyik kedves olvasónk *Schömer* Ottó irja nekünk a következőket:

A villamos balesetek elháritására két nagyon könyen megvalósitható tervet juttatok a Budai Napló révén az arra illetékeseknek. Az elgázolások megszüntetése céljából szereljenek fel minden kocsi elé egy kisebb formáju, félköralaku hóeke félét, melynek kerekeken járó erős bádoglapjai majd hogy a sint nem surolják. Az egész villamos külső-alsó részét pedig szintén bádogrostéllyal, ami egy pár millimeterre van csak a földtől — kell körülvenni. — A korai lecsengetés megszüntetésére pedig azt ajánlom, hogy járassanak három kocsit és az egyik kalauznő szálljon le mindig és utolsónak szálljon fel, amikor megadja a tovább indulásra a jelzést.

Aranyat lel, aki a Kelenföldön korán kel és szorgalmasan megtanulja a leckéjét. Van erre most már alapitvány is. Az egyiket *Hein* Lipót tette, aki a kelenföldi iskola szegénysorsu tanulóinak fölsegélyezéseire 2000 koronás alapitványt tett, mely összeg kamatait a tantestület előterjesztése alapján a szegénysorsu szorgalmas tanulók közt osztják föl. Hasonló alapitványt tett *Kutlánya* János is, ezer koronát a kelenföldi, ezeret pedig a fehérvári-uti iskola számára. Mindketten érdemes polgárai a Kelenföld-lágymányosi városrésznek és követésre méltó az ő példaadásuk.

Kutlánya János neve valóságos fogalom a Lágymányos környékén. A magát saját erejéből felküzdő, a sorscsapásokat kiheverni tudó, polgártársai sorsával törődő férfi fogalma. Az alkotó munka egész sora az ő nevét dicséri és az ő nevéhez füződik ennek az új városrésznek, mely maholnap külön budai kerületté fejlődik — épitkezése és mesés föllendülése.

Hein Lipót a kelenföldi pályaudvar jónevü vendéglőse volt évtizedeken át. Itt alkalma volt megismerhetni az ország sok előkelő emberét, vezető politikusát, a kiknek figyelmét a parlagon fekvő Kelenföldre irányitotta. Azonkivül egész sor cikket irt a Pester Lloyd-ba, kifejtve a Kelenföld hivatását, jövőjét. Nagy része volt abban, hogy a Műegyetem ide épült.

Hosszu István bankigazgatót, aki most egész életét a Vöröskereszt egyesület nagy céljainak és az I. kerületi közjótékonyság nemes munkájának szenteli, — rendkivüli tevékenysége elismeréseül a Ferenc József rend lovag-keresztjével tüntette ki a király. A budai társaság körében kedves szimpátiákat váltott ki e jól megérdemelt kitüntetés.

Siklóvasut megépitését sürgeti a Szépvölgyet körülzáró hegyvidék. Az ujlaki templomtól a Szépvölgy-utcában fel a Gugerhegy-felé és onnan le Hidegkutra, mely ott a közuti villamosba kapcsolódnék. Igy lenne könnyen és gyorsan megközelithető a világ csepkőbarlangjai között negyedik helyen álló csepkőbarlangja s igy lehetne e romantikus vidéket, kiránduló-látványossággá kiképezni. A Szépvölgyi utat azonban már most azonnal kellene megépiteni, mert a vizmosás állandóan hordja le a földet, ugy hogy jövőre se út, se hegy, se völgy nem lesz már ott, hanem szép vegyületben együtt a templomtól a Dunába igyekvő széles csatornában.

A Retta esték, melyeket a Krisztinavárosi Kaszinó elnökségé megbirásából *Klassohn* Gyula alelnők rendezett — kiválóan sikerültek s a Clotild szeretetház hadiárvai számára 2100 koronát jövedelmeztek. A rendezés körül sokat fáradtak *Somolik* Lőrinc és Kövesi Lajos.

„A goromba házmester" cimü bohózattal kezdték most vasárnap a kath. legényegylet és tanoncinternátus által az egyesületi ház disztermében rendezett szinielőadást s ezt a legényegyesület tagjai adták elő. Ugyszintén *„A fogház"-ban* cimü katonai bohózatot. Közben a tanoncinternátus növendékei előadták az *„Incognito"* cimü vigjátékot. A nagyszámu közönség zajosan megtapsolta a sikerült előadásokat és a rendezőket: Garay Ferencet, Herméli Lajost.

Egan Ede az első kerület közéleti küzdelmeinek rokonszenves bajvivója, betegen utazott el a Graz melleti Kroisbachban levő *Máriagrün* szanatoriumba, ahol állapota örvendetesen javul.

Roszul állhat a főváros szénája, ha már a füvet is elárverezik — irja egyik olvasóink — pedig hát ez tévedés, mert a füvet minden évben szokták elárverezni ebben az időben. Az I. kerületben május 8 és 10-én, a II-ikban 10-én, a III-ikban 14-én, Ez idén csak a különös kikötés van benne, hogy az helybeliek árverelhetnek s a szomszédos községek lakói csak akkor, ha a helybeliek a kikiáltási árra rá nem igérnek.

Élénk sportélet van az Óbudai Tornaegylet hévizi-uti pályáján. A pompás miliőben és különösen a tiszta, hegyi levegő körzetében fekvő teniszpályák nagyon látogatottak. Óbuda intelligenciája kellemes, fesztelen otthoniasságban él rajtok és a társadalmi élet javarésze itt talál kedves kielégülést. — Pünkösd vasárnapján, délután nagy atlétikai verseny készül itt a legismeretebb tornászok részvételével. Ezután labdarugó mérkőzés lesz a bajnokságért az Urak — OTE között. Az egylet felvirágzását, portálását agilis munkával, lelkiismeretes és céltudatos naggyá fejlesztéssel *Zsoldos* Nándor intézi.

Szives ünneplésben részesül Óbudán a Korona Vigadóban a III. ker. bizottsági tagok kezdeményezésére az ujonnan megválasztott főpolgármester: *Bárczy* István, *Bódy* Tivadar polgármester és különösen *Harrer* Ferenc alpolgármester, aki Óbudáról származik. Atyja *Harrer* Pál Óbuda szabad kir. város utolsó polgármestere volt és a később egyesitett Pest-Buda-Óbuda városnak jegyzője lett. A III. ker. előljáróság disztermében ma is ott van még, hatalmas vásznon a képe, alatta egy kis emléktáblával a „35 éves tisztviselői jubileuma emlékére 1883. nov. 18-án — szerető tisztviselő társai." A nagytehetségü apát is túlszárnyaló fiut melegen, szeretettel várják Óbudára. Az est rendezését a joviális és ilyenekben is különösen nagy művész *Benedek* János és *Palotay* Ödön vállalták.

A szinkör kapuit ez idén korábban nyitotta meg *Sebestyén* Géza igazgató jól bevált társulatával, mely ez uton mond *hálás köszönetet* Buda lelkes közönségének, mely a plakátokon kiragasztott felhivásra, saját kényelme rovására lehetővé tette, hogy 48 óra alatt a felköltözött *száz család* hajlék alá jutott. — A társulatnál nincs más változás, mint az hogy *Diósy* Nusit a közkedvelt suberettet e napokban vezeti oltárhoz *Lazár* Imre a Haditermény R. T. főtisztviselője. A primadonát az a kellemetlenség érte, hogy most közvetlenül a nászéjszaka előtt ellopták a fehérneműjét. Tabló! — A *Csárdáskirálynéval* kezdik, mely négyszer megy, vasárnap d. u. a *Czigánybáró*, szerdán a *Sibill* és csütörtökön a *Vasgyáros* kerül szinre. Pénteken jön a nagy schlager: *Hanni geht tanzen*! *Faragó* Jenő pompás forditásában a *Táncos grófné* cimen kerül szinre *Eislernek*, a neves zeneszerzőnek Bécsben óriási sikert aratott operettje. — A helyárakal alig emelték.

A kelenföldi népsegitő szövetség végrehajtó bizottsága e hó 14-én *szombaton* d. u. 5 órára ülést hivott egybe a Verpeléti-ut 4. szám alatti hadikonyha helyiségébe.

A szive megesett annak, aki látta azt a kinlódást, a miben embernek, lónak része volt télen, ha szenet fuvaroztak az Uj Szt.-János kórházba, a meredek Kútvölgyi uton, mert csak azon az uton juthatott be a szekér a kórház udvarára. Néha minden erőszakoskodás dacára sem sikerült ez. Most aztán a Diósárok felől uj utat nyitottak, mely hozzáférhető, de — 34.000 koronába került.

Betörtek a Hengermalom-utcai iskolába több betörési kisérlet után és ezer koronát meghaladó értéket vittek el, mert a környéken, az odatelepedett nagyszámu gyári lakosság, továbbá a kislakások és az iskola jogosult igényei dacára rendőri kirendeltség nincsen. Pedig az elmult év óta a Hengermalom-uti iskola a körzeti liszteloszto bizottság hivatalos székhelye s állandóan jelentékeny értékeket tart készleten, minden őrizet nélkül, mert az iskolában sem a tanszemélyzet, sem szolga részére lakás nincsen. *Mészkő* József igazgató és az illetékes tabánifiskolaszék 1914. év óta ismételten tettek előterjesztéseket, a melyek mindeddig eredménytelenek maradtak. A legutóbbi közgyülésen ez ügyben interpellált Becsey Antal és követelte, hogy a közrend, a környék lakossága, az iskola, és a liszthivatal biztonsága érdekében haladéktalanul rendőrszoba állittassék ott fel, amit Bódy polgármester is sürgősnek és fontosnak ismert el s igy rövid uton meg is lesz már most.

Nász. *Haich* Böske és *Szabó* László tudatják, hogy esküvőjük e hó 14-én kedden 12½ órakor a Krisztina-téri plébánia templomban lesz.

Szatócslélek erőszakos gesztusa fosztott meg 100 munkást a tisztességes lakástól Óbudán. 20 parcellát akart egy ipartelep alkalmazottjai részére ott a külterken magához váltani, de a telektulajdonosok a legszemérmetlenebb árakat követelték. Ott, a hol sem csatornázás, sem vizvezeték, sem egyéb nagyvárosi kultureszköz nem áll rendelkezésre, ott 50—60 koronát követeltek egy négyszögölért. Természetesen ezt az őrült összeget nem lehetett megadni s igy Óbudának kifelé való fejlődése ujra megakadt.

A lángnyelvek ünnepe volt a budavári koronázó templomban május 10-én és 11-én. *Csernoch* János hercegprimás *Kohl* Medárd püspök segédletével a budai kerületek és a szomszédos községek ifjainak és leányainak akkor adta fel a bérmálás szentségét. Az első napon közel kétezren, a második napon pedig 2500-an részesültek benne. Áhitatos lélekkel, sugárzó, boldog arcal hallgatták az ifjak és a nagyok *Sagmüller* József apátplébános, szivhez férköző szonoklatát, melyet a szentség felvétele előtt mondott. *Nemes* Antal c. püspök ügyes, hatásos rendezéssel emelte az egyházi ünnep lélekemelő fenségét.

Bonitz Ferencz lapszerkesztőt, a miniszterelnöki sajtóiroda tagját osztálytanácsossá nevezte ki a király. Bonitz Ferenczet szivesen ünnepelte minden sajtó forum, mint régi kedves kollegát, aki kezdeményezője, első harcosa volt 25 év előtt a katholikus sajtó mozgalomnak és mint első ily irányu lap, a Fehérmegyei Napló jelent meg az ő szerkesztésében.

Ujjá alakult pénteken a krisztinavárosi iskolaszék is, mely most egybeolvadt a várbeli székkel. Ujból megválasztották elnöknek dr. *Ripka* Ferenczet az iskolaszék eddigi érdemes elnökét, alelnöknek pedig *Keömley* Nándort és *Fodor* Istvánt. Gondnok lett Schatz Robert, jegyző Tichy Vilmos.

Nemzetközi mérkőzés lesz a svájzi és a magyar válogatott labdarugó csapatok között s itt elsőizben kerül *óbudai* játékos idegen nemzettel szembe. *Hönich* Lajos és *Stark* József a III. ker. Torna és Vivó Egylet tagjai kerültek be a válogatott csapatba és az eddigi beigazolt fényes tehetségü játékukkal bizonyára hozzájárulnak majd a piros-fehér-zöld szinek győzelméhez.

Az uri nyomor, melyl ma nem birja külön-külön a vendéglői vacsora és a kávéház költségeit, — fogja fölvirágoztatni a *Batthyány* kávéházat, ahol esténkint elég olcsó vacsoramenüt kap a vendég öt koronáért — hozzá való ujságot, kávét, stb. sőt olcsó, jó cigányzenét is, amennyiben *Rácz* Gusztit, a Philadelphiából is elönyösen ösmert kisbőgös zenekarát szerződtették az uj tulajdonosok.

Ha nem csurog — csepeg a főváros 17 ezer házában minden vizcsap és a legtöbb closet vizelzáró készüléke oly rossz, hogy már nem is csepeg, de valósággal folydogál a viz. Ha ezeket és a konyhák vizcsapjait számítjuk, akkor naponkint legkevesebb 40 ezer köbméter viz vész kárba, ami most, a Duna szokatlan alacsony vizállása mellett, egymaga is képes vizhiányt okozni. A legöregebb emberek sem emlékeznek 25 év óta ilyen alacsony tavaszi vizállásra s a káposztásmegyeri vizmü kutjai nem győzik a vizszolgáltatást. A vizmüigazgatóság most tárgyalásokat folytat a *szerelőipartestülettel* arra nézve, hogy szerződéses alapon a hatóság által megállapitott egységáron a testület itthonlevő 250 tagja hozza rendbe ezeket a csepegőcsurgó vizcsapokat. — A budai szerelő iparosok figyelmét ezzel felhivjuk e tárgyalásokra. Érdeklődjenek.

Hajózás. A gyermekekre való tekintettel a m. kir. Folyam és Tengerhajozási r.-t. közli, hogy a közönség körében megnyilvánult óhajra délután 3 óra 30 perckor indit hajót Dömösről, mely Budapest Eötvös-térre este félhétkor érkezik.

Lassan, de biztosan csuszik Óbuda nyakába a Táborhegy. Feltartóztathatlanul jön s a néplegenda ezt a veszedelmet azzal is megtoldotta, hogy a hegy belsejében óriási vizmedence van, mely az eltemetett Óbudából majd kiönti az embereket, mint az ürgéket. Mindennek szomoru bizonysága, hogy a régi Táborhegyi temetőben a földcsuszamlás megrongálta a családi sirboltokat. Azok egy részét tatarozzák s egy részét áthelyezik az uj temetőbe, ami 20 ezer koronába kerül. Az uj temetőben a tanács 47 uj sirboltot épittet 140.000 korona költséggel. A 12 személyes sirbolt 7700 korona, a 6 személyes 3550 korona, annak, aki megváltja s igy a város ezen mégis keres 90.000 kor. Ez az utolsó adó amit a város behajt az emberen, de ez már nem fáj, mert „ . . . odalent már nem fáj semmi!“

A nemzetjavitás érdekes prollemáját fejtegette — a családból kiindulva — május 2-án a III. ker. népszövetségben *Weisz* Lajos isk. igazgató. Rámutatott azokra az eltévelyedésekre, amelyek ma a legerősebb burjánzásban vannak és amelyeknek kiküszöbölését nem a gyermekeknél, hanem a család keretein belül, a felnötteknél kell kezdeni. A nagy elokvenciával elmondott érdekességek, nagy hatást kettettek a nagyszámu hallgatóság körében és erős ovációban részesültek.

Ezrekre megy azoknak az árva, vagy félárva gyermekeknek száma, a kiknek az emberi könyörületesség hajlékot adni nem tud. Eltekintve a teljesen szegény, keresetnélküli anyák gyermekeitől, tudunk számos oly esetről, a midőn az anya egész napi munkára jár, hogy gyermekeit naphosszant magukra hagyni kénytelen. Az ilyen gyermekek azután legtöbb esetben menthetetlenül züllésnek indulnak testileg és erkölcsileg leromlanak. Egy szociális érzékéről általánosan ismert I. kerületi bizottsági tag azt az érdekes és megszivlelendő gondolatot vetette fel a székesfőváros előtt, hogy *rendezzen be a székesfőváros egyes iskolákban a szükséghez mérten egy-két helyiséget* ily szegénysorsu iskolaköteles gyermekek elhelyezésére; ahol azok *teljes* ellátásban részesülnének és állandó, szeretetteljes ápolás alatt állanának. Költséget ez eszme megvalósitása alig igényelne; hiszen sok kereső anya szivesen hozzájárulna az eltartás költségeihez. De elvégre mit jelent néhány ezer korona kiadás ahhoz a nagy eredményhez képest, a melyet az uj generáció megmentése a székesfőváros és az ország számára — a mikor az iskola egyuttal *gyermekmenhely* is volna.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS
OPTIKAI LENCSÉK
:-: GYÁRTÓJA. :-:

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Az elrontott Budapest.

A Dunapartok épitőmüvészeti jelentősége

Irta: *Fábián Gáspár.*

Budapestnek természetadta fenséges, pompázó és Európaszerte egyedülálló, világvárosi fekvése ellenére valamiképpen még sincsenek azok a nagyszabásu vonásai, melyekkel Bécs, a császárváros dicsekedhetik. Amit ott a természet meg nem adott, megadta a bécsi épitő és városrendező müvészek elismerésre méltó, monumentális munkája. Igaz, hogy ez magában véve nem lett volna elég. Mint a müvészettörténelem igazolja, hogy alkotások mindig csakis nagy Maecenások áldozatkészségből, nagy uralkodók akaratából jöttek létre; Bécset is maga az uralkodóház tette naggyá; 1859-ben I. Ferenc József maga rendezi a pályázatot Bécs belvárosának kibővitésére és szabályozására. A manifestum igy kezdődött: „Es ist mein Wille“ . . . Nálunk Budapesten, sajnos, Mátyás király óta senki sem törődött az ország fővárosával.

Hol van nálunk egy oly királyi utvonal, mint a bécsi Ring? Aki a hatalmasan megalkotott bécsi Ringeken végig megy, lehetetlen leküzdenie azt az érzést, hogy ez valóban monumentális, világvároshoz méltó utvonal. Ami fővárosunk körutai — bizony valljuk meg őszintén — ezekkel a versenyt föl nem vehetik.

Mi a titka a bécsi Ringnek? Igen egyszerü; épp az, mit Budapesten hiába keresünk, t. i. az egységes, széles utvonalvezetés és a középületek csoportosulása ennek az egy utvonalnak a mentén.

Budapesten ily nagyszabásu utvonal nincs; a középületek terv szerinti, monumentális csoportositását hiába keressük. Milliós, nagyszabásu középületeink szét vannak szórva az egész városban. Vagy nem különös-e, hogy egyetlen hatalmas utnonalunkon, az Andrássy-uton, nincsenek középületek, kivévén az Operát, mely szük utcák közé van szoritva és azonfelül ferdén is áll.

Nem szabad annak előfordulnia, hogy mig a parlament terét egy efemer értékü vakolatarchitektura zárja le, addig például szemben, a budai dunaparton, a Számvevőszék többmillisó palotája bérházak közé van szoritva, ugy hogy azok még több emeletsorral dominálnak fölötte.

A meglévő rosszon változtatni már alig áll módunkban. De igenis kötelességünk minden eszközt megragadni, hogy az eljövendő Nagy-Budapest képe ne a régi, hibás alapokon alakuljon ki, hanem céltudatosan, egy világváros jellegének megfelelő módon terveztessék meg.

Budapestnek van egy utvonala, melyet a természet jelölt ki számára, melyhez fogható, nagyszabásu, gyönyörően ivelt vonal nincs a világon, egy fővárosban sem: a Dunavonal! Ez a fenséges viziut adja meg Budapest fővárosi jellegét és nekünk itt csak egy teendőnk van: a természettől lebilincselően megalkotott, széles utat akként határolni, hogy az egyrészt az utvonal nagyságához, másrészt a főváros jellegéhez méltó és fenséges legyen.

Hát nincs itt — a bizottságok országában — egy bizottság, melynek feladata az volna, hogy az ország fővárosában a középületeknek helyét a jövőre való tekintettel kijelölné? Hogy végre nagyszabásu tervszerüség mutatkoznék e téren, ahol eddig csak szánalmas balfogásokat tapasztalhattunk!?

Hol vannak „Budapest barátai“, e különben tiszteletre méltó egyesület, melynek ténykedési köre azonban, ugy látszik, kimerült egy-egy ablakot, erkélyt fölvirágoztató akcióban?

Hej, nagyobb, égetőbb, korszakos föladatok állnak itt megoldatlanul, sőt a teljes elpuskázás jegyében; ide férfiak kellenek a gátra! Megakadályozni a rosszat, előkészíteni a jót!

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Közgazdaság

Azt a romboló hatást, melyet az óbudai takarékpénztár bukása idézett elő a betevők bizalmában — nehéz, küzdelmes munkával tudja csak ellensulyozni *Bartók* Béla, az *Óbuda-Ujlaki* takarékpénztár széles látkörü igazgatója és méltán rászolgált arra a köszönetre és elismerésre, a melyet a legutóbbi közgyülés oly lelkesen megszavazott neki. A közgyülésen *Eggenhoffer* József elnökölt és a jegyzőkönyvet dr. *Stern* József kir. közjegyző vezette. Bartók igazgató által beterjesztett jelentés szerint az intézet az 1917-ik év a normális üzletévben a normális üzletágak fejlesztése révén megfelelő eredményt ért el. *Betétei 700 ezer koronával* 3 és fél millió koronára emelkedtek, a váltótárca 2 millió 400 ezer, a lombard 1 millió 100 ezer koronát tett ki. A leirások után kimutatott 48.890 korona tiszta nyereségből az igazgatósági javaslat elfogadásával 6 százalékos osztalékra részvényenként 12 K — 24.000 K-át, rendes tartalékalapra 10.000 K-t, külön tartalékalapra 500 K-t forditanak, mig a fennmaradó 3.205 K-t uj számlára viszik át. A közgyülés Strausz Jenő részvényest és Bartók Béla ügyvezető igazgatót az igazgatóság uj tagjaiul választotta meg s az igazgatóságnak, ügyvezető igazgatónak, valamint a tisztikarnak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

A Magyar Földgáz Részvénytársaság igazgatósága gróf *Teleki* Artur elnökleti alatt tartott ülésén megállapitotta az 1917. évi mérleget, amely az előző évi 144.610.02 korona hozzászámitásával 546.861.97 korona veszteséggel zárul. E veszteségnek oka, hogy a gyárak, melyeknek épitése lényegesen elhuzódott, nem voltak abban a helyezetben, hogy a földgázt oly mértékben átvégyek, mint az várható volt. Az elmult évben a társaság elkészitette és üzembe helyezte a magyarsáros-dicsőszentmártoni és báznamedgyesi távvezetékeket. Eddig eszközölt furásának teljesitőképességi napi 1,500,000 köbméter. A gázszolgálatás már megkezdődött. Dicsőszentmárton és Megyes város, valamint több község immár el van látva földgázzal. Márosvásárhely városával a gázszolgálatásra nézve létrejött a megegyezés, Kolozsvárral a tárgyolások folyamatban vannak. Iparvállalatok egész sorával szintén folynak a tárgyalások, ezeknek egy része már be is van fejezve.

Szerkeszti:
Holló Tivadar és Réw Sándor.

Kiadó: **Viraág és társa.**

Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai müintézet r.-t.-uál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

H 372-75, 589,602-605,

Budai Napló

XV. évf. 576. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Borsutca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. május 18.

A Vérmező.

Irta: **Dr. Lendl Adolf**

Hogy kié a Vérmező? efölött még nem döntötte biróság végérvényesen; lehet, hogy a katonai kincstárnak, de lehet, hogy a székesfőváros közönségének a javára dönti el a pört.

Eszerint tulajdonképen problematikus minden tervezésünk, amit ehhez a szépfekvésü, 26½ kat. holdnyi, sik területhez füzünk; azonban előbbutóbb mégis csak kell, hogy rendezés alá kerüljön és ha másképen nem, hát vétel utján, vagy Ő Felségének, a királynak kegye révén a főváros használatába fog szállni s ekkor valóra válik talán az előre készitett terv. Háztelkeknek parcellázni, pedig vétek volna, mert egy-két évszázadra szóló, beépithető házhely van még elég körüskörül ezen a vidéken. Szinte magától adódik tehát, hogy előkelő, bár nyilvános közkertnek és országos közintézményeknek szánjuk ezt a területet.

Régebben több izben irtam már erről a tárgyról a napilapokban és ajánlottam a Botanikus Kert idetelepitését, meg a már nagyon kivánt új Természetrajzi és Néprajzi Muzeum idehelyezését; szóval kértem, hogy a tudomány kertjét rezdezzük be ezen a helyen.

Mások a Vérmezőre nemzetközi és országos olympiai játékok rendezését, a Magyar Stadion (sokféle sport bemutatására szánt, óriás versenypálya) épitését javasolták; ujabban a Hősök Ligete helyéül ajánlották ezt a terjedelmes mezőt. Az utóbbit helyeslem, mert egybekapcsolható magával a botanikus kert kérdésével; ellenben a Stadiont az ugynevezett Drasche-féle telekre tervezném a Pasaréten; erről még bővebben irok egy későbbi alkalommal.

A Botanikus Kert áttelepitése már régóta ugynevezett elódázhatatlan szükségesség; mégis évek során halasztódik mindig ujból és ujból, noha az egyetemi oktatás feltétlenül megkivánná ennek az ügynek végleges rendezését; mert ilyen kert, vagyis az élő növényfajok gyüjteménye nélkül, hiányos a botanika tanitása.

Milyen más képet nyerne a Vérmező, ha a kisült rét helyén ott volna a kegyeletes gondolatból eredő Hősök-ligete, vagy a szép Botanikus Kert! Egyik legkedveltebb és érdemes kiránduló helye volna a városi közönségnek, ha ott nyilnék meg a legélénkebb közlekedés forgalmában.

És a közepén, vagy elkülönitett részében, esetleg a közelében a Krisztina-körúton emelkednék az Egyetem Botanikai Intézetén felül az új Természetrajzi és Néprajzi Muzeum, amely beleillenék, sőt részben területileg hozzátartoznék. Nagy arányokban volna kifejleszthető ez a két intézmény is a neki legmegfelelőbb helyen.

A képtárt, szintugy a növénytárt és a néprajzi osztályt ugyis kiköltöztették a muzeumból. Most még az állattár és az ásványtár kitelepitésére kerülne a sor; ha a Magyar Nemzeti Muzeum hanyatlását nem akarjuk bevárni, ez minél előbb feltétlenül szükségessé válik. Más elfogadható megoldás nincs.

Az ujonan épitendő Természetrajzi Muzeum népszerüsitő osztályában nem fogadom tehát a közönséget üvegszekrényekbe állitott kitömött állatokkal, vagy papiroslapokon fekvő préselt növényekkel, hanem első sorban a látogatók szemei elé állitom magát az egész földet, lehetőleg érdekesen és tanulságosan, olyan módon, mint ahogyan másutt még nem láthatta senki és ahogyan a figyelmet feltétlenül magára vonja.

Az első, nagy terembe lépő közönség itt találja az első megragadó nagy tárgyat: a terem közepén, szabadon a levegőben lóg a Föld óriás glóbusza! Átmérője körülbelül 8—10 méter. A terem maga kissé sötétes, de a földgömb sajátságosan meg van világitva olyformán, ahogyan a valóságban: az egyik oldalról rávetitett, enyhe fényárban uszik. Az egyik oldala világos, a másik oldalára árnyék borul. A glóbusz tengelye az északi sarkcsillag fix pontja felé irányul. A gömb forog, belső óramütől hajtva a tengelye körül. Budapest, mint pont, belülről észrevehetően külön meg van világitva — és ez a pont mozog, mert forog a Föld; a világos oldalról Kelet felé, az árnyékos oldal felé fordul, 24 óra alatt egyszer körüskörül; ilyen méretü gömbön lassan bár, de szemmel követhető folytonosságban.

Szóval látjuk a Földnek az arcát, ugy ahogyan van és ahogyan ilyen mértékben részletes tagoltságban, váltakozó természetszerü szinezésben, elég élénken be lehet mutatni. Megtudja ebből a néző laikus az állatok és növények elterjedésének, területi elosztásának, a fauna és flóra jelenlegi tagoltságának legfőbb földrajzi okait.

Az ilyen globusz akár egy napraváló, derült tanulmányt nyujt bárkinek.

Minderről még irok.

Napló:

Buda, máj. 17.

Ha ég a ház egész teteje — egy kanna viz csak lángot táplál, — irja nekünk *Patay* Sándor ur, lapunk kedves olvasója. A tény az, — mondja, hogy számok ismerete nélkül is ismerten fenyegető, szétrobbantásig feszült erők hömpölyögnek a jövőből elő. Ezt akarják barakokba levezetni? A munkát kereső iparoshad, a munkások ezrei, az állásnélkül maradt lateiner tömeg, az elhelyezést kereső összehalmozott vagyon, a dolgozni, keresni, érvényesülni vágyó energiák világvárosi arányokat követelnek! A város pedig barakkokat épit és Kispesten lakásokat tervez. Pedig oly kézenfekvőnek látszik a megoldás, hogy félek egyszerüsége miatt nem találják kielégitőnek. Hüvösvölgytől-Óbuda felé 100.000 hold föld fekszik, parlagon, elhagyottan, használatlanul; az ujlaki templomtól a város határáig 4 kilométernyi uttalan ut mellett 1000 és 1000 üres telek vár beépitésre. Egy ut kell egyelőre, — fel a végső dülőkig — onnan be Óbuda felé és uj város kel életre. 100—200.000 ember jut olcsó lakhelyhez, — a kihelyezett korházakkal, üdülőkkel 1000 és 1000 beteg nyeri vissza egészségét, — tereivel, erdei iskoláival vértelen gyerekek hadseregének nyujt levegöt, erőt, vért. Kőbányák tömege kinálkozik önként az ut mellett; a kötött talaj vályogot ád, az épitkezési anyag kéznél van, — jutna belőle az ördögároknál ártalmasabb árkok rendezésére is. Azzal az erővel, — amit barakokba ölnek és Kispestre hordanak — megteremhetnék az uj Budapestet, amilyen nincs több sehol a földkerekén.

A budai vizmizériák a folyó nyáron minden emberi számitás szerint meg fognak szünni. — Ez a biztató kilátás nyilt meg számunkra abból a tüzetes jelentésből, amelyet *Kájlinger* Mihály, a vizmüvek vezérigazgatója a f. hó 8-án *Bódy* polgármester elnöklete alatt tartott vegyes bizottsági ülésen terjesztett elő. — A széleskörü és igen értékes fejtegetéseket tartalmazó jelentésből bennünket budaikat különösen azok az intézkedések érdekelnek, amelyek a tavalyi szinte türhetetlen viszonyokon lesznek hivatva segiteni. A házi vezetékek *éjjeli elzárása* továbbra is teljes szigorral érvényben marad, mert az eddigi 4 havi próbaidő eredményei fényesen igazolták ez elzárás szükségét és eredményét; amennyiben az eddig teljesen üres budai vizmedencék ezen intézkedés életbeléptetés óta reggelenként féligmeddig megtelnek, s igy a magasabb emeleteken és dombokon lakók legalább is a délutáni órákig mindenütt kaphatnak vizet. Az ujabb intézkedések közül meg kell emlitenünk azt, hogy a budai mélyebben fekvő és ennélfogva tulságos nagy viznyomás alatt álló hálózat csomópontjaiba nyomáscsökkentő szelepek alkalmaztattak, amelyek a nagy nyomással járó folytonos csőtöréseket és igy a vizpazarlást is lényegesen korlátozták. — A kertek locsolása csakis öntöző kanákkal engedhető meg; locsólócsővel öntözni egyáltalában nem szabad. Mindezeken kivül a természet is már enyhit a vizvezeték nehézségein, amennyiben a tavaszi, 25 év alatt példátlanul alacsony Duna-vizállás lényegesen javult és igy a káposztásmegyeri és ujlaki vizmüvek teljesitő képessége is napról-napra fokozódik. A *sok hibás házi berendezés javitására* pedig — ahogy azt a mult számban megirtuk — a vizmüigazgatóság a Szerelő Ipartestülettel megállapodást létesit, mely segit e bajon. — Hogy ezek a javitások mennyire sürgősek, azt a Vizmüigazgatóság abbeli, szinte szenzációs közlése igazolja, hogy az éjjeli zárások életbeléptetése előtt az éjszakai, tehát vizfogyasztást nem igénylő órákban is *ugyanannyi viz fogyott el, mint a nappali legforgalmasabb időben.* — A bizottság, amelyben a belügyminiszterium részéről *Farkas* Kálmán min. tanácsos, *Hoffman* Károly min. osztálytanácsos, a Közmunkák Tanácsa részéről *Bakos* János min. tanácsos és *Jász* Dezső osztálytanácsos, ezenfelül a törvényhatósági bizottság tagjai közül számosan vettek részt, nagy megnyugvással vette tudomásul a Vizmüigazgatóság jelentését.

A közös érdek politikáját sürgeti a három budai kerület jelenleg teljesen mereven elfalazott belélete. Rovancsolást kell végezni az egymáshoz való viszonyban és összemunkálkodással *budai* programmot adni — ez lenne Buda fejlődésének egészséges alapja. Hogy az egyes városrész fejlesztő intézményeket ne cipeljék el erről az általános igéret földjéről a megvalósitás homok tengerébe: Pestre. Karavánná verődjön össze *egész* Buda, ha egy fontos érdekéről van szó. Ennek a célnek az érdekében lassan, lépesek is történtek már és a budai részek érdekeit szolgáló együtt müködés acélos abroncsát, dr. *Orova* Zsigmond kovácsolja.

Az árvizsgáló bizottság iparrendészeti osztálya május 16-án uj irány elveket állapitott meg, a régi helyzet erős szigoritásával az áruüzletek, a közszükségleti cikkek árusitásának hatósági engedélyezése ügyében. Az I. kerület kereskedőinek érdekeit *Badál* Ede elöljáró képviselte hathatósan.

Döntő tanácskozás lesz a főváros és az illetékes kormánytényezők között az Óbudán létesitendő kislakások dolgában. A III. kerületi bizottsági tagok dr. *Stern* József elnök vezetése alatt május 15-én átnyujtottak egy részletesen kidolgozott programmot, melyben rámutatnak arra az előnyös helyzetre, mely Óbudát különösképen kell, hogy favorizálja: részint a rendelkezésre álló telek komplexumok; másrészt az itt, helyben rendelkezésre álló épitési anyagok folytán egyenesen predesztinálják Óbudát arra, hogy az épitkezés nagy része itt valósitassék meg. Berlinben már az ilyen irányu előkészités munkálatain is tul vannak, nálunk pedig még mindig csak tanácskoznak.

A szemét is drágul, meg a viz is. Csakhogy szemét van, de viz nincs. A kérdéshez egymásután szóltak hozzá a pénzügyi bizottság ülésén a budai városatyák. Dr. *Németh* Imre, *Perczel* Béla, dr. *Szekula* Gyula, de egyik sem lelkesedett a dijak emeléséért. Szekula fölhasználta az alkalmat és fölhivta a bizottság figyelmét egy nagyon fontos dologra: a vizvezetékkel párhuzamosan épitendő másik vizvezetékre *haszonvizvezeték* cimén, a melynek gyakorlati haszna megbecsülhetlen. Sok év óta hangoztatja, még a háboru előtt, hogy ezek a hiányok be fognak következni, eltekintve a szárazságtól, azért is, mert nálunk nagy vizpazarlás folyik. Mikor az omnibuszokról volt szó, külföldi példákra történt hivatkozás. Megnézte erre vonatkozóan a külföldi példákat s az összes nagy külföldi városokban, Berlinben, Frankfurtban, Drezdában, Bécsben stb. mindenütt az ivóvizvezeték mellett ott van a haszonvizvezeték. A tanácsnok ezt mindig mereven ellenezte, mert sokba kerül. Ha most megvolna nem fulladnának meg a porban, mert volna viz az öntözésre. A háboru után ezt meg kell csinálni feltétlen szükség van rá, mert máskor is bármikor lehet abnormis időjárás, legalább megtakaritják az ivóvizünket, nem pancsoljuk ezt gyári üzemekre, öntözésre stb. Feltétlenül inditsák meg ezeket a tárgyalásokat, nézzék meg, mennyibe kerül, miért és hogyan csinálták külföldi városok és miért nem akarta megcsinálni Budapest. Budának és hegyvidékének valóban fontos szükséglete ez.

Hadiszámok. Kis ügy, mely azonban érdekesen világit rá a mostani konjunkturára. A főváros füvét minden évben árverésen eladták. Az I. kerületben tavaly 5772 korona volt a bevétel, az idén már 42739 kor., a II. kerületben a mult évi 393 koronával szemben most 2279 korona; a III. kerületben pedig a tavalyi 10380 koronát ebben az évben 20000 koronával licitálták tul. Az árverések után nagy fü-tort ültek vidám hangulatban jó husok és borocskák mellett. — Itt emlitjük meg azt a panaszos levelet, amelyik elsirja, hogy a Szépvölgy és Csatárka dülőben fekvő fővárosi telken termő füvet *árverésen kivül* adják el az ottlakók megkárositásával.

Hirek

Béketemplom épül Óbudán. Az első százezer koronát a nemrég halálragázolt Fischer Ágoston, a „Jó Pásztor" földi helytartója gyüjtötte példátlan szorgalommal, lelkiismeretességgel, leleménnyel. Ő maga egész havi fizetését is erre áldozta, a legtöbb esetben csak levest és ritkán főzeléket étkezve. Ennek a szép összegnek vannak ám már hivatlan örökösei is: ujpestiek, akik szintén erre ideális célra templomot óhajtanak épiteni már régebben, de nincs meg hozzá a pénzük. Most ezt szeretnék átbüvészkedni. De az óbudaiak ez egyszer nem tartják be a közmondást, hogy az okosabb enged!

Heinrich Kálmán dr. udvari tanácsossá törlént kineveztetése alkalmából csütörtökön este előkelő társaságot látott vendégül uri házánál, ahol a székesfőváros törvényhatóságát és az első kerület társadalmát számos vezető személyiség képviselte. A főváros részéről *Bárczy* István főpolgármester intézte az ünnepelt férfiuhoz az első üdvözlő beszédet, akit azután a kerület társadalma részéről *Platthy* György orszgy. képviselő, *Ripka* Ferenc vezérigazgató és *Becsey* Antal törvényh. bizottsági tag köszöntöttek fel. Ezeken kivül az estén mint vendégek: Bódy Tivadar, Szigeti János, Gamauf Géza, Willinger Ferenc, Schödl Lipót, Rózsa Károly és Turnorszky dr. vettek részt.

A bóhémeknek meleg a szivük, amiszép bizonyitékát szolgáltatja a Budán élő, de külföldön is elismert zeneszerző — *Tarnay* Alajos. Sok munkával, szivósággal és áldozatkészséggel küzd olyan célért, mely mindnyájunknak kedves, szivünkhöz forrott. A Clotild szeretetház ugyanis hadiárváiról nem csak most gondoskodik, hanem az a cél, hogy 18 éves korában minden árvája mint kész müvelt iparos lépjen a világba. De még itt is segiti, mert mindegyiknek olyan összeget akar a kezére adni, mely a kezdet nehézségein tulsegitené. Erre a célra alapitványt gyüjt és e gyüjtés egyik lelkes tényezője Tarnay Alajos és a bájos muzsikaszó. Tarnaynak Tóth Lőrincz-utcai lakásán magas művészi matinékat rendez, immár a harmadikat, melyeken válogatott társaság vesz részt és minden matiné hatalmasan gyarapitja az alapitványt. Hogy áldja meg őt érte a magyarok jó Istene.

Undoritóan piszkos az Alagut most, hogy renoválták. Ezt okvetlenül és mielőtt rendezni kell még ha nem is oly pompás módon, ahogy ott a városházán tervezték. A falakat le kell vakarni simára és téglaszinüen felmosni. Meg kell csinálni fent a villamos vezetéket és az ivlámpákat, hogy nagyvárosi szint kapjon ez a sötét odu, mely ma olyan mint egy gyilkos verem. Nem is olyan nagy költséggel járna a falak lesimitása, a rossz helyek kitatarozása. Ember magasságban valami egyszerüen ki lehetne festetni amig majd csempével boritják.

A nyomorgó tisztviselők ügye fontos kérdés és minden nagy vállalkozás módokat keresett annak enyhitésére. Praktikus módon nyult tisztviselőinek hóna alá már a háboru első évében a budapesti Gázgyár igazgatósága, mely kertészetében és minden rendelkezésére álló területen, sőt bérelt földeken is nagyarányu zöldség termelést rendezett be és azt önköltségen adta tisztviselőinek. Dr. *Ripka* Ferenc vezérigazgató rendelkezésére most ujabb 50 holdat szeretne bérelni és a székesfővárosi pénzügyi bizottsága azzal a megokolással hogy „. . . a gázmüvek igazgatósága a kertgazdaságában termelt zöldségnemüekkel alkalmazottainak az ellátását javitja, azonban az általa jelenleg bérelt terület az alkalmazottak nagy számánál fogva nem elegendő s igényeik teljes kielégitése érdekében szükséges a termelési területnek a kiterjesztése. Erre való tekintettel javasoljuk, méltóztassék a törvényhatósági bizottság tisztelt közgyüléséhez oly előterjesztést tenni, hogy a X. ker. Laposdülőben fekvő, általa kivánt bérparcellák 6 évre, konyhakerti megmüvelés céljára az eddigi bérösszegek ellenében a szokásos feltételek mellet a székesfővárosi gázmüvek igazgatóságának bérbeadassék."

Szép és sima ügygyel, a Rudasfürdő vendéglőjének bérletével foglalkozott legutóbb a pénzügyi bizottság és elfogadta a mostani bérlő, *Szép* Józsefné módositott ajánlatát, ujabb három évre 5000 korona bérösszeg mellett. Szép Józsefné leánya az elhunyt bérlőnek, Valentin Józsefnek és a bizottság megállapitotta, hogy Szép Józsefné megbizható és megfelelő szinvonalon tartja a vendéglőt. Szép tőle. A bizottságtól is, mely ezzel bebizonyitotta, hogy érzéke van a — *szép* iránt és Szép Józsefnétől is, hogy igy gondozza a Rudasfürdő vendégeit. Szép, igazán Szép.

Exportüzemmé fejlődött Óbuda az erkölcstelenség terén. Egész Budát sőt Pestet is rémséges özönnel árasztja el mindjobban az Óbudáról kiszármazott „svábina," az ujabb helyi vengerka. Már tizennégy éves lányok is, kiindulnak estefelé Óbudáról vagy ott maradnak és kávéházakban dőzsölnek, sok arcátlan szemtelenkedéssel, fiatalkoruak félrevezetésével, néha vadul orgiázva kint a hegyek között, — szerencsétlenné teszik magukat és másokat. Szigorubb ellenőrzést kiván a közönség, különösen az óbudai, mert a példa ragadós, a lányok hiusága, öltözködési vágya, a könnyü kereset, a szabad, felelőtlen élet; — erős vonzó erők.

A lumpok számára készül és kedves szeretetreméltósággal helyezte kilátásba *Sztrókai* István a városi villamos vasut müszaki igazgatója, hogy éjféli vonatokat is járat a városligetbe — de csak — jó időben, mert esős időben nincs rájuk szükség. Esőben a lumpok a város belsejében lumpolnak. Ez volna az a 10-es reláció amely Budának ugy használna, ha átjönne a 14-essel együtt Budára a Rácfürdőig, a mivel fölszabaditana minket a városi vasut, a közutinak önkényes zsarnokoskodása alul, amelynél sohasem lehet tudni, hogy mikor megy az utolsó kocsija valamely relációban.

Drótnélküli álhirek röpködnek a levegőben a fővárosnak juniusi tanügyi választásairól. Hogy nem az érdem és kiváló pedagógus, hanem az nyer valami jobb állást, aki pompás ügyességgel tud kabátot felsegiteni, jó vacsorázó társ és az egyes körök „pinká"-jának hüséges adózója. Különösen az elemi iskolai két igazgató állásért és a 90 egynéhány tanitói állásért lesz nagy harc. Händikepelt emberek lázas tömege szaladgál már hetek óta az első helyre kerülésért a hozzájak legközelebb álló bizottsági tagokkal, valóságos macska-zene hangulatot boritva a városra. A tavalyi jelölési listát, rangsort, tehetséget erőszakosan akarják ledöntögetni. De ugy tudjuk, hogy ennek nagy ellensége *Várossy* Gyula tanácsnok erős igazságérzete. S igy a két igazgatói állásra legérdemesebb *Hrivnyák* János óbudai és *Malaky* Mihály budai ideiglenes igazgatók lesznek megválasztva. *Hrivnyák* János a tanitói kör lelkes elnöke, a Vöröskereszt egylet agilis jegyzője és *Malaky*-vel együtt a társadalmi életnek jelentős tényezője. A tanitók közül pedig a tavaly második helyen jelöltek kimaradás nélkül jutnak el a beválasztáshoz.

Dévai Doby László. Egy régi magyar ur dölt ki ismét a sorból itt, Budán. Zsigmond-utcai kis kertes házában tiz hónapig harcolt a halállal kegyetlen csatát az immár öszbeborult, 67 éves földbirtokos. Mély gyászba borult családja a temesmegyei *Csák*-ra vitte holttestét és a családi sirboltban helyezte örök nyugalomra — fényes, főuri pompával. Vele a régi magyarok, az akaratos, az önfejü ős-szittják egy hatalmas alakja szállt sirba.

IRÓGÉP javitómühely Budán. II. FŐ-UTCA 7. SZ. TELEFON HIVÓSZÁM: 152—61.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3,

HADI BUTOR
A háboru alatt is szárazfából olcsón készit portalékat, irodai berendezést, mübutort, ablakerdőnyt tervek szerint. Javit és polituroz.
PÁSZTOR KÁROLY
Diszmü- és mübutorasztalos
II., MARGIT-KÖRUT 55. SZ.
Telefon: 121-59. Telefon: 121-59.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében,
II. ker., Csalogány-utca 52.

Embert ölt ismét a közuti. Ártatlan öreg urat, aki nem ugrál lépcsőkre, nem kapaszkodik a szaladó villamosra. *Fischer* Ágoston plébános szomoru esetét ismeri a közönség. A kiscelli-uton lévő hadiárvaház 16 árváját ő gondozta. Épen élelmet készült bevásárolni és fel akart szállani a villamosra, a mikor a halálos szerencsétlenség érte. Haldokolva vitték a közeli kórházba, de utközben ellopták az árvák élelmiszer jegyeit tőle. — Ez a szentpap nem szolgált rá az elgázolásra s igy föltétlenül a közuti gonosz rendszerében van a hiba. Bécsben nincsenek ilyen villamos elgázolások, mert ott a kocsikat minden lehető, biztonsági eszközzel fölszerelték. Elől kettős léc véd attól, hogy bárki a kocsi alá kerülhessen, de ha mégis elüti a villamos, csak egy gombot kell a kocsivezetőnek megnyomnia s akkor a földre csapódik egy villaszerüen alkotott készülék, mely az ember alá nyul s nem engedi a kerekek alá. Jobbról-balról a földet suroló deszkák futnak végig a kerekek mellett s igy akarva sem juthat oda emberi kéz vagy láb. Mindezt kellene egyszerüen lekopirozni és a villamos szerencsétlenségek 80 százaléka lehetetlenné válna. — Épen a Fischer eset inditotta gondolkodásra a budai kerületi városatyákat, a kik egymás között megállapitották a közuti ezer bűnét, mulasztását, hanyagságát, a közönség nagy érdekeivel való dacolását és követelni fogják a közuti sürgős megváltását. Bécsben a háboru alatt uj vonalakat nyitottak, nálunk még a meglevőket is elhanyagolták. Nehogy azonban addig is rombolhasson, romolhasson, — a megváltásig is *közlekedési kormánybiztos* kiküldetését fogják szorgalmazni, mert olyan csizmadia kezében, mint Sándor Pál úr, egy világváros közlekedését meghagyni nem lehet. Menjen vissza a zsákjaihoz.

Kitüntetésben reszesültek a Clotild szeretetház árvái körül szerzett érdemeik jutalmául *Pakányi* Ferenc, *Kollár* Nándor és dr. *Szabó* Árpád, a kiknek a Ferenc József-reno lovagkeresztjét adományozta a király. *Pakányi* Ferenc régi krisztinavárosi patricius családból származik, a közbecsülésben élő polgára Budának. — *Kollár* Nándor a gázgyár igazgatóhelyettese a lovastisztek bájosan lovagias modorával szerzett számos jóbarátot Budán. Mint szervező talentum ért el nagy sikereket. — dr. *Szabó* Árpád fáradhatlanul vesz részt minden közmunkában és a kerület ügyeinek intézésében.

Uj teret sajátitott ki a város a Németvölgyi és Böszörmény-ut találkozásánál, a fővárosi közmunkák tanácsa javaslatára. Ez az uj tér az egész környék szabályozásának előnyére lesz.

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

Egészen eltér a hadikonyhák tipusától a május 15-én a I. Verpelétiut 4 szám alatt megnyilt polgári konyha. Nagyon kellemes vendéglő hatását teszi, ahol fehér kötényes uri leányok *Ostian* Lily *Moóri König* Terka és *Becsey* Baby fogadják a vendéget, elejé téve a párolgó levest, az izléses menüt — összevissza 3 koronáért. Teszik oly kedvesen, hogy egy örnagy nyomban megkérte a Lilike kezét, aki azonban azzal tért ki, hogy ez most a szegényeké. Hogy is ne, amikor egy napon 210 adag levest talált föl a hadikonyhán. *Becsey* Antalné vezeti az egész, modern intézményt, melyet virággal búsásan diszitett föl *Angyal* Sándor min. tan. a kertészeti tanintézett iagazgatója. A vezetés terheit viselik még: Biehn Jánosné, Bossányi Béláné, Éber Lászlóné, Görgey Sándorné, Halmos Gyuláné, László Jenőné és Tarnai Jánosné.

Gazdag igéret volt az Anyák körének nemes programja. És hogy nemcsak igéret maradt, hanem jótékony hatást gyakorló kivitel is, arról *Zichy* Sarolta grófnő és a melléje csoportosult lelkes hölgyek nagy kara gondoskodott. A nyomor enyhitése, az egészségügy megjavitása, az általános ismeretterjesztés voltak azok a tengelyrészek, amik közül az anyák és gyermekek életét mindig *emberibbé* fokozva forgatták. — Óbudán *Kuncze* Lajosné, *Brédl* Józsefné, *Takács* Menyhértné, *Kuncze* Rezsőné, dr. *Hartl* Alajosné, *Bauer* Magda, *Schmidkunz* Lajosné, *Georgi* Ilona, *Georgi* Sándor, *Virág* János buzgolkodtak a fényes siker érdekében. *Bauer* Ida a gyermeknevelésről mondott el egy alkalommal érdekes, pompás megvilágitásu részleteket, a mik anagyszámu hallgatóságra mély hatást tettek.

Különös adatok kerülnek ki a főváros valamely üzemének jelentéséből, a mikről fogalma sincs a közönségnek. Igy a *fuvartelep* jelentése szerint naponkint 172 *csengetyüs* gyerek zavarja a szundikáló polgárságot reggel és délután. Ezek a szemetes kocsikat előzik meg és minden ház kapujában jól megrázzák a csöngőt. Szemeteskocsis összesen 248 van. Összesen 675 ló áll a telep szolgálatában s ezek mellé 642 ember van beosztva. Egy ember jut minden lóra. Csak épen locsoló-kocsisok nincsenek ez idén, — egyszerüen azért, mert locsolni tilos. Van 20 népfölkelő kocsis és 60 orosz fogoly. A tüzoltóság szolgálatára 54 ló áll Budapesten rendelkesésre.

A magyarság feladatairól az eljövendő békében cimmel mondott ügyes argumentumokkal megcölöpözött, lelkes előadást a III. ker. Népszövetségben lapunk szerkesztője *Rév* Sándor. A magyar faj védelmét, a politikai, gazdasági és társadalmi erők *magyarrá* fokozásának szükségét hangoztatva, rámutatott az ellentétes érdekekkel szemben való szervezkedésre. A gazdag tartalmu előadást a nagyszámu közönség meleg ovációval fogadta.

Elhanyagolt állapotban vannak a várbeli iskolák. Százesztendő előtti időkből valók és a gyerekek egészségének sehogy sem viselik a gondját. Sok keserüségre és panaszra adott ez már okot s annál kedvesebb megnyugvással fogadták a volt várbeli iskolaszék tagjai dr. *Ripka* Ferenc elnök kijelentését az iskolaszék alakuló ülésén, mely szerint az első, legfontosabb és legsürgősebb feladatok egyike a várbeli iskolaügyek érdekeinek előmozditása; a hol — főleg a meg nem felelő iskolaépület és elavult berendezések miatt — e téren legtöbb a tennivaló. Az uj iskolaszék hatásköre a várbeli, az Attila-utcai, a Krisztina-téri és a Márvány-utcai elemi iskolákra és az ezekkel kapcsolatos óvodákra terjed ki. A megalakulás után az iskolaszék nyomban megkezdte müködését, megállapitotta az évzáró vizsgák idejét és a napirenden lévő számos tárgyról határozott.

A magyarságáról hires lelkes óbudai vezér: *Szilágyi* Károly ugyancsak megjárta a szlovákokkal. A felvidékiek egyik gyülésén tüzes szónoklatot mondott a nemzetiségi tulkapások ellen, amire a mult héten a Ludovi Noviny sok erős jelző után csodálkozva kérdi: „Vajjon hogy hivták ezt a Szilágyit azelőtt? Mert csak *zsidó* lehet ilyen tulzottan magyar.“ Érdekes a dologban, hogy *Szilágyi* Károly budapesti demokrata létére is büszke a hét szilvafás erdélyi nemes őseire.

A huszadik rendes közgyülésre jöttek össze az I. kerületi *Szabadpolgári-párt* tagjai mult szombaton *Platthy* György elnöklésre mellett, aki üdvözölte Badál Edét az uj elöljárót, Szigeti Jánost a képviselőt, Sümeghy Lászlót az uj közjegyzőt és kegyelettel emlékezett meg Hegedüs Jánosról. Bemutatták a zárószámadáat, megadták a fölmentést, megállapitották az ez évi költségelőirányzatot, ujból megválasztották a tisztikart, köszönetel mondva nekik a mult évi müködésükért. A közgyülés nem volt oly szépes, mint a háboru előttiek.

Gyermekima és orfeumi kuplék hangzavara emelkedik a levegőbe egyszerre Óbudán, a Kiscelli-utcában. Ott van a fővárosnak egy gyönyörü iskolapalotája — jelenleg is óvodával — de a főépület már három éve hadikórház — nemibajos katonák gyógyhelye. A tulajdonképeni intézet pedig most a Raktár-ntcai iskolában van elhelyezve, megzavarva mindkét iskola rendszeres, helyes menetét. De ennél mérhetetlenebb az az erkölcsi kár, amit a 3—4—5 éves gyermek és az egész környék szenved a trágárságok, az elmult szerelmek utcára harsogásával. Ebben az ügyben interpellált eredményesen *Orova* Zsigmond dr. a legutóbbi közgyülésen.

Ötletek. Ilyen cimü multkori hirünkre most magasabb rendőri körökből kapjuk ezeket a figyelemre méltó kiegészitő sorokat:

A villamos elgázolást a b. lapjukban elmondott, különben nagyon ügyes ideákkal nem tartom kizártnak. Azonban a kocsik átalakitásával és más élet-rendszerek behozásával azt hiszem a mínimumra csökkentjük a baleseteket. Hosszu, termes kocsikat kell bevezetni, ahol hátul lesz a leszállás és a vezetőnél a felszállás. Ha az utasok a megállónál leszálltak, akkor a kalauznő lezárja az ajtót és tovább indulást jelez. A vezetőnél történik a felszállás és ő felelős — a börtönig, ha mégis leesik valaki és elgázolja. Tükröket is el lehetne a vezetőnél helyezni, hogy igy a hátultörténőket is figyelemmel kisérhesse.

Utcát sikkasztanak el, rendszeresen Óbudán. Ha valakinek szüksége van nagyobb udvarra és véletlenül a háza mellett huzódik el egy kis utcácska — egyszerüen az utcát befalaztatja, kaput csinál reá és ezzel fuccs a könyebb közlekedés! amit Óbudán ugy is mondanak: básztá! Stréjzand drauf! Ez történt a Zárda-utcával mely a Szöllökert-utcából nyilna a Zápor-utcába és ez történt a Zagyva-utcával, mely a Vörösvári-utat köti össze a föld utcával. De miért? Mi okon? Mi jogon? — Kérdi egy kerülni kénytelen olvasónk, aki szorgalmas ember létére igy lett utca kerülő.

Uj mozgószinház épül Budán, ami a nagy mozi-láz mellett bizonyára érdekli a jó budaiakat. Egyelőre még csak az épitési engedélyt adta ki a magánépitési bizottság mely megengedte, hogy *Makrai* Teofilné mozgószinházat épitsen II. Hattyu-u. 2898 ház szám alatt. A mai épitési viszonyok mellett nem egészen bizonyos, hogy az épitkezést azonnal meg is kezdik.

Indiánus diadaltáncra perdülhet a mi ellenséges szomszédunk az olasz, ha megtudja, hogy az ő nyelvének itt Budán nagyrabecsülik értékét, amit valami miniszteri rendelet is meghatároztatott. Óbudán a hajógyárban rengeteg olasz munkás van alkalmazva, családjaikat is idehozatták és nagy merszszel, hangosra élezett, majdnem fülsértőnek mondható beszéddel, sokszor provokative jelennek meg mindenhol tömegesen. Az állami tanitónőképzőkbe pedig (a II. ker., Csalogány-utcaiba is) Apponyi rendelete folytán rendes és kötelező tantárgynak kellett felvenni az olaszt. Kár az összes növendékekre ráerőszakolni ezt a ma ellenszenves nyelvet csak azért, mert Fiume vidékéről 8—10 növendék jön ide fel s akad talán a képesitettek között, aki olasz nemzetiségi vidékre kerül.

Változások az állatkertben. A zebrák kifutója mellett levő helyekről a kőszáli kecskéket a sziklahegyre helyezték át és ahol azelőtt a magyar szarvasmarhák tartózkodtak, a lámák és a guanakok csoportja látható. — A *tenniszpálya* teljesen elkészült, havi vagy idény bérletjegyek válthatók az állatkert igazgatóságának irodájában.

Finomkodó szemérmetességgel veszekedett Óbudán három párt (Stern-Szilágyi-Botzenhardt) az iskolaszéki mandátumokért. Végre paktumot kötöttek és mindegyiknek bejött 13 embere; a negyvenedik sorsáról pedig sorshuzással döntöttek. A sors kegyeltjei Botzenhardték voltak. Akkoriban lázas munkával gyürköztek mind a 40-en, hogy uj eszméket, uj vágányokon juttatnak majd a főváros küzoktatásügyének nemes célja felé. Azóta ám elfogyott a láz, a nekigyürközés is elmaradt és munka sem igen van a sablonon tul. Most már csak etikett diskurzusok folynak. Nagyon kivánják már Óbudán, hogy egy uj választás jöjjön, mert akkor legalább hallanak megint valami ujat.

Hajózás. Végleges menetrendet állapitott meg a magy. kir. Folyam- és Tengerhajózási R.-T. a *Vigadó-tér—Margitszigeti* hajójáratokra, mely szerint e hó közepétől kezdve az első hajó reggel 6 órakor, az utolsó pedig este 11 óra 20 perckor indul. — Közhirré teszi azt is, hogy a Budapestről délelőtt 11 órakor és *Esztergomból* este 7 órakor induló személyszállitással egybekötött teherjáratot további intézkedésig *nem* inditja meg.

Az elrontott Budapest.

A Dunapartok épitőművészeti jelentősége.
Irta: *Fábián Gáspár.*

II.

Budán az összekötő vasuti hídtól a műegyetem fölső sarkáig elterülő holt dunaágat lassan töltögetik. Már be is vonalazták a térképen e helyet a sablonos, minden különösebb idea nélküli, parallel utcákkal, nyilvánvalóan bérházak számára. Nem tekintve azt, hogy e mocsár fölött állandó tartózkodásra szolgáló lakóházakat emelni már egészségügyi szempontból sem igen tanácsos, hisz a Duna vízállása szerint ez a föltöltés többé-kevésbbé állandóan vizenyös marad, melybe a bérház alapjai nem a legegészségesebb módon gyökereznek szét: ez oly terület, mely fekvésénél fogva praedestinálva van egységes, parkszerü kiképzésre, — pavillonszerü beépitéssel. Ez a székesfőváros állandó kiállitási területének legméltóbb, legszebb, legközelebb fekvő helye volna, alkalmas a legművészibb, legnagyszerűbb kertépitészeti megoldásokra. Ez az idea nem új! Már 1881-ben, majd a millenium alkalmával fölmerült ennek az elhagyatott, de gyönyörü fekvésü területnek kiállitási célokra való alkalmas volta. *Palóczi* Antal hivta föl erre is a figyelmet, agitált, lelkesitett az eszme mellett, terveket dolgozott ki, melyeknek eredménye az lett, hogy — ide telepitették a mulatni kivánók számára a magyar Konstantinápolyt. A maradványai máig is ott látszanak. Ha talán nem ő, ki a város épitésén és szépitésén tisztán *ideális erőktől* indittatva dolgozott, hanem valaki más — akár állásnál, akár érdekeltségénél fogva nagy befolyásu ember vette volna kezébe az ügyet, ma már itt egy csodaszép, a Városligetet már fekvésénél fogva is messze tulszárnyaló városrész keletkezett volna! Mert, sajnos, nálunk ritkán érvényesül az ideális törekvés, sőt a személyi kérdések rögtön annyira előtérbe tolulnak a legnagyobb, az egész város, az egész ország jövőjére döntöen kiható kérdések elintézékor is, hogy miattuk gyakran a legjobb, legszebb, legtőkéletesebb ideáknak is el kell bukniok!

Amaz eszménknek, hogy a Dunapartot középületekkel népesitsük be, az uj Müegyetem helyének kiválasztása pompásan megfelel. Azonban lehetetlen ismét keserüség nélkül meg nem emlékezni az egyes épületek csoportositásában megnyilvánuló kisszerüségről, a jövőbe való látás hiányáról. Aki ezt az épületcsoportot a tulsó partról — hiszen ott állunk — szemléli, ugy tünik föl előtte, mintha a kémiai épület — nem tartoznék a Műegyetemhez, hanem a téren levő többi bérházhoz, amelyeknél még alacsonyabb, kisebb is; a főépület mögötti épületek pedig azt iparkodnak jelezni, hogy itt van a város vége, ezután már csak földszintes házak következnek! Ezzel szemben a lényegtelen, hátsó utcában főépületcsoportok állanak. Lehet, sőt bizonyos, hogy ez az elrendezés a tanitás lebonyolitását illetőleg a legpraktikusabb, de nem lett volna szabad egy pillanatra sem elfeledkezni arról, hogy a Dunaparton vagyunk, és ez a tény minden más szempontot eltörpitő és messze tulszárnyaló követelményeket támaszt elénk!

A Dunavonal monumentálitást követel, oly nagy mértékben, hogy erre példát nekünk egyetlen világváros sem tud szolgáltatni, nem lévén ily széles utvonala! Ha mi ezt meg nem értjük, ennek szolgálatába állani nem tudunk vagy elfeledünk, akkor alkothatunk még oly nagyszerüen praktikus, a célnak pompásan megfelelő épületeket is, de egyre nem reflektálhatunk: az idegenek, azt a bizonyos speciális célt nem ismerök elismerésére és bámulatára, kik csak azt látják, hogy: ime, egy óriás uttest, liliputi alkotásokkal beszegve!

Fájdalom, ismét oly területhez értünk, hol nem az elismerés pálmáját, hanem a kritika vesszőjét kell megsuhogtatnunk. Értem a Ferenc-József-hid budai hidfőjénél elterülő Gellért-teret! Ez a tér, bármely oldalról közelitse is meg az ember, infámisan rossz, alaktalan, a forgalom lebonyolitására is alkalmatlan, elhibázott téralkotás! Már maga az a körülmény, hogy a hid egyik oldalára csuszott, kellemetlen, de ez, ugy látszik, budapesti speciálitás, mert ugyanezt látjuk a hegy másik oldalán is, az Erzsébet-hidnál. A legnagyobb hiba pedig a rettenetesen szituált, minden oldalról ferdén beállitott homlokzatu Gellért-fürdőn és fogadón kivül a Kelenhegyi-utnak erőszakos cikk-cakkos megtörése. Ezt az utat, mely gyönyörü látképü folytatása volt a hid tengelyének, tönkre tették, elcsufitották.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS
OPTIKAI LENCSÉK
GYÁRTÓJA.

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Veszek
mindenféle
régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán
figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I. ker., Attila-u. 8

Közgazdaság

Az óbudai hajógyár ferde helyzete a várossal és állammal szemben mindinkább előtérbe kerül és megoldásra vár. Budapest egyik legnagyobb gyárüzeme ez, mely mint fontos közlekedési eszközök gyára közszolgálatban áll tulajdonképen, de sehogysem tud bele illeszkedni a magyar főváros kereteibe. Mint osztrák vállalat gyüjtőpontja az osztrák németségnek és Óbuda végleges elmagyarosodásának egyik kerékkötője. Az „Első *császár* kir. szab. Duna Gőzhajózási Társaság" mely jelzésül D. D. S. G. betüket használja nálunk is, ami „Donau-Dampf-Schiffart- Gesellschaft"-ot jelent csak külső mázban magyar s igy hajógyára sem lehet más. Mint budapesti nagy vállalat, mint a magyar közlekedés egyik legfontosabb segitő eszköze, mint társadalmi tényező — fontos kérdés, hogy magyar legyen. A M. Á. V. is csak az osztrák-állam vasut kisajátitása után lett a világforgalom tényezője s a magyar hajózás is csak ugy válhat a Dunát dominálo tényezővé, ha magyarrá teszük tulnyomó részben a magyar Dunán közlekedő hajózást, amihez az első lépés volna az *Óbudai hajógyár kisajátitása.* Minden áldozattal meg kell ezt szerezni és valamely szin-magyar hajózási vállalat fenhatósága alá helyezni. Olyan nyilt sebet égetnénk ki ezzel, mely állandóan sajog és a magyar hajózás rákfenéje, — A D. D. S. G. ez évi közgyülése 6,401,036.34 korona tiszta *hozadékot* mutat ki a mult évben, azelőtt 9,423,000.— volt. Oly nagy nemzeti tőkét von el amit nehéz kiheverni. Részvényenkint 70 korona osztalékot fizet, mint a mult évben, de sajnos — részvénye alig van Magyarországon. Az egész pénz külföldre megy. Az államositás ennek elejét venné.

A Neptun R.-T. mely a budai oldal milliós részvénytársaságai között a legifjabb, mint altruisztikus vállalat azonban a legelső, — legutóbbi közgyülésén megállapitotta, hogy a mult csonka év mérlegét 87.500 korona veszteséggel zárta le. A Neptun r.-t. a hadügyminiszterium megbizásából a fürdőkályhák rézhengereit van hivatva kicserélni, csakhogy a hadügyi igazgatás a gyártáshoz szükséges anyagot nem birta programmszerüleg szolgáltatni s igy a fürdőkályhahengerek gyártása és *kicserélése lényegesen elhuzódik,* mert elvül mondotta ki a részvénytársaság, hogy a közönség érdekében a rézhengereket addig nem rekvirálja, amig azok helyébe a leszereléskor azonnal nem állithatja föl a póthengert.

Veszedelem fenyegette a budai cukrászipart a cukorközpontnál folyó gazdálkodás. A nagycukrászok Gerbaud, Lukács, Hauer, Freund és mások közelférköztek a központhoz és waggonszámra kapják a cukrot, mig a kisebbek 2—3 zsákkal. Az volt a jelszó, hogy aki több segéddel dolgozik, annak több jár, holott csak a létbiztositás volt eleinte a mértékadó. Ha a kontigens *kétharmadát* néhány kiválasztott kapja és az *egy* harmadon kell 280 kis cukrásznak osztoznia, akkor nem lehet meg a becsületes arány. A nagycukrászok megingatták *Lendvay* Ödön igazgató állását is, aki egyedül volt méltánylással a kicsinyek iránt. Nagy harcok után most már a cukrász-ipartestületnek van hozzászólása az elosztáshoz, ami némileg enyhitette a már rendkivülien kiélesedett helyzetet, melyet legjobban a budai cukrászok sinylettek.

A Nasici Tanningyár és Gőzfürész R.-T. rendkivüli közgyülését a Hazai Bank R.-T. helyiségeiben *Walder* Gyula főrendiházi tag elnöklésével tartotta meg. A napirend előtt az elnök meleg szavakkal emlékezett meg *Szitányi* Ödön elhunytáról. A társaság 15.000 darab uj részvény kibocsájtásával, amely részvények már az 1917/1918. üzletév eredményében részesednek három millió koronával *tiz millió* koronára emeli fel alaptőkéjét. A kibocsájtandó uj részvényekből 11.666 darab a régi részvények birtokosainak olyképpen ajánltatik fel, hogy minden három régi részvényre egy uj részvény jusson 1350 korona kibocsájtási árfolyamon. A közgyülés felhatalmazta az igazgatóságot, hogy a részvényeseknek fentartott elővételi jog gyakorlásának időpontját, valamint a többi feltételeket megállapitsa. Végül a közgyülés *Szécsi* Pált egyhanguan a társaság igazgatóságába beválasztotta.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.

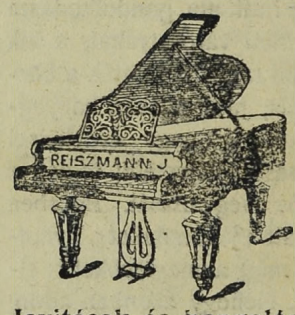

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára.
Átjátszott zongorák becserélhetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.

Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjasillapító. Gyógyszer fertőző betegségek ellen.

Kiadó: **Viraág és társa.** Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai műintézet r.-t.-nál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 577. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. május 25.

Hadifoglyaink sorsáról.

Siró anyák gyülése. — Szervezkedés. — Hennyey megnyugtató nyilatkozata.

Szivettépő

volt nézni a csendesen sirdogáló asszonyok és leányok rengeteg tömegét, mely elárasztotta szerdán délután a II. ker. Iparoskör nagytermét, utóbb tágas udvarát, és jött állandóan mint a szenvedés, a gyötrödés, a szomoruság és bánat özöme.

Néhány budai polgár inditotta meg a mozgalmat, a melynek az a célja, hogy az Oroszországban levő magyar hadifoglyokról hirt kapjunk, velük posta utján érintkezhessünk, hogylétükről hivatalos értesitést adjanak ki, és szorgalmazzák kicserélésüket.

Néhány napilap magáévá tette az ügyet s ugy hireterjedt Pesten is és szerdán délután megindult a kisirt arcu anyák, testvérek és menyasszonyok szomoru zarándoklása a Batthyány-térre a Grassalkovich hercegek régi palotájába, melynek udvarán volt a gyülés, mert az emeleti nagyterembe nem fértek el.

A kör titkára elmondotta az értekezlet célját, azután felszólalt néhány jelenlévő és azt határozták, hogy egy tiz tagu bizottság intézze tovább ezt az ügyet, hivja meg a kerület képviselőjét *Kolár* Lajost, dr. *Hennyey* Vilmos postafőigazgatót, aki szentpétervárott járt a brestlitovszki békekötés idején és a posta visszonyokat igyekezett szabályozni, továbbá *Becsey* Antalt, *Ripka* Ferencet és *Lendl* Adolfot, akik illetékes helyen ez ügyben eljárnának.

Sok könyüt, sok keserüséget szüntetne meg, ha a mozgalom némi megnyugvást tudna hozni a lelkekbe, szivekbe, melyek most vérhullató fájdalommal zokognak szeretetteik után, a kik felöl hónapok óta nem jön hir.

Kétségbeejtő ez a bizonytalanság s a vezető férfiaink kötelessége most enyhiteni ezen a bajon, amig az csak csendesen huldogáló könyekben jelentkezik.

A szervezkedésről más helyen irunk, itt még közöljük *Hennyey* Vilmos főigazgató megnyugtató nyilatkozatát a

magyar hadifoglyok

helyzetéről, ellátásáról és más viszonyairól, amelyekre legutóbb egy felolvasás alkalmával is kitért és a következőket jelentette ki:

Különös érdeklődésre tarthatnak számot az Oroszországban sinylődő *hadifoglyokra* vonatkozó felvilágositások. Helyzetük általában kedvező, jóindulattal kezelik őket és Szibériában, ahol magyarjaink vannak, élelmiszerekben nincsen hiány. A dán követség egész Oroszországra kiterjeszkedő szervezetet tart fenn, a magyar-osztrák hadifoglyok segélyezésére s a mi hadügyminiszteriumunk havi 4 millió koronával támogatja a szervezetet. A visszaszállitás ügye is rendezve van és hadügyminiszteri bizottság a helyszinén intézi a kérdést. A postaforgalom most szünetel, de már legközelebb megnyilik közvetlen összeköttetéssel. A pénzküldés nehézségekbe ütközik, mert a postautalványozás és a bankok nem müködnek, mindazáltal a hadügyminiszteriumban levő Central-Nachweisebureau Bécsben elfogad hadifoglyoknak szóló utalványpénzeket és azokat külön futárral juttatja a szt.-pétervári *dán* követséghez.

Napló: Buda, máj. 24.

Nem teszi ablakba *Sándor* Pál úr azt a lesujtó kritikát, amit a közutiról mondott a közlekedési bizottság ülesén az uj elnök: dr. *Déri* Ferenc alpolgármester, a ki székfoglalójában markánsan kijelentette, hogy „ . . . Meggyőződésem az, hogy sem a közlekedésügy terén általában, sem a hatóság és a közlekedési vállalatok között levő viszonyban nem tartható fenn sokáig egy olyan állapot, amelynek következménye a közlekedési eszközöknek és a *közlekedési lehetőségeknek a teljes leromlása*, s amelynek csak a közönség vallja a kárát. Abból az elvi álláspontból kell kiindulni, hogy *a közlekedés a közönségért van.* Ezt nem szabad sem a hatóságnak, sem a közlekedési vállalatoknak szem elől téveszteniök . . . “ De föleg *Sándor* Pál úrnak nem, a ki csak azt a rengeteg jövedelmet látja, a mit a közuti révén huz és azt az *egy millió* koronát, a mit megváltás esetéré kikötött . . . agyongyötört alkalmazottai részére? Óh, nem! . . . *Önmaga* számára. Az ö knicker uralma alatt teljesen lezülött, lerongyolódott a közuti forgalom Budapesten, a mivel legnagyobb mértékben járult hozzá a közviszonyok elvadulásához.

Furcsa nép vagyunk mi budapestiek és még a jótékonyságot is olyan körülményekhez tudjuk kötni, hogy épen az, aki legjobban rászorul, — az nem kér belőle. Most a Poszner féle kiházasitási ajándékra, a mi 530 koronát tesz ki, hirdetett pályázatot a székesfőváros. Nézzük csak a föltételeket. — „A kiházasitási ajándék valláskülönbség nélkül csakis oly hajadon nőnek fog kiadatni, aki az eljegyzés után, de a házasság megkötése előtt benyujtott folyamodványában a kerületi elüljáróság által kiállitott bizonyitvánnyal igazolja kifogástalan erkölcsi magaviseletét, vagyontalanságát, *hajadon állapotát*, továbbá azt, hogy budapesti lakos és ugyancsak Budapesten lakó, vagy itt megtelepülő tisztességes férfihez megy nőül.“ — Szerintünk tiszteséges leány ilyen hivatalosan is bizonyitandó „hajadoni állapotról“ — szóló bizonyitványt nem fog beszerezni. Pedig *müvelt* lelkü leányokra is ráférne ilyen ajándék, ha ezeket a brutalitásokat nem kötnék hozzá a pályázathoz. Budai jobb család gyermeke igazán nem fog pályázni soha és inkább hajadon marad, minthogy ilyen vizsgálatoknak alá vesse magát.

Elkésve küldték be az egyes hivatalok választói jogosultsággal biró alkalmazottaik névjegyzékét és *Perczel* Béla azt követelte a központi választmány ülésén, hogy ezek a vállalatok e törvényes kötelezettségük teljesitésére már korábban felhivandók. — Nem volna méltányos, hogy ilyan mulasztás miatt bárki is elessék választói jogától.

A Kelentér lesz egyike Buda legforgalmasabb tereinek. Oda nyilik a Fehérvári-ut, a Verpeléti, Átlós és Villányi-utak s onnan terveztek kevés emelkedéssel utat a Ménesi-uthoz. Ezt a tervet elejtették és most Fadrusz-utca folytatásaképen tervezik meg épiteni az utat egy kis kanyarodással a Ménesi-utig, ott ahol a Balogh Tihamér-utca kereszteti. Ezzel változást szenved a *Cisztercziták* tervezett épitkezése, mely eddig a tóval szemben helyezte el az uj templomot, rendházat és iskolát, de az uj terv szerint eltolódik balra, kifelé, az uj szerpentin-ut tulsó oldalára.

Komoly fordulat előtt áll Budapest általános szabályozásának terve. Budapest máig is csaknem *ötven* évvel ezelött készült várostervek alapján épül — elég hibásan, holott a többi nagyváros azóta már néhányszor javitott régi tervein, de egy sem fejlődött oly rohamosan mint Budapest. Az uj általános, monumentális szabályozási terv pályazatát akarja előkésziteni az a bizottság, mely *Sándy* Gyula müegyetemi tanár elnöklete alatt megalakult. Előadója *Fábián* Gáspár müépitész, aki épen most közöl cikksorozatot lapunkban *„Az elrontott Budapest“* cimen.

Diorámák Budán.

Részlet a „Jövőbetekintés“ c. röpiratból.

Irta: **Dr. Lendl Adolf**

A Vérmezőről közöltünk hoszabb tanulmányt Buda okos, egészséges és természetes fejlesztésének kiváló munkása dr. Lendl Adolf tollából s az abban leirt uj Természetrajzi muzeum belső berendezéséről közöljük még a következőket:

Az uj Természetrajzi Muzeum első termének falaiba illesztett nagy üvegtáblákon át látható diorámákat rendeztetnék be a tudósok tervezése szerint, de a müvészek segitségével, plasztikusan és festve; minél hivebb és tetszetősebb, ezenfelül élénk kivitelben s e diorámák mindegyike magyarázna valamit; mert hiába irom a globuszra Szibiria óriás területei közepére, hogy ott a tundra terül el és bár szinezném is némiképen, hogy elüssön a Kaspi-tó sós mezőitől, vagy Tibet felföldje sivár vidékeitől: mégse fogja tudni a legtöbb látogató, hogy milyen hát ez a tundra? — Diorámát készittetek róla, szépet, tanulságosat, jellemzőt, de egyuttal müvészi módon. Az őserdőt, a tenger mélyét, a Himalája magas vonalait, az Ararat vagy a Kilima-Ndzsaro magassági régióit, a nádast éjjel és nappal, Grönland tájait télen és zöldelő nyáron, az atol korallszirtjeit és még többfélét állitanék a legtetszetősebb módon jól válogatott, áttekinthető képekben a nézők szemei elé, hogy lássa mindegyik és elképzelhesse: milyen is ez a Föld a valóságban, ahogyan sokféle felületi kialakulása folytán a legkülönbözőbb vonatkozásaiban magán hordja a változatos életet. 30—40 kisebb-nagyobb dioráma és panoráma bizony elkelne itt.

A következő teremben hasonló metódus szerint tárnám a közönség elé a Föld multját és geologiai kialakulása kapcsán az élö szervezeteknek hosszu haladását az élet általános fejlődése utján: a ködbe burkolt tüzes gömbtől kezdve a mamutig.

Az egyes korszakokat, a nevezetesebb változásokat céltudatosan válogatnám, hogy okulásul adjam ugy, ahogyan tudjuk a tudomány legujabb megállapitásai alapján, vagy ahogyan képzelhetjük; amint maga a tudomány magyarázza mostanában az eltünt, végtelennek látszó időket. Gyönyörü témákat válogathatunk össze ennek kidolgozásában.

Az állat- és növénygyüjtemények termeiben, a gyüjteményeket a közönség érdekében szintén ujszerüen kell berendezni; mert a régi mód gyüjteményei nem hatnak, nem vonzanak, nem oktatnak, nem is tetszenek már.

Ehhez a gyüjteményhez kapcsolnám azokat a diorámákat, vagy egyéb látványos bemutatásokat, ugynevezett biologiai csoportokat, amelyek főként az életmódot, a termé-

szetben való szereplést, a földrajzi elterjedést tetszetős módon ismertetik. 30—40 ilyen változatos dioráma kiegészitené ezt a gyüjteményt. Csak néhány apró példát akarnék itt felsorolni: a majmoknak tiz-tizenöt faja üvegszekrényben és három-négy dioráma az életükből éppen elég volna; az orang-utang családja a sumatrai őserdőben látható fészke körül, a pávián csapat az abesszinai felföld sziklás domboldalán köveket hengerget, a braziliai üvöltő majmok este az őserdő szélén gyülekezve hosszu farkukon lógnak és a madagaskari félmajmok megfelelő környezetben, soha el nem felejthető áttekintést nyujtanak a majmok rendszertani beosztásáról: emberszabásu, óvilági, ujvilági majmok és félmajmok. Mindegyik csoportnak a jellemvonása leolvasható a dioráma nyujtotta kép egészéből. Ilyen módon feldolgozható az egész rendszer. Ugyanazokat az elveket, amiket eddig ismertettem a Természetrajzi Muzeum berendezését illetőleg, érvényre emelném az uj Néprajzi Muzeumra vonatkozólag is.

Az elrontott Budapest.

A Dunapartok épitőmüvészeti jelentősége.

Irta: *Fábián Gáspár.*

III.

A budai Dunapart legszebb, legfenségesebb, Isten által alkotott remek kerete a Gellérthegy! A meredek, óriás sziklafalak merészen emelkednek ki csaknem a nagy folyó medréből és hosszu vonalon oly hatalmas, egységes látóképet nyujtanak a Dunapartnak, minőt emberi alkotással elérni képtelenség lenne. A hegyet az utvonaltól el kellett határolni. Erre szolgál a románstilusu oszlopzatok közt végig vonulo vasrács, melyért igen sok gáncs érte a fővárost, minthogy eltörpülő, kicsinyes keret ez az óriás falhoz képest. Mi nem adunk teljesen igazat a gáncsoskodóknak. Mert szeretnök látni azt a megoldást, mely képes lenne felvenni az óriás sziklafalakkal a versenyt, mely bár milliomokba kerülne, nem lenne kicsinyes a nagy heggyel szemben? Sőt itt éppen az a helyes megoldás, hogy az a — tulajdonképpen alárendelt célt szolgáló — kerités lehetőleg szembe se ötölhesék, hanem a nagy heggyel valamiképpen összeolvadjon. És erre a sürü növényzettel befuttatott vaskerités a legalkalmasabb. Mindenesetre eredeti, merész, olasz tengerpartokat ide varázsoló megoldás lett volna a két fürdő között magasra emelt terrásszos utvonal létesitése, de ezt ugy látszik a folyton lehulló kőtörmelék miatt nem volt tanácsos megkisérelni.

De már előre félünk, hogy az uj Rudas-fürdő konkurrálni akarván a Gellért-fürdővel, hasonló bombasztikus trükkökkel teszi tönkre a hely monumentális, egységes harmoniáját!

Az Erzsébet-hid budai oldalának környéke városépitészeti szempontból épp oly rosz, hibás, mint a Ferenc-József-hidé. Kétségkivül nem könnyű feladat a pesti oldalt Budával összekötni. Ha már a hidak épitése előtt, egy előrelátó városterv alapján, képezték volna ki az utvonalakat, minden nehézség nélkül adódott volna meg a hid legjobb helye. Lehetetlen azonban ézre nem venni, hogy *Buda mindenkor a főváros hamupipőkéje* volt. Az az elhagyatottság, rendetlenség, középületnélküliség, teljes tervtelenség, mely ezen a nagy városrészen észlelhető, szégyenére válnék bármély vidéki városnak is.

Leginkább szembetünő ez a budai Dunaparton. Ez az utvonal a multból igen érdekes, gondolkodásra késztető jeleket őriz, melyekre rá kell a figyelmet irányitanunk, mert ugy látszik nem igen veszik észre azok, kiknek látniok kellene, akiknek kezeibe a jövő fejlődése le van téve. Vajjon nem tünt-e még föl az a különös dolog, hogy a főváros legfőbb utvonalára, a Dunapartokra, a házak hátsó frontjukkal állanak? Még a legujabb dunaparti köz- és magán épületeken is ezt a tendentiát vagy inkább tráditiót látjuk érvényesülni. És nagyon tévedne az, ki ezt a ma mindenesetre furcsa körülményt, forgalmi szempontokból akarná ki magyarázni. A fő forgalmi ut mindenkor a Dunapart, és az illető házak lakói és munkásai is a Dunapartokról közelitik meg e házakat és ugy kerülnek vissza a hátsó fronton lévő főbejárásokhoz.

Ez a mult traditiója, melyet a mi csigalassuságunk — bár a teljesen megváltozott helyzet követeli — nem képes megváltoztatni, helyes irányban fejleszteni.

A multban Buda és Pest egymástól nagyon is elkülönitett két város volt, melyek mindegyikének a Duna volt a határa. A Duna partján nem álltak házak, itt volt a „kertek alja“ és a part a hetvenes évekig szemétdomb volt. A házak befelé néztek az ottani kis utcákra. Közlekedésnek a parton még csak nyoma sem volt, csak a hajóvontató lófűzéreknek. Tehát természetes, hogy akkor a házak bejáróját nem erre, hanem az utca felé nyitották.

Ma azonban itt megváltozott minden. Hidak épültek Pest és Buda között, az utvonal a partokon széles sétány gyanánt kiképezve, fő villamos vasuti forgalommal ellátva. Maga a Duna mint fő forgalmi tényező szerepel és még jobban azzá lesz a jövőben. De a házak még mindig a belső szük utcákra néznek, ide van tervezve bejárójuk, az ősrégi tráditiókat megváltoztatni képtelenek vagyunk. De nézzük tovább részletesen is a szemetszuró hibákat!

Ezekről legközelebb.

Hírek

Május 21. Budavár bevételének 69-ik évfordulóját mint minden évben, most is méltón megünnepelte, a közönség ugy a tabáni temetőben, mint a krisztinavárosi templomban.

Milyen szerencse, hogy Budán nem jár autobusz, mert Pesten sok bajt okozott. A hogy azt *Wolfner* József bizottsági tag a közlekedésügyi bizottság ülésén elmondotta; „. . . A Fürdő-utcában valósággal megremegtette a házakat, . . . nemcsak az utcaburkolat, de a kanalizáció is hihetetlen mértékben szenvedett . . .“ Rettenetes, hogy micsoda bajokat okozhat egy ilyen autobusz. Nálunk Budán bizonyára bedőlt volna az alagut, összeomlottak volna a Palota-ut támfalai, — a Gellért-fürdő még jobban lesüppedt volna, — legördülnének a Gellért-hegy sziklái és ránk szakadna a menyország minden éhes, fatalpu angyalával, ha autobusz járna erre mifelénk. Hála Istennek, mi még csak ott vagyunk, hogy azt kérdezzük egymástól: — Ugyan kérem, mi is lehet az az autobusz?

A fénykép-uzsora került szóba a közigazgatási bizottság utolsó ülésén ahol azt dr. *Pető* Sándor, Óbuda érdemes képviselője tette szóvá. A cseledék ugyanis kötelesek voltak május hónap végéig *arcképes* cselédkönyvet beszerezni, ami helyes intézkedés, de a fényképészek hallatlan árdrágitásra használtak föl. Az enyveshát kép ugyanis nem érvényes és jobban kidolgozott fényképet kiván a rendőrség. Ezt kihasználták egyes fényképészek és 15 koronát szednek be ily képért. Dr. Sándor László főkapitány, amint ez tudomására jutott rögtön fölajánlotta e célra a rendőrség fényképészét, aki egy koronáért csinál képet, de a cselédek irtóznak ettől. Félnek a rendőrségtől. Holott még az arisztókrácia tagjai is igénybe veszik ha hírtelen arckép kell valamely utlevélhez. Ez a fényképmizéria már-már a cselédkrizishez vezet, mert sok cseléd inkább haza megy, minthogy fényképes cselédkönyvet szerezzen. Legtöbbje cselédkönyv nélkül szolgál. A főkapitány enyhiteni is akar a rendelet szigoruságán, az uj könyvek beszerzésének határidejét is kitolta néhány héttel, elfogadtatja majd az enyvesháti képeket de magához hivatja a fényképészeket is, hogy elejét vegye igy a fénykép-uzsorának.

A szeretet harangoz a Szociális Misszió-Társulat tevékenységében. Anyákat, gyermekeket, aggokat, a háboru által lelki és testi csapásokban sinylődőket, a nők krisztusi alapon való egyenjogositását propagálja a Budán is nagyon terjedő egyesülés. Az életet nem mükedvelő előadással, dallal, tánccal, divat és sporttal egyedül épitik ki, hanem verejtékes, becsületes, áldozatos, a köz javával átlelkezett munkával. — A tabáni Patronázs Szervezet e héten alakult meg e programm jegyében *Angyal* Kálmán plébános védnöksége alatt. A II. kerület kórházmissiója a régi Szt.-János kórházban minden szerdán és pénteken d. u. 6—8-ig tart felvilágositó eszmecseréket. A III. kerületi szervezet pedig pártfogoltjai javára több müsoros, ismeretterjesztő estét rendezett, 1200 korona tiszta jövedelemmel.

Az orosz fogságban lévő magyar hadifoglyok érdekében megindult mozgalom — melyről lapunk élén is irunk — népes gyülésre gyüjtötte szerdán e hó 22-én, délután az érdekelteket. Több százan jelentek meg *Zafourek* Ferencz, *Németh* József és *Braun* Ferencz II. kerületi polgárok felhivására. *Viraág* Béla lapunk főszerkesztője és az Iparoskör titkára üdvözölte a megjelenteket és ismertette az összejövetel célját. Ugy ő mint az utána felszólalók igyekeztek a sirdogáló hölgyeket megnyugtatni és Németh József felhivására a társaság 10 tagu bizottságot küldött ki, mely a csendben szét oszló gyülés után nyomban megalakult, *Schréder* Gyula bányaigazgató lett az elnök J. Viraág Béla a titkár. Tagjai Németh József, Braun Ferencz, Stignitz Gusztáv, Politzer Miksa, Hübscher Jakab, Lévai Miksa, Fehér József és özv. Schwarz Hermanné. A bizottság elhatározta, hogy felkéri Kollár Lajos, Hennyey Vilmos, Becsey Antal és Ripka Ferencz budai vezérférfiakat az ügy támogatására, akik ezt meg is igérték, lelkesen felkarolva ezt a szép gondolatot. Már a gyüléshez sok levél érkezett, azóta pedig egész özönne a leveleknek. A gyülés fölkérte a jelenvoltakat, hogy az orosz fogságban levő magyar foglyokról mindenki adjon be egy jegyzéket, hogy ugy egy közös jegyzék alapján kérjenek felölük hirt. A bizottság minden este ülést tart a II. ker. Iparoskörben II. Batthyány-tér 4.

Albert Erzsi a Városi szinház tagja a budai közönség igazán dédelgetett kedvence vendégszerepel legközelebb a *budai szinkörben.* Sebestyén Géza igazgatónak sikerült megnyernie ezt a kiváló müvésznőt, aki az ő hires Carmen szerepén kivül föllép a Bobherceg, János vitéz, Gül Baba operettek szerepeiben, — amelyekben oly nagy sikereket aratott.

A budai Szinkör legközelebbi ujdonsága az „*Asszonykám*“ cimü vigjáték és az „*Aranyos*“ cimü operett lesz.

Sulyos panaszt közöl velünk lapunk egyik barátja, mely, amint mondja, már általános lesz Óbudán. A filatorigáti helyiérdekü vasut állomásán nem áll a közönség rendelkezésére hidmérleg, hogy a feladott, vagy a kiadott teher áruk sulyát ellenőrizhesse. Tekintettel a multban ott történt nagy lopásokra, amiket katonákkal szövetkezve vasuti altisztek követtek el, a közönség nincsen már a kezelés iránt nagy bizalommal. Szeretné, a hogy az minden állomáson lehetséges is, ellenőrizni az állomás sulymegállapitását — ami azonban itt lehetetlen. A közönség érdeke itt sürgős orvoslást kér.

Lesz fa! Igy igéri *Fock* Ede tanácsnok azoknak az eltikkadt embereknek, akiket sorsuk arra kényszerit, hogy most nyáron rójják az árnyéktalan Villányi-utat. Lesz ott ámól minden! Park, tó, sétány, fasor, villamos és minden, amiben városi embernek gyönyörüsége tellik, ha megvan, — keserüséget szül, ha nincs. A mostani tó környéke park lesz, négy utcára szóló. A tó is megmarad. Most valami kertgazdaságot bérel ott valaki a várostól, a tó egyik partján, a másikon a sporttelep van, ez mind parkká lesz. A Villányi-ut sétára alkalmas részeit pedig rendbe hozzák, fölgereblyézik és megszünik szeméttelep lenni. Séta ut lesz. Igy igérte Fock tanácsnok, és akik jól ismerik, azt mondják, hogy szótartó, mérnők ember. Egyenes.

IRÓGÉP javitómühely Budán. II. FŐ-UTCA 7. SZ. TELEFON HIVÓSZÁM: 152—61.

KATONAI cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Állás-özön van a fővárosnál és most május 21-én járt le a pályázat, mely szerint a főváros iskoláinál 9 igazgatói állás, 92 tanár, 96 tanitó és tanitónői és 26 ovónői állás vár betöltésre, összesen tehát 223 állás. Ha ezeknek nem csak állást, *de megélhetést* is tud nyujtani a székesfőváros, akkor ez a tömeges pályázat valóságos áldás a tanitással foglalkozók sivár mezején.

A léhütő eddig igen haszontalan volt s annál nagyobb feltünést keltett az egyik lapban hirdetett versenytárgyalási hirdetmény, mely a sertésvágóhidon felszerelendő *léhütő* gép szállitására vonatkozott. Micsoda? Hát nincs elég léhütő már Bupesten és vidékén? Hát már géppel akarják szaporitani a léhütőket? — De utánna járva a dolognak rájöttünk, hogy csak *sajtóhibáról* van szó és nem léhütő, hanem uj *lég*-hütőgépet állitanak a sertésvágóhidon.

Végre rendezik a Gellértfürdő környékét a *Kemenes*-utcát és a *Kelenhegyi*-utat. Csak a mult számban sirta el ennek szomoru nótáját *Fábián* Gáspár épitész és ime most 25 méterre szélesitik, hogy a hid impozáns utban folytatódjék. A Gellérthegy ide eső lejtőjének rendezése is küszöbön áll, (lépjen már be végre a megvalósulás ajtaján) s igy lassan méltó kerethez jut ez a drága fürdő. Mindenképen drága.

Előrelátható, hogy Óbuda külső része a gázgyár környékén, az épitkezés megindulásával rohamos fejlődésnek indul, a minek hatalmas lökést fog adni az óbudai hid fölépitése, az *Aranyhegyi* patak levezetése. Ennek a várható föllendülésnek egyik jele, hogy a telekvásárlás ezen a tájon máris megindult. A Filatori-gát mellett most vásárolta meg *Fischer* János 162.591 koronáért Zsiga Zsigmondné ingatlanát.

Ünnepléssé vált a krisztinavárosi kaszinó csütörtöki választmányi ülése és az azt követő társasvacsora, melyen részt vettek a legutóbb megválasztott városi tisztviselők dr. Kemény Géza tanácsnok és Badál Ede elöljáróval az élükön és ott voltak a kör kitüntettjei: Pakányi Ferenc, Kollár Nándor és dr. Szabó Árpád. Ezeken kivül még egy illusztris vendég: *Farkas* Elemér a vitéz huszárkapitány, a kinek mellét 22 érem disziti, a kinek hőstetteit megörökitette Molnár Ferenc. A vendégeket dr. *Ripka* Ferenc a kaszinó elnöke köszöntötte föl, amit viszont dr. *Kemény* köszönt meg, a közigazgatási tisztviselőknek a háboru alatti feladatait magasabb szempontokból fejtegető beszédben. A háborus idők véres komolyságának megfelelő magas szinvonalon álló, közfeladatokra vonatkozó gondolatokkal átitatott beszédekkel köszönték meg ünnepeltetésüket a kitüntetett tagtársak — és a szunnyadó energiákról szóló szép hasonlatot fejtegette *Becsey* Antal. *Okolicsányi-Kuthy* Dezső alelnök a vitéz huszárkapitány Farkas Elemért, mint a magyar katona erények személyesitőjét üdvözölte, elmondva hőstetteinek egyes részleteit, a mire Farkas azzal felelt, hogy minken érdemet és minden dicséretet az ő derék huszárjaira háritott át. Régen volt ily szép meleg estéje a kaszinónak.

Kipusztul a pazarul dusan termő, nemes budai szőllővidék. Évek óta vágják ki a szöllőket, a megmüvelés nehézsége (emberek hiánya és a horribilis napszámbér) és a filoxera elleni védekezés lehetetlensége miatt. Három éve nem kapják meg a gazdák a szükséges rézgálicot, legalább is nem oly mennyiségben, hogy hathatósan irthatnák a szöllőtőke halálos ellenségét. Az egész budai hegyvidék, mely szöllőkkel volt gazdagon terhelve, amelyek a jókedv tanyái voltak, eltüntek, más képet mutatnak: szántóföldek barnás-szürke komor szinét.

Hennyey Vilmos dr. felolvasása. A székesfővárosi II. ker. 5. számu népjóléti körzete az inségesek segélyezésére hangversenyt rendezett, amelynek keretében dr. *Hennyey* Vilmos a körzet elnöke személyes tapasztalatai nyomán érdekfeszitő előadást tartott az oroszországi állapotokról. Leirta azt a változást, a mely a forradalom folytán Szt.-Pétervár utcáin észlelhető, ahol az előkelőséget csak azok az uri hölgyek képviselik, akik vagyonukat vesztve ujságot kénytelenek árusitani. A villamos közlekedés még rosszabb mint a miek, villamos világitás hiányosan megbizhatatlanul müködik. A közbiztonság a lehető legrosszab, a közrend fentartására hivatott vörös gárda maga lop, rabol, fosztogat. Nemcsak éjjel, de nappal is történnek gyilkosságok és rablások. A közgazdasági életben mindenütt züllés és bomlás. Az iparosokat és kereskedőket sarcolják. Sok üzlet, gyár a munkások erőszakoskodásai miatt kénytelen volt bezárni. A bankokat a kormány zárta le, a safeket kinyittatták és az aranytárgyakat elkobozták, a betétekhől havonkint csak bizonyos összegü utalványozást engednek. Nincs aprópénz, helyette postabélyegeket használnak. A rubel értéke állandóan hanyatlik.

Nagy az inség az élelmicikkek hiánya miatt. Árukészletek még vannak, de igen nagy és folyton emelkedő a drágaság. A burgonya kilója 6, a kávé 45, a vaj 75 és a cukoré 50 korona kilója. — Ezután megemlékezett az Oroszországban levő hadifoglyainkról és azok helyzetéről, mely részt lapunk vezető helyén közöljük. — Az előadás nagy tetszéssel fogadták. A felolvasást hangverseny követte.

Atlétikai verseny volt pünkösdkor az óbudai Tornaegylet hévizi-úti pályáján. A legjelesebb tornászok mérköztek egymással, melyek közül hat óbudai nyerte meg az első dijat. Különösen közfeltünést keltett *Tóth* István junior sulydobása, mely eddig legjobban közelitette meg az országos bajnokságot. A rendezés nehéz feladatát ügyesen és izléssel *Seidl* József végezte.

A munkába járó anyák szegény kis gyermekeinek sorsáról tanácskozott a *kelenföldi népsegitő szövetség* végrehajtó bizottsága e hó 18-án tartott ülésen, mely most először volt az uj polgári hadi étkező szép helyiségeiben a Verpeléti-ut 4 szám alatt. *Timon* Ákos udv. tan. egyetemi tanár elnökölt és elsősorban meleg szavakkal bucsusztatta el Endrei Ákos és Sztankovics Ferencz elhunyt tagokat, azután pedig szeretettel üdvözölte *Badál* Edét mint a kerület uj elöljáróját. *László* Jenő mérnök és *Halmos* Gyula titkár tették meg azután forgalmi és üzemi jelentésüket. A szövetség elhatározta, hogy eddigi nagy arányaiban folytatja háborus tevékenységét.

Folytatja a mezőgazdaságot több mint 80 holdon, amire 62 feles termelő jelentkezett. A mezőgazdasági termények elárusitása már megindult a fehérvári-uti üzletben. Elhatározta a bizottság, hogy továbbra is sürgeti az egyes iskolákban a munkába járó anyák kis gyermekeinek szóló otthon fölállitását és teljes ellátását, nehogy züllésnek induljanak és sürgős előterjesztést tesz a tanácsnak, hogy a jövő téli gyermek felruházás alkalmával különös gondot forditson a kisfizetésü tisztviselők gyermekeinek ruhával való ellátására. Az ülésen részt vették. Tarnai János curiai tanácselnök, Juhász Andor törvényszéki elnök, Biber Gyula M. Á. V. igazgató, Berényi Zsigmond és Martos Ágost isk. igazgatók, Becsey Antak ügyvezető elnök és Schey Ernő, aki a jegyzőkönyvet vezette.

Tilalom pavilonok állják utját egy helyes és szükséges közlekedési út megteremtésének. A nagyon is szük, három ut forgalmát felszivó Zsigmond-utca Óbuda felöli részének tehermentesitését lehetne keresztülvinni, de ezt az ott elhelyezett csónak és evezős egyesületek akadályozzák. Az összes csónak-házakat, melyek exkluziven elkülönöztek a Császárfürdő elé és a Margitszigetre mind a dunapart egy oly részére kellene telepiteni, melyek amugy is parkszerü megoldásra vannak kijelölve és esztétikai hatások kiváltására is előnyösek. Ilyen partrész lenne az óbudai parton a Galagonya- és Cserepes-utcák között, ahol az evezős klubok egységesen és izléssel elhelyezve, a part vonalát kellemesen diszitenék, jellegzetes szépségü változatot hozva a dunapart képére. Ennek a tervnek erős és agilis agitátora *Mottl* János kerületi mérnök, aki a hajos szövetség egységes ilyen irányu eljárását, csónak épitő és javitóüzem felállitását eredményesen propagálja.

Az utolsó tarka est lesz ehó 30-án urnapján este 7 órakor a II. ker. Iparoskörben, a melyen egy pompásan összetanult mükedvelő társaság mutatkozik be. Tagjai B. *Kürthy* Juliska és Ilonka, *Pásztor* Gyula, *Szirmay* Aladár és *Takáts* Andor. Kiegészitik a műsort a mi régi szereplőink *Harsányi* Poldi, *Lackenbacher* Manczi, *Pécsi* Gyula énekkara és a többien. Előadásra kerül egy pompás kis szindarab, egy magán jelenet: Vissza megyek én a Baumbergerékhő! czimen, sok kuplé, dal, ének és sok más bohóság. Az előadás pont 7 órakor kezdődik s az elnökség arra kéri a közönséget, hogy pontos legyen. Külön meghivó nincs.

Hegedüs Gézát, a III. kerületi elöljáróság fogalmazóját, akit a legutóbbi tanácsjegyző választáson a kerületközi listába nem vettek be s igy nem is jelölték, mégis annyira birja Óbuda rokonszenvét, hogy a kerület bizottsági tagjai mind reá szavaztak.

Érdekes kiállitás nyilik meg e hó 25-én Budán a II. ker., Margitkörut 54. sz. a. levő m. kir. áll. *nőipariskolában* a tanitványok különféle munkaiból és rajzaiból. Van köztük suszter, szabó, fehérvarró és minden egyébb. A kiállitás d. e. 8—12-ig, d. u. 4—7-ig van nyitva junius 1-ig és a rokkant katonák javára 50 fillér belépődijat szednek.

Gyász. A Klotild Szeretetház Egyesület elnöksége mély megilletődéssel jelenti, hogy az egyesület elévülhetetlen érdemü, oszlopos tagja, a nevelésügyi bizottság elnöke *Röser* János ur elhunyt. Temetése e hó 23-án, csütörtökön délután 4 órakor volt a Kerepesi-uti temető halottasházából, ahol Ripka Ferenc elnök meleg őszinte baráti részvéttel búcsuztatta el. Az elhunytban a szeretetház árva növendékei valóságos atyjukat veszitették, kikre nemes emberszeretettel teljes szivének melegét árasztotta.

Folik már! — folik már! kiabálta Lőrincz rendőr a svábhegyi bucsún, — folyik már a vizmedence és előnti a hegyet. De a bajon segitett egy telefonálás. Mert a különben üresen álló medence váratlanul megtelt épen pünkösd napján és tényleg folyt is — a bor, a sör özönnel. Mióta a svábhegyen a svábok tanyáztak, nem volt ott annyi ember, mint most. A vendéglökben egymás ölélben ülve, egymás hátán állva ettek-ittak az emberek és megettek, megittak mindent a hegyen. Mézeskalácsos szivek, arany kévékben leomló nap-meleg, szinek, hangulatok, vásári portékák összedobált, észbontó forgataga; ifjuság, öregség, kacagás, verklihangok, szomoru jóslások, sopánkodó drágalások, lázongóra fordult jó kedvek egymásra simult, egymást egészitő, toldozott-foldozott régi, békebeli érzés-rongyok egy-egy kis foltja piperézte a pünkösd hétfői svábhegyi bucsut.

A 33-ok Prágában fényesen állták meg helyüket a kontinens lebjobb labdarugó csapatával, a Deutscher Fussball-Club-bal szemben. Vereséget szenvedtek ugyan 3:2 arányban, de brilliáns játékukkal sok tapsot kaptak a magyarokkal különben nem igen szimpatizáló közönségtől.

A pávák. Az állatkert területén szabadon járkáló pávák a legszebb tolldiszben pompáznak. A him pávák felborzolt tolluszályukkal igen szép látványt nyujtanak. Nemkülönben a szemet gyönyörködteti a sokféle madárfajnak szinpompás nászruhája. A madárházban a kikelt apró pelyhes fiókákban gyönyörködhetik az érdeklődő közönség. A faj — tiszta baromfitojások az állatkertben nagy kelendőségnek örvendenek.

Gyárak förgetege indul meg majd a háboru után Obudán. A kerület perifériáin, különösen a bécsi-ut és szentendrei-ut iránya között hatalmas telekvásárlások voltak, vannak és lesznek közhasznu gyárak elhelyezésére. Ugyanitt a gyárakkal kapcsolatban a főváros és állam kis lakások épitését tervezi. A lakáspolitika egészségesebb megoldását és a szabályozás mindent felölelő nagyobb koncepcióját követeli azonban e vidék helyes fejlődése. A Hungária-uti hid megépitése az V. kerületi gyárrészek tehermentesitését fogja eredményezni — Óbuda bevonásával. De ennek a fellendülésnek nem csak gazdasági térre szabad redukálódnia.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMŰT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3,

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

TÁRCA.

Ó-Buda felfedezése.

Irta: *Szávay Gyula.*

— Részlet egy felolvasásból. —

Szávay Gyala budai honfitársunk, a vidéki hirlapirók országos szövetségének elnöke, a Petőfi és Kisfaludy társaság tagja stb. stb. a minap a Szabad Lyceum felkérésére felolvasást tartott Ó-Budán az ujságirásról és a háboruról s ezt a felolvasását az ő szokott szeretetreméltó humorával vezette be, humora virágfolyondárjával pedig először is Ó-Budát fogta körül, elévődvén annak előtte mindeddig ismeretlen létén.

Kiszakitjuk ezt a kis bevezetést, mint a mi saját külön budai apróságunkat. Ime a kezdete:

Innen-onnan 40 esztendeje élek Budapesten, jártam már a világ minden országában, városában, tengeren innen, tengeren tul, északi sarkon, déli sarkon, s különösen sokszor a Zsigmond-utca és Margitkörut sarkon, ahol a villamosok elválnak, — de Ó-Budán most vagyok először.

Csak ugy a kisiskolás geografiából ösmerem, hogy „Óbuda hajógyárral“ vagy egy másik kisföldrajz szemére hányja: „Óbuda — sok zsidógyerekkel.“ Pedig ez mindakettő hasznos.

Egyébként én Ó-Budát mindeddig csak valami regényes fogalomnak tartottam, hogy ez az a mesebeli város, ahol az emberek báránybéléses de ó budában járnak nyáron is, hogy itt tanyáznak az ó-dondászok, Ujlakon az ujdondászok, innen ered az ó-kor, itt terem az ó-bor, itt lakik az ó-nép s itt jelenik meg az Ó-budai Napló, melynek első száma még Attila király cenzurája idejében jelent meg, de idővel a millenáris ünnepen már a 111-ik szám is napvilágot látott.

Mind a legutóbbi időkig azt is hajlandó voltam hinni, hogy az egész Ó-Buda csak egy büszkélkedő nemzeti kitalálás, hogy tulajdonképen nincs is, de mióta Budán lakom, keservesen rájöttem, hogy ez a rögeszmém alaptalan, mert ahányszor az emlitett sarkon estenden Krisztina felé vivő kocsit várok, mindig az 5, 7, 9, 11 szóval az ó-budai jön.

Ebben a régi időben, mikor még nem hittem, hogy Ó-Buda tényleg van, történt, hogy a Szabad Lyceum szives felhivását ez előadásra elfogadtam. Gondoltam, ez nem veszedelmes, kiderül, hogy Ó-Buda mese s az előadásból nem lesz semmi.

De a villamosok ebből a hitemből feldöbbentettek s már most igyekeztem valami olyan témát találni, ami könnyü és uj. Gondolkodtam: ha van is Ó-Buda, mert Ős-Budát is láttam, de hirlapok ilyen messzire csak nem járnak, a háboruról ennekfolytán az ó-budaiak talán nem is tudnak, legjobb lesz tehát nekem felfedeznem itt a hirlapirást meg a háborut s arról tartani előadást.

Igen ám, csakhogy egész uton mást se kináltak, ahogy jöttem, mint tegnapi Est-et és holnapi Hétfői Ujság-ot s itt meg olyan remek publikumot találok, mely öltözékül a képzelt Obuda helyett uj kabátot hord, Attila király táltos meséi helyett a feminizmusról hallgat előadást és soraikban — isten ne adja, még tán ujságirók is vannak.

Nagy veszedelem volna ez az én részemre, mert témám, „az ujságirás és a háboru“.

Ezután ragyogó képek és szellemes hasonlatok, évődő, majd lendületes meghatározások következtek a világ teremtése óta élő, álneveken bujdokló ujságirásról, erényeiről, bűneiről, hatalmáról és végzetéről majd felolvasónk egy gyors, siklóleerenkedéssel megint visszaszállt Óbudára s igy fejezte be felolvasását:

Nincs égőbb vágya az ujságirásnak, mint megkötni a békét, mert amig az meg nincs kötve, addig az ujságirás nem kezdheti meg — a jövendő háboru előkészitését.

Hanem ez köztünk maradjon, Óbudán általában a saját külön budai titkainkat ássuk el itt. Tanuljunk a rómaiaktól, akik lám szintén itt ásták el a föld alá, Akvinkumban, a titkaikat. Persze előkelőségükben nem számitottak arra, hogy az ujságirás fénykorában azokat indiskrét emberek a föld alól is kikaparják. Ha a városi irattárakba tették volna s ráirták volna, hogy „sürgős!“ — soha napfényre nem kerültek volna ezek a titkok.

Ha megtudnák, például milyen nagy a papirhiány, talán a szivük szakadna meg. Épen most találkoztam a villamoson egy ujságszerkesztő barátommal, aki egyuttal kiadó is. Ez az ember egész testében reszketett, ugy hogy le kellett szállitani a villamosról, mert a remegése megrongálta az áramvezetéket. Elmondta nekem, hogy oly iszonyu a papirhiány, hogy már csak annyi papirosa van, amennyivel az ez évi előfizetési és hirdetési uyugtákat kinyomathatja és inkasszálhatja. Arról, hogy a jövő héttől kezdve lapot is adjon, hirdetést is közöljön, immár szó sem lehet.

És még mennyi olyan jelenséget tudnék felsorolni. De van szivem. S azt hiszem, mostanra ennyi is elég volt.

Veszek

mindenféle régiséget

aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát

szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről

GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Szt.-Lukács gyógyfürdő.

Téli és nyári gyógyhely

csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimeritő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

Uzenet

N. D. Lövőház-utca. Régi tervünk már, hogy teret nyissunk a spiritiszmusnak és a budai seancokról sok érdekes dolgot lehetne közölni, de nem abban az irányban, a hogy ön kezdi, vagy gondolja. Ön ezt a kezdetleges tudományt teljesen félreérti. Babonának ezt beállitani nem lehet, mint a hogy 100 év előtt a villamosság terén való kezdetleges kisérleteket nem volt szabad hóbortnak nevezni, a hogy sok könnyenitélő tette. A spiritizmussal, mint uj tudománnyal, mint fel nem deritett emberi képességekkel, — mint valamely uj erő megnyilvánulásával sokan foglalkoznak intenzive, a kikről igazán nem szabad azt mondanunk, hogy babonásak. Hogy minden uj iránynak vannak rajongói, azt elitélni szintén nem szabad, mert épen ezek viszik előbbre a dolgokat. Rajongók nélkül ma a katholikus vallás Kisázsia valamely zugában élne elrontva, elpogányositva. A rajongók vitték világgá, a népek ellenőrzése elé, ahol tisztultan fejlődött ki mai hatalmas arányaiban. Élceket faragni a spiritizmusról könnyü és nem érdemli meg épen az, a kit ön kipécézett, mert épen villamosság terén a legkiválóbbak közül való. Nem lehet hitvány dolog, a mivel ő foglalkozik intenzive. Erről azonban még többet máskor.

H. Átlós-ut. A világháboru hozza magával ezt az exaltaciót, a melyben az elejtett gyujtószálat is gyujtóbombának nézik az emberek és már az elfogott francia pilotát is látják a gyufa fellobbanó fényénél. Ezeket a hireket óvatosan kell kezelni.

K. J. Hunfalvy-utca. A kép ügye érdekel minket. Kérünk további hireket a kiadóhivatalba II., Fő-u. 7. sz. alatt. Az esetleg zárt ajtón a levelek számára van nyilás.

Főtisztelendő, Óbuda. Ugy tudjuk, hogy a boldogemlékezetü Fischer Ágonston helyét már betöltötték. Ehez a hivatáshoz méltó embert, *Nagy* Ferenc hitoktatót kérték fel az állás elfogadására. Az előfizetés minden *lelkésznek* évi 12 korona. Ez a kedvezmény a *tanitótestületek* minden tagjának is jár.

Szerkeszti:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.

1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.

A KRISTÁLY-FORRÁS ÁSVÁNYVIZ

Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Óvszer fertőző betegségek ellen.

LIBÁL ANDOR OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉR :-: GYÁRTÓJA. :-:

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

HADI BUTOR

A háboru alatt is szárazfából olcsón készit portalékat, irodai berendezést, műbutort, ablakerdőnyt tervek szerint. Javit és polituroz.

PÁSZTORKÁROLY
Diszmü- és műbutorasztalos
II., MARGIT-KÖRUT 55. SZ.
Telefon: 121-59. Telefon: 121-59.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

Mindent leir!

Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.

Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.

A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Kiadó: **Viraág és társa.**

Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai műintézet r.-t.-nál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 578. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. junius 2.

Különböző

két irányban fog fejlödni helyes városfejlesztési politika mellett Buda és Pest. A balpart sik területe, határt nem ismerő lehetöséget nyujt Pesten a gazdasági élet összes faktorai fejlödésének. A balpartnak tehát az a rendeltetése, hogy ott az üzleti élet, ipar, vasuti és hajózási forgalom, a bankélet és a hivatali munka lefolyjon

Budának viszont az a rendeltetése, hogy gyönyörü hegyesdombos részein ózondus, tiszta levegöjében és idegcsillapitó csöndjében, egy milliós világváros embertömege nagy részének egészséges lakóhelyet biztositson. Minden ettől eltérő törekvés helytelen, egészségtelen, gazdaságilag hátrányos, de még szociális szempontból is igazságtalan.

Teljesen meddő munkának tartom olyan városrendészeti tervek készitését, mellyel a mai zürzavaros helyzeten változtatni, vagy segiteni tudnának.

Amit eddig elmulasztottak, vagy elrontottak, azón változtatni egyáltalán *nem lehet már*. Az ily kisérlet óriási pénzáldozattal járna és igy a főváros lakóságára elviselhetetlen terheket róna, azonkivül csak ujabb tápot adna a mai áldatlan rendszernek: a protekciónak, a kijárásnak és korrupciónak, nem kevésbé a zsiros kisajátitásnak. Azon a konglomerátumon, melyet a mai Pest képe mutat, lényegesen változtatni nem lehet. A bérkaszárnyák óriási tengerében, teljes összevisszaságban: pályaudvarok, kórházak, gyárak, paloták, üzletek, mühelyek, iskolák, munkáslakások, istállók és mindez sétányok, játszóterek nélkül, egy örökös titokzatos füst és büzfátyollal takarva! Soha meg nem változtatható kaosz ez.

Egy milliárdot kellene elkölteni és Pest mégis csak az *elrontott Pest* maradna. Arra a hétköznapi de józan konkluzicióra jutok tehát: maradjon minden ugy ahogy van! Segitsünk rajta alkalom adta ugy, ahogy lehet.

Ha ezzel szemben a város rendezésre szánt pénzzel megcsináljuk Budát lakóvárosnak, áthozzuk kulturintézményeinket, elsősorban a kórházakat, főiskoláinkat s mindazokt a közkincset képező intézményeket, melyek tökélesitését és megfelelő elhelyezését a nemzet kulturrétege évek óta sürget, — ha a budai hegyek érintésével gyorsvasutat, minden hegyoldalra siklót és egyéb közlekedési eszközöket épitünk, akkor gazdaságos, hasznos és józan befektetést eszközöltünk.

Ilyen város fejlesztési politika, valamint Budának természet adta nagy kicse, a gyógyforrások modern kihasználása — ezek volnának egyedüli alapjai, Buda közgazdasági jövőjének.

Schey Ernő.

A budai blok.

— Buda érdekei a közgzülésen. —

(A budai kerületeket a város közgyülésén képviselő bizottsági tagok együttes eljárása oly egészséges eszme, hogy józan észszel ez elől kitérnie senkinek sem lehet. Sok nagy dolgot lehetne megmenteni Buda számára, a mely most Pest ölébe hull, ha a bizottsági tagok ily blokszerü együttmüködése bizonyos kérdésekben keresztül vihető volna. Ezt fejtegeti az alábbi cikkben ujból dr. *Orova* Zsigmond).

A bizottsági tagok a közgyülési teremben kerületenkint tagozódnak és minthogy az egyes kerületek bizottsági tagjainak száma nem egyforma, a többség nem a polgárság politikai meggyőződésének kifejezője, hanem a nagy és hatalmas kerületek akaratának érvényesitője.

Egy röpke pillantást kell csak a mezőkre vetni: a VI. és VII. kerület dominál és a kis budai kerületek képviselői csak a hatalmasak kegyeit és támogatását kérve, szerezhetnek valamely vivmányt kerületeik számára.

Világos, hogy ez konstelláció sem a városi polgárság érdekében nem áll, sem annak akaratát nem fedi, mert azok a kerületek, a melyeknek elhagyatottsága és elmaradottsága a legkirivóbb, nem várhatják óhajaik teljesitését az előnyösebb helyzetnek örvendő, azok baját kellően meg sem értő kerületekből. Ebből okszerüleg következik, hogy meg kell adni a módot és meg kell keresni a lehetőséget arra, hogy a közgyülésben döntő, vagy legalább is irányitó és messzire elhallatszó szava legyen eme jogos igények és óhajok képviselőinek, hogy — ha erre szükség lesz — számolni kelljen minden illetékes faktornak a kis kerületekkel is.

Két kérdésről van itt szó:

1. A közgyülés mai összetételében alkalmas-e a pártkereteken túlmenő, azt figyelmen kivül hagyó csoportok alakulására?

2. Szükséges-e ily csoport létesitése?

E két kérdést csak ugy vagyok képes megoldani, ha tudatában vagyok annak, hogy a Duna jobbpartján fekvő kerületek sok tekintetben érdekközösségben vannak egymással, mert a pesti kerületekkel szemben speciális igényekkel birnak, mely igények Pesten a megvalósuláshoz közel állanak, mig Budán a kezdet nehézségeivel küzdenek. A Duna mellett annak két partján elterülő főváros kedvező fekvését különösen annak köszönheti, hogy a folyam két partja egymástól eltérő helyzettel bir és ebből következik, hogy más várospolitikát kell csinálni az egyik és mást a másik oldalon. Pest sikságon fekszik, Buda hegyes-völgyes. Más a közlekedésügy Pesten, mint Budán, más a világitás, a csatornázás, vizvezeték stb. Másként kell épitkezni Budán, másként Pesten, a középületek elhelyezése szempontjából is fontos a városrész fekvése, mert például a vámház nem volna kedvezően elhelyezve a Gellérthegyen, vagy a gázgyár a Várban, de az ó-budai sikság felette alkalmas a közeli hegyvidékre való tekintettel villaváros létesitésére és viszont a Váczi-utcában kár volna kórházat vagy kaszárnyát épiteni.

A pesti oldalon — a háborus nehézségektől eltekintve — kielégitőnek mondható a közlekedés, a világitás, az utcák szabályozottsága, csatornázása, rendezettsége, mig a budai oldalon a főutak mellékutcai csatornázatlanul tenyésztik a betegség csiráit és közlekedés, világitás hiányában úgy festenek, mintha csak konzerválni akarná ezeket a városrészeket a közigazgatás a régiekre való örök emlékezetül, vagy talán azért, hogy a filmkészitőknek ne kelljen vasutra ülniök, ha falusi moziképfelvételt kivánnak készitteni.

Más európai városoknak is vannak külvárosaik, de a jellege e külvárosoknak városi és nem üt el annyira, mint itt Budapesten, ahol a világvárosi méretekben fejlődő Pesttel szemben Buda, vagy leginkább Óbuda a falu képét mutatja.

Ez a nagy ellentét a Duna két pontja között, Pest fejlődése, Buda visszamaradása, a falu jogos igyekezete várossá lenni: ez kell hogy összeforrassza a budai oldalon fekvő kerületek képviselőit egyöntetü müködésre, céltudatos várospolitikai kapcsolat létesitésére, nemcsak a kerületeik, de az egész főváros jövőjének kiépitése érdekében.

Az eszme nem az enyém, nem is új, — csak felelevenitem. Tessék hozzászólni bármely formában az arra illetékes személyeknek, társasköröknek; nem is az a fontos, hogy az együttmüködés biztositassék, mert ez csak eszköz a cél érdekében, hogy végre a városi hatóság a hibájukon kivül elmaradt városrészeknek egy kicsit a hóna alá nyuljon. Ha Budapesthez tartozunk, jogos igényünk van budapestieknek is lenni, mert nagyon régen volt az, hogy József császárnak az egyszerü emberekből álló deputáció azt mondotta: „mi nem vagyunk magyarországiak Felség, hanem — óbudaiak!“

Dr. Orova Zsigmond
főv. biz. tag.

Napló: Buda, jun. 1.

A beépitett Vérmező gondolata kezdi rémiteni a budaiakat, első sorban a Krisztinabelieket. Ugy kezdődik, mint rendesen. Eleinte csak *ideiglenes* épületeket terveznek oda, — egy-két utcát. A többi aztán jön magától. A nagyarányu épitkezéseket tervező nagy bankok majd vérszemet kapnak s ha megindul a telekspekuláció, nem lesz rá majd mód, hogy azt megállithassuk. A *vér*-mezőből igy lesz *bér*-mező. A lakásinség vetette föl a különféle központoknak és hivataloknak ideiglenes barakkokban való elhelyezését és e célra nagyon alkalmasnak látszik a Vérmező. Pedig az nem sokat jelent, mert alig ezer lakást és boltot foglaltak le a központok, holott 20,000 lakásra van szükség. — A lakásépitő bizottság ülésein háromféle megoldás került szóba: — Enyhitené a lakásinséget első sorban az, ha a bevándorlottakat kitelepitének Budapestről. Nemcsak a galiciaikat, hanem az erdélyieket is haza kell küldeni. Ettől senki sem vár sokat, föleg aki ismeri a lengyel zsidók lakásviszonyait. — A második volna a központok, a köz és magánhivataloknak barakkokban való elhelyezése. Ez nem segit kardináláson a bajon. — A harmadik megoldást már kiprobálták *Kasselben* és *Kölnben* s ahogy az itt járt kasseli polgármester közölte — eredménnyel. Ez a *manzard* lakások tömeges épitése. Ahol csak lehet a padlásokat kell átépiteni lakásokká. Ez a legegyszerübb, legolcsóbb és leggyorsabb megoldás. *Becsey* Antal vetette föl nálunk ezt az eszmét és inditványát örömmel fogadta a bizottság is, a városháza is. Egy krajcárt sem fektet bele sem a város, sem az állam. Minden háziur szivesen megépiti, ha adómentességet kap e lakásokra. Nem kell hozzá sem tető, sem alapozás, csak ügyes terv és a legolcsóbb anyagból fölépithető. Budapesten 17 ezer ház van és ha csak egy harmadában épül 3—4 lakás a padláson már tul leszünk a lakáshiányon s az uj lakások bent lesznek a belső városban, arányosan elosztva. A hadsereg kivezényli a szükséges munkásokat és őszre megszünik Budapesten ez a rettenetes csapás: — a lakásinség

A Margit-hídon tuli rész — különösön a Császár- és Lukács-fürdőntuli, — ugy fest, mint valami háborus készülődés: kapkodás, rendetlenség, tervnélküliség mindenütt. De maradjunk még kissé a Lukács- és a Császárfürdő partvonalán! Mikor 14 évvel ezelőtt, technikus koromban, Budapest szépségeit kutattam, — irja röpiratában *Fábián* Gáspár műépitész, — a Margithid mögötti kedves fürdőparkot óhajtottam megközeliteni. Természetesnek találtam, hogy oda a Duna felől nyilik a bejárás; de nagy volt a meglepetésem, mikor a Margithid alatt sártengereken és teljesen elhanyagolt uton kellett átvánszorognom célom felé. Itt pedig óriás homokbuckák, kötengerek álltak utamat, ugy, hogy csak hosszabb kerülő utakon át értem végre a park sétányaira. Ha ma valaki eme legfőbb, legtermészetesebb utvonalról akarja megközeliteni e parkot, ugyanazt találja, mint én 14 évvel ezelőtt. Ha ez a park azért létesült itt, hogy a nagy Duna mellett, a Margit-szigettel szemben, egy kedves és szép, strandszerü sétahelyet nyujtson a közönségnek, akkor józan észszel megérteni nem lehet, hogy éppen a strandon, ahol a legszebb kilátás (és belátás a Duna felől) nyilik, ott homok- és kőlerakodó helyet létesitenek, mely nemcsak az egész part képét teszi tönkre, hanem még kellemetlen portengerrel is belepi a gyógycélokat szolgáló telepeket. Ami azután a fürdőkön tul következik, arról jobb meg sem is megemlékezni. Szakadozott partok, füst, korom, piszok, zürzavar. Jó, hogy e part nagy része el van zárva, mind itt, mind az ujpesti részen; viszont nem nagyon kellemes, hogy éppen a Margit-szigetről tárul mindkét Dunapartra ilyen kép a szemlélő elé.

Egyetlen jellegzetes architektúrája van Budapesnek, minőt az egész világon föl nem lelhetünk, melyet más nemzet mint sajátos kincset óvna és fejlesztene, melyet azonban mi elhanyagolunk, tovább épitéséről megfeledkezünk és pusztulni engedünk, — irja röpiratában *Fábián* Gáspár. Ez Schulek mester gyönyörű alkotása, a Halász-bástya! Miért maradt abba ennek kiépitése ugy, amiként azt nagy mesterünk tervezte? Miért nincs levezetve a Dunapartig? Hisz ez volt egyik főcél, amiért készült! Nemcsak a szépészeti szempont, hanem a forgalmi szempont is követeli azt. Hisz aki ma a Halász-bástyáról a Dunapartra akar jutni, oly labirintusokon, zsákutcákon, drótakadályokon és farkasvermeken kell átvergődnie, sőt még az ott elrejtett bizonyos házak őrszemei miatt erkölcsi botlásoktól is kell magát óvnia, hogy e különben természetes és legrövidebb utvonal megtételére csakis viharedzett egyének vállalkozhatnak. Ezt a lépcsős utvonalat a Halász-bástyától a Dunapartig mielőbb ki kell épiteni!

Mecset. A Margit-hiddal szemben, a hegyoldal alsó részén kiemelkedő és elég feltünő épület, a mely Gül-Baba sirját körülfogja, jó kiindulási pontul szolgálhat a további tervezések fejlesztésére. És tényleg innét fog indulni most az épitkezés, mert e hely közelében fogják — nagyon helyesen, — irja dr. *Lendl* Adolf — a Budapesten lakó muzulmánok templomát, a török Mecsetet felállitani. Ha mutatós lesz a mecset, ezen a helyen a kertes városrész keretében valóban szép látványt fog nyujtani — nemcsak török barátaink örömére — különösön a hidról és a Duna felől. A helye még nincsen pontosan megjelölve; én a következőt ajánlom: A Margit-utca alján kezdődő széles szerpentin-ut alsó kanyarulata ezzel az utcávalé s a Zárda-utcával együtt elég terjedelmes, magasan fekvő, majdnem sik háromszöget foglal körül, a melynek alsó széle meredek támasztó falával a Margit-körutról és a hidról imponáló magasságban látható. Erre a háromszögre épiteném a bizonyára kupolás mecsetet és Kelet felé, tehát a támasztófal fokára a sudár minaretet, a mely mint kecses torony jóval felülemelkednék az alatta maradó utcák háztetőin. Azt tartom, pompás képet adna ez az elrendezés különösen a hid felől. A törököknek régente ezen a helyen terjedelmes rózsakertjeik voltak; ezek között a szentéletü Gül-Baba kertje a legszebb volt. Elevenitsük fel e mecset során a róla szóló legenda emlékét: rózsákat ültessünk e térségre, egész ligetet a mecset körül elterülő kertbe és feljebb az uton, meg pirosvirágu felfutókat a támasztó kőfalak mellé; ne pedig unalmas vadszőlőt, meg borostyánt mint másutt szerte a városban. — A mecset fölépitését *már elhatározta a tanács*, oda, ahová Lendl Adolf tervezi és *Végh* Gyula müszaki tanácsost bizta meg a tervek kidolgozásával.

Változtatni kell a főváros gazdálkodási rendszerén, melyet az alábbi kis példa is méltóan illusztrál. A *Római fürdőben* a főváros még a háboru előtt két villát bérelt évi 10,000 koronáért. Ugyanakkor 30.000 koronáért egy-egy villát meg is lehetett volna venni. De a főváros gazdálkodása előnyösebbnek itélte ezt az üzletet, amin csak a villatulajdonosok nyernek. Azóta 4 év mult és még mindig átalakitott villákban tanitanak. Ott különben már régen esedékes egy iskola és egy templom épitése is. Mindezideig azonban sehol még egy szót nem mondottak ennek az érdekében. S igy a Római fürdőből kivesznek az ájtatos keresztények, mert Óbudára, vagy Békásmegyerig kellene menniök, hogy a templomba jussanak.

A Viziváros fészke volt a régi budai kulturális és társadalmi egyesületeknek, amelyek e városrész társadalmának kezdetben németes, azután magyaros fejlesztésében jelentősen szerepeltek. A Budai Polgári Lövészegyesület több mint százéves érdemes multra tekint vissza; a Budai Polgári Kör, a Budai Tornaegyesület, a Budai Zeneakadémia, a Budai Dalárda, a Tanférfiak és Tanügybarátok köre évtizedeken át egyesitették és magyarositották társadalmi és kulturális téren a budai kerületek intelligens lakósait. És nagy szerepük lesz még a jövőben is. Kivánatos volna tehát, ha főként a Zeneakadémiára és a Dalárdára való tekintetből megfelelő központi épülettel, kulturpalotával rendelkeznének. Ezt a Korvin-téren, a Zeneakadémia mostani helyén kellene létesiteni. Van erre sok hely a Vizivárosban az uj Csalogány-utca mentén is.

Baj van a budai hidfők szervezetlen, csak a legközelebbi vidékszabályozásával törödő megoldásaival. A hibák állandóan hatványozódnak és ezekkel szemben csak illetékes és illetéktelen beszédek hangzanak el, javitó célzatu cselekvések nélkül. A helyi vonalozások nem elégithetik ki egy világváros rendezését! — A többi hidnál jobb helyzete van, egy régebbi hiba révén az óbudai hidnak, mert ott a hidfőnél jelentősebb kiépitések nincsenek. Azonban itt nincsen még szó semmi egységes tervről annak dacára, hogy a hidat, ahogy azt *Szántó* Albert min. tan., a hidépitési osztály főnöke kijelentette, a normális viszonyok beálltával azonnal megépitik.

Sarkára állni készül a II. kerületi bizottsági tagok mindegyike, hogy a Viziváros számára legalább valami omnibuszforgalmat megmentsenek. Batthyány-tértől Budán, a Vilmoscsászár-utra Pesten. — Csak épen, hogy átlehessen jutni a Vizivárosból Pestre a Lánchidon át. És ehhez kötik magukat. Jártak már deputációban a polgármesternél, akit szimpatiák füznek Budához s igy még remélhető, hogy valami eredménye is lesz. Az omnibuszok megvolnának, csak a lovat vette el a város És a lovat talán visszakapjuk, ha — részletekben is, mint a hogy a lovasitott fináncok kapták.

Mindent leir!

Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.

Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

Veszek

mindenféle
régiséget

aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán
figurát

szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről

GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Neveljünk tehetségeket.

Irta: Kapcza Imre.

A mai társadalom már teljesen tisz.ában van azzal, hogy a jövőben csak akkor tud megküzdeni a reá várakozó nagy feladatokkal, ha a mai fiatal nemzedéket egészségessé, müveltté és okossá neveli. Lépten nyomon találkozunk az ezt célzó nemes törekvésekkel. A „gyermekért“ jelszó fogalom lett társadalmi életünkben s ezért a célért ugy az állam, mint különböző egyesületek, magánosok sőt maga Őfelsége a király is sokat, igen sokat áldoztak.

De nem szabad megállani ennél.

Nem elég, hogy embertömegeket nevelünk, vagy megmentünk az életnek, hanem már most *ki kellene válogatni* a mai ifju nemzedékből azokat, akikben *tehetséget, erőt* fedezünk fel.

Ezeket a kiválogatott tehetséges gyermekeket, ifjakat (férfi és nőket egyaránt) valamely erre alkotott szervnek állandóan figyelemmel kellene kisérni, törekvéseiben támogatni, a szegénysorsuakat anyagilag segélyezni, pályaválasztásuknál őket a nekik tehetségüknél fogva *megfelelő helyre* állitani, az elzülléstől is elparlagiasodástól megóvni.

A német nemzet nagysága és ereje legfőképen abban rejlik, hogy az mindenkit a maga tehetségének és képességén megfelelő helyre állit. Nálunk ez azonban sajnos nincsen igy.

Attól mi még igen messze vagyunk, amit már a németek megvalósitottak, hogy a tehetségesek részére *külön iskolákat* állitsunk föl.

Ajánlanék azonban egy egyszerübb, kevésbé költséges módot ennek a gondolatnak a megvalósitására.

A tanitó már az elemi iskola első osztályától megfigyeli a gyermeket. Ha valamelyik gyermekben tehetséget vagy különös képességet fedez föl, arról két törzslapot állit ki. Az egyiket magánál tartja, a másikat pedig egy erre a célra szervezett nyilvántartó hivatalba küldi be. A törzslapon följegyzendő lenne a gyermek személyi adatain és életviszonyain kivül az észlelt tehetség vagy különös képesség. Ez a törzslap állandóan kisérné a gyermeket addig, amig tanulmányait teljesen be nem fejezte. A tanitó vagy tanár minden osztályban megteszi reá a folytatólagos észrevételeit, amelynek másolatát beküldi a központi nyilvántartóba. A törzslap nem titkos, bárkinek, de különösen a szülőnek megmntatható. Ha már most a szülő olyan helyzetben van, hogy a gyermeket neveltetheti, akkor a szülőre kell bizni, megfelelő tanácsadással a gyermek sorsát. De ha szülő a gyermeket anyagi vagy más viszonyainál fogva neveltetni nem lenne képes, akkor áll elő a közfeladata, hogy minden eszközzel támogassa

az arra hivatott ifjut, anélkül, hogy erre felkéretnék, tisztán a törzslapok alapján, minden különösebb formaságok és nehézségek nélkül a protekciónak a teljes kizárásával. Szóval az állam tehetséges polgárait már gyermekkorukban figyelemmel kisérni, nem engedi őket lezülleni, téves utra indulni, hanem igyekszik a bennük rejlő értéket minél magasabbra emelni, s ezzel magának és a társadalomnak kiválóan értékes és hasznos polgárokat nevelni.

Ez hasonlit kissé a Falanster rendszerhez, de még sem az, mert az egyéni szabadságot nem korlátozza, csak a tehetség kifejlődését egyengeti.

Hiszem, ha ezt meg tudjuk valósitani, óriási lépéssel közelitettük meg nemzetünk megerősitését és jövőjének biztositását.

Mert ne feledjük, hogy ami igazi harcunk még csak most következik. Ezredéves küzdelmünkben megedzett izmainkkal dicsőségesen megtudtuk állani helyünket a harcmezőn, de a háboru befejeztével okvetlenül bekövetkezendö nagy kultur és gazdasági karcokban elbukunk és felmorzsolódunk, ha nem lesznek nek nemzetünknek tehetséges és képzett polgárai, akik a nyugat müvelt népeivel mindenben fel tudják venni a versenyt.

IRÓGÉP javitómühely **Budán.** II. FŐ-UTCA 7. SZ. TELEFON HIVÓSZÁM: 152—61.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3,

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

LIBÁL ANDOR

OPTIKUS
SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK
:: GYÁRTÓJA. ::
Alapittatott 1846.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Hirek.

A magyar hadifoglyok érdekeit szolgáló bizottság, melyet az ez ügyben tartott népgyülés küldött ki az Oroszországban lévő hadifoglyokkal való érintkezés módjának megkeresésére, — serényen müködik és ma már oly eredményeket ért el, melyek közlése megnyugvást kelt majd országszerte is, holott a kezdeményezők Zafourek Ferenc, Németh József és Braun Ferenc azt mint a II. ker. Iparoskör mozgalmát eleinte csak a budai részen lakó és orosz fogságban sinylődő hozzátartozóik érdekében inditották meg. Ma ez a mozgalom már nagy arányokat öltött s a tizesnek tervezett bizottság tagjaivá lettek: *Kollár* Lajos udv. tan. a II. kerület orsz. képviselője, dr, *Hennyey* Vilmos postafőigazgató, a Brestlitovszki béketárgyalások egyik delegátusa, dr. *Ripka* Ferenc gázgyári vezérigazgató, *Becsey* Antal mérnök, dr. *Lendl* Adolf az állatkert igazgatója, *Szabó* Gyula városi biz. tagok, dr. *Folly* József ügyvéd és a budai közélet több szereplő tagja. Május 17-én ez a bizottság mint deputáció tisztelgett *Szurmay* Sándor honvédelmi miniszternél, ahol a mozgalom célját és törekvését *Kollár* Lajos képviselő tolmácsolta oly bensőséges melegséggel, hogy még a miniszter szeme is megtelt könnyekkel. Ha szomoru látvány volt a népgyülésen az a sok száz sirdogáló asszony és leány, akkor bizonyára még szomorubb volt a kép, a mikor a miniszter fogadótermében tizenöt meglett, deresfejü férfi sirdogált. Közvetlen fájdalom volt ez, hisz maga a küldöttség szószólója két fiáért retteg. Egyik a fronton a másik Szibéria szélén, golyókkal átjárt testtel. A miniszter nagy, nemes szive tárult meztelenül a deputáció elé, a mikor ez a kemény vitéz katona könnyet hullatva adta meg a választ, melyet szét kellene harsogni az egész országban, hogy elcsituljon a rettentő bizonytalanságtól beteggé lett szivek fájdalma. Megszámlálhatatlan *milliókkal* segitette és segiti *mind nagyobb arányokban* a magyar állam az orosz földön lévő véreinket. A *svéd* és a *dán* államok vállalták a feladatot és egész Oroszországra kiterjedő szervezetet létesitettek, hogy ezzel a magyar pénzzel enyhitsék a hadifoglyok nehéz sorsát. *Visszatért rokkant tiszteket* nagyszámban küldött ki a honvédelmi kormány, mint a kik ismerősök az ottani viszonyokkal, hogy a felügyelet és gondozás nélkül maradt foglyaink sorsát intézzék a dán és svéd megbizottakkal egyetértően *s előkészitsék a visszatérés lehetőleg sima módját*, a mint a békét ratifikálják. Megigérte a miniszter, hogy ugy ezekről a munkálatokról, mint pedig a Oroszországból már is visszajött tisztek és legénység közlései alapján összeállitott s az *ottmaradottakra vonatkozó jelentéseket időnkint publikálni fogja*, a mi sok megnyugvásra adna alkalmat, hisz a legtöbb ember csak azt szeretné tudni, hogy hozzátartozója él-e és egészséges-e? A melegen bizalmas, szinte családias jellegü audiencia után ülésre gyült a bizottság és megvitatta a legközelebbi teendőket. Igy érintkezést keresnek az egyes kerületek vezető egyéneivel és társas köreivel, hogy a bizottság által elért eredményeket kerületenkint összehivandó gyüléseken tudassák az érdeklődőkkel, a mig egy nagyobb népgyülés összehivása nem válik szükségessé. — Hennyey Vilmos fölajánlotta azt a memorandumot, melyet oroszországi tapasztalatairól ottlétekor összeállitott, s melyet kiegészit a vöröskereszt egyesület hadifoglyokat gyámolitó osztálya, azonkivül pedig a honvéd. miniszterium. Az igy kiegészitett jelentést a bizottság kinyomatja és forgalomba hozza mint a *Budai Napló* mellékletét, hogy ennek elárusitása utján, némi költségre való pénzt szerezzen a jó ügy érdekei számára. Érdeklődők megrendelhetik a II. ker. Iparoskör helyiségében II. Batthyány-tér 4 sz. a. este 7—8 óra közt vagy a Budai Napló kiadóhivatali fiókjában II. Fő-utca 7 sz. alatt délután 4—6 óráig. E jelentés bemutatása feljogosit mindenkit, hogy a gyüléseken részt vegyen és a bizottságnál bejelentett orosz fogságban lévő hozzátartozója ügyéről jelentést kérjen a bizottságtól, mely állandóan müködik.

Dr. Harrer Ferenc alpolgármester vette át a *Népjóléti központ* vezetését, mint ügyvezető alelnök.

A „Zöld Kabát" lesz a budai szinkör a heti vonzó ujdonsága. A pompásnak igérkező *komédiát Londesz* Elek irta s most kerül szinre először Budán. A szinház *heti müsora* a *következő:* Hétfő: Drotostót, Kedd: Luxenburg grófja, Szerda: Zöld kabát, Csütörtök: Zöld kabát, Péntek: Carmen (Albert Erzsivel), Szombat d. u.: Mágnás Miska, Szombat este: Lengyelvér, Vasárnap d. u.: Iglói diákok, Vasárnap este: Lengyel vér.

Az is csoda, hogy Bécsből valami kis pénz visszajön hozzánk, a hogy ez a Goldberger alapitványnál szokott megtörténni. Az óbudai kékfestőgyár felvirágzásának emlékére még 1867-ben alapitványt tett *Bécsben* Goldberger Erzsébet. Ennek kamatait, 2400 koronát nyolc szegény özvegyasszony kapja, a kinek férje szakmabeli munkás volt és korán elhalt. Esetleg kiskoru árvák is megkaphatják. A pályázatot a magyar kereskedelemügyi miniszter irta ki és a folyamodványok az iparkamara utján nyujtandók be.

Vizaknán nyaralót vásárolt egy budai polgársunk *Zafourek* Ferenc 96 ezer koronáért. E hirünk azért tarthat számot Budán különös érdeklödésre, mert a kétemeletes villa 16 szobája kiadó és a budaiaké az elsőség. Ez a *Matild* nyaraló közvetlenül a fürdővel szemben áll és az érdeklödők forduljanak közvetlenül a villa kezelőségéhez Vizaknán.

A békeidők sok tarkasága, derüs bohósága, dala: meséje elevenedett fel a *II. kerületi Iparoskör* Urnapi estéjén. Pompás készültségü, tehetséges mükebvelők erejük, tudásuk legjavát adták hálás, nagy tapsokat aratva a közönségtől. A bájos és huncut palóc-menyecske B. *Kürthy* Juliska, ügyes kis társa *Kürthy* Ilonka, a piaci drágaságról adtak elő pompás jelenetet, a gazdag ötletü konferencie *Pásztor* Gyula, az ember soványitó rekvirálásról és „Oroszországban mindenki zsidó" cimü a humoros számából kiváló *Takáts* Andor, a hatásos előadó tehetségü *Szubovick* Aladár, aki a „Celli bucsut" szavalta, — meleg és nagy sikerrel szerepeltek. — Kiss Sándor meleg, szivekben motoszkáló orgánumával a magyar nemes dalköltészet életrekeltésével missziót teljesit, Hangulatot teremt, szerető közönséget nevel az Isten legszebb harmoniájának: a magyar nótának. Igaz gyönyörüség a muzsikális füleknek a megjelenése, amit a sok „hogy volt" és a szünni nem akaró taps, amit itt is kapott, bizonyit. *Péchy* Gyula egyházi karnagy gyönyörüen összetanult ének karának müvészi tagjaival: *Schey* József, *Simon* János, Pali és *Kiss* Sándorral volt itt, a legszebb magyar nótákat énekelve, a legmüvésziebb átérzéssel interpretálva. A kellemesen szórakozó közönséget a záróra rántotta ujra vissza a háborus állapotba. Nagy sikert aratott Pásztor Gyula drámai jelenete, melyben maga a szerző és Szubovich Aladár mint Mefisztó szerepeltek.

Ünnep volt a Kath. Népszövetség III. kerületi szervezete által kerthelyiségében (Lajos-utca 46) 1918. évi junius hó 2-án vasárnap rendezett zártkörü müsoros estély. Volt ének, zene és bemutattak két jól betanult egyfelvonásos bohózatot. Az estét nagy izléssel, mindenre kiterjedő figyelemmel *Braunekker* Lajos és *Haffner* Béla rendezte. A nagyszámu közönség nagy ovációval fogadta *Berg* Kató, *Kovács* Irén, *Bohrandt* Lajos és a többi kiváló szereplőt is.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Ovszer fertőző betegségek ellen. ▭ ▭ ▭ ▭ ▭

Ifjusági sporttelep. A székesfőváros mint hatóság csak bajosan és nagy költségek árán rendezhetné be a Marcibányi teret ifjusági gyakorló és testedző versenypályának; a Budai Polgári Löveszegyesület ellenben ajánlkozott már, hogy vállalná ezt a jövőnek szóló, derék feladatot; ha ez okból használatába bocsájtanák a területet. Az Országos Testnevelési Tanács, vagy a Honvédelmi Minisztérium és az iskolák támogatásával előre láthatóan jól beváló ifjusági sporttelepet létesitene itt. Ott áll az egyesület székháza, mint e vállalkozás központja; alig kivánna tehát ez a törekvés ujabb nagy épitkezést és az egyesület a maga érdekéből is minden tőle telhetőt elelkövetne a különböző, főként ifjusági sport felkarolásával, hiszen százával nevelné magamagának a leendő uj tagokat. Felvirágozna nehány év folyamán maga az egyesület — gondoljunk régi dicsőséges multjára — és felelevenednék ez adott alkalommal a nálunk teljesen elhanyagolt ifjusági katonai gyakorlatozás stb. Jobb kezekre, mint a Budai Polgári Lövészegyesület vezetőire aligha lehetne bizni ezt az ügyet, gyakorlati végrehajtását illetőleg.

Rendkivül rokonszenves művésznek, *Gerenday* Béla akadémiai szobrásznak és fővárosi bizottsági tagnak az *udvari tanácsosi* cimet adományozta a király. Ezenkivül a cég tisztviselői közül többen kaptak érdemjel kitüntetést a közismert *Gerenday* A. és fia mümárványgyár fönállásának hetvenedik évfordulója alkalmából.

A tabáni lányok számára külön kiházasitási ajándékot tartogat a főváros, még pedig négyszer 420 koronát kaphat négy leány, ha a férjeik a Tabánon szándékoznak letelepedni. Kiházasitási ajándék ez, a székesfőváros I. kerületének Tabán nevü részében lakó két görög keleti vallásu és szerb anyanyelvü, egy római kath. vallásu és szerb anyanyelvü és egy római katholikus, vagy ágostai, vagy helvét evangélikus vallásu magyar vagy német anyanyelvü oly erkölcsös szegény leány részére, aki ugyancsak Tabánban letelepedni szándékozó ifjuhoz, vagy özvegy férfihez megy nőül. Ezen adományt elnyerni óhajtó leányoknak a székesfővárosi tanácshoz az eljegyzés után, de a házasság megkötése előtt kell folyamodniok 1918 junius hó 10-ig; vallásuk és lakóhelyük lelkésze utján, akinek ajánlása és kijelölése nélkül az adomány nem fog kiadatni.

Elit müvészestélyt rendez e hó 9-én a budai Vigadóban *Szentgyörgyi* Árpád, a kinek közérdekü cikkeit annak idején szivesen közöltük. Célja a szegény egyetemi hallgatók segitése. A fényesnek igérkező, tánccal egybekötött estély iránt nagy az érdeklődés az uriközönség körében. Fellépnek: Frommer Micike, Ostián Lilly, Rolla Margit, Fehlinger Béla, Domé György, Dimsits Miklós, Baitrok Miklós, Móczár Béla, ifj. Oszwald Sándor, Eckermann Ferenc, R. Lovas Imre és Erdélyi Miklós füttymüvész. Szentgyörgyi Árpád konferál.

Legegészségesebb része Budának — mitürés-tagadás — *Óbuda.* Ott alig hogy betegek az emberek. Mig az I. kerületben 12 esetben, fertötelenitetett a város kiütéses hagymázban volt beteg után, a II. kerületben 2 esetben, addig Óbudán nem volt ilyen beteg. Vörheny volt az I-ben 25, a II-ben 11 s a III. kerületben 8, — ugy szintén roncsoló toroklob I-ben 26, II-ben 7 s a III-ikban is csak 7 eset. A tüdővész tekintetében legjobban áll a II-ik kerület, ahol 7 eset, a III-ikban 12, és az I. kerületben 29 eset volt. Ez a kis kimutatás április hónapról szól.

A kofák nem vállalkoznak a nyilvános kutak ellenőrzésére és elnézik, hogy ott a vásott gyerekek pocsékolják a vizet, mely azután nagy tócsákban megáll az utcákon és tereken. Nagy baj ez a Várban, ahol kevés a viz és *Németh* Imre el is panaszolta a pénzügyi bizottság előtt, hogy e miatt kérdőre vonta a várbeli Iskola-téren a kut mellett ücsörgő kofát (ha a sarkon álló hordár *ácsorog*, akkor a kut mellett ülő kofa *ücsörög*) — de az kurtán-furcsán azzal torkolta le, hogy ez — nem tartozik reá — ő kofa és nem vizcsapőr. Pedig hát megtehetné, egész nap jár a nyelve, rá szólhatna a gyerekre, még ha pártját is fogta a kofának néhány pénzügyi bizottsági tag. Most a háboruban muszáj közszolgálatokat is végezni és ha a hordár lehet polgőr, lehet a kofa is csapőr.

A villám csapás irtózatos halálával is fenyegeti a közutivasut a gyalogjáró közönséget. Három héten belül *kilenc* esetben szakadt le vétkes nemtörődés folytán a felső vezeték itt Budán, és kicsapódott az uttestre és gyalogjáróra. A sors kegye, hogy éppen akkor se kocsi, se ember nem volt azokon a helyeken. — Óbudáról is keserü panasz érkezett hozzánk, amely kiemeli, hogy az óbudai uj temető vonalat már régen meg kellett volna épitenie a közutinak, de ugy látszik még több embernek kell meghalnia — a közuti erős segitségével, hogy odáig járjon a villamos. — A Tavasz-utcai vonal is mely a Lajos-utcai erős forgalom egy részét levezetné, — sem tud elkészülni habár a határozat már két éve kötelezné a közuti vonalot. Ennek a vonalnak a megnyitása érdekében — még misem történt meg semmi. Az utban álló a ház sincs kisajátitva, büszkén áll — és csak egy vonat jár e házon keresztül: — a *légvonat.*

Nász. *Goldmann* Erzsike és *Englisch* Gusztáv május hó 26-án déli 12 órakor a kapucinusok plébánia-templomában házasságot kötöttek. — A köztiszteletben álló *Goldmann* Antal Fő-utcai pékmester családjában ülték meg ezt a nászt, a melyen boldog frigyre lépett *Erzsike* leánya, akit a dohányjövedék tisztviselője, *Englisch* Gusztáv vett el.

Uszó kaszinót rendezett be a budai polgári lövész egyesület az óbudai dunaparton. Hatalmas csónakházat épitettek, ahol a budai társaság szine java megfordul a legközvetlenebb és legfesztelenebb hangulatban (ha csak a trikó nem feszül!). Az óbudai intelligenciával való közösséget *Bartók* Béla bankigazgató által ápolják.

Érdekli a közönséget bizonyára az a kép, amit a községi *láhusüzem* egy heti forgalmáról szóló kimutatás nyujt. Május hó második hetében 137 lovat evett meg a pesti közönség, még pedig 11 ezer kilogrammot mint hust és 11 ezer kilót mint kolbászt. 1200 kiló volt a levescsont, de csak 4 kiló a háj és zsir. Sovány gebék lehettek. Ezt mind 34 lóhusszék mérte ki Budán és Pesten.

Nagy patália volt a pénzügyi bizottság legutóbbi ülésen, ahol a házmesterek önkénykedését tették szóvá, akik a vizcsapoknak rendszertelen éjjeli elzárásával kellemetlenségeket okoznak. Sok emberrel megesett már, hogy este befüttetett a fürdőkályhába, a viz fel is forrt, de mire a kádba ült a jó ember, a kályhából már egy cseppnyi viz sem cseppent. *Perczel* Béla fogta a pártját ezeknek a szárazon fürdő polgártársainknak, intézkedést sürgetve aziránt, hogy a vizcsapokat pontosan meghatározott időben: 11 vagy 12 órakor zárják le a házmesterek, nem pedig kényük kedvük szerint, néha már 10 órakor.

Hangversenyt rendez *Christián* Gizi zongoratanárnő növendékeivel junius 4-én a Budai Katholikus Körben. *Hegedüs* Lajos, *Rolla* Jenő, *Thewrewk-Pallaghy* Attila izléses rendezésével hatalmas müsort állitottak felöleive a zeneirodalom legnemesebbjeit. Az est legbájosabb része bizonyára a virág-pásztor katonajelenetek lesznek, amiket édes kis médik és szilaj kis pubik fognak eljátszani: Kis Lalika, Mütler Lilike, Máté Nusika, Berényi Dódi, Kállay Béla, Ehrenfeld Gaston, Lubkovits Bandi és Kis Jenő. Az est tiszta jövedeljótékonycélra fordítják.

Apuska. Az állatkertnek van egy remeg példány molukki-kakaduja, mely az „Apuska" névre hallgat s mely szelid és kedves viselkedése miatt kedvence az állatkertet látogató valamenyi gyermeknek. A hófehér madárnak tüzvörös bobitája van, melyet tréfás ugrándozása közben felborzol, miközben meglepő tisztasággal ejt ki emberi szavakat. A papagályok 100 évet is elélnek, és minden madár kedvelőnek ajánljuk a budapesti állatkert gazdag és változatos papagálygyüjteményének megtekintését és tanulmányozását. Váratlan és dus élvezetben lesz részük, ha közelebbről megfigyelik e nemes és inteligens madarak életmódját, viselkedését és játékát.

Hajózás. *Óbuda és Ujpest* között folyó évi május hó 25-től kezdve átkelési hajójáratokat tart fenn a magy. kir. folyam és tengerhajózási r.-t. akként, hagy az átkelési gőzös *reggel* 6 órától *este* 11 óráig óránkint 1 járatot teljesit. — Az ideiglenes helyi hajójáratok *Vigadó-tér, Battyány-tér* és a *Szent-Margitsziget* állomásairól Ujpestre és Ujpestről az ideiglenes helyihajójáraratok állomásaira kombinált menetjegyek darabonkint 30 filléres árban kerülnek kiadásra, mely árban a margitszigeti belépődij *nem* foglaltatik benn. A Margitszigettel való kedvezőbb összeköttetés érdekében, a pesti Margithidfő és a Margitsziget pesti oldala között helyi hajók közlekednek junius hó 1-től kezdve reggel 6 órától este 11 óra 30 percig és óránkint 4 járatot teljesitenek.

Könyvekről kell jelentést tennünk, melyek most jelenek meg és a szerkesztőségnek beküldették. — *Kétlábu rókák és farkasok.* Históriák a magán hivatalok dsungeleiből és egyébb szomoru és vig irárok. Jeta *Paral* Bertalan. — *Rangosan.* Alföldi történetek. Irta *Pásztor* József. — Mind a két érdemes könyvvel részletesen foglalkozunk majd, mind a kettőnek szerzője *budai* iró és mind a két iró tiszteséges nevet szerzett magának az irodalomban.

Váltsunk
állatkerti bérletjegyet!

Közgazdaság

Magyar Fakereskedők Hitelintézete R. T. rendkivüli közgyülés egyhangulag elfogadta az igazgatóság ama javaslatát, hogy a Magyar Fakereskedelmi R. T. részvényeinek megszerzése, másrészt pedig abból a célból, hogy az intézet a békegazdaságban reá váró nagy feladatnak megfelelhessen, az alaptőke 40 millió koronáról 72 millió koronára emeltessék fel. Az uj részvényekből elsősorban 100.000 drb kerül kibocsátására darabonként 720 K árfolyam mellett oly célból, hogy ezek ellenében az összes 80.000 drb Magyar Fakereskedelmi R. T. részvény megszereztessék, 4 drb Magyar Fakereskedelmi és 5 drb ugyancsak 200 K n. é. és 1918-as szelvénnyel ellátott intézeti részvény cseréje alapján. A fennmaradó 60.000 drb uj részvény kibocsátása időpontjának és feltételeinek megállapitására az igazgatóság felhatalmazást nyert azzal, hogy ezekre az összesen addig kibocsátott részvények birtokosait, ideértve a most kibocsátásra kerülő 100.000 darabot is, elővételi jog fogja megilletni.

A nasici taningyár és gőzfürész részvénytársaság pénteken tartotta báró *Hatvany* Béla elnöklete alatt évi rendes közgyülését .A *Rosenberg* Ármin vezérigazgató által előterjesztett igazgatósági jelentés felemliti, hogy a folyó évi április 11-iki rendkivüli közgyülésen elhatározott tőkefelemelést teljes sikerrel vitték keresztül. Az összeszámlázás 29.3 millió koronát tett ki. Értékcsökkenési alapra 2,500.000 korona, a gépujitási alapra 900.000 korona fofdittatott. A fennmaradó 2,841.794 korona 99 fillért kitevő nyereségből a közgyülés 250.600 koronát helyezett az általános tartalékalapra, 100.000 koronát a tisztviselők nyugdijalapja részére és 100.000 koronát hadijótékonysági és hadijóléti célokra szavazott meg és részvényenkint 55 korona mint osztalék kerül kifizetésre. A szelvényeket a mai naptól kezdve váltják be a Hazai Bank részvénytársaság, vagy a vállalat pénztáránál A közgyülés az igazgatóságba uj tagul gróf *Wenckheim* Dénes valóságos belső titkos tanácsost és a felügyelő bizottságba uj tagul Sugár Lajost választotta be.

A közgyülési követő igazgatósági ülésen elnökül *Walder* Gyóla főrendiházi tagot, alelnököl *Rosenberg* Ármin vezérigazgatót választották meg és Teller Aladárt cégvezető igazgatónak nevezték ki.

A fémközpont közgyülése A Magyar Szent Korona Országainak Fémközpontja Részvénytársaság közgyülése az igazgatóság részéről előterjesztett 1917. évi zárószámadást jóváhagyta. A Fémközpont 1917-iki üzleti éve 115.975.746 K 84 f-nyi áruforgalom után 1.114.968 K 2 f. fölösleggel zárul. Az igazgatóság uj tagjaira megválasztották *Tóry* Gergely állami iparisколai igazgatót, mint a fémrekviziciós bizottság vezetőjét és *Loósy* József Viktor vezérigazgatót. Kineveztek négy erély vezetőt: *Boros* János, dr. *Simonyi* Béla, *Szücs* és *Fenyő* osztály főnököket.

Szerkeszti:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Kiadó: **Viraág és társa.**

Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai műintézet r.-t.-nál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 579. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. junius 9.

Elvitte a Jánoshegyet

magával Pestre dr. *Harrer* Ferenc alpolgármester, aki a Budai Hegyvidéki Társaskör legutóbbi közgyülését követő lakomán mondott felköszöntőjében kijelentette, hogy „. . a szivén hordja a budai hegyvidéket . . .“ s igy bizonyára a szivén hordja a Jánoshegyet is. Lakoma után hirtelen fölkerekedett a társaság és az alpolgármester ur elfeledte leemelni a szivéről a Jánoshegyet, hogy visszategye a helyére s tévedésből magával vitte át Pestre.

Hej, de boldogok is volnának a pestiek, ha egy szép reggelen arra ébrednének, hogy a Jánoshegy ott áll a Városliget mellett. Sohse kapnánk vissza!

Hanem azért erősen belekapaszkodunk az alpolgármester úr kedves kijelentésébe és ha egy kissé nyomja is a szivét, szépen rajta hagyjuk a budai hegyvidéket, hátha végre méltó elbánásban részesül.

Ennek a csodásan szép hegyvidéknek mindig voltak lelkes apostolai, a kik végül egyesületekbe tömörültek, — mindég volt jóakarója és legutóbb még az érzéketlennek mondott közmunkatanács szive is melegebben megdobbant, a mikor a Szépvölgy számára széles, hozzáférhető, jó utat s azon vasuti közlekedést tervezett, — mindig akadt vállalkozó nagy tőke is, mint legujabban a Magyar Bank-é, mely millókat szánt valamely rész különösebb, intenzivebb kultiválására, és — tudj a jó Isten! oly nehezen megy mégis ennek a minden szépre-jóra teremtett hegyvidéknek föllendülése.

Teljesen elhibázott volt a várospolitika, mely a hozzávezető utakon temetők, kórházak és téglavetők létesitését elnézte és megengedte.

Ha a hegyvidék nem volna olyan áldott hely, ilyen viszonyok mellett, régen megzápult volna, de igy az eléje rakott akadályok dacára — önmagától fejlődik. Az a csoda történik, hogy kivülről jön befelé a város felé, nem — a hogy a természetes rend kivánná — hogy a város huzódna kifelé.

A józanabb, értelmesebb, előrelátóbb kor igyekszik most segiteni ezeken a bajokon. A Hüvösvölgy bejáratát már tisztogatják. Boltozzák az Ördögárkot, megszüntetik a temetőket, a melyek a völgy torkát fojtogatták. Ez a vidék most levegőhöz jut, ha tőnkre nem teszi a telekspekuláció.

A Svábhegyen is uj élet várható jobbról és balról. Jobbról a fogaskerekü uj rendje hozza magával a rendes föllendülést, — balról óriási arányokban fejlesztheti a Magyar Bank semering-szerü telepe. Csak a közepét bénitja a farkasréti temető. Budapest legszebb, legegészségesebb vidékére, ahol a török basák rózsakertjei virultak, ahol a délszaki növényzet még a telet is birja és uj életre kél a pestiek elsorvadt tüdeje, — pont oda temetőt épittetett a város. De még milyen temetőt! Egy évszázad sem tudja majd onnan áttelepiteni, valahová ki, a budaörsi határ mellé. A Svábhegynek ezt a legszebb részét egyelőre agyonütötték. Buda ez istenadta szép helyére csak ugy juthat az ember, ha előbb — meghal.

Az óbudai hegyekkel ezidő szerint nem törődik senki. Legfeljebb Schmidt úr, a bécsi gyáros, a ki megvette az Árpád korabeli magyar királyok ősi rezidenciáját s elkeritette a hozzátartozó Királyhegyet, épen ugy mint Saxlehner úr a Sashegyet. Hanem a Táborhegy az rossz néven vette ezt a nemtörődömséget és lassan, de biztosan átsétál Pestre. Ha erősen meg nem fogja Harrer alpolgármester úr, hát lecsuszik a szivéről.

Nagyon kérjük aranyos Alpolgármester urat, aki, születésekor először is a Táborhegyet látta meg, mint a volt óbudai polgármester ma már nagytudásu fia, ne engedje lesiklani szivéről ezt a budai hegyvidéket. Ennek a természeti kincsnek az elsatnyult városi polgárság javára való értékesitése oly lelkeket mozgató szép eszme, oly nagyszabásu, nagyarányu, — a városházán mégis oly mostohán kezelt, — hogy egy nagyobb koncepcióju városi ember inkább otthagyta évtizedes küzdelmes pályáját minden keservesen elért sikereivel s elment rideg bankembernek, ahol mégis megértették az eszmét, értékelték a terveket és harminc milliót szántak azok keresztülvitelére. Milyen fonák felfogás verhette bilincsbe régebben a tanács várospolitikáját, hogy ilyen rikitó megvilágitás, magnesium fénynél való fényképfelvétel vált lehetővé. Az önkéntes számkivetésbe ment apostolból lett a megváltó, csak meg ne kövezzék a város főpapjai, hogy agyonüssék az igazságot.

Mi hiába egyleteskedünk, áldomásozzunk és perczelkedünk, — minden vezércikk hiábavaló, — ha Önök ott a városházán *elejtik* a budai hegyvidéket, kicsorbul a Jánoshegy, — elgázolja Sándor Pál vasutja és remiszt csinál a szépvölgyi cseppkőbarlangból.

Néhány szó

jövő müködésemről.

Irta: *Badál Ede.*

A jó helyi közigazgatás minden előfeltételét lehetőleg mielőbb megteremtem. Ez ugyan a mostani rendkivüli időkben, a mikor a személyzet jelentékeny része bevonult, és sok a gyakorlatlan kisegitő munkaerő, de mindenesetre törekedni kell arra, hogy a ker. elüljáróság megfelelő számu, kellő tudással, gyakorlattal s a mellett kellő szociális érzékkel biró személyzettel rendelkezzék. Különös súly fekszik azon, hogy a ker. elüljárósághoz beosztott tisztviselőnek kellő *szociális* érzéke legyen, mert most az alkalmazottaknak majdnem mindegyike közvetetlenül érintkezvén a néppel és pedig különösen annak gazdaságilag gyengébb osztályával, annak minden vonatkozásában segitőleg, támogatólag kell fellépnie.

A vezetésemre bizott személyzetnek ily irányban való vezetését és nevelését tehát elengedhetetlen feladatomnak fogom tekinteni.

Amig a rendkivüli idők tartanak, az a legfőbb gondom, hogy a napi munkánk mellett a háborus közigazgatás minden feladatát, beleértve népjóléti feladatainkat is, továbbra is lelkiismeretesen, hazafias készséggel és odaadással végezzük. — A békére való átmeneti időben az egész közigazgatás még sokáig a háborus viszonyok jegyében fog állani.

A *közegészségügyi* és *müszaki* szolgálat helyes ellátására különös gondot kivánok forditani. A ragadós betegségek elleni védekezés és közegészségügyi ártalmak megszüntetése iránti intézkedések a leghathatósabban foganatositandók. Két tiszti orvos erre kevés, különösen ha figyelembe veszük, hogy a tejigazolványok kiadásával járó nagy és folytonos munka erősen igénybe veszi idejüket. Ugyanazért a t. orvosok számát szaporitani kell.

A müszaki szolgálatban a közmunka programm összeállitásánál *a kerület speciális viszonyait*, s a polgárság érdekeit a lehetőségig szem előtt kell tartani. — Csatornázás, árviz és belviz elleni védelem, utépités, utak rendezése és fenntartása, közlekedési eszközök javitása, a kerületi hegyvidék részeinek a belső beépitett részekkel megfelelő utak s közlekedési eszközök utján való szoros egybekapcsolása és egyéb sok fontos kérdés vár itt megoldásra, nem is szólva a városrendezésről és az épitkezésről, mely most teljesen pang. A kerületben levő iskolák, s azok belélete nemkevésbé figyelmet érdemelnek ugy kulturális, mint szociális szempontból és csak kivánatos, hogy az a kapcsolat, mely az iskolák és a helyi hatóság közt már is meg van pl. a népjóléti téren, más irányban is minél szorosabbra füződjék. Igy a ker. elüljáróságnál egy *iskola ügyi előadói állásnak* szervezését ugy az iskolakerülések meggátlására, mint népjóléti (gyermekfelruházási) ügyekben való együttmüködésre feltétlenül szükségesnek tartom.

A kerület továbbfejlesztése szempontjából különös érdekességü, az, hogy a székfőváros közigazgatási kerületeinek ujabb beosztásánál az I. kerület mikép fog tagozódni, mert kétségtelen, hogy miként a kerületek ujabb beosztása sem várathat sokáig magára, ugy az I. kerület a maga különös elhelyezésénél és topographiai viszonyainál fogva sem maradhat meg *egy* közigazgatási kerületnek. — Ezzel összefügg a *kerület székháza* elhelyezésének kérdése is, s itt meg kell jegyeznem, hogy bárhová tervezik is azt, *a Vár erre nem alkalmas*! A várbeli régi elüljárósági épületet *muzeumnak kellene fenntartani*. Egy városi muzeumnak alig akadna alkalmasabb épület. — A várnak egyébként is történelmi karaktere van, a mely ellen *már is sokat* vétettek, de a melyet nézetem szerint feltétlenül meg kellene övni, mint például a nürnbergi várét, ahol minden ujabb épitkezést csakis a régi történelmi motivumok szem előtt tartásával engednek meg.

Itt van a Tabán ujjáépitése, a Naphegynek a Krisztinavárossal való szoros kapcsolatbahozatala, középületek, iskolák, muzeumok létesitése és elhelyezése, vagy az *erdei* iskolák és

kertváros kérdése, a melyek megvalósitására az I. kerületnél alkalmasabb helyet találni alig lehetne.

Biztosan hiszem, hogy a kerület hazafias, áldozatrakész polgárságával egyetértöen sikerülni fog a megvalósitásra váró terveket keresztül vihetni.

Napló: Buda, jun. 8.

Fáj az igazság, de önkéntelenül napfényre kivánkozik, mégha fáj is. Szóvá kell tennünk azt *nem méltányos* eljárást, mely legutóbb a fogalmazók választásánál megnyilvánult. Mi nem tartozunk senki politikai tarsolyába, nekünk egyetlen saját külön politikának van s ez nem egyéb mint a kisember igazságos ügyének megvédése a hatalommal szemben, a protekció üldözése, mely érdemeket gázol el, ambiciókat öl meg, életkedvet sorvaszt el és mely ma oly erős, hogy még az uj seprü sem tudta kiseprüzni a városházáról, oly nagy, hogy egy seprü nem is elég oda. Mig bent a tanácsteremben a protekció terpesztette szét polipkarjait, addig kint az ajtó előtt ott borzongott a rettegők hangtalan rémülete, a beválasztásra érdemesek görnyedező félelme, a rangsor respektálását könyörgők szolgai meghunyászkodása, a becsületes munkások fojtott haragja, az élni akarók szánalmas nyomorusága. 17 állás volt hirdetve a II. o. fogalmazóságra s természetes, hogy a rangsor első 17 segédfogalmazójának — ha csak erkölcs vagy tehetség dolgában nem esik kifogás alá, — kell bejutnia. A rangsor legelsője tényleg bekerült, de már a közvetlenül utána következők: *Jancsó* Károly, dr. *Heumann* Károly, dr. *Gergelyi* Ernő, dr. *Garancsy* László, *Hügel* Jenő dr., *Szántó* Ferenc dr., *Beke* Hugó dr., *Szöllösi* Győző, *Huszár* Ferenc dr., *Prokop* Sándor, dr. *Babarczi* István báró nem választattak be. Csupa képzett, 8—17 éve várakozó ember, akik most csak keserüséggel beszélhetnek a hatalom letéteményeseiről, akik a tulajdonképeni kenyéradó gazdát: a főváros közönségét is félrevezetik. Közhirré kell tenni ezeknek a naiv embereknek a nevét, a kik becsületes, pontos munkával, sok szolgálati évvel remélték ezt a kis állást elérni. Csakhogy a fővárosnál nem ez a siker titka! — A választással járó csúf lélekvásárt szóvá tették a pénzügyi bizottság ülésén is ugy *Pető* Sándor, aki megbotránkozva itélte el azt a korteskedést, mely a szavazó városatyákat az urnáig kisérte, — *Szilágyi* Károly pedig a régi, érdemes, hü és buzgó fogalmazóket vette pártfogásába, a kiknek az a szerencsétlenségük, hogy a kerületekben dolgoznak és megelőzik őket azok a fogalmazók, akik a tanácsnokok mellé vannak beosztva. Igy hát nemcsak a mi véleményünk az, hogy ezeknél a választásoknál gyakran megbotlik a méltányosság.

IRÓGÉP javitómühely Budán, II. FŐ-UTCA 7. SZ. TELEFON HIVÓSZÁM: 152—61.

Szebeny Antal emlékének megünneplésére e hó 13-án jön össze az I. ker. polgársága. Ez alkalomból irják nekünk az alábbiakat: Szebeny Antal volt az, akinek kiváló egyénisége, kristálytiszta jelleme, hazafisága, emberszeretete, és az a mindent, de mindent kiegyenlitő modora, amellyel az I. kerületet vezette, összetartotta és amellyel annak sulyt jelentőséget, a polgároknak pedig tekintélyt kölcsönzött. Szebeny Antalról beszélni könyü, de követni őt, rendelkezni az ő önmegtagadásával, saját érdekeit a köznek alárendelni már nehezebb, ahhoz az ő krisztusi szeretet és áldozatkészsége szükséges. És tegyük szivünkre a kezünket. Vajjon halála után mindenben követtük-e őt? Volt-e bennünk összetartás, egymás megbecsülése és szeretete. Vezettük-e olyan hüen, odaadóan és eredményesen ezt az Isten áldotta szép kerületet, mint ahogy azt ő tette? Nem akarunk visszatekinteni a közelmult eseményekre, de bizony ugy rémlik, mintha néha-néha megfeledkeztünk volna Szebeny Antalról és elveiről. Pedig ellenfeleink már nyomunkban vannak. Az összetartásról és erőről mi csak beszélünk és irunk, de ők azt valóban gyakorolják is. Szebeny Antal velünk közel husz esztendeig küzdött a szabadpolgári eszmékért és a kerület érdekeiért. Ha ennek a husz esztendőnek fáradtságát és eredményeit kockáztatni nem akarjuk, ha kerületünk fejlődését, polgáraink jólétét szivünkön viseljük, akkor nyujtsunk egymásnak baráti jobbot, győzzük meg önmagunkat, s dolgozzunk vállvetett buzgalommal, kevesebb féltékenységgel és irigységgel. Akkor fogjuk igazán megünnepelni elköltözött nemes vezérünk emlékét, követve példáját. *K. J.*

A Lakásépitő Állandó Bizottság f. hó 6.-án, este 6 órakor a Magyar Mérnök és Épitész Egylet helyiségeiben ülést tartott, a melyen a miniszter-tanácsban elfoglalt miniszterelnök helyett *Bálint* Zoltán müépitész, alelnök elnökölt. — Az ülés főtárgya annak a kérdésnek megvitatása volt, van-e a LÁB.-nak további létjogosultsága, tekintettel arra, hogy az *Országos Lakásépitő Tanács* ugyancsak a miniszterelnök vezetése alatt megalakult, avégből, hogy a LÁB. legfontosabb programmpontját: a háboruslakásépitést *végrehajtó jogkörrel* kezébe vegye. — A rendkivül érdekes és magas szinvonalon álló vitában *Koch* Károly, *Garbay* Sándor, dr. *Halom* Dezső, *Hoepfner* Guidó és még többen vettek részt. — A bizottság egyhangu határozata szerint a LÁB. bő programmjának csak legelső pontja kerülvén gyakorlati megoldásra, a hátralevő nagyarányu lakás-politikai kérdések további megvitatása és előkészitése még annyi fontos és felelősségteljes anyagot hagyott nyitva, hogy azt a LÁB. működésének esetleges beszüntetésével gazdátlanul hagyni a köz érdeke ellen lenne. — E határozat folytán, a melyhez *Wekerle* Sándor miniszterelnök is utólag hozzájárult, ezen fontos társadalmi szervezetnek további fennállása és működése továbbra is biztosittatott.

Szemetszuró hiba, hogy a Döbrentei-teret egy körülbelül öt méter széles homlokzatu játékház zárja le. Egy ily hatalmas, középületekre praedestinált téren putrik állanak, melyek kiépitve, még lehetetlenebb megjelenésüek lesznek. Hát miért nem lehet a Dunapart apró telkecskéit kisajátitani és egyesiteni? Hát nem látják az intéző körök, hogy képtelenség 500 méteres utvonalon 5—6 méter széles házakat épiteni?

Nehézségekkel küzdve, de mégis kielégitön haladt a Villányi-ut közműveinek épitése az elmult esztendőben is, az idén ugy látszik kátyuba jutott. Ez a körülmény arra inditotta a *Villányi-ut és Környéke Egyesület* elnökségét, hogy legközelebbi választmányi ülésében foglalkozzék a módokkal, a melyekkel az épités erélyesebb folytatását és mielőbbi lebonyolitását elérni lehetne. Ugy vagyunk értesülve, hogy a fennakadás fő oka a csatornaépitő vállalatnak renitenciájában keresendő. — Ha ez igaz, akkor leghelyesebben tenné a székfőváros, ha a hátralevő munkalátokat *saját kezelésében fejezné be,* a mi annál is inkább indokolva lenne, mert közismert dolog, hogy a székesfőváros csatornázási ügyosztálya az Ördögárok beboltozása és az óbudai Aranyhegyi árok szabályozását is házi kezelésben végezte el és igy ily munkálatokra nyilván be van rendezkedve. Az érdekelt polgárságnak nagy érdeke füződik ahoz, hogy a Villányi-ut utvonala közlekedés céljaira mielőbb alkalmas legyen; és bizik abban, hogy fentnevezett egyesület elnöke: *Becsey* Antal székesfővárosi bizottsági tag, ismert erélyével dülőre fogja juttatni ezt a vajudó kérdést.

A tanitóság jó ügyét vette pártfogásába a legutóbbi közgyülésen több budai városatya. Igy *Szigeti* János a javaslatban foglalt sok kedvező dolog dacára azt hiszi, hogy ez mégsem fogja kielégiteni a közoktatási alkalmazottakat, mert ma egy takaritónő több pénzt kap a hónap végén a kezéhez, mint a szakképzett tanitónő évekig tartó kálvária után. — *Perczel* Béla azt látja, hogy e javaslat összhangot hoz létre a községi és állami oktatószemélyzet viszonyaiban s ezért elfogadja a javaslatot, de más irányban azt nem tartja kielégitőnek. Általános a panasz, hogy a tanitónők százával nem teljesitik a kötelességüket, hetekig, hónapokig sőt évekig nem járnak be az iskolába s innen a sok helyettesités. Baj, hogy ezek mind protekciósok.

Budapest ékessége a budai Várhegy, bár nincsen közvetlenül a Dunaparton, mégis innen nyilik reá a legszebb kilátás; ezért épp oly fontos ennek hibátlan célirányos beépitése, mint akár a közvetlen partoké. És mit látunk? Mig a páratlan fekvésü királyi Várpalota és a Mátyás-templom sokat igérően emelkedik a főváros felé, annak valóban királyi jelleget kölcsönözvén, addig a Várhegy lejtője a legnagyobb összevisszaságot. rendezetlenséget tárja a szemlélő elé. Undok tüzfal-architekturák mindenütt, melyek bemocskolják az Isten által is szépnek teremtett hegyoldal képét.

Az olympiai versenyek sorrendjét még a béke idején ugy állapitotta meg a nemzetközi bizottság, hogy 1920-ban Budapesten rendeztessenek. Föl is merült már több izben a kérdés, hogy a *Stadion*-t hová épitsük és a vélemények legtöbbje *Buda mellett* döntött. Lehet, hogy a háboru miatt kénytelenek leszünk elhalasztani ezt a terminust, de a hely megállapitása ma is időszerü. Nagyon alkalmas és különleges hely is kinálkozik ujabban, a mióta a Hüvösvölgy elején, illetve a *Pasarét* elején lebontották a Drasche féle téglagyárat és ez a terület felszabadult, a maga vadregényes mivoltával. Minden budai ember ismeri a Pasaréti-ut elején azt a rettenetes gödrőt, amit ott ásták, hogy a téglához szükséges anyagot kibányásszák. Ezt a helyet szánta a stadionnak dr. *Lendl* Adolf és a következőket irja nekünk erről:

A körülbelül tizenkét holdnyi területet körül fogják épiteni *kertes házakkal,* ugy hogy a közepén közel *nyolc* holdnyi terület szabadon maradna; ennek északi oldalát határolja az a meredeken leszakadó part, amely már több izben csuszamlások következtében veszélyessé vált, amiért óriási támfalakkal és feltöltésekkel megerősitendő dr. Lóczy Lajos professzor határozott véleménye szerint. Ez a meredek lejtő a támfalakkal együtt *amphitheatrálisan* kiépithető és ily módon célszerüen berendezhető nézőtér gyanánt szolgálna soksok ezer ember számára. Az ovális sik terület ellenben (körülbelül 6—7 hold, 250 m. hosszu és 180 m. széles) kitünő pályákat biztositana ugy a gyakorlatok, mint az óriás versenyek számára. A szükséges épületek e területnek az alsó (déli) oldalát övezhetik. Szembe pedig — a lejtőre — az amphitheatrálisan épitendő padsorok, fedett ülőhelyek, páholyok stb. kerülnének. Ha százezer nézőnek való helyet biztositunk e területen, talán nem is haladjuk tul a mértéket, mert Stockholmban (1912-ben) 33 nemzet 5000 versenyzőjén felül, körülbelül 60—70.000, az egész világból egybesereglett idegen látogatója volt az ott rendezett olympiai játékoknak, bizonyságául annak, hogy a sportnak ilyen módon való felkarolása egyuttal leghatalmasabb tényezője az idegenforgalom emelésének. A régi görögök a különböző testgyakorlatokra és a testnevelés többféle módjaira nagy gondot forditottak. Négyévenkint nagy versenyeket — olympiai játékokat — rendeztek, amelyeken az egész nemzet résztvett. Peloponesus egyik kies fekvésü völgye — Olympia — volt e versenyek kijelölt helye, ahová nemcsak legkitünőbb bajnokaikat küldték, hogy a legkiválóbb nemzeti kitüntetésért, az olajág diszeért küzdjenek, hanem az egész ország népe szintén egybesereglett ott, hogy gyönyörködjék a megkülönböztetett mérkőzésekben. Már 800 évvel Krisztus születése előtt a görög nép egyik legféltettebb szentélye volt Olympia és a nemzeti játékaikat e helyen a legkimagaslóbb ünnepekként jegyezték a történelmükbe.

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

Budai krónika

NEM IS OLY RETTENETES drága ma a szörme, ha megtudjuk, hogy a konstantinápolyi kereskedők mily óriási pénzt fizettek az ősmagyaroknak egy szép darab jól kezelt szörmeért. A bizanciak, szaviroknak is nevezték az ősmagyarokat, a kik kifejlett bőrkereskedést üztek. Kumán nyelven a *Szavri* szó *bőrt* jelent s igy valószinü, hogy a *Lenormand* által kiásott és önkényüleg *szumir*-nak mondott őskultura *szavir* kultura. Épen az emlitett bőrkereskedésre vonatkozólag, hogy ezek a Hunugorok, a kik Augusztus császár idejében már *Savrica* tartományban laktak (az Azovi tengerpartján) *Jordanes* püspök *Petrea* cimü történelme szerint, mely elsőrangu forrásmunka „. . . hires *szafir bőr* kereskedést folytattak . . .“ A hunokról örökölték a magyarok, magukkal hozták ezt Pannoniába is és valamikor Óbudán volt a leghiresebb szörmevásár. Az utódok napjainkig folytatták ott a bőrcserzést. Mindez adatokat *Némäti* Kálmán kiváló történetbuvár legujabb füzetéből, mely *Huntörténelmi örökségünk* cimen jelent meg, vesszük át kiegészitve a következő szószerinti részlettel:

„Ha már a honfoglaló Hungárok (magyarok) dusgazdagsága menyétbőrökben, nyestprémekben, evetbőrökben, cobolyprémekben, rókabőrben bámulatosan feltünő ismérv volt a perzsa Gurdézi előtt (aki a magyar honfoglalás történetének egyik legmegbizhatóbb kutfője) ugy teljesen megbizható az a jellemzés is, hogy Jordanes Konstantinápolyban Kr. u. 551. évben csakugyan ismerhette a Hunugorok nevü Hungárokat a tőlük származott egérféie bőrökkel való kereskedésről; mert akkoriban Jusztinian (527—565) bizanci császárnak állandóan hü hadiszövetségese volt Onorgiának *Szandil* nevü fejedelme, a kinek országában pénz helyett egérféle nyust, nyest, hód, menyét, coboly, hermelin, evet, róka és vidra bőrökkel fizették az adót. Igy hát természetesen Konstantinápoly kereskedői szintén állandóan összeköttetésben állottak a Hunugorokkal, a kik egy-egy kitünő nyusztbőrért *kétezer* bizanci aranyat (tömérdek pénzt!) is kaptak, a hogy ezt Hunfalvy Pál: A vogul föld és népe cimü munkájában is állitja.“

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Hirek

Egyszál virágot! Antal napján junius hó 13-án nagyszabásu *emlék ünnepet* rendez *Szebeny* Antal emlékezetére az a 19 egyesület és társaskör, amelyeknek az I. kerület e felejthetetlen és nagyérdemü képviselője volt az elnöke és részben megalapitója. Délután háromnegyedhat órakor a Farkasréti temetőben gyülekezik a kerület polgársága a harang körül, onnan vonul Szebeny Antal sirhalmához, melyre *Bartus* Gyula polgártársunk leteszi a polgárság koszoruját. A Budai Dalárda a sir mellett alkalmi dalokat énekel. Este félkilenc órakor emléklakoma lesz a Krisztinavárosi Kaszinó helyiségeiben I. Bors-utca 2. Az emléklakomán, a Szebeny-serleggel kezében, Platthy György dr. orsz. képviselő, mondja az emlékbeszédet. A részvételi-jegy, melynek ára itallal együtt 12 korona, junius 8-ig előre váltandó meg. Az emlékbizottság meghivóját igy fejezi be: — „Polgártársak! Barátaink! Találkozzunk ismét az atyai vezérre való emlékezésben és tegyünk tanuságot arról a testvéri együttérzésről és összetartásról, melyre hazánknak, a fővárosnak és a hazafias polgárságnak nagyobb szüksége van most, mint valaha“ — Mindenki hozzon a sirra egy szál virágot.

Orova Zsigmond dr. Óbuda és a budai érdekek lelkes szószólója, sulyosan megbetegedett. Tüdővérzesben szenved napok óta. Agilis munkájának minden társa szeretettel várja mielőbbi felépülését.

A biboros csörgője. Sebestyén Géza szinigazgatónak egyik brilliáns szerepében, *A biboros*-ban különösen feltünt, hogy mily óvatosan lépked az első felvonásban, szinte pápai méltósággal, de leányos könnyüséggel. De már a második felvonásban egészen megváltozott a járása, Járt a hogy biborosok járnak. Ennek a különféle járásnak különös magyarázata van. Még pedig ugy történt, hogy a II. ker. iparoskörben Úrnapján kabarés-estét rendeztek s az egyik szerephez Mefisztó-öltöny kellett piros papuccsal, pirosbélésü köpenyeggel. Ezt a budai szinkör bohém igazgatója szivesen kölcsönadta. A dilletáns müvész nagyobb hatás kedvéért csörgőket vart a piros papucsokra és elfeledte azokat előadás után lefejteni. Másnap a szinkörben adták *A biboros*-t, a hol kellett a piros papucs, mely azonban csak végszórn érkezett a szinházba. Sebestyén Géza hamar felkapkodta és sietett a szinpadra. De oh! uram teremtőm, minden lépésnél csörgött a cipő, mint a bohócsipka. Ezen segiteni kell. Az egyik koristalány egy-kettőre levagdalta a csörgőket elől és Sebestyén vigan lépett a szinpadra. Csakhogy a papucs továbbra is csörgött minden erősebb lépésnél. Azért lépkedett oly óvatosan a biboros, mintha koronás tojások között járt volna. Felvonás közben kitünt, hogy *hátul* rajtamaradt a papucson a csörgő s csak a mikor azt is levágták, járt biztosan a biboros.

Budai irónő darabját adták egy hónapon át az *Intim* kabarében, ahol müsorán szerepelt *Arányi* Jenőné *„Jótékonyság“* cimü szatirája. A jónevü irónő kedves szatirával az üléseken, az ujságban minden áron feltünésre vágyó mágnás asszonyokhoz törleszkedő jótékonykodokat állitotta be első rangu figurákban. A szegények alakjai valódiságukkal megdöbbenést az elnök és elnöknő pompás humorunkkal vidám hatást valtottak ki. a hálás közönségből.

Eredményekről számolt be a Buda-Hegyvidéki társaskör közgyülésén *Nagy* Béla tanár, a kör uj titkára, aki ismertette az évi jelentést.Biztositották a Hüvösvölgy élelemmel való jobb ellátását azzal, hogy a Budagyöngye elötti vásárbódéban csak igazoló jegyek ellenében lehet vásárolni, holott régebben élelmes ujpestiek is onnan hordtak élelmet. Megínditotta a kör azt a mozgalmat, mely hivatva volna a Hidegkuti-ut forgalmát tehermentesiteni azzal, hogy a Pasaréti-ut összeköttetését sürgeti a Páfrány-uttal, ami a vidékiek számára simább utat, — a kirándulóknak pedig kevesebb port juttatna. A hadapród iskolánál felállitott fedet várócsarnok is a kör érdeme, elsősorban az elnöké, *Perczel* Béláé, aki fáradhatatlanul küzd a hegyvidék érdekében. *Jakobovics* János a kör derék pénztárosát is megéljenezték, mert tudja az ég, hogy miből, de még fölöslege is van: 300 korona. Nem sok, de mégis valami, amit nehéz volt összeszedni a be nem folyt tagdijakból. Hiába, ezek a közutiak még a semmiből is tudnak pénzt csinálni. A tisztikar megválasztásánál mint uj emberek jutottak be: *Timmár* József alelnöknek, *Nagy* Béla titkárnak és dr. *Angyal* Ödön ügyésznek. Három érdemes tagját tisztelte meg ezzel a kör. — A rövid közgyülés után lakomára gyültek a kör tagjai százon felül. Megettek mindent a Veronikában s aki későn jött az már nem is kapott semmit. A lakomának illusztris vendégei voltak: dr. *Harrer* Ferenc alpolgármester, dr. *Kemény* Géza és dr. *Sztankovics* Szilárd, tanácsnokok, *Klassohn* Gyula, *Pyber* Ignácz és *Willinger* Ferencz szkf. bizottsági tagok, *Damján* László Ksod. főfelügyelő, *Lász* Károly főpénztáros, *Merényi* Richard gyárigazgató és *Szabó* Gyula isk. igazgató. *Perczel* Béla elnök mondotta az első felköszöntöt és üdvözölte a vendégeket, akiknek nevében Harrer alpolgármester mondott köszönetet, kijelentve, hogy mint Buda szülöttje szivén viseli a budai hegyvidéket. Sztankovics tanácsnok a város pénzügyminisztere az uj 150 milliós kölcsönből igért egy kis költséget a hegyvidék ezer bajának orvoslására, — Kemény tanácsnok pedig az árvák és özvegyek segitésén kivül a tisztviselők sorsát vette a szivére. Aztán előállott az utolsó villamos, amelyre felraktunk minden szép reményt és igéretet és a hegyvidék apostolai hazamentek Budára.

Fehér szinpad Budán. Uj szinpadon és uj gárdával huzzák szét e hó 9-én az óbudai *kath. legényegyesületben* (III. Kiskorona-u. 45.) már jól ismert *Fehér Szinpad* bársony függönyét. Az est müsoráből kiemeljük a következőket: — Szinpadavató prolog. „Rózsika“ Drámai jelenet. A fátum. Szinmü egy felvonásban. — Irta: Kleineisel Károly. A kalap. Szinpadi tréfa. A bécsi divat. Énekes játék tánccal. Forditott világ. Szinpadi Szatira. — Ezeken az egyfelvonásos darabokon kivül lesz, ének, kuplé és zene előadás. — Minden vendéget szivesen látnak.

Templomot sürgetnek a kelenföldi katholikus hivők. — Ennek a nagy, közel 15.000 katholikus lelket számláló városrésznek a Ménesi-uti Lazaristák kápolnáján és a Zirczi Rend Verpeléti-uti bérhelyiségben levő kisegitő kápolnáján kivül nincsen semmiféle, még csak ideiglenes jellegü temploma sem, a hol lelki szükségletét kielégithetné. — Ez a körülmény nagyobb szabásu mozgalmat váltott ki a kelenföldi katholikusok között: a kik f. hó 2.-án, vasárnap délután a Váli-uti iskola tornatermében tartották meg *Forster* Gyula elnöklete alatt első szervező összejövetelüket. — Az elnök bevezető szavai után *Farkas* Alberik zirczi áldozár, kelenföldi lelkipásztor nagyobb szabásu ünnepi beszéd keretében vázolta a feladatokat, a melyek megvalósitásáért szervezkedniök kell. — Az értekezlet, a melyen a kelenföldi katholikus társadalom rendkivül nagy számban jelent meg, egyhangu határozattal kimondotta, hogy megalapitja a *Kisegitő Templom Egyesület kelenföldi helyi szervezetét;* kimondotta továbbá, hogy az ideiglenes jellegü templom megépitésére nagyarányu gyüjtést rendez és minden lehetőt elkövet nemcsak a templom megépitése, hanem a katholikus hivők *autonom szervezetének* létesitése és ébrentartása érdekében. — Egyben megválasztotta a szervezet tisztikarát is.

Szalay Sándor dr. a II. kerület körtiszteletben álló előljárója, illusztris vendége volt a II. ker. Iparoskör csütörtöki társas estéjének, ami lehetővé tette több aktuális és közérdekü kérdésnek a fehér asztal bizalmasabb légkörében való fölvetését. Az előljáró hosszabb beszédben üdvözölte a kört, mely annak dacára, hogy tagjainak nagyobb része hadba vonult, mégis erős társas életet él és az iparosság minden mozgalmában elől jár. Többen lelkes felköszöntökben ünnepelték a népszerü előljárót.

A hadifoglyok hozzátartozói közül alakult bizottság hétfőn tartott nagy ülésen a II. ker. Iparoskörben, melyen *Schréder* Gyula bányaigazgató elnökölt és részt vettek dr. *Hennyey* Vilmos postafőigazgató, dr. *Lendl* Adolf, a bizottság több tagja és az összehivók: *Braun* Ferencz, *Németh* József és *Zafourek* Ferencz. A jegyzőkönyvet dr. *Folly* József vezette, — sok uj adat került szóba. Szökés révén visszatért katonák és tisztek közlései, az ország minden részéből érkező levelek egészen különös uj világitásba helyezik ezt az egész országot érdeklő ügyet. A bizottság ujabb fölterjesztést intéz a honvédelmi miniszterhez, ujabb eszméket, tapasztalokat és terveket tárva eléje, amelyek alkalmasak arra, hogy enyhitsék fogságban lévő véreink szomoru sorsát.

Jó kézirással
biró kezdő IRODAI KISASSZONYT keresünk. Irásbeli ajánlatot fizetési igény megjelölésével kérünk.
KAUFMANN PAPIRKERESKEDÉS, II. kerület, Margit-körut 52. szám.

Platthy György dr. országgyülési képviselő meleghangu levelet intézett dr. *Ripka* Ferenc, a Krisztinavárosi Kaszinó elnökéhez, a levélben rámutat arra a félreértésre, mely közte és a Kaszinó tagjai között hosszabb időn át kellemetlen, feszült viszonyra vezetett. — Az Antal-napi Szebeny emlékünnepet, mint az engesztelés legszebb alkalmát használja fel Platthy György dr., hogy a *félreértett eljárás felett igaz sajnálatának* adjon kifejezést. — A Kaszinó tagjai megnyugvással és örömmel fogadták Platthy György dr. e loyalis eljárását.

Törökvásárt terveznek Budán, még pedig a mult számunkban *Lendl* Adolf dr. által oly gyönyörüen kontemplált mecset környékére. Tervezi az egyik óbudai vezéremher, aki ugyan még nem aktiv, még nem hatalmas, s igy Óbuda fejlesztését propagáló tervsorozatát még nem valósithatja meg. — Speciális kis török városnegyedet, szállóval és bazárokkal, melyekben a keleti szőnyegektől a kis csibukig minden kapható volna. — Nem mesterségesen idekényszeritve, hogy ugy mondjuk épitészeti és fajiságot jelképező álöltözetben, hanem a maga természetes mivoltában, a stilus és diszitő müvészet legfinomabb és legjellegzetesebb változataival, valódi törökökkel, ami méltó volna a szép és erre nagyon alkalmas helyhez, mint a mecset szines kerete.

Tiszujitó közgyülés volt e hó 2-án a III. kerületi Demokrata Társaskörben az ötödik évi rendes közgyülés alkalmából. Megválasztották a következőket: — Elnökök lettek: Dr. Pető Sándor, Kiss J. Jenő. — Társaselnökök: Berczik István, Hrivnyák János, Dr. Székely Dezső, Vágó Gyula. — Ügyvezető elnökök: Szilágyi Károly, Dr. Politzer Zoltán. — Alelnökök: Brand Izsó, Kudelka Henrik, Schön Győző, Székely Bertalan, Dr. Tari Imre. — Főtitkár: Dr Vörösváry Miklós. Titkár: Bauer Lipót.

Bernadette herceg kisasszony, Eszterházy Miklós herceg kisleánya e hó 6-án az I. kerületi I. számu iskolaszék előtt magánvizsgát tett az elemi iskola II. osztályából. — A magánvizsgán jelen volt Eszterházy Miklós herceg családjának tagjaival és az iskolaszék részéről dr. *Ripka* Ferencz elnök, *Kömley* Nándor másodelnök, *Tichy* Vilmos jegyző, az iskola részéről pedig *Burits* János igazgató hallgatták meg a hercegkisasszony *kitünően* sikerült vizsgáját.

A dobzse politika itt Budán, már befuthatta karrierjét. Mindent, amit Pest akart, ráhagyták, hogy jól van. Most már kicsiny dolgokban is dobbantanak itt az emberek: nem engedjük! Óbudán indul meg egy akció, nagy akadályokat leküzdve lelkesen, a kerület egyik vezető személyiségével az élén, hogy biztositson ennek az elhanyagolt, kerületnek is egy felsőbb foku iskolát. Röser János, nemrég elhunyt nagy pedagógus felső kereskedelmi iskolájának mintájára ugyanennek az iskolának egyik tanára hasonló tipusu intézetet tervez — Pesten. Most folyik a kapacitálás, hogy az Óbudára kerüljön, nemcsak ennek a kerületnek, de az intézetnek is hasznára, mert a közvetlen körzet és a legközelebbi intelligens falvak nagy tanulósereget biztositanak ennek a felsőbb iskolának.

Meghivó. A Klotild Szeretetház Egyesületnek junius hó 16-án, vasárnap délelőtt féltizenegy órakor lesz az I. Budakeszi-ut 8. szám alatt a szeretetház helyiségében 41-ik évi rendes közgyülése. Az elnökség tisztelettel felkéri az Egyesület tagjait, méltóztassanak a közgyülésen minél nagyobb számmal megjelenni és az Egyesületet a mai történelmi idők nagy társadalmi feladatainak szolgálatában támogatni. A Klotild Szeretetház Egyesület Választmányának megbizásából: *Dr. Ripka Ferencz* egyesületi elnök, *Dr. Szabó Árpád* egyesületi titkár.

Minden várakozást meghaladó arányokban növekszik a *Verpeléti-ut 4. szám alatti polgári hadikonyha* látogatottsága. Ezidőszerint már naponta több mint 500 ételadagot költenek el a 3 koronás ebédekből; pedig junius hó elejével kezdődő műegyetemi tanfolyam hallgatóságának jelentkezése még állandóan folyik. Az érdeklődés e hadikonyhák iránt a polgári lakosság részéről más kerületekben is egyre élénkebbé válik s igy már most megállapitható, hogy a székesfőváros e szociális intézményei a háborus viszonyok között fontos hivatást töltenek be.

A budai cipészek egyesületté tömörültek most, amikor megélhetésük, kenyerük, jövőjük forog kockán. A mozgalom vezetői *Szijgyártó* Sándor és *Oremus* Ödön. Csaknem minden este tanácskoznak és fölkéretünk annak kijelentésére, hogy a napisajtó hirével ellentétben, — a budai cipészek elfogadták a cipő rendelet legtöbb intézkedését, csak épen a javitó munkák árának megálapitását kifogásolják, mert az nem fedi még önköltségeiket sem.

Kávéskanalankint adogatja ki a munkát az egész ebédre éhes szegény váilalkozóknak Obudán is, egy furcsa rendszer mely nyomorra kényszeriti azt mely a tiszteséges vállalkozót, aki szerződéses viszonyban van a várossal. Munkát nem kap, más munkát nem vállalhat és igy okvetlenül tönkre kell mennie. A kövezési munkák kiadásáról, illetve ki nem adásáról volna szó. Az arra illetékes ügyosztály az évenkinti rendes fedezetet ezekre a költségekre, — ahogy arról alkalmunk volt meggyőződni — rendesen kiutalványozza a kerület elöljáróságának. Azonban a további eljárásra az ott illetékes faktor, tudja az ördög milyen spórolási mániától elkapatva, nem adja ki a munkát a kövező mesternek. Igy Óbuda utcái gyalázatosan roszszak maradnak és a kövező mester éhenhalással küzd. A mérnöki tudomány már annyira bele kapcsolódik a takarékpénztár igazgatásra való szisztémába, hogy a már egyszer beküldött pénzt is vissza küldik a központba és csoda, hogy mégis 60 millió a város deficitje. Óbuda is, a kövező mester is szivesebben venné, ha *csak* mérnők intézné, igazságosan, de emberségesen ezt a kérdést.

A mult bünét sinyli *Fock* Ede tanácsnok, az ut és csatornaépitési ügyosztály vezetője és egy interjuban kijelentette, hogy semmi néven nevezendő épitmény nem dőlt be még annyi, mint *partfal és támfal*, mert legtöbbje rosszul volt méretezve. Tanácsnoksága elején 1912-ben összesen *öt támfallal* volt baja, s csodák csodája — mindannyi Budán volt. Pesten t. i. nem igen kellenek támfalak. Baj volt a támfallal az Albrecht-uton, az Ilona-utcában, a Csónak-utcában, a Mechwart-szobor Mellettivel (?) és az Alagutnál, Az Albrecht-uti támfal beomlását egy vizcső megrepedése okozta. Azóta már a Palota-ut mentén inognak a támfalak, de ott nem a méretezésnél, hanem az alapozásnál van a hiba, vagy talán, hogy — bün.

A budai szinkör jövő heti müsora: Hétfő: Gülbaba (Albert Erzsivel), Kedd: Zöld kakát, Szerda: Pillangó kisasszony, Csütörtök: Mágnás Miska, Péntek: „Aranyos" operett először, Szombat d. u.: Carmen (Albert Erzsivel), Szombat este: Aranyos, Vasárnap d. u.: Drótostót, Vasárnap este: Aranyos.

Közgazdaság

Egisz! A budai hegyvidék várható csodás fellendülésének büvös igéje ez az uj szó: *Egisz*, mely olyan röviditése mint az Emke. Értendő alatta az *„Egyesitett Gyógyfürdők, Ingatlan — és szálló* részvénytársaság, melyet a Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság 300.000 k. teljesen befizetett alaptőkével alapitott, mely most tartotta alakuló közgyülését.

A *Parkváros* Részvénytársaság, melynek tulajdonát képezi 440.000 négyszögölnyi terület a Svábhegyen és 40.000 nögyszögöl a Gellérthegyen. E társaság célja szállodák, szanatóriumok, üdülőtelepek létesitése, a budapesti hegyvidék fejlődésének előmozditása.

A Balatonmenti Fürdők Részvénytársaság, mely Siófok és Balatonföldvár között körülbelül nyolc kilométer parthosszban több mint 1100 kat. hold terület szerzett.

Az Idegenforgalmi és Utazási Vállalat Részvénytársaság a német Zentralreisebureauval kötött szerződésével biztositotta a német és magyar jegyeladásban való dominálo poziciót, továbbá Magyarország részére a propaganda lehetőséget, melyet az összes német menetjegyirodákban elhelyezendő magyar tisztviselők utján fog eszközölhetni.

A *Svábhegyi Fogaskerekü* Vasut R.-T.; kiindulópontja a véglegesen megalakitandó svábhegyi villamos vasutnak, amelyre vonatkozó tárgyalások a fővárossal befejezésükhöz közelednek és ezenkivül a — Tátrai Helyiérdekü Villamos Vasut R.-T.

Végül az *Erzsébet Sósfürdő* és Forrásvállalat R.-T. felerészben birt érdekeltsége. E kiváló gyógyfürdőnek kellő berendezésekkel európai szinvonalra való emelése folyamatban van.

Mindenezen vállalatokat a Magyar Bank önköltségi árakon — minden haszon nélkül — engedte át az „Egisz" Részvénytársaságnak.

A részvénytársaság igazgatósági tagjaiul az alakuló közgyülés a következőket választotta meg: dr. Bárczy István, Donner Gyula, Gálos Kálmán, Jekelfalussy Zoltán, Krausz Simon, dr. Márkus Jenő, dr. Némethy Károly, dr. Urbanovich G. Zoltán. A felügyelőbizottság tagjai: Ágotai Lajos, Farber Pál, Fényes Arthur, dr. Tóth Zoltán. Az igazgatóság az intézet feladatainak előrehaladásával és munkásságának fejlődésével lépést tartva fog kibővülni.

A közgyülés után megtartott igazgatósági ülés az igazgatóság elnökévé dr. Bárczy Istvánt, alelnökévé Krausz Simont választotta, a társaság vezérigazgatójául pedig dr. *Márkus* Jenőt nevezte ki.

Uj életre akar kapni a D. D. S. G. Csak a mult alkalommal mutattunk rá e társaság hajógyárának és hajóparkjának kényszer kisajátitására a magyar állam részére s ma kapjuk a contra hirt, hogy ez az osztrák társaság *főtelepét* a közel jövőben kezdi megépiteni Magyarországon, — az Óbudai hajógyárban pedig a legrövidebb idő alatt — akár van háboru, akár nincs, nagyarányu műhely épitkezésbe kezd s egy időben hatalmas *villany szolgáltatás központot* és nagy méretü száraz *dokkokat* létesit.

A malomipari és Áruforgalmi r.-t. e hó 5-én rendkivüli közgyülést tartott az igazgatóság rekonstruálása czéljából. A rendkivüli közgyülés megtartása azért vált szükségessé, mert néhány, a kereskedelmi üzletvitel alapfogalmaiban nem járatos igazgatósági tag a vezetőséget felületes vádakkal illette, a melyek hiteles megállapitás szerint teljesen alaptalanoknak bizonyultak. A közgyülés a vezetőségnek összes javaslatait elfogadta és a vezérigazgató iránt teljes bizalmát nyilvánitotta.

Földbirtok

25—50 holdnyi nagyságban, Buda közelében megvételre keresteik *Ügynökök dijazva.* Levélbeli ajánlatok e lap kiadóhivatalának küldendők I. Bors-u. 24.

Uzenet

S. E. Villányi-ut. Másoknak is feltünt ez és mindenki másként fogja föl. Szerintünk egészen a szerkesztő gusztusára van bizva, hogy kitől közöl cikket. A jó szerkesztő kitanulmányozza, kiérzi olvasóközönségének kulturális szinvonalát és ahoz mérten válogatja meg cikkeit. A cikkiró foglalkozása nem fontos, ugyan csak a közölt cikk a mérvadó, de azért mindenki szivesebben olvas olyas valakitől cikket, akinek neve széles körben ismert s akiről előre tudja már, hogy van mondanivalója. Nekünk se szavunk, se közünk nincs az egészhez s ha Önt bosszantja, — ne olvassa.

Asztaltársaság Viziváros. Kaszinók, körök, testületek, nyilvános helyiségek nem kapnak előfizetési kedvezményt, de minden magános ember kaphat, ha eziránt levélben fordul a kiadóhivatalhoz. *Vendéglők* és *bormérések* azonban felé áron kapják a lapot, ugy szintén a *fodrászüzletek* is, mert az illető *ipartársulatokkal* igy egyeztünk meg. Szivesen adjuk 12 korona kedvezményes áron a lapot *az asztaltársaságok tagjainak*, de magának mint társasegyesülésnek nem adhatjuk. Igy vagyunk a budai *kaszinókkal* is.

Szerkeszti:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Veszek

mindenféle régiséget

aranyat ezüstöt drágakövet porcellán figurát

szőnyeget butort zongorát zálogcédulát bármiről

GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Kiadó: **Viraág és társa.**

Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai **müintézet** r.-t.-nál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 580. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Borsutca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések díja a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. junius 16.

Aranyesővel

igyekezett felüditeni és termőbbé tenni a székesfőváros törvényhatósága *közalkalmazottainak* a háboru nyomoruságaitól kiszikkadt szervezetét. A legutóbbi közgyülés egyszerre három irányban is igyekezett a bőség szarujából a segitség áldásait árasztani. Csak az volt a baj, hogy a háboru alatt a székesfőváros kincsesládája is annyira kiürült, hogy még a legsürgősebb segitségre sem jutott belőle máskép, mint ugy, hogy a polgárság szivére és zsebére kellett apellálnia. Prózai nyelven szólva *12% községi adópótlékot* kellett kivetnie, amivel az eddigi 33%-os pótlék 45%-ra emelkedik.

Kétségtelen dolog, hogy a nyujtott pillanatnyi segélyt lekicsinyelni nem lehet. Az eddigi államsegélyen kivül a székesfőváros *oktató személyzetének* illetmény-javitása cimén 3,420,216 koronát, a *közigazgatási alkalmazottak* anyagi helyzetének javitására 3,715.923 koronát és végül a közigazgatási alkalmazottak *státus rendezése* céljaira 1,818.400 koronát, azaz *összesen közel 9,000.000 K-át* adott közalkalmazottainak ujabb segélyezésére. És ha ez a segitség nem is felel meg minden irányban, a hozzáfüzött várakozásoknak, ha a segités mérve az egyre féktelenebbül tobzódó áru-uzsorával lépést tartani nem is tud, ez az ujabb segitség megis csak enyhülést fog hozni azoknak, akik ezekben a nehéz időkben a székesfőváros közigazgatásának és oktatásügyének felelősségteljes, nehéz munkáját végzik.

A tanács és a törvényhatóság kétségtelen jóindulatának teljes méltánylása mellett azonban nem zárkózhatunk el a *segités módjának és eszközeinek objektiv birálata* elől.

E tekintetben *három ponton* esett sulyos szépséghiba, sőt mulasztás.

Az *első hiba* többé-kevésbbé alaki természetü, de mégis lényegbe vágó. Mi volt ugyanis a feladat? Az, hogy a székesfőváros a maga közalkalmazottainak a *háboru következtében* megnehezült életviszonyain könnyitsen. A segités eszközeit ennélfogva akként kellett volna megválasztania, hogy azok gyorsan segitsenek és hatékonyan, egyelőre a mai életviszonyokhoz idomuljanak, de egyuttal is elasztikusak legyenek, hogy az életviszonyok kétségtelenül bekövetkező nagyhullámzásaival, s az áru és pénzérték változásaival módosulhassanak. A háborus életviszonyok ugrásszerü ingadozása kizárja a háborus segélyek állandó jellegét, s ha ez igaz, akkor nyilvánvaló, hogy a háborus segélyezésnek egyfelől az egyes fizetési osztályok szerint tagozott *életstandardon* kell felépülnie, másfelől a *megélhetési viszonyok változásával* időszakos revizió alapján ugyszólván automatikusan kell módosulnia.

Ezzel szemben a tanács előterjesztése a tisztán háborus természetü segélyezések mellett erősen belenyul a közalkalmazottak *státus viszonyainak rendezésébe* is. Tette pedig ezt *teljesen váratlanul*, éjjel-nappali tanácsüléseken, anélkül, hogy akár az érdekekelt közalkalmazottaknak, akár a *törvényhatóságnak ideje és módja lett volna* a rendszerváltozás részleteibe és ezek alapján komoly birálatba és körültekintő megfontolásokba mélyedni.

Már pedig háborus viszonyok között státusrendezést csinálni vagy egyáltalában *nem szabad*, vagy legfeljebb legnagyobb óvatossággal és körültekintéssel *lehet*. — Státusrendezés nem pillanatnyi, mégkevésbé rövid időközökben változtatható karakterü intézkedés; hanem *a legfontosabb szervezeti probléma*, a melyen a székesfővárosunk egész közigazgatási rendszere nyugszik. — A helyes, aránytalanságokat és jogfosztásokat nem tűrő tisztviselői hierarchia forrása a köztisztviselői kar ambiciójának és rugója a kötelességtudó erőkifejtésnek; viszont elhirtelenkedett intézkedések, egyes tisztviselő-osztályoknak a többiek rovására való érvényesülése és egyéb ily okok *lefékezik a munkakedvet* és gyengitik azt az *etikai alapot*, a melyen önérzetes köztisztviselőnek állnia kell. — A státus-rendezés problémáinak megoldása tehát nemcsak széleskörü látókört, hanem nagy körültekintést, higgadt mérlegelést és beható megfontolásokat igényel *normális viszonyok között is*. — Nyilvánvaló tehát, hogy a *státus-rendezés nem lehet a háborus segités pillanatnyi eszköze*, hanem konszolidált viszonyok évekre, sőt évtizedekre szóló biztositása.

Hirlik, hogy a státus-rendezés ügye nagy elégedetlenséget váltott váltott ki a köztisztviselők egyes osztályaiból, a melyek a belügyminiszter elé terjesztik sérelmeiket. — Hogy a *panaszok valóban jogosultak*, annak illusztrálására itt csupán a *főiskolai minősitésü tisztviselők* néhány sérelmére kivánok utalni. — Az előléptetési viszonyok még ebben a minősitési osztályában sem helyesen tagozódnak. — A főváros tizenegy fizetési osztályban elhelyezett főiskolai képzettségü tisztviselők közül ugyanis az *első öt fizetési osztályba az árvaszék* jogi képzettségü tisztviselőiből több mint 36%, az *ügyészi szakon* több mint 33%, s a *fogalmazói szakon* 22% kerülhet ugyanakkor, amikor ez az arányszám a *mérnökök* státusában 14%, a *vegyészeknél* csak 8 %-ra rug. — Ez az aránytalanság nemcsak bántó, hanem egyenesen provokáló. Hát az a munkakör, a melyet a főiskolai képzettségü *mérnök* egy fejlődő nagy város adminisztrációjában betölt, avagy az a felelősségteljes munka, a melyet az élelmiszervizsgálatok révén a *vegyészmérnökök* kifejtenek, annyira alacsonyrendü, hogy ez az inferioritás a fent közölt aránytalanságot indokoltta teszi? Vagy talán a főiskolai képzettség müszaki, vagy gazdasági karaktere jogcim arra, hogy ily életbevágó megkülönböztetések és aránytalánságok intézményesen jussanak kifejezésre?

A segitő akció *második hibája az*, hogy eszközeit *nem a gyakorlati élet igényei szerint* választotta meg. A legkényelmesebb módot választotta: *pénzsegélyt* adott. Ám mit ér a pénzbeli segitség akkor, ha a közellátás egész szisztemája végül nehézkes, ha az ellátás legfontosabb cikkei nagyobbrészben csak az illegitim uton és árakon kaphatók? A közalkalmazottaknak nem pénz, hanem *lakás, élelem és ruházat* kell; mindezek feletti rendelkezési jogok szálai pedig a közhatóságok kezében futnak össze. Nem lett volna-e tehát logikusabb és gazdaságosabb, ha a hatóság a segélyezés oroszlánrészét *természetben való szolgáltatásokban* biztositotta volna saját alkalmazottainak? Hiszen ez már részben amugy is megtörtént, miért nem fejlesztettük ki ezt a rendszert a maga egész teljességében?

A *harmadik hiba* a *fedezet kérdésének* megoldásában történt. Pénz kell? Hát akkor egyszerüen csak szoritsuk meg az adóprést! Azt az adóprést, a melyről a legképzettebb adószakértőtől a legszimplább dilettánsig már ezerszer megállapitotta mindenki, hogy *antiszocidlis*, rendszertelen és elavult!

Pedig lennének a közjövedelmeknek egyéb oly forrásai is, a melyek nemcsak a közszükségletek céljaira onthatnák nagy bőségben a szükséges fedezetet, de egyuttal a társadalom erkölcsi defektusainak lecsapolására is üdvösön felhasználhatok lennének. Ott van a *totalizatőr*; a Királydij napján nagyobb forgalma volt, mint az oktató személyzet illetmény-javitására forditott közköltség. Miért nem nyulunk bátran, erős kézzel ennek a féktelen játékszenvedélynek megadóztatásához akkor, amikor például a bruttó lakbér-bevételek egy harmad részét viszik el adóban. Hogy a lótenyésztés ügyének árt unk, vagy a játékforgalmat lelohasztjuk vele, — mindez már nem komoly ellenérv. Avagy ott van a *tőzsdejáték* a mely épen a háboru alatt hihetetlen arányokat öltött. Milliárdokban fejezhető ki az értékeknek az a hullámzása, a mely egy háborus esztendőben a tőzsdén csak *érték-különbözetekben* jelentkezik. Miért nem veszi el a közhatóság ebből a nagy forgalomból a közt jogosan megillető haszonrészesedést. Nem a pótadó-préssel kisajtolt verejtékcseppek, hanem az ily természetü jövedelmek, kell hogy kiegyenlitsék az egyre jelentkező nagy tehertételeket. Az bizonyos, hogy ezeknek a problémáknak a megoldása *nagy munkát, akaraterőt* és mindenekfelett *gerincet* kiván. De hiszen épen azért választottuk meg *Bódy* Tivadart polgármesterünknek, mert megitélésünk szerint mindezek az attributumok meg vannak benne.

Ne riadjon vissza egyes osztályoknak talán hatalmi szóban is jelentkező tiltakozásától: — a főváros *polgárságának* üdvriadala és tapsai el fogják némitani azokat!

Becsey Antal.

A budai Dunapart

más beépitést és kiképzést kiván, mint a pesti oldal. Itt ügyelnünk kell arra, hogy a szép hegyoldalak képét a szem elől el ne födjük, hogy a hegyoldalnak fás, lombos, villaszerü karaktere már a pesti Dunapartokról látható legyen. Ám evégett ismét nem valók oda berpaloták, melyek tudvalevőleg sokkal magasabb és zártabb beépitést adnak, mint a középületek. Hiszen látjuk, hogy például maga a parlament két emeletsorral alacsonyabb, mint a szegélyző pesti bérházak. Tehát még a budai partra is inkább valók — már e szempontból is — középületek, melyeknek monumentalitása nem magasságban, hanem inkább egészen harmonikus megjelenésben nyilvánul meg.

Megdöbbentő az, hogy még a fővárosi leghatalmasabb, párját ritkitó utvonala is: a Dunapart, minden nagyobb gondolat, eszme és vonás nélkül fejlődik. Itt van ez a három tér: Szilágyi-tér, a Batthyány- és a Pálffy-tér, melyek mindegyike azt igazolja, hogy nem tudjuk, miért vannak ott, mit csináljunk velük! A hatalmas utvonal mentén ezek a terek illuzoriusak. A forgalom sem kivánja létüket, amit az is fényesen igazol, hogy a Silágyi-teret beépitették, a Batthyány- és a Pálffy-teret parkkal látták el, melyet senki nem látogat. Még legjobban járt a Szilágyi-Dezső-tér, hol Pecznek eredeti, kedves temploma talált helyet, mely azonban a dunai nézőpontból tekintve kicsiny.

A Batthány-téren ismét elénkbe tünnek a világváros világutonalára jellemző 5 méter széles bérházak, melyek e helyen még annál elszomoritóbb hatásuak, mert a Dunavonal felüli rész lezárását alkotják.

És a Pálffy-tér körülzárt parkjában ott éktelenkedik világcsufjára

egy apró gépház, melyet sokan Gül-Baba sirjának gondolnak; lehetetlen is egyébként magyarázatát adni annak hogy türhet meg a város egy ily rongy putrit legfőbb utvonalának egyik kimagasló pontjában!?

De egyebet is megtür!

Megtüri például, hogy az Országházzal szemben, pendant-képpen a tulsó parton egy üzemben lévő otromba gőzmalom alkossa a budai Dunapart méltó lezárását! Valóban vegyes érzelmek és gondolatok támadhatnak az előkelő idegen lelkében, mikor ezt a tohuvabohut szemlélni kénytelen! Mindenesetre nehéz problémák előtt áll. És valószinüleg nem tog találni halandót, ki elfogadható magyarázatot tudna arról, hogy miért került az a hatalmas, óriás frontokkal biró középület: a „Pest-vidéki Igazságügyi Palota“ a háttérbe, szük, rendetlen utcák közé, mikor előtte, a Dunaparton, a fenséges perspektiváju utvonalon, kis düledező, alig pár méteres fronton félemeletes, süppedt viskók huzzák meg magukat, — szégyenkezve, pirulva, hogy az egész világ szeme — a Dunapartokról — rajtuk kénytelen megpihenni!

Persze, mindenre lehet kifogást találni, de ezzel a nagy, helyrehozatatlan hibákat mentesiteni nem lehet

Fábián Gáspár.

Budai Krónika

JUNIUS havában oly nevezetes évfordulóhoz jut Buda, amelyet állandóan kellene ünnepelni, mert épen ennek az évfordulónak kőszöni nemcsak a város hanem a nemzet is, hogy ismét virágzásnak indulhat. A török uradalom letörése Budavár visszavétele 232 évvel ezelőtt, 1686-ban épen junius havában vette kezdetét. Junius 18-án ütött tábort Óbuda határában Károly herceg a 42 ezer főből álló fölmentő hadsereg fővezére. Egy nappal előbb junius hó 17-én vonult be Pestre *Miksa* bajor fejedelem, aki még csak 24 éves volt és 26 ezer embert hozott a táborba.

*

A KÁRTYÁN való hazardirozás betiltása nem volt első eset Magyarországon. Mert volt idő, amikor a kártyaszenvedély annyira fajult, hogy a budai tanács tagjai még ülés közben is sokszor kártyáztak. Végre ezt a mértéktelenkedést Mária Terézia megsokalta, tiltó rendeletet bocsátott ki, melyben azt mondja: „Értésemre esett, hogy hatósági személyek az ülés folyama alatt kártyáznak. Háromszáz aranyat fizet büntetésül akit hazardjátékon érnek, ha mindjárt „huszonegy“ volna is az. Ebből száz arany a feladóé, kinek neve titokban marad.

LÉTEZETT már 1473-ban egy *Budai Krónika*, mely a magyar könyvnyomtatás egyik első ismert terméke és latin nyelven jelent meg *Cronica Hungarorum* cimen. Szerzője ismeretlen és müvét Kazai László budai prépostnak ajánlotta.

*

KELENFÖLD nem mai keletü város. Ott már az Árpádok alatt is falu állott, mely felhuzódott a Duna mentén egészen a most épülő Sárosfürdőig, — de akkor *Erzsébetfalva* volt a neve. A Kelenföld elnevezés már ujabb keletü. Ám mindenesetre szebb, találóbb, mint Budapest bármely városrészének neve.

Napló: Buda, jun. 15.

A légnyomorultabb vállalat Budapesten — mindenki tudja — *közuti vasut.* Kénytelenek vagyunk vele foglalkozni, mert belevág az életünkbe, rágja az idegeinket, szivja a velőnket és markol a zsebünkbe. Teljesen lerongyolódott külsőleg, és élére rakja a pénzt belől. Aki négyszer kénytelen naponta felülni rá, az megbékült már a háboruval, a drágasággal, mert mindez türhető és elviselhető, — csak a közuti nem. Nincs Budapesten semmi, a mi oly rettenetes elkeseredést szülne, olyannyira rontaná a közhangulatot, mint ez a közlekedési vállalat, mely ennek a milliós városnak az idegrendszere és vérkeringése — volna. Az utolsó piaci kofa is magasan felette áll ennek az igazgatóságának. Más világvárosokban áldozatokkal fejlesztették a közlekedési vállalatok a forgalmat a háborus szükségletekhez mérten, csak Budapesten züllött le évről-évre a mai roncsá! Egy elkeseredett olvasónk irja: — Mi az, hogy kormány és város tétlenül nézi azt a pusztitást, amit a közerkölcsben végez a közuti? Kocsijai egymásután megromlanak, mert nem fizetik az éjjeli munkát, a mikor a nappali rongálást kis eszközökkel helyre lehetne hozni. Egy két kocsimester, néhány néhány inas még végig nézni sem képes a kocsikat, nem hogy javitani. Igaza volt a *Budai Napló*-nak, mely *közlekedési kormánybiztost* kér Budapest számára. Egyszeribe rendbe jönne sok száz kocsi, csak birságot birságra kellene kiróni a közutira *egész a milliókig.* Majd ugranak, majd sietnének és rögtön volna munkás is, kocsivezető is és kalauz is. Csak meg kell azokat fizetni, nem pedig a részvényeseket. Elgázolás sem volna oly sok, ha körüldeszkáznák a kerekeket, emelő villát csatolnának a kocsi elé. Csak birságot neki! sürün minél nagyobbat s ha igy sem megy, akkor a *föld alá kell dugni* az egész verklit, a mire rá menne a közuti sok pompás palotája a Szász Károly-utcában. — Csak *megváltani* nem lehet és nem szabad ezt lerongyolódott vállalatot most, *ilyen züllötten és hadiáron.* Nem szabad megváltani részletekben, hanem az összes *helyiérdeküekkel együtt,* mert örökre lehetetlenné kell tenni, hogy ilyen szellemben vezetett és kezelt vállalatnak befolyása és beleszólása lehessen egy fejlődő világváros közuti forgalmára. A közgyülés pedig másszon ki a közuti zsebéből, mert kómikus dolog, ha valaki függét mutat a közutinak a Sándor Pál zsebében.

Ybl Miklós szobrát nézem, ezt a nagy épitő müvészt, akinek keze alól fővárosunk mindmáig utól nem ért alkotásai kerültek elő, melyek jellegzetes erővel domboritják ki ma is Budapest képét. A budai Várkert aljának kiképzése a pompás kioszkkal, nemcsak magában véve a genie játszi, tökéletes alkotása, hanem a Dunavonal eme szakaszának is remek lezárása. Ameddig Ybl keze müködött, nincs semmi hiba — irja *Fábián* Gáspár. De ahol az epigonok kezdtek el dolgozni, már élénk tárul a kicsinyesség, a gyámoltalanság. A két oldalról pompásan körül határolt teret az északi oldalon egy mellbeteg épület zárja le, a Fiume-szálló 5 méteres frontjával! Ami ezután következik a Lánchid felé, Ybl mester két háza és a Lipthay-palota: tökéletes lezárást ad. Mindenesetre szöget üt a gondolkodó és látó ember fejébe a m. kir. kereskedelemügyi miniszterium elhelyezése, mely ahelyett, hogy az 500 méter széles utvonalra került volna, meghuzódik a hátsó utcában, a szük hegyoldalban, illetőleg csak egyik sarkával kandikál elő. Ezt a palotát most ismét szükutcába a főutca 68 szám alatti régi kaszárnya helyére tervezik.

Furcsa, de a városi választások mai rendszere mellett előforduló furcsaság, — a mire a pénzügyi bizottság legutóbbi ülésén rávilágitott Perczel Béla. Az ideiglenes tisztviselő, aki a fogalmazói szakon teljesitett szolgálatot, jogvégzett, még nem választatott meg, hadbavonult. Most az ö helyébe került egy ideiglenes tisztviselő, akit azonban csak a háboru tartamára fogadtak fel. Ügyes ember és időközben beveszik végleges ideiglesnek, megüresedik egy állás és nem azt választják meg, aki régebben szolgál és hadbavonult, hanem aki a helyébe került és időközben véglegesitették.

Vagy-vagy — mondotta a közgazdasági bizottság legutóbbi ülésén *Weimesz* Márián a II. kerületnek ez a kiváló képzettségü tagja, a mikor arról volt szó, hogy mi adunk élelmet Ausztriának, viszont Ausztria az ipari cikkek feleslegét adja nekünk át. Azt nem fogadhatja el, mert ezzel tölük teszik függővé, hogy mit akarnak átadni. Az mindig précaire dolog, hogy mit tartanak feleslegnek. Ha mi átadunk bizonyos mennyiségü élelmicikket maximális áron, ők annak ellenértékét szükségleti cikkekben tartoznak visszaadni szintén maximális áron. Amikor a gabona árát maximálták, azt csak pro domo kellet volna maximálni, de ha már a kivitel számára is maximálták, akkor követeljük meg, hogy Ausztria is maximális áron adja nekünk az iparcikkeit, vag pedig mi is szabad kezet kapjunk gabonánk árának a megállapitására.

A hadisegély felszólamlási *bizottságok*, amelyeket a törvényhatóság közgyülése néhány hónappal ezelőtt szervezett a hadbavonultak hozzátartozóinak védelmére, egymásután alakulnak meg a főváros különböző kerületei szerint. Az I. kerületi felszólamlási bizottság e hó 14-én péntek déli 12 órakor alakult meg az elüljáróság helyiségeiben *Badál* Ede elüljáró elnöklete alatt. Amennyiben tehát a hadisegélyek körül akár a segélymegállapitás mértéke, akár módja körül bárkinek panasza van, az elsőfoku hatóság intézkedései ellen, ezekhez a felszólamlási bizottságokhoz felebbezéssel élhet. Nagyon helyesen tette a székesfőváros törvényhatósága, hogy e bizottságokba a hatóságok képviselői mellé az egyes kerületek szociális érzéséről közismert polgárait választotta be.

Kegyelet és politika.

— A Szebeny emlékünnepről. —

Borongós szomoru délután volt. A felhő itt-ott könnyét is hullata, de nem vált záporrá. A farkasréti temető kapujában lassan gyülekeztek boldog emlékezetü *Szebeny* Antal, a kerület volt orsz. képviselője meghittebb barátai, hálás hivei és eredményes várospolitikájának munkatársai. A bejárat közelében van a sirja. Egyszerü korhadó fakereszt jelzi. Ha az esti lakomán gyüjtőivet köröztettek volna, már együtt volna egy méltó emlék nagyobb része.

Félkörben helyezkedett el a közönség és a sir mellett állottak sorban a Klotild szeretetház jól gondozott árvái. Két nagyobb fiu hozta a polgárság koszoruját. A gyászoló család mellett állottak Bárczy István főpolgármester, Platthy György és Szigeti János orsz. képviselők, dr. Ripka Ferenc gázgyári vezérigazgató Perczel Béla, Klassohn Gyula és az I. kerőlet minden számottevő vezérembere.

A Budai Dalárda éneke nyitotta meg az ünnepet, közérzést, meleg kegyeletet keltve. Azután a sirhoz lépett *Bartus* Gyula és csendesen, egyszerüen, a közvetlen meleg érzések nemes pathoszával patinázott hangon mondotta el az ünnepi beszédet:

A szeretetnek virágözönével diszitett, sirhantot a polgárság kegyelete, valóságos kegyhelylyé avatta; amelyhez csak a legtisztább érzelmekkel, a szivnek és léleknek igaz áhitatával léphet az, akit az öszinte kegyelet ide vezérel.

A szeretetnek abbol a kutforrásából merit szóló is, amelyből meritette *Szebeny* Antal is minden fenkölt gondolatát, a miben kialakult egész egyénisége. Ez ami fogadalomszerü megemlékezésünk csupán szerény viszonzása lehet annak a nagy szeretetnek, amelyben *Szebeny* Antal minket részesitett és a melyet az

egyetértés és összetartás magasztos jelszavával együtt reánk örökségül hagyott. Hogy ezt az örökséget, mi egymás között hogyan kezeljük, arról szóló itt most beszélni nem akar. Mert sem ez a megszentelt hely, sem pedig ez az ünnepélyes alkalom nem tür semmiféle kritikát. És bucsuja jeleül, mély áhitattal letette, az I. kerületi polgárság kegyeletének koszoruját.

Mialatt a Budai Dalárda *Hoppe* Rezsőnek mélabusan szép *Gyászdal*-at énekelte borus szivhezszóló szépen, letette virágjait a közönség a sirra, mely a sok virág alatt olyba tünt, mintha most temették volna oda Szebeny Antalt . . . .

*

Soha talán még annyian nem voltak a Krisztinavárosi Kaszinó helyiségeiben, mint a *Szebeny-áldomáson*. Minden szobája megtelt és 210 ember számára kellett teriteni.

Különös érdekességet igért az estnek *Platthy* György emlékbeszéde. Viszont a kaszinó társadalmi és várospolitikai sulyát bizonyitja, hogy a lakomára eljött Bárczy főpolgármesteren kivül *Bódy* Tivadar polgármester, *Folkusházy* alpolgármester, *Berczel*, *Wildner*, *Bukovszky* és *Sállay* tanácsnokok és a kerületnek minden nagyja és kicsinyje.

Izzó forró levegőben emelkedett szóra *Platthy* György az ezüstbilikommal a kezében. Indispozicióval küzdött. Reumás fejbántalmak gyötrik. Csendesebben beszélt a szokottnál, de a megszokott rutimmal, ujabb világitásba helyezte Szebenyt.

Hangja csak ott harsant meg erősebben, a mikor a jövendőnek mindent eltakaró homályába fényt lobbantott és „. . . a férfias energiák várható küzdelméről . . .“ szólt. Mélységes csend leste szavát. Nehéz helyzetben volt. Pókainé kinjai gyötörhették, — vajjon melyiket szeresse? Mint az országos politikai párt vezérembere kell, hogy az egyiket, mint a Szabadpolgári párt elnöke pedig a másikat, aki ma e várospolitikai párt összetartásának legerősebb kapcsa. Az élénk érdeklődéssel kisért beszéd után éjfélig együtt maradt a társaság kedves barátságban csevegésben, füstben.

! NYÁRI !
tanfolyamok
GYORSIRÁS,
GÉPIRÁS,
KÖNYVVITEL
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Hirek

Csak a nyikorgás az, a mi az uj Gellértfürdő megnyitását hátráltatja. Az a nyikorgás a mit a közuti produkál a Gellért-téri hurokvágányon, a hová a helyiérdekűek fordulnak be és — a tér tulsó oldalán a Gellérthegy csücske mellett, illetve a barlang alatt. Pokoli muzsika ez és teljesen jogosult a fürdővezetőségnek aggódása, hogy a gyöngeidegzetü betegek birják-e majd. Müszaki körök is méltányolják ezt az aggodást és a Gellért-tér rendezésével ezt a kérdést is óhajtják megoldani. A város müszaki urai egy *deltaszerüen* a hidfő felé futó sinfektetés mellett voltak, de ezt ellenezte a vasuti és hajózási felügyelőség s nagyobb, tehát nem oly erős kanyarodásu hurokvágány létesitését tartaná célszerünek. E héten volt ez ügyben a mütanrendőri bejárás. Az egész teret feltöltik és a fürdő előtt a sineket másfél méternyire a szegélykőtől helyezik el. — Gellérthegy csöcskénél való erős fordulattal járó nyikorgást a dr. Zielinszky Szilárd kedves terve szerint szeretnék megoldani, aki, — ahogy már megirtuk — *alagutat* tervez a Gellért-hegy barlangja alá a hová enyhén forduló ivben futna be a közuti és mintegy 50 métert menne a hegy alatt, hogy aztán sekély fordulattal ismét a rakpartra kerüljön ki. A bizottság ezt helyesli is s igy ez a terv csak a *közuti zsugoriságán* mulik, a melynek grajzleros igazgatóságában egy csepnyi világvárosi érzék sincs, — s igy a tárgyaláson nem nyilatkozott, hogy a költséget viseli-e vagy sem. Egész bizonyos, hogy nem viseli se egészben, se részben.

Háromezer gyermek vonult ki a mult vasárnap a Margitszigetre, ahol a székesfőváros nagyszabásu tornaünnepet rendezett a szünidei gyermektelep javára. Gyönyörüség volt nézni ezt a rengeteg apróságot, amit a M A C pályáján hemzsegtek, rendben, csendben. A budai torna tanárnők csapatai közül kivált és feltünt a *Horváth* Mariska csoportja.

A Klotild Szeretetház Egyesület e hó 16-án, vasárnap délelőtt fél 11 órakor tartja rendes évi közgyülését Budakeszi-ut 8. szám alatti épületében. A közgyülésen az egyesület elnöke *Ripka* Ferenc dr. elnököl; mindazok, akik az egyesület emberbaráti működését érdeklődéssel kisérik és támogatni óhajtják résztvehetnek a közgyülésen.

Rendezni kell a Gellérthegy déli részét a Gellértfürdővel szemben nehogy az a 20 milliós palota ezzel a kopár hegyoldallal nézzen farkasszemet és kirivóan dokumentálja azt a rikitó ellentétet, mely a város gazdálkodási viszonyaiban valósággal is meg van. Különféle tervek készültek már. A fürdővezetősége tájkertészeket is felhivott a tervezésre, de *Gerenday* müszaki főtanácsos is terveztet házilag, hogy a fürdőhez méltóvá tegye a keretet. Csakhogy elfogadható valamire való terv kivitele aligha futja egy milióból s ha már a pénz meg is volna, — nincsen se anyag, se ember. Majd csak a háboru után. Addig virágozzék ott csendben a mandula és vöröskelyhü török virág. — A tervek különben is összefüggenek azzal, hogy a közuti számára épitenek-e alagutat a hegy csücske alatt, vagy nem.

Elkészült végre az Aranyhegyi patak nagy hidja, melyen a szentendrei vicinális is átjár s az országut is átvezet és most az óbudai állomás hidját és alagutját épitik meg, amire nézve a vasuttal már meg is kötötte a város a szerződést.

Szinfoltok, a melyek oly sok poézist visznek az életbe, egy cseppecske szin, mely megeleveniti a szürke tájat, — óh be kedvesek vagytok! Irodánk ablaka — irja lapunk egyik olvasója — a Gellért-térre nyilik, s onnan tovább a Ferenc József-hidra, s tul a Dunán, a szürke Pestre, a hol oly kevés a szin, hogy már a muskátlis ablak látása is jól esik. Maga a kép fakó. A szürkére kövezett tér, néhány fiatal poros gesztenyefa a dunaparton, a szürkére mázolt hid s tulnan a szürke házak és még szürkébb háztetők. Barnás-szürke füst-köd jár közöttük. Eluntam nézni ezt a sok szürkeséget . . . nem is igen néztem, amig egyszeribe meg nem elevedett az táj. Valami különös melegséget kapott, mint a Mednyánszky régi képei, a szürke téli erdő, melyből kivilágit a rőzsét szedő asszony piros fejkendője. Egy piros, életpiros pont jelent meg a hid alatt, a fák között és ragyogott és mosolygott tőle az egész szürke táj . . . Egy piros tintacsepp az ablakon! Valami pajkos leánykéz cseppentette oda és életre kapatt tőle az egész ólomszinü tájkép.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Szt.-Lukács gyógyfürdő.
Téli és nyári gyógyhely
csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimeritő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

Eperjessy Béla főmérnököt a II. kerületi elüljáróság müszaki hivatalának vezetőjét a legutóbbi választások alkalmával a tanács megválasztotta müszaki tanácsossá. Közismert, népszerü főmérnök, irodalmi téren is sikereket ért el, legutóbb egy filozófiai tanulmányával.

Nász. *J. Viraág* Béla és neje sz. *Hoffenberg* Irma örömmel tudatják, hogy *Birike* leányunkat e hó 22-én d. u. 4 órakor vezeti oltárhoz a krisztinatéri templomba *Fischer* Emil tartalékos főhadnagy, a kisbirtokosok orsz. földhitelintézetének tisztviselője.

Még nem kedvelt hivatal eléggé a *közélelmezési* miniszterium, mert — hiába — az élelmezés körül állandóan bajok vannak és a laikus közönség mindezért ezt az uj miniszteriumot okolja. Mintha a piaristák régi rendházának padlásán nőne az ország minden gabonája és pincéiben teremne az ország minden bora. A gondolkodó ember tudja, hogy ez ma a legfontosabb szerepet betöltő miniszterium és egyetlen nagy baja, hogy későn szervezték. A mikor már tetőfokán állott az országos zürzavar, buján felburjánzott az élelmiáru uzsorája, árdrágitása, lánckereskedelme, — akkor állitották föl a szervezés és rendszeresités nehézségeivel küzdő szakminiszteriumot, mely ma már belső szigoru rendtartása révén az országra is kiterjedő rendet kezd teremteni. Háborus erőszakkal kénytelen dolgozni, mindig a védtelen, a kiszolgáltatott nagy tömegek érdekében és gyakran a elhatalmasodottak érdekeit tiporva. Ezek aztán gondját viselik, hogy az ő büneikért is ezt a minisztériumot szidja a közönség. A közélelmezési miniszterium belső konsolidálodása befejeztetett, a vezetés minden ágon a a legalkalmasabb kezekben van letéve, s igy a közönség a legteljesebb bizalommal várhatja az előre látható üdvös eredményeket, tudva azt, hogy itt semmiféle magánérdek nincsen, csak a közérdek, a nagy közönség érdeke. A miniszter előterjesztésére legutóbb kitüntetésekben volt részük azoknak akik a szervezkedés nagy munkáját sikerrel végezték, biztositva ezzel a minisztérium zavartalan működését. Különös örömünkre szolgál, hogy a kitüntettek élén jár *három budai* lakos neve:

dr. *Marich* Jenő miniszteri tanácsos, a román koronarend középkeresztese, szaktudositó, a „Közélelmezési Értesitő“ szerkesztője. Az „Országos közélelmezési Hivatal“ elnöki osztályát vezeti és mint az V-ik ügyosztály főnöke, elnöke a beszerzési csoportnak. Azok közé a modern tisztviselők közé tartozik, aki a törvények és rendeletek betüszerinti rendelkezései között szivével és lelkével tud dolgozni. Óriási elfoglaltsága mellett atyailag gondoskodik a hivatal minden tisztviselője felől. Ő állitotta föl a miniszterium olcsó étkezőjét és gondja volt a hivatalnokok ruházkodásának nehézségeire. Kinevezése alkalmából testületileg tisztelgett nála a főigazgató vezetése mellett a segédhivatal személyzete, a legrokonszenvebb tüntetésben részesitve főnökét.

Kismagynri Dr. *Magyari* László, aki a frontról került mint honvédhadnagy vezető állásba és Maricknak helyettese az elnöki osztályban. A Belügyminiszteriumban szolgált mint fogalmazó és kiváló szolgálatai elismeréseül kapta a koronás aranyérdem keresztet és mint fiatal ember lett most minisztori titkár, a ki előtt nagy karrier áll.

Dr. *Janda* Károly miniszferi titkár, aki szintén a belügyminiszterből került az élelmezéshez, lelkiismeretes, pontos kiváló munkásságával szolgált rá az őt ért kinevezésére.

A kanyaró járvány enyhülését jelenti a tiszti főorvoshivatal, mely május utolsó hetében csaknem a felényire csökkent Budán, ahol nagyobb arányokban jelentkezett mint Pesten. Az első kerületben 90, a II.-ikban 34 és a III.-ikban 27 eset volt. — A Viziárosban nagyob volt a szamárhurutos betegek száma, mint előző héten.

Néha rébuszokat ad fel megfejtésre a magánépitési albizottság az ő jelentéseiben, a melyekben felsorolja az épitési engedélyeket. Igy a junius 3-án tartott ülésen engedélyt adott épitkezésre a *Kőszénybánya és téglagyár r.-t.*-nak a II. kerületi Julia-utcában. Ezt az utcát, mely az uj Szt. János-kórházon tul az első villamos megállóhelytől, a hidon át a Pasaréti-utig vezet, egyik oldalán a téglagyár fenyves erdeje szegélyezi. A téglagyárat lebontották, az üzemet beszüntették s igy nagyon érdekelné a közönséget, hogy a részvénytársaság mit épithet ott. Ezt a jelentésből nem lehet kivenni.

Állandó bajok vannak a külső *Átlós* uttal. A Sasad-vidéki vizek futnak le ide és gyakran elöntik az Átlós-ut keresztezését. Ezt a munkát házilag szeretnék elintézni a városházán, mivel a mai drágaság mellett vállalatba adni aligha lehet. A terv az, hogy mielőtt ezek a Sasad-vidéki vizek a völgybe lejönnek, azokat az Őrmezőn át levezetik a Határárokba. Igy is jó lesz.

Szárazra tette *Zsilinszky* Mihály tanár, mint a dada a gyereket, az Alagutat. Egészen száraz. Most már csak a pótmunkákat kell megcsinálni. Ezekre a viztelenitési pótmunkákra még 300.000 korona van előirányozva. A város most azt kivánja a kormánytól, hogy vagy csinálja meg ezeket a pótlásokat, vagy adják át a 300,000 koronát és majd elintézi ezt a város. Végül maradna az Alagut tisztogatása és diszitése. Van olyan terv is, mely a két oldalfalára másfél ölnyi széles csikban az ezer év elmult tiz századát szeretné ráfestetni frescoszerüen. Kezdve Árpádon és végezvé most uralkodó Károly királyon. Ez megkivánná, hogy az Alagutat erősen világitsák nappal is. — Egy másik terv ugy véli, hogy képes hirdetésekkel volna jó tarkitani a kopár falak egyhanguságát.

Elkésve jön a tüzoltoság kimutatása a főváros területén volt tüzekről s ma csak az *április* havi statisztika fekszik előttünk, mely szerint április havában Budán 11 tüzeset volt, azok között is 3 kéménytüz és 3 szoba tüz. A többi öt is jelentéktelen.

„Bőr és cipő" sokat jelentő két szó, mely után buzgó fohász kél százezrek ajakán. Ezt a két szót cipőiparosaink szives figyelmébe ajánljuk, mert kiváló árut kapnak. Ez a „Bőr és Cipő" se nem bőr, se nem cipő, hanem papiros, a cipésziparosok jól szerkesztett, tartalmas, minden kérdést felölelő szaklapja, amit az is rokonszenvessé tesz, hogy a ki szerkeszti: *Veress* Mihály, a háboru tartamára szünetelő *Budai Hirlap*-nak volt a szerkesztője és a *Pester Lloyd* munkatársa.

Hajózás A Magy. Kir. Folyam és Tengerhajózási R. T. közhirré teszi, hogy *Kalocsa Foktőn* a teheráru forgalom számára rendszeres hajóállomást létesitett, mely junius 15-én nyilik meg.

Sebestyén Géza a budai szinkör igazgatója Szebeny emlékünnep alkalmából a következő levelet intézte Dr. Ripka Ferenchez a Krisztinavárosi Kaszinó elnökéhez:

„Szebeny Antal lélekemelő emlékének hódolni kiván a Budai Szinház is. E mély és bensőséges hódolat szerény külső jeléül bátorkodom idecsatoltan, — s jelen minőségemben minden esztendőben Antal-napján 500 azaz ötszáz koronát a Krisztinavárosi Kaszinó rendelkezésére bocsájtani azzal a tiszteletteljes kéréssel, hogy elhunyt elnöke nemes lelkének megfelelő nemes célra juttatni kegyeskedjék.

A Krisztinavárosi Kaszinó választmányy a legközelebbi ülésen határoz Sebestyén Géza nagylelkü adománya felől.

Ügyes ötletet közöl velünk az épitendő ó-budai hidfő partrészletének kiépitésére *Mottl* János mérnök. A hidfő mellett jobbról és balról alkossanak két parkszigetet, árkádozva, megfelelő tovább folytatandó kiépitéssel és ezekben a parkokban helyezzenek el egy-egy csinos, a helyhez szorosan kapcsolt stilusu, nem tulnagy pavillont, melyekben valami különlegességet, pl. fajgyümölcsöt, fajborokat árulnak, ami nagy közönséget vonzana ide s ezzel a hid a környékének idegenforgalmát nagy mértékben emelnék. — Lapunk egy másik kedves barátja *S. D.* pedig azt javasolja, hogy a hid mellett a Dunán, a Margitszigethez kapcsoltan *tutajvendéglőt* épittessen a főváros, ózondus levegőben, remek kilátással a budai hegyekre.

A Budai Szinkör e heti műsora: Hétfő: Bobherceg (Albert Erzsivel). Kedd: Arányos. Szerda: Venyerkák. Csütörtök: Lakmé. Péntek: Mozitündér. Szombat d. u.: Táncos grófné, este: Carmen, Albert Erzsivel. Vasárnap d. u.: Csókon szerzett vőlegény, este: Mozitündér.

Zsirárusitás. A községi élelmiszerárusitó-üzem a községi lóhusüzem elárusitó helyein kivül — a zsirjegyek a következő henteseknél is beválthatók lesznek: *I. kerület:* Farkas Sándor Fehérvári-ut 44. Frank Rudolf Kereszt-utca 6. Özv. Horváth Lajosné Fehérvári-ut 8. Macskási Gyula Táltos-utca 7—9. Pursch István Márvány-utca 40. Rutényi Kálmán Szarvas-tér 6. Szeuszinszky Alfréd Fehérvári-ut 56. Timár Sándor Krisztina-körut 8. Tomasovich Rezső Döbrentei-utca 16. Vermes Mátyás Pálya-utca 7. *II. kerület.* Alföldi Ferenc Széna-tér 1. Bpesti huskereskedelmi R.-T. a csarnokban, II. ker. Fő-utca 77. Frech Ferenc Irmatér 1. Gombarovits Lajos Fő-utca 25. Gürtelschmied N. Ganz-utca 5. Mészáros János Lövőház-utca 9. Nagy Józsefné Batthyány-téri vásárcsarnok. Ökányi Imre Retek-utca 3. Turbéky Károlyné Batthyány-téri vásárcsarnok. *III. kerület:* Bertók Ödön Bécsi-ut 171. Kánási Lajos Zsigmond-utca 34. Kóber Rezső és Nagy I. Bécsi-ut 34. Molnár Bálintné Szentendrei-ut 21. Pavlik József Szentendrei-ut 22. Rábl Józsefné Kolossy-tér 7. Ruzicska József Szentendrei-ut 26. Vaszlavszky József Vörösvári-ut 138. Virág János Zsigmond-utca 43.

A VIII-ik hadikölcsön.

— Kibocsatára és feltételei. —

A pénzügyi kormány nem uj bankokat nyomat, a mi a pénzt értéktelenitené, hanem a meglévőt forgatja. Saját vagyonát, pénzének értékét emeli áz, a ki hadikölcsön jegyez.

Magyarország pénzügyi erőfeszitése ismét demonstrálni fogja az egész világ előtt, hogy itt egy életre való nemzet küzd a létért, amely nemzettel, mint Közép-Europa fontos tényezőjével mindenkor számolni kell.

A nyolcadik magyar hadikölcön kibocsátásokon csak egyféle papir kerül kibocsájtásra és pedig 5½%-os adómentes állami *járadékkölcsön*, mely azonban a befektetett tőkének még mindig 6%-os *kamatozását* biztositja. Az uj hadikölcsön szintén alkalmas a gyámoltak és gondnokoltak pénzének elhelyezésére.

A nyolcadik hadikölcsönből 50, 100, 1000, 5000 és 10.000 koronás kötvényeket bocsájtanak ki, amelyek szelvényei *szeptember* és *március* elsején esedékesek.

A pénzügyi kormány garantálja azt, hogy a kölcsönt 1925. szeptember 1-ig fel nem mondja.

Az aláirás *junius 12-én* kezdődik és egy teljes hónapig tart, ugy, hogy az utolsó jegyési nap *julius 11.*

A *részletekben* való lefizetés kedvezményét is nyujtja a nyolcadik hadikölcsön olyképen, hogy a jegyzés alkalmával a jegyzett összegnek csak 10%-a fizetendő le. Ebben az esetben a jegyzési árfolyam 92.50 k., amely összeg négy egyenlő részletben fizetendő le és pedig augusztus 5-ig, augusztus 24-ig, szeptember 10-ig, illetve az utolsó részlet szeptember 23-ig. Ez a kedvezmény azonban csak 100 koronát meghaladó jegyzésnél vehető igénybe.

Az 1914. augusztus 1-e előtt *betéti könyvek* is felhasználhatók a nyolcadik hadikölcsön céljaira teljes összegükben.

A jegyzést megkönyiti, hogy az Osztrák Magyar Bank és a Hadikölcsönpénztár a *kötvénye névértékének 75 százalékáig terjedő lombard kölcsönt adnak* a mindenkori hivatalos váltóleszámitolási kamatlábon, kivánatra azonban évi 5% lombard kamatlábot is garantálnak és pedig teljes *hát évre*, vagyis 1924. junius 30-ig. Ugyanilyen feltételek mellett lombardiroznak egyéb értékpapirokat is.

A nyolcadik hadikölcsön birtokosai azzal *hadinyereségadót is fizethetnek*, amely esetben a hadikölcsönkötvények minden 100 kor. névértéke 92 koronával kerül elszámolásra. Ugyanilyen árfolyamon fogják elfogadni fizetés gyanánt a nyolcadik hadikölcsön kötvényeit, a háboru után a *leszerelés folytán eladásra kerülő javak eladásánál*, illetve elárverezésénél. A leszerelési javak eladásánál általában *előnyben fogják részesiteni* azokat, akik igazolják, hegy *saját* jegyzésü hadikölcsönkötvényekkel fizetik ki a vételárat.

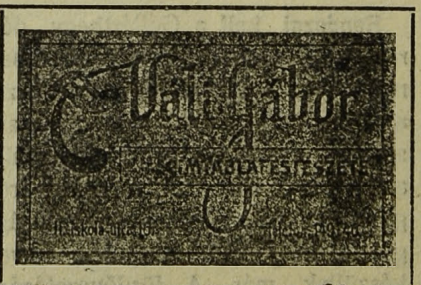

Közgazdaság

Harmincz millió koronával alakult meg az *EGISZ* jobban mondva az *Egyesült Gyógyfürdők, Ingatlanok és Szállók Részveny-Társaság* és nem — ahogy sajtóhibából nálunk megjelent — háromszázezer koronával, amit nem is kellett volna helyrergazitanunk, mert egyrészt utaltunk erre a vezércikkben, másrészt mindenki tudja, hogy a *Magyar Bank* és kereskedelmi R. T. oly hatalmas pénzintézet, mely százezres alapitásokkal nem foglalkozik.

Magyar Unió-Bank R.-T. cég alatt uj pénzintézet alakult ma 21 millió korona befizetett alaptőkével. A részvénytársaság célja az alapitók által megnevezett különböző ipari és gazdasági vállalatok financirozása, fejlesztése és vezetésének egységesitése, egyben mindennemű bankszerű üzletág folytatása. Az igazgatóság tagjai: gróf *Ráday* Gedeon elnök, dr. *Jankovich* Béla, *György* Endre, báró *Gillányi* Sáneor, *Szsbó* Lajos, *Weisz* Jónás, *Hentz* Gyula, *Szabó* Ernő, *Tibold* Sándor és dr. *Gerő* Vilmos vazérigazgató.

Az egyetlen külföldi biztositó társaság a *Hollandi* volt, mely a világháboru folyamán bizonyitotta hozzánk való rokonszenvét és *Magyar Hollandi*-vá lett. A Magyar Hollandi Biztositó r.-t., amely tudvalevően kizárólag életbiztositással foglalkozó társaság, most tartotta meg második évi rendes közgyülését. Biztositásainak állománya 69.2 millió korona tőkére szóló 21.610 darab életbiztositás. Életjáradék 11.013 K. Az egész évi dij és kamatbevétel 3.5 millió korona a tartalékok ellenértéke 14.9 millió, kizárólag magyar értékpapirokba fektetve. Mult évi tiszta nyereség 75.185 K, amelyből osztalékul öt százalék kerül kifizetésre. A mérlegben a nyugdijalap 302.769 koronával szerepel.

A Villamos Városi Vasut R. T. most közzétett mérlege 18,452.317 K összbevétel mellett mindössze 1,153,202 K nyereséggel zárult. A Társaság részvénytőkéje 27,250.000 K, beruházásai 47,713.298 K-val szerepelnek a mérlegben. Hitelezőknek a vállalat több mint 17 és fél millió koronával tartozik.

Szerkeszti:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Jó kézirással biró kezdő **irodai kisasszonyt** keresünk. — Irásbeli ajánlatot fizetési igény megjelölésével kérünk. Esetleg félnapra. II., Fő-utca 7. szám alá a kiadóhivatali fiókba.

Szép sárga him kanári mellé keresek fiatal sárga nöstényt. Költést megosztjuk. Értesitést kérek II., Fő-u. 7. kiadófiókba.

Irodistát keres egy budai gépgyár. Ajánlatok személyes átadása kéretnek: Budapest, I. ker., Fehérvári-ut 110. szám alatt, a gyárgondnoknál.

Földbirtok 25—50 holdnyi nagyságban, Buda közelében megvételre kerestetik *Ügynökök dijazva.* Levélbeli ajánlatok e lap szerkesztőségének küldendők I. Bors-u. 24

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai műintézet r.-t.-nál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 581. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. junius 23.

Budai árvák.

Mindig a szivünkbe markol az a szó, hogy — *árva*, a világháboru ugy hozta, hogy most már vért sajtol a markolása. Félelmetesen megnőtt ez a szó azzal, hogy *hadi árva*. Csoda-e, ha érző szivü emberek minden szabad idejüket ennek szentelik? Aki belelát abba a végtelenül szomoru világba, melyet a nyomorgó özvegyek és hadban járó apák elhagyott gyermekei alkotnak, annak szivét megfogja ez a hétszeres fekete fátyollal letakart látomány és többé nem ereszti el.

Van, aki megijed tőle és megbénult szivvel-kézzel nem mer hozzányulni, hogy segitsen. Az ilyen ijedt emberek vezetése alatt álló emberbaráti intézmények meg is bénultak, megszüntek, nem mertek és nem tudtak belekapcsolódni a mostani világáramlásba.

De aki megértette a kor szavát, az lehetségessé tette a lehetetlent, épitett, alkotott, gyarapitott s ma egyes kicsinek látszott intézmények, mint valami óriási patyolat, törlik le századok és ezrek szeméről a kétségbeesés könnyeit.

Az emberszeretet sivárnak tudott mezejére bizalommal lép az, aki a Klotild Szeretetház Egyesület legutóbbi közgyülése lelkes, komoly hangulatát látta és meghallgatta az elnök, dr. *Ripka* Ferenc elnöki beszédét, mely kiterjedt az egyesület 41 éves multjára, jelenére és jövőjére. Egyetlen egy közismert frázist nem mondott. Eredményekkel számolt be, mint az emberszeretet nagy üzletének becsületes, igaz sáfárja. *Harmadszor* szólott most a közgyüléshez mint elnök és e három év eredménye lelkes tüntetésre birta a közgyülés tagjait, mely első sorban az ügybuzgó elnöknek szólt.

E három év alatt a Klotild árvaház az ország első árvaházai közé küzdötte föl magát és ma 120 árvát gondoz, a minél többet máshol sem gondoznak. A világháboru parancsolta keserü szükségletek hozták meg a *Klotild szeretetház reneszánszát*. A háboru első évében vették tervbe 50 hadi árva ellátását és büszkén vallhatja az egyesület, hogy már egy éve neveli is őket, fölépitve a hajlékukat, tőkét szerezve teljes kiképeztetésükre. *Intelligens iparosokat* nevelnek belőlük, a magyar ipar jövendő oszlopos tagjait. Amit tanácskozásokon teoretikusan megbeszélnek, ankéteken szavalnak, azt a *Klotild* szeretetház gyakorlatilag már keresztül is vitte, példát állitva az ország elé. Nagy küzdelemmel járt, de a közönség megértette és lehetővé tette, hogy a régebben 30 ezer, utóbb 50 ezer koronás költségvetéssel dolgozó egyesület ma már 135 ezer koronát szánhat évenkint az árvák nevelésére. Vagyona gyarapodik s ma már közel jár a fél millióhoz.

Az igy vezetett egyesület autonómiájába nyulni nem szabad, ahogy azt a kormány tervezi. A felsőbb gyámkodásra lehet sok helyen szükség, de gondosan kerülni kell a kormánynak, hogy az ily nagy arányokban fejlődő, a kor szellemét megértő, hivatásának ily magasztos, megható módon eleget tevő egyesület müködésére bilincseket rakjon, vezetőinek nemes ambicióját lehütse.

A Klotild szeretetház egyesület ma azon az uton van, hogy Budának vezető árvaháza legyen, mely mint központ fogja intézni Buda árvaügyét, a mire teljes garanciát nyujt vezetőinek nagy érzéseket sugárzó szive, megértő elméje és a vezetésre való hivatottsága.

A Klotild szeretetház

egyesület közgyüléséről tudósitónk a következőkben számol be:

Diszes közönség jött össze e hó 16-án vasárnap délelőtt a *Klotild* szeretetház nagytermében.

Valami különüs ünneplő hangulat vett erőt az egész társaságon és nagy csend fogadta dr. Ripka Ferenc elnök megnyitóját, aki vázlatosan beszámolt az egyesület mult évi működéséről, visszapillantást vetett a multra és képet rajzolt a jövőről. Ma 120 árvát gondoz az egyesület s azok között 62 a hadi árva. Ötvenezer koronáról 135 ezerre emelkedett az évi költségvetés s erre meg van a fedezet. Tavaly 30.000 korona lombardkölcsönt vett föl az egyesület a Magyar Banknál, mert olcsóbban él, ha forgó tőke áll rendelkezésére. Megemlékezett az egyesület halottjairól: Hállay Ferencné másodelnök, Röser János, a nevelési bizottság elnöke, Hegedüs János és Petri Mór ügybuzgó tagokat veszitette el a szeretetház, akiknek emlékét minden módon megőrzik. Köszönetet mondott odaadó működésükért az elnök: özv. *Keinz* Jánosnénak, aki az elhunyt másodelnöknő teendőit végezte megható lelkesedéssel és gondossággal, *Kolár* Nándor pénztárosnak, *Pakányi* Ferenc gondnoknak, dr. *Pákozdy* Károly főorvosnak, aki meleg szeretettel áldoz időt és fáradságot, amikor egy pályázat alkalmával 100 gyermeket is megvizsgál és dr. *Szabó* Árpád titkárnak, az ő rendkivüli ügybuzgalmáért és lelkes közreműködéseért, — végül megköszönte a sok nemesszivü emberbarát áldozatkészségét. A zajos ovációkban részesülő elnök végül azt inditványozta, hogy Klotild főhercegnőt, a védnöknőt táviratban üdvözölje a közgyülés.

Ezután dr. *Szabó* Árpád titkár olvasta föl nagy gonddal és irói lendülettel szerkesztett évi jelentését, melyet tapsokkal honorált a hálás közönség.

A záró számadásokat *Kolár* Nándor terjesztette elő s azokat elfogadták.

Elnök inditványára egyhangulag özv. *Keinz* Jánosnét választották meg másodelnöknek és kiegészitették a választmányt.

A belügyminiszter leiratát, mely az egységes eljárás céljából létesitendő központi szervezet alá való rendelést kivánja, a közgyülés azzal vette tudomásul, hogy saját autonom hatáskörét *nem áldozza* föl, hanem a választmányba meghivja e központ két kiküldöttjét.

Szólásra kelt föl ezután dr. *Küffer* Béla, aki mint jogász 42 év előtt lépett az egyesületbe mint jegyző és a legnagyobb elismeréssel van a mai vezetés és az elnök rendkivüli ügybuzgalma és tevékenysége iránt.

Azután a 120 árva vonult fel, énekelt, az egyik szavalt is s a Hymnusz hangjai mellett oszlott szét az ünneplő közönség.

Napló: Buda, jun. 22.

A mult megmutatta, hogy a müszaki emberek, bármily fenséges, világra szóló városrendező terveket lennének is képesek produkálni — irja *Fábián* Gáspár — azoknak megvalósitásához ők maguk gyöngék, elégtelenek. Sőt erre a célra az államhatalom támogatásának teljes sulya sem elegendő még. Ne feledjük, hogy Bécs belvárosának szabályozását és annak óriás költségeken való kiépitését a *császár* akarata inditotta meg és hajtotta végre! Szolgáljon ez e mi számunkra is intő és buzditó például. Ragadjuk meg az alkalmat, a háboru dicsőséges befejezését, és irányitsuk ifju *királyunk* figyelmét országa fővárosára, hogy azt az *Ő akarata* tegye naggyá, széppé, világvároshoz méltóvá, amiként Bécset azzá tette elődének akarata. Elvégre *Buda* az ő világraszólóan szép királyi széke.

35 hadbavonult fővárosi tisztviselőt választott meg a tanács a legutóbbi választások alkalmával a különböző megüresedett állásokra, ami azt bizonyitja, hogy az uj méltányos rendszer különös tekintettel volt épen a hadbavonultakra. Van ebben valami megnyugtató és melegebb érzéseket visszatükröző vonás.

Katasztrófát okozott az Ördögárok 1875-ben, amikor elöntötte Budát egy zápor után. Nem is olyan öreg emberek egészen jól emlékeznek reá, amikor viz alatt állott a Városmajor, a Vérmező és az Ördögárok betorkolásánál álló kétemeletes ház bedőlt, mint a kártyaház, az alatta folyó árokba. Ezt a katasztrófát az a könyökszerü hajlás okozta a fogaskerekü vasut állomásánál, a hol öt hid épült az Ördögárok fölé, megszükitve medrét. Állandó halálos veszedelem fenyegette ott Budát, mely *most megszünt*. Az Ördögárok nem ott jön többé, mert uj medre az Uj János-kórház előtt nem fordul el, hanem egyenesen tovább halad és besiet a fogaskerekü töltésén nyitva álló kapuba, mely a Városmajor végén levő faiskolába vezet. Nincs a lefolyó viznek sehol többet torlódása. — Azt a részt pedig a fogaskerekü vasut állomása és a kórház előtt álló vámházikó között világvárosi módon rendezik. Valóságos *kapunyitás* lesz ez a Hüvösvölgy számára. Az árkot betemetik, a sok hidat kihajigálják és a Retek-utcát folytatják ugy, ahogy elejétől indul. A közuti sinjei egyenesen haladnak tovább az uttesten (nem lesz ott az a kellemetlen forduló), az ut közepén levő sétahely tovább megy és a mostani fasortól jobbra lesz a kocsiut a beboltozott Ördögárok felett. A vámházikóval szemben uj utca nyilik keresztben a Drasche-féle telken át s a sarkán kis tér lesz jobbról-balról. A Hüvösvölgy életét fojtogató egyik kéz, a téglavető, megszünt, még csak a temetőt kell áthelyezni és megindulhat Buda egészséges fejlődése a nagy szépségü Hüvösvölgy és Zugliget felé. Igy *Fock* Ede tanácsnok egyik nagyhorderejü kedves tervét valósitja meg, amiben elsőrendü segitőtársa *Solty* Lajos müszaki főtanácsos. A rendezés 460 ezer koronába kerül, de 9 méteres kocsiutat és 7 méteres sétautat kap a Retek-utca.

Mit kiván a tanitóság? Tudvalevő, hogy a tanács javaslatával szemben a tanitóság gyülése memorandumot dolgozott ki és terjesztett a tanács elé. Ennek rövid kivonatát adta beszédében *Szilágyi* Károly, mely kiterjed a memorandum minden pontjára és elsősorban kéri az oklevéllel, illetve képesitéssel eltöltött összes szolgálati éveknek a fizetési fokozatokba való beszámitását. To-

vábbá kéri az összes ideiglenes, helyettes és megbizott oktatóknak egy évi szolgálat után rendes óvónőkké, szaktanitókká való megválasztását. Kéri lakbérüknek a katonatiszti lakbérkulcs szerinti megállapitását. Kéri az összes oktatói mellékmunka után járó illetményüknek 150%-kal való felemelését 1917. évi szeptemberig visszamenő hatállyal. Ideértve a jelenlegi kisegitő iskolai pótlék 150 %-os felemelését és nyugdijba való beszámitását is. Kéri azonnal egyszeri 1000 korona fővárosi pótlékot a főváros különös drágasági viszonyaira való tekintettel. Kivánja a természetbeni ellátásnak intenzivebbé tételét, az oktató személyzet bizalmi embereinek bevonásával és ellenőrzésével. Kéri, hogy az e kivánságokkal kiegészitett tanácsi javaslat azonnal rendkivüli közgyülés elé terjesztessék és annak elfogadása után a miniszteri jóváhagyás bevárás nélkül és uj illetmények előlegképen folyósittassanak.

A spekuláció már megindult és a főváros lakásépitő akcióját akarja kihasználni. Halálra itélt, lebontásra szánt ócska viskók *átépitésében* véli a maga hasznát feltalálni, számitva arra, hogy a lakásinségre való tekintettel bele megy a város az utbanálló ócska házak restaurálásába. Ilyen ház áll a *Fiume* szállóval szemben, a Lánchid-utca és Ybl Miklós-tér sarkán. Cserző timár háza lehetett, ahogy a bőr szárításra berendezett padlás is bizonyitja. Erősen kiáll az amugy is szük utcába és mélyen is fekszik. Mielőbb le kellene bontani. Most *Németh* és *társai* átépitési engedélyt kértek rá, tekintettel a lakásinségre. Bünt követne el a város, ha az engedélyt megadná. Ez nem megoldás, a lakásinségen való segitésből nagyon kilátszik a — hadi lóláb. Hadi milliomosok épitsenek uj házakat.

Magyarázatot ad és annak közlésére fölkérte lapunk szerkesztőjét a Krisztinavárosi Kaszinó egy társadalmilag számottevő, de a közszerepléstől távol álló tagja:

Nagyon fáj egy *budai ujság* feje *Szigeti* János orsz. képviselő miatt, mert a Krisztinavárosi Kaszinó évi jelentése nem foglalkozott vele, mintha a jövendő képviselőválasztás a kaszinói jelentésnek ezen a kimaradt nehány szaván mulna. E cikk valószinüleg nem a képviselő tudtával iródott, aki annak a lapnak egyik szerkesztője, de a ki kevés sulyt helyezhet a jelentés e feledékenységére, mert hisz a képviselő ur is megfeledkezett arról, hogy e minőségében bemutatkozzék a Kaszinónak, — megköszönni a Ripka- és Percel-párti tagoknak, akik a párthűség elve alapján segitették bele a képviselői székbe. De megfeledkezett a képviselő ur arról is, hogy ő nemcsak a Méhkas és a Gellért vidéke képviselője, hanem az egész kerületé. Egymást szülik a feledékenységek s azok közül csak a *szabadpolgári* zászló emelkedik ki, melyet sokan a saját diszzászlójuknak szeretnének a maguk részére kisajátitani, de nem vállalják a kerületi közmunkát és szeretnék kirekeszteni a szabadpolgárok közül azokat, akik dolgoznak. Az ilyen viszálykeltő cikk dacára sem adjuk oda a zászlot és maradunk hű és szorgalmas szabad polgárok.

Egy kaszinól tag.

Kétezer család keres lakást Budapesten és ötszáz olyan mátkapár van, amely lakás hiányában nem tud egybekelni. Azért fontos kérdés az *illetéktelen egyéneknek* eltávolitása és a *beköltözés* megszoritása is. Ahogy a „Fővárosi Hirlap" értesül — e tekintetben tárgyalások vannak folyamatban a kormány és a főváros között. Nem kevesebb, mint 200,000 ember költözött be Budapestre a háboru alatt. Részben ittragadt menekülők, részben a nagyobb kereset után vágyók, részben pedig meggazdagodottak. Ez az utóbbi vállfaj az, amelynek legkevesebb joga van ittmaradni. Ezek legnagyobbrészt vidéki lakásukat sem adták föl, ellenben a fővárosban oly szükséges lakásokat lefoglalva tartják, mert itt jobb és kényelmesebb ellátást kapnak. Itt van ennivaló, itt van tüzelő, itt van szórakozás és pénzért Budapesten mindent meg tudnak szerezni, amihez vidéken nem tudnak hozzájutni.

Lehetetlen állapotra mutatott rá a főváros egyik bizottságának ülésén dr. *Havass* Rezső. A közélelmezés nehézségeinek, az élelmiszerek drágulásának egyik okát az ide beözönlött, itt letelepült idegenekben látja. Budapest nyitva mindenki számára. Ilyent nem is látni sehol a világon, hogy a világháboru kellős közepén akárki bejöhet Budapestre, vasutnál sehol sem utlevél, semmi, egyszerüen, aki idejön, az itt van, itt marad és ha tetszik neki, letelepszik. Hónapokon keresztül itt vannak. Ez a rákfenéje az egész ellátás kérdésének. Körülbelül kétszázezerre taksálja ezeknek a számát, adót nem fizetnek, nem szolgálnak semmi tekintetben a főváros javára, hanem elveszik tőlünk azt, ami bennünket megillet. — Budán derüre-borura vásárolják az őspolgárság apró házait és szoritják ki, vidékre az őslakókat.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

NYÁRI
tanfolyamok
GYORSIRÁS,
GÉPIRÁS,
KÖNYVVITEL
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Ugaron a hegyvidék.

— Elhanyagolt természeti kincsek. —
Irta: *Lendl* Adolf dr.

Szép, kellemes kirándulóhelyek bőven találhatók a budai oldalon; azonban a legtöbbnek nincsen megfelelő közlekedési vonala. A Fogaskerekü Vasut, amely előreláthatóan — az uj gazda kezén — fokozottabb forgalom lebonyolitására fog nemsokára vállalkozni és talán meghosszabbitva messze fekvő uj területekre és villavárosokba vezetni, fontos tényezője leend e külső vidékeknek. Kivánatos volna ezzel kapcsolatban a különösen látogatott helyeknek (Szarvas, Disznófő, Fácán, Jánoshegyvendéglője stb.) modern kiépitése. De ez mind magától jő, ha a főváros idegenforgalma legalább részben erre felé terelödik.

A budai hegyeknek déli része, a Farkasvölgy, Sasad, Mártonhegy, stb. szintugy a Kelenföld inkább az ujonnan alapitandó lakóhelyül szolgáló, kertes városrészek, csinos telepek létesitére való; a Zugliget — Hüvösvölgyi vonal ellenben a kirándulók tömegeit vigye az erdőkbe s a nyári villák közé.

Ennek érdekében még sok tenni valónk volna. Külföldön a hárshegyi, vagy pálvölgyi barlangot, a Pozsonyhegy kilátó tornyát, vagy mást a természetövezte szépségében kincses hely gyanánt emlegetnék; mi pedig elhanyagoljuk. A budai hegyek ismertetése turisztikai tekintetből, földtani felmérése és kutatása egyik közeleső feladatunk volna. Dr. *Lóczy* Lajos tudós professzor nehány év óta ezen dolgozik már, hogy terjedelmesebben feltárhassuk a legszebb részeket.

A budai oldal gazdag történelmi vonatkozásokban. Dicső tettekről regélő, nagy elődökről szóló emlékek sokfelé találhatók, kezdve a magyaroknak Árpád vezér idején elsö átkelésétől a Kelenföldön, egészen báró Eötvös József csendes magányban álló házáig. A szép Juhászné, a Remete, a Disznófő, Kisczell, Martinovics és társainak vesztőhelye, a Honvédsir stb. mindegyik egy-egy legendába foglalható és világhirre ment vala régen e nemzeti szent helyek története, ha külföldi nagyvárosok dicsekedhetnének ilyenekkel. Mi pedig — magunk is csak alig tudunk róla.

A jótörekvésü, bár szerény működésü és csak a maga erejére utalt Magyar Turista-Egyesület buzgólkodása ebben nem elégitheti ki a nagy igényeket. A főváros igyekezete a budai vidékek feltárása érdekében dicséretes, azonban *nem elégséges*. Ne csak a mi szokott kiránduló közönségünkkel számoljunk, hanem idegen tömegek idevonzására gondoljunk. A turisztika fejlesztése egyik legfőbb óhajunk kell, hogy legyen s ez főként a szép budai hegyekbe vezessen, testi-lelki üdülést kereső, szabad természetet szerető százezreket; jóval többet, mint eddig. Nem meddő befektetése volna ez a fővárosnak.

Van már Idegenforgalmi Hivatalunk; a székesfővárosi hatóság vezetése alatt áll; talán ezért nincsen dotációja? Én *modern berendezésü szállókat* épittetnék a hivatal gondozásában a budai oldalon, kettőthármat egymásután; mert az az utas, aki a pesti oldal, mondjuk a Dunapart szállóiba jut, nem látja a budai hegyek szépségeit, legfeljebb csak az ablakból. Nem is időzik itt; elvégzi a dolgát és megy vissza Bécsbe, vagy esetleg a Tátrába. Magától nem nő az idegenforgalom és nem halad a turisztika sehol a világon; segitői kell, hogy legyenek, amik nem merülhetnek ki a hivatalos cimben, hatósági jellegben és nyomtatott papirosokban. A budai oldal modern módon való felkarolása egyik legfontosabb tényezője volna idegenforgalmunk fokozásának. Budapest nagy város lesz — ne késlekedjünk vele, mert különben majd arra ébredünk, hogy egyszerre csak *német* klubház és szálló épül valahol a budai hegyekben.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMŰT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3,

Veszek
mindenféle
régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán
figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

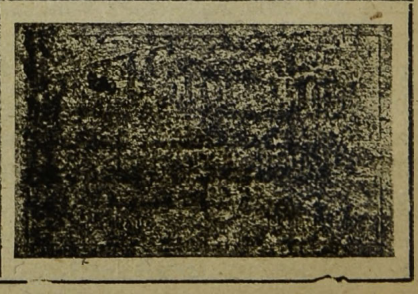

Hirek

Kelenföld papja vagy a hogy hivatalosan nevezik: *a Budapest-Kelenföldi kitett káplánság*, mint a tabáni római-katholikus plébánia expoziturája julius hó 1.-ével megkezdi működését. Ekként határozott a törvényhatóság f. hó 15.-i közgyülése a tanács, jogügyi és pénzügyi bizottság egyértelmü javaslata alapján. A káplánság szervezése folytán a tabáni plébánia harmadik segédlelkészi állása megszünik, de azért az uj expozitura a tabáni plébános joghatóságának és stoláris jövedelmeinek érintetlensége mellett fog tevékenykedni. Az uj káplánság hatásköre Kelenföldnek, a Duna, gellérthegyi citadella, Rezeda-utca és Délivasut pályateste által határolt részére terjed ki; temploma gyanánt a Verpeléti-ut 15. szám alatt levő *kisegitő kápolna* fog szolgálni; hivatalos helyisége pedig valamely bérelt helyiségben lesz ideiglenesen. A törvényhatóság határozatából az uj káplánság tisztét *Farkas* Alberik zirczi áldozár fogja betölteni, tekintettel arra, hogy a tervbe vett kelenföldi plébánia vezetését már régebben a zircziek rendje vállalta magára. Az orgonista és templomszolgai állások szervezéséről a Kisegitő Kápolna Bizottság és a tabáni plebánia, a székesfőváros teljes tehermentesitésével gondoskodik. — Ebből az alkalomból rá kell mutatnunk arra, hogy a Kelenföldre *az I. kerület összes katholikus lakóinak 40%-a*, azaz összesen 20,633 lélek jut; s igazán bántó dolog, hogy ennek a nagy jövőjü és rendkivül intelligens társadalmat felölelő vidéknek még csak *temploma sincsen.* — Hisszük, hogy az előző számainkban jelzett templom-épitő mozgalom mihamarább eredményre fog vezetni.

Lohr Józsefet az I. ker. elöljáróság volt igazgatóját a kit csak a közelmultban hivtak meg a közélelmezési hivatal segédhivatalának főigazgatói állására, — most Windischgrätz Lajos herceg miniszter ujabb bizalmával tüntette ki és megbizta a közélelmezési hivatal házipénztárának vezetésével, mint főpénztárost.

Egy pár száz tanitónő, aki hivatását nem tölti be teljesen és hiven, nem tölti be az állását ugy, amint tőle joggal követelik, mert vannak igen sokan, akik hónapokon, féléven, sőt egész éven keresztül az iskolának feléje sem mennek, az állásukat tehát be sem töltik, ennek következtében válik szükségessé, hogy százával kell a helyetteseket alkalmazni. — Igy mondta ezt el *Perczel* Béla, sőt tovább is ment és fölhivta a tanácsnoknak és a polgármesternek a figyelmét arra, hogy ezeknek a visszásságoknak gátat vessenek, mert ellenkező esetben megragadja a legelső alkalmat, fel fog szólalni és *névszerint* fogja megnevezni azokat, akik a közpénzen élősködnek, azonban az állásukkal járó kötelezettségeiknek eleget nem tesznek. Ezek főbbrészt városi alkalmazottaknak vagy fővárosi *bizottsági tagoknak a hozzátartozói.* — Keserü vádak ezek és igazak.

Kis polgárok segitése cimmel nagy érdekességü előadást tart a III. ker. Demokrata körben dr. *Löffler* Vilmos, a kör titkára julius első napjaiban. Tárgya főképen a Budapesti Kisipari Hitelszövetkezet ismertetése lesz, a harctérről hazaérkezőknek kamatnélküli kölcsönadása, a háboru által sujtottak felsegitése.

Szerelmi kalandjairól ismert *Casanova* Magyarországon is járt, a hogy azt *Held* Albert kikutatta. Casanova, amikor megtudott szökni az ólomkamarákból, Fiuméba menekült. Itt megismerkedett egy francia szinésznővel, akit az osztrák Hoyos Lajos gróf hozott magával Párisból. Hoyos gróf nejének érkezése alkalmából megkérte Casanovát, aki épen Budára készült, hogy az itteni török fürdőkben gyógyitsa köszvényét, — vinné magával a francia szinésznőt, akit azonban megszöktettett mellőle Pécsről Kisfaludy János sümegi földbirtokos. Lehangoltan ért Budára, ahol Tabánban, Kosztjics Péter vendéglősnél vett szállást. Ez a ház még ma is áll a Hadnagy-utcában. Kosztjics leánya a 16 éves Száva szolgálta ki Casanovát, aki a gőzfürdőkben, ahol rendes masszáskurát is vett, napról-napra jobban helyreállt. Kosztjics Száva már az első héten a kalandorba szeretett, de a leány két udvarlója, Velics Péter és Markocac Péter féltékenyen vigyáztak a leányra, aki végül is abban állapodott meg Casanovával, hogy megszöknek. Casanova postakocsit rendel és éjnek idején sikerült is Szávát megszöktetnie. Azonban Velics és Markocac a postakocsit még a Gellérthegy tövében feltartóztatták és Casanovát félholtra verték, Velics rövid késével még a bokájába is szurt. A leányt hazavitték, Casanovát vérbe-fagyva az országuton hagyták. Csak másnap reggel tért magához. Pestre ment át, hogy Schneidner József belvárosi ötvösmesternél két napra kipihenje „budai fáradalmait.“ „Már attól féltem — irja rezignált hangon Casanova, hogy a Dunába dobnak. Ha ez Velencében történik, egy laguna lett volna a sirhelyem.“ Pesten Dobay századossal, régi ismerősével találkozott. Dobay egy orvossal megvizsgáltatta Casanovát és aztán a Tabánba sietett Kosztjics házába érdeklődni. Ott még mindig nagy volt a felfordulás, de Dobaynak szó nélkül kiadták Casanova hátrahagyott holmijait. Szávával is sikerül néhány szót váltani, aki Casanovának nem üzent egyebet, csak hogy Velics Péter megkérte a kezét és hat hét mulva el is veszi. Ezzel véget ért a Casanova budai kalandja.

A demokraták pártja *Kelenföldön* e hét keddjén gyült össze *rendkivüli* közgyülésre, melyen a párt elnöke, dr. *Lisser* Emil elnökölt és a közgyülésen ujból bizalmat szavazott *Gellért* Ignác ügyvezető elnöknek és *Bokros* Béla főtitkárnak, amivel kellemesen és a párttagok általános megelégedésére simitották el a párt egy belső házi ügyét. A pártélet a Budafoki-ut 29. szám alatti jóhirü *Frank*-féle vendéglővel kapcsolatos helyiségében a nyár dacára eléggé élénk és a *szombati* pártvacsorákon nagy számmal találkoznak a tagok. A párt vezetésében és társadalmi érintkezésében élénken vesznek részt: Haasz Miklós, Sándor Fülöp és Kutlánya János alelnökök, Fábián József igazgatósági elnök, Valpatics István, a számvizsgáló bizottság elnöke, Sebestyén Kálmán igazgató, Kondor Dezső főjegyző, Erdős Lajos gazda, Fischhof Oskár háznagy és a mindenki szeretetében egyaránt részesedő főpénztáros: Kramer Adolf.

Konya Ferike elveszett kis imakönyve átvehető Krisztina-körut 139., a kalapos üzletben.

Erőszak esett a kapucinusokon. Örök idő óta övék volt a II. kerületi Fő-utca 38. számu telek és a rajta épült ház. Valami zavaros időkben magára telekkönyveztette a székesfőváros és a tanács a kapucinus barátok lakásán kivül eső részt kiadta magánosoknak és a Budai Zenedének. A mostani rendfőnök rájött erre a viszás állapotra és kimutatta, hogy a város eljárása nem jogos. Föl is kereste annak idején *Bárczy* polgármestert, aki kedvesen megbiztatta a főnököt és az ügy egyelőre aludt is volna, ha véletlenül, épen a kapucinosoknál nem óhajtott volna a bolgár király egy *bolgár internátust* elhelyezni, a mi kedves lett volna nekünk budaiaknak. 50 bolgár ifju számára helyet kellett volna csinálni a rendházban s ekkor ujra fölmerült a tulajdonjog kérdése. A rendfőnök csak oly feltétellel vállalta volna az internátus felállitását, ha ezt a vitás tulajdonjogot rendezi a város. A dolog huzódott, időközben rettenetesen megdrágult az élelmezés s igy ez a szép terv, a Margitrakparton sétáló bolgár fiukkal — elmaradt jobb időkre. Addig talán tisztázódik ez az erőszak is, ami a szegény kapucinusokon megesett.

Nász. Klemmenhorsti *Klemm* Józsát oltárhoz vezeti e hó 29-én reggel fél 8 órakor a krisztinavárosi templomban *Zimmerer* Rezső.

Óbuda külső részeinek várható fejlődésére mutattunk rá legutóbb, mely abban is nyilvánul, hogy ma ezeken a részeken élénkebb az ingatlanokat vásárló kedv. Legutóbb is dr. *Nánássy* Ödön vásárolta meg 292.000 koronáért özv. Szatmári Zsigmondné ingatlanát a Szöllő-utcában. Kisebb ingatlanokat vásároltak az *Ürömhegyen* Heuthaler Frigyes és ifj. Giegler István, Kardos Leó a Fényes Elek-utcában és Wagner Jakab a Buza-utcában.

Tornaverseny volt az óbudai Tornaegylet rendezésében junius 16-án a Héviziuti pályán. Nyolc fővárosi és két vidéki egyesület több mint 250 nevezéssel szerepelt. A *B. B. T. E.*, amelyik hét évi szünet után *Lindenbach* József atlétikai vezetővel az élén ujra megjelent Óbudán, szép sikert aratott. A versenyen az Ó. T. E. ifjuságának nagyfoku javulását észlelték s különösen *Hidvéghy-Nemes* Árpád eredményes munkáját dicsérték meg az illetékesek, aki egy napon két versenyt nyert meg elsőül. A rendezés sikerét *Seidl* József ismert képességei biztositották.

Széljegyzet: Az elöljáró ur a *Budai Napló* mult heti számában néhány szót ejtett jövő működéséről. Nem kértük ezt, nem kell tőle semmi garancia, mert egyénisége teljes programm. Ezt tudva, lépett fegyverbe mellette a *közszellem.* Egyet érjen csak el, hogy assistensei jól kezére dolgozzanak, áradjon ki az öreg ház minden zugából a *szociális* érzék. — A széljegyzet oka ez: „Egy hősi halott négy árvát hagyott egy beteges vasalónőre. A város határán laknak, nyaralótelepen, egy városi majoros oduban. — A novemberi szelek által letördelt galyakat szedték össze és ezen a cimen 50 K. pénzbirságra iléltettek (7 kor. napszám az összjövedelem). Sirás, jajgatás; mégis megindul ettől a hatósági ur és további vizsgálatot igér.“ — Elöljáró ur, csak annyit: figyelmeztesse az assistenseket, hogy lágyabb kézzel kötözzék a sebeket. *dr. L. J.*

Az Attila-nyomda Részvénytársaság az elmult napokban tartotta alakuló közgyülését. — A részvénytársaság az *I. kerületi polgárok erejéből* 60.000 K részvénytőkével alakult és megvette a Szent János-tér 1/a szám alatti Attila-nyomda berendezését, a mely kb. 2 hónap óta már uj gazdájának szolgálatában áll. — Az uj részvénytársaság célja egyfelől a kerület iparosainak, kereskedőinek és általában polgárságának nyomdai szükségletét *jól és olcsón* ellátni, másfelől a kerület polgárságának szervezkedéséhez szükséges *sajtópropaganda* eszközeit biztositani és a kerület *kulturális* érdekeit szolgálni. — A részvénytársaság ebbeli vállalkozását altruisztikusan kivánja végezni, a minek alapszabályai abban a formában adnak kifejezést, hogy a részvények 6%-os kamatozását meghaladó bevételek is a kerület *kulturájának fejlesztésére* forditandók. — Az alakuló közgyülés rendkivül nagy érdeklődés mellett folyt le és teljes egyhanguasággal hozta meg határozatait — Az igazgatóság tagjai lettek az első 3 évre: *Becsey* Antal, *Fernengel* Sámuel, *Hosszu* István, *Karvázy* János, *Kelló* Vilmos, *Klassohn* Gyula, *Máté* István, *Pakányi* Ferenc, *Pathó* István, *Schey* Ernő, *Stark* Ferenc és *Várnay* Alajos. — A felügyelő bizottság tagjaivá pedig 1 évi mandátummal megválasztották: *Hubert* Vilmos, *Krámer* Adolf, dr. *Natzler* Ervin, *Sógor* József, *Szabó* Sámuel és *Szatala* Emil részvényeseket. — A közgyülést követő igazgatósági ülésen az igazgatóság elnökévé *Becsey* Antalt, az igazgatóság kebeléből kiküldött végrehajtó bizottság tagjaivá pedig *Hosszu* Istvánt, *Klassohn* Gyulát és *Stark* Ferenc választották meg.

Társulnék

olyan reális vállalathoz 15—20 ezer koronával, mely megélhetést biztosit. Üzleti ügyekben jártas nőnek való foglalkozás előnyben részesül. Ajánlatok a lap kiadóhivatalába: I., Bors-utca 24. szám.

Eladó

Fehérvári-ut és Andor-ut sarkán 5700 öles telek, parcellázásra alkalmas. Értesitést ad levélbeli ajánlatra a kiadó fiókja: II., Fő-utca 7

Szép sárga

him kanári mellé keresek fiatal sárga nöstényt. Költést megosztjuk. Értesitést kérek II., Fő-u. 7. kiadófiókba.

Irodistát keres

egy budai gépgyár. Ajánlatok személyes átadása kéretik Budapest, I. ker., Fehérvári-ut 110. szám alatt, a gyárgondnoknál.

Nyaralót

vagy nyári lakást bérelnék esetleg megvennék Budán vagy a környeken. Értesitést, lakásbér és lakásbéosztás leirásával — kérek a kiadóba: I., Bors-u. 24. sz.

Földbirtok

25—50 holdnyi nagyságban, Buda közelében megvételre kerestetik *Ügynökök dijazva.* Levélbeli ajánlatok e lap szerkesztőségének küldendők I. Bors-u. 24

Jó kézirással biró kezdő **irodai kisasszonyt**

keresünk. — Irásbeli ajánlatot fizetési igény megjelölésével kérünk. Esetleg félnapra. II., Fő-utca 7. szám alá a kiadóhivatali fiókba.

Szülői értekezlet volt a mult héten a *fehérsastéri* polgári iskolában, amelynek sokszor hangoztatott célja: kapcsolatot teremteni a szülők és a tanárok között, a gyermekek helyes nevelése érdekében. *Sziklai* Béla igazgató meleg bevezető szavai után *Horváth* Ernő tanár olvasta fel nagyfontosságu és sok körültekintéssel megirt munkáját, a melyben rámutat minden egyes életpályára, a melyiken a gyerek tanulmányai alapján boldogulhat. Lelkére kötötte a nagyszámban jelenlévő szülőknek, hogy térjenek már el attól a furcsa előitélettől, hogy csak akkor adják gyermekeiket ipari pályára, ha nem tanulnak. Pontos adatokkal bizonyitotta, hogy legkönnyebben boldogul az életben a jó iparos és vagyont gyüjthet. Ez készitené elő a társadalmat az uj életre, a mikor nem kérdik, hogy kinek mi a foglalkozása, de kalapot emelnek a tudása és a müveltsége előtt. *Becsey* Antal főv. biz. tag, mint a nagyjövőju szerelőipartestület elnöke vett részt az értekezleten. Örömmel látta az egybegyült szülők odaadó figyelmét az előadottak iránt, és annak a szép reménynek adott kifejezést, hogy megértik a kor szavát, amikor gyermekeikből müvelt, tanult iparosokat nevelnek.

Gyerekek kártyáznak a budai parkok minden padján, ahol nem ölelkeznek orosz hadifoglyok facér cselédekkel. Erre a szomoru tünetre hivta föl a főkapitány figyelmét *Szigeti* János a közigazgatási bizottság ülésén, utalva arra, hogy a tanuló ifjuságnak szelleme a háboru alatt meglehetősen megromlott. A gimnázista diákok kávéházakba járnak és ott hazárdjátékokat játszanak. Aki sétatereken, vagy utcákon jár, láthatja, hogy még az ugynevezett „vonalozási játék“ és a „késdobás“ játéka is pénzre megy már. Gyakran lehet látni intelligens családokhoz tartozó diákgyerekeket különféle szerencsejátékokat játszani, ahol 10—20 koronás differenciák szerepelnek. Diákgyerekek járnak a lóversenyekre és az iskolában is, a szünetek alatt káros buzgalommal foglalkoznak a tipeléssel.

Egy koponya száz koronáért kapható a budapesti kórházak szolgáinál, még pedig kifőzve. Ezt megtudtuk *Perczel* Béla felszólalásából a pénzügyi bizottság legutóbbi ülésén, a mikor szóvá tette a mitrovicai kereskedő esetét, aki szivbajjal fölvétette magát a Szent Istvan-kórházba, ott néhány nap mulva meghalt és apja hiába exhumáltatta, mert a mikor a sirt felbontották, nem találtak ott egyebet, mint egy *női hullának* feldarabolt részeit, ellenben a keresett hullát nem találták meg. Az apa végig kereste a kórházakat, hullaházakat, kereste fiát, de a hulla eltünt. Maga a tiszti főorvos is megbotránkozott az eset fölött. Pedig a fiunál 600 korona készpénzt találtak, amiből futtotta volna a temetés költsége. De valószinüleg ezt a hullát is kifőzték a kórház szolgái.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

Palotaforradalom volt Óbudán. A máskor szolgaivá legörnyesztett hátgerincek, a helyesléstől hazuggá és sápadtá vértelenedett szájak, a géppé vált tagtársak, amelyek srófját a Vezér csavarintotta, — most felmondottak, titáni módon felkeltek és féktelen indulattal hasitották mereven a demokrata levegőt. A legerősebben lendülő igazságkeresés tört ki egy hatalmas összecsapásban (16 : 5-höz!). A demokrata-cárizmus béklyóit leverték, a zokogó alázatot, a stréberség feltolását dölyfös utálattal lemennyközvették. A dunaparti termeken egy tisztujitó közgyülés álölötözetében átviharzott az első rendcsinálás — a hivatalos lista ellenére. A szüzi fehér gárda a világtörténelem legvéresebb csatájával párhuzamosan haladó összeütközésben legyőzte az absolutizmust. A hangzavar gomolygása, a dühös szemek gyülöletszikrázása dermesztő csönddé minősült. S ott feküdt kiteritve, kitörülve, ceruzahegygyel megmérgezve az első halott: egy iskola-igazgató.

Gyér látogatottság mellett tie hó 15-én volt *Platthy* György dr. elnöklete alatt a tabáni II. számu iskolaszék utolsó értekezlete a folyó tanévben, amelyen az iskolaszékhez tartozó községi elemi iskolák igazgatói az elmult tanév eseményeire vonatkozó jelentésekben és statisztikai kimutatásokban számoltak be. — Az oktatás körül elért eredmények általában kielégitők, ami a jelenlegi nehéz viszonyok között az oktató-személyzet kötelességtudó, ernyedetlen munkásságát igazolja: s amelyért az iskolaszék ugy az egyes intézetek vezetőinek, mint a tantestületek tagjainak elismerését és köszönetét fejezte ki. — Sajnosan kell azonban megállapitanunk, hogy az *iskola-mulasztások* statisztikája az elmult tanévben sem mutatott javulást; ez a körülmény a közoktatásügyi hatóságnak most már elodázhatatlan kötelességévé teszi az I. kerületi bizottsági tagok által annyiszor sürgetett kerületi *iskolaügyi előadó tisztség haladéktalan megszervezését*. Végül *Gombos* pénztárnok ismertette az iskolaszék anyagi helyzetét, amely kb. 6000.— K. egyenleget tüntet fel.

Csokoládét, sokat, egész gyárral kap Óbuda Bécs felőli határa, hogy kifelé és befelé elduguljon — az a sok szép terv, mely a Vörösvári-út és annak bécsi-uti folytatásából: villasorral szegélyezett tisztviselőtelepet, vagy a párisi mintára stilszerüen kiképzett erdei utat csinál. *Gerbaud*, a franciának maradt Gizella-téri milliomos eddigi üzemei kevesek. A fővárosnak már nincs olcsó pénzen megszerezhető telke, tehát szétnézett Óbudán! Összevásárolt minden megkapható telket — részint spekulációra is — ráfekszik hatalmas területekre (a Kochmeister gyártól kifelé), megakasztja az egészséges fejlődést. Oda nem valók gyárak, a melyek füstje állandóan délfelé száll és belepi egész Budát. Ennek a rendszertelen önkényes gyárépitkezésnek okvetlenül elejét kell venni. Mert a csokoládégyár füstje is büdös és kellemetlen.

Vésztjósló arányaival most emelkedik ki az iskolai mulasztók nagy gyermekserege és arra a kérdésre keseredik az ember: vajjon milyen lesz a jövendő társadalom, ha annak tényezői kivonják magukat a tudás megszerzése, a lélek és szív megmüvelése alól? Ijesztő számok szerepelnek az egyik 20 osztályos budai elemi iskola statisztikájában (melyet ugy hisszük, általánositani lehet). A fiuk 19,457: a leányok 23,556 igazolt órát és 2856 + 1193 igazolatlan órát mulasztottak. Összesen 47,032 óra. A különféle ácsorgások, kenyérkeresetre szoritás, szülői nemtörődés, elzüllés szomoru következménye és a fölöttes hatóságok nembánása segiti ezt.

A szimfonikusok zenéjében gyönyörködik ujból az állatkertet látogató közönség. A szimfonikusok *négyszer* egy héten esténkint, a népszerü zenekar kétszer; csütörtök és vasárnap délután és este gyönyörködteti a t. közönséget. A szimfonikus zenekart ezidén is *Szikla* Adolf, az opera népszerü és nagytudásu karmestere vezényli. A népszerü zenekar vezetésében változás állott be, amennyiben Rieger Alfréd, a kedves és szakavatott dirigens a margitszigeti szinházhoz szerződött karmesternek s igy helyébe Wieschendorff az opera tagja és zeneakadémiai tanár lép.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1 9 08. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Óvszer fertőző betegségek ellen.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:
Alapittatott 1845.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

Közgazdaság

Faküldemények szállitására vonatkozóla a Folyam- és Tengerhajózási R.-T. igazgatósága közhirré teszi, hogy az európai fanemüeknek teherárukénti való szállitására való érvénnyel „2. külön dijszabás“ fog életbe lépni, mely részben eltérő határozmányokat és uj tételeket tartalmaz és 2 K-ért beszerezhető az igazgatóságnál.

Az Atlantica Tengerhajózási Rt. megtartotta ezidei rendes közgyülését 11. üzleti esztendejéről. Az igazgatóság számadása valamint a felügyelő-bizottságnak az évi mérleg eredményéről szóló jelentésének előterjesztése után a közgyülés elhatárszta, hogy a szelvénye 5%-os osztaléknak megfelelő összeggel, vagyis 10 koronával fog f. hó 17-től kezdődőleg a társaság főpénztáránál és az Angol-Osztrák Banknál beváltani. Az igazgatóság és a felügyelőbizottság részére szóló felmentés megszavazása után a közgyülés megválasztotta a felügyelő-bizottság tagjait az 1918. évre.

A Mercur váltóüzlet r.-t. 1917. évi zárószámadásaiban a 129.139 K (1916-ban 131.592 K) áthozaton kivül az értékpapir- és váltóüzlet hozama gyanánt 695.397 K kamatnyereség fejében 1,139.823 K jutalék cimen 538.445 K és házbérjövedelemként 54.173 K bevételt mutat ki, ugy, hogy a bruttó bevétel 2,556.977 K-ra rugott. Ebből kiadtak költségekre 1,224.405 koronát és igy a tiszta nyereség 1,332.572 korona az előző évi 941.001 koronával szemben. Az igazgatóság a junius 8-án tartandó gözgyülésnek, miután a tavaly 20 millió koronára emelt alaptőkéből csak 10 millió részes az 1917. évi üzleti eredményben, 16 K, azaz 8 százalék osztalék fizetését fogja ajánlani.

A város pénzét rendesen elosztják a fővárosi nagyobb pénzintézetek között és különféle banknál kamatoztatják azt. Itt is érvényesül azonban a protekció s igy jutott városi betéthez, az oly csuf bukással megszünt óbudai takarékpénztár. Az ilyen beteg intézeteknél való elhelyezést kifogásolták többen, és a mikor az egyik felszólaló kijelentette, hogy volt egynéhány kisebb intézet, amelyeknél a fővárosnak voltak elhelyezve pénzei, s amelyek betegeskedtek, Percel Béla megjegyezte: Az óbudai. És még most is van olyan, mire a felszólaló is helyben hagyta, hogy Óbudán *lóg is a város* valamelyest. Igy kisért az óbudai takarék ma és még csak e hirre sok szegény ember szemében könycsepp jelenik meg és keserüség szállja meg a sziveket.

Szerkeszti:
Holló Tivadar és Réw Sándor.

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

IRÓGÉP javitómühely Budán.
II. FŐ-UTCA 7. SZ.
TELEFON HIVÓSZÁM: 152—61.

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai müintézet r.-t.-nál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 582. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. julius 7.

Az uj városház és Buda.

Az épitendő uj városháza elhelyezéséről értekezett a Magyar Mérnök- és Épitész-Egyletben *Fábián* Gáspár műépitész és felolvasása keretében oly szenzációs adatokat sorolt fel, oly nagyszabásu megoldást mutatott be, a fővárosnak oly értási hasznot helyezett kilátásba, hogy e terv elől nem zárkózhatik el a közgyülés.

Tudósitónk a következőkben számol be e felolvasásról:

A „Budai Napló“ hasábjain ismertetett kérdésnek, a budapesti Dunapartok épitőművészeti jelentőségének problémáját vizsgálva, arra az eredményre jutott *Fábián* Gáspár műépitész, hogy a székesfőváros legelső középületének, a közel jövőben megépitendő **uj városházának** legméltóbb helye **csakis és kizárólag a Dunaparton lehet.**

Rossz tervek.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egyletben tartott előadásában előkelő és nagyszámu műszaki közönség lelkes és egyhangu tetszése mellett rámutatott arra, hogy a jelenleg tervbe vett helyekre a városháza nem kerülhet, hacsak a városépitő tudományt és művészetet a legdurvább, legelemibb módon sutba nem vetjük. **A Károlykaszárnya** helye, az ottani zsibvásár közepette, méltatlan az ország fővárosának első representatiós épülete számára és az ott kifejlődött hatalmas üzleti életet is tönkre tenné, nagy park- és utcakihasitásoknak szükségessége folytán. A **Vilmos császár-utnak** az Andrássy-ut torkolatával szemben fekvő része egyrészt **ferde** elhelyezést nyujtana a hatalmas középületnek, másrészt oly csekély terület áll itt rendelkezésre, hogy akár azonnal egy másik városháza épitendő a szükséglet kielégitésére. Végül a 3-dik közismert terv az **Erzsébet-tér beépitése** az uj városházával a legbrutálisabb merénylet a főváros egyetlen szép belső parkja ellen, mely egyedül szolgál légreservoir gyanánt a zsufolt Belváros területén.

Ezekkel a kisérletekkel szemben rámutatott Fábián Gáspár egy oly megoldás lehetőségére, mely nemcsak hogy előbb emlitettek felett álló, de egyéb rendkivül kedvező előnyöket is bőven nyujt. Ez a megoldási lehetőség pedig

a Dunapartnak az Erzsébet- és Ferenc József-hidak között fekvő része.

Ennek a választásnak a következő nagy előnyeit mutatta ki:

Magyarország fővárosának a Dunapart a kirakata. Itt kell megmutatni tehát a világnak, hogy Budapest világváros. Már épül a Duna-Majna-csatorna, mely összeköti a Keleti-tengert a Fekete-tengerrel. Ez európai fő belvizi utvonal centrumában fekszik Budapest. Kelet és nyugat népei itt haladnak át a dunaparti kirakat előtt. A nyugatról jövőt megállitja és megdöbbenti a *Parlamentünk fenséges fekvése*, ugyanily épület kell hogy fogadja a keletről jövőt a Gellért-hegy melletti fürdő városrésszel szemben. *Ez csakis a városháza lehet.* Geografiai sulypontja a fővárosnak itt van. Itt kell állnia tehát első középületének is.

Buda érdeke.

De követeli a kettős város közönsége is e helyet! Mert nemcsak Pestnek, **de Budának is köze van** *a főváros székházához.* A Gellért-hegy által elválasztott két hatalmas budai szárny, ha már magáénak nem vallhatja, legalább látni akarja a főváros székházát. *Ezért is a Dunapartra kell állnia annak, hogy* **legközelebb essék Budához,** *hogy legalább Buda is gyönyörködhessék benne.* Itt minden budai polgárnak talpra kell állnia és legalább ezt megkövetelni a fővárostól!

A főváros székházának legméltóbb, legszükségszerübb, leggyönyörübb fekvésü helyét itt megjelölvén, az a kérdés merül fel, **lehetséges-e** *a kivitel e helyen?*

E kérdésra Fábián Gáspár direkt **szenzációs** eredményeknek egész sorozatát sorolja fel, melyek magukban véve is követelik, hogy csakis e hely választassék a városháza részére, ha az igazságnak és okosságnak eleget óhajtunk tenni.

Mindenekelőtt megállapitható az, hogy a Belvárosnak az Erzsébet- és Ferenc József-hidak közötti része a főváros legelhagyatottabb, legrendezetlenebb, levegőtlenebb, legzsufoltabb része, mely nem a Cytinek, de a külvárosnak is szégyene lenne. Ez a jelen állapot ugyis gyökeresen megszüntetendő a háboru után és pedig bő terek és utcák nyitásával, ami a mai apró-cseprő öreg bérházak teljes elbontását vonja maga után. Szóval e terület ugyis tabula-rasa kell hogy legyen előbb-utóbb; igy felhasználható ugy, amint csak egy világvárosi szempont azt kivánhatja. Másodszor: E városrész csendes, forgalomnélküli. Tehát itt egy nagy átalakitás, mely ide középületeket fog varázsolni, egyrészt nyugodt helyet talál, másrészt nem zavar üzleti életet, aminthogy a Károly-köruton ép ezt tenné tönkre a városháza.

Szenzációs eredmény.

De szenzációs *pénzügyi eredményre* jutunk, ha e helyet választjuk. Ugyanis a szakemberek egybehangzó véleménye szerint a Molnár-utca és környéke telekértékára csakis egy harmada a Károly-kaszárnya telekértékének. Igy ha a Károly-kaszárnya területe az üzleti életnek adatik át, ugy a nyert telekérték árából egy ugyanoly nagyságu terület hasitható ki, mint a mai Károly-kaszárnya területe

és azonkivül még ca. **40 millió korona plusz** *áll rendelkezésre,*

mely az uj városháza minél szebb, hatalmasabb megépitését lehetővé teszi. Ez nem valami káprázat, vagy tulzás, hanem a legtisztább, legkézzelfoghatóbb állapot és a gyülésen jelen levő szakférfiak számadásai még ennél is többre becsülték az eredményt. Ha pedig ez igy van, **ugy** a fővárosnak kötelessége megragadni ezt az eszmét, mely nyomasztó financiális állapotain pompásan segitene.

Telekspekulációk.

Ezzel szemben az a nehézség áll feni — értesülésünk szerint — hogy a Károly-kaszárnya környékének telkei már benfentes spekulánsok kezében vannak, akik rut, önző érdekeket tekintve,

mindent megfognak tenni, hogy a városháza az ő általuk leopcionált helyre kerüljön.

Ámde itt a polgárságnak talpra kell állnia, hogy aljas érdekkörök fővárosunk legszentebb, legnagyobbszerü, évszázadokra kiható ügyét ne használhassák ki önző céljaiknak és a fővárosra rá ne tukmáljanak egy simplex, rossz és drága megoldást, mikor kézenfekvő az egyedül helyes, jó és olcsó, amellett grandiózus lehetőség.

Világpanorama.

A nagyszerü pénzügyi és esztétikai előnyökön kivül nem utolsó érv az sem, hogy *a Belváros e részén elhelyezett középületek,* igy a fővámpalota, a Vásárcsarnok és az u. n. Uj-Városháza pompásan beleillenek a tervbe, sőt azt kiegészitik. Ugyanis itt *egy* **hatalmas** *piacteret* tervezett Fábián Gáspár, a régi tradiciók szerinti városház-teret, melyre minden körülmények között itt a fővámpalota előtt szükség van, hol ma egy nyomoruságos kis terecskén bonyolódik le az óriási forgalom. Már csak emiatt *a hatalmas* **városháztér** *miatt is ide kivánkozik az uj Városháza.* Ily teret másutt megteremteni képtelenség lenne, itt magától adódik az. E teret egyik oldalon az épitendő városháza oldalhomlokzata, a másikon a fővámház és vásárcsarnok, a harmadikon épitendő városi bérházak zárnák le, mig a negyediken a Duna, mely a forgalom elősegitésére szolgálna. *Az egész világon nem lenne párja e térnek* és ime, itt magától adódik és szükség van reá!

Kampanille.

A városháza másik oldalán egy disz-tér állana *egy fenséges városháztoronnyal,* mely mint a **Duna őre,** megragadó képet nyujtana már messziről a nagy viz partján.

Végre pompás utvonalak képezhetők ki, melyek a városból ide vezetik a polgárt, pompás közterek: grandiózus, monumentális ott, hol ma a legügyefogyottabb kisstilüség uralkodik.

Mig a városháza egyik oldalán a szabadon álló városháztorony ékeskednék, a másik oldal kiegyensulyozására Fábián Gáspár a

Hősök emlékoszlopát

javasolja felállitani, mert szerinte Budapestnek egyetlen és páratlan, szinte világcsodaszerü utvonala: a Dunapart van praedestinálva arra, hogy ott a Hősök emlékműve, eme hatalmas, monumentális, egy világküzdelmet kifejezésre juttató épitmény — méltó helyet találjon. Itt a Dunaparton, egy világutvonal szivében kell hirdetni a főváros székházának, a magyar hősök emlékoszlopának a magyarság nagyságát és dicsőségét: messze tájakról jövő utasoknak, rokonnak, ellenségnek és minden magyarnak egyaránt.

„Geografiai világhelyzet, Budapest speciális dunaparti fekvése és kialakulása, a kivitel reális lehetősége, anyagi és egyebütt elérhetetlen ily mérvü esztétikai előny, mind mind sorompóba állanak a hatalmas, uj és kézenfekvő eszme érdekében és ha minden sekélyesitő melléktekintettől elfordulunk és csakis szeretett fővárosunk eljövendő nagyságát tartjuk szemeink előtt, ugy nagyszerübb, jobb és praktikusabb megoldást ennél találni nem fogunk!

Igy fejezte be előadását Fábián Gáspár a hallgatóság egyöntetü lelkes tetszésnyilvánitása mellett és mi csak azt óhajtjuk, hogy uj polgármesterünk, kinek van érzéke a nagyszerü és pénzügyileg is kiváló alkotások iránt, tegye magáévá az eszmét és tegye nagygyá polgármesterségét a főváros első épületének e terv szerint való megteremtésével!

dr. Folly József.

A dolgozó emberek kálváriája.

— A kelenföldi gyártelepek munkástelepe.—

Hihetetlen könnyelmüséggel kezelik a hatóságaink a lakásinség kérdését és Alpár Ignácnak igaza lehet, amikor a „LÁB“ értekezletén nyiltan fejezte ki azt a gyanuját, hogy a sokat megbeszélt lakásépitő akció egyáltalán nem komoly!

Pedig nemcsak a kisemberek, de a *munkaadók* szempontjából is fontos ügy.

A háztulajdonosok türelmetlenkednek s ujabban ismételt béremelési offenzivát inditottak.

Minden lakbéremelést a *munkaadók fognak megfizetni;* sem a munkásság, még kevésbbé a tisztviselők a mainál nagyobb terhet nem fognak vállalni, mert arra képtelenek, ezen csak a tömeges lakásépités segit! Buda legifjabb városrészének, a Kelenföld és Lágymányos ipartelepei elsősorban érdekeltek, mert itt kislakások nincsenek, a Tabánt pedig elsietve lebontották.

Ezek az ipartelepek a háboru alatt nagy mértékben terjesztették üzemüket s több uj alapitással megnövekedett azok száma is. Ha csak a legszámottevőket emlitjük:

a dohánygyár, a főv. elektromosmüvek, Felten és Guillemont kábelgyár, Röck-gyár, Perci és Schacherer kábelgyár, a faárugyár, repülőgépgyár, Ganz-Fiat, Magyar Fiat-müvek, Hengermalom, Erixon-gyár, a közuti műhelyei, a katonai ruhatár, Nemzeti Textil, Bakancsgyár, Csepelen a Weisz Manfréd-gyár, stb. stb., megállapithatjuk, hogy az itteni ipari érdekeltségnek elsőrendü szükségletéről van szó!

Ezek az ipartelepek a *munkások és tisztviselők ezreit foglalkoztatják,* akik most kénytelenek legnagyobbrészt Pestről, de még Ujpestről is átjönni, drága viteldijak mellett, rossz zsufolt kocsikon utazni, nagy nagy távolságokról gyalog járni s igy fáradtan nehéz munkájukat megkezdeni. Ez a dolgozó emberek keserves kálváriája.

Szükséges, hogy az itt foglalkozottak a gyárakhoz közelfekvő, egészséges, olcsó lakáshoz jussanak.

Kerületünk külső periferiája kiválóan alkalmas tömeges kert-lakások épitésére, mert itt még olcsó, nagy kiterjedésü területek állanak rendelkezésre.

A káros spekulációnak elejét lehet ma még venni. Igy fejleszthető Buda, még pedig igazi rendeltetése irányában: — Buda mint kertes lakóváros!

Schey Ernő.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL

PREISACH JÓZSEF

BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3,

Napló:

Buda, julius 6.

Meglepő inditványt tett a II. kerületi 2. sz. iskolaszék legutóbbi ülésén *Kugler* Lajos iskolaszéki tag. Azzal a megokolással, hogy a *Talabér* István táblabiró elnöklete alatt működő iskolaszék oly nagy buzgalommal szolgálja a népnevelés ügyét, de anyagiak hiányában korlátozott a működése, — *ezer* koronáról szóló 6%-os hadikölcsönkötvényt tesz le mint alapitványt és kamatait a szék által kijelölt népnevelő célokra kivánja fordittatni. Egyuttal *Talabér* elnök ügybuzgó eljárását oly módon szeretné meghálálni, hogy ezt az alapitványt, mely esetleg másokat is arra buzdit, hogy a népnevelés ügyét ily módon szolgálják — *Talabér István alapitvány* néven óhajtja kezeltetni. Az elnök ezt a rendkivüli megtiszteltetést el akarta háritani magától, hivatkozva arra, hogy ő csak a kötelességét teljesiti, mire általános lelkesedés közben *Beretvás* Hugó iskolaszéki tag szintén fölajánlott a maga részéről *ezer koronát* és azt szintén a Talabér alapitványhoz kérte csatolni. A bizottság minden felszólalója, aki a két alapitványtevőt éltette, külön kiemelte, hogy a legbuzgóbb odaadást jutalmazzák azzal, ha az alapitványt a *Talabér* névhez füzik. A legszebb és legmagasztosabb polgári erényekre vall, hogy az alapitók nem a saját nevükhöz füzik ez áldozatot. Ez az önzetlenség meglepő, hisz ma a népnevelés szent berke a gonoszkodók szabad prédája, — mondotta *Alapi* István igazgató. *Gergely* Szevér igazgató szerint ez az alapitvány irányitó vonalat alkot a jövő számára. Ezt az iskolaszék maga fogja kezelni s bizottságot küldött ki e célra dr. Talabér István elnöklete alatt dr. Báthory György, dr. Kriszhaber Adolf, Alapi István és Schmidt Imre tagokból és az alapitvány jövedelmét a tanitók segélyezésére fordiják. A vagyonnal rendelkező iskolaszékek bizonyára nagyobb sullyal és tekintéllyel tudják intézni a közoktatás ügyét, mint a tisztán teoretikus alapon álló, de szegény iskolaszékek. — Az iskolaszék ez emlékezetes ülésen résztvettek még a következők: dr. Vikár Géza, Kövesdy Árpád, Mussong István, Heinrich Róza, dr. Edelstein Bertalan, Végh Márton, Andor Frigyes, Szerencse József, Berzeviczy Kristóf és Bastius János iskolaszéki tagok. A jegyzőkönyvet *Hübel* László vezette.

Uj városoknak kell épülniök Budapest mellett, melyek a háboru utáni be- és felözönlést magukba fogadják. *Lendl* Adolf dr. illusztris munkatársunk érdekes tanulmányba gyüjti mindazokat az okos, életrevaló, a szociális kultura, egészségügy, társadalom és gazdasági ideálokkal átitatott terveket, melyek egy 100 ezer lakosságu városnak a legtökéletesebben megfelelnek. Az ehez szükséges 600 katasztrális holdat Buda mellett keresve, két hely jöhet kombinációba: a Szent Endre és Pomáz között fekvő terület és a kis Tétény alatt, jelenleg Baross Gábor telepnek nevezett hatalmas telekkomplexum. Mindkettőt az épitési anyag beszerzésének közvetlen könnyüsége predesztinálja a terv kivitelére. A köz érdeke, hogy a kormány ne késsen a legerélyesebb rendszabállyal, mely a telekspekulációt már csirájában elfojtsa.

Vészkiáltások hangzottak el a községi iskolák tanitótestületének soraiból azzal a nagyfoku közönnyel szemben, amely az iskolák és különösen az évzáró vizsgálatok iránt nemcsak a *szülők,* hanem az *iskolaszéki tagok részéről is* megnyilatkozott. Végtelenül elszomoritó volt egy I. kerületi iskolaigazgatónak az a jelentése, hogy amig a *hittanvizsgák* is, amelyek a gyermek erkölcsi és jellemképző müveléséről vannak hivatva számot adni, a *keresztény szülők teljes közönyössége* jegyében folytak le: — addig a *zsidó családok részéről e vizsgák iránt a legnagyobb foku, szinte bámulatos érdeklődés* nyilatkozott meg. Vegyenek példát a keresztény családok zsidó polgártársaiktól; de okuljanak e tényeken a keresztény felekezetek hitoktatói is! Megdöbbentőbb azonban az a panasz, amely az *iskolaszéki tagok lagymatag érdeklődéséről* számol be; sok iskolában csak itt-ott jelent meg az iskolaszék valamelyik tagja az évzáró vizsgálatokon; holott, mint iskolaszéki tagot, *esküje kötelezi* arra, hogy a népnevelésnek reá bizott érdekeit tőle telhetőleg előmozditsa. Rendkivül elszomoritó tünetek ezek, amelyek gondolkodóba kell hogy ejtsék mindazokat, akik a *magyar polgári társadalom* sorsával és erkölcseivel törődnek. A magunk részéről az iskolaszékek tevékenységét a jövő évszakban fokozott éberséggel fogjuk kisérni és nem fogjuk röstelni a mulasztások ókait a publicitás erejével számon kérni.

Végre magyar kézbe jutott Budapest belső hajóközlekedése, a mi Budának egyik fontos ügye. A Folyam- és Tengerhajózási R.-T. legutóbbi közgyüléséről szóló jelentés kiemeli, hogy a társaság a magyar királyi államkincstárral kötött szerződés értelmében a *budapesti helyi hajózási* szolgálatot 1917-től, az átkelési szolgálatot pedig 1918-tól kezdve vette át azzal a kötelezettséggel, hogy ezt a hajózást megfelelően átszervezze. Erre a célra a társaság *uj hajókat* rendelt meg és *diszesebb* kivitelü váróhelyiségeket épit. A rendkivüli viszonyok folytán azonban a hajók idejében nem készülhettek el ugy, hogy átmenetileg ideiglenes berendezésekkel kell ezt a forgalmat lebonyolitani. — A társaság *hajóparkja* az 1917. év végén hetvenöt összesen 32,200 lóerejü gőzösből, 381 összesen 209.229.56 tonna hordképességü uszályhajóból, 130 állóhajóból állott. A társaság különféle tartalékai a 20.000,000 korona részvénytőkével szemben 17,119.417.65 koronát tesznek ki.

Budai krónika

BUDA FŐVÁROSI jellege és kiváltságos helyzete sürün kidomborodik azokból az okmányokból, amiket *Csánki* Dezső és szerkesztősége gyüjt össze és másol le országszerte a különböző levéltárakban, hogy megfelelő adatokat gyüjtsön a székesfőváros történetének megirásához. Gyakori eset, hogy Buda város tanácsa vidéki városok lakóinak perében mint választott biróság, vagy mint fölebbviteli fórum szerepel; Budára utazók s onnét jövők az utbaeső helyeken vámot nem fizetnek; a harmincados nem engedi meg, hogy a jászberényiek Pesten-Budán tulra gabonát szállitsanak; vidéki városi céhek szabályait a budaiak mintájára állitják össze; vidékiek kiváló ügyvédet Budán keresnek; kassai kamarás Pesten lakik, stb. — Buda volt mindig az ország szive s ezt a történeti jellegét Budapest keretében meg kellene óvni, ki kellene domboritani minden rendelkezésre álló eszközzel.

A BUDAI POLGÁROK közül soknak volt valami vagyoni érdekeltsége, háza vagy egyéb birtoka vidéken az ország különféle részeiben, főleg Győr, Pozsony, Kassa, Kolozsvár városokban. Hogy pesti polgár messze földről hozott feleséget és budai nő távoli városba ment férjhez, ez időkben is előfordult. Érdekes, hogy egy pesti árva fiut, akit atyjának testvére vett magához, kolozsvári polgárok tanitanak meg a könnyelmü, léha életre és vagyonának elprédálására.

LIBÁL ANDOR

OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Mindent leir!

Kozma-féle

Gépiró és Sokszorositó intézet

II., Fő-utcza 19. szám.

Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

Bohémek Budán.

— Zempléni Árpád ünneplése. —

Valahol fent a magasban kong a harang, éjfélt üt az óra. Lent a sötét sikátorban gárdisták káromkodnak. A kidudorodó vasrács mögött ijedt arccal kandikál ki a sötétbe az álmos civis. Két alabárdos éjjeli őr hosszuhaju, pápaszemes embert cibál. Malaclopó gallérja messze száll utána, mintha repülne. Garabonciást fogtak. A gárdisták utjukat állják. Nem engedik.

— Egész éjjel dalolt nekünk. Régi dalokat, régi dicsőségről! Amikor apáink még szabadok voltak. Volga vize mentén, Kaspi tavon tul is, ősmagyar vezérek vitték harcba népük.

Nem engedik a legényt.

Koránkelő rácok is beleszólnak.

A sikátor tulsó végéről, Logod felől daloló diákok jönnek. Mint az árviz, elöntik a csoportot s mire az alabárdosok körülnéznek, nincs sehol a garabonciás . . . .

*

Ilyen volt régen az irodalmi est Budán. Ma már nem ugy van.

A garabonciás potrohot ereszt és Széchenyi jóvoltából aranyakat zörget a zsebében.

Csak a dal a régi. A régi dal, a régi dicsőségről,

Ezt a régi dalt ünnepelni nagy társaság jött össze *Preiszler* István kereszt-utcai vendéglőjében, hogy megülje *Zempléni* Árpád, a turáni dalok szerzője születésének 53-ik évfordulóját.

Kacziány Ödön, Istók János, Oskár von Krücken, Palágyi Lajos, Migray József, Peterdi Andor, Varsághi János, Horváth Ákos, Ferenczy Árpád, Böhm Sándor, Kornay István, Fehér Géza, Podhorczky György, Győrffy Jóska és a *Budai Napló* munkatársai közül Dura Máté és Kerecseny János, aki ódát irt a mesterhez:

Eljöttem én is a többi epigonnal,
Hogy üdvözölhesselek szerény dalommal
Öreg vezérem — Turán ifju dalnoka!
Ki keletre küldted küzdő népedet,
Hogy ott legyen Árpád jogának harcosa
S szent örökeért ott csatázzon veled!
— Eljöttem én is és dalt hoztam neked
Mert tudom, hogy azt legjobban szereted!

A születésnapot használták föl, hogy ünnepeljék Zemplénit, aki most nyerte el az Akadémia Nádasdy-díját „*Vasfő és Ime*“ cimü munkájával.

Elsőnek Palágyi Lajos köszöntötte föl, azután Migray József. Igy került sor Kerecsey János ifju poétára, aki lelkesen olvasta föl ódáját, felsorolva benne Zempléni elévülhetlen irodalmi sikereit.

Csodáknak szárnyain jött közénk az ének,
S örültünk a „vezér“ kis Hermelinjének.
S mig kritikusoknak gyáva tolla serceg,
Hogy kalapácsod a Nádasdyt vitte;
Méltóságosan jött Mogyoróbél Herceg,
S „cirbolya-toboz“ volt ezüst fejéke —
Halál vőlegény is ujra föltámadt,
S Didót beszéltek drága asszonyszájak.

Az öreg fiu, jó Zempléni Árpád, könnyes szemekkel köszönte meg a neki szánt rigmusokat.

Felköszöntötték még Istók János és Győrffy József ötletesen, ügyesen beszélve, de jött még több is, folyt a szó, a bor, amig belefulladt a borba a szó . . . .

S mikor kis énekesek mind örültünk veled,
Hogy uj ékkő ékiti ragyogó neved;
S mikor az örömünk szent mámorrá támadt,
És a nagy világnak mikor hirül vittük,
Hogy nem alszik fénye a fölkelt Turánnak,
És lobogó lelke ott harsog fölöttük;
Ugy éreztük akkor szemednek fényiben,
Hogy többet érünk mi is valamivel.

*

Mátyás király hires templomán éjfélt ütött az óra. Bormérések pislogó lámpája mellől cihelődtek a gárdisták és hangosan káromkodtak a sötét sikátorok vizmosta köves utján.

A garabonciás felleghajtóját magasra emelte a szél, mintha repült volna . . . . messzire, messzire . . . . turáni vidékre . . . . *V. B.*

Hirek

Az uj alagut tervéről már többször irtunk. Ezzel kapcsolatosan a Gellért-tér rendezésére igen szép megoldás tervét dolgozta ki dr. *Zielinszki* Szilárd műegyetemi tanár. A terv szerint mindenekelőtt a Ferenc József-hidról a Rudas-fürdő felé kanyarodó villamos sinpálya lenne áthelyezendő, olyképen, hogy a sinek mostani éles, folyton csikorgó kanyarulatának megszüntetésével a Gellért-téri sziklabarlang alatt a *hegybe vágandó alagutba* vezettetnék. Ez az ivelt alagut mintegy 50—60 méter hosszu lenne csak; a villamos abból megint kibujva a dunaparti régi pályán folytatná utját. A villamos vonalvezetés szempotjából ez a megoldás kétségtelenül kedvező, mert megszünteti a meglevő hirtelen kanyarodót; térhatás szempontjából pedig e vonalvezetés rendkivül szép, harmonikus megoldásra nyujt lehetőséget. — A Gellért-tér ilyképen a sinpályától mentesitett területtel kiegészitve a Ferenc József-hid budai hidfője körül alaprajzilag kerekded teret alkotna, amelynek keretét a Gellért-tér körül e meglevő szabályozás folytatásaképen faragott kőből készitendő, arkitektonikus kiképzésü feljárók, lépcsők, árkádok és a barlang előtti terrasz képeznék. Ezt az uj városképet *Háry* Gyula mesteri rajzban érzékitette meg; s aki ezt a koncepciót ebben a rajzban meglátta, annak művészi hatása alól szabadulni nem tud. — *Zielinszky* dr. tervezetét nemsokára tárgyalni fogják az illetékes hatóságok; nincs kétségünk aziránt, hogy minden forumon megérdemelt rokonszenvvel fogják ezt a budai városrendezés szempontjából nagyjelentőségü tervet fogadni.

Orosz hadifogságból szökött haza *Hank* József százados és ezer veszélyt rejtő utjáról mult hó 26-án olvasott föl a *Krisztinavárosi Kaszinó*-ban lebilincselően érdekes leirást. Prsemysl elfoglalásakor került fogságba, ahonnan csak ez év tavaszán szabadult meg. A nagy közvetlenséggel megirt s mindvégig lebilincselő és erdekes előadást nagyszámu és intelligens közönség hallgatta végig, amely az előadót az előadás végén zajos ünneplésben részesitette.

Kósza hirek terjedtek el ismételten a sajtó körében arról, hogy a Gellért-fürdő megnyitása azért késik, mert a fürdő nagyértékü *forrásvize rendkivül mérvben megcsappant.* Annyi bizonyos, hogy minden ilynemü hiresztelésnek kedvező tápot nyujthatott az a tény, hogy a fürdő többször is kilátásba helyezett megnyitását ismételten elhalasztották. — Pedig ezeknek a halasztásoknak az oka igen szimpla dolog. A befejezés alatt álló épületen még annyi apró-cseprő pepecselő munka volt és még van is hátra, viszont a rendelkezésre álló munkaerő oly kevés és gyenge, hogy ily körülmények között megbizható munkaprogrammot csinálni bizony alig lehet. — Az történt más szóval, hogy a feltevések szerint 2 hónap alatt befejezendő végső munkák és tatarozások tényleg 5—6 hónapot vettek igénybe; a városnak pedig az az álláspontja, hogy a végleges üzemet előbb nem inditja meg, amig minden teljesen rendben elkészitve és üzemben kipróbálva nincsen. — Ennyi igaz a forrásviz meséjéből; a forrás egyébként még a *réginél is nagyobb bőségben* és változatlan minőségben ontja gyógyitó vizét.

Szerkesztőcsere. Megvált a Budai Ujságtól hónapokon át volt felelős szerkesztője, Drozdy Győző, akit hivatása másfelé szólit és átvette a lap felelős szerkesztését *Gerő* Sándor, aki várospolitikai könyvet irt az iparosok számára, főszerkesztője „A Cipő“ c. szaklapnak és tulajdonosa a Kossuth Lajos utcai jóhirü Gerő-féle cipőkereskedésnek.

Megváltoznak az emberek!... Óbuda felől zsufolt villamos jön. A bennszülöttek szélesen elterpeszkedve bámulnak ki a kocsi ablakán. Gőgös gyülölettel néha kivülről be a kocsiba. A perron sarkában szük helyre szorulva áll egy ember. Szürkén, igénytelenül, meglapulva, — valami különös, alázatos, állandó fanyar mosollyal az ajkán. Örül, ha senki nem néz feléje. És ha mégis ... még alázatosabban, zavartan köszön és félre néz. Villája, kocsija a Római fürdő telepén még mindig megvan, de nem mer rajta berobogni Óbudára, mint azelőtt, — régen, — a tisztesség jó idejében, amikor a villamoson kalaplevéve ugrottak föl az emberek, hogy helyet csináljanak *neki*, — a mindenható bankigazgatónak, az óbudai maharadzsának, aki előtt vitték az arany borjut és leborultak előtte az óbudaiak... *Ma* meg se látják, mindenki elnéz fölötte, ma már nem is kiáltják feléje, hogy pfuj! — pofonokat sem igérnek neki már, az emberek bele szoktak a veszteségbe. Az óbudai takarékról régen leszedték a sokat igérő táblákat, más szinre meszelték a házat, az emberek közömbösen mennek el a ház mellett, elnéznek a direktor felett... Megváltoztak az emberek!

Jegyváltás. Kapjuk a következő kedves jelentést:

> Örömmel értesitjük, hogy gyermekeink: *Ripka* Marcsa és dr. *Krivoss* Árpád jegyesek. Budapest, 1918. évi junius hó 22-én. Dr. Ripka Ferenc és felesége, Krivoss Árpád és felesége.

E kedves családi esemény kapcsán a Krisztinavárosi Kaszinó legutóbbi társasestéjén *Merényi* Richárd felköszöntője nyomán lelkesen, zajosan ünnepelték a körtagok szeretett elnöküket: dr. *Ripka* Ferencet.

Tragikus eset az életerős fiatal dr. *Eckermann* Ede hirtelen halála. Legszebb éveiben, mint keresett ügyvéd és székesfővárosi bizottsági tag, boldognak igérkező házassága küszöbén érte az a szerencsétlenség, hogy az állán egy kis mérges pörsönése támadt. Felvakarta s egy félórán belül szája félelmetesen megdagadt. Orvos nem volt kéznél s mire előkerült, már a Szt. János kórházba kellett vitetnie a beteget, ahol másnap reggel — vérmérgezés következtében — elhunyt. A derék, kedves, közismert uri ember váratlan elhunyta általános részvétet keltett.

Budayné-Liszt Mária, a Budán lakó operaénekesnő mult hó 29-én *Tátra-Széplak* fürdő gyógytermében jótékonycélu hangversenyt rendezett *Hosszu* Margit zongoramüvésznő, Dohnányi kiváló tanitványa közremüködésével. Nagy közönség tapsolta müvészetüket.

Könnyelmüség, vagy vétkes nembánomság emberéletek és egyéb javak állandó kockáztatása: a sürü házsorok között robbanó anyagok felhalmozása. Ez az eset tartotta reszkető, őrjitő izgalomban egész Óbudát a tengerészkaszárnyában kiütött éjjeli tüz alkalmából. Kétszáz és egynéhány benzin, petróleum és olajhordó gyulladt ki, irtózatos, ablakokat törő robbanásokkal és szemet vakitó hatalmas tüztengerrel a nyomában. Fél Óbuda jajveszékelve volt a talpán és remegve leste, hogy mikor terjed a tüz át a kaszárnya más helyén elhelyezett munició ra. Ettől a „schifsjunge“-k (a pólai gépész-iskola most itt elhelyezett növendékei) mentették meg Óbudát. De egy erősebb széláram a szikrákat a legközvetlenebb közelségben lévő szeszgyárra is átvihette volna és akkor ma Óbuda helyén talán a Duna folyna és a házak roncsait valahol Ujpesten vagy Hidegkuton kereshetnénk.

Baj volt Európa minden állatkertjében a háboru alatt, csak a mi kedves *Állatkertünk* birta eddig. Minden kifutóban és ketrecben uj élet. A madársereg fiókái alig hogy kibujtak tarka tojásaikból, máris szedegetik kedvenc eledelüket, a hangyatojást, sajnos, azonban ebből *nincs elegendő* a raktáron. Ezért fordul az Állatkert igazgatósága a lelkes budai közönséghez, küldjenek *cserebogarat* és *hangyatojást* az állatkert serdülő szárnyasai részére.

A társadalom rákfenéje, a rosszul megoldott cselédkérdés. Állandó, izgató téma, mely a legcsunyább muszáj-nyüggé terhesedik a családokban. Ezt óhajtja szanálni dr. *Szalay* Sándor II. kerületi előljáró előterjesztése, melyet most, amikor a kerület cselédszerző hiányában van, intézett a főváros tanácsához. Hatósági cselédközvetitő felállitását kéri, *cselédképzővel* és *otthonnal* kapcsolatban. A kerület intelligens hölgyközönségének közrehatásával az erkölcsösebb, tudásban bővebb, szivben nemesebb „házi alkalmazottak“ nagy rendjét kivánja megalapitani. Ez lenne az első ilyen intézmény, melyet a főváros a saját kezelésében felállitana és amely régen érzett sok keserü és szomoru anomáliát szüntetne meg. Jó szerencsét!

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

Diák-otthon készül Budán, a műegyetem közelében, egyelőre 80 műegyetemi hallgató részére. — Erre a célra kért a székesfőváros tanácsa a József-Műegyetem épitkezései részére fenntartott területen ingyen telket, mivel szemben az épitkezésről a főváros maga gondoskodik. Bár a 80 lakóra tervezett diák-otthont nagyon kevésnek tartjuk a háboru után várható nagy igények kielégitésére, kezdő lépésnek ez is valami. Nagy gondot kellene azonban forditani arra, hogy ez az otthon elhelyezésénél és körülményeinél fogva is céltudatosan szolgálja a fiatalság nevelésügyét. — Ebből a szempontból kétségtelenül legideálisabb lenne ezt a diák-otthont a kávéházi körzeteken tul, a műegyetem mögött létesitendő *sporttelep keretébe* elhelyezni, ahol nemcsak egészséges fekvésénél, hanem a sporttelep és a Duna közelségénél fogva leghivatottabban tudná az ily intézményhez füzödő *egészségügyi és nevelési* érdekeket kielégiteni.

A tehetséges gyermekek kiválasztása és hathatós támogatására vonatkozó, lapunkban is ismertetett, módszert mutatta be *Kapcza* Imre iskolaszéki tag, az I. kerületi III. sz. iskolaszéknek *Perczel* Béla elnöklete alatt legutóbb tartott ülésén. Több érdemleges hozzászólás után az iskolaszék elfogadta az inditványt és elhatározta, hogy ebben az ügyben ugy a székesfőváros tanácsához, mint a többi iskolaszékhez is átir.

Katonásan példás a rend a 29-ik honvéd beszerzési központnál, mely a Döbrentey-utca 24. sz. alatt van. Katonai intézményekről nem szokás irni — de ahogy egy tiszti családtagjától értesülünk — itt oly kivételes viszonyok vannak, amelyek mellett dicsérő szó nélkül nem mehetünk el. *Vágó* Ernő parancsnok e beszerzési csoport számára intelligens kereskedőkből álló legénységet válogatott össze, a beszerzéssel *Deutsch* Miksa főhadnagyot bizta meg és mint üzletvezetőt *Sándor* Fülöp őrmestert állitotta be. 1200 családot, mintegy 8000 lelket, vagy mondva gyomrot lát el a központ, *a tagok teljes megelégedésére.* A beszerzési központ parancsnoka most lépett elő századossá, mely alkalommal a ragaszkodó személyzet az irodát valóságos virágos kertté alakitotta át. A szigoru rend, megfeszitett munka és erős szolgálat sivárabb mezején is megtermi az alantasok meleg szeretete — a virágot.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Havasz László

! NYÁRI !
tanfolyamok
GYORSIRÁS,
GÉPIRÁS,
KÖNYVVITEL
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Közigazgatás

A Magy. Kir. Folyam- és Tengerhajózási Rt. junius 25-én tartotta XXIII-ik rendes évi közgyülését Horváth Elemér főrendiházi tag elnöklete alatt. A közgyülés tudomásul vette az évi jelentést és 2,846.290 korona 32 fillér nyereségből a leirások után az 1917. évi osztalékot 16 korona összegben állapitotta meg. A közgyülés ezután megválasztotta az igazgatóságban megüresedett helyre *Szécsi* Pált, a Hazai Bank Rt. igazgatóját, továbbá a felügyelő-bizottság eddigi tagjait és uj tagul *Péterffy* Lajos min. tanácsost. Az 1917. évre vonatkozó XXIII. osztalékszelvényt a társaság főpénztára, valamint a Magyar Általános Hitelbank folyó évi junius hó 26-tól kezdve 16 koronával váltja be.

A Magyar Gázizzófény Rt. elnökéve *Kánitz* Jaques vezérigazgatót választattak meg. Kánitz Jaques elnök nemcsak a vezetése alatt álló részvénytársaság fejlesztése, hanem a földgáz hasznositása és általában a legjelentősebb gazdasági érdekek szolgálata körül kiváló érdemeket szerzett.

Érdekel minket itt Budán, hogy a sertés vásár, mely regébben világ hirre emelte *Kőbányát,* most Buda egyik leendő külvárosában *Nagytétényben* keres elhelyezést. Az 1914-ben Nagytétényben létesitett Magyar sertéhizlaló és husipári r.-t.-nak a husipár fejlesztésére és a hus feldolgozására irányuló tervei megvalósitása céljából 6 millió korona alaptőkével megalakult a Sertésnagyvágó részvénytársaság. Az alapitásba ujjabban bevonattak a Magyar élelmiszerszállitó r.-t., a Magyar mezőgazdág szövetkezete és az Általános fogyasztási szövetkezet. Az igazgatóságba beválasztattak: Gróf Széchenyi Emil (elnök), Ipolyi-Keller Gyula, Balogy Elemér, Deutsch Miklós, Erdélyi Mór, jeszenszki Jeszenszky Pál, Kammer Vilmos, Koós Jenő, Schweiger Ödön, Serbán János, Stern Samu, dr. Sándtner Ernő, zólyomi dr. Wagner Ödön és báró Ullmann György urak. A felügyelőbizottságba beválasztattak: dr. Tóth Jenő, Békéssy Jenő, Róth Imre, dr. Serbán Iván és Tibold Gyula urak.

A Magyar Cipőgyárosok Országos Egyesülete legutóbb tartotta rendes évi közgyülését *Balogh* Brunó elnöklete alatt. Dr. *Bacher* Pál főtitkár jelentésében visszapillantást vetett az ipar háborus szervezetének fejlődésére, ismertette a különböző bör- és cipőipari rendeletek, központok, bizottságok keletkezését és kihatását, továbba fejtegette a cipőgyáripar jelenlegi helyzetét. A főtitkár jelentéséhez Benedict Norbert társelnök, Lichtmann Miksa alelnök, továbba Neugebauer Sándor, Rózsa Gyula, Sugár József Boskowitz Gyula, Krausz Vilmos és mások szólottak hozza, mire azt egyhangulag tudomásul vették.

Hajózás. A Magy. Kir. Folyam és Tengerhajózási R. T. Igazgatósága közli, hogy Regensburg, Passau, Linz, Wien, Pozsony, Budapest-jobbpart, Budapest-balpart, Vukovár, Ujvidék, Zemun, Báziás és Orsova állomásai Galac loko rendeletésüteherárukat, fuvarlevelenkint legalább 5000 kg. sulyért való dijfizetés esetén, ismét elfogadnak szállitásra.

A Csontközpont r.-t. junius 25-én tartotta második rendes közgyülését dr. *Kohner* Adolf báró elnöklete alatt. Az előterjesztett mérleg és üzleti jelentés szerint a Csontközpont a lefolyt üzletévben 25 millió korona értékü áruforgalmat közvetitett. Az elért tiszta nyereség K 37.828·12, melyből a gözgyülés határozata alapján alapszabályszerüen 5 százalék osztalék alapján kerül kifizetésre, mig a fenmaradó összeg a tartalékalap javára fordittatik. A közgyülés végül az igazgatóság eddigi tagjait ujból megválasztotta és uj tagokul az igazgatóságba választotta siklósi Tschögl Henrik udv. tanácsost és Szegő Béla ügyvezető igazgatót.

Iparosérdek

A budai cipészmesterek

szabad szervezetté tömörültek, hogy érdekeiket a törvény keretein belül megvédhessék, az őket érő méltatlanságot orvosolhassák, régi vevőkörüket kielégithessék és — ne álljanak mégsem mindig egy lábbal a büntető biróság küszöbén.

Több izben tartott előértekezletek után a mult héten *nagygyülésre* jöttek össze Buda minden részéből a II. ker. Iparoskör nagytermében, ahol *Oremusz* Ödön elnöklete alatt impozáns és csodásan nyugodt, a cipészmestereket érdeklő, minden részletre kiterjedő tanácskozás folyt le. Férfias nyiltsággal, egyszerü, de határozott szóval, minden izgatás kerülésével tárgyalták ennek az iparágnak ma aktuális kérdéseit, becsületesen kijelentve, hogy a *törvényes rendelet* előtt meghajolnak, *elfogadják,* csak a javitásokra és anyagbeszerzésre vonatkozó részeiben óhajtanak *méltányos változtatást.*

Kézy Béla előadó beszámolt az ügyvezető bizottság eddigi eljárásáról és humorosan elpanaszolta, hogy az ipartestület nem veszi tudomásul a *budai* cipészek mozgalmát, a rendelettel összeütközésbe került cipészeknek jogvédelmet nem nyujt, — s ami még humorosabb, hogy ugyanigy jártak a székesfővárosi cipésziparosok körében, ahol a budai iparosoknak már 1914-ben történt szervezkedését nem létezőnek jelentették ki. Nincs tehát más módjuk a *budaiaknak,* mint *külön szervezkedni,* mert a cipőközpont szakavatottság hiányában csak ront mindenen. A szervezkedés győzni fog még az esetben is, ha a cipészmestereket beosztanák az állami cipőműhelyekbe, mert ott is védeni fogja érdekeiket a szervezet. A *boldogulás egyetlen* módja az összetartás és együttes eljárás. *Szakvizsgáló bizottságok* kiküldésére van szükség. Van a cipésziparosoknak 20 ezer koronájuk, amit egy értekezleten adakoztak össze régebben, ezt kell fölhasználni az országos cipész-szövetség létesitéséhez és olyan sajtóorgánumot kell teremteni, mely megvédi őket a rendeletek özöne ellen akkor, amikor nincs se anyag, se munkás — csak jegy. Az a tapasztalat alakult ki a cipészmesterek között, hogy az egész akció egyes gyárak érdekében történik. A Wolffner-gyárról hire ment, hogy *gépileg* már berendezkedett 6000 pár cipőnek napi termelésére s oda kell munkásnak a kisiparos-mester, akit oda bekényszeritenek.

Németh János emelkedett ezután szóra, kimentve *Szalay* előljáró elmaradását, üdvözölve a gyülésen megjelent dr. *Lendl* Adolfot, kiemelve a *Budai Napló* önzetlen és fáradhatlan munkásságát az iparosok érdekében és meleg szavakkal ünnepelte jelenlevő szerkesztőjét, *Viraág* Bélát. Azután részletesen rámutatott a rendelet hibáira, s ha azokat méltányosan módositanák, a rendelet lényegén nem változtatnának. Erre nézve felterjesztést intéznek a miniszterhez, aki szivesen veszi az okos, jogos és méltányos utbaigazitást, aki kijelentette, hogy szivesen segit a hibákon, de ilyen előterjesztést az ipartestület nem tett.

Utána *Speray* János pesti cipészmester mondott el sok érdekes dolgot az ipartestület beléletéről és ott folyó különféle spekulációkról, amik a kisiparosokat kárositják.

Király Zsigmond bejelentette, hogy közvetlen tudomása van a bőrárak várható változásáról s igy revizió alá kerül a rendelet, amikor a mostani hibáin javitani lehet.

Viraág Béla fejezte ki még csodálkozását, hogy az existenciájukban megtámadott mesterek ily fegyelmezetten és méltóságteljesen tudnak tanácskozni, ami már biztos sikert jelent, üdvözölte a kiküldött bizottságot, mely lelkiismeretesen végezte el nagy és fáradságos munkáját. Ünnepelte dr. *Lendl* Adolfot, aki a küzködő polgárság minden mozgalmában lelkesen vesz részt.

Zárószavában *Oremusz* elnök kijelentette, hogy ezentul már nem kritizálnak semmit és csak a szakiparosok jövőjével foglalkoznak. Kérte a tagokat, hogy minden gyülésre ily nagy számmal jöjjenek össze. *P. S.*

Uzenet

N. J. Csalogány-u. Ez tévedés, mert annak a mesterségnek meg volt a becsületes magyar neve: *varga, csizmadia,* ujabban *cipész.* A „suszter" szó *kontárt* jelent, aki nem tökéletes a mesterségében. Mint ilyen tehát guny, kicsinylés. Csak a magyar szót szabad használni.

Előfizető Ménesi-ut. Azt hisszük, hogy a Gellért-fürdő környékének rendezése most ideiglenes jellegü. Ezek a partvédő kisérletek abszolute nem szépek. De várjuk be a véget. — Mint magánfél, továbbra is csak 12 koronát fizet.

Asztaltársaság Viziváros. Minden vállalat, részvénytársaság, nyilvános helyiség, beleértve a kávéházakat is (nem számitva ide a borméréseket, kávéméréseket és fodrászokat), továbbá minden társaskör, egyesület a *teljes előfizetési dijat fizeti.* — *Magánosok,* ahogy külön lev. lapon tudattuk, *kedvezményben* részesülnek. Ide tartoznak az iskolák is, a tanszemélyzet, tisztviselők, iparosok és kereskedők. Magánfelekre nem róhatunk most a nagy drágaság mellett ujabb terheket, még ha méltányos és jogosult volna is.

Szerkeszti:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai műintézet r.-t.-nál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 583. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése **egy évre 24 korona.** Egy szám: **50 fillér.** Szerkesztőség és kiadóhivatal: **I., Bors-utca 24. szám.**

Felelős szerkesztő:
J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ár. Egy hasáb széles és egy centiméter magas terüiet egyszeri közlésénél **5 korona.** Minden további centiméter **3 korona.** Nyilttér sora **10 K.** Szöveg között **5 korona.** A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. julius 14.

Az elsikkasztott szent

esete sokaknak szemet szurt és egy komoly levél alapján kell, hogy szóvá tegyük mi is.

Idéznünk kell a történelmet, mely szerint a kereszténység terjesztése és a magyar nemzetnek a pogányhitről való áttéritése *szent Gellért* püspök érdeme, akit ezért a pogány magyar papok megöltek az avarok által *Pesztnek* mondott hegyen, mely *Aking* mellett a Dunapartján emelkedett föl meredeken a vizből. Ezt a hegyet nevezték el kegyeletes hálából a keresztény magyarok *szent Gellért hegyének* és állitott e szentnek szobrot I. Ferenc József *apostoli* királyunk, *Szent* István birodalmának királya.

A történelmi név tehát *Szent* Gellért és nem pusztán *„Gellért"*, akik vannak ma is többen nem szentek, és semmi közük nincsen sem a szent Gellért hegyéhez, sem a kőszikláiból fakadó gyógyforráshoz, de — ugy látszik — a magyar történelmi hagyományokhoz sem.

A Sárosfürdőt a *szent* Gellérthegyről nevezték el *szent Gellért* fürdőnek s érthetetlen módon a Gellért elől a jellemző, a történelmi, a hagyomány által is szentesitett *„szent"* szót elsikasztották. Vajjon kinek állhatott utjában? Kinek lehetett ez a kicsinyes érdeke? Nem bigotizmus, nem vallási elfogultság e kérdés föltevése, hanem egyedül és kizárólag azoknak a történelmi hagyományoknak a féltékeny gonddal való ápolása és megőrzése, amiket oly léhán és brutálisan eltapos és elsikkaszt valami közmopolita áramlat, holott arra szükség van mint a szobornak a patinára, a régi csészének különjegyére, és a családi aranyékszernek a fémjelzésre. Micsoda őrületes rendszer az, mely abban merül ki, hogy folyton dörzsöli rólunk a magyarság történelmi hagyományának patináját, a mi lehet jelentőség nélküli azok előtt, akiknek nem szimbolum a magyar szent korona, akiknek nem hagyomány a magyar nemzet honfoglaló történelme, akiknek sallang a nemzeti hagyomány, — de nekünk itt Budán kegyeletes áhitattal megőrzött hagyományunk a mohamedán szent: — *Gülbaba*, de még inkább a keresztény szent Gellért, mert őseinkről maradt, mert nemzeti, mert magyar.

Egyetlen vallásfelekezet sem teheti ezt a vallási érzékenykedés tárgyává, mert a történelmi alakká vált szent Gellért épen ugy az alföldi reformátusoké, a felvidéki luteránusoké és a zombori rácoké, mint a katholikusoké. És a zsidóság gyomrát sem rontja meg a *szent* Margitszigeti üditő ásványviz és kéjjel lubickol a *szent* Lukácsfürdő medencéjében.

Az egész budai polgárság nevében követeljük, hogy a város ezt a hibát tegye jóvá és az ezidő szerint Gellértnek nevezett fürdőt nevezze ezután hivatalosan is Szent Gellértfürdőnek.

Napló: Buda, jul. 13.

Különös szóbeszédet, hogy ugy mondjuk *politikai pletykát* tett szóvá Szekula Gyula városi bizottsági tag a pénzügybizottság legutóbbi ülésén, amikor követelte az omnibusz közlekedés ujbóli megnyitását a Szénatér és Marcibányi-tér között, a Lövőház-utcán át. Tényleg fontos vonal, de elhibázott dolog volt e közlekedés elmaradásának okául beállitani azt, hogy Bódy Tivadar polgármester neheztel a II. kerületre, mert nem választották meg országgyülési képviselőnek. Aki ismeri a történteket, az tudja, hogy *Bódy föl sem lépett.* A polgárság körében vetődött föl Bódy jelöltetésének terve, a pártvezéreknek is tetszett, nem is akartak ellenkezni a polgárság akaratával s tárgyalások indultak meg Bódyval, aki ezt a tervet nem ellenezte, de nem is rajongott érte valami különösen. Kollár Lajos hivei külön tárgyaltak Kollárral, aki a jelöltséget szintén elfogadta. Bódy, akkori alpolgármestert legfeljebb az az ügyetlenség bántotta, hogy nem kész és egyetemleges megállapodással jöttek eléje, kerülni akarta azonban a pártharcot és amint Kollár elhatározása a tudomására jött, sietve lefujta a maga részéről az egész akciót. — Hogy a kerületre nem neheztel, azt több izben bebizonyitotta, legutóbb a hadikonyha felállitásával is, és a hogy a polgármester terveit ismerjük, legközelebb ismét érezni fogja jóakaratát a kerület, ahol különben sem jutott tudomásunkra semmiféle olyan vélemény, aminőt a Rózsadomb képviselője a bizottságban felhozott, magánvélemény lehetett. — Amit pedig az omnibuszról mondott Szekula Gyula, azzal részletesen foglalkozunk legközelebb. A Rózsadomb és környékének eminens érdeke ez.

A poloskák már jönnek hosszu sorban át a Margithidon és a Lánchidon, kettős rendekben, jobbra át — direktion: — a *Vérmező.* És utközben lerágják a *tudomány kertjének* minden ifju palántáját, a *Hősök ligetének* alapvető csiráit. Mert jönni fognak rendületlenül, amint elkezdik beépiteni a Vérmezőt. A poloska tudja, hogy az ideiglenesnek mondott épitkezés — sajnos — végleges. Mindig végleges, amikor a befolyásos telekspekulánsok, akár bankosok, akár magánosok egyszer rátették a lábukat valamely közterületre, ott többé nem nő fü. A poloska ezt nagyon jól tudja és — jön. Budán még türhető volt a helyzet, a régi budai polgár nem birta, nem türte a poloskát, de Pesten már tulszaporodtak és a poloska helyet követel magának Budán. A Vérmezőre tervezett *ideiglenes* bérpaloták ettől jók. Ide át jön, hogy tönkre tegye az éjjeli nyugalmunkat, hogy türhetetlenné tegye az életünket. — Szerencsére még nem miénk a *Vérmező.* Nem adják a katonáék, s ezzel dugába dől *Alpár* Ignác terve, akinek nagyon fáj ez a szép 20 holdas terület, aki a rózsadombi villája friss levegőjén élve, nem tudja megérteni, hogy miért kell a krisztinavárosinak is jó levegő, amikor ő épitkezni akar. Egyelőre központokat. Azoknak van pénzük, mindegy hogy mibe kerül. Néhány év mulva megszünnek a központok, a lakásokra szükség lesz, uj ideiglenes palotákat épitenek a mezőn, melyhez a vértanuság nagy nemzeti hagyományai füződnek. Azt Alpár Ignác elhallgatta, hogy a központoknak Budára való áthelyezésével — gyalog kell járnunk. A mi nyavalyás, lezüllött villamos közlekedésünk egészen csődöt mond, ha azon naponta 4-szer jön-megy 3—4000 pesti hivatalnoka a központoknak. Már ezzel elkezdődik Buda jellegének kiforgatása és végleg elintézi ezt azután a pesti invázió. — Ez ellen akar tiltakozni a budai polgárság, mely gyülést tart a *Krisztinavárosi Kaszinó*ban e hó 18-án, csütörtökön este hét órakor, hogy a kerületi bizottsági tagok által megfelebbezze a közgyülés határozatát. Küldöttséget menesztenek Wekerléhez és Szterényihez, de ha kell, élnek a budai polgárok régi jogával és elmennek keservükben az apostoli király elé. Visza kérik tőle a Vérmezőt, de nem azért, hogy beépitsék.

Öreg hiba volt és most, bár későre, de mégis szóvá tette *Sigray* Pál a pénzügyi bizottság ülésén, — hogy elhirtelenkedték a Tabán ügyét. Saját tapasztalásából beszélt. Végig járta a Tabánt, a Gellérthegyet, a Naphegyet, ahol a főváros kisajátitotta a házakat. Igazán vandál módon jártak el sok esetben. A mult évben még laktak bennük, jó házak voltak, most lehetetlenné tették az ottlakást, ahol le nem rombolták, ott keresztüllyuggatták a falakat, beverték a pincék bolthajtásait, használhatatlanná tették azokat. Milyen jó lett volna, ha ki is sajátitották ezeket, de meghagyták volna s bizonyos feltételek mellett a tulajdonosok bennmaradhattak volna, vagy ujakat telepithettek volna be. Egyáltalán nem tudja a rációját annak, miért kellett azokat elpusztitani. Ezentul is lesznek ilyen kisajátitások. Ha ezeket az előbb lerombolt házakat már nem is tudják felépiteni, legalább az ujabban kisajátitandókat ne pusztitsák el, ezzel is valamelyest enyhiteni fognak a lakásinségen. — És igaza van a Martinovich-al kivégzett magyar jakobinusok erőslelkü, szókimondó utódának.

Rettenetes impresszióval hatott dr. *Csupor* József tanácsnokra a *Hősök temetője*, mondotta ő, mint elnök, a köztemetői bizottság legutóbbi ülésén s ezért hivta meg a bizottság több tagját, hogy ők is tanui legyenek. Egyuttal megnézték a budai *Seenger*-féle gyártelepen a a hősök számára készülő márvány emléktáblákat. – Hátborzongató dolgokat mondottak el a bizottság ülésén ezek a „szemtanuk". Steinhardt Antal siratta el elsőnek a Hősök temetőjében látott csuf és szégyenteljes állapotokat, Paksy Béla és *Gerenday* Béla (aki igazán ért a dologhoz) szomoruan igazolták a vádakat. S hogy a helyzet mily rettenetes, azt legjobban bizonyitja *Sagmüller* József óbudai plébános felszólalása, aki mint pap volt kénytelen elitélni az eljárást, mely a temetőben és a temetéskor oly *kegyeletnélkülivé teszi* a Hősök temetőjét. Terhére van mindenkinek a hősi halált halt katona, még a temetést végző lelkésznek is. Sürgős felterjesztés utján orvoslást követel a főpapi hivataltól. Minden felszólaló elismerte *Csupor* tanácsnok érdemét, hogy magáévá tette a Hősök temetőjének ügyét.

Katasztrófa előtt állunk a ruházkodás terén s ezt a pénzügyi bizottság legutóbbi ülésén szóvá is tette dr. *Pető* Sándor, rámutatva arra a szomoru körülményre, hogy ez a ruhauzsora épen a városi tisztviselőket sujtja legjobban. Ilyen körülmények között történik azután, hogy a tisztviselők és a többi ilyen alkalmazottak kapnak most egy olyan összeget, amely normális körülmények között tisztességes összegnek volna nevezhető, sajnos, azonban a ruhabeszerzés mai nehézségei és nyomoruságai mellett annyi, mint semmi. Katasztrófa vár ezen a téren a tisztviselőkre, alkalmazottakra és általán a polgárságnak arra a részére, amely tovább már nem képes elviselni a háborunak ezeket a legkinzóbb terheit. Nagyon szeretné, ha a kérdésnek a felemlitésével valamit segithetnének ennek a dolognak az előbbrevitelében, de itt határozottan statáriális intézkedésre lenne szükség.

Pesti gáznak mondhatnánk a Kecskemét és Lajosmizse között *Böck* Hugó min. tanácsos által fölfedezett földgáz medencét, melynek értékesitésére mutatott rá *Becsey* Antal a világitási bizottság legutóbbi ülésén. Ahelyett, hogy uj gázgyárat épitene a főváros 40—50 millió költséggel, vegye kezébe az alföldi földgáz ügyét, tegyen próbafurásokat. Ha Kecskemét kész áldozatot hozni, ahogy azt Becsey előtt az ottani polgármester kijelentette, akkor Budapestnek kétszeres kötelessége áldozni e furásokra és még ez évben megszerezni a positiv tudást, hogy ott kellő gázréteg van-e. (Erre nézve megkerestük *Becsey* Antal mérnök, bizottsági tag urat, aki megigérte, hogy lapunk számára legközelebb részletes tanulmányt ir erről.) — Becsey fölhasználta ezt az alkalmat és némi elégtételt szolgáltatott a *gázműveknek* az általuk beterjesztett jelentés kapcsán. A bizottság tagjai, akik a gázművek müködését nemcsak ebből a rövidre szabott jelentésből ismerik, kell, hogy azt kiegészitsék azzal a megjegyzéssel, hogy ebben az elmult nehéz esztendőben egyfelől a gázművekkel szemben *óriási igényeket támasztott a közönség,* másfelől pedig a szénellátás dolgában óriási nehézségek voltak napirenden és mindezek dacára a helyes egyensulyt ugy a gázüzem fentartása, mint az egyébként kifelé és befelé megnyilatkozó szociális intézkedések tekintetében az igazgatóság fenn tudta tartani. — Ez egyuttal elégtétel *Ripka* Ferenc vezérigazgató számára is egy hétfői ujság maliciózus cikkével szemben, mely a városatyákról irott krokijai során most a vezérigazgatót igyekezett megcsipkedni. A sok téves adat elvette a cikk élét. Ripka sohasem volt Gödöllőn ügyvéd, mint jogász lett ujságiró és nagyon fiatalon került a Ganzgyárhoz. Ma is büszkesége, hogy mint jogász, két müszaki osztályt vezetett ott és az országban számos városi üzem berendezését ő eszközölte ki a Ganzgyár számára.

Szégyene a fővárosnak, hogy még mindig nincsen bejezve a csecsemőkórház épitkezése. Igy mondotta ezt a közegészségügyi bizottság legutóbbi ülésén *Weimess* Marián. Az elnöklő *Folkusházy* Lajos alpolgármester szigoruan arra az álláspontra állott, hogy addig nincs épitkezés, nincs csecsemőkórház, a mig a kormány a költségekhez hozzá nem járul. Viszont *Weimess* azt proponálta, hogy *fejezzék be az épitkezést* akárhogyan, oldják meg a kormány hozzá járulásának kérdését. A közgyülés határozata szerint az egész épitkezés elmarad. *Öt millióba* kerülne s nincs reá pénz. Mi sajnáltuk, a mikor elejtették a *Városmajor*-utcába tervezett csecsemőkórház ügyét és sajnáljuk, ha elmarad az egész épitkezés, mert teljesen osztjuk *Weimess* biz. tag felfogását.

Mükönnyeket sirt *Alpár* Ignác a felett, hogy *Strobl* Lajos, a kitünő szobrász ellenezte a képzőművészeti bizottság ülésen a *mükő*ből való siremlékeket a temetőben. Strobl feltétlenül csak művészi szempontoknak hódol, viszont Alpár már üzleti szempontokat visz be a mükő révén és hiába akart hatni a bizottság laikus tagjaira azzal, hogy a mükő *szinezhető.* Ha ez keresztül megy, akkor majd láthatunk hupikék angyalkákat, vörös taláros Jézusokat és zöld kendőkben térdrehulló Magdolnákat, sárga szalagokkal és lila szoknyákban, a hogy abban Budán eléggé részünk van. Az a mükögyár megél majd a nélkül is, hogy a halottakat föltálaljuk neki. Maradjunk csak a Strobl inditványa mellett.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

! NYÁRI !
tanfolyamok
GYORSIRÁS,
GÉPIRÁS,
KÖNYVVITEL
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Kincsek a vizben.

— Buda mint világfürdő. —

Irta: *Dr. Lendl Adolf.*

I.

Buda hirneve fürdői és hévforrásai révén régi keletü. Sok történelmi emlék tanuskodik erről. Kelta és római maradványok gazdagon kerültek elő a földből e források mellől. Anonymus megemliti a felső- és alsó hévvizeket. Mátyás király a Rác-fürdőbe járt üdülni; a törökök idején virágzásban voltak különösen a Rudas-fürdő meg a József-hegy alattiak (Velibég) és a szűzek fürdője a konstantinápolyi ut mellett (a mai Erzsébet Sós-fürdő). Később a Sáros-fürdő (most Gellért-fürdő) emelkedett gyógyitó erejével országos hirre.

A keserüvizek csak ujabban — néhány évtized óta — használtatnak és terjesztetnek az egész világon, szintugy mint más gyógyitó és üditő vizeink.

A magántulajdonban levő fürdők az utolsó néhány évtizedben nagyot haladtak és jól berendezett, terjedelmes épületek emelkedtek fölöttük.

Nincs Európának még egy olyan nagyvárosa, amely jeles gyógyforrásaink bősége és sokfélesége tekintetében mérkőzhetne a mi székesfővárosunkkal.

A gazdag, természetes kincsekkel megáldott budai oldal gyógyitó vizforrásai a következők: Erzsébet-Sósfürdő a Kelenföldön; Gellért-, Rudas- és Rác-fürdő a Gellért-hegy tövében; Király-, Szt. Lukács- és Császár-fürdő a Józsefhegyi csoportban; Óbuda langyos forrásai a Római fürdővel; továbbá a Lágymányos, Őrmező és Dobogóalja keserüviz-forrásai és a Hungária-forrás a Rudas-fürdő mellett, mint hatásos ivóvizek; szintugy a Mária-forrás a Szemlőhegy alján.

Ezenfelül a Margitszigeten és a Városligetben találunk egy-egy nagyarányu és fényes, modern berendezésü Artézi fürdőt, meg a pesti legnépesebb kerületben néhány vastartalmu fürdőt magántulajdonban. Maga a Duna pedig jó alkalmat kinál nyári uszóházak, népfürdők és parti fövenyfürdők létesitésére. Ezeknek szószólója dr. Kassai Ferenc, aki az Állandó Kiállitás területének partjaira tervez fövenyfürdőket.

Mindezek a felsorolt természetes források részint hévvizek, részint különböző vegyi összetételü gyógyitó vizek és oly bőséget, változatosságot jelentenek, mint amilyent sehol másutt nem találhatunk.

A fürdők elhelyezése az egész főváros területén és elosztása *különösen a budai oldalon, a Duna mentén* olyan kedvező és könnyen megközelithető a főutvonalak mellett, hogy nagy hivatást biztositanak e tekintetben hazánk fővárosának. Hallottam azt az egyébként általánosságban helyes kifogást a székesfőváros törvényhatóságának egyik közgyülésén, hogy milliónyi lakosságu nagyváros füstös levegőjével nem emelkedhetik fürdővárossá — csakhogy a budai oldal elég gyéren lakott és tiszta levegőjü!

Amióta a székesfőváros Tanácsa és törvényhatósági közgyülése helyes és nagyvonásu — bár elég költséges — fürdőpolitikát követ, azóta kimagasodik a többiek között a városligeti Széchenyi-fürdő és a nemsokára megnyiló Szent Gellért-fürdő.

A főváros vezetői jó uton járnak, ha nagy áldozatok árán bár, mégis különös gondot forditanak fürdőink fejlesztésére, mert ezek Budapest fellendülésében tényezőként számba vehetők. Kétségtelenül látjuk és szivesen köszöntjük növekedő, szépülő és maradandó értékekben gyarapodó fővárosunk haladását a gazdasági, kulturális és szociális irányzatokban s éppen a fürdőknek felkarolása belevág, sőt hozzátartozik e törekvésekhez.

A világhirt manapság már nem lehet oly könnyen elérni, mint egy félszázaddal azelőtt; pedig Budapestnek erre szüksége lesz a legközelebbi jövőben, hogy kiemelkedjék a nagy vonalon a közönséges sorból Berlin és Konstantinápoly között. Minél észrevehetőbb, minél eredetibb és megkülönböztetőbb módon tegye; erre való egyik eszköze pedig a természetes gyógyforrásaiban és a fürdőkben van. Ezek emelik az egész város jelentőségét mindenki előtt és viszik a hirét világgá.

Legtöbbet tudnak Észak- és Dél-Amerikában Budapestről a Hunyady János keserüviz és a Kristályviz révén. Ez azonban magában véve nem dicsőséges és nem elégséges. Teljesebbé, tartalmasabbá kell tenni az óriás reklámot kifelé s ehhez a legjobb alapot adják éppen a fürdők, amelyekért megirigyelhet bennünket Bécs és Berlin egyaránt.

Én a fürdőktől a pénzbefektetést nem sajnálom, — bár nem kivánom a fölösleges pazarlást — elsőrangu, magas nivón álló, legmodernebb fürdőket kivánok látni, szállókat, sétálóhelyeket és egyéb érdekelő berendezéseket ajánlok melléje. Még pedig nemcsak a fővárosnak saját tulajdonában levő fürdőkről mondom ezt, hanem ahol a magántulajdonos anyagi ereje nem birja, vagy üzleti érdekén felül volna a költekezése, ott a főváros álljon segitségére, nem magának a tulajdonosnak, hanem az ügynek.

Például mondom, hogy az én kivánságom szerint a most eldugott, pedig elismerésre méltó Király-fürdő környezetét mielőbb rendezni kellene, hogy kiépülhessen; szintugy a Szt. Lukács- és Császár fürdőét; hiszen megbotránkozik az állapoton minden idegen, aki Óbuda felé csak egy lépést tesz, milyen elhanyagolt ott az utca e-fürdők közelében. Én a környék fejlesztésével — esetleg más módon is — segiteném és serkenteném a fürdők magántulajdnnosait és nem tartom elégségesnek azt, ha a főváros maga emel saját forrásai

fölé gyönyörü palotákat. Értem, hogy ezekre első sorban kell gondot forditania; azonban a főváros érdeke többet kiván; a többieket se hanyagolja el, mert ezeknek is a jó hire szárnyra kel az egész világban, meg ha az idegenforgalom nagyobb áradata — amint remélhetjük — megindul, ne lássa senki a régi elmaradottságot, a rendezetlen állapotot e tekintetben. Vajjon mit gondolhat magában az az idegen, aki például a Lukács- vagy Császárfürdőből kilépve, a kiépittetlen ujlaki rakodópartra kerül és ott látja nemcsak a kőkockarakásokat, a homokbuckákat, de valóságos szemétdombok közé keveredik a világhirü Margitszigettel szemben.

A fürdőkről részletesen más alkalommal.

Budai Krónika

A BUDAI PRÉPOSTSÁGOT 1500-ban II. Ulászló király Losonczy Zsigmondnak adta ki, sőt, még ugyánezen évben a prépostság javadalmait illető főkegyuri jogát is Zsigmondra ruházza, ami a Jagellók alatt gyakori jelenség. Megemlitendő az az adat is, amely szerint a most emlitett prépostnak, atyja temetésére, egy budai polgár kölcsönöz 200 forintot. — A budai káptalan 1514. évi oklevele Budafelhéviz tájékáról ad értékes topográfiai felvilágositást. — Bakócz Tamás esztergomi érsek 1516. évi most megtalált levelei, amelyeket budai házának udvarbirájához intézett, az érsek budai borgazdaságára vetnek érdekes világot. — Érdekes adat, hogy a budavári Boldogasszonytemplomnak, mely különben a németeké volt, egyébként tanult plébánosa 1435-ben nem értett magyarul.

AZSIDÓK KIVÉTELES HELYZETÉRE, gazdasági téren való szerepére, pénzbőségére, uzsoráskodásra vonatkozólag sok érdekes adatot gyüjtött össze Csánky Dezső. Budai zsidók, köztük egy Melamen nevü nő is, segitik ki a szorultságban levő főurakat, polgárokat, egyházi személyeket, de a legzordabb feltételek mellett; igy pl. a visszafizetés halogatása esetén 200 frtnyi adósság néhány hónap alatt 1600 frtra növekszik, 200—244 frtnyi kölcsön zálogául az adós 4 falut, sőt egész birtokát kénytelen lekötni. Zsidót a szabómesterségre megtanitani nem szabad. Szabó a zsidónak saját használatra készithet ruhát, eladásra nem. Viszont szokatlan, hogy keresztény háztulajdonosnak zsidó lakója van. Érdekes, hogy a XVI. század elején budai zsidó mint polgár emlittetik.

PÁRATLAN BECSŰ az a műtörténeti adat, amely *Czobor* Imre 1516. évi végrendeletében olvasható, aki a budai Mária Magdolna egyházban felállitandó cimeres sarkophagjáro 150 forintot hagyományoz *Péter* budai kőfaragónak, aki azt lehetőleg olyan vörös márványból tartozik kifaragni, mint amilyenből Czobor Márton siremléke készült, ezen felül budai házáról, misemondó ruhák készitéséről budai templomokba stb. intézkedik.

BUDÁNAK A VIDÉKKEL való kereskedelmi összeköttetésére is világot vet az az oklevélanyag, a melyet most gyüjtött *Csánky* Dezső Budapest történetéhez a vidéki városok levéltáraiban. A kassaiak Budán vásárolnak bort, a budaiak Kassán posztót; a budaiak a győri káptalantól kapnak gabonát, a győri káptalan a budai vásárra küldi emberét; a győri káptalan a Pestről vitetett szó szállitási dija fejében 8 forintot fizet. Mint már emlitettük, kiváló figyelemre tarthatott számot a budai magyar szabócéh szabályzata és a nagybányai szücsöknek a budai szücsök mintájára alkotott szabályai. Mindkét szóbanlévő céhszabály művelődéstörténelmi szempontból is bőséges adalékokat tartalmaz.

Szives figyelmébe ajánljuk, hogy

előfizetése

julius hó elején

lejárt ! ! ! !

Hirek

Egy kőkeresztet, egyszerü mészkőből készült kőkeresztet kér a várostól *Sagmüller* József plébános az óbudai temető számára. Amint pár év előtt a farkasréti temetőben felállitotta a tanács a Horvay-féle „Jó Pásztor" szoborművet, ami ellen művészi szempontból sohasem volt kifogása, csak a szimbolisztikus jelentősége ellen, — ugy megtehetné a tanács, hogy az óbudai temetőbe legalább egy kőkeresztet állittathatna. — Mi ezt a szerénységet nem tartjuk helyénvalónak. Ma már csak művészi szép dolgot lehet állitani, ami diszére van a temetőnek és egy falat kenyeret is ad valamely nehezen élő szobrászművésznek. Ezeken a koronákon ne takarékoskodjunk.

A galambok városa volt a régi Tabán. Csaknem minden háznál volt galamb és fütty-szóval hajtották őket föl a magasba, mindig magasabbra. Néha 15—20 nagy rajt látott keringeni az ember a citadella magasságában. Állandó kereskedést üztek vele a tabániak, de át kellett járni a központi városház udvarára, ahol egyedül volt madárpiac. Most ezek a polgárok mozgalmat akarnak inditani, hogy a *keddi* napokon a *Roham* utcában engedélyezzen a város galambvásárt, a mi előnyére válnék a Krisztinának. Ezzel kapcsolatosan fölmerült az a terv is, hogy *kanári* madarakat lehesen árusitani a Batthyány téri *vásárcsarnokban* vagy *mellette*. Ezeket megtoldjuk azzal, hogy a külső részek számára, a hol *szükséges* háziállat a *kutya*, mint házőrző, — engedélyezzen a város egy-egy napot *Óbudán* és a *Kelenföldön*, hogy ott meghatározott helyen és időben *ebeket* lehessen vásárolni. Ha már volt egyszer kutyavásár Budán, miért lehetne ezután is.

Feljajdulás olvasható ki a felsőkrisztinavárosi *segélyzőbizottság* jelentéséből, mely most került kezeinkhez. Már az 1916. évről szóló jelentés arról panaszkodik, hogy:

> „Mig a háboru elején és a mult évben ezerszámra tudtunk szegényeink számára ócska ruhát, cipőt szerezni, mig közgyámjaink ezreket tudtak emberbaráti céljaink megvalósitására gyüjteni, addig ma már egyetlen ruhadarab sem kerül raktárunkba s az adakozások is rendkivül módon megcsappannak."

Mennyivel jogosultabb ilyenféle panasz ma, a háboru negyedik, iszonyu évében. A nagy drágaság szomoru következménye, hogy a *Szegény Asztalt*, a segélyzőbizottság e büszkeségét, amelyet 1916 május 15-éig tudtak fenntartani, az ijesztő drágaság, élelem- és pénzhiányában nem lehetett többé életre kelteni. A Népjóléti Központnak az iskolai gyermekek téli fölruházásához, mely akció körülbelül 1,400.000 korona költséggel, majdnem minden arra rászorult iskolásgyermeket fölruházott, a Segélyzőbizottság 1000 koronával járult hozzá. Minthogy a nagy akció csak iskolásgyermekekre volt tekintettel, a Segélyzőbizottság a rendelkezésre álló eszközökkel, amelyeket ugy dr. *Ripka* elnök, mint *Badál* előljáró áldozatkészsége s elsősorban dr. *Mándiné* házánál rendezett hangverseny tiszta jövedelme 900 koronával megnövelt, 100 fiu- és leánygyermeket tudott ellátni ruhával, cipővel, kabáttal. A tél folyamán a szegényeknek fütőszénnel való ellátását a Szénközpont vette kézbe s az általa kibocsátott utalvány ellenében minden igényjogosult a Margitköruti gázgyárban, különösen dr. Ripka elnök által biztositott szénből, a szigoru tél folyamán néhányszor jutott fütőanyaghoz. Egyéb gyüjtésekről, adományokról a pénztári jelentés számol be. — Az elhunyt Stark Nándor és iglói Szontagh Hugó helyét Odry Lehel és Ujváry Béla kir. tan. foglalták el. A jelentés még kiemeli, hogy sárói Szabó Mária népj. megbizott inditványára dr. Ripka elnök hathatós közremüködése folytán sikerült egy sokgyermekkel és egy magával tehetetlen, gyámoltalan anyával megáldott családnak fejét a frontszolgálat alól mentesiteni, családjának visszaadni s igy a züllésnek induló gyermekeket a romlástól megmenteni. — A jelentés Obendorf Károly jegyző érdemes munkája.

Levelezőlapon volt szerencsénk tudatni mindazokkal, akik igényt tarthatnak

kedvezményes előfizetésre

és kérjük, hogy a lejárt előfizetést mielőtt beküldeni sziveskedjenek.

A Budai Zenede, mely *Cecelits* Benő áll. kép. okl. zenetanár vezetése alatt áll, a „Budai Katholikus Kör" disztermében rendezte V. vizsgálati növendék *hangversenyét* a mult héten. Rendkivül tetszettek a növendék közül: Zádor Aladár, Biró Annus, Graumann László, Gerő Mariska, Weisz Irén, Max Margit, Biró Margit, Sonnauer Péter, Heidelberg Tibor, Schlanger Irma, Weisz Rószi, Schenker Teréz, Vince Sándor, Nedelkovics Nusi, Grün Szerén, Vincc Péter, Felsner Hädy, Pollák Imre, Nedved Béla, Kertész Kata és Haas Lajos, akiknek sikere dicséri a közremüködő tanári kart: Hirschl Rózsi, Cecelits Benőné, Mádai István, Schwenk Ludovika.

Elsietett telekvásárt csinált, *Hoepfner* Guidó bizottsági tag véleménye szerint, a székesfőváros. A legutóbbi közgyülésnek a tanács azt a javaslatot tette, hogy a fogaskerekü melletti 16,000 négyszögöles *Lederer*-féle területet, a melyet csak 6—7 évvel ezelőtt vásárolt meg a főváros üdülő telep céljaira, adják el 550,000 K kikiáltási áron. A főváros véleménye szerint a telek üdülőtelep céljaira nem lévén alkalmas, a mostani telekkonjuktura idejében lenne legjobban értékesithető. Ezzel szemben Hoepfner meggyőző érvekkel fejtette ki, hogy a telekértékesités szempontjából a háboru utáni épitkezés ideje lenne a legkedvezőbb; ha tehát a város most adja el ingatlanait, akkor egyenesen kikapcsolja magát a háboru utáni nagy telekérték-emelkedések előnyeiből. Sajnos, a közgyülésen kevés visszhangot találtak az okos szavak; a közgyülés többsége a mielőbbi eladás mellett foglalt állást. Mindig sietünk ott a hol nem kell, de lassan járunk a sürgős kérdésekben.

Szerkesztőcsere. E cimen legutóbb közölt hirünk egy tévedését igazitja helyre a *Budai Ujság* felelős szerkesztőjének Gerő Sándor urnak levele, amelyben tudatja velünk, s ennek bizonyságául csatolja *A Czipő* cimü szaklap legutolsó példányát, ahol azt irja, hogy „...arra az elhatározásra jutottam, hogy megváljak cipőmühelyemtől..." Már semmiféle érdekközössége nincs a Kossuth Lajos utcai cipőkereskedéssel és azt édes atyja vezetésére bizta. — Szivesen közöljük e helyreigazitást, habár az erre vonatkozó közlésünket csakis lapunk zárta után történt változások tettek tévedéssé.

Csuf megaláztatás a fővárosi helyettestanitó mai élete. Állandó esdeklés, kézösszetevés, igazságtalan mellőzés, protekcióhajszolás, a fizetésből való meg nem élhetés, senkivé görnyedés, egyéniségelvesztés, ambició letörés: emberhez nem méltó helyzetek halmozódnak egy olyan pálya kezdetén, ahol szivnek, léleknek, melegségnek, gondtalanságnak, eredetiségnek kellene dominálni, hogy a leggyönyörüségesebb anyag: a fejlődő gyermek, a nemzet és társadalom részére méltóan formálódjon, müvelődjön. S ehez most kapjuk azt a keserves panaszt, hogy ha a sok munkától elgyötörve, az állandó idegizgalomtól megőrölve, lerongyolt teste beteg lesz, ujabb szekaturák következnek. A főváros diplomás helyettes tanitója oda van besorozva, ahol a takaritónők, utcaseprők, munkások és napszámosok: a kerületi munkásbiztositó pénztárba. E cimen minden hónapban három korona körüli összeget levonnak ugyis kevés illetményükből. Ha beteg, külön felülvizsgálatra rendelik, de ugy bánnak vele, mint egy másik pénztári taggal: vagyis cseléddel, kocsissal stb. Az orvos aznap nem ér rá: jöjjön másnap! Másnap az egész délelőttjét ácsorgással ott tölti (itt Budán, az Irma-téren különösen bevett szokás!) s végül az orvos nem fogadja, — jöjjön a következő héten! És megtörténik, hogy akkor megismételik véle ezt a rendszert elölről. Mindezt 52 (szóval és irással: ötvenkettő) koronáért, amit ily esetben egy hónapra kap és amiből, mint beteg embernek kell megélnie, mert fizetés betegség esetén nem jár. Ezen valahogy mégis csak változtatni kell, mert igy nem maradhat.

Nagy agitációs és szervező gyülést rendez julius 14-én vasárnap d. u. 3 órakor a saját helyiségében III., Lajos u. 46 sz. alatt a kath. Népszövetség, hogy szociális, gazdasági és szövetkezeti kérdéseket tárgyalva, segitsen ama sulyos helyzeten, amelyben ma a keresztény társadalom van. A gyülés szónokai: Huszár Károly, Schmidt Viktor és Székely János.

Jön a füst, kérlelhetlenül jön Óbuda felől. A gyárkémények füstje, a melybe belefullad az egész *budai fürdőprogramm*. Megállapitották már tudományosan, praktikusan és mindenféleképen, hogy a Duna mentén állandó a légvonal délfelé, mert a vizsodra magával viszi a felette álló levegőoszlopot. Tehát minden gyárat a főváros déli részén kell fölépiteni. Most ismét azt látjuk, hogy egy uj gyár, a *Magyar-Amerikai Faipar R.-T.* vásárolt Óbudán a *Homokos dülőn* 400,000 koronáért telket és gyárat épit oda. Mintha nem volna mind-

egy neki, hogy azt a gyárat Albertfalva határán épitse föl. Okvetlenül ki kell füstölni a fürdővendégeket Budáról.

Békezarándoklatot rendez Csobánkára augusztus hó elején a kath. Népszövetség és a III. kerületi szervezet.

A „**BUBAI NAPLÓ**“ számára küldendő pénzeknél legcélszerübb *cheque* utján átutalni azt az

Egyesült budapesti fővárosi tkpénztár

fehérvári-uti fiókjába, ahol az *Attila-nyomda R.-T.* folyó számlát nyitott a „Budai Napló“ számára.

Nász. A tabáni templomban vezette oltárhoz *Huber* Lajos esküdt és templomatya bájos leányát, *Annuskát, Vellay* István müépitész, aki Gyöngyös rekonstrukciójában *Harrer* Ferenc alpolgármesternek és *Lechner* müépitész munkatársa. Mint tanuk szerepeltek: *Gyarmathy* Vince földbirtokos és *Laurenszky* Gusztáv hatszorosan kitüntetett repülő főhadnagy. A rendkivül szépen diszitett templomban dr. *Angyal* Kálmán, a plébános adta össze az ifju párt nagy hatást keltő, magas szárnyalásu beszéd kiséretében, mely mély benyomást tett a templomot megtöltő közönség körében.

Nagyszerü eredményeket ért el a 33 Football Clubja, Budának ez a szimpatikus csapata az elmult tavaszi football szezonban. Müködésük terén legkiemelkedőbb esemény pünkösdi 2 napos turájuk volt, mely alkalommal a monarchia legjobb csapata, a Deutscher Fussball Clubbal mérték össze erejüket sokat jelentő eredménnyel. Haladást és sikert jelent a Ferencvárosi Torna Club ellen kivivott 2:1-es, ugyszintén a Kispesti Athlétikai Club ellen elért 2:1-es győzeleme. A csapat a bajnoki küzdelmekben a *hetedik* helyre küzdötte fel magát, ugy hogy a budai polgárok nemcsak örömmel, hanem büszkeséggel is tekinthetnek a háboruban megfogyatkozott fiaik dicsőséges szereplésére. Végül megemlitjük, hogy a Club elnöke, dr. *Ripka* Ferenc vezetése mellett erős akciót fejt ki régi óhajának, egy Budán létesitendő, minden tekintetben modern sporttelep épitése ügyében.

Húszezer fiu látogatta meg eddig ez évben már az *Állatkertet. Városy* Gyula dr. tanácsnok szives engedélyével. A budai tanulóifjuság is ugy ezidén, mint a multban tanitói vezetése alatt csoportosan látogatja az állatkertet, ahol a zoológia és botanika tanulmányozásán kivül ismeretterjesztő előadás hallgatásában is van részük. Az idén az előadást Loschdorfer János tartotta a „Légy“-ről.

Az Élet katholikus szépirodalmi folyóirat legutóbbi számából kiemeljük Prohászka Ottokár, Bardócz Árpád, Tarczai György, Boros Ferenc és Lunn Jenő cikkeit és költeményeit. Az Élet igazán olcsó előfizetési ára a legkedveltebb szépirodalmi folyóirattá tették. Előfizetési ára egész évre 40 korona. Budapest, I., Fehérvári-út 15.

Asszony a ködben. Ez alatt a cim alatt Andriska Károlynak, Budán lakó, ismert fiatal irónak újabb novellás könyve jelent meg, melyről részletes kritikát közlünk. A A novellákhoz Szalay Pál festőművész rajzolt eredeti képeket. A kötet művészi, négy szinben nyomott cimlapját Péczely Antal festőművész tervezte és rajzolta. Az izléses kiállitásu könyv az „Országos Irodalmi Részvénytársaság“ kiadásában jelent meg, ott megrendelhető. Ára 5 kor. (Budapest, V, Hold-utca 7), de kapható minden könyvkereskedésben.

Egy-két szó

— a szülők iskolájáról. —

Ugy látszik, hogy az emberiség haladását nagy világégésnek kell mindig megelőznie. A világhistória legalább is ezt igazolja. A világégés jellemrajzához tartozik mindig a technika fejlődése, amely a terjedő nemzeteket eddig mindig felrázta álmukból. Üdvös lenne, ha most is igy történnék az.

Nálunk azonban még hiányzik valami. És ez a valami minden és kell is, hogy minden legyen.

Hiányoznak a gyakorlati élet emberei. Hiányoznak?! Ha hiányoznak, nevelni kell ilyeneket.

Inditsuk meg ezt a nagy munkát Budán mindjárt. Beszéljünk arról folyton, hogy ifjuságunkat a gyakorlati pályákra neveljük. Budán is megkezdte az utját ennek az egész magyarságra kiható nagy munkának a székesfőváros tanácsa. Az elmult iskolai év végén majdnem minden iskolában összegyült a kerületek polgársága, hogy meghallgassa gyermekei nevelőinek véleményét a jövő élete kiépitése ügyében. Aki figyelemmel kiséri ez emlitett szülői értekezletek eredményét, az nyugodtan elmondhatja, hogy a székesfőváros nagyon nagy haszonnal értékesithető eszmét vitt az iskolák falai közé. Az eszme győzött. Az összegyült szülők szivesen hallgatták a nevelők lelkes szózatát. A szülők megtalálták végre azt az iskolát, amelyet olyan régen vártak. A lefolyt iskolai év végén eddig nem tapasztalt számmal ment az ifjuság a gyakorlati pályákra. Legalább abban a kerületben, ahol e sorok irója mondotta el, a gyakorlati életet megkedveltető előadást, — szokatlanul nagyszámu fiatal emberke ment a nagyobb kenyérdarabot nyujtó gyakorlati pályákra.

Ez lehet a tapasztalata minden előadónak. Csak ki kellett nyitni — hogy populárisan mondjuk meg — a szülők szemét és meglett az eredmény.

A munkát azonban folytatni kell iskolán kivül is. Vannak sokan olyanok, akik alkalmasok, egyenesen praedestináltak arra, hogy megteremtsék *a szülők állandó iskoláját.* Sok, nagyon sok gyakorlati embert ismerek az első kerületben az iparosok, kereskedők és tudományos pályán müködők között, akik megvalósitják a *szülők iskoláját.* Valósitsák meg minél hamarabb!

Nem lesz nehéz a munkájuk. Egyéni tapasztalataikat haszonnal — természetesen erkölcsi, később anyagi haszonnal is — értékesithetik.

A szülők iskolája megalakitóinak már taposott uton lehet haladni. — Folyton csak azt kell prédikálniok, hogy a fiuk gyakorlati pályára menjenek. — Meg kell világitaniok a kérdést, hogy miért. Ez sem lesz nagy munka. És meg kell valósitani azt is, hogy az iparos „tanonc“ iskolában iparos mesterek is tanitsanak!

Ha a szülők mindegyike tisztában lesz a dolog lényegével, egyszerre megszületik a magyar ipar és kereskedelem. — Rohamosan fog gazdagodni a nemzet, kiszorulnak az idegen müvezetők, nem lesz szükség karlsbadi cipőkre, angol posztóra, francia szabókra és másfélékre, hanem magyar iparosok fogják készitteni az angol divatu ruhákat férfiainknak, a francia szabásuakat — ha az lesz a divat — pedig nőinknek.

Kell azt jellemezni, hogy mi lesz ennek a következménye?! Kell-e arról irni, hogy magyar ipar kiszoritja a talián kőmivest és a többi idegen munkást?! Kell-e arról irni, hogy akkor nem lesz munkás kérdés?! Kell-e azt emliteni, hogy a gyár, a nagy- és kisipar egymás mellett fejlődik és a kereskedelem virágzik, a mezőgazdaság pedig — minthogy őstermelő állam vagyunk — a maga rendes utján halad és termel *olcsóbban* és *többet.*

Bokros Béla tanár.

Közgazdaság

Égetően fontos kérdése Budának a lágymányosi állandó kiállitás előmunkálatainak mielőbbi megindítása, a mit *Becsey* Antal törvényhatósági bizottsági tag, a székesfőváros közgazdasági bizottságának ülésén szorgalmazott. A felszolalást az a körülmény tette aktuálissá, hogy augusztus hó 16.—22.-ig tartandó, s a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara által rendezett *Keleti Vásár* céljaira a székesfőváros 25.000 K segélyt szavazott meg. — Ennek kapcsán felszólaló utalt az aukciókkal egybekötött állandó, vagy időszaki kiállitásoknak nagy jelentőségére. A világkereskedelemben az ilyen jellegü kiállitások ugyanazt jelentik, mint hajdanában az országos vásárok: megismertetik a keresletet az ipari termékek *árumintáival,* és azok értékével; a kereskedelemnek pedig módot nyujtanak arra, hogy állandó áttekintést nyerjen az ipari termelés fejlődéséről és arányairól, s igy könnyen és gyorsan belekapcsolja az uj és hasznos iparcikkeket az országos, vagy világgazdaságba. A Kelenföld szabályozási terve szerint az épitendő *Boráros-téri hidtól délre esne az állandó kiállitás helye.* — Ezt a helyet a Dunához és a vasuti fővonalakhoz való relációja, nemkülönben a létesitendő csepeli kereskedelmi kikötőhöz való közelsége egyenesen predesztinálják oly kiállitási területnek, a mely nem csupán parádénak szolgál, hanem *állandó vásár jellegénél fogva a Kelet és Nyugat közötti világforgalomnak találkozó helye* és közgazdaságunk szempontjából ugyszólván gazdasági szürője volna. Ha ezt a célt tudatos és előrelátó gazdaságpolitikával meg tudjuk valósitani, és elsőbbségünket *viziut-rendszerünk* és *kikötőnk* mielőbbi kiépitésével biztositani tudjuk, akkor óriási gazdasági perspektiva nyilik meg számunkra. *Becsey* erre a nagy jelentőségü jövendőre való figyelmeztetéssel hivta fel a közgazdasági bizottság figyelmét arra, hogy a lágymányosi állandó vásár gondolatát tüzze napirendre és megvalósitását tekintse a székesfőváros legsürgősebb teendői egyikének. A bizottság felismerve az inditvány nagy horderejét, az elnöklő *Déry* alpolgármesterrel együtt *egyhanguan* magáévá tette a javaslatot, a mely legközelebb a tanács és a többi illetékes fórum elé kerül.

Uzenet

B. U. Kedves szerkesztőm, most mit csináljunk? Nem találta el, hogy ki küldötte be azt a anyilatkozatot, mert a ki küldte, az *nem kártyázik.* Az illető sokat dolgozik közügyekben, de nem szerepel — főleg az ismert budai recept szerint — nem. A tévedés onnan ered, hogy sokan akartak nvilatkozni ez ügyben és beszéltek is róla, de mi a sok közül elegendőnek tartottuk ennek az egy, rövid nyilatkozatnak a közlését. De ne kavarjuk tovább ezt az — izét.

Sz. K. — Óbuda. Hát végrehajtóval menjünk azért a cikkért? Hát bicskával a kezünkben kell barátságot kezdenünk: — cikket vagy életet! Még egy hétig várunk és aztán hátulról a nyakába toljuk a Táborhegyet. Ez az a hegy, amelyik elmegy az óbudai Mohamedhez! — Toll, papiros és a szükséges felháborodást előidéző méreg-cseppek mellékelve.

Veszek

mindenféle régiséget

aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát

szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről

GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Mindent leir!

Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.

Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

Szerkeszti:
Holló Tivadar és **Rév Sándor.**

Kiadó: **Viraág és társa.**

Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai müintézet r.-t.-nál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 584. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. julius 21.

„Rossz üzlet — a háboru"

a cime és lényege Henry Georg hires könyvének, ami egyelőre azonban csakis nem sikerült jóslás számba mehet. Azt látjuk, hogy a háboru kitünő konjunkturát teremtett.

A mezőgazdák soha nem remélt haszonra tettek szert, ugy a nagybirtokosok, mint a kisbirtokosok.

Hihetetlen módon erősödött a banktőke elsősorban a kezeiben lévő mezőgazdasági ipar (malom, cukorgyár, szeszgyár), valamint a hadi-ipar révén, — azonkivül a konjukturális spekuláció és a tőzsde nagy nyereségeinek haszonélvezője.

Készleteinek magas árakon való értékesitése következtében nagyon meg van elégedve a kereskedelem, ép igy a kisipar, mely nyers anyagait ugyan egyenes uton nem szerezhette be, — de tetemes haszonnal dolgozik.

Végül türhetőnek mondható a munkásság helyzete is, mely némi részben a munkaadók jóakaratu, józan belátásának, de főként hatalmas szervezettségének sulyával, — elég magas munkabéreket tudott kivivni.

A helyzettel tehát nagyon megvannak elégedve:

a nagybankok és általában a nagytőke,

a termelő-osztályok, ill. a mezőgazdák,

az ipar és kereskedelem, sőt még a munkásság is.

A helyzet káros következményeit tehát nem a fogyasztók összessége, hanem ismételjük, egyedül a középosztálynak egy kisebbsége érzi fájdalmasan, oly kisebbség, amelynek kedvéért valóban „nem érdemes" ezt az általános megelégedettséget s jólétet megbolygatni; én a magam részéről megvagyok arról győződve, — hogy a „fogyasztók" nyugodtak maradhatnak, a mai rendszer nem lesz ilyen „kegyetlen és kicsinyes", hogy ezt megváltoztassa.

A fix jövedelmü középosztály sülyedni fog tovább, mert a drágaság csak fokozódni fog, ezt feltartóztatni már ma nem is lehet.

Beáll a teljes elszegényedés, melynek hatása alatt eladja a budai polgár családi házát és ingatlanát és a kényszerhelyzet ki fogja üzni még bérelt lakásából is.

Csendben nagy tülekedés folyik Buda ingatlanaiért az utóbbi hónapokban. Sok családi- és bérház, valamint üres telek cserélt gazdát óriási árakon.

A vagyonra szert tett osztály felismeri a budai részek szépségét s arra törekszik, hogy itt letelepedhessen.

A háboru jelenségeihez nemcsak a nagy vagyoneltolódás, hanem a néprétegek elhelyezkedésének eltolódása is tartozik.

Buda jelenlegi lakosságára — mely tudvalevőleg tulnyomó részben a polgári középosztályból áll — szomoru e jóslat, mert az itt letelepedett fixfizetésü hivatalnokok, szerény kamatjövedelemből élő *kistőkések* és a szegényes *nyugdijasok*, tudvalevőleg társadalmunknak ahhoz az egyetlen osztályához tartoznak, melyet a háboru gazdaságilag sulyosan érintett; — ők a drágaságnak első áldozatai, az ő életstandard-juk sülyedt borzasztóan.

Ne áltassuk magunkat, nem a „fogyasztó" szenved; „fogyasztó" egyuttal maga az árdrágitó, azaz minden kereső a drágaságot még magasabb árakkal átháritja másra.

Csakis a középosztály fix jövedelemmel biró része, a társadalomnak legértékesebb rétege, az intelligencia az, mely képtelen a drágaságot átháritani másra s igy minden más kereseti osztály „pofozó-gépe"!

Egyetlen helyes, szociális intézkedésünk a háborus „lakbérrendelet" ugyanis az érdekeltek kitartó rohamai alatt előbb-utóbb összeroppan s kezdődik a verseny a budai lakásokért, mely versenyben a jelenlegi budai polgár kénytelen meghátrálni.

Már látom a bérházak óriási áraiból, hogy uj tulajdonosaik mily rentabilitást, illetve házbéremelésre számitanak. — Buda lakosságának nagy része tehát olcsóbb tömeglakásokban, Pesten fog menedéket keresni, ellenben Budán megkezdődik az uj elem inváziója.

A régi lakosságból legfeljebb meg fog maradni a régi, rozoga, egészségtelen kislakások kisigényü lakója, — a legszegényebb népréteg, mig a bontó csákány ezeket a viskókat is el nem tünteti.

Igy fog megváltozni Buda csendes, patrialkális képe, — itt fogjuk találni a gazdagságot a nagy szegénység mellett, — a világvárost az ő ismert igazságtalan ellentéteivel.

Annyi bizonyos, hogy akistőkés és a beamter kipusztul Budáról!

Schey E.

Napló: Buda, jul. 20.

A budai blokk hiányát érezzük most, amikor olyan kérdések kerülnek napirendre a városházán, a melyek megkövetelnék a budai városi képviselők egyöntetü eljárását előzetesen tisztázott megállapodások alapján. Itt van a *Vérmező* kérdése — melyről más helyen szólunk — amelyben ellentétes felfogás és törekvés nyilvánult meg a két szomszédos kerület vezéremberei között. Itt van az *állandó kiállitási terület* végleges megállapitása, a *Stadion*-ügye és sok máson kivül az *omnibusz-közlekedés*. Az első kerület kiverekedte a maga omnibusz járatait s ma a csalókalátszat az, hogy a II-ik kerület rovására. Azért mondjuk, hogy *csalóka*-látszat, mert tényleg nem igy történt, csak az a taktikai hiba esett meg, hogy amikor az I. kerület már biztositotta a magáét, nem igen törődött a második kerülettel. Kaparj kurta, neked is lesz! Eddig ez igy volt szokásban, de nem sok jóra vezetett. Ha a budai *három* kerület városi képviselői megalakitának a *budai blokkot*, ahogy azt dr. *Orova* Zsigmond e lap hasábjain is kifejtette, és bizonyos időkben értekezletre gyülnének, ahol a budai kérdéseket megvitatnák, másként alakulna ki sok minden.

A lövőház-utcai omnibusz-közlekedés kérdésében — mely összekötné a *széna-téri* közuti közlekedést a *Marcibányi-térrel* s igy a Rózsadomb nyugati részével — magára maradt *Szekula* Gyula a pénzügyi bizottságban, ahol kétségbeesetten küzdött ez elhagyatott vidék érdekeiért. Hivatkozott reá, hogy *Kollár* Lajos vezetésével a kerületi bizottsági tagok küldöttségileg jártak a polgármester urnál, aki megigérte hogy „ . . . ha csak lehet, fentartják a forgalmat, ha restringáltan is." Mégis beszüntették teljesen azon a téves alapon, hogy e vonalrészen nincs forgalom. Pedig az a kis kocsi mindig zsufoltan tele volt, a Rózsadomb sürün lakott városrész s most a háziasszonyok gyalog járnak a piacra. — Négy ló kell hozzá és három fiu, akik egyuttal kalauzok. Megirta a tanácsnok, hogy egy inditót kell még odaállitani a bódéhoz. A régi, nincs elbocsátva, csak oda kell ujra helyezni és minden rendben lesz. Sajnos, *Rényi* Dezső tanácsnok nem tartja még sem lehetőnek a forgalom ujból való megindítását s arra egyelőre nincs is kilátás.

Értesülésünk szerint dr. *Bódy* Tivadar polgármester intézkedése folytán dr. *Déri* Ferenc első alpolgármester, mint a közlekedési bizottság elnöke, e bizottságot e hó 22-ére, hétfőre déli 12 órára rendkivüli ülésre hivta egybe. Az ülés napirendjének egyetlen tárgya: határozathozatal a budai II. kerületi társaskocsiközlekedésnek *Szekula* Gyula főv. biz. tag által a mult szerdai közgyülésen javasolt ujbóli felvétele iránt.

E helyütt emlitjük, hogy *Szekula* Gyulát, mint a Rózsadomb és Vidéke egylet elnökét, betegségéből való felgyógyulása után napról-napra keresik fel a Rózsadombnak a Marcibányi-térre dülő déli lejtőjének lakossága részéről az iránt, hogy ne engedje a Rózsadomb e részére életkérdést képező Szénatér-Marcibányi-téri társaskocsi forgalmának ügyét elsikkasztani. *Endrődi* Sándor naplószerkesztő, kitünő költőnk, aki a külső Bimbó-utcában lakik, a szénatéri piacra utalt, rózsadombi háziasszonyok nevében ez ügyben ismételve kereste fel *Szekulát* betegsége alatt.

Hatalmas gátat emelt a poloskainváció elé a Krisztinaváros polgársága csütörtökön tartott gyülésén a *Krisztinavárosi Kaszinóban*, a hol dr. *Ripka* Ferenc, Buda meleg szeretetétől átitatott és érvet-érvre fölhalmozó beszédében okolta meg azt a *felebbezést*, melyet a polgárság nyujtott be a miniszterhez, hogy *akadályozza meg a Vérmező beépitését*, de segitse elő megszerezni e hagyományokkal, vértanuk-vérével megszentelt mezőt a székesfővárosnak, hogy ott e világháboru hőseinek emlékére, egy modern *botanikus kert* keretében létesitse a Hősök ligetét. Esetleg oda épitse a Stadiont, az ifjuság testnevelő főiskoláját, hogy továbbra is a honvédelem nagy eszméjét szolgálja.

— A Vérmező mély fekvésénél fogva nem kapcsolható be egyszerüen és közvetlenül az ottani csatornarendszerbe. Látszólag ez az összeköttetés igen könnyü feladat volna, amennyiben a most már végig beboltozott ördögárok ott folyik el a sik mező szélén. A Vérmező sikja alig egy méterrel magasabb az *ördögárok fenekénél* s igy abba egy uj városrész csatornarendszere nem csatolható be, mert a legcsekélyebb vizmennyiség hozzáeresztése egyrészt kellemetlen stagnációt fog eredményezni ugy az uj csatornában, mint magában az ördögárokban, ami egészségi okokból feltétlenül kerülendő; másrészt pedig magasabb vizállás esetén — például tetemesebb esőzések következtében — az ördögárok zugligeti szennyvize ki fog ömleni a betorkoló uj csatornákba

és ez épületek pincéit, meg ezek környezetét is el fogja önteni és megfertőzni. A vizvezeték főcsövei ezen a részen alig birják azt a vizmennyiséget szállitani, amire a környékbeli mostani lakosságnak szüksége van s ha most még egy mélyebben fekvő területet csak néhány nagy házzal kapcsolunk hozzá, akkor a kissé magasabban fekvő, ugyanehhez a főcsőrendszerhez tartozó házaknak a földszintjén se fog csurogni a vizvezetéki csap.

Az a két száraz esztendő, amelv a fővárosi vizművek elégtelenségét igazolja, az a két forró nyár, amelyen az utcák s a közterek tömlővel való locsolását megtiltották, valóságos tuberkulózis fejlesztő korszakként fog a jövőben szomoru emlékül megmaradni. Ha a Vérmező környékét szintén át akarjuk engedni a tuberkulózis veszélyeztetett területeként a romlásnak, akkor csak a locsoló készséget kell csökkentenünk, ami pedig bekövetkezik, mihelyt uj fogyasztók kedvéért ujabb vezetékeket illesztünk a különben is gyenge főcsövekbe.

A Vérmező talaja az ördögároknak évezredes alluviuma, régi kiöntéseinek maradványa, üledéke; mint ilyen alul nyirkos, maláriás, éppen ilyen a Horváth-kert vagy a Városmajor talaja. Kerti müvelésben kitünő ez a föld, de városépitésre nem ajánlható. *Lendl Adol dr.* már két évtizeddel ezelőtt a tönkremenő Egyetemi Botanikus Kert céljaira ajánlotta a Vérmezőt; ez lett volna a természetszerü felhasználása e szép területnek.

Ne keressük a pesti oldal már sokszor elitélt és valóban helytelen rendszerét, mely nem hagy szabad területeket, közterecket. Elismerjük, hogy a lakásinségen segiteni kell s ha már épitkezni kell Budán, akkor ott van a Viziváros, az Országut, a Fejérvári-ut környéke; mindenütt van még elegendő s e célra felhasználható terjedelmes, üres, vagy kiépitetlen terület a legforgalmasabb közlekedési vonalak mentén.

A terjedelmes és jól megokolt felebbezéshez dr. *Lendl* Adolf szolgáltatta az adatokat s a polgárság gyülése egyhangulag elfogadta azt.

Még nem volt példa rá a székesfőváros történetében, hogy a költségvetés ily későn kerüljön tárgyalásra a városházán, de elvégre különböző technikai és adminisztrativ okok, a háborus viszonyok és az ezek nyomása alatt jelentkező ujabb és ujabb nem várt költségek, — amelyeket a folyó évi költségvetésbe okvetlenül bele kellett illeszteni, — többékevésbé indokolják e késedelmet. A késői nyár befolyása a közgyülés erősen ritkult padsorain nagyon is meglátszott; a tanácsbeliekkel együtt összesen 127 törvényhatósági bizottsági tag volt jelen, akik ugy a főváros folyó évi költségelőirányzatát, valamint a 25 millió korona ujabb bevételt jelentő közlekedési adóemelést egyhangulag megszavazták; érezvén, hogy a főváros háztartásának egyensulyát annyira, amennyire biztositani a kormány erélyes támogatása nélkül még igy is alig lehet. — A polgármester kijelentése szerint egyébként a kormány részéről igéretet nyert a székesfőváros közönsége arra nézve, hogy a *101 millió koronás eddigi háborus költségvetési hiány fedezéséhez a kormány a maga részéről 60 millió korona segitséggel fog hozzájárulni.* — Ehhez a támogatáshoz a székesfővárosnak kétségtelen *jogot ad* az a körülmény, hogy az idegen illetőségü kórházi ápoltak hátraléka egymagában kb. 30 millió korona; a katonai beszállásolások és egyéb hadi kiadások szintén ugyanannyit tesznek ki; végeredményben tehát a 60 millió korona tulajdonképpen *főváros által előlegezett* országos költségek megtérítését jelenti.

Kincsek a vizben.

— Buda mint világfürdő. —

Irfa: *Dr. Lendl Adolf.*

Ebben a hőségben már a szó is hüsit, amit fürdőről leir a toll. Igaz, hogy még a hideg viz is fölmelegszik attól a szeretettől, amivel dr. *Lendl* Adolf kezeli az ő dédelgetett budai fürdőit. Mi szivesen segitjük őt a dédelgetésben és folytatjuk a mult számban bevezetett cikkét:

II.

A **Gellért**-fürdő előtt fekszik a Szt. Gellérthegy elég meredek oldala; csak a Kelenhegyi-ut választja el tőle. Az eredeti terv szerint átjárót akartak épiteni e fürdőből az ut áthidalásával a parkszerüen beültetendő hegyoldalba s ez helyes megoldás lett volna (bizonyára még pótolható), mert a fürdő ennek folytán mintegy hozzátartozó terjedelmes, jó fekvésü sétáló kertet nyert volna; enélkül a fürdő, mint sok bennlakó idegenre számitó intézmény, hiányos és feleértékü. Különösen, ha a Gellérthegy oldalát és lapos hátát rendezik és beépitik, akár az én tervem szerint, akár másképen, mutatkozni fog annak szüksége, hogy ezt az összeköttetést a fürdő kedvéért létesitsék; csak nem fognak a fürdővendégek a száraz utcákon a palota körül sétálgatni; a hegyoldalba, az üde növényzet közé kivánkoznak majd. Előkelő és gyönyörünek igérkezik ez a világhirre törekvő fürdő és szálló belül; kertet kell melléje teremteni, sétálóhelyeket hozzá kapcsolni feltétlenül s ezt közvetiti leghelyesebben az az áthidalás.

A **Rudas**-fürdőnek a sétáló kertje az ősz Gellérthegy sziklafala alatt a Dunapart mentén huzódik el; keskeny ugyan, de elég hosszu és változatosan kialakitható. E fürdőhöz kapcsolódik a Szt. Gellért-szobor mellett felhuzódó gyalogut is, amely a Tabán fölé visz és minden fordulójáról szép kilátást enged a Dunára és a pesti oldalra.

Ha ezt a fürdőépületet ujból épitik, — ugy tudom, nemsokára sorra kerül — azt ajánlom, keressenek a tervezők valamilyen művészi kapcsolatot az épület és a mögötte vonuló meredek sziklafal között. Hiszen maga a természet adja a mintát hozzá. Belül és a Dunára néző homlokzata lehet törökös, emlékeztetőül a fürdő régi fénykorára, amelyből egyes szép és eredeti belső részletei elmult évszázadokból reánk maradtak. Ezt láthatóan értékesiteni és kivül is jelezni kell a Duna felé mutatkozó részén. Azonban a hátsó oldala, amely a szikla felé fordul, az se legyen közönséges budapesti stilusban tartott épületfal. Én mindig furcsán nézem a dolgot, ha az épület és a sziklafal között a szük szoroson átmegyek; olyan felemás az egyébként érdekes kis szoros kialakulása. Az egyik oldalán óriás sziklatömbök, amik egyszerü természetességükben nagyszerüen hatnak — s a másik oldala hámlott vakolatu téglafal. Sehogyan se illik egymáshoz a kettő. Ezt a szorost, amely elég hosszan nyulik el, át kellene boltozni, mint egy alagutat, amivel maga a fürdő terjedelmes terraszt nyerne a sziklafaltól védett helyen s ezt egyrészt a Szent Gellért-szobor felé a hegyoldallal, másrészt a kocsiut mellett a Gellért-fürdő felé huzódó keskeny sétánnyal lehetne összekapcsolni. Ezen a terraszon kellene a

Hungária-forrás vizének árusitásáról és megfelelő ivócsarnokáról gondoskodni. A nagyközönség nem sejti, milyen kincset bir e forrásban. Az orvosok nem rendelhetik a vizét, mert nem kapható; pedig bőven folyik veszendőbe most. Karlsbadi sóval felér magával az eredeti karlsbadi vizekkel; egyébként is kitünő hatásu. Rendszeres karlsbadi kurák bevezetésére adna alkalmat ez a forrás, csak terjedelmet nyerjünk hozzá és a hegyoldalak setálóhelyeit kapcsoljuk bele. Vélek az, hogy e forrás vize használatlanul elfolyik. Boldogult dr. *Korányi* Frigyes báró a vesebajban szenvedőknek mindig ezt a vizet rendelte. Naponta 400 hektoliter bugyog ki a forrásból.

A Gellérthegy meredek sziklafala alján, ha nem is a keskeny sétány egész hosszán, de legalább helyenkint folytatni lehetne mintegy a Rudasfürdő terraszát, közbeeső megszakitásokkal, s ez néhol olyan széles lehetne, hogy kávéház, tejcsarnok, vagy más üdülő- és nyugvóhely elférne rajta gyönyörü kilátással az alatta elvonuló kocsiuton tul a hatalmas Dunára. Világhirü a drezdai Brühl'sche Terasse, pedig ehhez, amit itt megalkotnánk, nem is volna hasonlitható; és egy kis élet élénkitené ennek révén ezt az egyébként holt és üres, pedig igazán szép utvonalat.

A **Rácz**-fürdőnek szintén meg kell könnyiteni a helyzetet — ami a Tabán kiépitésével bizonyára magától következik be — hiszen néhány lépéssel ugyancsak a Gellérthegyre lehet jutni e fürdőből. Erre a környékre, a szerb templom közelében bárhol egy-két előkelőbb vendégfogadó és talán egy-két modern szálló is kivánkozik, mert az egyetlen szálló (Fiume) a Várkert-rakparton kissé messze esik és nem elég nagy.

A Tabánban elszórt régi, kisebb korcsmák — amelyeket pedig a pesti kiránduló közönség és a budai polgárság szivesen látogat még ma is, mert néhány évtizeddel azelőtt megalapozták jó hirüket egyszerüségükkel és annak idején saját termésü kitünő borukkal — kijebb huzódnak majd, amint romjaiból kiemelkedik az uj városrész. Kivánatosak az ilyen kisebbszerü nyári vendéglők is, de a város zöld részében van a helyük.

Legelhanyagoltabb valamennyi budai fürdő között az óbudai

Római-fürdő;

parlagon hever a környéke és az odavezető közlekedése mizerábilis. (Ujabban javult már, mert a M. F. T. R. igazgatósága és a fürdőtulajdonos áldozatkészsége révén a helyi hajó itt is kiköt. A tulajdonos *Ringer*-család nagyobb szabásu épitkezést is tervez itt. *A szerk.*) Pedig ez volna a közelében fekvő aquincumi teleppel együtt, az idegenek tekintetéből a székesfővárosnak egyik érdemes nevezetessége. Mind a kettőt lehet és kell is az idegeneknek megközelithető látványossággá emelni. Amphiteatrumot ezen kivül — azt hiszem — legközelebb csak Polában lehet látni.

A nagyobb arányokban kialakitandó Római-fürdő érdemes kirándulóhelyként fejlesztendő. Az óbudai gázgyár a közelben és az odatervezett terjedelmes halastavak idegenek részéről talán szintén meg lesznek tekinthetők, ami ugyancsak érdekes néznivalót nyujtana nekik. Azonban ennek első feltétele az utvonal rendezése volna, mert a Lajos-utcán és a Szt. Endrei-uton — eltekintve az életveszélyes kanyarulatoktól — csak restelkedve jár az ember külföldiek társaságában.

Az ut eleje a Margit-körut felől rendeződik már és néhány bérpalota, sőt egy modern szálló emelkedik a **Szent Lukács**-fürdő közelében. A Török-utcára rákerül a sor, ha ott a törökök templomát épiteni fogják. A hegy oldalalja néhány érdekeltséget rejt magában éppen a nagy fürdővel szemben; egy kis tó meleg vizében tenyészik a pompás keleti lotusz-virágok egyik faja, a Nymphaea thermalis, *Kitaibel* Pál tudós botanikus óta, aki jó száz évvel azelőtt a nagyváradi meleg forrásokból hozta és ide elültette ezt a vizi rózsát. Azután dr. *Schilberszky* Károly gondozta. Senki se tudja, senki se látja, mert el van rejtve, pedig Európában sehol sem találni a párját. (Csak Balaton-Hévizben ültette be ujabban dr. Lovassy Sándor.)

A tó fölött elég terjedelmes

barlang,

részben csinos cseppkőképződményekkel; ezt még József nádorunk idején, még pedig éppen az ő pártfogásával fel akarták tárni a kirán-

duló közönség előtt — és ime: még ma is hozzáférhetetlen majdnem a város közepén!

Ha mi az élesztendő idegenforgalomról gyakran tanácskozunk és a fővárosról, mint fürdővárosról beszélünk, az ilyen kicsinységekről se feledkezzünk meg!

A forgalomból kirekesztett bozót boritja körülötte, a nagy fürdőkkel szemben, közvetlenül az ut mellett, a jobb sorsra érdemes, sétáló helynek kinálkozó szép hegyoldalt, amely fölött a virágzó Rózsadomb és a kinálkozó Szemlőhegy emelkedik. Utóbbinak feljárója sincs, pedig innét közlekedést kellene nyitni a már sürübben lakott Rézmál és Törökvész felé a Pasaréti-utig; nem nagy sor az egész — régen megtörténik vala, ha Budapest a külföldön volna.

Karlsbadnak több mint ezer kilométer sétáló utja van a fürdővendégek kedveért. Első dolgunk legyen, ha fürdőinkbe idegeneket kivánunk, hogy modern szállókról és sétáló helyekről gondoskodjunk a fürdők környékén.

A **Császárfürdő** saját kertjéről, mint sétáló helyről már régen gondoskodott. Öreg platánfái pedig még a mult évszázad derekán divott Anna-bálokról országszerte ismeretesek. Nagyon kivánatos ezeknek az árnyékos, szép helyeknek a változatlan fentartása abban az esetben is, ha a fürdőépületek ujból nagyitva, terjedelmesebben átépittetnek. A Zsigmond-utca kijebb eső részén találhatnak elégségesen szabad területet, ha majd erre kerül a sor. Régi jó hire e fürdőnek megkivánja az átalakitásokat és ha a tulajdonos Irgalmas Rend erre rászánja magát, a székesfőváros segitheti a terveit azzal, hogy jobb rendet teremt körüskörül a modern módon emelkedő fürdő körül. Innét nem messze találjuk a jobb sorsra érdemes

Mária-forrást,

amely mint gyógyitó ivóviz szintén nagy hirre emelkednék, ha feltárnák és környékét rendeznék, szépitenék. Dr. *Reiner* Ede érdemesen buzgólkodik érte, elsőbben azonban rendezni, emelni kell a mellékét.

A **Királyfürdő** teljesen eldugott helyen a Felső-Vizivárosban szintén átalakitásra szorul már. Elmúlnak az idők és minden a régiben csak nem maradhat. Igaz, hogy a fürdők tulajdonosaira nem lehet ráparancsolni, hogy mikor és miképen épitsenek; a környék rendezése és fejlesztése azonban serkentő, meg kényszeritő hatással volna ő reájuk is. A fürdő tulajdonosa modern, okos szakember, aki az elhanyagolt fürdőt belülről átalakitva, a közönség kedvenczévé tudta tenni.

Alkotni kell ujat, nevezeteset, magyarosan kiválóat, idegennek hasznosat: s ebben elöljárhatnánk az egész világ előtt első sorban fürdőinkkel. Áldozzunk fürdőinkre még bármennyit, javunkra válik majd.

Hirek

Kápolnát kérnek a lázárok, az a 128 szegény ember, akit a sorsa a *Kamara erdő* szegényházába terelt. *Angyal* Kálmán, Tabán lelkes plébánosa kintjárt köztük és látta, hogy teljesen lelki vigasz nélkül vannak a mai szük élelmezés mellett. *Badál* Ede előljárót is kivitte a szegények közé az égi manna hiánya és ő is elszomorodva konstatálta, hogy kell az öregeknek a kápolna, hisz még a fegyházakban is van. Rup gondnok talált is számára helyet, amelynek átalakitása könnyen megy, csak a berendezése okoz gondot, amin talán az I. kerület jólelkü polgársága tudna segiteni. Innen is, onnan is kerül valami, ahogy mi ismerjük a kerület tisztes templomjáró népét. Nem hagyják disztelenül a szegények kápolnáját, ahol bóbiskolva dicsérik az urat és szundikálva már abban a mennyországban élnek, mely az övék, mert a szegényeké a mennyek országa. Egyelőre segitsünk berendezni az előszobáját, azt a kis kápolnát, ott a Kamara erdőben. Kis angyalkák irják majd be a mennyei főkönyvbe a földi bűnösök javára. Ne kérjék a szegény öregek hiába.

Hennyei Vilmos dr. min. tan., postafőigazgató *Rajec-Teplicen* tölti szabadságát augusztus hó közepéig.

Megmozdult a polgárság az orosz fogságban levő magyar hadifoglyok érdekében és a II. ker. Iparoskör nagytermét zsufoltan megtöltő közönség előtt számolt be *Kollár* Lajos orsz. képviselő azokról az eredményekről, amiket a *Zafourek* Ferenc és társai által összehivott gyülésen kiküldött bizottság ért el a hadifoglyok ügyében. — Most ujabban *Kiss* J. Jenő mérnök, budai kerületi bizottsági tag, intézett interpellációt a polgármesterhez az Oroszországban levő *magyar hadifoglyok érdekében*, kiemelve, hogy a békekötés dacára minden emberi és nemzetközi jog ellenére a legnagyobb bizonytalanságban kell tengődniök, és minden védelem nélkül ki vannak szolgáltatva az orosz felfordulásnak. Hónapokon át tisztjeink nem kapnak fizetést; a legénység zsold nélkül a legnagyobb nélkülözéseknek van kitéve. — A polgármester válaszában megigérte, hogy *személyesen a legsürgősebben* fog ez ügyben a kormánynál eljárni, de megadta reá már előzőleg a választ Kollár képviselő beszámolójában, ahol elmondotta, hogy a magyar állam száz milliókat küldött már ki hadifoglyaink gyámolitására.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS
OPTIKAI LENCSÉK
:-: GYÁRTÓJA. :-:

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Szekula Gyula kir. tanácsos és nyugalmazott vasuti igazgató két havi betegség után felgyógyult és ismét elfoglalta helyét a budai társaságban és közmunkában. Felgyógyulása alkalmából számosan üdvözölték.

A lezüllött vállalatnak semmit, Budapestnek mindent volt a jelszó, amikor a székesfőváros közgyülése fölemelte a villamos vasutak és bérkocsik viteldiját, sok előzetes tárgyalás után. Az immár csak belügyminiszteri jóváhagyást igénylő határozat szerint a 14 fill.-es *szakaszjegyek ára 20 fillér lesz;* a régi 20 filléres vagy ennél magasabb jegyek ára pedig kivétel nélkül *10 fillérrel drágul meg*, ugy a közuti-, mint a városi villamos vállalatok, nemkülönben a helyiérdekü villamos vonalakon is. — Bármennyire keserves dolog a közlekedési dijak ez ujabb emelése, a székesfőváros közönsége előtt enyhiteni fogja a beadott pirula keserü izét az a tudat, hogy a dijfelemelésből eredő *egész különbözetet a székesfőváros háztartásának javára fordítják.* — Érdekes megemliteni, hogy az eddigi statisztikai adatok szerint évi 180 millió darab szakaszjegyet és kb. 80 millió darab drágább jegyet adnak el a közlekedési vállalatok. Magának ennek a két tételnek adója már kb. 23—24 millió korona bevételt jelent a székesfőváros részére. Emellett az egyfogatu bérkocsik használatáért minden egyes utazás alkalmával 40 fillér, a kétfogatuaknál 70 fillér, a bérautóknál pedig 1 korona közlekedési adó fizetendő.

Keömley Nándor pénzügyi főtanácsos, az I. sz. iskolaszék alelnökét és a várbeli népjóléti körzet elnökét az a kitüntetes érte, hogy miniszteri tanácsossá nevezte ki a király. Ismerősei nagy körével együtt mondjuk, hogy — éljen!

Érdekes fordulat és a legkedvezőbb világitásba állitja *Zelliger* Vilmos krisztinavárosi plébánost az a törekvése, hogy az egyházi dolgokba belevonja a polgárságot. Eddig az egyház kizárólagosan intézkedett a *Szent Antal* perselyébe folyt adományok hovávaló forditása felett, — most pedig a plébános értekezletre hivta a tekintélyes polgárokat, köztük *Zubriczky* Ferenc min. tanácsost, *Badal* Ede előljárót, dr. *Ripka* Ferenc gázgyári vezérigazgatót és megbeszélte velük, hogy a mult évben a perselybe leadott 15.000 korona hogy osztassék föl a plébánia szegényei között. A plébános figyelmét dr. *Ripka* Ferenc köszönte meg a polgárság nevében.

Gyász. Sulyos csapás érte Lohr József főigazgatót, akinek szeretett és felejthetetlen édes anyja, özv. Lohr Jánosné, szül. *Simanovszky* Katalin e hó 11-én, életének 85. évében rövid szenvedés után elhunyt. A megboldogult földi maradványai e hó 13-án délután fél 5 órakor a rk. egyház szertartás szerint a Kerepesi-ut melletti temető halottasházában beszenteltettek és ugyanott örök nyugalomra helyezték nagyszámu rokonság és az ismerősök gyászoló kiséretében.

Fedél nélkül maradt kevés hijján a hajléktalanok menhelye: a kamarai erdőben levő szegényház. Kigyulladt a konyhaépület teteje és veszedelem fenyegette az egész telepet, de a mi derék tüzoltóságunk idején elejét vette a bajnak. A helyszinen járt tüzoltófőparancsnok és az I. kerület előljárója ugy tapasztalták, hogy nincs nagy baj és főzni is lehet s igy a hajléktalan éhes szegények nem lettek hajléktalanok. Az egész tüzeset igy ismét tető alá jutott.

Nyaralók figyelmébe. A m. kir. Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság igazgatósága közhirré teszi, hogy Budapest—Eötvös-tér, Budapest—Pálffy-tér, Szent-Endre, Dunabogdány, Nagymaros és Dömös állomásain *átköltözködési ingóságokat* — a szállitmányok gyorsabb kezelhetősége érdekében — csakis szabályszerüen kiállitott fuvarlevéllel — tehát nem fuvarjegygyel — vesz fel szállitásra.

Érdekes találkozást ir le *Jurisztovszky* Ödön, lapunk munkatársa egy régi budai ujság, a „Buda és Vidéke“ volt szerkesztője, amikor 1889-ik nyár közepén 800 más magyarral együtt Párisban járt a világkiállitáson. —„Nagy ünnepléssel fogadtak minket és ilyen alkalommal bemutattak *Clemenceau* urnak, a mai miniszterelnöknek, aki akkor képviselő és a „Justice“ munkatársa volt. Clemenceau szeretett velem elbeszélgetni. *Többször járt már Magyarországon.* Ausztriában, Karlsbadban érdeklődött a mi viszonyaink iránt és kérdezte, mily benyomást tesz reám és honfitársaimra a kiállitás, Páris és Franciaország egyáltalán. Természetesen elragadtatással nyilatkoztam minden látottakról, de ez a válasz mégsem elégithette ki Clemenceaut oly mérvben, mint azt várta. Clemenceau elgondolkozott egy ideig, azután igy szólt:

— Nézze kérem, én kettőzött figyelemmel kisérem a kiállitásnak és Párisnak az ide ellátogató kisebb népekre gyakorolt hatásait. Az ideigeneknek tetszik itt minden. De ez nem az, amit én elvártam; nem az az óriási lelkesedés, mely azt mondja: „Párisban vagyunk, a világ központjában, Franciaországban vagyunk, melynek kulturája több száz évvel régibb mint minden más európai államé, mely annyi nagy embert adott a világnak minden téren, mint a többi államok együttvéve sem.“ Ez a belátás, ez a lelkesedés hiányzik a külföldben. — Dekadentiáról beszélnek. Ez nem áll! Franciaországban nincs dekadentia. Hát mondja meg kérem, mi az oka e fokozottabb lelkesedés elmaradásának?

— Őszinte kérdésre őszinte válasszal tartozom, — feleltem én, — mégis csak a hadseregben van a hiba. Nézzen végig képviselő ur ezen az elrongyolódott katonaságon. I. Napóleon hadserege ez? A lovaskatona mással csutakoltatja még a lovát is. A mi hadseregünkben ilyesmi nem fordulhat elő. — Itt lépten-nyomon azt látjuk, hogy a közkatona nem köszön fellebbvalójának, sőt tüzet kér tőle az utcán. Semmi fegyelem, semmi rend. Persze, önök azt mondják, hogy a francia katona intelligensebb, nincs szüksége vak engedelmességre. Pedig ez nem áll. A fegyelem a fő, a fegyelem minden! Ha Clemenceau ur ismét Karlsbadban lesz, ajánlom, tanulmányozza ott, vagy a közeli német határon az annyira lenézett „boche“-nak rendkivüli kötelességtudását, kitartását és fegyelmét és akkor látni fogja, hogy ezektől a boche-októl soh'sem lehet a felületes francia hadsereggel elvenni Elzász-Lotharingiát“. — Ugy látszik, hogy ez a 30 év előtti jóslás beteljesedik.

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

Sivár kép a mi *téli* kikötőnk — *nyáron.* Mint valami bombázott Szávapart, ahol roncscsá lőttek néhány hajót. A mi budai kis téli kikötőnk mólója mentén, félig a parton, félig a vizben megrozsdásodott szerb és oláh gőzhajók terpeszkednek szomoruan. Uszályhajók állanak ki a sekély vizből, mint a partra vetett döglött halak. A móló mentén csak pusztulást lát az ember. Az innenső part sásos részén tul hasig mesztelen emberek horgásznak, ott ahol sásmentes a part, ott a viz partján ásitoz néhány elkeseredett dilletáns halász. Halat alig fognak se a kikötő közepén, se a partján.

Az orosz nagyhercegek valamikor nagy szerepet vittek a budapesti fürdő-ügy kérdésében. Boldogult Andrássy Gyula miniszterelnök állitotta be oda az orosz nagyherceget akkor, amikor a Sugár-utért (mai Andrássy-ut) nagyon sarokba szoritotta az ellenzék. Akkor mondotta, hogy Európa legmelegebb forrása az Artézi forrás és az Andrássy-ut végén álló villasorok már arra vannak predestinálva, hogy a villákba csövön vezessék be a forró gyógyvizet közvetlenül a forrásból, azokat gazdag orosz nagyhercegek béreljék ki egész háztartásukkal, fekete trapperjeikkel, kozák szolgáikkal és megszámlálhatatlan aranyaikkal. Roppantul csábitó a kép. Minden fürdő, természetesen a budaiak is magukévá tették az eszmét, terveket készitettek a forrásnak a szomszédos villákba való elvezetésére, viszont a villatulajdonosok a szomszédos hegyeken és völgyekben kezdtek berendezkedni az orosz nagyhercegekre. Istállókat épitettek a trapperek számára, kocsiszint a trojkának. Volt olyan tabáni villatulajdonos, aki végrendeletben is meghagyta az örökösének, hogy az emeletet ne bántsa, mert az még orosz szentképekkel is fel van szerelve az orosz nagyherceg számára. És igy lassan beleette magát az orosz nagyherceg a mi fürdőügyünkbe és ő adta a mértéket. Az árakat hozzá mértük. A villa emeletét 500 forintért se tudta kiadni a tulajdonos, de az orosz nagyhercegnek már csak ötezer rubelért adta volna s az orosz nagyherceg még most is kisért. Grandiózus uj fürdőink tisztára csak orosz nagyhercegekre számitanak. Egy kis lakás a fürdőszállodában naponta 150 korona? Ej, elbirja az orosz nagyherceg! Egy fürdő 25 korona? Ezt is elbirja. De mit tesz Isten? Az orosz nagyherceg nem birta és ma már nincsenek nagyhercegek. Mit fognak csinálni a mi fürdőink?

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

Az élet iskolája.

Nagyon háládatlan dologba fogtam, amikor Bokor tanár ur felette érdekes és értékes cikkére reflektálok, de kedvenc témám lévén, felhasználni kivánnám erre az alkalmat.

A mélyen alvó oroszlánhoz, melynek felébresztése száz esztendeig is tarthat, hasonlitom a magyar társadalmi felfogást e kérdésben.

Minden nemzetnek megvannak a maga specialitásai s a magyar nemzeté az, hogy par exelence jogásznemzet. Csodálatosan hajlik a magyar a hivatalnokoskodásra, viszont ipari tekintetben már ott vagyunk, hogy kalaposmunka reparációt is Ausztriába kell küldenünk.

Ki akar már nálunk az ipari vagy kereskedelmi pályára menni? s a mesternek örülni kell, hogyha a faluról kap egy neveletlen gyereket tanoncnak.

Hasonlitsuk már most össze azt, hogy Roosewelt a fiát a kereskedelmi pályára adta s mikor ezért meginterpellálták, válasza az volt: „hogyha látott volna a fiuban hajlamot a lakatosságra, akkor annak adta volna.“ Nem mondom, hogy nálunk nem dereng, hisz *Pfeifer* Sándor, a „Pester Lloyd“ szerkesztője valamennyi gyermekét az ipari pályára szánta, ugy szintén dr. *Andor* Endre is azt szándékozik tenni és sajnálja, hogy édes anya őt is nem az ipari pályára adta, mert ugy mondja, hogy talán belőle is egy Thék Endre lett volna.

Sajnos, Magyarországon, a nagyságos urak országában ma még mindig nem ur, aki kézműipari munkával foglalkozik.

Emlékezzünk meg csak arról, hogy milyen különösnek tartották, hogy gróf Andrássy leánya kereskedelmi érettségit végzett, ami Angliában semmi feltünést sem keltett volna. Ilosvay állami titkár helyeselte egy volt érettségit tett tanoncom ama elhatározását, hogy az ipari pályára ment, ámde a közvélemény ezt bevenni nem igen tudja.

A gyakorlati életet szeretem nézni s nagyra tudom becsülni Plosz volt igazságügy minisztert, aki nagy szalmakalapban dolgozik a kertjében, valamint örömmel hallom, hogy egy kuriai biró a cipőjét talpalja. Ha semmi más eredménye ennek nem volna, annyi feltétlenül van, hogy ezek azok, akik a fizikai munkával foglalkozókat becsülni tudják.

Kár lett volna elfelejtkeznem arról, hogy Mosdossy tanfelügyelő sajátkezüleg készitett egy vitorláshajót magának.

Az élet iskolája becsülendő épp ugy, mint bármely egyetem.

Láttam, tapasztaltam önönmagamon is, hogy a sors által egy nehéz probléma elé állitottak, köztük azok, akik ezt az iskolát járták, nem vesztik el a fejüket oly hamar mint azok, akiknek a mama dugdosott, hogy a papa ne tudjon róla s viszont. Szerintem a legjobb hazafiak azok lesznek, akik ezt az eszmét propagálni s a valóságba átvinni tudják.

Nekünk, iparosoknak és kereskedőknek intelligens szülők intelligens gyermekeire van szükségünk, s akkor leszünk gazdagok, függetlenek és boldogok!

Wukovics István
szabómester.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Iparosérdek

A budai magyar szabóknak céhtörténeti szempontból és más tekintetben is rendkivül becses 1492-ből származó céhlevelét találta meg ujabban dr. *Iványi* Béla egyetemi tanár, a debreceni kollegium levéltárában. Ebből megtudjuk, hogy Budán a bíróválasztás Szent-György napja körül történt, hogy a céh erősen belenyult a céhtagok magán- és családi életébe is, szigoruan ügyelt a tisztességre, az üzleti és magánélet tisztaságára. Kitünik a szabályokból, hogy a céhtagnak jelvénye, cimerpajzsa van, amelyen rajt van a céh szignuma és ennek a ház falán az eresz alatt kellett függni. Meg van szabva a céhtagok és az üzérkedő budai zsidók közti viszony is, utóbbiak számára eladásra ruhát készitheni tilos volt. Megvan már akkor a 15 napi felmondási idő és pontosan meg van határozva, hogy a céhtagok milyen egyházi funkciókon s hogyan tartoznak részt venni.

Mátyás király Buda város *szücs*-céhének mintájára engedélyezte és adta ki a *nagybányai* szücs-céh oklevelét, melyet szintén most találtak meg Nagybánya városi muzeumában. Mellette megtalálták a céhnek 1480-ban történt alapitásának szabályait, melyek szintén a budai mintára készültek s igy — kerülő uton — meg van a budai szücs-céh oklevele és alapszabálya, mely elveszett a sok ostrom alatt, amit Budavára elviselt.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Szt.-Lukács gyógyfürdő.
Téli és nyári gyógyhely
csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimerítő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

Uzenet

Ismeretlen előfizető, arra kérjük, hogy ha visszaküldi a lapot, akkor *ne tegye olvashatatlanná* a cimszalagon a nevét, mert nem tudjuk törölni a névjegyzékből. Vagy talán röstelli, hogy elfogadta a lapot, amig pénzt nem kértünk érte, de rögtön vissza küldi, amikor az előfizetés beküldését sürgetjük?

Törzsvendég. Csak járjon tovább oda, ha meg is büntették az illetőt árdrágitásért. Csodáljuk *Kovacsics* Istvánt, hogy belement ilyesmibe. Nem ismerjük a tényállást, sem az itélet lényegét s igy nem szólhatunk az ügyhöz. Meglepő, hogy a *Gellért-fürdő* nagy restaurántjának uj bérlője, *Frenreisz* István is az elitélt árdrágitók között van, mert határozottan rosszul kezdi, ha igy kezdi. Neki a vendéget még oda kell csalnia, és nem elriasztani onnan. Ez az első szeplő a szép és drága fürdő arcán. — Az itéleteket megnézzük.

R. J. Iskola-u. Nagyon ügyesen van megirva, de nem közöljük. Szines a közerkölcs romlására vonatkozó rész, mely a szabadságharc utáni időkre emlékeztet, főleg a Tompa-citátum a Gólyából: „Apát fiu elad.“ A világháboru okozta erkölcsi romlásnak ez volt egyik legcsunyább, legundoritóbb jelensége. Lehet, hogy csak az ijedt együgyüség szülte. Más időkben a fiu sietett vállalni az apja bünét. Az érvényesülés mohó vágyáról beszőtt részletek is szépek. A kollegialitás mégis tiltja a közlést. — Hanem azért arra kérjük, irjon nekünk néha mást. Ennyi szin, fordulat és ötlet — dilletáns tollából még nem került hozzánk. Az az illető, kiről a cikk szól amugy is kevéssé érdekli a budai közönséget és nekünk nem hivatásunk, hogy naggyá tegyük.

Bajtárs Erzsébet-hid kávéház. Köszönet a részvétért. Ezt csak az tudja méltányolni, aki maga is törte a fejét jellemző, rövid, nem sablonos rovatfejek felett, aminő pl. az „Iparosérdek“. Bántó, ha azt szó nélkül, egyszerüen kisajátitják a szaktársak. Méltóztassék nekik is egy kicsit gondolkodni, amire szükség van a szerkesztésnél is — néha.

A szerkesztésben részt vesznek:
Holló Tivadar és **Rév Sándor.**

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMŰT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.
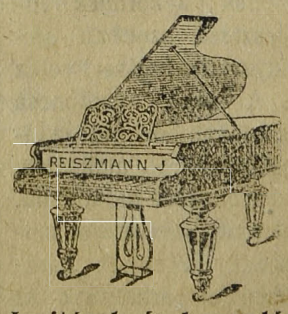

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára.
Átjátszott zongorák becserélttetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.
Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai müintézet r.-t.-nál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 585. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése **egy évre 24 korona.** Egy szám: **50 fillér.** Szerkesztőség és kiadóhivatal: **I., Bors-utca 24. szám.**

Felelős szerkesztő:
J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél **5 korona.** Minden további centiméter **3 korona.** Nyilttér sora **10 K.** Szöveg között **5 korona.** A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. julius 28.

Nemzetközi fürdőközpont.

— Buda az idegenforgalomban. —

Irta: dr. *Lendl Adolf.*

Budapest mint fürdőváros jelentékeny bár, de vidéki látogatottsága hazánk megyéiből sem elég tekintélyes, a külföldi vendégek pedig ugyszólván hiányoznak még; éppen ezeket kellene idehozni, idecsalogatni. Az idegenforgalomnak egyik legértékesebb istápolója a nagy fürdőváros világra menő hire. A fürdők fejlesztésén felül, ezek nagyarányu hirdetése a messze külföldön üdvösen szolgálná tehát a célt.

Eddig elégtelenül és rendszertelen módon folyt a fürdőink ismertetése a külföldön. Pedig érdekében áll a fővárosnak, hogy a városi fürdők egymás után következő kiépitését kövesse a terjedelmes ismertetése e vállalatainak. Ez okból ajánlatos volna üzleti szellemben vezetett fürdőhivatalt, mondjuk

Fürdő-Központot

létesiteni, amely az összeköttetéseket az egész országgal, de főként a külfölddel keresné és fentartaná. Életre való tervet hallottam erre vonatkozólag, amely

> az idegeneknek előkelő kaszinót szán internationális jelleggel.

Ennek tagjai volnának a külföldi fürdővendégek, a külföldi államok és érdekeltségek képviselői, természetesen hivatalos és nem hivatalos magyar előkelőségek és a magától jövő mindazok az érdekeltek, akik a külföldiek között akár üzleti, akár más ismeretségeket és érintkezést keresnek. Fényes berendezésü palota álljon a rendelkezésükre, ahol nemcsak megfelelő társaságban időzhetnek, hanem sokoldalu kényelmet találnak. Tájékoztatók, idegenvezetők, fogatok; termek, kisebb helyiségek, kellemes berendezések, sőt hangversenyek az étkezőben stb. Terjedelmes városi szálló lehetne ez a palota, amely éppen a külföldi vendégek s illetőleg a budapesti fürdők kedveért épülne.

Kétségtelennek tartom, hogy ennek legmegfelelőbb helye a *budai oldalon volna;* a Döbrentei-tér közelében, esetleg a Rudas-fürdővel kapcsolatban a Dunaparton, ahol a legforgalmasabb közlekedés közepette mégis a fürdőváros csöndje és minden kellemetessége megtalálható.

Ennek a Fürdő-Központnak (vagy más néven is nevezhetjük) — ha egyáltalán sikeres fürdőpolitikát akarunk követni — nagy hivatást tulajdonitok.

Fognak jönni idegenek kétségtelenül évről-évre nagyobb számban, Nyugat és Kelet felől; az a kérdés azonban, hogy miért és miképen vonulnak át hazánk székesfővárosán? Megállapodnak-e majd körülnézni, érdemeset látni; üzletet kötni, idetelepedni, vagy vendégekként itt maradnak-e egy ideig? És ha ez a céljuk, megismernek-e bennünket oly módon, ahogyan ez hasznunkra válik azután?

Ez az, amire törekednünk kell. Ez az, amit csak ugy érhetünk el, ha első sorban fejlődő székesfővárosunkat való értéke szerint és teljes szépségében bemutatjuk az ideérkezőknek; ha itt marasztaljuk őket, hogy érdekeiken felül, jó módban, modern kényelemben élve, minden szépet és érdemeset meg is nézzenek; ha itt ujat, magyarosan eredetit tényleg láthatnak, élvezhetnek. Erre pedig kiválóan sok alkalmat nyujt éppen a Duna budai oldala, ha — amint leirtam az előzőkben — fejlesztjük és nem hanyagoljuk el, mint eddig.

Főként ez okból kivánatos volna nehány elökelőbb szálló épitése például a fürdők közelében; kisebb-nagyobb kirándulások szervezése a látnivalók rendszeres bemutatása céljából; ki a zöld Zugligetbe és bent a városban magában, kezdve a Gellért-hegytől Aquinkumig. És ezenfelül, amiről eddig nem szóltam, noha ez is egyik legkellemesebb és meglepően szép kirándulási programpontja lehetne az idegenforgalom szervezőinek:

> mutassuk be magát a Dunát, illetőleg a Dunáról a parti várost nagyjában.

Nem kell egyéb, mint egyes alkalmi társaságoknak való, fürgén járó, bárhol megállapodó, apróbb motorcsónakok kellenek, amelyek szabadon futkosnak a vizen ide-oda és kikötnek bárhol, kötelező menetrend nélkül, ugy, ahogyan a vendégek kivánják. Nyolc-tiz ember ül benne s a csónak kapitánya, kormányosa, meg matróza egy személy. Olcsó, szerény, kis járművek ezek, de kedvébe járnak az utasoknak, akár csak Hamburgban látnók ezeket az Alster-Strandon.

A Duna, a mi szép fővárosunknak egyik legkiválóbb disze — mintha nem léteznék — sok átutazó idegen vendégünk nem is látja, mert mi magunk sem kultiváljuk. Pedig a nagy viz látása mindenütt kedvező hatással van az emberre.

Este a Dunán hajózni, a fényesen kivilágitott pesti oldalt és a budai Várhegy sötét körvonalait az elhalványodó nyugati égen látni, — alig képzelhető ennél gyönyörübb és varázslatosabb kép.

Napló: Buda, jul. 27.

Uj tervek készülnek a városházán a *hősök temetője* számára. Sokan vannak ők szegények, sok hely kell nekik. Mindig több hely. A köztemetői bizottság ülésén *Kozma* Jenő dr. azt a szép ideát vetette föl, hogy az egyes sirhelytáblákat kapcsolatba kellene hozni a harcterekkel, müvészi kivitelü siremlékeken, allegorikus kivitelben. Vegyék igénybe a társadalom áldozatkészségét, mert csak igy lehet majd vonzó érdekesség azok számára is, akiknek nincs hozzátartozójuk a hősök temetőjében. — Mi azt hisszük, hogy ezt az egész rosszul tervezett, elhanyagolt temetőrészt át kell helyezni a budai hegyek közé és ligetszerüen kiépitve, örök időkre nemzeti szent helylyé tenni, nemzeti parkká, allegorikus siremlékekkel, szobrokkal, kapukkal s fent a hegyen valami óriási méretü emlékkel.

A Gellért-hegy közlekedését igyekszik megoldani az a régi terv, melyet még *Knutzen* Frigyes elhunyt mérnök igyekezett megértetni az emberekkel, s mely liftet szánt a Gellért-hegynek. Most, hogy Zselinszki Szilárd tanár alagut-terve élénk érdeklődést váltott ki, megoldva a Ferenc József-hidról lekanyarodó közuti vasut nagy nyikorgással járó éles fordulóját s rövid alagutba viszi nagy hajlással a vén Gellért csücske alatt, ismét fölmerült a terv. hogy ebből az alagutból vigyen lift föl a hegyre. De sok ember várja ezt a megoldást!

A protekciónélküli tanitókon segitene némiképen *Szigeti* János inditványa, amit a közoktatásügyi bizottság ülésén tett, szová téve a jelölési kimutatás rendszerét. Eddig ugyanis a jelöltek névsora ABC sorrendben kerül a bizottság elé. Ez rendkivül kényelmes annak, aki valakinek a neve után érdeklődik, de egyáltalán nem helyes abból a szempontból, hogy a bizottság tisztán lássa azt, hogy a jelöltek közül ki mennyi szolgálati idővel rendelkezik, kinek mi a minősitése, életkora stb. Elismeri, hogy a jelölő listának ily értelemben való összeállitása nagy munkát igényel, de feltétlenül szükséges ez a munka, mert a bizottság dolgát meg kell könnyiteni és sok fölösleges kilincselésnek venné ez elejét.

Talán jut egy főiskola Budának, amelyről kimondották a sürgősséget a városházán. Ez a *világkereskedelmi* főiskola, ahol a szakiskolát — ipariskolát vagy műegyetemet — végzett iparosok — *Ripka* Ferenc fejtegetései szerint — ugyanazt megtanulhatják itthon, amiért Bécsbe, Berlinbe, Párisba vagy Zürichbe mennek. A kereskedelmi oktatás terén vannak középfoku kereskedelmi iskolák, ennél magasabb foku kereskedelmi akadémiák, a világkereskedelmi főiskola pedig a legmagasabb fokon a legszélesebb körben fogja azt az oktatást végezni, amelynek nagyon lényeges és fontos részét képezi a mi ipari termékeinknek forgalomba hozatala. A bizottság ülésén rajta kivül dr. *Havass* Rezső is melegen pártolta az eszmét kifejtve, hogy a világkereskedelmi főiskolát, amelynek célja, hogy a magyar export számára készitsen elő embereket, *az ősszel okvellenül meg kell nyitni,*

Előfizetési dijak és mindennemü pénzküldemények kizárólag az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár Fehérvári uti osztályába az ATTILA-NYOMDA R-T. vagy BUDAI NAPLÓ folyószámláján küldendők be. — Postatakarékpénztéri befizetési lapokat kivánatra készséggel küldünk.

mert különben helyrehozhatatlanul elkésünk a németekkel szemben, akik erős gazdasági expanziót fejtenek ki a Balkán felé. — Reménykedve bizakodunk benne, hogy a budai bizottsági tagok erélye ezt a főiskolát megszerzi Budának, mert hisz már a pestiek is elismerték, hogy főiskolák számára alkalmasabb hely Pestnél — Buda.

Csodálkoztak annak idején az első kerületiek, amikor arról volt szó, hogy a főváros igyekszik megszerezni a Lederer-féle telket, ezt a nagy gödröt. Akkor azt mondták, hogy népjóléti intézményt, nagyszerü erdei iskolát lehet ott csinálni. Megkérdezték a kertészeti hivatalt és az azt mondta, hogy 2000 pompás nemes gyümölcsfa van ott, nagyszerü gyümölcskultura. Most pedig azt mondják, hogy ködös északi fekvésénél fogva nem lehet ott gyümölcsöt termeszteni és erdei iskolának sem felel meg. Derültséggel elfogadták *Perczel* Bélanak ezt a fejtegetését a pénzügyi bizottság tagjai, de nem használt sem ez, sem *Hoepfner* Guidó dr. másirányu érvelése, mert a telek-eladást, ahogy azt már megirtuk, mégis elhatározta a város.

Budai krónika

A NÁDOR-KERT régi dicsőségéből nem maradt meg egyébb mint a kapufélfa: — két csonka kőoszlop — a Budafoki uton. Végtére meg van a kert is még, de nem a régi fejedelmi park, ahol császárok mulattak a napoleon világégés után. Valami ritkán látogatott vendéglő is van benne, ahol mult dicsőséges emlékei mellé valami savankás letykót ismernek. A kert épitője magánt kereső, bölcselkedő ember lehetet. Ez a hely akkor messze kiesett a budai forgalomból és csendjét nem riasztotta más, mint a hajósok tülkölése a vontató hajcsárok állatnógató lármája. Sok bánattal és csendes, nagy megnyugvással járhatott ide a kert ura, hogy elkerülje az embereket. Rávilágit lelkére az a két harmonikus mondás, amit rávésetett a két oszlopra. Az egyikre: „O! Beata Solitudo!“ — a másikra: „O! Sola Beatitudo!“ Alól: — Anno 1793.“ (Magyarul! Ó, boldog egyedüllét, — Ő, egyedüli boldogság!)

MAGYAR TEVÉRŐL esik említés sok helyen a történelemben s erről külön tanulmányt irt *Szalay* Béla dr. az Állatkert *Természet* cimü szaklapjában. A magyar tevének teljesen nyoma veszet. A tanulmányból kivesszük a következő Budával kapcsolatos részleteket: — Szent Gellértről azt mondja életirata, hogy midőn 1046-ban vértanuhalált szenvedett, teveszőr köpönyeget viselt, melyet aztán többi öltözetével együtt koporsójára helyeztek. Ez a köpeny *hazai állat* szőréből készült. — A magyar teve történetét legtermészetesebben 3 fejezetre oszthatjuk: az ősi magyar teve korára; egy közvetitő korra, melyben csak a vázolt bibliai és szótáradatokra vagyunk utalva és a török tevék történétére hazánkban. Ez utóbbiak legelőször a mohácsi csatában keltettek feltünést. Jászay Pál emliti: Az ütközet után még soká fedik az ádáz harc szinhelyét „bűzhedő lovak és tevék.“ Azután felvonult a kontyos-hadsereg Budára. Utközben a Vértesben egy kigyó avval mutatta ki hazaszeretetét, hogy az ellenséges tevék „lábát mardosni kezdte.“ Az egyik török erre levágta a kigyó „2 tenyér hosszú fejét.“ Midőn törökünket később Radics Bosics elfogta, elvették tőle a kigyófejet. — 1529-ben a szultán óriás hadsereggel vonult át Magyarországon Bécs alá. Mint mindig, most is sok teve volt vele. Ezekről a török történetiró Szulejman naplójában is megemlékszik: „Rumeliában a sok esőtől megáradt Maricafolyó vizébe sok ember belefult, több tevét és lovat pedig elvitt a viz.“ Midőn Bécs alatt vannak, ujból jelentik a törökök, hogy: „A hitetlenek kicsaptak Bécsből és elhajtottak 2 lovat meg 3 tevét.“

A szegényekért!

— Öregekért — kicsinyekért. —

Szegénységi és gyermekvédő ügyekben, de általában népjóléti ügyekben a kerület központi szerve lesz a kerületenkint alakitandó népjóléti bizottság. — Az I. kerületben most alakult meg kedden, s a régebbi kerületi segitő bizottságot van hivatva pótolni, egyuttal a kerületi választmánynak tágabbkörü müködést biztosit, mert tagjai hivatalból kirendelt tagjai az uj bizottságnak és müködésüket igy karöltve teljesitik. Az alakulásnál Badál Ede elüljáró elnökölt és jelen voltak a kerületi választmány tagjain kivül a körzeti elnökök, köztük Becsey Antal, Perczel Béla, Szigeti János orsz. képv., Mándy Ede, Lindenbach Károly, Rözsényi Iván a svábhegyi körzet elnöke, ahol 5000 koronát gyüjtöttek, dr. Ripka Ferenc helyett Lász Károly“ — és egyéb érdekeltek szép számmal. Az ülés jegyzője *Barna* Sándor fogalmazó volt. A körzeti elnökök a kerületi elüljáró kezébe letették a fogadalmat s ezzel megalakitottnak nyilvánitotta a bizottságot, és lelkes szavakban buzditotta azt a további müködésre. — *Szigeti* János orsz. képviselő szólalt fel ezután és rövid visszapillantás után üdvözli az elnöklő elüljárót, aki a háboru kitörése óta vezette a kerületi népjóléti ügyeket és most ezt a bizottságott már mint véglegesen megválasztott elüljáró, továbbra is sikeresen fogja vezetni. — Az I. ker. gyermekfelruházó bizottság is beszámolt ezuttal a mult téli müködéséről, munkaprogrammjáról, ámbár a viszonyok a rettentő háboru sulya alatt teljes mértékben megváltoztak, mégis sikerült a kitüzött célokat elérni. — A népélelmezést az I. ker. Általános Közjótékonysági Egyesület végezte, hadikonyhákat és népkonyhákat tartottak fenn Kelenföldön is. — A szegényeknek tüzelőanyaggal való ellátása ha szükösen is, mégis sikerült. — A gyermekfelruházást a központi gyermekfelruházó bizottság végezte ugyan, de a kerület ugy anyagi támogatással, mint a kifejtett adminisztrátiv munkával hathatós segitőtársa volt a központnak. A ruhákat a központból kapott anyagból a Kelenföldi Népsegitő Szövetség mühelye varrta, ez ugy a kész ruhákat, mint a neki kiutalt cipőket is maga szállitotta el az egyes iskolákba és óvodákba. Az elmult télen kiosztottak: 365 fiu télikabátot, 312 drb. leány télikabátot, 1074 drb. fiuruhát és 889 leányruhát, összesen 2640 darabot és 4605 pár cipőt. Vagy 6000 gyermek részesült a kerületben a felruházás jótéteményében, pénz értékben kifejezve százerzeket jelent ez a karetativ munka. — A gyermekfelruházással járó költségekre a kerületben gyüjtést végzett az elüljáróság és 23,9á7 korona 21 fillért vett be, viszont 20,827 korona 21 fillért adott ki. — A bizottság és az elnöklő elüljáró ezuton is őszinte *hálás köszönetét* nyilvánitja mindazoknak, akik munkájukkal és lelkes áldozatkészségükkel ennek a szép eredménynek az elérésében közremüködtek.

Hirek

Kérelem a három budai kerület orvos uraihoz:

Köztudomásu, hogy a mai társadalmi osztályok között legerősebben sujtottak a *nyugalmazott állami alkalmazottak*. Minden drágasságnak és uzsorának éppen ugy ki vannak téve, mint a jómoduak, akik az emelkedett kiadásokhoz képest bevételeiket is fokozni tudják. A nyugdijasok rettenetes nyomorban sinylenek, ha magán vagyonuk nincsen. A nyugdijasok tulnyomoan öregek, a sok élelmezés és a ruházat hiánya miatt tömegesen betegednek meg és képtelenek *orvosi segélyhez* folyamodni, mert látogatási dijat *megfizetni nem képesek*. Ugyanazért a felebaráti szeretetre hivatkozva, felkérem az orvos urakat, méltoztassanak velem, vagy a *nyugdijasok országos szövetségével* (VII. Rákóczi-ut 76, I. em.) tudatni, hogy a rendkivüli szegénység méltányolásában hajlandók lennének-e és az I., II., III. kerület mely utcájában az állami nyugdijasokat *mérsékelt* dij mellett szükség esetén *dijtalanul* is látogatni és kezelni. A pesti oldalon ez ügyben már kedvező eredményt értünk el. Visszaélések elkerülése végett a kedvezményt igénybe venni óhajtók kötelesek a kezelő orvosnak a nyugdijasok országos szövetsége által kiadott *tagsági igazolványát* be-

Szt.-Lukács gyógyfürdő.
Téli és nyári gyógyhely
csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimeritő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

LIBÁL ANDOR OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:
Alapittatott 1845.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

! NYÁRI !
tanfolyamok
GYORSIRÁS,
GÉPIRÁS,
KÖNYVVITEL
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

mutatni. Kérésemet az orvos urak kegyes jó indulatába ajánlva vagyok teljelt tiszelettel

Budapest, 1918 julius 22.

id. Manschell Vince
ny. pt. felügyelő
A nyugdijasok országos szövetségének választmányi tagja.
II. kerület Iskola-utca 32 a. 3.

A szegény öreg nyugdijasok kérelmét teljesitő orvos urak nevét, lakását és a beteglátogatásra kijelölt utcákat szivesen közöljük az *orvosi kezelést nélkülöző*, kétségbeeset betegek érdekében.

Papirosgolyóval lövöldöznek egymásra a *Budai lövészegylet* és a *Budapest vidékivadásztársulat*. Egyelőre sikeres offenzivában van a Budai Lövészegyesület egy sikerült felebbezés révén, amellyel meghiusitotta, hogy Budapest székesfőváros 15 ezer holdas budai vadászterületét ujabb 3 évre bérbe vehesse 3000 korona évi bérért a Budapestvidéki vadásztársulat, anogy már 19 év óta birja. A háboru a mult évben tört ki és a felebbezés folytán, mely azon alapult, hogy a béradás nem nyilvános árlejtés utján történt, a közigazgatási bíróság elrendelte, hogy a vadászati jog legkezesebb *hat* évre adandó ki s igy most uj szerződést vitt a közgyülés elé a tanács. Kényes kérdés ez, mert ez a vadászterület felöleli Buda egész hegyvidékét. Igaz, hogy a város mintegy 5000 holdat már tilalom alá vett, de azért még mindig sok oly terület esik bele, ahol már laknak. Azért mondja a Budai Lövészegylet, hogy — ha már lőni kell, akkor itt van ő. A város azonban a Budapestvidéki vadásztársulat mellett van, mert az nem sok kárt tesz a vadban, — a mi egy kicsi gorombaság számba is elmegy, mert magyarul annyit jelent, hogy a vadásztársulat tagjai nem tudnak lőni. A lövészegylet nevében pedig Kollár Nándor veri a mellét, hogy — de bizony, ők még tudnak. Most egymáson probálják ki.

Különös érdekességet adott a margitszigeti szimfonikus zenekar julius 20-án rendezett hangversenyének, hogy azon közremüködött Budayné *Liszt* Mária a kiváló énekmüvésznő, aki nemcsak a neve szerint, de tényleg is budai. Egressy Sándor, az első dirigens kisérte mesterien remek drámai énekét, a mely csodásan érvényesült a szabad természetben.

Nehány millió ponty lesz Budán — sajnos — egy pár év mulva, mert halat ültet a lágymányosi téli kikötőbe jó *Papp* József uram, a becsületes halászmester, aki azt látta, hogy a szegény ember manapság már nem juthat halhoz, most olyan drága s éppen ezért a tulajdonában lévő anyapontyokkal a vizterület halállományát *néhány millió* gyorsnövésü pontyivadékkal ivatás utján szaporitani óhajtja. Csakhogy a ponty mégis lassan nő, még ha gyorsnövésü is. Papp József uram azt hiszi, hogy 3 év alatt eléggé megnő s most azt kérte hogy 3 évre adja ki a város neki a téli kikötőt. Eddig évenkint ujitotta meg a bérletet. A halászati felügyelőség azt mondja, hogy 6 év kell a pontynak s igy a város is belement a 3 éves bérletbe s most már kijárhatunk a viz partjára hallgatni a pontyok növését.

A Buda—óbudai Ingatlanforgalmi R-t. megszerezte 100 ezer koronáért Abeles D. Tivadar ingatlanát III. ker. Lajos u. 115 szám alatt. — *Bartuis* János és neje pedig a Bécsi uton vásárolták meg dr. Friedler Kálmánné tulajdonát 65,000 koronáért.

Nevezetesebb esetnél a mult évben ötször jártak a derék mentők a budai oldalon, ahogy azt a *Mentők Lapjában* olvassuk, a most közölt mult évi jelentésben. A Ménesi-uton négy ételmérgezettet kezeltek február 13-án és 26-án. Kelenföldön egy vonatösszeütközésnél két sérültet. Április 19-én Albertfalván benzinrobbanás volt, ahol hárman sérültek meg, november 12-én a Somlai-uton volt hármas kolbászmérgezés és december 4-én a Budafoki-ut 72 sz. a. történt robbanásnál öt sérülteknek nyujtották az első segélyt. Igy Buda kevés munkát adott a mult évben a mentőknek. — Érdekes, hogy 30 év alatt 1887-től 1917 végéig összesen 523,237 esetben müködtek a mentők, ami viszont tekintélyes szám. Ebben a számban 37,908 öngyilkosság is benne van. Tehát évenkint több mint 1200 ember lesz öngyilkossá, s igy havonkint átlag száz. Borsódzik e számoktól az ember háta.

Ujból megszavazta a közgyülés a Klotild Szeretetház Egyesület budakeszi-uti intézetében elhelyezett 4 budapesti illetőségü árva gyermek tartásdija fejében az eddig is évenkint nyujtott 2800 korona segélyt, — egyuttal 8000 koronát az épület fentartása és oktatási illetmények pótlására.

A **kanyaró** csak nem akar megszünni Budán, ahogy azt a főorvosi kimutatásokból látjuk. Julius elején 76 eset volt, a hó közepén csökkent a szám, de a hó vége felé ismét 72 az esetek száma. A roncsoló toroklob viszont örvendetesen vissza ment e hóban; 10 esetről — egyre. A vérhas teljesen megszünt.

Gyönge lábon áll az épitkezés egész Budapest területén, de valósággal siralmas Budán. Összesen 2 földszintes házra, 2 mühelyre és 1 emeletes toldalékra adott engedélyt hosszabb idő óta a magánépitési albizottság.

Visszakaphatja mindenki azokat a tárgyakat, amiket az állatkertben felejtettek, ha jelentkezik az igazgatóságnál és kellően igazolja magát. Csak azok a tárgyak vesztek el örökre, amiket lenyelnek az állatok.

A **Budapesti Bazár**, mely ma közel jár a 60-ik évfolyamhoz, kedvelt képes családi divatlap, nagy szépirodalmi rovattal, amelybe jeles irók gárdája ir tárcát, verset, regényt. Erdekes a grafologiai rovata, ahol a beküldött irásból az iró egyéniségére következtetett egy elismert szakember. A Budapesti Bazár szabászmintái országosan elismertek. Előfizetési ára negyedévre 8 korona, mely VIII. Baross-utca 22 alá küldendő.

Eszik a pénzt, már hogy a város pénzét — még a halottak is. A III. kerületi óbudai temető sirboltjainak épitési költségeire ez évben 1600 korona volt előirányozva, de nem volt elég s igy az ügyosztály még 1748 koronát kér. Érdekelné a közönséget, hogy ily csekély összegekből mit tud épiteni a város?

Bucsu. Vigan lesznek 28-án a Vizivárosban, ahol Anna napját követő vasárnapra esik a bucsu. Egy hétre rá lesz a Krisztinában, a *kéményseprő*-templom kerületében. E templom eredetéről két éve irtunk sok érdekes részletet. Most vérehullató Mária képről adjuk a következő adatokat:

Budavárának 1686-ban történt bevétele után a délvidéki harcokban megsebesült és Budára szállitott beteg vitézekkel behurcolták a pestist, mely éveken át pusztitott, különösen Salgáry Péter polgármestersége idején 1691—92-ben. Ekkor határozta el a tanács, hogy fölépiti a Szentháromság szobrát s ekkor tett fogadalmat *Franczin* Péter Pál olasz származásu *kéményseprőmester*, hogy a szentanyának örök emléket állit, ha megóvja családját. A pestis elmultával gyalog elzarándokolt Ré nevü olasz faluba. Az ottani templomban egy Máriakép függött a falon, mellyel az a csoda történt a pestist megelőző 200 esztendővel, hogy egy bandita kővel megdobta és sebet ütött a szüz anya homlokán s az élettelen kép a seb helyén vérzeni kezdett. A csodának nagy hire ment és gyermekkorából tudott róla a budai Franczin is. A kegyképről másolatot festetett és azzal visszatért Budára, ahol háza táján kápolnát épittetett és abban helyezte el a csodálatos *vérehullató* Máriakép másolatát. Franczin háza a mai Krisztinavárosban volt, mely területet Mátyás idején *villa Solitá*-nak, a törökök alatt pedig *Logod*-nak nevezték s a kápolna csaknem pontosan azon a helyen állott, ahol ma a krisztinavárosi templom áll. Franczin a kápolnára hagyta szőlőjét, némi pénzt és nejével együtt ott is temették el. A vérehullató Máriához az egész országból jártak zarándokok és sok adomány gyült össze a kápolnában. 1723-ban váratlan szerencsétlenség érte. A felrobbant puskaportorony rommá tette, de a kegykép csodálatosan sértetlenül maradt és a tanács elrendelte a kápolna ujjáépitését.

Az **Élet** képes heti folyóirat: szerkeszi Andor József — legutóbbi száma a következő tartalommal jelent meg: Szenvedő emberek. Szén. — Magyarság és modern kertmüvészet. Margitay Ernő. — Szemben a széllel. (Költemény.) Mécs László. — A nászpohár. (Elbeszélés.) Pokorny Margit. — Fametszet. (Elbeszélés.) Telbisz Albert. Elment a nyár. (Falusi játék.) Komáromi János. — Kultura.

KÖNYVEKRŐL:

Zsidólányok tizenhétévesek gyötrelmes szerelmi életét irja le Max Brod ebben a könyvében, amelyet most adott ki a *Kultura* Regénytára. Hugó, a betedista diák, szerelme Irénnel, az érett zsidólánnyal, a melynek történetébe éppen a trágikus forduló órájában kapcsolódik bele a szemorvos, akihez végül leány feleségül megy. Irén mellett még két leány szerelmi történetét irja le. Az irodalmi verizmus eszközeivel, nem egy helyütt pedig megindító lirával. Nagy Béla forditotta és Pályi Flóra cimlapja disziti. Ára 10 korona.

Astarte temploma a cime Ujváry Péter regényének. Astarte temploma, amely körül a ragyogó tollal megirt regény eseményei lejátszódnak, az élet közönséges gyönyöreiben megcsömörlött milliomosok különcködő élvezeteinek helye, távol a világtól és mélyen a föld alatt. A titkos szekta egyik tagja a maga imádott asszonyát is elviszi Astarte miséjére, ahol életre-halálra szóló viadalban csap össze két férfi, — a férj és a szerető. A halál árnyékából kél aztán életre a tüzesvérü asszony diadalmas szerelme. A Kultura adta ki, — ára 8 korona.

Közgazdaság

A Palotay-család birtokában évtizedek óta levő *Szent Lukácsfürdő* részvénye átvette a Magyar Bank uj vállalata az *Égisz* egyesitet gyógyfürdők ingatlan és szálló r.-t. részére. A vállalat augusztus ötödikére rendkivüli közgyülést hiv egybe, amelyen az igazgatósági változásokat intézik el. Az Égisz ez uj vállalata részére alaptőkeszaporitást tervez.

Végre cseppen valami a budai szegény embereknek is, akik becsületes jó hiszemüséggel bizták pénzüket a nagyhanggal alapitott budai pénzintézetekre: Wolfokra, Deutschokra, mindenféle népvezérekre és ámitókra. Tudott dolog, hogy a Budapest I. és II. kerületi takarékpénztár kényszerfelszámolását a Pénzintézeti Központ intézi. Első hányada gyanánt 23 százalékot folyósitanak most a hitélezőknek; kiszivárgott hirek szerint mintegy fele térül meg a betéti összegeknek. — A Budapest III. kerületi takarékpénztár kényszerfelszámolásából is a legközelebbi napokban történik meg az első folyósitás a hitelezők részére.

„Égisz" kicsiben készül a Testvér- és a Csúcshegyen, ahol a Magy. Ált. *Ingatlanbank Rt.* megszereszte elég olcsó áron az Óbudai mészegétő és gőztéglagyár sok telkét 200.000 koronáért. Lehet, hogy csak azért szerezte meg, hogy utóbb jobb áron tul adjon rajtuk, de lehet, hogy e telekvásárlás mögött valami nagyobb hatásu terv rejlik, a mi hasznára válnék Óbudának. Persze, oda egy pár millió kell.

Társulnék

olyan reális vállalathoz 15—20 ezer koronával, mely megélhetést biztosit. Üzleti ügyekben jártas nőnek való foglalkozás előnyben részesül. Ajánlatok a lap kiadóhivatalába: I., Bors-utca 24. szám.

Eladó

Fehérvári-ut és Andor-ut sarkán 5700 öles telek, parcellázásra alkalmas. Értesitést ad levelbeli ajánlatra a kiadó fiókja: II., Fő-utca 7

Nyaralót

vagy nyári lakást bérelnék esetleg megvennék Budán vagy a környéken. Értesitést, lakásber és lakásbéosztás leirásával — kérek a kiadóba: I., Bors-u. 24. sz.

Földbirtok

25—50 holdnyi nagyságban, Buda közelében megvételre kerestetik *Ügynökök dijazva*. Levélbeli ajánlatok e lap szerkesztőségének küldendők I. Bors-u. 24

Jó kézirással biró kezdő **irodai kisasszonyt**

keresünk. — Irásbeli ajánlatot fizetési igény megjelölésével kérünk. Esetleg félnapra. II., Fő-utca 7. szám alá a kiadóhivatali fiókba.

Üzenet

Beugratni igazán kár volt — már tisztes korára való tekintettel — a mi derék öreg barátunkat, *Szekula* Gyulát abba, hogy más alkalom hiányában a Bizony-párt hivatalos lapja, a *Budai Ujság*, mely a pártpolitikán kivül *budai* dolgokkal *is* szokott foglalkozni, — parvenüs fölénnyel a Budai Napló-t megleckéztesse, hibáztatva a Naplót, hogy „*. . . irányzatosan elferditi a valódi tényállást . . .*“, amikor „*. . . különös szóbeszédről, politikai pletykáról*“ szól és *ráfogta* a szegény ártatlan Szekulára, hogy ő „*. . . a közlekedés beszüntetésének okául az állittatott be, hogy Bódy polgármester neheztel a II. kerületre, mert nem választották meg képviselőnek . . .*“ Hm! Multkor azt irtuk, hogy a ki szerkeszteni akar, annak *gondolkodnia* is kell — néha s most ezt azzal kell megtoldanunk, hogy *olvasni* is kell tudnia annak, aki szerkeszt, mert különben nem kerülne a lapjába olyen *komikus ellentmondás*, ahogy azt *Gerő* Sándor szaktárs ur beállitja, közölvén *szó szerint Szekula* Gyula felszólalását az ominozus omnibusz-ügyben, igy:

„. . . sérelem esett a II. kerületre és emiatt *jogos* a felháborodás, a nép alsó rétegeiben olyanokat mondanak, — ezt a teljesen indokolatlan *mende-mondát* csak a hangulat jellemzésére hozom fel, hogy a polgármester haragszik a kerületre, mert nem választották meg képviselőnek . . .“

Ezt meg is ismételte Szekula:

„. . . Ismételten csak a hangulat jellemzésére hoztam fel ezt az *indokolatlanul* elterjedt *mende-mondát* . . .“

Szóról-szóra igy mondotta Szekula, igy közli a Budai Ujság is. Erre mi megjegyeztük, hogy ez nem elterjedt mende-monda, hanem csak magánvélemény lehet. Hol itt az irányzatos ferditès?

A Budai Ujság szerkesztőjének pedig szives figyelmébe ajánljuk, hogy mielőtt megleckéztetett bennünket, olvasta volna el a — pénzügyi bizottság üléséről szóló jelentést és magyarázta volna meg Szekula bácsinak, hogy — a *Budai Napló*-nak *teljesen igaza van.*

Aki elszólja magát a nagy nyilvánossá előtt, az huzza be a farkát és hallgasson. Meg kellett volna magyaráznia a királyi tanácsos urnak, hogy . . . *mende-monda, pletyka, különös szóbeszéd* . . . egy kutya, főleg ha még hozzá *indokolatlan*, ahogy azt Szekula is bevallotta. Ez ellen a gyerekes elszólás ellen tiltakoztunk a budai II. kerület nevében.

Azt Ön tudja, hogy a lövőház-utcai omnibusznak most már *igazán lőttek!* Ezt a II. kerület Önnek köszönheti, no meg Szekula bácsinak!

Ha segitettt Önnek valaki azt a logikatlan közleményt megszerkeszteni, annak sugja meg, hogy a jó szerkesztőnek még *hétfőn* is kell olvasnia a *hétfői* lapokat.

Ezzel az üzenettel beigazoltuk, hogy a Budai Ujság rosszakarattal köt belénk csak azért, hogy foglalkozzunk vele s igy a budaiak megtudják, hogy — van. Megtettük ezt a szivességet ez egyszer, de többször nem. Irhat ezentul bármit tőlünk — rólunk. Hiába. Ugy teszünk, mint a karaván.

A szerkesztőség.

A szerkesztésben részt vesznek:
Holló Tivadar és Réw Sándor.

Kiadó: Viraág és társa.

ATTILA NYOMDA R.-T.

Elvállal mindennemü nyomtatványokat, u. m. névjegyeket, meghivókat, eljegyzési- és esküvői kártyákat, gyászjelentéseket soron kivül; továbbá folyóiratokat, müveket és hirlapokat, hivatalos- és üzleti nyomtatványokat stb. legszebb kivitelben.
JUTÁNYOS ÁRAK!
Megrendelések pontosan készittetnek!
BUDAPEST, I., SZT. JÁNOS-TÉR 1/A.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
I 9 08. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Ovszer fertőző betegségek ellen.

HADI BUTOR
A háboru alatt is szárazfából olcsón készit portalékat, irodai berendezést, mübutort, ablakredőnyt tervek szerint. Javit és polituroz.
PÁSZTOR KÁROLY
diszmü- és mübutorasztalos
II, MARGIT-KÖRUT 55. SZÁM.
TELEFON: 121-59. TELEFON: 121-59.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2. Margit rakpart 4.

Veszek
mindenféle régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.

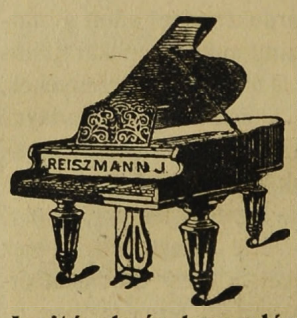

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára.
Átjátszott zongorák becserélttetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.
Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai müintézet r.-t.-nál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 586. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése **egy évre 24 korona.** Egy szám: **50 fillér.** Szerkesztőség és kiadóhivatal: **I., Bors-utca 24. szám.**

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél **5 korona.** Minden további centiméter **3 korona.** Nyilttér sora **10 K.** Szöveg között **5 korona.** A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. augusztus 4.

Az uj városház — és Buda.

— Goreczky előljáró véleménye. —

Nagy hullámokat vert fel városházi körökben *Fábián* Gáspár felolvasása, melyet az uj városház elhelyezéséről tartott volt a Mérnök-egyesületben. Tudósitásunk nyomán ismerték meg sokan ezt a monumentális tervet és mi az ügy érdekében megkerestük a IV. kerület kiváló előljáróját, *Goreczky* Zsigmondot, aki nemcsak hivatalból szereti a Belvárost, de annak már 30 éve lakója. Összeforrtak.

Azzal kezdte, hogy nem szeretheti Budapestet az, aki ezt a szép tervet ellenezné. A Belváros tradiciói megkövetelik, hogy a városház a Belvárosban maradjon.

Az egész kérdés csak a precisz számitások kérdése. Nem is kell ezen nyernie a fővárosnak, csak elfogadható cserét csináljon. Takarékossági szempontból szivesen veszi, ha fölépitik a mai központi városház monumentális frontját a Károly király utján, mert a városház utcai frontja egyenesen hivatalok számára épült. A mai modern középületek, mint például a főposta, csak sötétséget termelnek, viszont ez a régi kaszárnya uszik a világosságban.

Kedvesebb neki a Fábián Gáspár megoldása, mely az uj központot az Erzsébet- és Ferenc József-hid közé, a parlament pándánjául tervezi, de nem a partig, mint a parlament, amelynek lábát a Duna mossa, hanem hátrább, hogy előtte széles ut legyen.

Szerinte más helyre kell épiteni az uj városházát már azért, mert az épités tartamára nem lehet szétszórni a hivatalokat, hanem a régiből a kész ujba kell átköltöztetni.

Világraszóló megoldás volna a dunaparti, mely mint talapzat is különb a parlamentinél. Ez ős-part, az pedig töltés, homok és kavics.

Ez a városrész nagyon csendes, elhanyagolt a nyilt piac elhelyezése óta. Ezelőtt sem volt kellemes, mert cserzővargák lakták s a cserzés büze tette kellemetlenné. Nem tudott divatba jönni. Azért ma még sok ott a lebontásra érett ház. Szerencséje a tervnek, hogy a 30 éves adómentességet megakasztotta a háboru, mert e négy év alatt erősen épült volna s ez már lehetetlenné tette volna a kisajátitást.

A Belvárost már deformálta az Erzsébet-hid és az ezzel járó szabályozás, a tradiciókat ezeken a romokon nem érdemes fentartani s ha már ujjá lesz, legyen széppé, egészen modern várossá.

Budának is kedves lehet ez a megoldás. Könnyen hozzáférhető villamossal és hajóval. Kedves, monumentális kép lesz Budáról nézve. A két hid budai hidfőjétől ide közlekedő propeller két erős szállal kötné Budához.

Igy gondolja ezt Goreczky Zsigmond, a Belváros érdemes előljárója.

Napló: Buda. aug. 3.

Budapest költségvetése a folyó esztendőre a következő: — *kiadása*: 148 millió 346,689 korona, — *bevétele* pedig: 119 millió 369,080 korona. Ötven év előtt a magyar államnak sem volt nagyob költségvetése.

Féltjük Budát és a budai gyermekeket azoktól a borzalmas számoktól, amelyekkel az iskolás gyermekek züllését vilagitotta meg *Becsey* Antal a közgyülésen tett inditványában. Budapesten az 1916. évben összesen 14,286 elzüllött gyermek került a büntető biróság elé, mig Angliának 17 nagyvárosában, beleértve a 7 milliós Londont is, összesen 14,400 volt az ilyen esetek száma. Rettenetes! Becseyt a fajszeretet, a szociális érzés és a józan ész arra késztette, hogy sürgős segitséget kérjen a várostól. Rámutatott a gyermekhalandóság elrettentő számára, mely csaknem 50% Magyarországon. Mindezek oly borzalmas számok, hogy a különben indolens közgyülés dermedten hallgatta azokat és lelkesen mondotta ki a sürgősséget, amikor kijelentette, hogy a székesfővárosnak iskoláit kell pedagógiai háborus célok szolgálatába beállitani, a fővárosnak van körülbelül 370 elemi iskolája és óvodája, ebbe a 370 iskolába összesen körülbelül 3000 tanterem van és összesen 110—120,000 elemi iskolába és óvodába járó gyermek van a fővárosban. Azt kérdem, hogy micsoda ártalmára volna a pedagógiai szempontoknak az, hogyha ebből a a 3000 tanteremből 30—40, esetleg 100 tantermet kisajátitanánk a háborus pedagógiai célokra? Ezekben a helyiségekben, amelyeket a pedagógia szorosan vett céljaitól elveszünk, de az igazi háborus pedagógia szolgálatába állitunk, 30—40 férőhellyel ilyen háborus internátust rendezhetük be, ahol a gyermekek egyfelől állandó felügyelet alatt állanak, higienikus felügyeletben, teljes ellátásban részesülnek, emellett az iskolai mulasztások tekintetében gátat tudunk vetni annak a sok panasznak, amely ezen a téren állandóan felmerül. Végül benyujtotta inditványát, melyben azt kéri, hogy mondja ki a közgyülés, hogy ideiglenes jellegü internátusokat kiván a székesfővárosi elemi- és polgári iskolákban létesiteni, amiket már a legközelebbi tanévben igénybe vehetünk a másként el nem helyezhető árva- és félárva gyermekek teljes ellátása és gondozása céljából. A tanács keresse meg az illetékes katonai hatóságot, a Vörös-kereszt Egyletet és az Országos Hadigondozó Hivatalt, hogy e gyermekotthonok részére szükséges felszereléseket sürgősen bocsássa rendelkezésre.

Tulköltekezés nélkül nincs a városnál épitkezés. A *Szent Gellért*-fürdő arányait igyekszik elérni az uj szent János-kórház területén épülő *tüdőbeteg*-osztály épitkezése, amelyre eleinte 2.500,000 koronát szavazott meg a közgyülés, s most 8.500,000 koronát kér, mint várható költségtöbbletre. Csekély *hat millió* korona a különbség. Sokat megmagyaráz az a körülmény is, hogy az épitkezést a háboru alatt is folytatták, mert a befejezetlen épület sokat romlik, — de szükség is van erre az osztályra is, s igy a város a kormányt kerese meg, hogy ezt a többköltséget az állami kincstár vállalja át. — Oda jutottunk, hogy Hungária nagynéninek kell kifizetni a tékozló fiu adóságait.

Kevés közünk van a Városligeti Szinház-hoz és közömbös ránk nézve, hogy *Feld* papának megszavaznak-e szubvenciót, amiből viszont a fia, *Feld* Mátyás szubvenciálja a lótenyésztést, — de amikor minden szinháznak jut, még Feldéknek is, miért nem jut akkor valami az állandó *Budai* Szinház-nak is? Ha évenkint csak 25 ezer koronát szavazott volna meg a közgyülés e célra, most a háborus évek alatt már *százezer* koronánk volna, ami alapnak már is pénz. Dehát ki törődik Budával — Pesten? Állandóan pirt kerget az arcunkba ez a budai kulturális szégyenfolt, hogy itt 200 ezer ember szinház nélkül áll télen, — a Várszinház külön családi szinháza a várnak — s a 15 év előtt elhatározott szinházépités-ügyben még egy lépést sem tettek a városházán!

A diákváros szépen összeegyeztethető a *fürdővárossal* és mindenki előtt tiszán áll a tény, hogy diákság számára sokkal alkalmatosabb hely Buda mint Pest. Belátta a város ezt akkor, amikor a *hüvösvölgyi* diáktelepet létesitette. A csendesebb, szolidabb diákélet minden feltétele meg van Budán. A levegőn kezdve minden életkérdésen keresztül. S a mi fő, meg van hozzá a diákság is, a müegyetemi hallgatókban. Idővel okvetlenül ide kerül a tudomány-egyetem minden fakultása, kivéve az orvosit, melyet a kórházak kötnek Pesthez. Maga a tanács mond lesujtó itéletet Pest felett e téren, amikor előterjesztésében azt mondja, hogy: „A lakásviszonyok fokozatos megromlásával az albérleti viszonyok is nagy mértékben *alkalmatlanná váltak arra*, hogy a vidékről felkerülő férfi és egyre több női főiskolai hallgató, anyagi viszonyainak megfelelő és e mellett testi-lelki érdekeit sem sértő módon jussanak albérletben lakáshoz. Az idevonatkozó felvételek igazolták, hogy a diákság egyike ama lakórétegeknek, amely szerény anyagi helyzeténél fogva a legegészségtelenebb lakásalkalmatosságokat is kibérli és gyakran többedmagával olyan zsufoltságban és illetve olyan erkölcsi környezetben is él, amelyet a nemzet jövendő vezető rétegének fejlődése szempontjából egyenesen veszedelmesnek kell mondani.“ — Budán ma még lehetne öntudatosan megfelelő diákvárost létesiteni egyetemmel akár a Viziárosban is. De elő kellene segiteni azzal is, hogy a közelben épitendő házakban minden lakáshoz külön bejáratu szobák is épüljenek, akár a diákok, akár a szegényebb fürdővendégek számára.

Különös világitásba tudja helyezni a városi gazdálkodást *Perczel* Béla, mint ahogy a pénzügyi bizottság legutóbbi ülésén is a *konyhakert* gazdasági kérdését világitotta meg. 210 holdat szántak erre, s abból alig a fele müvelhető. A többi sasos, vadvizes hely, ahol még jó széna sem nő, — vagy pedig oly kopár, szikkes száraz rész, ahol még fű sem nő és kutat hiába fúrnak, mert egy szomszédos gyár még 200 méter mélységben sem talált vizet. — Pedig volna a városnak elég arra való területe itt a *budai* részen, csak körül kellene jobban nézni.

Szerecsenmosdatást végeznek a városatyák, amikor a „közutit“ szapulják. Ott olyan nagyfoku az

ndolencia, hogy a puszta szó már nem használ. *Föld alá* kell dugni az egészet, hogy roppanjon meg a dereka a rengeteg költségtől, — vagy *megváltani,* de csak a *helyi érdekü vonalakkal együtt.* Ne lehessen azokkal egy idő mulva sakkban tartani a fővárost, amelynek eminens érdeke, hogy a közvetlen vidék gyorsan és olcsón jöhessen be Budára és Pestre. A létért való itthoni háboruban a *közuti* vasut a mi legnagyobb ellenségünk. Statáriálisan kellene kivégezni egymásra halmozódó birságolásokkal egészen a milliókig, hogy dobra kerüljön még a Szász Károly-utca is. — Sajnos, nincs Kátója a közgyülésnek, aki minduntalan figyelmeztetné, hogy ... az elzüllött közutinak végleg pusztulnia kell!

A Keleti vásár tervevél kapcsolatosan azt fejtegette *Becsey* Antal a pénzügyi bizottság ülésén, hogy nekünk be kell kapcsolódnunk a Kelet és Nyugat közötti nagy kereskedelmi forgalomba, hogy itt szürőjét állitsuk fel e forgalomnak és lefölözzük azt a hasznot, amely bennünket mint közvetitőt megillet. A kereskedelmi kiállitás és vásár céljára megfelelő alkalmas terület létesittessék. Ilyen alkalmas területe van a fővárosnak. A Lágymányoson, a kikötővel szemben a kereskedelmi kiállitások és vásárok céljaira fenntartott nagy és igen alkalmas helyen fekvő terület áll már rendelkezésre. Meg van győződve arról, hogy a kereskedelmi kikötővel kapcsolatban nagy jövő vár az állandó kiállitási területre, amely a Dunával, valamint a vasutakkal és a kereskedelmi kikötővel való szerves kapcsolat által predesztinálva van arra, hogy az állandó kereskedelmi aukcióknak egyik lebonyolitó helye legyen. – Budának mérhetlen hasznára volna és fürdői számára a legcélravezetőbb reklám, ha egyuttal létesitenék itt a *Lendl* Adolf által mult számunkban sürgetett *nemzetközi fürdőközpontot* is. Egymást szolgálná e két fontos kérdés.

Talpra állt végre a II. kerület és követeli a jogait. Az *omnibusz kérdés* vetette felszinre a kerületi ellentéteket. *Zipernoszky* Károly azt mondta a pénzügyi bizottság legutóbbi ülésén, hogy ő a maga részéről soha sem állana elő egy inditvánnyal, amely a II. kerületet előnyben részesiti a többiek rovására, de viszont egyenlő jogokat és egyenlő elbánást kiván az összes kerületek, tehát a II. kerület számára is. Vagy van takarmány és ló, vagy nincs, de ha van, akkor az összes kerületek számára kell hogy legyen. Ami pedig a lejtős utat illeti, erre nézve megjegyzi, hogy békeidőben egy szál lovat szoktak az Irma-téren a kocsi elé fogni. De viszont a Lánchidfőnél az első kerületi kocsi számára szintén igénybe vesznek még egy lovat. Tehát e tekintetben szintén nem hátrányosabbak a viszonyok a II. kerület, mint az I. kerület számára. Követeli, hogy a budai Lánchidfőtől a Széna-térig föltétlenül járassák az omnibuszt. — *Szekula* Gyula a Marczibányi-térig kivánja meghosszabbitani ezt a vonalat. Szerinte a felsorolt nehézségek: a személyzet-, ló- és takarmányhiány az I. kerületre nézve éppugy fennáll, mint a II.-ra. Ha megtették volna azt az I. kerülettel, amit most a II-ikkal megtettek, nagy felfordulás lett volna az eredmény. A viszonyok éppen olyanok ott is, mint az I. kerületben, ott is van villamos és a beszüntetés a II. kerületben éppen olyan bajokat eredményezett, mint eredményezett volna az I. kerületben. — Csak éppen *Ehrlich* G. Gusztáv (mi az ördögöt jelent az a G. betü?) örült ennek, mert a Wesselényi-utcán sem jár omnibusz, és nagyon egészségesnek mondja az *urak* számára a sétát az Alvinezy-utról a Lánchidig. Hát ráérnek azok az urak? Hivatalnokok ezek, szegény emberek, boltos segédek közlekednek ott. A milliomos urak a Wesselenyi-utcában sétálnak. Dr. *Schreiber* Emil főkapitány-helyettes legcélszerübbnek vélné, ha az összes budai járatokat beszüntetnék, mi ellen viszont *Pyber* Ignácz protestált, kifejtve azt a tényt, hogy a hidon rengeteg ember megy át és télennyáron alig áll ott más közlekedési eszköz rendelkezésre. Azonkivül rossz időben a hidon még tető alá sem bujhat az utas, amit az utcán megtehet. Mindent összevéve, a hidon való közlekedés budaiak és pestiek számára egyaránt van olyan fontos, mint az Andrássy-uti forgalom. Szivesen látná, ha a Széna-térig is járna az omnibusz, mert az nem kerületi, hanem általános érdek. — Az egesz vitát azzal a szomoru akkorddal fejezte be *Ehrlich,* aki két gével irja a nevét, hogy az egész omnibuszforgalom meg fog szünni a takarmány miatt, amihez ő jobban ért, mint a legöregebb omnibuszló.

Budai Krónika

LEGENDÁK is szövődnek a Krisztinavárosi templom vérehullató szent szűz képéhez, melyek közül egynek hites leirását találjuk a főváros levéltárában.

Ugy történt, hogy 1739-ben kiütvén a pusztitó pestis, Buda városa könyörgő körmenetet inditott a vérehullatása révén nevezetessé vált kegyképhez. Mivel azonban a pestistől rettegő hivek ugyszólván megostromolták a csodatevő képet, a hatóság katonasággal őrizetbe vétette az egész kápolnát, hogy sereglések ne támadhassanak s a hivek egymást meg ne fertőzhessék. S ez alkalommal julius 13-án történt az eset: a nyári nap arany sugarai heves melegséggel tüztek a kapolna környékét őrizö katonákra, midőn a kápolna harangjai lassan megkondultak, s égi zengésü, soha nem hallot bájos hangon szólaltak meg maguktól a szokatlan délutáni időben. A hang bűbaja, a dallam varázsa megejté a vig vitézeket s a kápolnához siettek, hol a harangok csodás zenéje emelkedett az égnek és Ehrmann százados, Schick hadnagy, Spinka zászlós ámulva látják, hogy szellő se lebben, ember sincsen a környéken s a harangok kardala csengve-bongva mintegy varázslatra szólott, mig önmagától csendesen elhalt.

E csodás harangozás aktáját ma is őrzi a székesfőváros levéltára.

VÉREHULLATÓ Mária képéről reánk maradt legendák közül érdekes az alabbi is:

1746-ban egy négyéves fiucska hirtelen eltünt s hiába való volt minden szorgos kutatás. Harmadnapra egy budai barlangban bukkantak rá véletlenül arra járó emberek, kiemelik a sötét veremből s ő eleven vidámsággal beszéli el, hogy egy kedves nő kicsiny gyermekével karján szállott le hozzá s minden félelmét eloszlatta a barátságtalan barlangban. Nemsokára Pesten vásár volt s a szülők magukkal vitték a fiut a vásárba, ahol egyszerre megakadt a szeme egy rézmetszetü képen s örömmel mondja szülöinek, hogy a képen levő néni volt vele a barlangban. A rézmetszet pedig a Franczinkápolna kegyképének másolata volt.

Igy mondja el ezt krónikájában *Ambronius* atya.

Kiadó

3—4 szobás lakás kastélyban, a budai villanegyedben — telefonnal, villamos világitással, autogarázzsal, — villamos vasut közvetlen közelében d. u. 2—3 óra között I, Bors-u. 24. I/2., a szerkesztőségben.

Részletek

Hirek

Hires bucsu a krisztinavárosi. Csodatévő kegyképe, a *vérehullató* Mária glóriája messzire fénylik és szivesen jött ide Pest és Buda népe. A istentszteleti rendje bucsu alkalmából a következő: augusztus 5-én hétfőn, d. e. 8 órakor nagymise, d. u. 6 orakor litánia (és azontul hétköznapokon aug. 12-ig). Augusztus 11-én vasárnap, d. e. 6 órakor szentséges mise, d. e. 7 ór. csendes sz. mise, d. e. 8 ór. csendes sz. mise, d. e. 9 órakor szent beszéd, mondja dr. *Jehlicska* Ferenc, egyetemi tanár, d. e. fél 10 ór. körmenet (kedvező időben), d. e. 10 ór. ünnepélyes sz. mise, mondja *Sagmüller* József, apát esperes-plébános. A templomi énekkar *Bodrogi* Lajos karnagy vezetésével Gruber C-moll miséjét adja elő. Szólókat énekel dr. *Skalniczky* Henrikné urnő, d. e. fél 12 ór. csendes sz. mise, d. e. 4 ór. ünnepi litánia.

Szt.-Lukács gyógyfürdő.

Téli és nyári gyógyhely

csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimeritő prospektust küld a **Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.**

KATONAI

cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka

Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő

Czukrászszalon

I. Krisztina-körut 77.

Ravasz László

LIBÁL ANDOR OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

! NYÁRI ! tanfolyamok

GYORSIRÁS, GÉPIRÁS, KÖNYVVITEL

KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,

GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA

Budán, II., Iskola-u. 27.

(Aranyéremmel kitüntetve.)

Skultéthy Ferencz

kárpitos ▭ II., Fő-utca 57

megbizható régi mester.

Kollár Nándor, a gázgyár igazgatóját a Budai Lövész Egyesület elnökét a *Hadianyag Értékesitő R-t.* tegnap tartott közgyülésén megválasztotta vezérigazgatójává. Kollár Nándor izig-vérig budai ember, az I. és II. kerület distingvált társaságának kiváló tagja, aki rendkivül előzékeny és lekötelező modorával mindenkit megnyert. Mint müszakilag képzett katonatiszt Pozsony egyik előkelő családjából nősült és ugy lépett mint főmérnök a Ganz-gyár üzemébe, ahonnan a Székesfővárosi Gázmüvek hivták meg igazgató-helyetesnek. Kivaló szervező talentum.

Szüken dotált állás minden tanitói állás, s ezek között a mostohábbak közül valók a hitoktatók. A III. kerületi református egyház végre is elhatározta, hogy a város által nyujtott hitoktatási segélynek 5000 koronáról 7000 koronára való felemelését kéri. Ezt tette a budai ágostai hitv. evangélikus egyház is és az eddig kapott 6000 korona helyett 9000 koronát kért e célra. A pénzügyi bizottság mind a két kérelmet megszavazta.

Dr. Sümeghi László, az uj budai kir. *közjegyző* mult hó 15-én nyitotta meg irodáját a Döbrentei-tér 6. szám alatt, az Erzsébet-hiddal szemben. A lakáshiány miatt boltot volt kénytelen irodának átalakitani, de még ezt is csak nagy nehézséggel tudta rekviráltatni. Mint közjegyző-helyettes évek óta müködik Budán és az I. kerület társadalmának számot tevő tagja.

Szünőben van az I. kerületben a kanyaró járvány és az elmult héten már csak *hat* eset volt, amit a szülők megnyugtatására közlünk örömmel.

Tilos a dohányzás. . . . s te kedves olvasónk nem is gyanitod, hogy — hol? Ha megsugjuk, még nevetni is fogsz rajta, pedig komoly dolog. A székesfőváros az előljáróságok utján rendeletet adott ki, mely szerint: „— tilos! és pedig ez évi szeptember hó végéig tilos a dohányzás a főváros erdeinek egész területén, még az erdőben lévő *sétautakon* és gyalogösvényeken is . . .“ Aki tehát az erdőben sétálva szeretne elszivni egy jó szivart, az maradjon otthon. Nem a tilalom miatt, hanem egyszerüen azért, mert jó szivart nem igen kapni. Csakhogy ennek a dohányzási tilalomnak nem lesz sok haszna, mert a rendeletnek nincs más büntető záradéka, mint az, hogy az erdőkből minden *idegent* ki kell utasitani, akit a kijelölt turista — erdei- és közutakon kivül találnak. Hát hisz ez nem valami elijesztő büntetés!

Szigoru ember Székely Ferenc, az udvari tanácsos és városi atya, aki mint bankelnök szörnyü módon takarékos is tud lenni, és — egyszerüen be akarta szüntetni a „Természet“ cimü lapot, melyet az Állatkert ad ki 16 ezer korona évi költséggel. Ezt az egyedülálló szaklapot dr. *Lendl* Adolf szerkeszti és Székely Ferenc ur — nem olvassa. Azt hitte tehát, hogy senki sem olvassa. Pedig — Oh, secula seculorum! — olvassa azt *Szekula* Gyula is, aki aztán meg is védte az Állatkertet az ellen a szörnyü vád ellen, hogy lapot mer kiadni és igy némi betevő falathoz juttatja a régi derék irókat. Ezzel az etetéssel ugyan eltér az Állatkert eredeti hivatásától, de hát — jó Istenem! — ahol annyian jólaknak, ott megél az a néhány régi iró is.

Hirtelen jött a hideg és stilszerüen rögtön kiadta a főváros a tüzelőszerekre vonatkozó rendeletét és árszabályozó jegyzékét. Ezzel kétszeresen fűt a város: — egyrészt azzal a tudattal, hogy van tüzelőszer, — másrészt azzal, hogy hol a manóba is vegyük a pénzt a tüzelőszerre? Valami élelmes amerikai ujság ezt rögtön felhasználná az előfizetők biztatására, hogy küldjék az előfizetés diját, mert kell fára, szénre, de mi itt Budán ezt nem tesszük. Amint méltóztatik látni, nem tesszük. Egy szót se irunk erről . . .

Szives figyelmébe

ajánljuk, hogy előfizetése

julius hó 1-én lejárt!

Világraszóló komikum, amit a Szent Gellért-fürdő megnyitása körül csinálnak. Világlapok utján tele kürtölték már egy hónap előtt a világot, hogy a fürdő *legközelebb* megnyilik. Nohát megnyilik? Hisz az egyes iparosok csak most kaptak olyan tervezeteket, amik még őszre sem készülnek el. A villamos villágitással baj van, — a fürdőkádakon nincsenek vizcsapok, — a monumentális épület alapjainak talajviz ellen való biztositását most csinálják, — parkja évek mulva is csak árnyéktalan parodiája lesz a parknak. De a vendéglője kész, meg is nyitották, s a vendéglőst már is elitélték árdrágitásért. Csupa biztató jelenség a „legközelebb“ való megnyitásra. Nyájas komünikékkel nem lehet befejezni az épitkezést, — de föltétlenül kárba vész a korai reklám külföldön, amelynek ugyancsak borsos az ára. A fürdő közvetlen környékének primitiv rendezését is ámulattal nézi minden jobbizlésü ember. Valami nagy kérdőjellel kellene befejeznünk ezt a hirt, mint a Lysoform plakát: — Tudja-e Ön már, hogy — mikor nyitják meg a Szent Gellért-fürdőt? — legközelebb!

Épületes dolgok kerülnek most utólag napfényre a müszerüzemről, olyan *holmi* csövekről, amelyek specialis mütéteknél szükségesek, kétezer, háromezer darabot. Ezek ott feküdtek éveken keresztül és nem használta senki. Nem volt rájuk szükség. Vörösgummiból voltak, amely gyorsan tönkremegy, beszárad és eldobnivalő. Kétszázezer koronát meghaladó értékben feküdtek efféle doldok a müszerüzemről, amikről még a szövetségek sem tudták mirevalók. Valamelyikük kisütötte, hogy olyan speciális operációhoz való, amelyik egyszer, ha előfordul egy esztendőbdn. Ebből bevásároltak kétezernégyszáz darabot, talán tizenkét koronájával. De volt ott pár száz *fekete kalucsni* is. Ezt sem orvosok, sem betegek nem viselik. Összeszedték és tönkrementek. Szemétre kellett dobni . . . Ezekről a dolgokról kérdezősködött *Perczel* Béla a pénzügyi bizottságban, és furcsa kis felvilágositásokat kapott.

33 ezer adag ételt adott ki ez évben a III. kerületi *Népkonyha*, mely most tette közzé az 1917—1918. évében müködésére vonatkozó számadását. Kitünik ebből, hogy a Népkonyha bizottság, mely *Szepessy* Ágoston sz. főv. törv. hat. bizottsági tag buzgó vezetése alatt müködött, igen szép eredményt ért el. A Népkonyha 1917 november végétől 1918 március végéig ingyenes ebédben részesitette az erre rászorultakat. A ki osztott 33.077 adag ételnek összköltsége 14.378 korona 80 fillér, egy adag étel tehát 43·5 filllérbe került. A napi adag levesből, főzelékből és 18 gramm kenyérből állott, melyhez vasárnaponként husétel is járult. A bizottságot a kerületbeli társadalom számos tagja segitette munkájában és külön elismerésre szolgált rá a Népkonyha bizottság jegyzője: dr. *Vörösváry* Miklós ügyvéd.

Elhordták, ellopták a *tabáni* temető keritését már a háboru előtt és bátran azt hihette mindenki, hogy nincs is keritése. Rakoncátlan gyermekek, facér cselédek és züllött alakok tanyáztak benne, akik a korhadt fakereszteket kidöntötték, a sirokról a virágokat ellopták. Néhány intelligens család pedig gyermekei részére üdülő- és játszóhelynek használta. Az őrök tyukjai, kacsái éppen olyan szabadon jártak a virágos sirdombokon, akár a szemétdombon. Békés, budai polgárok pedig régi szokásjogon a temetőt az ut rövidités*ére*, átjárásra használták. Most a temetőt bekeritették és kifüggesztették az átjárási tilalmat. A temető bekeritése a kegyeletsértő állapotok megszüntetésére nagyon helyes és szükséges volt; de a környékbeli lakókat ne fosszák meg attól az eddig élvezett csekély kedvezménytől, hogy idő és cipő kimélés céljából a temetőn átjárhassanak. Ma erre nagyobb szükség van, mint eddig, mert omnibus közlekedés alig van és az is nagyon drága. Ha már gyalog kell járni, legalább ebben legyen valami előnyös. A temető körül lakó sok tisztviselőnek érdeke, hogy a temetőn ezután is átjárhassanak. Erre kérjük a fővároshatóságát. (*G. J.*)

Seifert Dezső régebben sokat fáradozott a budai zenemüvelés terén. Iskolát is állitott, csakhogy Budán sok az ilyen iskola. Most a *Lyra* Salon-zenekar élére állt, mint kiváló hegedümüvész és dalszerző s esténkint élvezetes estéket szerez a budaiaknak a gazdát cserélt szénatéri Csokonay-kávéházban. Állandóan nagy közönség hallgatja.

Budai Szinkör jövő héten minden este, azonkivül szombat- és vasárnap délután (rendes helyárakkal) *Tul a nagy Krivánon.*

Az állatkertben nézzük meg az akváriumot és a pálmaházat ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

KÖNYVEKRŐL:

Mikszáth Kálmán hagyatékában megmaradt *Az amerikai menyecske* cimü regényének vázlata, melyet közvetlenül halála előtt papirra vetett, fia, *Mikszát* Albert pedig megvett.

Egy szép amerikai özvegyasszonynak Vukovics Mirkó nevü ifju udvarol, házasságot igér neki, pénzt csal ki tőle és azzal egyszerre eltünik az ujvilágból. A szerelmes asszonyka egy magándetektiv utján megtudja, hogy az illető hazament Horvátországba és most ott képviselő. Nosza felkerekedik a hősnő és megy Zágrábba. Onnan Bupapestre, majd Bécsbe és kalandos utjáról, találkozásáról, a szerelem ujjáébredéséről szól az uj érdekes regény. Ára 8 korona és kiadja a *Kultura.*

Uzenet

A. H. Krisztina körut. Mi hálásak vagyunk *„A szamár“* kedves megemlékezéséért. Ilyenkor nincs helye a rektifikálásnak, mert tréfa keretébe ugy illeszti be a dolgokat az iró, ahogy a helyet kivánja. Nekünk igy is kedves.

Gellérthegyi. Dehogy közöljük. Mi budaiak ne bántsuk a magunk embereit. Hogy *A Hétfő* pálcát tör Szalai Mihály kedvéért *Kollár* Lajos és *Szigeti* János fellett, az az ő dolga. Mi nem szégyenkezzünk miattuk, ha nem is beszéltek még a parlamentban, mert nem az a mérvadó.

K. E. Szarvastér. Tényleg névcsere történt, mert *Rossz üzlet a háboru!* cimü könyvet *Normann* Bagello irta, de *Henry* Georgnak is van hasonló irányu munkája. Sokat olvasó, sokat iró embernél érthető ez a tévedés.

P. L. Corvin tér. „Ha nem tanulsz suszterinasnak adlak!“ cimü felkiáltást már vagy hatszor kinyomattuk régebben s igy kihagytuk mind a három cikkelyből, mely e témáról szólt. Ne vegye zokon.

Társulnék

olyan reális vállalathoz 15—20 ezer koronával, mely megélhetést biztosit. Üzleti ügyekben jártas nőnek való foglalkozás előnyben részesül. Ajánlatok a lap kiadóhivatalába: I., Bors-utca 24. szám.

Eladó

Fehérvári-ut és Andor-ut sarkán 5700 öles telek, parcellázásra alkalmas. Értesitést ad levélbeli ajánlatra a kiadó fiókja: II., Fő-utca 7

Nyaralót

vagy nyári lakást bérelnék esetleg megvennék Budán vagy a környéken. Értesitést, lakásbér és lakásbéosztás leirásával — kérek a kiadóba: I., Bors-u. 24. sz.

Földbirtok

25—50 holdnyi nagyságban, Buda közelében megvételre kerestetik *Ügynökök dijazva.* Levélbeli ajánlatok e lap szerkesztőségének küldendők I. Bors-u. 24

Jó kézirással biró kezdő **irodai kisasszonyt**

keresünk. — Irásbeli ajánlatot fizetési igény megjelölésével kérünk. Esetleg félnapra. II., Fő-utca 7. szám alá a kiadóhivatali fiókba.

Iparosérdek

Miénk a jövő!

— Az iparosnevelés kérdéséhez. —

Örömmel látjuk mi iparosok, hogy a *Budai Napló* igen helyesen és szivesen foglalkozik az iparosok ügyeivel, mint fontos közüggyel. Nemcsak közvetve, magas állásu, sokszor tévesen informált egyének gondolkodását; hanem az iparosok által felvetett eszméket is fentartás nélkül engedi — megnyilvánulni. Ezzel mintegy erőt ad az iparos-osztály ama részének, amely az iparos-ügyekben alaposabb ismeretséggel bir, mélyebben gondolkodik és az iparfejlesztés terén valamelyes irányitó, szervező ambicióval bir. Ez által az iparost megismerteti önmagával, az iparost pedig ama fontos ténynek tudatára ébreszti: hogy az iparos-osztály a társadalomnak és az államnak fentartó oszlopa s mint ilyen, méltó arra a helyre, amelyre őtet a társadalom felemelkedni látja.

A rosszul tanuló gyermekek ijesztése az ipari pályával, már a multé. Az idők sora megtanitotta a társadalomnak minden rétegét arra, hogy az iparost becsülje és értékelje. — Az iparosgeneráció kiküzdötte magának a jól megérdemelt jövőt s felemelkedett arra a polcra, amelyre csak hosszu idő, erős elhatározás, vas akarat és igyekezet árán juthatott.

Lassan ment ez, mert, sajnos, az a tény nagy szerepet játszott, hogy az iparosságnak tulnyomó része tanulatlan, faragatlan, szegénysorsu gyerekből került ki, aki felszabadulása s később önállósitása után maga is belátta, hogy értelmisége, szellemi képzettsége nem áll azon a fokon, amely párhuzamosan haladhatna ipari tudásával, gyakorlottságával s a társadalomban csak ugy érvényesülhet, ha az elmulasztott értelmi és szellemi fejlődést elérheti. Itt nagy szerep jutott az ipariskoláknak, munkásgimnáziumoknak, olvasó- és iparosköröknek, melyek mind, mind, egy-egy kis értelmiséghez, szellemi tudáshoz juttatták az iparosokat. Ezzel elérte azt, hogy ma már nem kell szégyelnie *iparos* létét. Sőt büszke lehet rá, hogy iparos. Ma már az államfentartásnak valóságos gerince az iparos-osztály, amellyel nem szégyel szóba állni, sőt sok esetben véleményét is kikérni a felsőbb kormányzó hatalom és annak szaktekintélye.

Elérkezett az idő tehát, hogy a társadalomnak az a része, amelyik eddig kutyába se vette az iparos pályát, ma azt már megbecsüli, sőt maga is igyekezik gyermekeit tanult, értelmes, tisztességes iparosokká nevelni, mert látja, hogy az iparos-osztályé a jövő.

Petneházy Lajos
cukrász.

A szerkesztésben részt vesznek:
Holló Tivadar és **Rév Sándor.**

Kiadó: **Viraág és társa.**

ATTILA NYOMDA R.-T.

Elvállal mindennemü nyomtatványokat, u. m. névjegyeket, meghivókat, eljegyzési- és esküvői kártyákat, gyászjelentéseket soron kivül; továbbá folyóiratokat, müveket és hirlapokat, hivatalos- és üzleti nyomtatványokat stb. legszebb kivitelben.
JUTÁNYOS ÁRAK!
Megrendelések pontosan készittetnek!
BUDAPEST, I., SZT. JÁNOS-TÉR 1/A.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szemjcsillapitó. Ovszer fertőző betegségek ellen.

HADI BUTOR
A háboru alatt is szárazfából olcsón készit portalékat, irodai berendezést, mübutort, ablakredőnyt tervek szerint. Javit és polituroz.
PÁSZTOR KÁROLY
diszmü- és mübutorasztalos
II, MARGIT-KÖRUT 55. SZÁM.
TELEFON: 121-59. TELEFON: 121-59.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2. Margit rakpart 4.

Veszek
mindenféle régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára.
Átjátszott zongorák becseréltetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.
Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Nyomatott az Attila kő- és könyvnyomdai müintézet r.-t.-nál I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 587. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Borsutca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. augusztus 11.

Fázunk

gyakran, pedig nyár volna. Borzongat minket sok máson kivül az őszre való gondolás is, mert minden tótágast áll nálunk és minden bukfencet hány. Mindenünk van és nincsen semmink. A lét sötét árnyai közül, fényes sávok rikitanak ki.

Nem is kell buvár módon elmerülni az élet tengerébe — csak éppen az ujságokat kell jól elolvasni a kávéházban. Egy brassói ujság hirdetést közöl, melyben kecskepásztort keresnek 300 korona havi fizetés mellett s egy pesti urinő azt panaszolja, hogy pólyás babáját ujságpapirosba kell pólyáznia, mert nem tud vásznat venni, — a napilapok hirdetik, hogy Mohácsra kádár mestereket keresnek napi 100 korona fizetésért, ami évenkint 30 ezer koronát tesz ki, s a birói székből üti rá a pecsétet mindenre egy biró azzal, hogy 3—400 koronából a hivatalnokleány nem élhet meg s igy senki sem itélheti el, ha szeretőt tart.

Ezek mind valóságos tények, nem pedig valamelyes operett hatáskeltő elszólásai.

Nem is oly régen még megkötözték volna azt az embert, mint a bolondot, aki azt merte volna mondani, hogy Magyarországon nem lesz kapható — paprika. Mintha azt mondaná, hogy a Tiszából nem lehet halat kifogni. Hogy itt ez áldott dohánytermő földön — fekete kávéval permetezett falevelet pipáznak, — hogy fent a tótságban krumpli nélkül teng a tót és lent a Balaton mentén — margarinban rántják a halat. Ki hitte volna, hogy Budán minden második bormérést be kell zárni, mert bőtermés idején 20 korona lesz a bor literje s Budán már szőllő sem terem.

Mindenünket odaadtuk, s most hogy magunknak sincsen semmink, meggyülöl bennünket minden szomszéd, aki tőlünk élt. Rólunk pedig lemállik a ruha, a cipő, csupa fót a fehérnemünk, amit csak hallatlan uzsorára ad a szomszéd és az igy szerzett pénzzel fizeti nagylelküen a tőlünk kicsikart élelmet. Mi tőlünk a világ megtagad mindent, de tőlünk mégis mindent követel.

Itthon egymást szidjuk, egymást okoljuk és egymás bőrét igyekezünk lenyuzni s a bajunkon még a béke sem segithet. Lesz áru akkor bőven. A semlegesek és az entent felhalmozott áruit reánk zuditják, hogy igy szerezzék vissza a háboru költségeit s mi fizetni fogjuk azokét is, de a magunkét is, mi szegény magyarok, és ha rá gondolunk erre, mindjárt hej! de — kimelegszünk!

Napló: Buda.

aug. 10.

Az utolsó szó az utolsó közgyülésen a nyári szünet előtt is memento volt a közgyülésnek egy rideg elhatározása ellen, mely megfosztott egy sürün lakott városrészt egy olyan közlekedéstől, melyet már megszokott s amelynek fentartásához nem kell más, mint 3 ló és néhány 16 éves fiu. — *Szekula* Gyula dörögte oda még egyszer — bevor wir gehn — hogy 15 év óta jár már ez az omnibusz, mely ha eddig nem hozott hasznot, csak azért volt, mert a Pesten váltott jeggyel ment a Széna-térről mindenki a Marczibányi-térre. Ma külön szakasz lesz s a 30 filléres jegy megtérit minden kiadást. — Elmondotta azt is, hogy a Lövőházban százötven rokkant katonát ápolnak, akik napközben fürdőbe járnak. Lefelé még megy a járás, de fölfelé azt a kilencszáz métert rossz lábakkal nem igen tudják megtenni. Még a Svábheggyel is bizonyitott Szekula. Tudjuk jól, hogy a Svábhegy lakossága nagyobbrészt csak átmeneti nyári lakósokból áll. Ezek részére mégis tartunk fen közlekedési eszközt: a fogaskerekü vasutat. De akkor a télen-nyáron lakott belső Rózsadomb lakossága is megérdemli azt a 3 lovat és 4 fiut.

A leggyönyörübb gyógy-sétány valósitható meg a *Margit rakparton*, mely a Császár fürdőt összekötné a Szent Gellért fürdővel. Ez az utvonal ma ijesztően sivár utvonal. Nyáron, télen kibirhatlan. A forró, nyári nap izzóvá melegiti aszfaltját, hogy még éjfélkor is meleg és sugározza a tikkasztó hőséget, — télen végig sivit rajta a Duna mentén járó hideg szél. Közlekedése pedig abszolute nincs. Ma még jár néhány szekér a malomhoz, de az sem marad ott örökké s akkor ez a forgalom is elmarad. A pesti oldalon a kereskedelem valódi áldása volna, nekünk itt Budán — igy, ahogy van — teher. Fentartása pénzt emészt és senkinek nincs se hasznára, se örömére. Ha komolyan vennék a város fürdőügyi programját, ide hatalmas séta-utat épitenének. A mai széles utnak egyik fele a házak mentén megmaradna a közlekedésnek, — a másik felét parkirozni kellene. A mostani széles ut közepére még egy sor fát s azontul a Dunapartig parkot virágágyakkal, gyeppel, közepen széles sétauttal, ivlámpákkal pompásan világitva. Pihenő helyekkel, szökő kutakkal, izléssel épitett apró tejcsarnokokkal, cukorka bódékkal, gyümölcsárusitó helyekkel. Az egész Viziváros idejárna, sőt még a pestiek is. Ott kezdődnék a dolog, hogy a Pálffy teret rendeznék, mint ahogy a Forgó-féle Várkert-kioszk mutatja. A szentendrei helyi érdekünek rendezzenek be pályaudvart a Margit-hid tulsó oldalán, ahonnan előbb-utóbb el kell tenni a kockakőközpontot, mert elrontja az egész képet. A Margit-rakpart ilyen elrendezése olyan csodaszép sétautat teremtene, amelynek nem volna párja a világon és nem állana másból, mint egy sinpár áthelyezéséről. A többi már a kertész dolga. Kevés költséggel a paradicsomot varázsolhatná ide a város, mely a fürdőknek mérhetlen hasznára volna.

Sérelem esik azokon, akik abban a hitben szereztek telket a Városmajor nyugati oldala mentén, az ördögárkon tul, hogy térre-parkra nyilik házaik ablakából a kilátás, onnan kapnak levegőt, napsugaras világosságot és illatot. Most pedig odaépitik a kereskedelmi miniszterium ideiglenes barakkpalotáit. Épen a házak elé, elzárva előlük a napot, a parkot és a levegőt. Az egyik érdekelt háztulajdonos keserves levele irányitja erre a figyelmünket. Azt irja, hogy próbálnák ezt a Széchenyi-téren, micsoda felhördülés támadna, — pedig azok nem villák, nem modern paloták, hanem ócska bérkaszárnyák. „Ilyen sérelem csak a budai polgárt érheti!" — A panasznak van alapja és ha az érdekeltek ez irányban előterjesztéssel élnének illetékes helyeken, lehetetlennek tartjuk, hogy méltányos kivánságaikat ne hallgatnák meg. Ma még kellő időben szólalhatnak fel és minden tervezet megváltoztatható.

Hol a hiba, hogy a Szent Gellért-fürdő megnyitását előbb négy hétre, utóbb három hónapra elhalasztották? A közönség itt sehogysem lát tisztán és izgalmas hirek kelnek szárnyra. Egy őszinte nyilatkozat sokat segithetne ezen. Szociális érzelmü egyéniségek előtt érthetetlen, hogy a mai nagy lakásinség idején ez az óriási szálloda üresen áll, habár minden szobája teljesen be van rendezve. Avagy féltik a gyógyfürdő jövendő renoméját, melyet már csirájában sikerült agyonütni? Mit árthat a fürdőnek a szálloda megnyitása? Ha máson nem, segit a vendéglősön, aki egy világszálloda számára rendezkedett be s most csak a söntésből él, mert természetes uton nem jut elegendő vendéghez. — Nem ártana az őszinteség más irányban sem, mert megzavarja a közönséget az a látható tény, hogy a szálloda elé nap-nap után nagy halom agyagot és más törmeléket hordanak a házból. Abnormisan sokat. Honnan? Mi történik ott titokban? Mit turnak a föld alatt? Lehet, hogy igen természetes dolgot végeznek, de az épitési vezetőség, a szállodai intézőség titokzatos elzárkozása minden felvilágositás elől — csak olaj a közönség fantáziájára. Mit kell itt titkolni? Es tudnia kellene a közönségnek, hogy mi az, ami nincs befejezve és miért? Igy aztán tisztán látna, hogy — hol a hiba?!

Budai Krónika

BUDA ŐSI NEVÉT keresem én is, mint tették annyian.

Évtizedek óta bebizonyosodott tény, hogy Óbudát nem rómaiak alapitották, tehát a neve sem lehet *római* eredetü.

Thuróczy krónikája szerint Priamus unokája Franko, Trója eleste után sok néppel bujdosásnak indult és az Ister-folyó mentén, Sycan-hegy tövében népes várost épittetett Óbuda helyén és azt *Sycambriá*-nak nevezte el. Utóbb nyugat felé vonult népével és ott telepedett le végleg. Az országot Frankóniá-nak, az uj várost atyja után Páris-nak nevezik ma is. Frankóval együtt bujdosott el Aeneas, Róma megalapitója s *igy Óbuda egy idős volna Rómával.*

Ezzel szemben Bonfin olasz tudós, Mátyás király unszolására megállapitotta, hogy az ősi Buda nevét az ide őrségül elhelyezett sicamberek légiójától vette, mely itt várost épitett. A germán származásu sicamberek adtak volna latin nevet a városnak? Állitólag Bonfin feliratos követ talált, mely ezt bizonyitotta.

Lazius katonaorvos I. Ferdinánd alatt Óbudát „ad Herculem" római castrumnak teszi meg és egy szomszédos falut Sicambriának, melyet már barbár hangzással *Schambry*-nak ir s a vele egykoru Verantius Antal *Sámborja* nevén nevezi azt.

Ptolomeus 1540-ben Buda helyére teszi *Curta* városát, és az 1575-ben megjelent Antonius „Itinerariumá"-ban már szerepel az *Acincum* név. Bél Mátyás legjobb tudásával bizonyitja, hogy *Aquincum* volt, de Se-

verius János selmeczi papnak már feltünt, hogy ezt a nevet különféleképen irják.

Az egész legendás névkultuszt megdönti 1778-ban Schönvisner könyve, aki a Budára áthelyezett egyetem könyvtárosa és archaeologia tanára, és első sorban azt bizonyitotta be, hogy Bonfin *kőfelirata merő koholmány*. Mese. Mátyás király ezt a követ aranynál is többre becsülte volna. Salamon Ferenc bizonyitja, hogy Pannoniában kelta népfajok laktak és a helységnevek *kelta* eredetüek. Igy számos forrás és történelmi följegyzés szerint a város ősi neve *Acinc*, a mi eredetében tisztán kelta szó, mert Akink = *vizdús* vagy viz-szegény, aszerint, hogy ink- vagy enk-taggal végződik. Kelta eredetü az *Aufan* szó is, mely *istennőt* jelent és magyarázatul szolgálna az *Ofen* névnek.

A sok meleg forrás és apró tó, a Duna, a hegyi patatok réven jutott Buda ősi nevéhez. A hunok *Etelvárnak* nevezték, ami szintén ezt bizonyitja, mert ősmagyar nyelven *Etel* szintén *vizet* jelent és szlávul a viz *vuda*. Attila bátyját Bjédának és nem Budának nevezte a nép s nem róla, hanem a szláv eredetü vuda szóból alakult ki az utóbb általános használatba átment Buda szó.

KIADÓ

bútorozva

3—4 szobás lakás kastélyban, a budai villanegyedben — telefonnal, villamos világitással, autogarázzsal, — villamos vasut közvetlen közelében d. u. 2—3 óra között I, Bors-u. 24. I/2., a szerkesztőségben.

Részletek

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—7.
Telefonszám: 86—20.

A krisztinavárosi bucsu alkalmából meg kell emlékeznünk azokról a viszontagságokról is, amelyek a *vérehullató* Mária képet érték.

A puskaportoronynak 1723-ban történt robbanása alkalmával a kegykép sértetlen maradt, de a kápolna romba dőlt. A tanács elhatározta ujjáépitését s ez alatt a szentképet a szent Zsigmond prépostság adminisztrátora, Platschleger Mihály őrizte, aki utóbb megtagadta a kép kiadását, mert temploma ennek révén nagy hirre tett szert. Nagy per lett ebből és Franczin leánya ájtatosság örve alatt erőszakkal vitte el a kegyképet. De utközben a fellármázott katonaság elfogta és a képet megőrzésre a jezsuita kollégium rektorának adták át. Csakhogy ezután a jezsuiták tagadták meg a kép visszaadását, és csak a primás szigoru rendeletére került a kép 1728-ban vissza az uj kápolna oltárára. 1751-ben Budán jártában meglátogatta Mária Therézia királynő is és 24 aranyat adott misékre, hogy szerencsésen érjen ismét Bécsbe. A karmelita-rend feloszlatása után a ferencrendiek vették át a kápolnát és Groll Fábián adminisztrátor 1791-ben mozgalmat inditott, hogy a már akkor erősen kiépült Krisztinaváros számára templom épittessék a kicsinek bizonyult kápolna helyére. Batthyány József primás megjelölte az uj templom helyét és 1797 augusztus 5-én felszentelte azt pókateleki Kondé Miklós belgrádi püspök. 1821-ben Rudnay Sándor hercegprimás a krisztinavárosi káplánságot plébániává s első plébánosává Majsch Jakab világi papot tevé. 1877-ben működött itt mint káplán Magyarország, bíboros hercegprimása, dr. Csernoch János és 1915-ben választotta meg a székesfőváros dr. Zelliger Vilmost, a mai plébánost.

A Budai Napló elvitázhatlan érdeme, hogy a plébánosválasztás alkalmával e kiváló lelkészre irányitotta a kerület figyelmét, akinek a a plébánia keretein is tulszárnyaló képessége, tudása és müveltsége uj korszakot van hivatva nyitni a plébánia történetében és aki szerencsés kézzel ugy kezdte működését, hogy a budaiak e kedves templomát az őt megillető diszes külsővel látta el s ezzel megnyerte minden hivének szeretetét is.

A Magy. Általános Takarékpénztár végre megnyitotta fiókját a Szénatéren szerzett házában és a fiók vezetését *Búcz* Károly cégvezetőre bizta. Egyelőre küzdelmet kell majd folytatnia az ellen a babonás felfogás ellen, mellyel a budai közönség *a ház ellen* viseltetik, ahol oly szépen levetkőztették.

Fü-fa tönkre mén, de elpusztul az apró gyerek is, ha nem kap kegyelmet az a néhány kicsi parkunk Buda belső részein. Viz után kiabál minden. Megeszi por, kiszáritja a nap a parkok gyepjét, magját és a tikkadt, poros levegőn romlik a levegőre vitt szopós baba, futkározó apró gyerek. A Viziváros egyik levegőrezervoárja a *Statisztikai* park, mely védett helyen legkedveltebb nyaraló telepe az egész vidék apróságainak. De olyan száraz, olyan poros néha, hogy bün a gyereket oda vinni. Ha már száraz az utca, tér, — ennek a néhány kis parknak juttasson vizet a tanács. Ez már igazán nem rontja meg a vizmüvek mérlegét.

A budai sport nivóját, élénkségét a legmunkásabb, legmozgalmasabb klub: az Óbudai Torna-Egylet határozza meg. A fényes mult nyomain haladó, — most szükebb, háborus határok közzé szoritott — agilis, sőt agitatorius sport-élet gazdag változatokat mutat. Igy augusztus 8. (csütörtök) d. u. 1/4 6 órakor országos uszóverseny volt a Római fürdőben, a legjelesebb eredményekkel. Augusztus 11. d. u. 1/2 6 órakor Filatorigáti sporttelepen labdarugó mérkőzés lesz a 33. F. C.-bal. Augusztus 20. d. u. 1/2 4 órakor pedig a MAC. margitszigeti sporttelepén országos athletikai viadal, melynek teljes bevételét a Zsófia országos gyermekszanatórium egyesület javára forditják.

Komor szinek, gyászkeretes másolatok az életből: — az ujságiró mai munkája. Veszendőben minden nemes és szép, ami szent volt előttünk; lebirkózza az önzés, és vérző sebeinket még mélyebbre hasogatja *a konjunktura kihasználás* átkos jelszava.

Az óbudai hentesek és mészárosok hónapok óta nem juthatnak rendesen jéghez, mert az Óbudán működő *Reis és Hajós jéggyár* nem szállit nekik, s igy megfosztja őket az üzemük fentartásához feltétlen szükséges jégtől. Szerződésük nincs a gyárral, ha érte mennek délutánonként, azzal torkolják le őket, hogy nincs, holott nagy autóival és kocsijaival mégis szállit a gyár, de csak Pestre; máshonnan pedig az óbudaiak nem szerezhetik be a jeget. A nagy kvantummal dolgozó III. kerületi mészárosok és hentesek áruja vagy romlottan kerül a közönséghez, a mi csak tévedésből történhet meg, mert e jóhirü lelkiismeretes iparosok ellen igazán nincs panasz, vagy szemétre kell dobni, de mindig csak a hentes vallja a kárát és vált ki rettenetes elkeseredést azok körében. A jéggyárakat hatósági felügyelet alá kell helyezni a hentesek, mészárosok és a közönség érdekében és szabályozni kell a jég rendszeres elosztását. Hatósági Jégközpont kell, de nem részvénytársasági alapon, vagy ha másként nem lehet, akkor annak részvényese csak mészáros és hentes lehessen. Az ilyen jéggyártó részvénytársaság béke idején jó üzlet volna.

Ta—ta—tatarozzák az öreg szent János kórházat, csakhogy részletekben. Először megborotválták, mind leszedték a külső lőrét, ugy, hogy a szálló meszes törmelék miatt még járni se lehetett a kórház táján. Azután elkezdték részletekben meszelni. Ez igy tart egész nyáron és ma sem kész még. Alul még most is vakolatlan, meszeletlen. Ugy vagyunk vele, mint a dadogó emberrel: — kín kivárni a szava végét, amikor azt mondja, hogy — ta, — tata, — tataroz — — — elég!

Végre! sóhajt fel az óbudai — elvonul az olasz-osztrák impertinencia, végre! már neki is szabad nagyobbat szippantani a levegőből, végre! talán ő is már rendesebb lakáshoz jut, végre! a suttogó beszédről áttérhet az emberi, hangos szóra: a *Cantiere Navale* hajógyár olasz-osztrák alkalmazottjait visszatelepitik Monfalcone-ba. A két év előtti olasz előrenyomulás idején a monfalconi hajógyárból a megmenthető gépekkel együtt 400 munkás menekült családostól — Óbudára. Az ottani hajógyár telepén szerelték fel az idemenekült gyárat, mely főképen tengeralattjárókat épitett. Kiméletlen szemtelenül viselkedtek az olaszok: rikácsoltak, énekeltek, mindennek az árát fölverték és ezért lobogtatja örömmel utánuk Óbuda a zsebkendőjét! — a viszont nem látásra!

Nagy jövőjét látjuk a *Villányi* utnak, mely Budapest Rivierájának lesz fő utvonala. A Gellérthegy déli lejtője Budának előkelően kedves nyaraló helye már évtizedek óta. Most éltető ütőeret kap a Villányi utban, ahol néhány év mulva pompás kávéházak, vendéglők, bankfiókok, értékes boltok váltakoznak majd. Az ut széles, árnyas sétányain élénk lesz a Corso — s éppen ezért nem tartjuk a egszerencsésebb gondolatnak, hogy ide tervezik az *Anya- és Csecsemővédelem* Országos Központ-ját *Zita* királyné intézet cimen. Az országos Stefánia szövetség tüzte célul maga elé ezt a feladatot. Élén áll *Apponyi* Albert gróf és helyettese, báró *Szterényi* József. E nemzeti nagy eszmének nyugalmasabb helyre volna szüksége, valahol a Németvölgyi-ut mentén, nem pedig — Villányi és Ménesi-

Szt.-Lukács gyógyfürdő.
Téli és nyári gyógyhely
csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimerítő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:
Alapittatott 1845.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

ut között, a kertészeti tanintézeten tul, ahol eddig 5000 négyszögölnyi területet vásároltak e célra.

A tornyokba kellene elhelyezni néhány olyan *közórát*, aminőt a város most az utóbbi években állittatott az utcákon. Azt is ugy csinálták, hogy nincs benne sok köszönet. Ahol föltétlenül kellene, oda bizony nem tettek órát: iskolák, vasutak, hivatalok közelébe. Az egész Krisztina köruton egyetlen egy jó helye volna, az Alkotás-utca elágazásánál, de ott nincs. Egyik olvasónk figyelmeztet rá minket, hogy a fő-utcai Florián templom és a Szilágyi-téri református templom órák nélkül vannak. Ide talán jobban elférne, messzebbről volna látható, mint bárhol másutt. És bizonyára sok ilyen hely van még Budán.

Feltünik a sok apró-cseprő épitkezés körül, amikre a magánépitési albizottság engedélyt adott itt Budán, a *Star* filmgyár épitkezése. A Pasaréti uton kétemeletes épületet állit — valószinüleg a saját céljaira, a mi viszont azt bizonyitja, hogy Budán a filmgyár minden felvételéhez alkalmas helyet és keretet talál.

A lakásinség enyhitésére nagyarányu akciók kerülnek kivitelre Óbudán. A Szentendrei uton, a vám mellett fekvő *Brill*-féle téglagyárat a *Magyar-Amerikai Faipar R-t.* megvette és gyárnak rendezi be. A szentendrei uti homlokzatra pedig modernül felszerelt, izléses munkásházakat épit. — Az *Ujlaki Tégla-* és *Mészégető* gyár bécsi uti telepén a lakáshigiénának megfelelőleg nagy áldozatokkal már most épülnek tökéletes családi otthonok a munkások részére. Ugyanez történik a *Bohn A. M.*-féle gőztéglagyár kezelésében is. A többi óbudai gyár a praktikus eszmét, mint jó példát, előbb-utóbb szintén követni fogja.

Hajózás. Az utazó közönség körében megnyilvánult óhajra a Magyar kir. Folyam és Tengerhajózási R-t. a kisdunai járatot szeptember hó 15-ig Esztergomig kiterjesztette. E járatban közlekedő gőzös este 10 óra 30 perckor érkezik menetrend szerint Esztergomba és reggel 3 óra 45 perckor indul Esztergomból.

Asszonyok és lányok részére megkezdődött a beirás a *Kozma*-féle *Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam-*, Gyorsiró és Gépiró Iskolában. A 15. tanév *szeptemberben* kezdődik és kitünő gyakorlati kiképzést nyujt; a növendékek ez alapon bank, takarékpénztár, kereskedelmi részvénytársaságok irodáiban jó fizetéssel állásba jutnak. Az igazgatóság a végzett hallgatókat dijtalanul állásba helyezi. A beirásokat naponta d. e. 8—12 és d. u. 2—6-ig teljesiti az igazgatóság (Budán, II. Iskola-utca 27. Saját épületében).

Olvasóink

szives figyelmébe ajánljuk, hogy egyszerübb és biztosabb pénzkezelés céljából az

előfizetési dijak és mindennemü pénzküldemények

az Egyesült Budapesti Fővárosi Tk.-pénztár **FEHÉRVÁRI** uti osztályába küldendők az

Attila nyomda R-t.

vagy

a **Budai Napló**

folyószámlájára.

IRÁSOK:

Glóriás asszony a cime egy kedvesen megirt magyar történetnek, mely könyv általános feltünést keltett, amenyiben ez *Miskolczi* Henrik 50-ik kötete a magyar könyvpiacon. Az érdemes irónak jubiláris könyve, melyről részletesen is megemlékezünk. Most csak bejelentjük, hogy a mai viszonyok mellett, diszes a kiállitása és az ára 6 korona. A *Fáklya* szakkönyvkiadó vállalat (IV, Szentkirályi-utca 12) adta ki.

Az **Élet** legujabb száma a következő tartalommal jelent meg: A nyaralás, Kopja. — Arcképsorozat: Giesswein Sándor, Anka János. — Nagy uton, Gábián Géza. — A nászpohár, Pokorny Margit. — Peng ujra a kasza, Pásztor József. — Elment a nyár, Komáromi János. A kiadóhivatala: Budapest, I, Fehérvári-ut 15. Mutatványszámot szivesen küld.

Iparosérdek

Cifra sallang a képesités!

— Tönkremegy az épitő kisipar. —

Sziveskedjék kérem a mi speciális budai lapunkban e néhány soromnak helyet szoritani.

A lakásszükségről, vagyis a szükséges lakásokról volna ezekben szó, aminek első izben a lakók és a kisipar érdekében kellene megtörténnie, de sajnos, azt veszem ki az egészből, hogy itt is a nagyipar áll előtérben. Már a kezdeténél is azt a gyanut ébreszti bennem, hogy itt a kisipart ismét mellőzik, ugymint nálunk általában, mert ha egy pár képzettebb kisiparost is bevontak volna az igen tisztelt bizottságokba, azt hiszem, a gyakorlati téren ez ügyben már sokkal előbbre volnának. Az én szerény nézetem szerint az egész dolog forditva történt. Nem azon kellene vitázni és gyülésezni, hogy ki épitsen, hol épitsen? Az első, hogy miből épitsen! Ez a legfontosabb.

Az egész akció hasonlit az alanti esethez: egy épület kigyulladt valamely gyár közelében s az ott megjelent városi, gyári és önkéntes tüzoltók azon kezdenek vitatkozni, hogy ki hivatott a tüznek oltására elsősorban. A tüz persze nem vár s mire megegyeznek, azt veszik észre, hogy hiszen *viz sincs*. Ez alatt az épület teljesen leég, ami természetes is, mert viz nélkül tüzet sem lehet oltani, még kevésbbé *anyag nélkül épitkezni*.

Ott volt a legnagyobb hiba, hogy nem mindjárt az anyaggyártáson kezdték. Még a tavaszon a legnagyobb erélyel kellett volna megkezdeni a téglagyártást, minden gyárat üzembe hozni a katonaság igénybevételével, amennyire lehetett volna olcsón gyártani, elárasztani egész Budapestet mindenféle épitőanyaggal és azt mindenki számára hozzáférhetővé tenni, hogy a hirtelen meggazdagodott emberek épithessenek. Most már késő, amikor az ember ugy kapja az anyagot receptre, mint a patikában a szert. Gyülésezés nélkül is megoldódott volna igy az egész épitkezési terv.

Egy évet már elvesztettünk, mert a téglagyártást tavaszkor kell kezdeni, mivel a tavaszi szellős idők legjobban száritanak. Egész nyáron folytatni kellett volna s ma már sok épület épülhetne is, mert pénz van, de lakás nincs.

Az itthon lévő kisiparos pedig várja, hogy ő is valamihez foghasson, hogy legalább az apró forgácsokból jusson neki is valami. A nagyipar a hadsereg jóvoltából már meg is csömörlik a pénztől, amig a kisiparos teng a *kontárokon kivül*, akik a hatóságok jóvoltával az összes épületeket javitják. Ezeknek a körmére igazán senki sem néz, senki sem kérdi, hogy van-e joguk vállalni a munkát. A háziurak pedig csak kontárokat keresnek, nem törődve azzal, hogy megbizhatók-e, csak olcsó legyen a munka. Mire való akkor a *képesités*, ha mindenki önállóan vállalhat és végezhet munkát? Értéktelen, fölösleges sallang!

Anyaghiány miatt a tervezett épitkezésből nem lehet semmi s igy az épitő kisiparosnak tönkre kell mennie!

Molnár Ernő.

Bőr és Cipő, Veres Mihály kiváló szerkesztésében megjelenő szaklap legujabb száma változatos tartalommal jelent meg. A budai öreg cipészmestereknek, akik még nem birják teljesen a magyar nyelvet, azért is kedves, mert a fontosabb közleményeket *német* nyelven is közli. Szerkesztősége: VIII, Rákóczi-tér 2.

Egy iparos Kaszinó eszméjét és tervét vetette föl egy kelenföldi iparos, akinek neve közbecsülésben áll és akit szivesen lát minden budai társaság. Azt irja nekünk, hogy:

„Kivéve a II. kerületi Iparoskört, minden más ily irányu iparosegyesülés müködése megakadt a háboru alatt, arra pedig feltétlenül szükség van, hogy a közös érdekekben élő iparosság érintkezzék egymással. Főleg a mai nehéz viszonyok mellett. Szükségünk volna valami kaszinószerü intézményre, ahol olcsóbb a kávéházi és vendéglői ellátás, meg van minden kényelem és a kellő hely is s közös bajok megbeszélésére. Ahogy a cipészek mozgalmából látom, alkalmas e célra a II. ker. Iparoskör, amelynek nagy helyiségei nincsenek kellően kihasználva. Szükebb körü társaság látogatja kétszer-háromszor hetenkint. Az elnökség szivesen ad helyet minden iparos mozgalomnak s igy nem látom be, hogy ott miért ne fejlődhetne ki egész Buda iparosságát felölelő kaszinói élet, amelynek keretében az egyes szükebb, kerületi és szakcsoportok is érvényesülhetnének. Sokan kerülik a társaskörbe való belépést, de szivesen járnának a Kaszinóba. Nagyon sokan szivesen fizetnék az évi 12 korona kaszinói dijat, ha estéiket a költekezés kényszere, tehát költség nélkül a kaszinóban tölthetnék, ahol kényelem, ujság, könyvtár és társaság állana rendelkezésükre. A befolyó tagdijakból a II. ker. Iparoskör fedezné a házbér nagy részét és jutna költség kényelmesebb berendezkedésre: telefonra, ujságra, könyvre s minden kulturális szükségletre".

Céltudatos munkára, egységes eljárásra készül Óbuda iparossága és kereskedőinek nagy tömege. A szervezetség nagy értékeit vállvetett együtthaladással fogják megvalósitani létérdekük megvédéséért, de egyuttal a közönség érdekeit is szemmel tartják. A szertetagozódás nagy kárát és megjavitásának nagy szükségét a hentes és mészáros iparosok érzik, akik *Dvorzsák* Ferenccel az élükön máris egyetemlegesen járnak el iparukat ért sérelmeknél. A kereskedelem érdekeit pedig *Schmidkunz* Lajos elnöklete alatti szabad szervezet védi. A közös munkára vezető áthidalások most vannak folyamatban. A nagy blokk összekovácsolását Óbuda intelligenciája is erősen pártolja, *Sánta* Dénes a kerület főjegyzőjének megértő tevékenységével.

Jó kézirással

és az Expedició munkájában gyakorlott irodai kisasszonyt keresünk. Irásbeli ajánlatok a fizetési igény bejenlentésével és közvetlenül

Kaufmann
papirkereskedés
II, Margit-körut 52, küldendők be.

Társulnék

olyan reális vállalathoz 15—20 ezer koronával, mely megélhetést biztosit. Üzleti ügyekben jártas nőnek való foglalkozás előnyben részesül. Ajánlatok a lap kiadóhivatalába: I., Bors-utca 24. szám.

Eladó

Fehérvári-ut és Andor-ut sarkán 5700 öles telek, parcellázásra alkalmas. Értesitést ad levélbeli ajánlatra a kiadó fiókja: II., Fő-utca 7

Nyaralót

vagy nyári lakást bérelnék esetleg megvennék Budán vagy a környéken. Értesitést, lakásbér és lakásbéosztás leirásával — kérek a kiadóba: I., Bors-u. 24. sz.

Földbirtok

25—50 holdnyi nagyságban, Buda közelében megvételre kerestetik *Ügynökök dijazva*. Levélbeli ajánlatok e lap szerkesztőségének küldendők I. Bors-u. 24

Jó kézirással biró kezdő **irodai kisasszonyt** keresünk. — Irásbeli ajánlatot fizetési igény megjelölésével kérünk. Esetleg félnapra. II., Fő-utca 7. szám alá a kiadóhivatali fiókba.

Közgazdaság

Missziót teljesit, aki Buda elhanyagolt gazdasági érdekeit felkarolja. A város bölcs tanácsa elmulasztotta annak idején, amikor még olcsón hozzá juthatott volna, hogy hatalmas nyaraló telepet létesitsen a budai hegyek között, elmulasztotta megszerezni a magánkézen lévő fürdőket, az Erzsébet sósfürdőtől a Római fürdőig. Pedig szó lehetett erről sokszor, talán izgalmasan is a kulisszák mögött, mert hisz a tények utólag bizonyitják, hogy az egyik nagyrahivatott tanácsnoka a városnak elhagyta állását és átment a *Magyar Bankhoz*, bizonyára részletes és jól megokolt programmal, amelynek megvalósitására milliókat és milliókat szánt a Bank. Erős, öntudatos, okos fürdőpolitikát látunk abban a tervszerü eljárásban, melyet az „ÉGISZ" követ. A Magyar Bank által létesitett részvénytársaság egymásután nyul azokhoz a fájó pontokhoz, melyek a nagyszabásu fürdőgazdaságunk elaprózott testén sajgott. Az ÉGISZ beleszólást biztositott magának a Város- és Községfejlesztési R-t. által megvett Erzsébet sósfürdőnél és most átvette a szent Lukács fürdőt. Jól járt vele a fürdő eddigi tulajdonosa, a Palotay-család és jól járt a Magyar Bank is. Azt hisszük, hogy ezzel még nincs lezárva a bank programmja, mely föltétlen előnyére van a budai fürdő-ügynek. — Ezért érdekel bennünket ez a hatalmas pénzintézet. A Magyar Bank- és Kereskedelmi R-t. különben most teszi közzé félévi mérlegét, amely a mult évi nyereségáthozattal együtt 8,092.152 K 14 fillér tiszta nyereséggel zárul az előző évi 5,667.867 K 08 fillérrel szemben.

Töke kell hozzá, erős töke, hogy ma épitkezéssel kapcsolatos, nagyszabásu vállalat boldogulhason, főleg olyan téren, ahol a közönség már hozzá szokott a nagy arányokhoz. A fürdő-ügy rendkivüli föllendülés előtt áll Budán és örömmel látjuk, ha az érdekelt pénzintézetek bátran és nagyobb gesztussal nyulnak e kérdéshez. Minden kicsinyeskedés aggasztó és az *Erzsébet sósfürdő* aprólékos, akadozó, végetnemérő épitkezése is a bizonytalanság érzetét kelti. Ez a körülmény és ehhez a vállalathoz hasonló tervek késztethették a *Magyar Város-* és *Községfejlesztési R.-T.*-ot arra, hogy ez a pénzintézet is *fölemelje* a tőkéjét. Ez ügyben a Magyar Város- és Községfejlesztési R-t e napokban tartotta *Nagy* Ferenc v. b. t. t., társulati alelnök elnöklete alatt rendkivüli közgyülését a részvényesek élénk részvétele mellett.

A közgyülés egyhangulag elfogadta az igazgatóságnak *Neumann* Miksa dr. vezérigazgató által előterjesztett ama javaslatát, mely szerint az intézet alaptőkéje 12,000.000 K-ról 20.000 darab, egyenkint 400 K névértékü uj részvény kibocsátása által 20,000.000 K-ra emeltetik fel.

Felelős szerkesztő: J. VIRAÁG BÉLA.
Telefon: 86—20 d. e. 10—11 d. u. 5—7.

Szerkesztők:
Holló Tivadar és Réw Sándor.

Kiadó: Viraág és társa.

ATTILA
NYOMDA R.-T.
Elvállal mindennemü nyomtatványokat, u. m. névjegyeket, meghivókat, eljegyzési- és esküvői kártyákat, gyászjelentéseket soron kivül; továbbá folyóiratokat, müveket és hirlapokat, hivatalos- és üzleti nyomtatványokat stb. legszebb kivitelben.
JUTÁNYOS ÁRAK!
Megrendelések pontosan készittetnek!
BUDAPEST, I., SZT. JÁNOS-TÉR 1/A.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapitó. Ővszer fertőző betegségek ellen.

HADI BUTOR
A háboru alatt is szárazfából olcsón készit portalékat, irodai berendezést, mübutort, ablakredőnyt tervek szerint. Javit és polituroz.
PÁSZTOR KÁROLY
diszmü- és mübutorasztalos
II, MARGIT-KÖRUT 79. SZÁM.
TELEFON: 121-59. TELEFON: 121-59.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2.
Margit rakpart 4.

Veszek
mindenféle régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

Váltsunk
állatkerti bérletjegyet!

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.

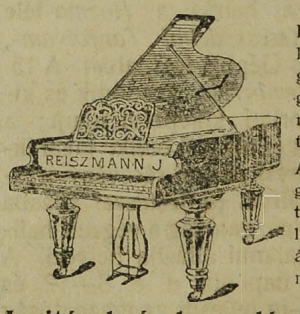

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára. Átjátszott zongorák becseréltetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.
Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 588. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. augusztus 18.

A magyar iparosokról

sok szó esett az utóbbi hónapokban közhatóságok különböző tárgyalásain, sőt az elmult napokban a magyar törvényhozás termeiben is.

A székesfőváros törvényhatósága nemrég szervezte meg a *Budapesti Kisipari Hitelszövetkezetet*, avégből, hogy a hadból visszatérő kisiparosok és kiskereskedők részére exisztenciájuk megalapozásához az anyagi eszközöket biztositsa. A szövetkezet keretében 300,000 K-ás *garanciális alapot* is létesitett, amelyet a nagy pénzintézetek önkéntes hozzájárulásával remélhetőleg néhány millióra lehet majd felemelni. Ennek a garanciális alapnak a terhére arra érdemes kisiparosok és kereskedők minden kezesség, vagy egyéb formaiság mellőzésével kaphatnak 4,000 K-ig terjedő kölcsönt. A Népjóléti Központ nemrég határozta el, hogy ehhez az alaphoz saját erejéből 100,000 K-val járul hozzá. — Az elmult napokban pedig a pénzügyminiszter terjesztett *törvényjavaslatot* a törvényhozás elé, amelynek értelmében a háboruból visszatérő kisiparosok kölcsöneinek biztositására *90 millió koronával ipari hitelszövetkezetet* kiván alapitani. — Az az iparos, vagy kereskedő, aki ettől a hitelszövetkezettől kölcsönt kap, az első években *csak méltányos kamatot* tartozik fizetni; tőketörlesztésre majd csak akkor kerül a sor, ha a kisiparos üzlete felvirágzott és anyagilag megerősödött.

Felesleges bizonyitanunk, hogy a közhatóságokat ebbeli, immár számottevő elhatározásaikra korántsem érzelmi momentumok inditották, hanem az ország gazdasági érdekeinek józan felfogása késztette. Az ország ipari gazdaságában a kisipar a háboru előtti időkben számottevő tényező volt, dacára a nagyipar fellendülésének. — Ipari termelésünk 1910-ben kb. 4 milliárdnyi értéket képviselt, amelyből a kisipar termelésére kb. 1,300 milló, vagyis *az egész ipari termelés egy harmada* esik. Nemzeti gazdaságunknak ezt a jelentős erőforrását tehát ujból helyreállitani, sőt lehetőleg az eddiginél még nagyobb erőkifejtésre képessé tenni, oly nagy horderejü feladat, amely méltán foglalkoztatja a kormányzat illetékes tényezőit.

Ipari gazdaságunk rekonstrukciójában azonban a fentebb körülirt intézkedések csupán a *kezdő lépéseket* jelentik. — Végzetesen sulyos hiba lenne e kezdő lépéseknél megállani. Az anyagi támogatás kétségtelenül hathatós *eszköz* arra, hogy a háboruból hazatérő iparos a maga rombadőlt exisztenciáját ujraépitse; de elvégre is csak eszköz, vagy szerszám, amely birtokosára nézve akkor jelent értéket, *ha van alkalma vele élni*. Ha közhatóságaink nem gondoskodnak idejében munkaalkalomról és arról, hogy iparosaink termelő munkája kellő *védelemben* is részesüljön, akkor az igénybe vett hitel egymagában csak improduktiv teher, amely a maga holt sulyával egyaránt végzetesen nehezedik az iparosra és az ország közgazdaságára.

A legsürgősebb kormányzati feladatok közé tartozik ennélfogva egyfelől a háboru utáni idők talaját megfelelő *munkaalkalmak biztositásával* a termelő ipari munkára előkésziteni; másfelől az *ipari munka védelméről intézményesen* gondoskodni. Az utóbbi irányban különösen sok a tennivalónk, különösen hatósági munkák és szállitások esetében. Az ugynevezett *generálvállalkozási* rendszer kiirtása, a *számlakövetelések* gyors, bürokratikas formaságoktól ment kiutalása, ipari, illetve közszállitási *törvény* megalkotása, az ipari nyersanyagoknak igazságos, az *érdekelt ipartestületek erőteljes befolyásával* eszközlendő felosztása és a már régen elavult 1884. XVII. *ipartörvény korszerü reformja* egy-egy nélkülözhetetlen láncszeme gazdasági életünk fejlődésének.

Mindezenfelül pedig a haladottabb országok ipari versenyére is fel kell vérteznünk iparosainkat a kellő *készültség* és magasabb foku *ipari kultura* eszközeivel. Ha van ország, ahol e téren rengeteg sok a pótolni való, akkor mi a sorban a legelsők közé tartozunk. *Tanonc*-képzésünk rendezetlen; a *segédek* továbbképzéséről alig történt gondoskodás; a *mestereknek* pedig, akiknek az ipari fejlődés utján a haladó korral lépést kellene tartaniok, nincs intézményük, amely őket a termelés uj eszközeivel, gépeivel idejében megismertesse, nincs kisérleti állomásuk, amely esetleges hasznos ujitásaik értékéről pártatlan véleményt mondhatna. Megkoronázhatjuk a sorozatot végezetül annak a leszögezésével, hogy annyi fáradságos, de meddő kisérletezés után nem tudott még nyugvópontra jutni az iparosság *nyugdij*-problémája sem.

A vásár mindig kettőn áll. A felsorolt teendők első sorban az ország közgazdasága érdekében ellátandó kormányzati feladatok ugyan, de nem közömbösek az iparosság nézőpontjából sem. Álljon résen hát az iparosság is létérdekeinek helyes felismerésében tömörülve a *szervezettség erejével;* és szólaljon meg, mint az ország élő lelkiismerete, ha azt látja, hogy jövendője forog kockán.

Becsey Antal

Napló: Buda, aug. 17.

A Nándor bástya végleges rendezése most már elkerülhetetlen, mert ma-holnap elkészül az Országos Levéltár uj nagyszabásu palotája, mely megváltoztatta Buda szilhuitjét, és — rendezni kell a palota környékét. Vártuk, hogy szóvá teszi ezt valaki a városházán, esetleg a következő interpelláció alakjában: „Van e tudomása a tek. Tanácsnak, hogy a Vár legszebb részén, az államnyomda háta mögött egy — Ferdinándról elnevezett — Nándor nevü bástya van, amelyről panorámába való kilátás nyilik a Rézmálra és Rózsadombra? S ha van, akkor bir-e tudomással arról is, hogy ez a bástya, mely egy városrész legkedvesebb sétálóhelye lehetne, oly elhagyatott állapotban van, mint Drinápoly valamely bástyája, — hogy megközelithetetlen és világitás nélkül való, — hogy oda csak nagy kerülővel juthatnak el a szerelmes dadák, — hogy nincs egy feljárója s még lépcső se vezet a Mátray-utcából a Lovas-utra? Most épül a bécsi-kapu sarkán az uj Országos Levéltár s hajlandó-e intézkedni, hogy ez alkalommal rendeztessék ez a bástya, mint a Bástya-sétány folytatása valamelyes müvészi kivitellel, hogy méltó — még ha egyszerübb is — folytatása legyen a Halászbástyának, melyhez föllehessen jutni a Batthyány-utcából, — a polgárság örömére s a város diszére?

Egy ilyen kicsi kis interpellációt megérdemelne az uj levéltári palota, — maga a szép kilátást nyujtó bástya, és — a bástya alatt elterülő városrész lakossága.

Az iskolakerülők nyilvántartását rendelte el *Várossy* Gyula tanácsnok. 26.000 ilyen iskolakerülő van Budapesten s igy nagy munka lesz ez, amelyet szeptemberben kezdenek el. Sokszor elrendelték ezt már, de még eddig nem sikerült. Most talán komolyabban veszik, mert kényszeriti erre a várost *Becsey* Antal inditványa, mely szerint az egyes iskolákban kell elhelyezni azokat a gyerekeket, akik másként züllésnek indulnának. Segitségére lesz ennek az *iskolaügyi előadók* uj intézménye, akik nemcsak az iskolamulasztást tárgyalnák, de mint népjóléti megbizottak, eljárnának az egyes családokhoz is, hogy a mulasztás okát megtudják s igy szociális szempontból is tudnának intézkedni. Igy csak az akták gyülnek, mert a vagyontalan, a létminimumon aluli családokat birságolják, — hiába. A végrehajtó is hiába jár s a mai rendszer mellett nincs eredmény.

Az uj szegények, a háborus gazdagok szembenálló véglettársai, a volt középosztály tagjairól, a főváros mindeneseiről kell ujra irnunk: a legátkosabb sorsról, a fővárosi oktatószemélyzet életéről. Junius 15-ike óta szünidő van, a helyettes tanitókat (450-en felül a számuk) a főváros szélnek eresztette: menjenek követ törni, kanászkodni, mert ő nem ad fizetést. Igy kényszeritik rá a tanitóságot, hogy elzülljön. És emellett még folyton keseritik egymásra halmozott méltánytalanságokkal. A legutóbbi választáskor olyan emberek jöttek be, akik még egyáltalán nem voltak jelölve, vagy két éve vannak a fővárosnál, de az atyauristen a pártfogójuk. A többi 3—4—5—6 évig sinylődik. Nem csoda, hogy a helyettes tanitók 90% már a szociál-demokratapárttal tart és annak eszközeit fogja legközelebb igénybe venni. — A rendes tanitók a testi és lelki lerongyolódás utján vánszorognak. Ez a tulajdonképeni kulturelem, filléres fizetésével, mint az árdrágitók pörölye és a könyörtelen, irgalomnélküli gazda üllője között fekvő, görnyedő pária, alacsonyodik senkivé. Kilenc évi tanitóskodás után, tehát 27 éves korban, amikor családalapitásra kellene gondolnia, kap a tanitó 1800 K fizetést, 800 K lakbért és most 1600 K háborus segélyt. Tehát összesen 4200 koronát. Lehet ebből tisztességesen élni, berendezkedni, gyermeket nevelni és csak a legócskább szórakozást: a mozit megnézni?

Gyül a keserüség, a megélhetés jogos vágyából feltörő düh az emberekben. És az izgatott, lefogyott, lázas arcok lehet, hogy legközelebb már nem csendes demonstrációval „sétálnak" majd a városháza elé.

Budai krónika

SZENT ISTVÁN JOBBJÁT a magyar királyok székén, az ős budai várban őrzik. Áhitattal gondol rá minden magyar. Nem baj, hogy e hir körül valami tévedés jár, mert az árpádok idején a várhegyet ugy nevezték hogy *Pestujvár*. A budai királyvár pedig Ó-Budán állott a Remetehegy alatt, az ugynevezett *Királyhegyen*, talán a mai Kisczellihegy tetején. Mikor ez szűknek bizonyult, akkor épittette a *Mátyáshegyre* az uj pompás királyi palotát Nagy Lajos és itt fordult meg Europa sok hires nagy embere, ez volt a magyar király *mesés rezidenciája*. Halála után együvé csatolták a két szomszédos várat s mert innen intézte az ország sorsát Nagy Lajos özvegye, leánya Mária, s azután is több királyi nő lakott itt, elnevezték Királyné várnak. Durazzói Károlyt itt ütötte le Forgách, itt élt Czillei Borbála, Zsigmond felesége, és Mátyás király édes anyja, Szilágyi Erzsébet. Ő volt a vár *utolsó fejedelmi lakója*. Már 1417-ben Zsigmond épittetni kezdte nagy arányu palotáját a pesti uj hegyen, melyet már 1247-ben IV. Béla igyekezett várrá átalakitani és az ott levő házakat fallal körülkeriteni. III. Endre, az utolsó árpádházi király az uj pesti hegyen lévőknek kiváltságokat adott. Ott állott a minoriták temploma — a mai Várszinház — ahol III. Endrét el is temették. Zsigmond király palotájába — melyet *Fris palotának* hivták — vonult aztán át a királyi család s azóta nevezik Pestujvárát Budának, s a régi Budát pedig Ó-Budának.

SEMMELWEISZ EMLÉKÉT kutatva, akadtunk arra az érdekes adatra, hogy a nagynevű orvostudor atyja: — *József* elnöke volt kétszer is a régi *budai kereskedelmi testületnek* és üzlete ott állott az Apród-utcában, ahol a nemrég elhunyt Wolf Márton üzlete volt. Wolf is alelnöke volt a testületnek, mely *két évvel előbb, mint a pesti,* alakult meg Budán 1697. junius 22-én, amely napon szabadalom-levele kelt. Eleinte szerbek, illetve rácok és olaszok voltak csupán tagjai, de idők multával folyton szaporodik benne a német elem és jegyzőkönyveit eleinte talán latinul, utóbb német nyelven vezette 165 éven át. Elvétve volt magyar tagja is, sőt a budai tanács képviseletében az üléseken résztvevő komisszárius sokszor volt magyar nevü. A testület német hivatalos nyelve erősen hozzájárult, hogy a kereskedelem is német volt és Budán nehezen terjedt a magyar szó. Csakis a hatvanas évek erős nemzeti áramlata tudott rést törni a megrögzött szokáson és 1862 tavaszán *Andorffy* Károly testületi ügyész és jegyző lelkes inditványára és *Kammermayer* Károly városi tanácsnok komisszárius hozzájárulásával mondotta ki egyhangulag a testület, hogy ezentul a jegyzőkönyvét magyarul vezeti. A Kereskedelmi Testület évkönyveiben találjuk az alábbi közérdekü adatot: 1843-ban vették föl a testület tagjai közé *Hauszmann* Ferenc füszerkereskedőt, akinek az üzlete a Fő-utcán volt a mai Szilágyi-tér sarkán, ahol Hauer és Márton üzlete van. Ő volt az édes atyja *Hauszmann* Alajos műegyetemi tanárnak és nagynevü épitésznek s Budán a negyvenes években oly nagy tekintélynek örvendett, hogy hosszu időn át ő volt a kereskedelmi testület elnöke. A kereskedelmi testület jelenlegi elnöke: *Ott* Lajos, áttanulmányozta a testület régi németnyelvü jegyzőkönyveit és tanulmányt irt róluk. Onnan vesszük a felsorolt adatokat.

AZ ÁRPÁDHÁZI KIRÁLYOK széke nem volt sem Pest, sem Buda, hanem a mai *Óbuda*. Itt állott *Etelvár*, ahogy Attila népe nevezte, mely azonban *Buda* széke volt s innen maradt ránk a neve: Ez volt az ős kelta *Ak-ink*, ami megfelelne a magyar *Bőviz* szónak, ahogy azt a mult számban megirtuk, ami a római uralom idején *Aquinkum* lett, utóbb *Sicambria*. Itt mindig nagy város állt. A rómaiaktól elhóditották a hunok s bátyját ide tette fejedelemnek Attila, aki Szeged vidékén uralkodott. Utánuk a gótok, ezek után 300 évig az avarok birták, sőt 100 évig a frankok is, mig 889-től a magyarok. Szent István görög kőfaragókkal egyházat és prépostságot épittetett és számos kőház is épült, ami a tatárjárás előtt ritkaság volt s nagyobbrészt fából épitkeztek a magyarok. A Mátyás-hegy vidékén állott Uj-Buda és ettől délnek akkor keletkezett egy önálló kis község: Jakabfalva, a mai Ujlak. Csak Zsigmond alatt vált szokássá, hogy a mai várat s az akkor kis Pestnek nevezett Rácvárost Budának mondják s igy lett megkülönböztetés végett a régi Buda — *Óbuda*, mely akkor szinmagyar volt.

Uzsora — vagy üzlet?

— A lakásinség. —

Nem indokolt a néplélekben rejlő ellenszenv, melyet általában a bérháztulajdonosokkal szemben táplál, hisz' lakások bérbeadása ép' oly tisztes üzlet, mint bármely más kommerciális kereseti forrás. A tőkebefektetésnek, illetve vállalkozásnak ez a módja városokban igen fontos, mert lehetővé teszi a lakosság elhelyezkedését. Ha tehát lakások létezése, vagy azok szaporitása tekintetében teljesen a magánvállalkozásra vagyunk utalva, — különösen nálunk. ahol lakáskérdésekkel szemben (egynéhány sporádikus esetet, például „Wekerle"-telepet kivéve), az állam és társadalom teljesen érzéketlen, — akkor figyelembe kell venni az ily üzlettel járó risikót is. Tudjuk, hogy a bérház hozadéka változó, az ingatlanok értéke ingadozásoknak van kitéve, továbbá hogy lakások bérbeadásánál a tulajdonosnak azon eshetőségekkel számolni kell, — melyek a természetes elhasználáson kivül, — lelkiismeretlen, felületes kezelésből származnak.

Viszont igaz, hogy bérház kezeléshez, sem kereskedelmi, sem pedig más irányu értékes ismeretekre szükség nincsen, vagyis nem kell hozzá sok ész!

A bérház mint üzlet és mint kereseti forrás mégis *kétféle* és ez attól függ, *ki* a bérház tulajdonosa. Vannak reálisan jóhiszemü, elnéző és vannak kapzsi, rettegett „háziurak". Az utóbbiakkal szemben a legnagyobb foku ellenszenv jogosult.

Az első kategoriába: a megtakaritott vagy öröklött vagyon, szerény, lehetőleg biztos jövedelemre törekvő kistőkés tartozik, ki gyakran maga is csendes lakója valamely más bérháznak, van rendes foglalkozása, esetleg visszavonult már eredeti hivatásától, — szóval annak a szimpátikus középosztálynak tagja, mely emberséges érzülettel viseltetik lakóival szemben, a háboru alatt altruizmusának számtalan jelét adja, teljes megértéssel a rendkivüli helyzettel szemben, magát a háborus intézkedéseknek és különösen az őt legközelebb érintő *„lakbérrendelet"*-nek szó nélkül aláveti. Nem panaszkodik, a bajba jutott összességgel együtt érez és vele áldoz.

Ez a polgári becsületesség jellemzi elsősorban a *budai* patricius háztulajdonost, a puritán „Hausherr"-t.

A második kategoria: a modern nagytőke rideg, kiméletlen, üzleti felfogásával, a konjunktura előnyeit rögtön felismerve, minden eszközzel és mindenkor, csak a nagyobb haszonra áhitozó, emberi mivoltából teljesen kivetközött, vad kapitalista, ki ma is „igazságtalanságot" lát abban, ha más háborus haszonélvezőkkel szemben némi hátrányba kerül, szóval ép' oly uzsorás, mint a többi háborus árdrágitó és ezért a „lakbér-rendelettel" még most sem tud megbarátkozni.

A tárgyilagosság érdekében meg kell emliteni még egy harmadik kategoriát is: az u. n. „szegény háztulajdonost", a ki a beállott szégyenteljes drágaság miatt, csekély bérjövedelméből, — más jövedelmi forrás felett nem rendelkezvén, — ma csak nehezen és lemondással képes megélni. Ezekre nézve, a „lakbér-rendelet" áldozatot jelent, mert megakadályozza a drágaság áthárítását másra. Mindamellett nem szánalomra méltók, mert ha a „szegény háztulajdonos" nem ingatlanban, hanem készpénzben, illetve bankbetétben helyezte volna el vagyonkáját, akkor ugyebár kamatjövedelme szintén nem emelkedett volna. A kamatjövedelemből élő kistőkéssel szemben élvezi az ingatlanoknál beállott óriási értékemelkedés előnyeit azzal a kistőkéssel szemben, aki tudvalevőleg kamatjövedelme pótlásául a tőkéhez nyul s igy feltartózhatatlanul a tönk szélére jut. Az ingatlan tulajdonosa, legrosszabb esetben adósságba keveredik és ha ezt nem akarja, egyszerüen eladhatja ingatlanát az eredeti érték többszöröséért, miáltal bőven kárpótlásban részesül.

Meg kell tehát állapitani, hogy vannak bérháztulajdonosok, — sőt merem állitani, tulnyomó többség az, — kik az összes háborus rendszabályok egyetlen tisztességes, szociális intézkedésének, a „lakbérrendelet"-nek alávetik magukat, sőt azt egészen természetesnek tartják; egy kisebbség azonban, mely a kivételes helyzetbe nem akar beletörődni és „egyenlő elbánás" elve alapján bizonyos jogokat formál, minden áron uzsorát akar üzni a lakbérekkel is.

Ezt az intenciót látjuk egy agressiv csoportnak a „Háztutajdonosok szövetsége" keretén belül kifejtett működéséből, mely szövetség a lakbérrendelet megdöntése érdekében, türelmetlenül egyik offenzivát a másik után inditja, fűt-fát megmozgat s — miként ő mondja — egyelőre legalább azokat akarja jobban kihasználni, kik hadinyereségre tettek szert. — Épületes látvány az, amidőn uzsorás uzsorást akar kifosztani.

Nevezett szövetség legujabb beadványában szándékait eléggé átlátszóan a következő formában állitja be:

„A lakbér felemelhető legyen mindazon lakóknál, kiknek mai jövedelme a háboru előtti jövedelem többszörösére emelkedett"; még tetszetősebb a beadványnak az a pontja, mely szerint:

„Köztisztviselőknek lakbérét felemelni nem kivánják."

Válaszom rövid: — minden lakónak, — az általános drágaság következtében — szüksége van és kénytelen kivivni, régi jövedelmének a többszörösét; továbbá nem kivánom a köztisztviselők számára ezt a megtisztelő, kegyes jóindulatot, mert félek a házmesterektől! — — —

Vajjon a fent jellemzett kategóriák közül melyikbe tartoznak a szövetség védő köpenyegébe bujtatott háztulajdonosok? — nem nehéz kitalálni. Ennek az érdekeltségnek, mely főleg a legfrisebb háborus meggazdagodottakból áll, minden mozgalmával szembeo indokolt bizalmatlansággal viseltetünk, mert a „lakbér-rendeletnek" bármely irányu megváltozása, az amugy is súlyos megélhetés beláthatatlan drágitásához vezetne, különösen veszedelmes precedens pedig a béremelésnek az a módja, mely a fiskus hatáskörébe beleavatkozni merészkedik, kikötvén magának, hogy a lakó jövedelmének nagyságát a háztulajdonos állapitsa meg.

Az ellenakció a „Lakók szövetsége" kezében van, melynek két absolut megbizható segitőtársa két név: dr. Harrer Ferenc alpolgármester és Ferenczi Imre szociálpolitikus.

Izgatott kiváncsisággal várják a zaklatott lelkü lakók a harc kimenetelét.

Schey Ernő.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS
OPTIKAI LENCSÉK
:-: GYÁRTÓJA. :-:

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Kérelem

mindazokhoz, akik **Buda közönségének jobb értesültségét** szivesen szolgálják. Hirt, értesitést, felvilágositást, információt kérünk a **Budán történő eseményekről.**

Érdekel bennünket a **budai társaság** életében beállott **minden változás:** születés, eljegyzés, házasság, betegség, halálozás, utazás, kinevezés, telekvásár, lakásügy, épitkezés, zsur, estély, kirándulás, hangverseny, müvészi kérdések, irodalom, könyvek,

érdekel minden eszme, terv, panasz, inditvány

és érdekel minden **gazdasági** kérdés.

Hálára kötelez minket és szolgálatot tesz a köznek, aki ezekről bennünket értesit, akár telefonon is:

86—20, egész délelőtt és délután 5 órától.

Tisztelettel

a szerkesztő.

Hirek

Éljen a király! óhajtja, kiáltja feldobbanó szivvel, lelkes szeretettel az ősi város minden polgára, a legelső magyar ember harmincegyedik születésnapján.

A rozoga Citadella ismét kaszárnya lett, mintahogy néha öreg özvegyasszonyból is lehet menyasszony. A nagy lakásinség vette rá a várost, hogy a citadella nagy részét kaszárnyává alakitsák át és ott helyett adjanak a katonai *táviró osztagnak*, a minél *54 lakás ürült ki* a IX-ik kerületben. A kerületi elöljáróság csak az esetben ment ebbe bele, ha a polgári lakosságon sérelem nem esik s az ott elhelyezettek a legszegényebb társadalmi osztályhoz tartozó polgári családokat nem teszik hajléktalanná. A tanács ugy is oldotta meg a kérdést és az egész földszintet meghagyta a szegény embereknek, az emeletet pedig a katonaságnak adta át. *Badál* Ede elöljáró vezetésével ott voltak a csinosan átalakitott és helyrehozott elhelyezkedésnél és átadásnál *Boldog* Ágoston főtisztviselő és *Szlunka* Alajos müsz. tisztv. A polgári lakósság részére uj kaput is vágtak a vastag falon s igy teljes az elkülönités. — A *táviró osztag* számára *Gróg* főhadnagy vette át a fővárostól az emeleti helyiséget, eljegyezve ezzel ismét citadella őnagyságát a katonasággal.

Csendes a vár most nyáron, amikor József főherczeg fenséges családja is elvonul *kistapolcsányi* birtokára nyaralni. A forgalmat egyedül a honvédelmi miniszterium idézi elő, ahol folyton rajzik az emberáradat. Szent István ünnepe az, mely egy hétre zajossá teszi.

Óbuda áldása a Szentendrei-utca 21. szám alatt a főváros által létesitett tüdőbeteggondozó intézet. Budapest legszegényebb és egyetlen, legkisebb kórházzal rendelkező kerülete e dispensaire-rel olyan egészségügyi berendezést kapott, mely jövő fejlődésének legerősebb alapja. Az intézetet nagy szaktudásu és lelkiismeretességü vezetőjének: dr. *Tomor* Ernő főorvosnak szives kalauzolásával néztük végig. Ragyogó tisztaság, vakitó fehérség, villanyszellőztetőkkel frissitett levegő minden kis helyen. Külön várótermek és öltözők a férfi és női betegeknek. Rend, pontosság, gyengéd tapintat és nem sablonos lekezelése a betegeknek tünik mindenhol szembe. A betegség megállapitásán tul a szociális téren is erősen befolyásolja az idekerült egyént az intézet. A lakáskérdésnek a betegséggel összefüggő legapróbb részletére is kiterjed itt a figyelem és tanács s kitanitással: a szabad levegő, a nagy tisztaság, a háborus táplálkozásnak az egészségügyi kör határaiban való mozgásának nagy jelentőségét behatóan ismertetik. Érdekes, hogy nemcsak a legszegényebb munkásosztály keresi fel e tüdőbeteggondozót, hanem hatalmas tömegben az alacsonyabb lateiner osztály is. És nemcsak tüdőbajjal, hanem mindenféle belső betegséggel is. (Ez év márciusa óta 1000-en felül van a kezeltek száma!) Ide bizalommal jön mindenki, mert alapos vizsgálat után a meggyógyuláshoz szükséges minden feltételt *ingyen* állitanak rendelkezésére. Igy nemcsak *gyógyszert*, hanem *segélyt* és *betegápolási eszközöket* is kapnak a betegek a szükséghez mérten. A laboratoriumnak mintaszerü felszerelése is *Tomor* Ernő dr. fáradhatatlan agilitásának az érdeme. A vérvizsgálattól kezdve, a különféle vegyi vizsgálatokat mind itt végzik; ugyszintén a fénykezelést (kvarclámpa), a különféle tüdőbaj elleni oltásokat, a röntgenezést, a mirigydaganatok kezelését, stb., szóval mindazt, ami a *teljes* gyógykezeléshez szükséges. A tuberkulózis megelőzésére vonatkozó eljárás feladatait az intézet ugyancsak felvette programmjába. A veszélyeztetett környezetből a gyermekeket elviteti, a munkásnőket kihelyezi, avagy üdülőtelepre helyezi, a fertőtlenitést maga végezi, folytonosan hangoztatva az okos önvédelmet: a tisztaságot. És mindezt ingyen teszi, — türelemmel, a hivatása magaslatán álló önzetlenséggel, szeretettel és lelkiismeretességgel. Aki ide jön, nem fél már a tüdővésztől: megismeri és tud védekezni ellene. Bátran merjük állitani összehasonlitás alapján, hogy ez az intézet a bécsieknél sokkal jobb, sőt a külföldi hasonló gondozókkal is vetekszik ugy berendezés, mint működés tekintetében.

A budai temetők szomoru sztatisztikája szerint az elmult julius hóban összesen 306 halottat temettek el. Azok közül volt felnőtt férfi 118, nő 124, fiugyermek 37, leánygyermek 18, halvaszülött fiu 3, leány 6. — Érdekes, hogy a Németvölgyi, — a tabáni és a vizivárosi temetőbe egyetlen egy embert sem temettek, vagyhogy — hiányzik ezekről a hivatalos kimutatás, s azt valahol az akták közé temették el.

Badál Ede az I. kerület elöljárója megszakitotta szabadságát, mert az elöljáróság 7 tisztviselője beteg vagy szabadságon van és az elöjáró csak 25-én megy ismét nehány napi szabadságra. — A mérnöki hivatal feje *Wohl* György, müszaki tanácsos, már e héten átvette hivatala vezetését.

Gyönyörü ékszerünk, Budapest büszkesége, más világvárosok által is irigyelt tündérkert: — a *Margitsziget*, mintha pontosan Budának forditaná csunyábbik, hogy ne mondjuk hátsó oldalát. Rendezetlenség, kavicshegyek, sivár elpusztitása a régi regényes parknak, szemfájditó egyhanguság jellemzik a lóvasuttól felénk eső részt. Nem folytatják a part kiépitését, feltöltését, mert ezt a munkát állitólag olasz kőmunkások végezték, — akik most nincsenek. Hadijelentéseink azonban rengeteg olasz hadifogolyról számoltak be több esetben, feltétlenül akad közöttük 200—300 kőmunkás. Ezeket kellene talán ide kirendelni, hadd hoznák rendbe a sziget budai oldalát. Sacra dio!

Szalay Sándor dr. a II. kerület elöljárója e héten tért vissza a Tátrában töltött szabadságáról — helyettese dr. *Szabó* Gyula pedig elutazott négy hétre Erdélybe. — A kerületi mérnöki hivatal főnöke, *Eperjessy* Béla müsz. tanácsos rövid szabadságáról már vissza tért.

Szeméthegyek állanak a Dunaparton Albertfalva határa előtt, ahová a budai ideiglenes szemétlerakót helyezte ki a tanács. Sok ezer korona érték pusztul ott, mert nincs szemét válogatás és a Duna is mossa. A szemétfuvarozás nehézségei tették szükségessé ennek a szeméttelepnek a létesitését, habár egészségügyi szempontból kifogásolható.

Gergelyi Sándor dr., a III. kerület érdemes elöljárója aug. 20-ig élvezi nyári szünidejét. Hivatalát ezalatt az agilis munkája révén közbecsülésnek örvendő *Sánta* Dénes főjegyző vezeti. Ugy tudjuk, hogy e személyi változás összel perfektté lesz, mert *Gergelyi* Sándor dr.-t az anyakönyvek felügyeletével bizzák meg, mint létszámfeletti elöljárót, egyidőben dr. *Rózsavölgyi* Gyulával, aki az elöljáróságokat veszi felügyelete alá.

Egy budai pilóta közli velünk, — a budapest—bécsi légiposta révén történt szerencsétlenségek kiegészitéseül, — azt a följegyzésre méltó hirt, hogy ma a világon általán használatban lévő *furnirfából készült* repülőgéptörzset tulajdonképen magyar repülő: *Tóth* József találta fel. Az itt járt amerikai *Wrigth* azután meghonositotta ezt Amerikában, ahonnan átvették az angolok és franciák. Lezuhanáskor a gép minden része tönkre megy, csak a furnirból készült tövis nem. — Ami a légiposta közlekedését megakasztó szerencsétlenségeket illeti, az a meggyőződése, hogy ugy a Vargha, mint a Németh halálát az okozta, hogy *nem voltak teljesen kiképzett pilóták.* Pilóta vizsgájuk sem volt, pedig ez az egyedüli képesités, Ők azonban jelentkeztek s ezen a cimen ki is rendelték őket. A gépekben nincs hiba. Igaz, hogy öreg, de kipróbált gépek, amelyek 500—1000 felszállást végig csináltak. A motorok is régiek, garantált idejük legfeljebb 60 óra, de azontul is jól müködnek s igy ezek sem okozói a szerencsétlenségnek. A bécsi posta ellátására tettek ajánlatot *Dobos* István és *Tóth* József régi pilotánk is, de 1000 koronát kértek minden útért. Ezt sokallta az állam.

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

Szt.-Lukács gyógyfürdő.
Téli és nyári gyógyhely
csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimerítő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

Gyász. A székesfőváros I. ker. elöljáróságának tisztikara mély fájdalommal tudatja, hogy *Goda* Jenő székesfővárosi segédhivatali igazgató életének 66-ik és buzgó közszolgálatának 34-ik évében f. évi augusztus hó 11-én reggel 5 órakor hosszu szenvedés után meghalt. Hült tetemét f. évi augusztus hó 13-án a Farkasréti temető halottas házából tették örök nyugalomra. Kartársunk emlékét, aki a kötelességtudás és kartársi szeretet mintaképe volt, kegyelettel meg fogjuk őrizni. Sirjára koszorut helyezett az elöljáróság, a kerületi elöljáró, aki tisztviselői élén jelent meg. Az I. kerület érdekeit mintegy 2 évtizeden át szolgálta. Szerény modora, becsületessége révén mindenki szerette. Legutóbb a hagyatéki ügyeket kezelte.

Fuccs! egy csomó pénz, egy hatalmas munkának keservesen megdolgozott értéke. Budapest tiz kerületének — s elsősorban a legderekabb három budai kerület számvevőségeinek a gyorsan és lelkiismeretesen végzett zárszámadási munkálatokért munkadijat kellett volna kapniok. De tudja a jó Isten, milyen balkezes sors intézi a centrumtól távol levő tisztviselők ügyét: mindenhol megrövidülnek. Ebben a természetesnek és máskép lehetetlennek látszó ügyben is. A főváros központi számvevősége egyszerüen saját magának vette fel a tiz kerületet is illető összegeket, abban a hitben, hogy az elöljárók fizetik majd ezt a munkadijat. Igy történt, hogy egy-egy tanácsos 3000—4000 koronát, egy-egy hivatalnok-lány 600—800 koronát vett fel. Hisz nem irigylik tőlük az elöljáróságokon alkalmazottak ezt az összeget, talán itt-ott még kevés is volt ez a nyomor enyhitésére, de fáj nekik ez az inkollégialitás, mely megengedi, hogy egy másvalaki ugyanezért a munkáért egy fillért se kapjon. A központnak tudnia kell az elöljáróságok minden pénzéről, miért éppen erről nem? Ment ugyan most valami pótelőterjesztés, mely 150—200 koronákat juttat majd az igy megrövidülteknek, de ennek az elintézését is, a sürgetések dacára, vagy épen azért Schoftits számtanácsos a központban kényire-kedvire huzza-halasztja.

Sokaknak szemet szúrt a mai drága épitkezési viszonyok mellett a Hattyu- és Csalogány-utca sarkán kezdődő épitkezés. A találgatásnak elejét vendő megirjuk, hogy ide *Makrai* Teofilné, egy rokkant főhadnagy neje kapott épitési engedélyt — *mozira*. Most a mozi-alkony idején. A szinházszerü épület *egészen szabadon* fog állani, mert a háta mögött *uj utcát* nyitnak. Nagyobb szabásu mozi készül ide, iskolai bemutatók számára is tervezve. Esetleg kabaré is lesz benne, ahol kisebb szinházi előadásokat is lehet rendezni, mert hisz nem bizonyos, hogy mint mozi érvényesül-e a jövőben. — Ugy értesülünk, hogy az épitkezésnél nagyobb vidéki tőke is nyert érdekeltséget.

Halmos Gyula, az ismert baritonista és a budai szinkör régi kedves szinművésze, aki a háboru kitörése óta mint a Kelenföldi Népsegitő Szövetség titkára és feleségével együtt szolgálta az I. kerület sociális ügyét, nagy lelkiismereteséggel és odaadással, — a szegedi szinház szerződött.

Megnyilt ismét e hó 15-én gróf Apponyi Albertné elnöklete alatt álló Közjótékonysági Egyesület polgári étkezdéje I, Attila-körut 41. sz. alatt. Fontos tudnivaló ez a tisztviselők nagy része számára, mert alig képzelhető olcsóbb étkezés, mint itt, ahol 2 koronáért háromfogásos izletes ebédet adnak. A polgári konyhát *Becsey* Antalné vezeti és a régi hölggárda segíti őt. A helyiséget renoválták, rendbehozták most egy hónap alatt s most 6—700 vendéget képes ellátni. A titkári teendőket *Kállay* Jenőné intézi. Sokan a lakásukra hozatják az ebédet, ami egyszerüsiti a kezelést.

Ugy maradt rendezetlenül, ahogy az Ördögárok beboltozását befejezték, — a Városmajor. Egy részét most készülnek beépiteni, — a másik része maláriás gödör, ahová a napsugár sem jár szivesen, de térdig érő tócsára gyülemlik az esőviz minden zápor után. Nyirkos a talaja még száraz időben is. Most nincs rá költség, nincs munkás. Nem érdektelen a park története:

József császár, a kalapos király áthelyezte Budára azt a legfőbb hivatalt, amelyik hivatva volt a magyarországi ügyekkel foglalkozva, előkésziteni az Ausztriába való beolvadást és egységes német. illetve osztrák birodalommá tenni a Habsburgok akkori birodalmát. Hogy pedig ezek a hivatalnokok jól érezzék magukat, elrendelte a császár, hogy a Buda város tulajdonát képező *városi majort* tegyék meg *közkertté*, ahol a Bécsből ide áthelyezett hivatalnok urak majd jól érezhetik magukat. Nosza lett nagy öröm Budán és a városi tanács hálás feliratban köszönte meg a császári kegyet és fölajánlotta, hogy — *szobrot állit* II. Józsefnek, akiben azonban volt annyi jó izlés, hogy ezt a kitüntetést elháritsa magától.

A **sétáló betegek** sok gondot okoznak a tiszti orvosoknak, Budán számos városi tisztviselő lakik, akik a város különféle kerületeiben dolgoznak. Az illető kerület a budai tiszti orvosokat keresi meg, hogy a beteget látogassák meg. Mire az orvos oda megy — a beteg már sétál, üdül s nincs otthon. A baj egyrészt az, hogy a kerületek nem jelzik, hogy az illető fekvő beteg-e vagy nem. Az I. kerület uj tiszti orvosa panaszolja, hogy az esetek 90%-át hiába járja, mert a beteget nam találja. Az I. kerület rengeteg kiterjedése, a nagy távolságok rendkivül sok időt igényelnek, amit jobban is értékesithetne az amugy is erősen elfoglalt tiszti orvos.

A pestiek is szivesen jönnek át vacsorára a Batthyány-kávéházba, ahol a tulajdonosok ambicionálják azt, hogy vendégeiknek méltányos áron jó vacsorát adjanak. A kávéházat mintaszerüen vezetik és a zenéje is kiváló — *Kisparádi* Náci muzsikál.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.
Telefon: 86—20 d. e. 10—11 d. u. 5—7.

Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapitó. Ovszer fertőző betegségek ellen.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK
BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2.
Margit rakpart 4.

Veszek
mindenféle
régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán
figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Váltsunk
állatkerti bérletjegyet!

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.

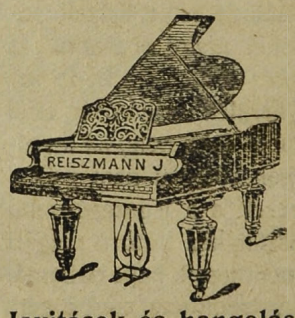

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára. Átjátszott zongorák becserélttetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.
Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda műintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 589. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése **egy évre 24 korona.** Egy szám: **50 fillér.** Szerkesztőség és kiadóhivatal: **I., Bors-utca 24. szám.**

Felelős szerkesztő:
J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél **5 korona.** Minden további centiméter **3 korona.** Nyilttér sora **10 K.** Szöveg között **5 korona.** A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. augusztus 25.

A szent Jobbot

áhitattal kellene kisérnünk mindannyiunknak, akik magyaroknak valljuk magunkat. Mert a világtörténelemben nincsen párja az Árpádok királyi családjának. Minden egyes leszármazottja kiváló uratkodó volt, csak elvétve akadt köztük egy alsóbbrendü. Természetes, hogy az ő uralmuk idején nagy volt a nemzet és a külföld meghódolni járt az udvarukba. A keresztes hadak fővezéri méltóságát egész Európa Szent Lászlónak ajánlotta fel, aki nemzete érdekében erről lemondott. IV. Béla ujjá alkotta az országot a tatárjárás után, diadalmas hadjáratot viselt néhány év mulva szomszédjával és még visszaverte a tatárok ujabb betörését.

Csodálatra méltó fejedelmi ház volt ez.

Egy mulasztást követtek el, de azt is megbocsátja a történelem, mert abban az időben fontosságát nem ismerték: — ez a *székhely kérdése* volt, nem alapitottak *nagy, központi várost,* mely egymaga is képviselte volna a nemzetet. Nem ismerték akkor a nagy rendkivüli erejét, kisugárzó képességét, irányokat szabó vezérségét.

Buda és Székesfehérvár igy maradtak csenevészen.

Az Árpádok után következő korban, főleg a mohácsi nagy nemzeti csapás után az uralkodóink, tudva kerültek mindent, hogy ily hatalmas központ létesülhessen. Érdekeiket nem szolgálta a felvilágosodott szellem, mely a városokból sugárzott szét s Budavár visszavétele után még az országgyülés székhelye is egy más állam már akkor hatalmas metropolisának közvetlen közelébe és hatása alá került, — Pozsonyba. Központi fekvése nem volt és fénye csak olyan volt mint a holdé, melyről visszafénylik a központi nap sütése.

A nemzeti érzés ébredése nálunk is megteremtette a nagyarányu székvárost, mely ma Európában az elsők között áll. Fekvése fejedelmi s a várost átszelő Duna hatalmas vizét irigyli tőlünk minden rezidencia.

Budapest fejlődése oly nagyarányu, hogy szinte szédületes. Évszázadok mulasztását igyekszik pótolni a nemzet — és öntudatos vezetés mellett valóban *jellegzetes magyar várossá* is tehetjük ezt az internacioális irányban fejlődő metropolist.

Még az a szerencsés körülmény is megvan, hogy a város tanácsa, rendületlenül hazafias. Most emelt iskoláinak nincs a világon párjuk és van olyan elemi iskolánk, mely ötven év előtt még egyetemnek is bevált volna. Biztositják ezek, hogy ez a város belől is szinmagyarrá lesz.

Csak külső vonásaiban kevés a magyar jelleg.

Megengedjük, hogy Pest nem is épülhet másként, mint a mai korban minden más világváros, — *de Buda,* nemzeti dicsőségünk szimbóluma, *legyen magyarrá külsőformában is.* Ki kell vájni a föld alól, kiásni a romok közül, megteremteni a népies épitkezés formáiból *a régi magyar épitkezés modorát.* Ne sajnálja ettől a pénzt se az állam, se a város. Alkotóképes, zseniális épitész-talentumok okvetlen megfogják oldani ezt a kérdést és *ne engedjen a tanács más épitkezést,* mint ily magyar formák alapján.

Buda alatt a Vár közvetlen környékét értjük, — a Vizivárost, a Krisztinát és Tabánt, mely most kerül ujbóli fölépitése elé. Ne fogjon a város addig e munkához, amig nincs meg a magyar épitkezés formája. Itt már nem hajt bennünket senki, itt már érvényesülhet a magyar izlés, magyar tudás, és magyar jelleg.

Szent István ünnepén mondjuk el ezt, mert ismét bekövetkezik majd, hogy a fölzarándokló vidéki mindent megtalál Budapesten, csak azt a nemzeti vonást nem, melyet elővarázsolni és a városra patinaszerüen rávonni, minden vezéremberünknek első kötelessége.

Napló: Buda, aug. 24.

Fontos érdek, hogy végre a Szent Lukács-fürdő gazdát cserélt: Palotayék kezéből átment az Égisz Részvénytársaság tulajdonába. A cserével egyidejüleg egy csapásra eltünt az a szellem is, a mely eddig ennek a fürdőnek egész vezetését jellemezte. Ha végig tekintünk a Lukács-fürdő és a Kristályviz-üzem páratlan elhanyagolt állapotán, akkor megdöbbenéssel kérdezzük magunktól, hogy mi volt nagyobb: a tulajdonosok rövidlátó kapzsisága, avagy a hatóság mindent elnéző indolenciája? Nem rekrimináció ez a kérdés részünkről, csak megállapitása oly tényeknek, a melyek felett való elkeseredés már évek óta élt a köztudatban. — De most örvendjünk az örvendezőkkel; minden eddigi gazdálkodásnak hamarosan vége szakad és maholnap rossz álom gyanánt fog csak kisértgetni a régi idők emléke. *Márkus* Jenő, az *Égisz* agilis vezérigazgatója, törzskarával: *Barczen* és *Gráf* igazgatókkal, valamint több ismert épitész és mérnők szakértővel a legnagyobb energiával fogott neki a Szent Lukács-fürdő üzemeinek és épületeinek legsürgősebb rekonstrukciójához; javában folynak felvételek és tervező munkák és egészen bizonyos, hogy a jövő tavaszra teljesen uj viszonyok között fogja a közönség a Szent Lukács-fürdőt viszontlátni. Az átalakitások tartama alatt *valamennyi üzem továbbra is működésben marad*; ehezképest az átalakitási munkák is fokozatosan fognak végrehajtatni.

Valami téves hir terjedt el Budán, hogy az adófelügyelőség oly *revidiáló bizottságot* küldött ki, mely revizió alá veszi a kirótt jövedelem és vagyonadót. A tévedés onnan származott, hogy összehivták a 3 évre választott adókivető bizottságot és ez tárgyalás alá veszi ujból a 100000 koronán felüli jövedelmeket és azokat az uj adóalanyokat, akik eddig még megadóztatva nem voltak. A többiekre nézve ujból csak kivetik a már kiszabott adót.

Igazságot szolgáltatott a *keleti vásár* mindazoknak, akik végleges kiállitási területet és megfelelő csarnokot kivánnak. Erre egyetlenegy területnek van jogosultsága s ez a lágymányosi tó, illetve az a mocsár, mely évtizedek óta rontja Buda levegőjét és a mai töltési rendszer mellett ujabb évtizedekig lesz sok betegség okozója, mert nem földdel töltik, hanem különféle rothadó anyagokkal. Ezt kell mielőbb jó földdel feltölteni és parkirozni, azután fölépiteni a központi kiállitási csarnokot.

A kislakások épitését már megkezdték, de — sajnos — nem Budán, mely tulajdonképen hivatva volna arra, hogy egészséges kislakások épüljenek. A kelenföld, a hegyvidék, Óbuda határa, de sok közbül eső terület is a legalkalmasabb ily célokra. Most a VI-ik kerületben kezdték a kislakások épitését.

Budai krónika

A NORMAFÁNAK támaszkodva, révedező szemmel nézte az alatta elterülő panorámát 1866. julius hó legelején egy sugár termetü, fejedelmi megjelenésü hölgy. Az akkori divat szerint azt a különös kalpagszerü kalapot viselte, amelyről hosszan csüngött le a fehér fátyol és a szellő fölkapta néha, mint a fobogót. Távolabb a gyepen sváb majoros leány ült és szinte áhitatszámba menő csodálattal nézte a merengőt, aki feledni látszott mindent maga körül. Valahol a távolban járt a gondolata, ahol az ágyuk dübörgésétől megremegett a föld. Akkor is háboru volt, akkor is döntő csatára készült két birodalom; — Königrätz alatt állott egymással szemben a porosz és az osztrák. A fejedelmi nő gondolata messze járt, de a szeme Budát és Pestet nézte, ahol *a hazafias gond* is arrafelé szárnyalt, amerre a hegyoldalban mélázó hölgyet ragadta a lelke. Szuronyok hegyére, ágyuk tüzére volt bizva ott a harctéren ennek a városnak és ennek a nőnek a sorsa. Ha győzelem hire jönne, akkor *csendesebb lesz a város,* mint amikor valamely háznál meghal váratlanul valaki. A vereség hirére pedig az a szép sugár asszony roppan majd meg. Kettőjük közül egynek fájni fog a hir, akármilyen legyen. Pedig már akkor szerették egymást. Lent a völgyben elterülő város népe ugyanolyan áhitatos csodálattal nézett a budai hegyeket járó magános nőre, mint a kiséretében lévő egyszerü majoros leány. És viszont ez is az előtte fekvő városban látta, — minden reá zúdulni készülő veszedelemmel szemben — az egyetlen menedékvárat. Bárkit sujtson kettőjük közül a hir, az — *a másikban bizott.* A leszálló nap aranyporba fürösztötte a várost és glóriás patinával vonta be az öreg fa mellett álló ifju hölgyet. A leszálló alkonyattal lassan megindult a nő is, ringó léptekkel, le a völgynek a szép Juhászné felé és nesztelenül lépegett mögötte a majoros leány. A vendéglő közelében állott a *Kochmeiszter*-féle nyaraló. Messziről gyermekkacagás hallatszott. A mélázó, révedező szemekben kigyuladt

a gyermekét féltő anya bátorsága. Még látszott a Duna ezüst csikja, a ködbe vesző város tornyai s azok felett a királyi palota a magyar királyok ősi dicsőségét hirdette. Ezt a várat nem a szuronyok őrzik, — ezt ennek a nemzetnek a szeretete védi áttörhetlen páncéllal. A csendesen haladó nő mégegyszer megállt, mégegyszer körülnézett itt, az idegenben és borongó sejtelmeit valami uj érzések váltották föl. Meleg, bizalomkeltő érzések. Ha valóra is válnék a gonosz sejtelem, — ha lesujt a végzet, — fölemel e nép. A gyermekkacagás közelebbről hallatszott, a Kochmeister-villa ajtaja feltárult, két apró baba, egy fiucska és egy nagyobb leánybaba futott az érkező elé, aki eléjük guggolt és két kitárt karjába zárta. A villa kapujában mereven állott az aranysujtásos inas, távolabb — az utról, fák mögül — kirándulók nézték megilletődve, hogy öleli magához édes szeretettel gyermekeit — Magyarországnak akkor még koronázatlan királynője. Budán sokan emlékeznek még erre. — 1866. május havában az udvar Budára küldötte Erzsébet királyasszonyt Rudolf trónörökös és Gizella főhercegnővel, ahol a Svábhegyen a Kochmeister villában béreltek egyszerü lakást. — Julius 3-án volt a *szerencsétlen* königrätzi csata.

KOSSUTH LAJOS, az ő izgalmas lelkével, napközben nem kereste a poetikus helyeket, hanem ott állott meg beszélgetni azokkal, akiket keresett. ahol éppen találta őket. 1848. augusztus 15-én V. Ferdinánd király még teljesen igazat adott a nemzetnek és kilátásba helyezte, hogy az országgyülés minden kivánságát teljesiti. A leirat megérkezése után Kossuth kereste a képviselőház vezérembereit, hogy a fontos javaslatok elkészitését megsürgesse. Nem bizott az igéretekben. A jezsuita-lépcső alján találkozott Deák Ferenccel és rögtön szenvedélyesen kapacitálni kezdte, hogy a költségvetést és a magyar ezredek számára szükséges 40.000 gyalogost és 4000 lovast ajánló javaslatot még az éjjel meg kell csinálni és másnap a ház elé vinni. A magyar állam akkori budgetje 26 és fél millió forint bevétel és 91 millió forint kiadás volt (ma egy milliárd). Deák csititotta Kossuthot és hivatkozott a leiratra, amely mindent megigért. Kossuth erre kivette Deák kezéből a botot, egy nagy csizmát rajzolt a porba és elmagyarázta az olasz-osztrák hadak elhelyezését. „Ha Radeczky győz, mi elvesztünk!“ — mondotta. Deák mosolygott és nyugodtan tovább ment. Kossuth idegesen sietett tovább. A javaslatok pedig lassan készültek és néhány nap mulva megjött az osztrák diadal hire Italiából. — Másnap a kamarilla minden császári igéretet visszavont és kényszeritette a nemzetet, hogy jogait fegyverrel vivja ki.

Családi kertek.

— Óbuda mint gyógyhely. —

Irta: *Tomor Ernő dr.*
az óbudai tüdőbeteggondozó főorvosa.

A tuberkulózis elleni küzdelem a háboru negyedik évében sulyos helyzetbe jutott. A betegek száma sokszorosan megszaporodott és ezzel szemben a védekezés lehetőségei csökkentek. A *tulzsufolt* lakásokban való *otthoni* ápolás sem a beteg, sem a veszélyeztetett környezet szempontjából nem járhat kellő eredménnyel és ott a czélszerü táplálkozás, a kellő szellőztetés lehetőségei is majdnem kizártak.

A pillanat parancsoló szükséglete átmeneti intézkedéseket kiván, s ezek között a *Schreber-kertek intézménye* a legjelentősebb és már az összes kulturállamokban elterjedt. A lényege ez intézménynek, hogy magukban a városokban, valamint a *közvetlen körzetükben lévő beépitetlen telkek* aránytalanul csekély összegért bérbe adatnak, azzal a kikötéssel, hogy azon a *bérlő kertészkedni tartozik.*

A mühelyben eltöltött nap után a szabad levegőn való foglalkozás jelentékenyen ellensulyozza a gyári munka rossz hatásait, visszaállitja a szervezett ellenálló képességét az ipari ártalmakkal szemben. A szabad levegőn való rendszeres tartózkodásnak, a leghatékonyabb gyógymód a már kifejlődött betegség gyógyitásában és igy nyilvánvaló, hogy még több eredménnyel kell kecsegtetnie a baj megelőzésében.

A betegeknek öt-hat hónapon át a szabadban való tartózkodása, ha nem is éri el a klimatikus helyen végzett kura gyógyeredményét, sok esetben kiegészíti, pótolja azt. A beteg otthona közelében, hozzátartozói, foglalkozása körében marad és tud egyet-mást intézkedni ügyei érdekében. Még fokozattabb jelentőséget nyer azonban részére a családi kert, ha betegsége annyira megállapodik, hogy néhány órát dolgozni is tud, mert igy szabad idejét, főképp az éjjelt nem a tulzsufolt munkáslakásban, hanem a szabadban tölti. A családi kertek sikeres létesülésének kulcsa, hogy a szóbajövő területek a beteg munkás lakó- vagy munkahelyének közelében legyenek, hogy igy megmaradjon kapcsolata az eredeti foglalkozásával, amelytől őt eltériteni a legtöbbször nem lehet. Eltekintve attól, hogy felnőtt korban nehéz beletanulni valami uj termelési ágba, főleg a kereseti viszonyok közti nagy különbség az, ami az ipari munkást a mezőgazdasági foglalkozástól visszatartja. Az ipari munkás aránytalanul nagyobb jövedelme, egész évi elfoglaltsága és magasabb kulturigényei mellett nehezen tud már visszatérni a földmives nivójára. Ezért szükséges, hogy az eredeti hivatás megváltoztatása nélkül tegyük lehetővé a szabadban való foglalkozást a gümőkóros munkásnak.

De nemcsak a betegnek magának jelenti a relativ nagyobb gyógyitást a családi kert, hanem a veszélyeztetett környezet részére pozitiv föltételeit a baj ellen való védekezésre. Ennek az első követelménye a szabad levegőn való tartózkodásnak bőséges lehetősége. A nagyvárosok csodálatos mérvü fejlődése, a sok föl-becsülhetetlen előny mellett egy általánosao elismert kárt is okozott: eltávolitotta lakósait a természettől. Ezt a hibát kiküszöbölni törekszik a kert-város mozgalom, de amig a mai városok a higiene követelményeinek megfelelően átformálódhatnak, addig csupán egyetlen átmeneti intézkedés lehetséges: a családi kertek intézménye.

A jó táplálkozásnak lehetővé tételére is fölbecsülhetetlen jelentőséggel bir a családi kert, mert általa a sok orvosi jó tanács irott malasztból reális valósággá válik. Főzelék- és gyümölcstermesztés mellett főképp az apró állatok tartása (kecsketej, tojás) jöhet figyelembe, mint amelyek tápláló értéke jelentékenyen alátámasztja a szabad levegő jó hatásait a beteg szervezetében.

Ha valaha, ugy ma bir a termelés igazi vonzó erővel, amikor az azzal *járó munka* nem jelent sokkal több fáradságot, mint a kész czikkekért való *ácsorgás.*

Bécsi lapok hiradása szerint Károly király elrendelte, hogy a katonai gyakorló-terek nagy része, valamint vadászterületeinek egy csoportja ilyen családi kertek céljaira becsáttassanak. A hires Schmelz, valamint a Lobau igy a néptáplálkozás és testi kultura céljaira jut a szocziálisan gondolkodó uralkodó fejedelmi ténye folytán. Vajjon nem lehetne hasonló ajándékhoz juttatni Budapest nehezen küzdő lakosságát?

Nálunk a Közegészségi Tanács már a háboru előtt Liebermann Leó javaslatára beadvánnyal fordult a kormányhoz, fölhiva figyelmét a belső telepitésnek a tuberkulózis leküzdésében való nagy jelentőségére.

Az ország fővárosában megteremtett minta azután csakhamar elterjedne országszerte. A helyi viszonyok erre Budapesten nagyon kedvezőek, mert óriási területek állnak beépitetlenül — főképpen a telekspekuláció jóvoltából.

A rákosi gyakorlótér kiváló szolgálatot tenne a környező Józsefváros, Ferenczváros, Kőbánya lakosságának, a *Vérmező* az I. és II. kerület igényeit tudná ellátni. Az V. és VI. kerület az Angyalföld beépitetlen része, a VII. kerületieknek az alsórákosi rétek, a *III. kerületben a rengetek beépitetlen telken aránylag nagyon könnyen megoldható volna* az egész probléma. Megoldható volna akként, hogy nemcsak egy-két tucat protekciós embernek jelentene segitséget, hanem kihatna tizezrek és százezrek sorsára, mert azáltal, hogy a fogyasztók egy része termelőkké válna, a beérkező áru a lakosság többi részének jutna.

A dispensairenek föladata megállapitani, hogy melyik beteg milyen foglalkozásra alkalmas, mikor térhet vissza régi munkahelyére, vagy mikor követeli meg betegsége, hogy teljes idejét gyógyulásának szentelje, valamint a kórfolyamatnak a szociális viszonyokkal való mindenkori egybevetése alapján lesz megállapitható az a sok változat, amelyet a klinikai gyógyulástól, vagyis a teljes munkaképességtől a korházi elkülönitést és ápolást igénylő, fertőző állapotig a tuberkulozisnak.

A tüdőbeteggondozó-intézet győzi meg a beteget, hogy a kert közepén álló — 40—40 koronába kerülő — kis fabódéban gyógyulásának föltételei sokkal inkább megvannak, mint a naptól, levegőtől elzárt lakásban, hogy a kertjében termelt növényi és állati tápanyagokkal szemben az alkohol értéktelen és káros, hogy a higiénikus tisztasággal nemcsak környezetét, de önmagát is óvja.

A családi kert mint intézmény, rég kipróbált, bevált mindenütt, egészségi, erkölcsi és gazdasági előnyei nem szorulnak már bizonyitásra. Létesitésük alig kiván beruházásokat, anyagszükségletük minimális, nagyobbszámu tanácskozást, hosszas tervezgetést, aggódó megfontolást nem kiván, az egész ügy annyira érett, hogy csupán egy hiányzik: megvalósitás.

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

Szt.-Lukács gyógyfürdő.
Téli és nyári gyógyhely
csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimeritő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Váli Gábor
CIMTÁBLAFESTŐSZETE

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—7.

Telefonszám: 86—20.

A szent Gellért-fürdő annyi vajudás után, végre ugy látszik, mégis csak megnyilik. Értesülésünk szerint a megnyitást a szeptember hó 20-án Budapesten összeülő orvos-kongresszus alkalmából tervezik, akként, hogy a nagy számban érkező külföld vendégeket is a kongresszus tartamára már a *gyógyfürdő szállodájában* helyezik el. A kongresszus után pedig a fürdőt és szállót át fogják adni rendeltetésének. Egyébként javában folynak a világitási próbák. Annyit már most megállapithatunk, hogy a pazar világitás mellett a fürdő-épület belső müvészi részletei rendkivül jól érvényesülnek. A fürdő egyes részeit egyébként bizonyos egymásutánban kivánják üzembe helyezni; szeptember végén első sorban a nagy medence-fürdők és a földszinti kabin-fürdők kerülnek használatba; ezt követi a Zander-helyiségek és elektromasszázs üzembe helyezése; végül az emeleti kabin-fürdők csoportja és melegvizgyógintézet jön sorra.

Timon Ákos dr. egyetemi tanár Tátrafüreden nyaralt huzamosabb ideig, de már visszatért Budára.

Pompéry Elemér min. tanácsos, a szabadalmi hivatal elnöke, a kelenfölei népsegitő szövetség elnöke, akit mint őrnagyot osztottak be szolgálatra Bécsbe a hadügyminiszteriumba, ahol a magyar ipari érdekek hathatós pártfogója, — rövid szabadságot töltött Bozsokon levő családi birtokán, ott nyaraló családja körében.

Gertrud királyné sirját találta meg dr. *Gerecze* Péter főreáliskolai tanár, aki néhány év óta a *pilisszentkereszti* cisztercita apátsági templom és kolostor romjainak feltárásával foglalkozik. Eddig már feltárta a templom alapzatát és épitészeti maradványai azt mutatják, hogy e templom a *legkiválóbb* Árpádkori templomok közé tartozott. Átélte a tatárjárás és török pusztitás korszakát s csak jóval később a mohácsi vész után pusztult el végképen. Értékesebb köveiből többet a Nemzeti Muzeumban őriznek. A templom és kolostor területén százados fák nőttek s később oly sürü bozót, hogy a helyre is alig lehetett reá ismerni. Ma már a templom körvonalai fel vannak tárva s az összes romok kiásása erősen folyik. Az előkerült részletek közül nevezetes a sok márvány oszlop töredék, amelyek arra mutatnak, hogy valami nevezetes siremlék, — talán az itt eltemetett Gertrud királynénak II. Endre meggyilkolt nejének siremléke — lehetett. II. Endréről tudjuk, hogy ő többször ellátogatott ide neje sirjához. A páterek évkönyvei szerint itt van eltemetve a „Pálos"-rend alapitója, a boldogemlékü *Özséb* is — ki a pilisi barlangokban szétszórtan élő remetéket 1260-ban összegyüjtötte, szabályzattal látta el s megalapitotta az egyetlen magyar „Pálos" szerzetet.

Hennyey Vilmos dr. postafőigazgató a mult héten tért vissza családjával Rajecz-Teplici fürdőről, ahol öt hétig nyaralt.

Juhász Andor dr. törvényszéki elnök rövid szabadságáról visszatért.

Megakadt a budai zsidó hitközség épitkezése is a háboru miatt, pedig annak pénzügyi része is el van intézve. A Magyar Kereskedelmi Hitelbank 800,000 koronás kölcsönt bocsát a hitközség rendelkezésére, ami lehetővé teszi majd az évek óta huzodó templomépités mielőbbi megkezdését. — Most ujabban a város épités irányadó körei a Krisztina-körut és Vérmező-utca sarkán levő telket szinház céljaira óhajtják felhasználni, mert ha a nézőteret a hegybe épitik, akkor minden hely lépcső nélkül is elérhető.

Dr. Ripka Ferenc, a gázgyár vezérigazgatója, e hét folyamán megszakitja fonyódi nyaralását és hivatalos ügyei elintézésére néhány napot a fővárosban tölt.

Biber Gyula MÁV. igazgató e napokban tért vissza szabadságáról.

Az elsö balletmesternő, mint a rég elmult idők emléke, diadalmas szinházi esték hősnője, itt él Budán, a Csend-utcában, csendesen elfeledve. Az első női magyar balletmester *Perrey Perron* Jánosné volt. 1835-ben született Pesten és már hét éves korában a német szinház balletiskolájába járt. Leányneve *Schmidt* Guszti. Előbb a német szinházaknál táncolt. de 1850-től kezdve a Nemzeti Szinház szerződtette. Együtt táncolt az akkor nagyhirü Saári Fáni, Kurz Antónia, Aranyvári Emilia és Rotter Irmával. A balletmester pedig Perrey Perron János volt, egy francia emigráns fia, aki Pesten beállott a világhirü Vester Sándor táncos truppjába és végig táncolta a világot. Az angolokat is elragadta hiressé vált verbunkos tánca. Viktória királyné is megtapsolta. Ennek a neje lett Schmidt Guszti és sok szép sikerben volt részük. Nagy szerepe volt az *Ilka* operában s ezt végig nézte *a király és a királyné* is. Az akkor divatos darabok öt felvonásos tánc-operák voltak, amiket *Perreyné végig táncolt és végig énekelt.* A nemzetiből a *Budai* Népszinházhoz szerződtették, ahol egy éven át adták az *Ördög pilluláit.* Aztán megbukott ez a budai szinház és a táncos házaspár vidékre ment, mig végre a férj 1870-ben meghalt Debrecenben. Ekkor szerződtették Perrey-Perron Jánosnét a kolozsvári szinházhoz balletmesternőnek, de egy év mulva Pestre jött ismét és sok hányattatás után itt tánc- és illemiskolát nyitott. Most visszavonultan a fiánál él az egykor ünnepelt müvésznő.

Perczel Béla, a pénzügyministerium tanácsosa, egy hét óta szabadságon van.

Sugó vagy rendező? ez a nyilt kérdés a budai szinházügy történetében. Mert legősibb nyoma a budai szinházi életnek az a kőtábla, mely Óbudán látható. — Eddig ugyanis csak *valószinü* volt, hogy a rómaiak szinjátszó művészei a pannoniai Aquinkumba is eljutottak és itt is hajlékot épitettek. Ma már *holt bizonyos,* hogy nemcsak éltek e helyen, hanem külön *céhet* is alkottak egy saját külön génius védelme alatt. Az óbudai ócska Proviant-épület falaiba egy kőlap van befalazva, amely mindezt bizonyitja hitelesen és csak az a kétes, hogy az ott megnevezett *monitor* (szólito) mi lehetett: — rendező vagy sugó?

Zubriczky József dr. min. tanácsos, a közmunkák tanácsának kiváló tisztviselője, megkapta a spanyol betegséget, mely ágyba döntötte. E napokben ismét elfoglalta helyét a hivatalban.

A Staar filmgyár épitkezésről legutóbbi számunkban közölt hir kiegészitéseül most arról értesülünk, hogy a filmgyár ott vegyészeti laboratóriumot, diszlettárt, istállókat és fölvételi termeket épit a Szakáll-féle villa mellett, mintegy 2000 négyszögölnyi területen.

Báthory Károly, a kelenföldi takarékpénztár vezérigazgatója, hivatalos elfoglaltsága miatt csak részletekben élvezi szabadságát *Pilisen,* a *Gubányi* család birtokán.

A magyarositás nehéz és hálátlan, de nemes munkáját, a magyar lélekszív- és ésszé formálást csodálatosképen éppen a haza szivében: Buda környékén nem látjuk meg. A nagyszámban lévő németajku községek marják a magyar ember képét, sértik a fülét, szurkálják a szivét. Hivatalos uton csak frázisokat ropogtatnak — módot azonban a kivitelre nem adnak. Egy pár lelkes ember tesz itt-ott kisérletet a szent cél érdekében. Egy ilyen kis, szeretettel ápolt rügynek kifakadásáról adunk itt hirt: A pomázi „Ottokár Hadileányárvaház" javára *Benes* Ida solymári áll. el. iskolai tanitónő szépen sikerült szinielőadást rendezett az iskola növendékeivel. Az idegenajku tanulók betanitására szünidejét áldozta fel. Hűséges munkatársa volt a rendezésben *Straub* Böske áll. tanitónő. Az előadásnak kettős célja volt: szolgálni a magyarositás ügyét a főváros környékének egyik leghamisitatlanabb sváb falujában, másfelől juttatni valamit a hadiárvák segitésére. A magyarositás munkájának egyik hathatós eszköze az iskolai nyilvános előadások rendezése s elismeréssel kell adózni a derék tanitónők vállalkozásáért. Az előadás jövedelme 744 korona volt.

Gyász. *Bakos* János miniszteri tanácsos, a fővárosi közmunkák tanácsa müszaki osztályának főnöke, kedden 69 éves korában Budapesten meghalt. A közmunkák tanácsában a nagykörut kiépitésében, a Gellérthegy rendezésében és a Belváros szabályozásában nagy és értékes müködést fejtett ki. A királyi vár kiépitésének bizottságában is résztvett. Alkotóerejü munkálkodásának elismeréséül a Lipót-rendet kapta a királytól. A közmunkák tanácsa gondoskodik eltemettetéséről e hónap 23-án.

A budai szinkör műsora; Egész héten minden este *Tul a nagy Krivánon.* Szombat d. u. *Székely Ilona,* a *rigai opera tagja* és Bejczy György felléptével: *Tosca.* Vasárnap d. u. *Tul a nagy Krivánon.*

Az állatkerti nagy tavon a vizi madarak most is szaporodnak, az idén főképpen a vadkacsák fészkeltek sürün, sajátságos módon a kigyóház zsupfedeles tetején, amelynek cölöpei a vizben állanak. Ha azután a kis kacsák megpelyhesednek, anyjuk belöki őket nagy ravaszul a vizbe, ahol kénytelenek megtanulni uszni. A gólyák állandóan rakják fészkeiket, sajnos, családjuk nincs. A sasok egyáltalán nem szaporodnak. A kazuár lerakott két jókora nagy tojást, de nem volt hajlandó azokat kikölteni. Az állatkert igazgatósága ugy büntette meg a kötelességéről megfeledkezett anyát, hogy a tojásokat a költőgépbe helyezte el. Egy kis kétpupu teve is született. Most tanitják kecsesen járni az udvarban, mert ha megokosodik, budai gyerekek ülnek majd 10 fillérért a hátán. Mert először jönnek a budaiak.

KIADÓ

butorozva

3—4 szobás lakás kastélyban, a budai villanegyedben — telefonnal, villamos világitással, autogarázzsal, — villamos vasut közvetlen közelében d. u. 2—3 óra között I, Bors-u. 24. I/2., a szerkesztőségben.

Részletek

Olvasóink

szives figyelmébe ajánljuk, hogy egyszerübb és biztosabb pénzkezelés céljából az előfizetési dijak és mindennemü pénzküldemények az Egyesült Budapesti Fővárosi Tk.-pénztár **FEHÉRVÁRI** uti osztályába küldendők az

Attila nyomda R-t.

vagy

a **Budai Napló**

folyószámlájára.

Társulnék

olyan reális vállalathoz 15—20 ezer koronával, mely megélhetést biztosit. Üzleti ügyekben jártas nőnek való foglalkozás előnyben részesül. Ajánlatok a lap kiadóhivatalába: I., Bors-utca 24. szám.

LIBÁL ANDOR OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Skultéthy Ferencz

kárpitos ▭ II., Fő-utca 57

megbizható régi mester.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.

1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.

A KRISTÁLY-FORRÁS ÁSVÁNYVIZ

Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Ővszer fertőző betegségek ellen. ▭ ▭ ▭ ▭ ▭

Iparosérdek

Az iparos-tanonc iskolák eddig vasárnap tartották tanoncképző tanfolyamaikat. Tekintettel arra, hogy ezek a vasárnapi tanfolyamok pedagógiai szempontból nem voltak kielégitők, amennyiben a nebulók nem szivesen áldozták fel a hét egyetlen szabad napját a tudományok kedvéért — mozgalom indult meg az iránt, hogy a tanfolyamok alkalmasabb időben, *hétköznapon* tartassanak meg. Elvégre nem is helyes, sem a fentebb emlitett pedagógiai érdekből, sem a serdülő fiatalság egészségügye és testi fejlődése szempontjából a vasárnapot is munkanappá degradálni. Legyen ez a nap az általános pihenés és hasznos szórakozások napja; a vasárnapi munkán ugy sincs az eddigi tapasztalatok szerint áldás. Értesülésünk szerint az egyes ipari érdekeltségek részéről mozgalom indult meg abban az irányban, hogy ugy ebben, valamint az ipari oktatást illető egyéb fontos kérdésekben is a *főváros még szeptember havában ankétet hivjon össze*, amelyen az ipari oktatás egész rendszere a gyakorlati és pedagógus szakférfiakkal együttesen megbeszélnék. E tanácskozáson kellene annak az egységes programmnak kialakulnia, amelyen a mi többé-kevésbbé rendezetlen, vagy legalább is nem egységes ipari oktatásunk felépitendő. A budai iparos körök legközelebb szintén állást foglalnak ebben a kérdésben.

A céhládák sok érdekes adatot rejtegetnek és mindegyike vonatkozásban áll a *budai* céhek életével. Igy a budapesti *bádogos és szerelő* ipartestület tulajdonában levő, érdekesen szép céhláda egyik okmánya szerint 1798-ban *Preiszler* Antaltól 400 forintért megvette a bádogosműhelyt *Limburg* József mester Óbudán, még pedig *Sarlay* József városi tisztviselő jelenlétében.

Közgazdaság

A Magyar Bank- és Kereskedelmi R-t., mely oly erős kézzel nyult bele Buda gazdasági életébe, természeti kincseinek feltárása s azok méltó kihasználása révén egyike azoknak az intézeteknek, amelyet az energikus vezetés a fejlődés nagy fokára segitett és amely a rangsorban az elsők közé küzdötte fel magát az utóbbi néhány esztendőben. E hó 17-én, szombaton tartott ülésében elhatározta, hogy *szeptember 2-ára* rendkivüli közgyülést hiv egybe, melynek javaslatot fog tenni az intézet jelenlegi 100 millió koronás alaptőkéjének *140 millió koronára* való felemelésére. E javaslat értelmében az igazgatóság az ujonnan kibocsátandó összes 100.000 részvényre 5 : 2 arányban a részvényeseknek elővételi jogot fog biztositani, a még megállapitandó kibocsátási feltételek szerint. — Abban a harcban, mely Ausztria és Magyarország közt folyik gazdasági téren, s melyből Magyarország került ki győztesen eddig, amennyiben háborus vagyonosodása nagyobb, mint Ausztriáé, ebben kiváló szerepe van a Magyar Bank vezetőségének, amely saját részvényesein keresztül, nagy tőkeerővel gyarapitotta közgazdaságunkat, a budai részen tett nagyszabásu beruházásai értékes kapcsolatot teremtett számára a Keleten és érdekeltségét uj vállalkozásokkal, affiliációkkal nagy arányban kiterjesztette. Ez teszi megokolttá a negyven milliós tőkeszaporitást.

Zerkovitz Emilnek, az Austro-Americana tengerhajózási részvénytársaság magyarországi igazgatójának, a közélet terén szerzett érdemeiért a Ferenc József-rend tiszti keresztjét adományozta a király.

Uj állatértékesitő r.-t. Az *O. M. G. E.*, a *Magyar mezőgazdák szövetkezete*, az Országos központi hitelszövetkezet és a Magyar élelmiszerszállitó r.-t. 2 millió K alaptőkével uj vállalatot alapitottak *Magyar állatértékesitő r.-t.* cég alatt. Célja az uj vállalatnak hizó-, gazdasági- és haszonállatok adásvétele és közvetitése és állathizlalás.

Szántó Jenő, a Magyar Bank cégvezetője, aki azelőtt a bank fehérvári-uti fiókjának volt a főnöke, befejezte karlsbadi kuráját és hazaérkezett.

Magyar épitőipari bank r.-t. cég alatt Budapesten uj intézet alakult, amely átveszi a *Magyar ipar- és munkabank r.-t.* üzleteit. A részvénytőke egyelőre 1 millió korona, amelyet legközelebb 5 millióra emel fel. Az intézet feladata lesz a rendes bank és takarékpénztári üzleten kivül főleg az épitési szakmában érdekeltek anyag-, munka- és hiteligényeinek kielégitése.

Schubert Sándor, a III. kerület egyik vezérembere most igazolta be tulajdonképen, hogy mindenképen rászolgált arra a szerepre, melyet kerületében hosszu éveken át betöltött. De magasan tulemelkedve a kerületi szük kereten, a közgazdaság terén bizonyitotta be kiváló képességét és üzleti nagy látóköre, szaktudása révén a vezető férfiak első sorába küzdötte föl magát. Maga is vagyonra tett szert, ez szaporitotta irigyei és ellenségei számát, de enélkül nincs ember, aki ott küzd a nagy nyilvánosság előtt, olyan porondon, mint a mi gazdasági életünk. Az ő vezetése alatt lett nagygyá a „*Cutis*“ mészárostermékeket értékesitő részvénytársaság, valamint a Mészárosok Bőrgyára részvénytársaság, melyek most a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbank közreműködésével eddigi egy-egy millió koronányi alaptőkéjüket két-két millióra emelték fel. Az uj kibocsájtásu részvények jelentékeny részét a Leszámitolóbank vette át. — A „*Cutis*“ tervbe vette a mészáros ipar mindennemü melléktermékeinek saját telepén való feldolgozását. A társaság elsősorban a tulajdonában lévő zágrábi csontfeldolgozó gyárat kibővitette és azt enyvgyártásra is berendezte. — A *bőrgyárnak* két telepe van: Körmöcbányán, mely cipőfelsőbőrt és Rozsnyón, mely talpbőrt állit elő. Tervbe vette a körmöcbányai gyárnak krómcserző berendezéssel való kibővitését, Rozsnyón pedig egy modern cipőgyárnak felállitását. A két társaság legutóbb megtartott közgyülésén uj igazgatósági tagokat választottak be.

Gyapju- és Posztó-ipar R-t. e hó 4-éu tartotta alakuló közgyülését. Alaptőkéje *négy* millió korona. Az igazgatóság tagjai: Dr. báró Madarassy-Beck Marcell, Bun József, dr. Murányi Ernő, Stiaszni Alfréd.

Felelős szerkesztő: J. VIRAÁG BÉLA.
Telefon: 86—20 d. e. 10—11 d. u. 5—7.

Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK
BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2.
Margit rakpart 4.

Veszek
mindenféle
régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán
figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Váltsunk
állatkerti bérletjegyet!

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.

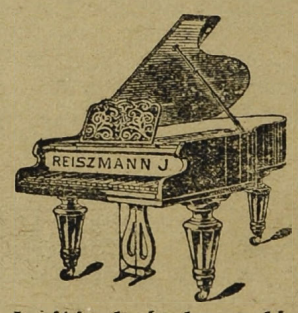

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára.
Átjátszott zongorák becserélttetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnék.
Javitások és hangolások kezességmellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 590. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Borsutca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. szeptember 1.

Magyar karaktert

kell adni Budának . . . „azt a nemzeti vonást, melyet elővarázsolni és a városra patinaszerüen rárónni, minden vezéremberünknek első kötelessége.“

Pest sohasem lesz *külső formáiban* eredeti magyar város. Minél jobban fejlődik, mennél pompásabb, ragyogóbb lesz, mindig közelebb jut Párishoz, Berlinhez, Bécshez és épen ez az általános pompája, fénye, internationális jelleget ad neki. Nem is lehet másként. A nagy kereskedelmi házak a külföldi bevált mintákat keresik, amikor modern nagy áruházaikat épitik. A magánlakásoknak szánt bérházak is lehetőleg olcsón épülnek és a főkérdés a belső berendezés, nem pedig a külsőnek nemzeti jelleget adó költséges kialakitása. A ritkább középület pedig elvész a háztengerben és nem képes megadni a külön jelleget a városnak.

Magyar karaktert Budapestnek *egyedül csak Buda adhat.* A sikságon épült Pest csak apró részletekben látható, mig a dombokon-hegyeken épülő Buda egységes hatást kelt Pest felől. Ezt a távlati képet kell kihasználni, hogy *nemzeti magyar karaktert* adjunk a magyar fővárosnak.

Ma még lehetséges.

A kezdetet megadta a Halászbástya, mely a hunmondákra emlékeztet, a honfoglalás eposzának borongó emlékeit keltegeti a magyarban, — különös érzéket fakaszt az idegenben. Magát a királyi palotát is ezzel kellett volna összhangba hozni, ámbár ugy is ahogy van, különleges. De a Halászbástyát folytatni kell, ha nem is a meglévő arányokban, de ezzel egyöntetüen, végig a várhegy körül egészen a bécsi kapuig. A Nándor-bástya önként kinálkozik a karakterisztikusan magyar kiépitésre, és a mi zseniális magyar épitészeink az első pályázatnál remekül megoldják majd a kérdést.

A Dunához levezető részét a Halászbástyának, már költségesen, impozánsan kell kiépiteni, mert ez lesz Buda, mondhatnám a világ legcsodálatosabb épitési remeke. A vár pestfelőli látképét befejezi majd az Erzsébet szoborral járó rendezés, mely, ha szerencsés megoldást nyer, magyar motivumokkal hidalhatja át a királyi palota és a Halászbástya közötti hézagot.

Szerencsés körülmény az, hogy Buda most fog átépülni. A Tabán rendezése, a Viziváros szabályozása küszöbön állanak és itt tág tere nyilnék az öntudatos, magyar karakterisztikus kiépitésnek. Ez belső kép volna. Az idegenek át kerülnének Budára, hogy megnézzék a magyar nemzet ősi székét. Pompás, történelmi zamatu képeket lehet itt produkálni erős akarattal és épitészeti tudásunk teljes fölhasználásával, mellőzve minden kicsinyes protekciót és tág teret nyitva mindennek, ami ezt az irányt szolgálná.

Buda *külső képének* magyar rajzát a kiépitetlen dunapart van hivatva befejezni. A Viziváros uj hidját már ugy kell épiteni, hogy az architektonikusan mintegy beleolvadjon a Halászbástyába. Az óbudai hidnak óriási városfejlesztő hatását nemzeti épitkezésünk és karakterünk kifejezésére kell fölhasználni. Ugyanezt szolgálná a borárostéri hid is, mely ezzel a Kelenföld magyar jellegét adná meg.

Buda *belső képét* nagy történelmi multjához méltóan befejezné a mai *bástya-sétány* stilszerü kiépitése a királyi palotától a körmöci lépcsőig, illetve a Ferdinánd kaszárnyáig. Ezt azonban már a királyi palotával egyöntetüen kell kiépiteni. A Tabán lejtőit és a Gellérthegy idenéző oldalát már ismét sajátosan, de nagy öntudatossággal és szigoruan megállapitott architektonikus tervek alapján kell ugy beépiteni, hogy a domináló részek erős nagy vonásokban magyar karaktert tükrözzenek.

A Rózsadombtól kezdve az Óbuda felett elhuzódó dombos oldalak ma még teljesen rendelkezésre állanak és igazán nem jár különös nehézséggel itt némileg visszaadni a másfélezer éves mult képét, amikor Buda vezér s utóbb az Árpádok székeltek itt. Magánosok tervszerüen engedélyezett épitkezése is teljesitheti ezt a feladatot, ha a célt szigoru programmszerüséggel kezelik az illetékes hatóságok.

Buda, a világfürdő, legyen egyuttal Buda az ősmagyar jellegü, ahol bámulattal néz majd körül a nyugati sablonokhoz szokott idegen.

*

Ezt a kérdést — Budának nemzeti jellegü rekonstrukciójának ügyét, — nem engedjük többé levenni a napirendről.

Egyenkint és személyenkint fordulunk a *budai városi bizottsági tagokhoz*, megkeressük *a neves épitészeket* és ha másirányban nem, de ebben az esetben megalkotjuk az oly nagyon hiányzó *budai blokkot*, hogy ezt a nagy horderejü, Buda jövőjét megalapozó hirét, nevét emelő mozgalmat felszinen tartsuk, megoldás elé vigyük.

Napló: Buda, aug. 31.

Megindul az omnibusz a Szénatérről a Marczibányi-térre egészen a Lövőházig, — még pedig szeptember hó első napjaiban. Próbaképen, lesz-e forgalma mint önálló vonalnak? Ezt tehát mégis kitaposta a tanácsból *Szekula* Gyula. Hálás lesz érte a polgárság. Igaz, hogy ez egyelőre még csak *igéret* és — a tapasztalás azt bizonyitja, hogy városházi igéretekre nem jó előre meginni az áldomást. — A Viziváros is megjárta ily igérettel. A legutóbbi tisztviselő választás idején, amikor alpolgármesterektől és tanácsnokoktól lefelé választott a közgyülés, csak ugy dült a sok igéret a városházából. Elég szerény és elég devot bácsik jutottak diszes helyzetekbe s amikor bejutottak, sietve levetették a szerénység nehezen viselt köpenyét. A saját egyéniségnek valami önhitt tulbecsülése lett urrá sok embernél, valami émelyitő fölényességgel beszélnek ezek az urak mindenről és mindenkivel és legtöbbje sietett megtagadni azokat is, akik a szekerét tolták. Volt, aki még a szükebb szülőföldjét is megtagadta. Ezért vérzik most a vizivárosiak orra. Valami kis kulturális igényük volt, a budai Vigadó jobb kihasználása irányában. Csekélység, — egy kézlegyintéssel el lehetett volna intézni s erre nézve jóhiszemü igéretet is kaptak a polgármestertől, de mások zátonyra juttatták az ügyet. A csökönyös önimádás zátonyára. Meg kellett mutatni, hogy tulajdonképen ki a legény — a gyöngyösi csárdában!

Falusi gondolatok cimen irja nekünk nyaralóhelyéről dr. Orova Zsigmond főv. biz. tag a következőket:

Olvasom az ujságban (egy hetes már az ujság mikor olvasom), hogy a Gyöngyös ujjáépitésére vonatkozó törvényjavaslat tárgyalása alkalmából két képviselő: Platthy meg Pető a vitába belekapcsolták a főváros rendezése, fejlesztése körül való egyik másik kérdést. Jól és okosan tették. A hungária-uti hid megépitésének sürgetésére nagyon jó alkalom volt e törvényjavaslat tárgyalása a képviselőházban. A miniszterelnök maga jelentette ki, hogy a hid megépitését a lakás-szükség enyhitése is kivánatossá teszi. Miért nem épitették eddig? Spóroltak bizonyára. Most talán a munkáskéz hiánya, meg a nyersanyag beszerzésének nehézségei képezik az akadályt. Félre az akadályokkal. A hidat meg kell épiteni, az épitkezést meg kell kezdeni. A nyersanyag biztositható, mert a hid megépitéséhez termelésünk arányához képest sok anyag nem kell. A pénzkérdés pedig nem játszhatik szerepet: ma milliók és milliárdok pusztulnak, mi ez egy hidépités költségeihez képest? Innen, ebből a kis magyar faluból gondolataim a legnagyobb magyar faluba szállnak: Budára. Rendes ott a posta, van telefon, orvos, világitás és vizvezeték, de hiányzik sok egyéb: szükségletek, miket a fővárosi ember épen olyan vágyakozással igényel, mint a postát, orvost a falusi. A háboru az ő rettenetes budgetjével megtanitott mindnyájunkat arra, hogy beruházásoknál, városi intézmények létesitésénél nem lényeges: a pénzkérdés.

Budavára különös helyzetéről, hivatásáról, fejlesztéséről külön értekezést kellene irni. Valóságos tanulmány ez és alig van rá más példa, mint a prágai *Hradsin*, mely a „Kleine Seite“ részen, az Elba tuloldalán fekve, Prágának a Budája. Sokban hasonlit is Budához kivülbelül. Toll alá tódul ez a kérdés most, amikor az *Országos levéltár* számára uj palotát épitettek a bécsi kapu mellett, ahol egy rozoga épületben mostanáig őrizték a levéltár egy részét s az állam megszerezte volt a két szomszédos házat is. Ezzel ismét kiszoritttotak a várból néhány, ott lakó családot s ha ez igy tart néhány év mulva este 9 órakor, takarodó után be lehet majd csukni a Vár rácsos kapuit, mert a hivatalos óra leteltével eltakarodik onnan az utolsó beamter, az utolsó munkás is, csak a silbak marad az őrhelyén.

Vásárcsarnok kell a III. kerületnek, mely élelmezés tekintetében mostohán van ellátva, holott természetes, olcsó éléstára lehetne Budának. A vidékről kocsin élelmet hozó falusi, aki Vörösvárról, Tökről, Pilisről jön, szivesen megtakaritaná az utat és időt, hogy bejöjjön a központi csarnokba vagy a Batthyány-térre. Egy óra ide, egy óra oda, ez a két óra embernek, lónak egyaránt terhes. Adná olcsóbban a holmiját is, ha ott valahol a Vörösvári-ut elején, a Flórián-téren vásárcsarnokot érne. A Vörösvári-utat egyenes irányban amugy is be kell hozni a Lajos-utcába, az épitendő óbudai

hidfőhöz s a kisajátitás lehetővé tenné, hogy kellő helyen telket biztositson a város egy ujabb vásárcsarnok számára. Épülhetne a Dunapartra is, ami még olcsóbbá tenné az élelmezést, mert biztositaná számára a vizi utat is.

Kelenvölgy – vagy ahogy régebben nevezték: Sárfenék jövendő sorsa ugy kivánná, hogy mielőbb az I. kerülethez csatoltassék, mintegy kiegészitő része volna az uj kelenföldi kerületnek. Postások, rendőrök, lámpagyujtogatók, akik nehéz napi munkával keresik azokat a hitvány garasokat, amikből élni nem lehet, amiket mégis meg kell keresni, — elköltöztek Pestről a közeli szomszédba, ahol már tul vannak a sorompón és valamivel olcsóbb volt a kenyér, több a levegő és csekélyebb a házbér. Budapesti nép ez, mely menekül innen, holott ideköti az élet. Egész telepek épülnek igy közvetlenül a határ mellett, de a határon tul. Igy épült föl a kelenföldi pályaudvaron tul, de már *budafoki* határban egy uj telep „am scharfen Eck“, és nevezték egymás között *sárfenék*-nek, amig hivatalosan nem kapott nevet. Most Kelenvölgy. Két oldala van ennek is mint az éremnek! A szebbik az, hogy kellemes nyaraló helye lehetne Budapestnek, ahol hüs a levegő, alig tiz percnyi sétára sincs a szép Kamaraerdő, pompás kilátást nyit Budapest panorámájára. Sötét oldala az, hogy semmije sincs. Budafok községe nem törődhet vele, utja nincs, a vize keserü, néhány lámpás pislog benne éjjel, megközeliteni nem lehet. A közmunkatanács tervén vezet ugyan oda széles nagy ut, de nincs aki megépitse. Elhagyatott árva hely ez. Annyi költséggel, mint amibe került a Károly-köruton a közuti vasut ma már használaton kivül helyezett sinhálózat, — ezt a vidéket boldoggá lehetne tenni. Ha a kelenföldi végállomástól csak 3 kilométernyire kiépitenék azon a sik területen a villamost, mint ahogy elágazik a Sósfürdőhöz az Átlósutról, — ha egyetlen kövezett ut vezetne onnan a községig, — ha nem kerülné el őket a Budafokról Budaörsre járó villamos, hanem érintené ezt a telepet, — már akkor fejlődésképes áldott hellyé válna Kelenvölgy.

Budai Krónika

LAJOS NAPJÁN emlékezünk rá..., 1849 tavaszán borongó tekintettel, karcsu magas ember járta a budai hegyeket. Katona köpenyege hanyagul volt a vállára vetve, kardja megcsörrent a köves utakon. Mögötte vezérkari tisztek egy csoportja jött. Némán, csendesen, folyton figyelve az előlmenőt. Alkalmas helyet kerestek az ostromágyuk felállitásához. Budavár ostromához készültek. Estig tartott a barangolás. Elől járt *Görgey* Arthur, a tábornok, mögötte vezérkara. Nem szeretett tanácskozni, szótalan volt, mogorva. Szeme haragosan lobbant, amikor átnézett Pestre. És megállt gyakran, mint aki önmagával beszél. Tisztes távolban mindannyiszor megállt a vezérkar is és szemmértékkel becsülték a távolságot, keresték a fedezetet. Azután mentek tovább a vezér után. Korán esteledett és végül tavaszi ködbe veszett az egész táj. Már nem látszott a budai vár sem. Innen már az ágyugolyó sem érte. Görgey azonban csak ment tovább, mindig tovább, és azon gondolkodott, hogyan kellene — lapott inditani *Kossuth ellen*. Ez a gondolat, ez a gyülölet volt — a szabadságharc veszte.

BUDÁRÓL ÉS PESTRŐL irott könyvében sok érdekes adatot sorol fel dr. Lechner Jenő tanár s a budai részre vonatkozók közül fölemlitjük az alábbi közérdekueket:

Oven név alatt az Árpádok idején nemcsak a mai Óbudát — de Pestet is értették. A két városnak egy neve volt. — Zsigmond alatt Buda és Pest 4000 arany forint adót fizetett, holott Gömör- és Abauj megyék csak 3020 forintot — Óbuda jótevője Erzsébet anyakirályné volt és Nagy Lajos idején épittette a klariszák gyönyörü templomát, ahol el is temették. — Nagy Lajos a pálosok rendjének emelt kolostort a szép Juhászné mellett. — Sasadot Mátyás király csatolta Budához. — A most átalakitott királyi palotát Mária Terézia alatt *Grassalkovich* Antal gróf kezdeményezésére 1745-ben kezdték épiteni Hildebrand főmérnök tervei szerint és 1771-ben fejezték be. — A pesti vizvezetéket 1868—73-ig *Lindley* angol mérnök épitette. — A *Sárosfürdő* helyén *Alhéviz* falu állott a XV-ik században. — A budai nyári szinház 1842-ben épült. — A Zugliget eredeti neve *Sauvin*kel volt. — 1854-ben Budán 100, Pesten 200 fiaker volt. — A szent Margit-sziget neve a török uralom idején *Kiz-Adászi* (leánysziget) volt. — Közlágitás Budán 1777, Pesten 1796 óta van. — A várhegyi gőzsikló 1868-ban, a svábhegyi fogaskerekü vasut 1872-ben épült.

ÖREG HIBA, hogy minden ős-történeti kutatónk a szláv *pecz* (kemence) és a német *Ofen* (kemencze) után indul, amikor *Buda* ősi nevét igyekszik megállapitani, holott van erre ős-magyar, illetve ős-*avar* szó is, mely talán jobban megmagyarázza ezt a szót és elfogadható jelentőséget ad neki. Mert szép, hogy *Oven* esetleg *Ofen*, szép a *pecz*-ből lett Pest is, de *miért kemence?* Puszta véletlen, hogy ezek a szavak igy találkoznak, de nincs magyarázata, hogy miért kemence? Viszont *avar* nyelven az olyan kősziklát, mely a vizből emelkedett ki, *pest*-nek mondották s ezt megmagyarázza a Gellérthegy, — az Ofen szó pedig származhat az *őskelta* „isten“ szóból, melyet *Aufan*-nak ejtett a kelta nép. Ennek állhatott itt a főoltára, talán épen a Gellért hegyen. Ebben az irányban is tanulmányozni kellene alaposan a kérdést, hogy tiszta képet kapjunk Buda nevének eredetéről.

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—7.

Telefonszám: 86—20.

Lajos napján. A Zugliget árnyas fái alatt, hatalmas kőtalapzaton áll Kossuth Lajos mellszobra; az egyetlen Kossuth-szobor Budapesten. Öntudatos, nagyarányu, erős vonásokban megalkotott szobor. Szinte él. Ez a nap az ő ünnepe. Sokan keresik őt, de nem találják. Talán nem is akarják megtalálni. Van, aki azt mondja: — oda akarok menni! De nem jön. És jobb, ha nem jönnek. Ez a szobor megtisztult már minden salaktól. Ez ma már eszmény. Felette áll a röghöz kötött harcon. mint ahogy nem hallatszik fel hozzá a városból sem az ünneplés mámoritó zaja. sem az irigy káromlás. Jó helyre tették, akik ide felhozták a hegyre. Előtte az egész ország, az áldott alföld. Harangok kongása, népek rivallgása itt fönt csendes zsongássá válik. Eddig rendben van, de ezután jön a nagy kérdőjel. Az egész szoborügy egy kissé misztikus. Valami különös körülmények között létesült titokzatosan és talán ma sincs még átadva a nyilvánosságnak annak rendje és módja szerint. Kikből áll az a szoborbizottság, a melynek egyetlen egy tagja sem tartotta érdemesnek, hogy azt a tabáni jelszóvá lett „egy szál virágot“ letegye a szobor talapzatára.

Igazságosztás. A konjunkturalesők és árfelcsigázók Budán is állandó s bőséges szüretjüket tartják. Végignéztük a kapitányságokat, hogy a háboru ötödik évében az egyes kerületeknek milyen a közrendészeti képe és hogy lesz megvédve a közönség érdeke.

Az élelmiszerek és közszükségleti cikkekkel való csalás, árdrágitás és egyéb manipuláció nagy sztatisztikáját láttuk az I. kerületben. *Berkes* kapitány, ezeknek az ügyeknek avatott, erőskezü büntetőbirója menti meg a társadalmat az uzsorás és vért szipolyozó elemektől. Igy *Halas* Péterné szentgyenesi falusi asszonyt, mert a vaj kilóját 10 korona helyett 40 koronáért árulta — 10 napi elzárásra és 500 korona pénzbüntetésre nem fizetés esetén ujabb 25 napi elzárásra; *Fritz* Jánosné budaörsi vasuti bakter feleségét, aki a tej literjét 2 koronáért árulta 10 napi elzárásra és 200 korona pénzbüntetésre és kilenc vevőjét ugyancsak 20—20 korona pénzbüntetésre itélte. Egy Gellérthegy u., Lágymányos u., Hadnagy u., Alagut u., Hadnagy u., Kereszt u. vendéglőst, mert az étlapon polgári teritéket, illetve hus feltételes főzeléket nem tüntettett fel: 200—300 kor. pénzbüntetésre lettek itélve. *Ribi* Jánosné tordasi napszámosnő a tej literjét 3 koronájával, egy tojást 1 koronáért adta el, ezért 10 napi elzárást és 200 korona pénzbüntetést kapott. *Lissaer* Miklós, a Grossman Jenő fanagykereskedő cég raktárnoka tüzifa drágitás miatt 8 napi elzárásra és 200 korona pénzbüntetésre lett itélve. — A II. kerületben *Török* Miklós rendőrtanácsossal beszéltünk. A kihágások ebben a kerületben nem oly tulságos nagyok, de másnemü ügyek oly nagy forgalmat csinálnak és oly kevés a tisztviselő, hogy a meglévők alig birják. Itt a közönség az iparosok ellen tesz panaszokat árdrágitás miatt, de sok esetben indokolatlan a panasz, az eljárást beszüntették. — A III. kerületben a gyümölcs drágitások dominálnak. Naponta 10—15 feljelentés érkezik, ngy a helybeliek, mint a falukról bejött svábasszonyok ellen. *Bukovinszky* Béla a kihágási ügyek jelenlegi helyettes intézője szerint a gyümölcs drágitásért csak pénzbüntetést szabnak ki, de a nem luxus élelmicikkek pl. a főzelék árdrágitását már szigorubban büntetik. Nem régen volt a gyufa-razzia, amikor majd az összes gyufát árusitók a drágitásuk arányában lettek elitélve.

Még egy mágnás költözik a Várba. Gróf *Keglevich* György a bécsi kapu téren a napokban vett meg egy házat, mit modern, hatalmas palotává épittet át.

Ünnepe van a Budai Jótékony Nőegyesületnek. Társadalmi sikerekben gazdag tevékenységének 100 éves jubileumát üli. Az Egyesület müködése különösen a már 1829-ben alapitott és 1832. év óta fenntartott várbeli ovódára irányult, mely a tanügyi és egészségügyi szempontoknak megfelel; *Bornhauser* Anna óvónő mintaszerü vezetése alatt áll. Budapest székesfőváros, méltányolva a kisdedóvás terén kifejtett hasznos müködést, hazánk e legrégibb ovódájának fenntartásához a mult évben is 2000 koronával járult. Az egyesület óvódája a körzetében lakók részére teljesen ingyen rendelkezésre áll. A gyermekek száma 60—70 között változott. Örömmel kell megemlékeznünk, irja az Egyesület nagy gonddal megszerkesztett jelentésében, hogy az I. kerületi gyermek felruházó bizottság 16 gyermeket ruházattal látott el. Hálás köszönetét nyilvánitja az egyesület Badál Ede kerületi előljáró és dr. Keömley Nándor iskolaszéki elnök uraknak, kik szegénysorsu óvódásainkat a téli időjárás viszontagságaitól megóvták. A mult év folyamán az egyesület ápoldát tartott fenn, ahol átlag 16 elagott munkaképtelen nő nyert ellátást. Pénzbeli és természetbeni adományokkal özv. őrgróf Pallavicini Edéné, özv. Emmer Kornélné, özv. Herald Ferencné, özv. Országh Sándorné, özv. Párnitczky Edéné és Schumy Rezsőné urnők járultak hozzá. A főváros Duna-jobbparti részében lakó szegények segélyezésére az egyesület 4738 korona 20 fillért forditott. Az egyesület az értelmiségi és önálló iparos osztályhoz tartozó szegény elagott, munkaképtelen nőket állandó jellegü évi 120 korona segélyben részesitett, amely egyenlő havi részletekben postautalványnyal küldetik a segélyzetteknek. A segélyzettek ellenőrzését Baitrock Józsefné, özv. Érczhegyi Ferenczné, Knotz Ágostonné és Schönreither Irén választmányi tagok gyakorolják. Az egyesületi vagyona 3 ingatlan és 226,322 kor. 74 filler készpénz, özv. őrgróf Pallavicini Edénné 10,000 K alapitványt tett. A szeretettel teljes odaadó müködés élén özv. őrgróf *Pallavicini* Edéné elnök és *Kummer* Rezső dr. titkár áll.

Olvasóink

szives figyelmébe ajánljuk ujból, hogy **julius hó 1-én** lejárt minden előfizetés s igy tisztelettel kérjük annak megujitását.

A Jó Pásztor, a veszendőbe menő báránykák, az erkölcsileg insolvens leányok megmentője Óbudán gyakorolja a nemzet, a társadalom és az egyénre is jótékony hatásu tevékenységét. Háromszáz évvel ezelőtt Eudes János, francia missionárius, fenséges prédikációkkal téritette meg a romlott lányokat. Módot kellett azonban keresni, hogy ezek a jóutratértek igy is maradjanak. Ennek érdekében Páris mellett, Angels városkában alapitották az első Jó Pásztor rendházat apácák felügyelete alatt. Magyarországon az egyetlen ilyen, nem javitó, hanem önkéntes menhely az óbudai, San-Marco hercegnő, született Nákó Mileva grófnő alapitotta 1892-ben. Szabály szerint 14-től 20 éves korig, tehát a nemi fejlődés legveszedelmesebb korában veszik fel ide a romlott leányokat, akik vagy önszántukból, vagy szüleik, néha a hatóságok kérésére jutnak az intézetbe. A protekció itt a — könnyelmüség. Az idekerültek 3 évig maradnak a Jó Pásztor házában kézimunkával, egyházi ruhák készitésével, férfi és női fehérnemük varrásával, kerti munkával, gyönyörű himzések előállitásával töltve idejüket. A tisztelendő nővérek tapasztalata szerint, mihelyt megszokják a munkát az idekerült leányok, már nem lesznek visszaesők. Sőt sok van a kikerültek között, aki férjhez megy és évente nagy hálával és köszönettel látogatja meg gyermekeivel is az intézetet. Van, aki saját akaratából — vagy a világi életet megutálva, vagy félve a reá váró uj veszedelmektől, tovább itt marad, némelyik örökre. Ezek külön kis pavillonban — 30-an vannak jelenleg — vannak elhelyezve, Magdolna nővér a nevük és hasznos mnnkával, ájtatos imádkozással élik le idejüket. Az előzőek száma 130; két mesternő — tisztelendő nővér felügyel reájuk, türelemmel, szeretettel, a jóra buzditás minden nemes eszközével segitve az „eltévedt báránykákat". Ezeknek a lelki betegeknek 50%-a meggyógyul itt s visszaadódik az erkölcsös világi életnek. A leányok az intézetből nem jöhetnek ki, belül van egy gyönyörü nagy park, ahol sétálhatnak. Van még egy nagyon szép kis bazilika-templomuk, amit a „jó hercegnő" (San-Marcó) zsebpénzéből épitett. — Alatta kripta van oda temetteti majd magát a jelenleg 88 éves jótevő. Sok leánnyka a világi életből származó tüdőbetegséggel van itt — teljesen elkülönözve, egészségügyileg mintaszerü pavillonokban. Az egész rendház 200 személyből áll és a roppant egyszerü élet mellett nagy tisztaság, rend, fegyelmezettség van. Klauzula van, látogatók azonban alig jönnek, legfeljebb vásárlás céljából. Az intézet sehonnan sem kap anyagi segitséget, teljesen saját maga tartja fenn magát a készitett munkákból. Az élén *Deck* Antónia főnöknő áll 40 apáca-nővérrel szorgos, sohasem lankadó munkálkodással, sok szeretettel, melegséggel az elesettek iránt. Azonban jótékony adományt alig kapnak s a jószivü, szegénysorsu óbudaiak juttatnak néha egy-egy üveg paradicsomot és egyebet az intézetnek. A fenntartás óriási nehézségei hatalmasan nyomják e kiváló intézményt. A legkisebb adományt is szivesen fogadná akár közvetlenül: Jó Pásztor Háza, Óbuda, vagy a mi közvetitésünkkel.

Magániskola lesz a Naphegyen, Tigris-u. 41 alatt, *Nemes* Aurél igazgatása mellett.

Barak iskola épül a Tárnok utca és a Szent-Háromság tér sarkán 4 tanteremmel, mely szeptember folyamán már meg is nyilik.

Töprengés. Lapunk egyik kedves olvasója *G. J.* cipőhivatali ellenőr irja az alábbi levelet:

Tisztelt szerkesztő ur!

Vasárnap, sokadmagammal a b. lapjában oly szinesen és valószinüen megmagyarázott Ak-ink-be, illetve Aquincumba igyekeztem. Természetesen a villamossá lett szent-endrei vicinálison. Kifelé csak megjártuk, illetve álltuk, préseltük, lépcsőztük az utat. Ez a csak a zsebével, pénzeszsákjával törődő társaság a megnövekedett forgalom dacára csak annyi kocsit kapcsol egy-egy vonathoz, mint régen és ezzel rákényszeriti a közönséget, hogy ütközőn, lépcsőkön egymás hátán lógva mehessen „üdülni". De ami visszafelé volt, az a legcsunyább botrány, nyilvános pénzkiemelés a közönség tárcájából, undoritó közöny, vagy vétkes manipuláció volt. Megengedték váltani a jegyet, a vilamosra természetesen nem fértek fel valamennyien az utasok, ezek a pénztárnál visszakövetelték a pénzüket. De nem kapták meg, a jegygyel a zsebükben mehettek gyalog. Hát kérdem, lehetséges ez? Ilyesmi iránt semmiféle hatóság nem érdeklődik?

A háborus forgalom nagyobb teret és teljesitő képességet kiván a kelenföldi pályaudvartól is és ezért a kibővitési munkálatok most erősen folynak.

Az anyák szivéhez szólok, a harctéren országunk boldog jövőéért harcoló minden apa nevében. Az ő gyenge vállaikra nehezedik már ötödik esztendeje a gyermeknevelésnek erősebb vállakat is próbára tevő mázsás nagy sulya. Ezt a nyomasztó sulyt akarnám könnyebbé tenni az által, hogy arra kérem az apákat is helyettesitő anyákat, most szeptember elsején, hogy ne irassák be a négy középiskolát végzett fiaikat a felsőbb osztályokba, ha nem nagyon tehetségesek. Adják őket oda ipari pályákra, mert ezé a jövő.

Bokros Béla.

Szövőgyárat épit a katonaság a katonai ruhatár mellett, a mostani textilgyár folytatásában. A 8000 négyzetölnyi területen történő épitkezés közel 10 millió koronába kerül.

Széljegyzet. Egy rövid rendőrségi hir jelentette, hogy Óbudán Tomasek István cukrász, amikor az udvarába leszakadt telefonhuzalt — mely a villamos drótjával érintkezett — utjából el akarta háritani, az elektromos áram megütötte, meghempergette, elégette. A segitségére sietö házmester és egy alkalmazottja ugyanigy járt. — Ez a kis eset látványossággá lett Óbudán. Óriási tömeg gyült egybe, szenzációéhes szemmel és nagy neveletlenséggel élvezve a kinokban vergődő emberek tehetetlenségét. A mentőknek és a papnak ökölle kellett utat törniök a különben nem nagyon sulyosan sebesültekhez és itt-ott durvaságokat is elhallgatniok, hogy hogy merik megzavarni az eldurvult lelkek és embertelen szivek ingyen gyönyörét. S hogy a komédia teljes legyen, egy villamos ellenőr tizenkilenc oldalas jegyzőkönyvet vett fel, hogy a társaságot nem terheli felelősség. A telefondrótok pedig egész este és éjjel a Lajos-utcában szerte hevertek, emberek bukdácsoltak benne és ficamitották ki kezüket, lábukat miattuk.

Az Állatkert igazgatósága kéri a budai közönséget, hogy az állatok részére vadgesztenyét gyüjtsön mindenki, akinek módjában van. A szedési és szállitási költségeket megtéri az Állatkert igazgatósága és kivánatra értesitést küld a szedés és száritás módjára is.

IRÁSOK:

Leehner Jenő dr. müegyetemi tanár érdekes és érdemes könyvet irt Budáról és Pestről, „képek Buda és Pest fejlődésének történetéből" cimen, mely kedves olvasmánya lesz mindazoknak, akik szeretik ezt a várost és szivesen olvasnak történelmi tanulmányokat. Hangya szorgalommal sok érdekes adatot gyüjtött össze és a testvérváros fejlődésének rendszeres képét adja a legősibb időtől a legujabb korig. Szinte a szemünk láttára festődik Buda és Pest és fantáziákat segiti a sok kép. A könyvet — a szerző engedelmével minden részletében ismertetjük majd, rövid kivonatokban közölve minden érdemes adatát. Kapható *Németh* József technikai könyvkereskedésében.

Buchta Győző okl. áll. kertész-tanár roppant praktikus füzetet irt a *Zöldség-aszalás* cimen, melyet bő kivonatban ismertetünk majd főleg a budai hölgyközönséggel. A füzet megrendelhető a szerzőnél I, Ménesi ut 45 és ára 2 korona a portóval.

Miből élünk télen?

— A zöldségaszalásról. —

Irta: *Buchta Győző.*

A budai villatulajdonosok és kiskertek tulajdonosai számára nagyon praktikus és nagyon hasznos utmutatást nyujt, mely főleg a

budai háziasszonyokat

érdekli, az alábbiakban ismertetett füzet.

Az aszalás lényegileg nem egyéb, mint vizelvonás oly mértékben, hogy a termény már többé erjedésbe, rothadásba és penészedésbe ne essék. Hogy szép aszalványt nyerjünk, szükséges, hogy az aszalás minél *gyorsabban* és minél *alacsonyabb* hőmérsékelten történjék.

Az aszalás legegyszerübben a napon történik. Vidéken sok helyen a fölszeetelt zöldséget vagy madzagra fölfüzve, vagy csak kiteregetve a napra teszik ki és ott hagyják mindaddig, mig az meg nem aszalódik. Ez esetben a terményt belepi a por, a legyek rászállnak, petéiket lerakják és igy a zöldség meg is pondrósodik. Sok helyen viszont aszalás céljaira fölhasználják a kenyérsütő kemencéknek a sütés után még visszamaradt melegét, valamint a tüzhelylapjának és sütőjének a melegét is. Uj esetben pedig a termény piszkos lesz, esetleg füstös izt is vesz fel, de mivel a hőmérsékletet szabályozni nem tudjuk, az könnyen meg is éghet.

Leginkább célravezető eszköznek mutatkozik ma már az *aszalók* használata. A háztartási vagy tüzhely-aszalók egy-egy háztartás szükségletének a fedezésére szolgálnak és azokat a takaréktüzhely lapjára lehet ráállitani akár a főzés után, akár főzésközben is, ha van hely.

A kicsinyben történő aszalásnál a mosást, fölszeletelést és a gőzölést vagy párolást kézzel végezzük.

Mielőtt az egyes termények aszalásának részletes leirásába fognék, föl kell hivnom a figyelmet, különösen két irányban. Egyik a nyerstermény *minősége*, másik az aszalás előtti *gőzölés* fontossága. A nyerstermény minőségétől nagyon sok függ, ez van kihatással a készitményre is. Nem szabad azt gon-

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

Szt.-Lukács gyógyfürdő.
Téli és nyári gyógyhely
csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngvölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimeritő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

Váli Gábor
CÉGTÁBLAFESTÉSZETE
II. Iskola-utca 46 Telefon 149-46

dolni, hogy ami már a fogyasztásra nem alkalmas. az az aszalásra még mindig jó. Ha ugyanis valaki szálkás zöldbabot, kemény és rágós zöldborsót vagy pedig fás kalarábét megaszal, azok aszalásközben ezeket a rosz tulajdonságukat nem fogják elveszíteni, hanem aszalt állapotban is megtartják azokat. Éppen ezért aszalásra csak zsenge, szép és *elsőrangu nyers terményt* szabad fölhasználni, mert csak az ilyenből nyerhetünk igazán szép aszalványt. A másik fontos körülmény a gőzölés fontossága. Ez ugy történik a legcélszerübben, hogy az előkészitett és fölszeletelt terményt egy szitába rakjuk 2—3 ujjnyi vastagon és igy forró vizbe mártjuk rövidebb vagy hosszabb időre, aszerint, hogy azt az egyes termények hogyan kivánják. Itt ugyanis addig marad, mig a termény kellőleg megpuhul, ami igen különböző időt kiván. Például a káposztánál és a kelkáposztánál ez csak néhány pillanatig tart, mig a zöldbabnál, sárgarépánál, kalarábénál stb. ez néhány percnyi időt is igényel. Ez a gőzölés azt a célt szolgálja, hogy a termény szép szinét megtartsa, továbbá, hogy annak aszalása gyorsabban történjék és az a fölhasználásra már elő legyen készitve. Ez a gőzölés nemcsak szitában, hanem ruhában is történhetik. A gőzölés után a terményt a cserényre (ráma, keret, szita stb.) vékonyan el kell teregetni, mert vastag elteregetésnél az aszalás igen egyenlőtlenül történne, majd aszalóba kell azt tenni, ahol mindaddig marad, amig csak egészen száraz (csontkemény) nem lesz.

Legközelebb az ismertebb zöldségfélék aszalását ismertetjük.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

Közgazdaság

Száz liba egy sorba .... kétszáz, négyszáz, ezer s kitudja még mennyi lesz, ha a Libahizlaló R-t. üzeme megindul Óbudán. Az előkészületek megtörténtek, a szervezés nehéz munkáját dr. *Zeöke* Antal, kipróbált ügyessége szép eredményre vezette: 100,000 korona a befizetett részvénytőke. A Magyar Általános Hitelbank égisze alatt végzik a baromfihizlalást Óbudán. A telkekre való alkudozás lassan vezet sikerhez, mert az óbudai svábok kapzsi telhetetlensége határtalan. Az uj társaság élén *Barcsay* Andor orsz. képviselő, *Szilágyi* Károly, főv. biz. tag, *Nagy* Ede, isk. igazgató, *Pető* Sándor, orsz. képviselő és más érdekeltek állanak.

A **keleti vásáron** feltünést keltettek az *óbudai Kartonnyomó-ipar r-t.* által bemutatott és *papirból készült* nyomott és festett karton barhett- és flanel-áruk. A háborus ipar legcsodásabb produktumai ezek, melyek tökéletességüknél fogva méltán pótolhatják a pamut- és gyapjuárukat. A kartonnyomó gyár oly kiváló tökélyre vitte ezen papirszövetek készitését, hogy még a háboru utáni időben is egészen bizonyos, hogy forgalomban maradnak gyártmányai. A közönség nagy érdeklődéssel szemlélte a kiállitott cikkeket, melyekről elismerőleg nyilatkozott Wekerle miniszterelnök Martos igazgató előtt. — Ezzel kapcsolatosan emlitjük meg a Magyar pamutipar r-t. kiállitását. A gyár kiváló szolgálatot tett ugy az országnak, mint a hadseregnek uj gyártmányaival, melyek élénken igazolják, hogy a magyar ipar nehéz körülmények között nemcsak megállja helyét, hanem vezetőszerep betöltésére is képes. A saját gyárban készült papir-, felpapir-, csalán-textilárukat nyersen és kikészitve valamint ezek alkatrészeit izléses összeállitásban láttuk a kiállitásban. A miniszterelnök megelégedéssel hallgatta szurdai *Szurday* Róbert vezérigazgató előadását.

Schubert Sándor III. ker. bizottsági tag, a *Cutis* vezérigazgatója néhány hét óta a Tátrában nyaral és szeptember elején tér vissza.

Uj igazgatósági tagokat választottak be az *Égisz:* Egyesitett Gyógyfürdők, Ingatlan és Szálló R-t. kebelébe tartozó Szent Lukácsfürdő R-t. igazgatóságába, a lemondott igazgatósági tagok helyébe. Az uj tagok: beodraj *Amitz* József, *Donner* Gyula és *Márkus* Jenő dr., a felügyelőbizottság tagjaiul pedig *Halász* Ottót, *Kecskeméthy* Lajost és *Szász* Józsefet választotta meg. A Szent Lukácsfürdő R-t. uj igazgatójául Barczen Lajost nevezték ki.

Thiergärtner és Stöhr R-t. budai cég legutóbbi közgyülésen az igazgatóság javaslatott tesz a 600,000 korona alaptőkének 1 millió koronára való felemelésére, 400 darab 1000 korona névértékü uj részvény kibocsátása által.

Üzenet

K. János. Zajzon. Kedves emlékeket kelteget a levelezőlap. A zajzoni poéta valamelyes évfordulóján ott jártunk. A verset szivesen várjuk és addig is *kobzos* üdv.

P. B. Károly-körut. Sokaknak feltünt már ez a *kisajátitott* rovatcim. Ugy látszik, nem okoz lelkifnrdalást. „Telivér“ ujságirók eddig tisztelték az ilyen szerzett jogokat. Első tiltakozásunk nem használt, vagy meg sem értették. Adjon Ön tanácsot, hogy mit tegyünk.

Nagy P. Rátót. Igalizmusnak nevezik azt az ügyes eljárást, hogyan lehet apró panamákat folytatni, amikről sokan tudnak, de másokra való tekintettel ugy tesznek, mintha nem tudnák. Te is tudod, mi is tudjuk. De megirni nem lehet — egyelőre, mert ma még nem engedik a város erényei a mikkel számolni kell.

W. J. tanár Népszinház-utca. A cikket köszönettel vettük, a klisé átvehető a szerkesztőnél a lapon jelzett órákban I., Borsutca 24. Üdvözlet.

Felelős szerkesztő: **J. VIRÁG BÉLA.**
Telefon: 86—20 d. e. 10—11 d. u. 5—7.

Szerkesztők:
Holló Tivadar és Réw Sándor.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2. Margit rakpart 4.

Veszek
mindenféle régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.

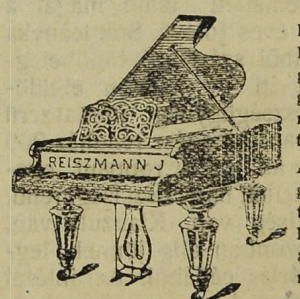

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára.
Átjátszott zongorák becseréltetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.
Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Budai Napló

XV. évf. 591. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. szeptember 8.

Buda mellőzése.

— Az uj városház ügye. —
Irta: *Fábián Gáspár.*

Kiteritem magam elé Budapest térképét és szememet a jövőbe meresztem! Nem azt vizsgálom, mi volt Budapest, nem engedem magamat a a mult — bár tiszteletre méltó — tradicioi által megkötni avagy megtéveszteni, hanem, mert a jövő számára óhajtok teremteni, azt kutatom, hova, *mely irányokban* fog a jövőben Budapest székesfőváros legtermészetesebben, legbiztosabban fejlődni.

Szememet rászögezem a geografiai alakulatokra, melyek irányt szabnak a fejlődésnek. Nem kerüli el figyelmemet a háboru előtti években óriási lendülettel megindult fejlődés sem, mely máris szinte biztos alapot szolgáltat arra nézve, hogy az abban maradt munka itt fog megindulni és ebben az irányban folytatódni!

Eddig Budapestről szólván, valljuk meg, soha más nem lebegett szemeink előtt, mint *a Duna balpartja*, a pesti oldal. Arról, hogy a budai részen áll a főváros másik fele, szerettünk *megfeledkezni*. Ez a megfeledkezés Budáról *szégyenteljes állapotokat szült* a multban napjainkig: egy hatalmas városrészt, melyhez nagyságot és lakosságot, fekvést és kiterjedést tekintve hasonlót, sőt megközelitőt az egész országban hiába keresünk s mely mégis a legelemibb középületek nélkül áll, és fejlődik! *Valamikor Buda volt a főváros lelke és koronája* s csak a legutóbbi évtizedek alatt fordult meg a viszony azáltal, hogy mindenünket Pestre költöttük, Budát pedig teljesen elhanyagoltuk.

De mintha nagy *változások* küszöbén állanánk! Ime, a város szivéhez legközelebb fekvő budai rész, a Gellérthegy alja, a Kelenföld vagy Lágymányos óriási fejlődésnek indul a legutóbbi évtizedek alatt. A legszebb, legegészségesebb városrész fejlődik itt, ugy hogy hovatovább mindenki, kit üzleti érdeke nem füz a fővároshoz, ide menekül, itt telepszik meg. Nem kell jövendőbe látóknak lennünk, mikor azt merjük állitani, hogy Budapest fejlődésének uj irányát itt és legfőként itt kell keresnünk.

A közeljövőben megépül itt a Boráros-téri hid, mely egy uj, hatalmas életnek megindulását idézi elő e helyen.

A Margithidtól az Összekötő-vasuti hidig uj, nagy-városi élet fog fejlődni, hatalmas beruházásokkal és épitkezésekkel.

E két hid között még 4 nagy hid szolgál a Pest és Buda közötti forgalom lebonyolitására: a Lánchid, Erzsébethid, Ferenc József-hid és a Boráros-téri hid, mig a Duna centruma eddig az Erzsébet-hid volt és ezen át lehetett elképzelni a főváros tengelyét, addig a Duna centrum az uj hid viszonyokkal lejebb csuszott az Erzsébet és Ferenc József hidak felezési vonalába. Ugyanide helyeződik el a város tengelye is nagyon természetesen, a geografiai viszonyoknak megfelelően. Az uj centrumot már a természet *előre kijelölte*, geografiai sulypontul odahelyezvén a fenséges *Szent-Gellérthegyet*, melytől jobbra és balra a két budai rész, e két hatalmas szárny indul ki és terjeszkedik szét.

A Cyti természetesen nem változhatik, az megmarad a Belváros. Azonban a Belváros két részének sulypontja fog helyet cserélni. A sulypont a jövőben a Lánchid és Erzsébet-hid közötti részről az Erzsébet-hid és Ferenc József-hid közötti részre helyeződik át!

És ez az a hatalmas eredmény — melyet ime a jövő biztos fejlődése és a geografiai szükségesség tár fel előttünk — mely Nagy-Budapest centrumának kijelölésénél, a városháza elhelyezésénél uj megfontolásokra ösztönöz bennünket.

Ez felel meg legjobban Buda érdekeinek!

Napló: Buda, szept. 8.

Nagyon sürgős volt most öt éve a városi vizmü-üzem létesitése. A legsürgősebb része pedig az *Arany Bárány* épületének olyan mérvü átalakitása volt, mintha abba legalább is a vizminiszterium költözött volna be, s a miniszternek is ott kellett a lakást berendezni. Olyan rettenetes költséggel *épitették* át az egész házat, hogy azt az *ásványviz-üzem sohassm heveri ki*. Ugylátszik, ezzel be is van fejezve minden. A lakás pompás, a ház külsőleg is csinos, a tisztviselőket s első sorban — természetes — az igazgató urat fizeti a város, bizonyára jól fizeti, a lakásához mérten, a többit pedig (értsd ez alatt az ásványvizüzemet) — igya meg a fene! Kell is a városnak ásványviz! Ki iszik ásványvizet és ha mégis kell ásványviz, ott a Kristály, mert ujabban azt méri a főpolgármester ur. A Hungária-forrást pedig le kell dugaszolni! Ez a bolond forrás el akarja hitetni a főváros népével, hogy ő is gyógyviz. Igaz, de csak az epét gyógyitja: — nur die Gall! Ez az egész vizüzem jó vic volt, valóságos *vicüzem!*

A kelenföldi pályaudvar környékének rendezését ismételten, de teljesen eredménytelenül sürgették a Kelenföld bizottsági tagjai és az érdekelt polgárság. Csodálalos, hogy egy helyszini szemlén kivül eddig érdemileg semmi sem történt ebben az ügyben; pedig nemcsak a szükebb értelemben vett helyi érdekeltségnek, hanem a főváros és a Dunántul utazó közönségének is parancsoló érdekei követelik a viszonyok gyökeres javitását. A pályaudvar főnökségének adatai szerint naponta átlag *háromezer utas* fordul meg az állomáson, hol villamoson, hol kocsin; és mind e rengeteg embertömegnek forgalma oly lehetetlen szük helyen bonyolódik le, a mely nem méltó a székesfővároshoz és ezenfelül egyenesen közveszélyes. A pályaudvarhoz kocsin csak a Máv. tulajdonát képező keskeny uttesten lehet eljutni, a melyen egy villamos sinpár is halad; az állomás épülete előtti tér oly kicsi, hogy azon kocsi alig fordulhat meg. A másik odavezető utvonal a „Kelenföldi ut"-nak csufolt alig másfélöles utunk lenne, — ha arról a villamos végállomásnál ácsorgó villamos kocsiktól és az ott tolongó, villamosra, várakozó közönségtől az állomás épületéhez egyáltalában eljutni lehetne. Pedig a türelmes papiroson már 10—15 esztendeje megvan az állomás előtti térnek, mint a forgalom recipiensének kiképzése; az elmult esztendőben *Fock* Ede tanácsnok is kintjárt vezérkarával, hogy a helyzet tarthatatlanságáról és a teendők sürgősségéről közvetlenül meggyőződést szerezzen; megállapitotta, hogy csak az egyik kisajátitandó rozoga vendéglőépület megszerzésére és az utból való eltávolitására lenne szükség, hogy legalább átmenetileg türhető állapotot teremthessünk a háboru alatt óriásian megnövekedett forgalom lebonyolitására. Ugy látszik azonban, hogy ezen a ponton akadt el az administráció szekere, mert azóta nagy a csend a dologban. A kelenföldiek most abban bizakodnak, hogy *Sallay* Árpád tanácsnok ugy is mint budai ember és ugy is mint uj, ambiciózus tanácsnok, ismert energiájával kifogja emelni a kátyuból a megrekedt akciót. Elvégre a háboru nem lehet az a büvös varázsige, amely minden mulasztásra megadja a boldogitó absolutiót. De meg ennek a pályaudvarnak amugy is nagy jelentőségét és békeidőbeli tekintélyes forgalmát *épen a háborus viszonyok* sokszorozták meg; a fentebb sürgetett rendezést és vele összefüggő kisajátitást tehát a háborus állapot nem késleltetheti, hanem parancsolóan sürgeti.

Fogas kérdés a Fogas téli menetrendje. Október 1-én 8 órakor indul az utolsó fogaskerekü vasut a Svábhegyre, nagy szivfájdalmára a fenn nagy számban lakó intelligenciának, amelyik sehogy sem tudja kulturigényeit és szórakozását összhangba hozni a 8 órai hazamenéssel. Talán *egy szinházi vonat* inditása segitene a medvévé változni nem óhajtó hölgyeken, akik ezt könnyel öntözött panaszos levélben irták meg nekünk.

Megujitva, elhalasztva vár a megvalósitásra egy szép terv, mely a béke idején született és a háboru alatt nem tud létrejönni. A Kereskedelemügyi miniszterium hivatalos lapja közli, hogy a miniszter a *városi villamos vasut* előmunkálati engedélyét további egy évre meghosszabbitotta. Ez a szürke hir azt jelenti, hogy a *tabáni vasut* folytatásaként a déli vaspálya keresztezésével a Csörsz-utcán, Böszörményi-uton, a Karthausi völgyben a svábhegyi fogaskerekü vasuti állomás érintésével a Normafa platón, a jánoshegyi menedékház és az Erzsébet szanatórium mellett Budakeszig közlekednék s valóságos áldásává lenne az emlitett vidéknek. *Bódy* polgármester szeretettel karolta fel ezt a kérdést és nem engedi lekerülni többet a napirendről.

Tengeri kigyója a II. kerületnek a *Lövölde* környékének rendezése, a mi azért fontos kérdés, mert a környékbeli intelligens lakók és villatulajdonosok csak nehezen tudják megközeliteni lakásaikat, fuvarral már egyáltalán nem. A Felvincy-utat a város meg is kezdte épiteni, de abban is hagyták, mert a 10 százalékos emelkedés nem teszi lehetővé a kivánt forgalmat. Az érdekeltek most mint egyetlen megoldást azt kérik a várostól, hogy az Alvinczy-ut aljától szerpentinszerüleg épitsenek utat a hegyre, mely *kétszer átszelné* a Lövölde mai lövőterét. Ez lehetővé tenné az alólról most fuvarral meg nem közelithető Aranka,

Tulipán, Kapor és más ilyen utnak ellátását, mert a szerpentin-utról fölülről kerülne beléjük a fuvaros. Az érdekeltek fölkérték Perczel Béla főv. biz. tagot, hogy ügyüket képviselje a városnál, aki keresztül is vitte, hogy *Bódy* Tivadar polgármester személyesen jött ki a helyszini szemlére *Sallay* Árpád tanácsnok, *Gerenday* György főtanácsos, *Solthy* és *Varga* tanácsosok kiséretében. A Lövöldét *Kollár* Nándor vezérigazgató, főlövészmester képviselte.

Budai Krónika

BUDA VÁRÁNAK visszafoglalása a törököktől 1686. szeptember 2-án nevezetes évforduló nemcsak Buda, hanem az egész magyar nemzet történetében. Az ostrom 1686-ban junius havában vette kezdetét. Junius hó 18-án ütött tábort Óbuda határában *Károly* herceg a 42 ezer főből álló fölmentő hadsereg fővezére. Egy nappal előbb, junius hó 17-én vonult be Pestre *Miksa* bajor fejedelem, aki még csak 24 éves volt és 26 ezer embert hozott a táborba. A megfogyott török őrséget, mely a három havi ostrom alatt 16 ezer emberről 2 ezerre olvadt le, az a remény biztatta, hogy a török fölmentő sereg idején megérkezik. Csakhogy Szolimán vezért 60 ezernyi seregével Ercsinél megállitotta Károly főherceg és minden kisérletet meghiusitott, mely segélycsapatokat csempészett volna a várba. Vakmerő janicsárok Szent István napján keresztül vágták ugyan magukat az ostromló seregen, de csak mintegy 300 sebesült jutott be a várba. Az általános ostrom szeptember 2-án délután kezdődött és 2 óra alatt Buda vára be volt véve.

Mint elsők hágtak a vár falára *Fiáth* János kapitány, *Petneházy* Dávid és egy *Ramocsaházy* nevü huszárkapitány. Ezt a törökök közre kapták és egy közeli fára fölakasztották. Csakhogy a kapitány nyomában jöttek a hajduk és még idején levágták ezt a hős katonát, akiről jelentéseikben azt irták az idegen hadvezérek, hogy „. . . . ez nem ember, hanem oroszlán!“ Lipót király nagy földbirtokkal jutalmazta meg.

Ekkor került Hamzabég Szapáry Péter fogságába, aki Szapáryt, mint hadifoglyot az ökre mellé, eke elé fogatta. Szapáry nagylelküen megkegyelmezett a bégnek, aki erre áttért a keresztény hitre. Csakhogy a vár teljesen rommá volt lőve és elpusztult csaknem minden emlék. Buda csak lassan heverte ki a szörnyü ostrom okozta pusztulást. Első sorban a vár falait állitották helyre, hogy védhesse magát az esetleges török ostrom ellen. Azután a körüle fekvő várost kezdték ujra fölépiteni. De a lakóság kipusztult volt és ekkor telepedtek le rácok és svábok a vár környékére.

* * *

ERZSÉBET! . . . . Emlékezünk rá szomoruan, elszorult szivvel. A legszebb őszi délután volt, most husz éve. Az utcák megteltek sétáló néppel. Ragyogó szines, mosolygó volt a város képe. Hirtelen valami mozgás támadt. A kirakó ablakokba itt-ott kitették boldog emlékezetü Erzsébet királyasszony képét. Az embereken valami baljóslatu sejtelem vett erőt. Mi történt? Csoportok verődtek össze és köröskörül egyszeribe megfakult minden szin. Az előbb még kacagó asszonyok szava zokogásba fulladt, férfiak arcán megfagyott a mosoly, gyermekek sirtak az utcán öntudatlanul. Szájról-szájra terjedt a rettenetes hir: — A királyasszonyt sziven szurták és meghalt. Mindenki a fejét rázta. Hihetetlen! De már akkor gyászlobogókat lengetett a szél, már kongtak a harangok. És szomoru sirámok sóhajtoztak a levegőben. Indulatos, szenvedélyes fájdalom volt ez. Idegen emberek szorongatták egymás kezét és az nap megtért minden bünös gondolat. — Ez volt a mult évszázad legnagyobb bünténye! Ugy volt, hogy a világszabadság nevében történt, de ha ilyen bünökből fakad a világszabadság, akkor elpusztul bünben a világ, de szabaddá nem lesz. Akik már akkor embersorban jártunk, oh be elszorul a szivünk, amikor rólad emlékezünk. Te szent Asszony, a ki az örökké vérző nagy sebbel sziveden, fiadat keresve bolyongtál a világon! . . . Sirva emlékezünk . . .

Erzsébet emléke.

1898. szeptember 10.

Egy cseppnyi vér hullott tengernyi vizbe,
S pirosra váltak volt a tengerek.
Egy kis harang szólt távol idegenbe,
És térdre hullottak az emberek.

Egy sóhajtás szállt a nagy légen által,
És zokogásba fult a szó, beszéd.
Egy szív elállott és millió ember
Szivére tette sirva két kezét.

Meghalt egy nő! és minden férfi gyászol,
És gyászt viselnek minden asszonyok.
Egy anya halt meg s minden gyermek árva,
És elborulnak fent a csillagok.

J. Viraág Béla.

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

Az elhagyott szobor.

— A zugligeti Kossuth szobor története. —

Kiszakitunk egy darab történetet: „. . . . 1837. május 4-ike és 5-ike közötti éjjel, éjfélután egy órakor a Zugligetben, ott ahol most Haggenmacher Károly diszes nyaralója van, akkor pedig Stettner János huszárkapitány tulajdonát képezett kis sárga házacska állott, amelyben Kossuth a Zugliget balzsamos levegőjében egészségének helyreállitása végett üdült, sárvári Eötvös József királyi fiscus (nem báró Eötvös József) vezetésével és gróf Thurn József kapitány vezényletével 50 gránátos katona megjelent és Kossuthot elfogták, a hegy lábánál várakozó kocsiban Buda várába szállitották és ott rossz ómenképpen ugyanazon börtönök egyikébe zárták, ahonnan 1795. május 20-án Martinovicsot, Hajnóczyt, Sigrayt és társaikat a vérmezőre, a hóhér pallosa alá hurcolták . . .“

Az elfogatás jelenetét örökiti meg a talapzatra épitett plaket, ennek emlékére épült az elfogatás helyéhez közelfekvő tisztáson Kossuth szobra.

Az elfogatás történetét igy mondotta el a szobor leleplezéskor *Sigray Pál.*

Eperjessy István, a labancz-uti elemi iskola elhunyt igazgatója vetette föl e jelenet megörökitésének eszméjét és a Zugligeti Egyesület a Szabad Polgári Körrel karöltve gyüjtés utján szerezte meg a költséget. A szobor Tóth István alkotása.

1913. junius 22-én adták át ünnepélyesen a Székesfővárosnak és . . . ezzel vége!

Ma már nem törődik a szoborral senki. Se Lajos napján, se március 15-én, sem pedig május 4-én, Kossuth elfogatásának évfordulóján.

A Budai Napló szerkesztősége ezzel ünnepi *fogadalmat tesz*, hogy ezentul minden évben, *május hó 4-én* emlékünnepet rendez a szobor talapzatánál.

A szerkesztőség.

Hirek.

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—7.

Telefonszám: 24—77.

Pusztaszerről üzenet jött. A pusztaszeri Árpád szobor ünnepélyről, melyet évenkint szeptember hó 1-én ül meg a *Pusztaszeri Árpád Egyesület* Szegeden. Küldi lapunk munkatársa *Zsenny* József, aki évek óta minden pusztaszeri ünnepen részt vesz. Kevesen szoktak összejönni, az Árpád-kultusz nincs ma divatban, de akik odajárnak, törhetlen hüséggel, áldozatkész honszeretettel és a honfoglalás hatalmas tényének kegyeletes ápolásával áldanak évről-évre a magyarság e szent oltárán. A hirhozó levelező-lapot aláirták a kik ott voltak. Hirük pedig igy szól:

A „BUDAI NAPLÓ“
t. szerkesztőségének
BUDÁN.

„Árpád nagy fejedelmünk szobránál, a szeri pusztán, ahol honszerző őseink a magyar államnak és alkotmánynak legelső alaptörvényeit *szerzék*, az iránt ük érzett nemzeti hála megnyilvánulásának mai ünnepnapján, megerősitve magunkat a dicsü mult nagy emlékeivel, s Árpád urunk szobrának megkoszoruzását kegyeletesen elvégezve, a „Pusztaszeri Árpád Egyesület“ együtt levő tagjai Szerkesztő urat hazafiasan üdvözlik.

Dr. Becsey Károly, elnök; Almássy Endre, Vass A., Szónoky, Tereszlényi, Szabó Gyula, Szabó Kálmánné, Szabó Kálmán és fia, dr. Fráter Zoltán és Zsenny József.“

Kedves dolog, hogy e nagy nemzeti ünnep évfordulóján mi budaiak mégis képviselve voltunk. A nekünk szóló üdvözlet egész Budának szól.

Sagmüller József, az óbudaiak népszerü apátplébánosa, a közügyeknek is érdemes harcosa, e hóban tölti be tevékeny élete 60-ik évét.

Félrevert harangok rettentő kongása riasztotta meg egy századdal ezelőtt Buda városát. 1810. szeptember 5-én volt a tabáni nagy tüzvész évfordulója. Rácok és svábok lakták akkor a Tabánt és főkeresetük a szőlőmüvelés volt. Aki nem termelt szőlőt, az hordót csinált. Az egész városrészt szük sikátorokból állott és a mikor egy forró nyári napon kigyuladt a Schuller nevü bognármester háza, a melynek udvarán Giergl segéd égette a hordókat, a hirtelen jött szél ugy hajtotta a tüzet házról-házra, hogy mentésről alig lehetett szó. Mire a harangkongásra fölriadt nép a szőlőkertekből hazafutott, nagy lángtenger volt a Tabán és a Viziváros egy része, a kapucinus templomig. A lángok között hatszáz embernél több lelte a halálát és elhamvadtak a templomok is, a miknek csak a csonka tornya meredt az égnek. Elpusztult ekkor minden történelmi emlék, szobrok, képek, a mik még Mátyásról, Zsigmondról maradtak reánk. Napnyugtakor már csupa fekete rom volt a Rácváros. A királyi palotából hamar észrevették a vészt és József nádor lóháton sietett a tüzhöz. De a lángtenger terjedését semmiféle igyekezett sem tudta megállitani. Az elhamvadt tabáni templom üszkös romjainak eltakaritásakor egy sértetlen szentképet találtak a munkások, mely kép most egy kőbányai család tulajdonában van. — A tüzvész után csakhamar fölépült ujból a Rácváros, de épen olyan keleti modorban, szük sikátorokkal, mint azelőtt.

Platthy György dr. orsz. képviselőt heteken át ágyához szögezte a betegsége, melyből azonban már teljesen fölépült.

Ezer koronát küldött dr. *Ripka* Ferenc elnök kezéhez *Sebestyén* Géza a Budai szinház igazgatója az alábbi levél kiséretében:

> Szeptember hó 3-án lesz a Budai Szinkörben Farkas Imre magyar dalosjátékának az 50-ik előadása. Ünnepe ez a budai szintársulatnak, mert bizonyságot szolgáltat arról, hogy becsületes törekvéssel a maga erejéből bármely fővárosi szinházzal egyenlőrangu sikert képes elérni. Ebből az ünnepi alkalomból bátorkodom idecsatoltan 1000·— azaz ezer koronát Nagyságod kezeihez juttatni azzal az alázatos kéréssel, hogy a Krisztinavárosi Casino jótékonysági körzetébe tartozó hadiárvak segitésére forditani kegyeskedjék.
>
> Nagyságos Elnök Uram igaz hive és készséges szolgája
>
> *Sebestyén Géza.*

Különös jó érzéssel tud a helyi viszonyokhoz alkalmazkodni és módját találja, hogy a szinház fölöslegéből jusson a budai szegényeknek is: azok között is a legszegényebbeknek: — a hadiárváknak! Áldja meg érte az Isten!

Marich Jenő dr. min. tanácsos, a Közélelmezési Hivatal elnöki osztályának vezetője megvásárolta *Bárczy* István főpolgármester a *Németvölgyi-uton* nem régen vett villáját a hozzá csatolt telkekkel és a belső, nagy részben antik berendezéssel együtt egy millió koronáért.

Szigeti János orsz. képviselő Balaton-Zamardin tölti a nyarat és szeptember hó 20-án tér vissza Budára.

Tevék — Budán. Rossz idők járnak mostanában az állatkerti állatokra. Nincsen széna, nincsen zab. Ez okból ismét vadgesztenyére fogják majd a nagy szénaevőket, miként a mult esztendőben egész télen át; készülődik is az Állatkert igazgatósága a vadgesztenyeszüretre, amely nem sokára kezdődik. Betanitottak mostanában három tevét teherhordásra, mert a fuvarok dolgában is ugyancsak szükiben van az Állatkert. Egy-egy teve 3—4 métermázsát bir el a hátán; óriási zsákokat akasztanak a pupjára s ezekben vízi a málhát. A zugligeti és hüvösvölgyi villatulajdonosok, szintugy az iskolásfiuk mindenfelé gyüjtötték már távaly is a vadgesztenyét az Állatkert részére. *Lendl* Adolf dr., az Állatkert igazgatója ez idén ujból kéri a Budai Napló utján e sorokban a közönséget, hogy minél több vadgesztenyét szedjen, ne hogy éhséget szenvedjenek az elefántok, bölények szarvasok, antilopok és mások a szénahiány miatt. Az Állatkert elküldi a tevéket vadgesztenyéért a gyüjtőállomásokra, ha ott két-három métermázsára valót összeszedtek. A hideget nem jól birják a tevék, ezért kéri az Állatkert igazgatósága az illetőket, hogy lehetőleg szeptember és október hó folyamán értesitsék, hogy honnan hozhatják el a felajánlott vadgesztenyét, mert a téli havas hónapokban nem lehet már járatni a tevéket. Elég élelmes megujitása ez a régi időknek, mert a törökök ideje óta nem járattak tevéket Budán.

Nem hagyja a vizben a budai dunafürdők jókarban tartására szerződött vállalkozókat a város. A III. kerületi ingyen dunafürdőért Brunner Ferencznek fizetett évi összeget felemelte 5500 koronáról 12 ezerre, — az I. kerületi fürdőért pedig Wellisch Náthán utóda cégnek 16 ezer koronával fizet többet.

A Halász-bástya folytatását, a megrongált Albrecht-uti támfal helyreállitási munkálatával, most végzi az I. kerületi előljáróság házi kezelésben. A 80 méteres falat a József főherceg palotájának falával együtt erős beton alapon, ügyes bekötéssel az anyafalba, a várfallal harmonikus kőutánzattal képezték ki. Itt is bebizonyosodott, hogy kifogástalan munkát, nagy anyagi megtakaritással művészi módon házilag is el lehet végezni, ami *Wohl* György műszaki tanácsos és *Szlunka* Alajos műszaki tiszt érdeme.

Szilágyi Lajost, a Közmunka Tanács nagyérdemü tisztviselőjét hosszu és érdemes munkássága elismeréseül miniszteri tanácsossá nevezte ki a király. Szilágyi Ibl Miklós irodájának épitési vezetője volt, majd az állami szinházak műszaki felügyelője 15 éven át s később ezek gazdasági igazgatója. Most a magán és középitések, az épitésrendezés s a Margitsziget épületeinek müszaki intézőségének ügyeit vezeti a Közmunkák Tanácsánál.

Kondenzált hazafiság a csobánkaiak magyaros érzése. Ügyesen el van zárva, hogy senki észre se vehesse, bár kivül az emberekre rá van irva: magyarok. Valójában svábok, szerbek és tótok, akik nem szeretik — és ezt eléggé ki is mutatják — a magyart. És ez nem a határszéli megyékben van, hanem Budától nem messze, az ürömi járásban. A szerb foglyok a közeli helységekből mind Csobánkára járnak, mert ott öleli őket a lakosság, mulat velük és ellátja őket minden jóval. Ugyanakkor a magyar embertől a dupla maximális árat követelik mindenért, ha drágálja — meg is gyalázzák.

És mégis mozog a föld. És mégis épitkeznek az emberek minden rossz konjunktura dacára. Nem sokat, de valami keveset mégis. A magánépitési albizottság engedélye alapján földszintes házakat épitenek Szepessi István a Somlói-uton, Villányi Alajosné a Diana-uton, Bauer Ödön az Ecsed-utcában. Beer István az Ágnes utcában kertészlakot épit.

A fehérsas-téri polgári iskolában polgári iskolai otthont szervezett a székesfőváros tanácsa *Várossy* Gyula dr. tanácsnok javaslatára. Ily otthonok célja azokat a polgári iskolai fiu- és leány-tanulókat, akik szabad idejükben az otthoni felügyeletet nélkülözik, a csavargástól és a felügyelet hiányából származó egyéb veszedelmektől mentesiteni. Az otthonok d. u. 3—7-ig pedagógusok felügyelete és ellenőrzése mellett fogják a reájuk bizott gyermekeket ellátni; gondoskodás történik arról, hogy a gyermekek leckéik megtanulása mellett hasznos szórakozással és sportolással töltsék el idejüket. A székesfőváros egyelőre 3 ily polgári iskolai otthont állit fel a folyó tanév elején; ezek közül egyet Budán, a Fehérsas-téri iskolában.

Uj gazda. A budahegyvidéki társaskörben hétfőn volt a havi választmányi ülés Perczel Béla elnöklete alatt, melyen az elhunyt Pesznecker József gazda helyére *Csuter* József pasaréti villatulajdonost, a társaskör egyik legrégibb rokonszenves tagját választották meg.

Sötét Buda. Panaszos levél jött, kemény irásokkal. Annak, aki irta, a kezét vezette keserü igazság: Sötét ez a Buda, annál fényesebb Pest, amikor ránk szakad, mindkettőnkre az est. Ott kigyullad minden *ives*-büvös lámpa, minálunk, ha feljön: holdat fognak hámba. Kevés világosság fényeskedik nekünk, főleg ha a hold is estve kelve — letünt. A várost csak értjük, spórol Bódy apánk, takarit a gázgyár, hogyha kicsi a láng, hej de korholandó, mint a lyukas hordó, órákat mutató Telefon-Hirmondó. Pesten óralapja világos, mint a hold, Budán pedig sötét, mint egy nagy tentafolt. Ha a pesti mulat és rójja az utat, éjjel is az óra világosan mutat; de ha leszáll az est, Buda sötéten fest: — gyufát gyujts s az órát sötétben igy keresd! . . ." Aláirva: „Azért vagyok én is mindenkor a'mondó, segits e bajunkon Telefon-Hirmondó !"

Dr. Hohlberg Zsigmond.

Változások a budai kerületek előljáróságainál: *Párthényi* Gyula adóhivatali főtisztet a II. kerületi előljáróságtól a kórházi számvevőséghez. — *Zaitz* József adóhivatali tisztet a VIII. kerületből a II. kerületi előljáróság adószámviteli osztályába helyezte át a polgármester. — *Keleti* Kelemen és *Weiland* József kezelő-tiszteket a III. kerületi állami anyakönyvvezetéshez vezetőhelyettesekké nevezte ki a belügyminiszter.

Gazdát cserélt vétel utlán a Testvérhegy két telke. Ezek közül az egyiket a Magyar Általános Ingatlanbank R. T., a másikat a Kőbányai Göztéglagyár Társulat vette meg. — Schmidt Miksa is terjeszkedik a Remete hegyen és megszerezte Henthaler Frigyes ingatlanát. — Lindmayer Miksa pedig 230.000 koronáért megszerezte a III., Lajos-utca 104. számu házat Klein Vilmostól.

A Kis-Celli kolostor birtoklása kapcsán *tévedés* csuszott be egy napilap tudósitásába, mely szerint 1891-ben a Jó pásztor zárda céljaira akarták megszerezni a hatalmas kastély-kolostort Óbudán, akkoriban katonai ruhatárt az államtól. A terv azonban megdőlt, mert a katholikus álláspontot és érdekeket kinullázta a nem magyar és nem keresztény eredetü tőke. Ezzel a kijelentéssel szemben *illetékes helyről* felkérettünk a következők közlésére:

Katholikus, egyházi részről csak egy izben történt kisérlet a régi királyi szék, majd a Zichy-kastély megszerzésére. A *trinitáriusok* rendjének Franciaországból küldött megbizottai néztek itt körül, zárdának óhajtván berendezni e hatalmas épületet. Ezt alkalmasnak is találták, már azért is, mert az uj kor elején ez a kolostor is a trinitáriusok birtokában volt, akik az óbudai plébániát is adminisztrálták. Elmenőben még megjegyezték: Wir gehen nach Gross-Zell (Mária-Zell) und beten um Klein-Zell. Azonban az akkori óbudai plébános *Kirschhoffer* Károly és utódja *Sagmüller* József nagyon helyesen azt kötötték ki, hogy a rend jöhet ugyan, azonban csak magyar emberekkel. Ezt a rend nem fogadta el s igy nem is költözött Magyarországba. Sem *San-Marco* hercegnő, sem a *Jó pásztor háza*, sem más nem akarta ez épületkolosszust megvenni, főképen, mert nincs vize. Ezután került nagyon olcsón (80 ezer forintért) a kastély *Schmiedt* Miksa birtokába, aki evangelikus vallásu ugyan, de a meglévő katholikus jellegeket meghagyta és gondozza, sőt egy *kápolnát is létesitett* a kastélyon belül a hercegprimás tudtával, ahol minden évben Ő Felsége születése napján misét celebrálnak. Tehát nem szolgál keresztényellenes tendenciáknak, sem nem játszottak ilyenek közre a megszerzésnél.

Veszteséggel dolgozik ma minden vállalkozó az épitési szakmában és jól teszi a város, ha e téren nem ragaszkodik szigoruan a szerződés betüjéhez, hanem méltányos felülfizetéssel segit ezen a bajon. Brunner Ferenc, az I., Tárnok-utcai barakkiskola épitésénél 16,000 koronát, Novák és Góth épitészek a III., Lajos-utcai polgári iskola épitkezés tervezésénél 20 százalékot fizettek rá. A középitési albizottság megvizsgálja a tételeket s ha kérelmük beigazolást nyer, megtériti a károkat.

Kirándult legutóbb a Krisztinavárosi Kaszinó és a budahegyvidéki társaskör több tagja Perczel Béla vezetésével, hogy megtekintsék a teljes befejezés előtt álló, Kispest mellett épült *Wekerle-telepet*, ahol eddig 890 házban 4300 család, összesen 22 ezer lélek lakik modern levegős, egészséges helyen, olcsón, a székesfőváros közvetlen közelében. Modern iskolák, széles utak, fogyasztási szövetkezetek, állami gyógyszertár teszik ezt a telepet szinte páratlanná. Kétszobás lakásért 220 koronát fizet a munkás, összesen mindnyájan 1.200,000 korona árért, melyet ez idén a kis kertjeikben termelt barack- és ribizli-termésből fizettek ki. *Rékey* Frigyes müszaki főtanácsos, *Lukács* József pénzügyi osztály-tanácsos és *Győry* gondnok fogadták a küldöttséget. Megtekintés után a telep egyetlen vendéglőjében a Budáról átszármazott *Borovszky*-nál társas vacsora volt, amikor is Perczel megköszönte a fogadtatást.

Tandijmentességet kérők, kiknek gyermekei székesfővárosi iskolákba iratkoznak, rendőri bejelentő-lap felmutatása mellett, a ker. előljáróságok adószámviteli osztályánál „hivatalos értesitőt" kapnak. Az állami iskolákban vagyontalansági bizonyitvány alapján nyerhető el a tandijmentesség, amit ugyancsak az előljáróság kezelőtisztje ad.

Kétszázharmincket éve volt szeptember 2-án, hogy Budavárát visszafoglaltuk a töröktől. Akkor rendelte el a pápa, hogy szent István királyt az egész világon ünnepeljék meg. — Budavára bevételéről több kevésbbé ismert adatot közlünk a *Krónika* rovatban.

Kenyeret ad minden tanitványának a *Kozma*-féle bank és kereskedelmi tanfolyam gyors és gépiró iskola, ahol most folynak a beiratások *e hó 12-ig*. Az előadások pedig *15-én, reggel 8 órakor* kezdődnek. A tanfolyamot végzett növendékeknek továbbra is gondját viseli az intézet, mert dijtalanul közvetit számukra a részvénytársaságoknál, pénzintézeteknél és nagy vállalatoknál megélhetést biztositó állásokat.

Distingvált, szép közönség jár esténkint a *Batthyány*-kávéházba, mely ma egyik elitt-kávéháza Budának. Vacsora-menüje a legkényesebb gurmandokat is kielégiti. Kiszolgálás a mai viszonyok mellett kielégitő, zenéje dezens. Valami kellemes uricsend jellemzi ezt a helyet, ahol a bizalmas beszélgetést kedves zsongás választja el a szomszéd asztal diskurzusától, mint valami átlátszó finom függöny. A szomszédos kávéházak meg is érzik hatását. Az egyik most cserélt gazdát, de kérdés, hogy közönséget is cserél-e; — egy másik most keresi azt a gazdát, akivel cserélhetne.

A kedélyes téli vacsorák sorát a Krisztinavárosi Kaszinó helyiségeiben még e hó folyamán megkezdik, a miről külön értesitést bocsátanak ki posta és a *Budai Napló* utján.

IRÁSOK:

Andor József szerkesztő érdekes tanulmányt irt *Élet* cimü lapjába „Irodalom és pornografia“ cimmel, mely szélesebb körben kelt majd feltünést. Az Élet e száma különben is változatos és érdekes. A kiválóan szerkesztett illustrált hetilap (I. ker., Fehérvári-ut 15.) szivesen küld keresztény családoknak kivánságra mutatványt.

Különös érdeme a *Budapesti Bazár* közismert divatlap szerkesztőjének, hogy egyuttal magas szinvonalon álló szépirodalmi lapot is ad. Ez a magyar családok képes divatlapja immár 60 éve. Most egy régi bajon segit a Budapesti Bazár és kiadja 24 füzetben a *főzés lexikonját*, melynek ára 30 korona. A legközelebbi szám 18 uj őszi és téli kosztüm egyszerü és izléses modelljét közli. Mutatványszámot kivánságra küld a kiadó: Baross-utca 22.

Irodai alkalmazott

felvétetik, németül tudó előnyben részesül.

Lopos-tornaszergyár

III. ker., Lajos-utca 60. szám.

Strandfürdők a Dunán.

Irta: **Dr. Wagner József**
a m. kir. Tanárképző Intézet tanára.

Az idén Aradon nyaraltam. A vértanuk városa ujabban arról lett hires, hogy ott nagyszerüen lehet nyaralni. Mióta a Balatonhoz csak a milliomosok merészkednek el, az Adriára pedig csak a beteg tisztek s a Károly király égisze alatt nyaraló sápadt városi gyerekek jutnak le, az aradiak is rájöttek arra, hogy van nekik egy nagyszerü természeti kincsük: a Maros. Az erdélyi hegyekből olyan finom fövenyt hoz magával, akárcsak a Lidó homokja s a part sekélyes oldalában fürödve a somogyi partok összes kellemességeit feltalálni. A fürdőtelep felvirágzása jórészt Fiedler Imre őrnagy, térparancsnok érdeme, aki sulyt helyezve a fürdőközönség kényelmére mindent elkövet, hogy a tulajdonképen a katonaság számára készült telepen a civilközönség is jól érezze magát s nagy tapintatának sikerült elérnie azt, hogy bár a fürdőárak bámulatos olcsók (szezónbérlet 10 korona, havibérlet 4 korona, egyszeri fürdés ruha nélkül 30 fillér), a közönség szinvonala olyan maradjon, hogy ott a város legelőkelőbbjei is bátran megjelenhessenek, amint hogy meg is jelennek.

Az aradi strandélet láttára jutottam csak tudatára annak, hogy miért ne volna lehetséges a Dunánál, ami a Maroson lehetséges? A beteg ember százféle bajára talál Budán annyi gyógyfürdőt, mint sehol másutt a világon. Ellenben az egészségesek kénytelenek megelégedni néhány szük uszodával, melyben a melegben heringmódra bezsufolt embertömeg aligha találja meg azt a felfrissülést, amelyre joggal igénye lehetne. Milyen más a szabadban, nagy területen mozogva fürödni és uszkálni, mint a fővárosi uszodákban.

Nem különös, hogy a magyar tengerben Fiuménél voltakép nem lehet fürödni, s aki ott mégis tengeri fürdőt akar venni, annak vagy a horvát területen levő Susákba vagy az osztrák területre kell átmennie Cantridába.

Igy van ma Budapesten is.

Van egy ugynevezett strandfürdő a cinkotai nagy itcénél, hova a város belsejéből 1 órai villanyos utazással lehet eljutni. Ugyanennyit számitva a visszautazásra, könnyen belátható, hogy az 1 millió emberből jóformán csak a környék lakói használhatják. De igazi természetes stranfürdő voltakép nincsen. Pedig lehetne csinálni a Városligeti tavon is s ez bizonyára többet érne az egészség szempontjából, mint a vasárnapi csolnakázás, mert ma csak erre használják nyáron. De ott van a Duna. A Kelenföld, az I—II. kerület s a Ferenc- és Belváros lakói számára pompás strandfürdőt lehet csinálni a Müegyetem mögött töltéssel elzárt vizterületen. Csupán arról kellene gondoskodni, hogy egy nagy csövön át állandóan friss vizet kapjon s egy másikon át lefolyása legyen. A többi kerületek lakói számára legjobb hely volna strandfürdőnek a Margitsziget, melynek talaja ugyis kitünő természetes föveny. Igy a Duna mindkét partjának lakossága közel volna egy oly természetes és nagy terjedelmü fürdőhöz, melyen naponta legalább 100,000 ember megfürödhetne, mig ma alig pár ezer ember jut el uszodába s ott is várnia kell a helyre. Az eszme itt van. Szóljanak hozzá a szakemberek!

Asszony gondja.

— Hogy miből élünk télen. —
Irta: **Buchta Győző.**

Rettenetes gondja ma minden háziasszonynak, hogy télen mivel tartja el a családot. Ezen a bajon akar némileg segiteni *Buchta* Győző kertészeti tanárnak a zöldségaszalásról irott füzete, melyet már a mult számban ismertettünk és közöltünk az általános részből bő kivonatot. A füzet kapható a szerzőnél: I. ker., Ménesi-ut 45. szám és ára 2 korona.

Ez alkalommal néhány ismertebb zöldségféle aszalását ismertetjük a füzet alapján:

A zöldborsót aszalásra akkor kell használni, amikor a hüvelyek még csak domborodni kezdenek és a szemek élénk zöld szinüek és teljesen puhák. Amikor a szemek már nagyok, szürkék és kemények, akkor eltartásra már alkalmatlanok, mert gyakran már olyan rágósak, hogy élvezhetetlenekké is válnak. Különben pedig tudnunk kell azt, hogy minél apróbb szemü az aszalvány, annál értékesebb.

A már kiszemelt és néhány óráig állott borsó igen könnyen erjedésnek indulhat. A zöldborsót azonnal ki kell fejteni. A borsószemeket meggőzölni annyira, hogy azok husa megpuhuljon ugyan, de a héjnak fölrepednie nem szabad, majd az aszalócserényekre egy rétegben elteregetjük és az aszalóba rakjuk, ahol 60—65 C° mellett megaszalódik 2—3 óra alatt. — Száritása a széna száritásához hasonlóan történhetik. Németországban a zsenge hüvelyeket rendesen megaszalják és télen levesfőzésre felhasználják.

Zöldbab. Aszalásra alkalmas mind a zöld-, mind a sárgahüvelyü, ugynevezett viaszbab. A zöldbabot aszalás céljára akkor kell használni, amikor az még egészen zsenge, a magképződés pedig még meg sem indult benne, vagy az csak igen kezdetleges. Ilyen állapotban szálkája még egyáltalában nincsen és a hüvelyek hajlitásra pattanva törnek. A zöldbab tetszés szerint fölszeletelendő, majd a fölszeletelés nagysága szerint, 3—5 percig meg kell azt gőzölni és azután a cserényekre egész vékony rétegében elteregetve aszalóba kell vinni, ahol az 70—75° C. hőmérsékleten megaszalódik 1—3 óra alatt a szeletek vastagsága szerint.

Fejes káposzta. Az aszalt káposzta a tél folyamán is bármikor besavanyitható, vagy pedig egyéb módon is felhasználható, pl. tészták készitéséhez vagy pároláshoz, amihez különben a savanyitott káposzta nem alkalmas.

A káposzta torzsáját és a külső romlott leveleket el kell távolitani, majd pedig a fejeket meggyalulni vagy fölszeletelni, utána rövid ideig gőzölni (szétfőzni nem szabad) és a cserényeken vékonyan elteregetve megaszalni 70—75 C° hőmérsékleten. Aszalási idő: 1—2 óra.

Vöröskáposzta. Ugyanugy kell aszalni, mint a fejeskáposztát, ezt azonban gőzölni nem szabad, mert szép piros szinét elvesziti.

Kélkáposzta. Ugyanugy kell aszalni, mint a fejeskáposztát. A kelkáposztát azonban lehet cikkekben és leveleire szétszedve is aszalni. A torzsáját is bent lehet hagyni.

Bimbóskel. Az egyes bimbókat azok nagysága, illetve keménysége szerint 2—4 részre kell fölvágni és gőzöletlenül aszalni 70—75 C° hőmérsékleten. Aszalási idő: 2—4 óra.

Kalarábé. Aszalásra alkalmas a zsenge, még meg nem fásodott kalarábé. A kalarábét meg kell hámozni, majd fölszeletelni tetszés szerint akár szeletekre, akár csikokra vagy kockákra is, azután meggőzölni annyira, hogy áttetsző legyen és megpuhuljon annyira, hogy ujjaink nyomására enged, de még nem szakad. A cserényeken vékonyan elteregetve aszalandó 60—65 C° hőmérsékleten. Aszalási idő: 2—3 óra. Magasabb hőfokon, vagy a kelleténél hosszabb idejü aszalásnál igen könnyen megbarnul, minek következtében kellemetlen izü is lesz. A kalarábé *zsenge leveleit* ajánlatos felvágni ugy, ahogy a káposztát szoktuk, majd meggőzölés *nélkül* aszalandó 70—75 C° hőmérsékleten. Télen kellemes izü főzelék készithető belőle.

Karfiol. A karfiol rózsáját apró részecskékre szét kell szedni, hosszabb és vastag torzsáját levágni és ugyanugy aszalni, mint a kalarábét.

Sárgarépa. (Karotta.) A sárgarépát a megmosás után le kell tisztára kaparni, majd fölszeletelni akár karikákra, akár pedig csikokra, azután pedig meggőzölendő ugy, mint a kalarábé. A cserényeken vékonyan elteregetjük és 70—75 C° hőmérsékleten aszaljuk. Aszalási időtartam 2—3 óra.

Közgazdaság

A Magyar Bank- és Kereskedelmi R.-T. e hó 2-án tartott rendkivüli közgyülése kimondotta, hogy jelenleg 50,000 darab, egyenként 400 korona névértékü, az 1919. üzletévvel kezdődő szelvénynyel ellátott uj részvényt bocsát ki s ezzel tőkéjét 20 millióval fölemeli. A kibocsátandó összes részvények az eddigi részvényeseknek biztositattak hirdetményszerü felajánlás utján 5 : 1 arányban 800 korona kibocsátási áron. Az elővételi jog 1918. szeptember 3-tól szeptember 10-ig bezárólag gyakorolható a Bank budapesti főpénztáránál és az intézet wieni fiókjánál. A rendkivüli közgyülés *dr. Koós Jenő* miniszteri tanácsost az igazgatóság uj tagjául választotta meg.

Borkiviteli Társaság van alakulóban Budapesten, a melynek tagjai bortermelők és borkereskedők volnának. Egy részjegy névértéke *ötvenezer* korona. Az egész ugy fest, mintha *borközpont* készülne. Sajnos Budán alig terem már bor.

Uzenet

Dr. Hohlberg. A hirt köszönettel vettük. Azt mi nem firtatjuk, hogy Feleki bizottsági tag urra miért vár a vasutnál városi autó. Lehet, hogy ez kijár a bizottsági tag uraknak.

T. A. Svábhegy. Hangulatát csak a jövő számban adhatjuk.

Felelős szerkesztő: **J. VIRÁG BÉLA.**
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—7.

Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

LIBÁL ANDOR OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Veszek

mindenféle régiséget

aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát

szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről

GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL

PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3,

Mindent leir!

Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.

Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

Kiadó: **Viraág és társa.**

Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 592. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése **egy évre 24 korona.** Egy szám: **50 fillér.** Szerkesztőség és kiadóhivatal: **I., Bors-utca 24. szám.**

Felelős szerkesztő: **J. VIRAÁG BÉLA.**

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél **5 korona.** Minden további centiméter **3 korona.** Nyilttér sora **10 K.** Szöveg között **5 korona.** A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. szeptember 15.

Tizenöt esztendeje

él ez az irás. Él mint az eszme, mint az ige, melyet megölni nem lehet. Mellékes a cime, neve: – ez az irás volt, van és lesz! Az ember változhat körüle, a ki szolgálja, — elkophat az egyik toll, mely betüit rótta, — változhat a mühely, ahol betüit sorjába szedték; – tovább él a vezérlő gondolat, mely utat keres a Budán élő emberek szivéhez és lelkéhez, hogy a magyarság ősi vára, szimbolikus életfája — Buda, maradjon meg minden szent hagyományunk jelképeként, a magyar szent korona őre, az apostoli magyar király széke. Méltó legyen külsőleg is nemzeti nagy hivatásához, békés, csendes, megelégedett polgárság lakja.

Gyönyörü hivatása van ennek az irásnak, melyet ma „BUDAI NAPLÓ“ néven ismer Buda közönsége. Szeretettel és odaadással kell munkálkodnia a hivatottak testvéries együttmüködésén, – össze kell forrasztani mindazt, a mi széthullani készül, – egy irányba terelni a széthuzó érdekeket, melyek mind Buda javát keresik, ha más és más uton is.

Tizenöt esztendő alatt sokan állottunk ki a vár fokára, kezünkben a messzehangzó kürt, mely megharsant minden bajban, minden örömben, – és álltunk rendületlenül az őrhelyen, jó és rossz időben és lengettük a lobogót. Volt, akinek kihullott a kezéből, de fölemelte más, a ki örökölte elődje lelkesedését és megtoldotta azt a saját erejével, a saját tudásával. S a kürt mindig harsányabban szólt, mindig többen figyelték a szavát, – az őrhely körül mind erősebbre épült a bástya, erősebbre és magasabbra, hogy a feltüzött lobogót mindenki meglássa, hogy a kürt szava minél távolabbra elhangozzék.

Isten segedelmével ma már e bástya megvihatatlan. Ma már nem egy ember védi: őrsége a tudás, a képzettség vértezetében — Buda legjobb vitézeiből sorozza gárdáját.

A „BUDAI NAPLÓ“ ma már tükre Budának, melyről visszacsattan a napsugár minden eddig sötét zugába, fölmelegit minden közömbös szivet és fénye ébredésre készt minden homályban szunnyadó lelket!

A „BUDAI NAPLÓ“ ma már Buda jövőjének, fejlődésének, haladásának magasan lengő, kibontott lobogója!

Holló Tivadar.

Régen fogta meg lelkemet valami oly csodás erősen, mint az a vágy, hogy lapot irjak Budának. Nem szenzációkat kergető, embereket hajhászó, hiréhes, vérszomjas ujságot, — hanem valami kedveset, csendeset, beleillőt ebbe a budai miljöbe.

Idestova harmincöt esztendeje mártogatom a tollat, felettem eljárt egy félszázad. A fejem deres, de lelkesedni ma is ugy tudok, mint amikor az első költeményem megjelent.

Nyitott szemmel jártam Budapestet, amikor kezdte lehányni magáról szük gyerekruháit. Néha jó tanáccsal én is segitettem azokat, akik uj köntösbe öltöztették. Én is álltam órák hosszant a Halászbástya fokán és néztem a lelkemmel is ezt a várost, ezt az európai csodát, ahogy forrong, kavarog, gyarapodik. Ismerem jól minden zegét zugát, Pestet ugy mint Budát. Szomorodott szivvel láttam, hogy Buda az elhagyottabb, Buda a gyengébb. Primitivebb minden berendezkedésében. Nem oly öntudatos a népe, mint a pesti. De jobblelkü — fogékonyabb.

Meggyőződéssé vált a hitem, hogy hivatást töltene be valami magasabb nivón tartott ujság, mely körül csoportositani kellene a budai vezéremberek szinét-javát.

Számon tartva itt a jobbparton a budai érdeket, azt megsürgetni okos szóval, megnevelni hozzá a közvéleményt, megvilágitani a kérdést minden oldalról és előbbrevinni azt lépésről-lépésre — ez képezheti a helyi sajtó feladatát Budán. De gyülölködés nélkül. Nem irigykedve, agyarkodva egymás sikerén. Lerontva azt éjjel, amit nappal épitett a másik.

Különös feladata volna: — ápolni a hagyományt, a történelem nagy emlékeit, amelyek Budához füződnek.

Azonkivül tisztázni a célokat! Budának más a jövője, a fejlődése, iránya, mint Pesté. Gyáripara csak a külső, csak a déli részen fejlődhet. Világfürdő és gyárváros nem hozható egy kalap alá. Történelmi stylusban épült elevátorokat és gyárakat nehéz elképzelni. Torzalakká lesznek.

Az ujságprogrammot nagyon jól megkellett szerkeszteni. De azért tartjuk mi a lapszerkesztést kizárólag szakképzett ujságirók hivatásának, akik előtt egyetlen cél lebeg: jó ujságot adni az olvasó kezébe, irodalmi készültséggel megirottan.

Budán ez még hálás feladat is. Az olvasó kedvesebben fogadja a szives szót. A papiros kicsiny ekéje, a toll, itt mélyebb barázdát szánt. Igaz magot vetve, munkája erkölcsi diadalát is megéli a magvető. Ez a közönség még hisz, még bizik, amig nem csalódik a kimondott szóban. Ha csalódott, keserüen elfordul. Évtizedes küzdelmek bizonyitják, hogy mily nehéz visszaszerezni az elvesztett bizalmat, – visszahóditani az elvesztett területet. Talán nem is lehet.

A jó ujságban nem is csalódhat az olvasó. Még az elzárkozott szivhez is megtalálja utját az igazság. A komoly, okos szó visszhangra lel, a szép csak szépet tükröztet a lélek tükrén, mint a tiszta tóban a menyboltozat. Szónokok tudják, hogy a közönségnek nincsenek tulzott igényei, nehány szóval megnyerhető, csak épen — azt a nehány szót kell megtalálni.

Az ujsággal sincs másként.

Közvetlen tapasztalataim vannak a közelmultból. Szivesen fogadták irásaimat. Nem az embert, hisz névtelenül irtam, hanem a szót és gondolatot. Talán keresztül ragyog minden betün az az igaz, meleg szeretet, amellyel magamhoz ölelem Budát.

Szeretem a multját, azt a dicsőségeset, — szeretem a jelenét. Azokat a pusztuló apró házikókat a Rácvárosban, melyek mintha tovább vándorolnának, ki a Budafoki-ut mentére, a Szentendrei-utra, ahol megint kibujnak a földből, mint az őszkor eltaposott hóvirág tavasszal. Szeretem komoly, csendes hegyeit, azokat az ismeretlen völgyeket, ahol kékes ködbe borul a napsugár és tikkasztó nyárban is harmat száll reám. Szeretem egyszerüségét és a megbékült embereket körülöttem. Szeretem azt a nagy falut, a Róma imperátoraira visszatekinlő Ó-Budát — szeretem ennek az ős városnak minden mohos kövét, mely a ragyogó multnak igaz tanuja, — és szeretettel fogom ezentul is megirni mindazt, amit még megtanulok — tőle, róla, belőle.

Minél jobban megismertem, annál jobban megszerettem, mint ahogy sokan ismerik és szeretik. Azokhoz szól a szavam, azokat szeretném megkeresni és elmondani nekik, hogy: — *naplót* irok *Budáról.*

Viraág Béla.

A Budai Napló

most e hó folyamán lép XVI-ik évfolyamába. Most 16 éve annak, hogy Óbudán lapot inditottak 1902-ben *Budai Lapok* cimen, mely utóbb *Óbuda-Ujlak* cimet vette föl *Csernay* József szerkesztése idején. 1911-ben ujból nevet cserélt az ujság és *Budai Szemle* cim alatt jelent meg 1913-ig, a mikor fuziónált az akkor indult *Budai Napló*-val.

Volt Budának régebben kedvelt lapja a *Buda és Vidéke*, melyet még *Andreánszky* Jenő és boldogult *Erdélyi* Gyula alapitottak, de utóbb szélsőséges irányba jutott és sok tréfás megjegyzésre adott alkalmat. Erdélyi Gyula elhunytával meg is szünt.

A Kelenföldön folyton kisérleteztek lapvállalkozásokkal, de kellő felkészültség nélkül, ugy hogy a *Kelenföldi Hirlap*, azután *Buda*, utóbb *Buda Lapja* nem tettek szert különösebb jelentőségre. Mint pártlapokról, melyek nem voltak hivatva mást mint pártcélokat szolgálni, meg kell emlékeznem első sorban a Schäffer László szerkesztésében megjelent *Budai Ujság*-ról, mint a II. kerületi függetlenségi párt sok viszontagsággal küzdött orgánumáról, azután a *Szabad Polgár*-ról, utóbb a *Budai Hirlap*-ról, melynek előde is volt ily cimen, s végül ismét mint a Bizony-Platthy-párt hivatalos lapjáról, a *Budai Ujság*-ról, mely egy éve szolgálja e nagyra hivatott párt ügyét itt Budán.

Nem akartam mindent részletezni, nem célom keserüségeket csepegtetni régen behegedt sebekre, csak a budai sajtó történetét rajzoltam meg nagy vonásokban.

A Budai Napló mint egy kész dolog pattant ki a nyilvánosság elé és megjelenése első napjától különös érdeklődéssel kiséri a budai közönség.

Dicséretünkre szolgál, hogy nehány év alatt mellénk állt Buda szine-java és minden kerület vezérembere e lap hasábjairól szólt közönségéhez itthon, de ugy hogy meghallották oda át is.

Buda érdekeit szolgáljuk minden téren és ebben a törekvésünkben támogatnak bennünket társadalmi és várospolitikai téren: *Becsey* Antal, *Hennyey* Vilmos dr., *Lendl* Adolf dr., *Orova* Zsigmond, *Perczel* Béla, *Ripka* Ferenc dr., *Szekula* Gyula;

közgazdasági téren: *Bartók* Béla, *Massányi* Ernő dr., *Merényi* Richárd, *Schey* Ernő és *Szántó* Jenő;

irodalmi és művészeti téren: *Aczél* Endre, *Gárdonyi* Géza, *Istók* János, *Komjáthy* János, *Lasz* Samu dr., *Peterdy* Sándor, *Szávay* Gyula és *Sziklay* János dr.

Nem kenyerünk a hivalkodás, de most, a mikor ujból egy évfordulóhoz jutottunk és ma már a lap élére tehetnénk a XVI-ik évfolyamot, szükségesnek véltük mindezt elmondani.

Nagyrabecsült olvasóinkat arra kérjük, hogy legyenek továbbra is kedves jóakarattal irántunk. Apró hiányosságainkat mentse az a meleg és odaadó szeretett, mellyel Buda iránt viseltetünk, mely minden sor megirásánál tollunkat vezérli.

Rév Sándor.

Napló: Buda, szept. 14.

A romboló kéz könyörtelenül belenyult egy városrész életébe, de megfeledkezett róla az épitő kéz. A Tabán ugy járt, mint a borotválkozó ember, akit bekentek szappanhabbal, de elfelejtették megborotválni .... Hogy is volt csak? — Öreg, nagyszakálu rácok még emlékeznek reá hogy mintegy 35 évvel ezelőtt elhatározta a főváros a *Gellérthegy rendezését*, északi lejtőjén álló viskók kisajátitását és lebontását. Nem is kapott oda épitési engedélyt más, csak akit a pápa protegált. Ezt is ügyesen csináltuk. Nem egyszeribe vásárolta össze a telkeket és házikókat a város, hanem részletekben, ahogy a fináncok kapják a lovat és csak azzal egyezkedett, aki önként jelentkezett. Nyult is ez az eljárás, mint a kovászos tészta és ezalatt duplájára emelkedett a telkek értéke és kamat nélkül hevert a kisajátitásba ölt tőke. — És itt mély tisztelettel kérdi szent Géllért szobra, hogy tulajdonképen mért nem folytatják a bontást és ki tartóztatja ezt? Volna ugyan egy megszivlelendő ok s ez a tabáni sajátos lakosság *jövendő sorsa*. Ezek az emberek, akik itt egymás hátára épitkeztek, együtt éltek a csirkével, a kecskével, a galambbal és lóval, de mind ebből éltek is, nem költözhetnek a négyemeletes bérpalotákba mindenestől. Létalapjuk vész el. Számoltak ezzel a városnál és vásároltak is a budafoki-ut mentén és a Németvölgyben nagy telek-komplexusokat, hogy ide telepitsék át a Tabán népét csirkéstől, lovastól, kecskéstől, kedves különleges megfelelő házikókba, amiket száz év mulva ismét vihetnek odább. Valahol a téli kikötő mentén épült volna ez a csodálatos összetételü városrész, ahol megélt volna télen át a hajós, nyáron át a kömüves és a különféle gyárak népe. Szobán, ágyon, koszton, de — olcsón. Ez is megállt, pedig ezt meg kell csinálni, és telket kell adni ott a népnek hitelbe, kölcsönt az ő sajátos épitkezéséhez, ahol egymással harmónikusan megfér a szederfa, a galambduc, a csirkeól és az istálló. Kis helyen, olcsón épitve, arasznyi kerttel és kétöles eperfával.

Az utolsó cseppig akar minden zsirt kivenni üzeméből a *Közuti* vasut. Mindennap kevesebb kocsit járat. A 15-ös utvonalon 22 kocsi helyet 6 kocsi jár. És engedi a kormányt, a rendőrséget kisérletezni „hátul fel és elől le" rendeletekkel, ami nem segithet a bajon. Az éhes embernek hiába mondják, hogy jöjjön az egyik ajtón be és menjen a másik ajtón ki az ebédlőből, attól az nem lakik jól, annak étel kell. Hiába való az „itt fel ott le" — *ide kocsi kell* és épen ez az, ami nincs. Az egyik remiz jelenti, hogy két hónapja már egy *grammnyi anyagot* nem kapott, a mivel a kocsikat javithatná. Éjjel az a néhány ember alig győzi bejárni a remizben levő kocsikat, nemhogy javitani. A kocsik teljes züllésben vannak. Legtöbbjén alig van ép ablak. Az ülések menetközben törnek le a közönség alatt. Az ajtókon nincs kilincs, a büszkén hirdetett és rajzokban is megörökitett „a kocsiban állónak fogodzni kell"-hez szükséges bőrfogók helyett undoritóan piszkos vászonleffentyük fityegnek, a csengő szijjáról madzag lóg. Ezt a rettentően sivár és undort keltő helyzetet csak a Közuti közgyülése képes orcátlanul megdicsérni, de a székesfővárosnak ebbe bele esnie nem szabad. Ilyen züllött állapotban *nem válthatja meg* a Közutit. Az egyetlen mód a *birságolás*. Száz koronától a milliókig! és rögtön rendbehoznak azok mindent. A hol van pénz uj vicinális vonalak épitésére, ott legyen pénz a kocsipark rendbehozatalára is. Ám a helyiérdekü vonalak nélkül sem válthatja meg a város a Közutit, mert ez lehetetlenné tenne minden egészséges közlekedési politikát.

A közgyámokhoz fordult a kelenföldi népsegitő szövetség, hogy meggátolja a háborus idők egyik legsulyosabb és leginkább aggodalmas tünetét, a fiatalkoruak züllését. A hatóságok és a társadalom vállvetett, lelkiismeretes munkájára van szükség, hogy ezt a züllést, amely nemzetünk jövendőjének romlását jelenti, romboló utjában megállitsuk. Erre a nemzetmentő, felelősségteljes munkára kérték föl Kelenföld közgyámjait, akiknek háborus tevékenysége a székesfőváros társadalmi munkájában eddig is mintaképül szolgált. Rájuk vár az a példaadó feladat, hogy az iskolakerülések okait és körülményeit kipuhatolva, a sürgős orvoslás érdekében tegyenek esetről-esetre javaslatot és sürgősen juttassa a szövetséghez. Amennyiben a mulasztás okai ruha vagy cipő hiánya vagy egyéb nyomoruság, ugy a szövetség a bajok sürgős megszüntetéséről gondoskodik. Oly esetekben, a mikor a szülő nemtörődömsége, sőt esetleg rosszhiszemüsége állapitható meg gyermeke érdekei iránt, felvilágositandó a szülő, hogy a hatóság erélyes, megtorló lépéseket tesz: pénzbirságokat ró ki, hadiözvegyeknél a hadisegélyt felfüggeszti. — Szigoruan kellene ezt egész Budapesten megszervezni s azért üdvös a kelenföldiek példája.

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

Budai Krónika

SZÁZÖT ESZTENDŐVEL ezelőtt szeptember 3-ikán a budavári koronázó templom matrikulájába bevezették báró *Eötvös* József nevét. Különös patinával bevonva él lelkünkben a magyar közélet és költészet e nemes alakja. Oktató mestere az a szerencsétlen *Martinovics* volt, aki a vérmezőn végezte életét, ahol a szabadságért ömlött ki a vére. És ilyen vérrózsákat termő eszmék mellett tanulta megszeretni az egész világot. Vonzotta a szenvedés. Az állati sorban sinylődő jobbágy, a gettóba zárt zsidó, a büzhödt verembe zárt rab. Ezeknek szenvedése fogta meg a lelkét. Mint költő ezeknek élt, mint politikus elmaradt nemzetét ébresztgette, mint államférfi iskolákat épitett. És minden iskola az ő emlékét őrzi . . .

A Svábhegy nagyrésze még sürű vadon volt a mult század harmincas éveiben. Az erdőn át vékony gyalogut kanyargott a hegynek. Öreg tölgyek, bükkfák árnyékában nesztelenül lépegetett az őzike . . . Az árnyas fák alatt imbolygott gyakran egy mély tüzü, de árnyas szemü, magas homloku fiatalember. Kezében könyv: — a francia forradalom könyve. Ismerte a vidéket, a járást, a csendes helyeket. Csöndesen, előrehajtott fejjel sétált és lelke betelt a természet szépségeivel. Néha megállt, a mohos fa törzsének támasztotta könyvét és jegyezgetett. . . . Igy irta a „Karthausi" legnagyobb részét báró *Eötvös* József.

SIRALMAS KÉPET nyujtott Buda és Pest az 1686-ik évi ostrom után, amikor felszabadult a török rabság alól s azt nem is egy történikus leirása rajzolja élénk szinekkel elénk. Az egykor sokat magasztalt két város már a török hódoltság alatt teljesen lezüllött — irja „Képek Buda és Pest fejlődésének történetéből" cimü füzetében dr. *Lechner* Jenő. *Gerlach* István, *Ungnad* Dávidnak, a török udvarba küldött német követnek udvari papja irja 1573-ban Pestről, hogy a régi időből fennmaradt szép középületei után itélve, hajdan tekintélyes iparosváros lehetett, most a törökök mindent sárral tapasztottak be és mindent megfosztottak diszétől. Mint mindenütt, Pesten és Budán is nemcsak elomlani engedték a legszebb épitményeket, de erőszakkal pusztitottak, templomaink márvány faragásu köveit elhurcolták, lecsiszolták s fürdőikben, melyekben egyedül fejtettek ki némi pompát, burkolatul alkalmazták, amint arra a Rudas-fürdő restaurációja alkalmával is ráakadtak, melynek reneszánsz töredékei, lefaragott vörös-márvány táblái alighanem a pesti főtemplomból kerültek ki. *Bocatius* János. a császári költő, *kassai* főbiró és iskolamester

(rector utr.usque rei publicae) diplomáciai küldetésben 1605-ben Pest-Budán jártában elszörnyüködik, hogy az omladék templomok barmok istállójául szolgálnak, a márványemlékek a temetőkből utcák szögletére kerülnek padokul, a házak és utcák füsttel, piszokkal boritvák, a dögök szanaszét hevernek. Pestet inkább Pestisnek nevezné, hol a kevés lakó csak söpredék és a nép alja. Más irók is megállapitják, hogy csak gyalázatos vityillók és rongyos házak vannak Pesten, utcái sárosak és elhányagoltak, mint „egész Törökországban". A többszörös áldáz harcok, melyeket Pest birtoka miatt vivtak, csak ronthatott ezen a szomoru állapoton. Az ostromokon kivül a német hadsereg is — hogy a töröknek menhelyet ne nyujthasson — a visszaszerzés küszöbén maga is erőszakosan pusztitotta. Mikor azután a felszabaditás napján ötödször cserélt gazdát a város, csak szánalmas kőhalom került az örömámorban ujjongó győzők kezébe. Középkori és XV—XVI. századbeli kutfők, követek, utazók irásai bő adatokkal szolgálnak a Budapest területén állott három városnak korábbi képéről. Kivált a Mátyás korabeli magasztaló leirások és egyes középkori eredetü templomaink külföldi irásokban található dicsérő emlegetése jogositanak fel arra a feltevésre, hogy kivált Buda-vára vetekedhetett a középkori nyugati városokkal.

A FERENCHALMI TEMPLOM — ahogy Lechner Jenő irja — most 100 éve épült 1908-ban. Ferenc király tiszteletére Kalmárffy Ignác budai biró épittette II. Ulászló hajdani nyaralójának helyén. Az épület a biedermeier kor romantikájának hódol naiv gótizáló izlésével, épp ugy, mint az ugyanaz időkből való *Hermina*-kápolna a Városligetben. A nagynevü nádor korából való bájos dór-tornácos épületek a *Szép-Juhászné*-, a *Szép-Ilona*- és a *Fácán*-vendéglők a budai hegyekben és a már elbontott régi *Wampetics*-vendéglő a Városligetben, a dór fatornácos *krisztinavárosi nyári szinház* (1843) stb., melyek a mindinkább fellendülő társadalmi élet szükségleteit szolgálja. A nyári szinházról ma alig fogják elhinni, hogy annakidejében oly nagyszerünek találták, hogy „csak a francia fővárosban létezik mása". Állitólag *Ságody* József kir. orsz. felügyelő müve. Szinterét hátul meg lehetett nyitni, mire „mintegy varázserő által feltünt a háttérben a Gellérthegy csillagász épületével s az oldalán fekvő Rácváros kies házsoraival, gyönyörü alkonyi tájképpé alakulva". Akkor épültek ki a fürdük is, mint az Erzsébet-sósfürdő, a terézvárosi Vasfürdő, a Császár- (1848), Rudas- (1831), Király (1826) és Sárosfürdők, melyek közül a még fennállóknak már azóta átalakitott épületein is még felismerhető ama kor neogrék izlése. Végül a temetőkben számos — még ma is fennálló — szebbnél szebb ampir siremlék tanuja a város „tsinosodásának".

Hirek

Szentté avatás történt a tanács e heti ülésén, ahol a *Budai Napló* által szóvá tett, elsikkasztott *szentet* helyezték vissza régi jogaiba a *Gellért* elé s a Gellért fürdőből a történelemhez és hagyományhoz hüen ismét *szent* Gellért lett. Az épités vezetősége és a fürdő igazgatósága ennek annyira megörült, hogy nyomban reá *próbavilágitást* rendeztek, mely pompásan bevált.

Hanauer István dr. a budai szent Imre collegium igazgatója e hó elsején elköltözött Budáról, ahol nagy szeretettel és tisztelettel környezték.

Szülők öröme az a vivmány, melyet *Bátori* Károly és *Becsey* Antal kelenföldi biz. tagok szereztek a tanácstól, és sok iskolás gyermeket kimélnek meg vele az életveszélyes tolakodástól a mai közuti közlekedés mellett. Értesülésünk szerint a *Biczó* Dániel igazgatása alatt álló Fehérvári-uti iskolában 3 éves tanfolyamu felső kereskedelmi iskolát nyitnak még most őszkor, ahová már *e héten lehet beiratkozni*. Előnyben részesülnek az I. kerületbeliek. A tanács méltányolja az eljáró bizottsági tagok előterjesztésének azt a részét, hogy a Mester-utcai felsőkereskedetmi iskolába, több mint 60, a Jurányi-utcaiba, pedig több mint 50 I. kerületi gyermek iratkozott be, ezen pedig segiteni kell. Tekintve a Kelenföld fejlődési viszonyait s azt, hogy a Fehérvári-uti iskolában helyet is lehetett szoritani e célra, Bódy polgármester sietett a fölvetett eszmét megvalósitani a szülők és a gyermekek örömére.

Sántha Dénes főjegyzőt a III. kerüiet vezetése körül történt nagy elfoglaltsága miatt az anyakönyvvezetése alól felmentette a belügyminiszter.

Jár a baba, jár, — talpra állitotta Szekula bácsi, és most már jár és megindul e héten a *Lövőház utcai omnibusz*. Nagy dolog volt ezt kipréselni ott, ahol most félnek minden költségtől. *Szekula* Gyula fáradhatatlan kapacitálásának mégis meg volt az az eredménye, hogy a városnál elejtették a finánciális aggályokat és csak a forgalmi szempontot tartják szem előtt. Ha lesz utas — jár az omniládika, ha nincs — nem jár.

A városi autó ügyében, amellyel legutóbbi számunk szerkesztői üzenete foglalkozott, illetékes helyről helyreigazitó felvilágositást kaptunk, amelyet kötelességszerüen közlünk. — Egy olvasónk hozzánk küldött levelében azt a véleményét fejezte ki, hogy a rendkivül költséges városi autók és fogátok használata nem történik helyesen, s főleg *nem mindig a város érdekében*. Példaképen hivatkozott arra, hogy a fürdőből hazaérkező *Feleki* Béla dr. bizottsági tagot a város automobilja várta a vasuton. Amint most velünk közlik, a dolog ebben az esetben nem volt helyesen beállitva. Tény az, hogy egyik alpolgármesterünk a nyugati pályaudvaron várta ontos közérdekü ügyben a hazaérkező Feleki bizottsági tagot, de az is tény, hogy Felekit saját kocsija is várta; s végül a kérdéses esetben éppen Feleki vitte az ő kocsiján az alpolgármestert, nem pedig forditva, bár az adott körülmények között ebben sem lehetett volna kifogásolni valót találni. A magunk részéről nem is tulajdonitottunk jelentőséget az egész ügynek; azonban nehogy félreértessünk, tartozunk ezzel a kis rektifikációval ugy az ügynek mint Feleki Béla dr.-nak is, akiről közismert dolog, hogy a székesfőváros ügyeinek egyik legbuzgóbb és legönzetlenebb harcosa.

Végre egy nyaraló is épül Budán még pedig a Kelenhegyi-uton, ahol *Goldfinger* Oszkár nevében *Ágoston* Emil kapott engedélyt nyaraló épitésére. — Lehet, hogy nyaraló lesz a *Keller* Sándor földszintes háza is, melynek épitésére a Naruisz-utcában szintén most kapott engedélyt.

Tulzsufolt az uj Szent János kórház elmebajos osztálya, — mondja jelentésében a tiszti főorvos — és oda csak kinnal lehet köz- és önveszélyes elmebeteget elhelyezni. A világ felfordulása sok embert megzavart s ezt elsősorban ezek az elmegyógyintézetek érzik. A baj az, hogy az állam későn és lassan veszi át azokat az elmebetegeket, akiknek további elhelyezése az állam feladata. Segiteni kell a bajon, mert nagyon elszaporodnak a szabadon járó — őrültek.

Különös véletlen, vagy talán van benne valami maliciózus számitás is, hogy a főváros minden élelmiszer bódét az illemhelyek mellé épit. Ez történt a Döbrenteiteren, igy járt a Széna-tér és megismételték ezt a szagos tréfát az óbudai Flóriántéren is, ahol igazán egymás hátára épitették ezt az ellenkező célokat szolgáló két bódét. Tréfának izetlen, valóságnak ostobaság de mindkét esetben undoritó.

Pilisi Lajost e kiváló hirlapirót temettük el e napokban. A Világ munkatársa volt és dr. Supka Géza jelölésekor ismertük meg itt Budán ezt a szellemes, jóizü szónokot, akinek nagy része volt abban, hogy Supkát oly tekintélyes párt kisérte az urnához, alig két heti korteskedés után.

Az óbudai kereszt, melyet *Sagmüller* József apátplébános sürgetett legutóbb a bizottság ülésén az *óbudai temető* számára, a Budai Napió közleménye révén mégis közelebb jutott a megvalósuláshoz. *Csupor* tanácsnok lelkes megértő szándékkal vette kezébe a kegyelet e szimbólumának ügyét és *Fadrusz* gyönyörü *Krisztusát* óhajtja az óbudai temetőnek megszerezni, ha — az örökösöktől megszerezhető. Ha nem, körülnéz a budai műtermekben, a hol sokat foglalkoztak a temető művészetével és a hol *Istók János*-nak, e kiváló szobrásznak is van csodálatos szépen faragott Krisztus szobra a keresztfán.

Némi világot vet a budai népesedési viszonyokra a anyakönyvi hivatalok jelentése *julius* hónapról. E szerint a születési és halálesetek, valamint a házasságkötések kerületenkint a következőkép osztottak meg: Az I. kerületben volt 118 születés, 234 haláleset, 50 házasságkötés; a II. kerületben volt 32 születés, 84 haláleset, 39 házasságkötés és a III. kerületben 75 születés, 91 haláleset, 35 házasságkötés volt.

„Dalos huszár." Szeptember 8-án az Óbudai kath. Legényegyesület helységében bemutató előadás volt. Szinre került egy fiatal szerző uj darabja „Dalos huszár" cimü operette 2 felvonásban, prológgal. Szövegét *Tessely* Károly, zenéjét ifjabb *Cathry* Szaléc irta. Elég ügyes a meséje. Érdekes volt, hogy a Dalos huszár szerepet maga a szerző játszotta. A kis operett zenéje eléggé dallamos. Egypár dala hamar otthonos lesz az óbudai leányszobákban. Mindkettőjük jutalma a sok taps volt, sokszor hivták őket a lámpák elé. Partnere a szerzőnek *Szobihard* Micike mint grófnő kedves, bájos volt és sok-sok virágot kapott. Nagyon tetszettek *Kalocsai* Ilonka, *Szondy* Jenő, *Tillinger* Béla és *Stier* Annus. A kis premier sikere jövőt jósol a két szerzőnek s ugy tudjuk, hogy a fiatal Tesselynek Szabadkán kerül bemutatásra egy ujabb darabja. Szerző most 20 éves. Szeptember hó 29-én megismétlik a „Dalos huszár" előadását Óbudán.

Rosz szokás, hogy uton-utfélén hirdetjük Budának német mivoltát, ugy állitjuk be, mint ősnémet várost, ahol csak most kezd gyökeret verni a magyar szó. Ez a szólásmondás némi alapot nyert abban, hogy Budának mindig volt erős pártot alkotó, német polgársága, mely szivósan tudta a jogait érvényesiteni a rácokkal, sőt még a magyarokkal szemben is. Ezt elősegitette az osztrák udvar oly annyira, hogy a magyaroknak néha csak véres utcai harcok után sikerült az egyeduralmat a németek kezéből kicsikarni es magok számára egyenlő jogokat biztositani. A közelmultban volt a németség a legerősebb, de abból az időből is van magyar dokumentum. A Fő-utca 43. szám alatt van a „Szent Erzsébet" apácarend női kórházának temploma és menháza, amelynek kapuja felett vörös márványlapon olvasható a következő fölirás:

AZ GYÁMOLTALAN
BETFGEKNEK
MENEDÉK HELYÜL
1805

Tehát még sem lehetett oly nagyon német ez a Buda száz év előtt, ha ilyen feliratot tettek a házakra.

Szüret! Hát ez is szüret? Hol durrog a mozsár és hol szól a zene, mint hajdan? Hát van még szüret Budán? Itt-ott az udvarokon elgémberedett venyige kuszik a háztetőre. Néhol a kertekben dajkálnak néhány tőke csemegeszőlőt. A napos domboldalakon látszik néhol egy zöldessárga csik és csak találgatjuk messziről, hogy szőlő-e vagy kukorica! A hires budai szőlők elpusztultak és ujfajta csak ritkán került a helyébe. Régi szép szokás, vagy hogy talán nagyzolás, a mikor a város kihirdeti, hogy a szüret a III-ik kerületben szeptember 22-én kezdődik. Csendes szüret lesz ez!

Óbuda átka a hegyi és helyi vizeknek zabolátlansága, a megfelelő korlátokba való be nem fékezettsége. Ezek akasztják meg a külső területek fejlődését, ezekre hivatkoznak örökösen, mint istentől rendelt gátló-okra, ha a kerület szivéig megy a rendezetlenség, ha nincs csatornázás, ha miazmák ezrei fertőzik a levegőt. A Bécsi-ut a Zsigmond-tértől kezdve a legszebb, legtisztább, legegészségesebb utvonala, fő utvonala lehetne Óbudának, ha törődne vele valaki. Szegénynek nincs protektora, az óbueai városatyák messze elkerülik, mert bűzös árokban folyik ott a szennyviz, és néha vizözön boritja el. Ezért nem lehet ott a hegy felöli oldalon villasor, ezért jár arra undorral ember és állat.

Budai cukrász! *Petneházy* László kelt a kiscukrászok védelmére az e hó 4-én tartott cukrász-nagygyülésen. Mint az országos cukrászegyesület alelnöke, rámutatott arra a méltánytalanságra, ahogy az árvizsgáló bizottság osztályozta a cukrá-

szokat és megengedte, hogy a nagy üzemek, melyek különben is több anyaghoz jutnak, drágábban adhassák a süteményt, mint a kis üzemek. Tiltakozott ez ellen és egyenlőséget követelt. Azt inditványozta, hogy a nyilt űzlettel birók számithassanak 90 és 70, üzlettel nem biró, de képesitett cukrászok pedig 80 és 60 fillért. A kontárokat tiltsák el egészen az iparüzéstől. Ezt az inditványt a gyülés nagy tetszéssel elfogadta és igy terjeszti az árvizsgáló bizottság elé.

Lári-fári, a szavakkal való hancurozás nálunk minden. A háboru egészségileg és szellemileg is legértékesebbjeinket pusztitotta el. Tehát minden kulturális törekvésünknek kell, hogy a főcélja legyen: a mostaninál egészségesebb, a létért való küzdelemre képesebb, a faj tökéletesedését szolgáló jövő nemzedéket nevelni. A test kulturájával kellene kezdeni, testileg nevelni a tanuló-ifjuságot, mely az ország 1/6 része és amelyik hivatva van pótolni fokozatosan az elpusztitottakat. A főváros, mint példaadó, mint reformátor, tényleg kinevezett egy — *testnevelési igazgatót,* de testnevelési programmja a 3000—3000 gyermekes margitszigeti attrakción kivül nincs! Annyira nincs, hogy a legtöbb iskola hadiórarendjén még *torna-óra sincs!* Pedig Budán hatalmas területek vannak, iskolák közvetlen közelében, a hegyek platóin, amiket torna- és játszóhelyekül lehetne berendezni. A Naphegy, a Gellérthegy, Szemlőhegy, Vérhalom, Pasarét, Kiscelli-hegy kényelmes sétával könnyen megközelithetők. Itt tölthetné egy-egy iskola a hétnek két délelőttjét vagy délutánját testedző, ügyesitő gyakorlatokkal, játékokkal, ami a tanulónak testi ereje fejlődésén tul, a kedélyére is nemesitőleg hatna. Nem lenne annyi ideges gyermekünk! A tűdőbeteg, vérszegény és máskülönben is gyenge gyermekek részére pedig állitson fel a főváros itt a mi tiszta levegőjü hegyvidékünkön minél több szabadban levő iskolát, ahol reggeltől estig, kora tavasztól késő őszig, vagy egész éven át internátusi rendszerrel egybekötve, tanulnának a gyermekek. — És ezek mind oly egyszerü, természetes és könnyen megvalósitható dolgok, ugyebár?

A fertőzés veszedelme kisért a kelenföldi iskolában, ahová még a harmadik vármegyéből is bejárnak kis vasutas-gyerekek, akik akkor is jönnek, ha otthon fertőző betegségben fekszik családjuk valamely tagja. Ezt ellenőrizni pedig nincs a főváros tiszti orvosának módjában. Ezen a bajon csak a kormány segithet.

Ritka eset, de mégis megesett Budán, hogy már nem talált helyett a kávéházban a vendég, akárhogy igyekeztek is szoritani számára. Megtörtént pedig a *Batthyány* kávéházban, ahol most ugy segitettek a bajon, hogy a *billiárdokat* kihelyezték a nagyteremből. Nekünk nem volt Budán ilyfajta Kaffee-Restaurant-unk, ahol a kávéház szokott kényelme és miljője mellett menü szerint kaptunk vacsorát, még pedig jó vacsorát, s igy nem csoda, ha ez a ritka esett — megesett.

Gesztenyét — szedjetek! kéri dr. *Lendl* Adolf körlevélben a budai iskolák igazgatóit. hogy ugy mint a mult évben, ez idén is gyüjtsenek vadgesztenyét a tanuló-ifjusággal az *Állatkert* számára. A gyüjtött vadgesztenyét az illető iskolától a hivatalosan megállapitandó árban készpénzzel beváltja a tömegesebb beváltás megkönnyitése okából a rekvirálás jogával felhatalmazott Korpaközpont az Állatkerttel egyetértőleg gyüjtőállomásokat létesitett s ezek a következők: Budagyöngye a Hüvösvölgyi-uton és a Diana-uti elemi iskola a Svábhegyen.

Budai cigánnyá lett egészen *Rácz* Guszti a jónevü csellószólista és bandája. Ahol valami ujitás van, gazda-változás, vagy fogyóban a vendég, oda hamar meginvitálják *Gusztit,* aki aztán szépen visszamuzsikálja a vendégeket. Most a *Fehérvári*-kávéház uj gazdája szerződtette, ahol esténkint nagy közönség hallgatja.

Életveszélyes Óbudának két fő utvonala. A Zsigmond-utca és a Szent-Endrei-ut nem birja már a háboru által is megnövekedett forgalmat, folytonos zavar, balesetek, verekedések, a járműveknek néha félnapokon való torlódása káromolja az ezt megszüntetni nem akarókat. Ezeknek az utaknak nincsen párhuzamos, forgalom levezető utvonaluk és ezen csakis a Szentendrei-ut kiszélesitése, a Zsigmond-utca baján pedig az Ujlaki rakpart kiépitése segitene. Valamikor réges-régen, a mikor csak parasztszekerek jártak erre, jó lehetett ez a helyzet — ma, amikor nagy gyárak (itt van a gázgyár hatalmas autóival!) ezen a két uton bonyolithatják csak le óriási forgalmukat: lehetetlen az 5 méternyi keskeny utak további fenntartása. Elképzelhetetlen, s a kezet ökölbe szoritó gondolat: hogy mi lesz itt télen — a sikos utakon? A III. ker. előljáróság részéről *Matthievits* Jenő műszaki tanácsos megtette a forgalom és a kerület érdekében megfelelő előterjesztéseit, de eddig még nem történt semmi.

Lélekemelő ünnep volt az Óbudai katholikus templomban. *Huber* Frigyes a bécsi pázmáneum jeles növendéke tartotta ott a Mária ünnepen első miséjét, Óbuda összes papjainak segédletével. A rokonszenves ifju lelki pásztor, mint főgimnáziumi tanár fog müködni. Az ünnepen *Medek* Anna operaénekesnő a kóruson egyházi énekeket adott elő.

A szemetes gyerek, a nagyvárosok kakasa, aki eddig csengetyüszóval keltegette az álmos cselédeket, — beállott a háborus konjunktura kihasználói közé. Kevesen vannak a fiuk s igy nem futja az idejük, hogy minden kapun becsöngessenek, hanem egyszerüen ugy segitenek a bajukon a mellékutcákban, hogy az utca közepén sétálva végig, rázzák kegyetlenül a haranggá növekedett csengetyüt. Ezzel aztán elérték azt, hogy nem a cseléd, hanem a gazda ébred, ami sok cifra káromkodásra ad alkalmat. Hát még ahol délután harangozza be a szemetet és délutáni álmából rángatja ki az embert, ott néha a balkonokról, nyitott ablakokból áldják a szemetes fiuk külön szentjeit, amit a csöppnyi hivatalos személyiségek sem hagynak illemtudó köszönet nélkül. Nem nagyon épületes dolgok ezek és azt hisszük, hogy csak Budán van igy.

Czajlik Alajos miniszteri tanácsost, a pénzügyigazgatóság vezetőjét és a budai társadalom általánosan becsült tagját rendkivüli kitüntetés érte. Mint a hadisegélyezés ügyének az állam részéről kirendelt vezetőjének méltányos, kuláns és emberszerető eljárása és érdemes közszolgálatainak elismeréseül — *diószegi* előnévvel a nemességet adományozta a király.

Badal Ede I. kerületi előljárót családi öröm érte. A távozó gólyák egyike aranyos kis leánybabát hozott a házához.

Számok. A népesedés terén a hazai viszonyok valósággal megdöbbentők és elszomoritók. 1914-ben 640.000 élve született gyermek volt hazánkban. 1915-ben már csak 434.000 és 1916-ban csupán 292.000; a születések száma tehát több mint a felére csökkent. S ugyanakkor 100 születésre 127 halálozás esett (!) Ha pedig az elesetteket is beleszámitjuk, megállapithatjuk, hogy a magyar nemzet másfél millió emberrel csökkent. 1934-ben a huszévesek száma még normális lesz, amennyiben 154.000 huszéves férfi lesz az országban. 1935-ben azonban már csak 98.000, 1936-ban pedig 67.000 és hogy mi lesz 1937-ben és 1938-ban arra még gondolni sem jó. Tehát 1937-ben és 1938-ban a mostani felnőtteknek kell még mindig ifju erővel pótolni a meg nem született két generációt. Magyarországon a halálokok között az 1896—1900 évek átlagában első helyen (14·59%), a gümőkór (tüdővész) s utána a második helyen a veleszületett gyengeség szerepel. Jelenleg a tüdővész a halál generálisa. 1914-ben hazánkban 66.182 áldozatot szedett, akik közül 7 évnél fiatalabb volt 7.011 lélek és 7 évnél idősebb 59.171. Megdöbbentő adatokat kapunk, ha a kor szerinti halálozások számát vizsgáljuk. Igy 1914-ben a 10 éven alul elhaltak száma 234.754 volt s ezek közül is több mint 150.000 az egyéves kort sem érte el. Ha Budapestet egészségi viszonyok tekintetében összehasonlitjuk az európai nagyvárosokkal, a 34. helyen állunk. Például fővárosunkban aránylag kétszerannyi ember hal meg tüdővészben, mint Manschesterben vagy Rotterdamban; háromszorannyi, mint Nápolyban vagy Charlottenburgban; négyszerannyi, mint Edingburghban. Ezekkel a szomoru adatokkal szemben pedig egy tudományos igazság áll. Jelesül: a fejlődéstan szerint az élőlények legtöbbször leélik fejlődésüknek 6—8 szorosát, de az 5-szörösét mindenesetre. Ez a 25 évig fejlődő embernél 125 év volna és 100 ember közül csak 1 éri el a 80 évet!

Hegedüs Lajos, az I. kerület érdemes városbirája és a Méhkas pénztárosa eladta várbeli házát és Szentlőrincen vett nyaralót, ahová már át is költözött.

Az árvák árvája, a hadiárva ismét egy otthonhoz jutott anélkül, hogy bárkire is külön gondot róna. A budahegyvidéki társaskör legutóbbi választmányi ülésén, melyet *Perczel* Béla elnöklete alatt tartott *Südy* Aladár főmérnök azt az inditványt tette, hogy kövessék a Krisztinavárosi kaszinó, a várbeli Rózsabokor asztaltársaság és a budai tanitóegyesület példáját — és létesitsenek hadiárva alapot, még pedig az egyesület érdemes elnökének nevén, mint *Perczel Béla* alapot. Azonnal gyüjtést is inditottak, mely 238 koronát hozott és elhatározták, hogy a heti összejöveteleken mindenki legkevesebb 20 fillért adjon e célra, minden szónok külön 20 fillért. Igy az alap egykettőre együtt lesz.

Erődy Kálmán drt nevezték ki igazgatónak a varbeli felsőbb leányiskola és leánygymnáziumba, ahonnét Wolff Aladár igazgató, aki birta a várbeliek tiszteletét és szeretetét, áthelyeztetését kérte a váciutcai leánygymnáziumba.

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

Szt.-Lukács gyógyfürdő.
Téli és nyári gyógyhely
csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimeritő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL
PREISACH JÓZSEF
BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3,

Helyre kell igazitanunk mult számunk hirét, mert „a belső, nagy részben antik berendezést“ nem vette meg *Bárcy* István főpolgármester uj villájával *Marich* Jenő dr. min. tan. s igy az egy millió helyett csak 600.000 koronába kerül a ház és télekvétel.

Buda koronája, a Svábhegy fölött az ég ólomszürkére borult, a sárgánpirosra váló faleveleket már ritkán simogatja meg napsugár, a vén asszonyok nyarában bizó remény apróra van zuzva: jön az ősz az ő csodálatos uj cicomáival, a szivre és lélekre is ráboruló finom fátylaival, az időnek öregebbé érő borujával. Ide fel — az átmenet e gyors változásaiba, mint egy pompásan harmonizáló orkeszter pátétikus kisérő zsongása hangzik a város lármája. A lélegzetvesztő rohanások, a földhöz vágott emberek, az uzsorával halmozódó pénz, a tisztesség árnyéka: a szegénység, a cserbenhagyott becsület, az udvarló nélküli divathölgy, a lukas nadrág — ismeretlen fogalmak. Az utcaseprő is, mintha elegánsabb lenne, lejebb levő társainál. A még nagyszámban itt nyaralók a hadiszám jelzett autókba és gummitalpu fogatokba rakják ki magukat. A nők, a gyorsan szerzett pénzek hangos, gőgös raktárai, hol szemérmetlenül, hol szeliden epednek és epesztenek. A hadi gazdagok uj szektája igy tombol végig a hegyen, neveletlenül, merészen: az uj hegy-foglalók. Jókai társai, a régi intelligencia, a Berczik Árpádok már nem is láthatók, elvonultak, csendben maguknak élnek. A koronának a gyémántjai helyére üveg utánzatok kerültek. *I. A.*

Eltünt egy vendéglős az Enyedy-utcából. Nemrég nősült, elvett egy özvegy vendéglősnét és nagylábon kezdett élni. Az üzlete is eléggé jól ment, az utcában ugyan sokat beszéltek az élelmiszerek gyanus beszerzéséről, de bizonyosat senki sem tudott. Most a vendéglős hirtelen eltünt, nyomtalanul.

Rangosan.

— Alföldi történetek. —

És fölkacagott a lelkem.

Gyönyörüséget éreztem, aminőt régen nem. Talán serdülő diákkoromban, amikor először olvastam Jókai regényt, vagy Mikszáthtól a Szent Péter esernyőjét.

Nekünk, bndapestieknek elzárt világ az alföldi magyarság élete. Aki vidékről jött, az is elfeledte. Megromlott az izlése, magyar mivoltától kifordult a gondolata. Valami háromszoros ablakon át, különös szinekben látjuk a vidéki magyarságot legtöbb irónk munkájában és most — mintha nesztelenül feltárta volna ezt a háromszoros ablakot az én régi munkatársam: — *Pásztor* József.

Valódi igaz szineiben tárul elém a magyar falu, az alföldi parasztváros, az ős magyar nép.

És a gyönyörüségtől kacagott a lelkem.

Kacagott az öreg paraszti páron, amikor az asszony esernyőt vásárolt, de a gazda tiltakozott ellene, mert hogy hatvan éve jár az esőn és attól olyan egészséges. Addig csufolta az asszonyt, amig az sem merte kifesziteni és a megeredt esőben ugy badukoltak egymás mellett, — hónuk alatt az esernyő.

Sekszpiri gondolat. Ha idegenből került volna hozzánk, az iskolásfiuval is elolvastatnánk.

És szinte halottam én is annak a harangnak kongását, amelyért husz éven át civódott urával az asszony, hogy ötezer forintokért, csakugy egy szóra, — igaz, hogy szép asszony szavára — megcsináltatta férje a falu számára. Egyszer aztán nem birta tovább a gazda. Fogta a kalapácsot, felment a toronyba és kivert belőle egy darabot. Csöndes lett a falu s a gazda kitámolygott a szőlőbe. Csak másnap vetődött haza. Már nem harangszóra. Még az étel sem izlett. Csöndes volt a dél is, az est is, s amiért nap-nap után perelt az asszony, hiányzott neki a gyülölt harang szava. Csak másnapig birta, aztán felment a paphoz és ő rendelt, a sajátjából uj harangot. Annak a szavánál megbékéltek az öregek.

Egyik történet szebb a másiknál. A szegény Zsuzsi históriája, aki szopós gyerekével kijár a vonathoz, az urát várni. Hir sem jön felőle nagy Oroszország felől. És jön egy másik katona, aki sohsem látta ujszülött fiát. Eltemették, amig oda volt. Nem csoda, hogy összedobbant a két sziv. És csak a Zsuzi szemérmes erkölcsén mult minden. Erotikus irás, szemérmes, magyar tisztességgel megirva.

És igy a többi mind.

Mesteri kézzel megrajzolt alföldi zsánerképek, amiket nehezen felejt az ember.

Szerkesztői asztalomnál sok ember megfordult huszonöt év óta, és sok könyv. Néha keresnem kell az emlékeim között a névhez az embert, az emberhez az irásait. De azért emlékszem, vagy husz éve annak, amikor első irásai egyikét elémbe tette egy fiatal ember. Pásztor József. Okos, szép munka volt. Még a Fővárosi Lapok szerkesztőségében történt. Azután széjjel hányt bennünket a sors.

Csak az irásait láttam és jól esett, amikor dicsérték. Most, hogy ez a népies kötete megjelent, bátran oda állitom Gárdonyi és Mikszáth mellé. Ilyen természetes módon kevés ember irt még a nép nyelvén. Nincs abban eröltetett czikonya, kerüli az erőszakos népieskedést. Ir, ahogy érzi a nyelvét. Melegen, igazán, magyarul.

Az irodalmi nagy tülekedésben, ahol egymásra licitál a buja nyelv a még bujább mesére, ahol nincs a gondolatnak mélye csak ingereket keltő bizar szine, — kiválik a többi kőzül ez a kötet, mint a csinált virág közül a valódi rózsa.

Pásztor József szorgalmas iró, sok munkája jár közkézen, de ha soha több könyvet nem irt volna, mint amit a *Rangosan* cimüben összefoglalt, akkor is bevéste nevét a magyar irodalom történetének arany táblájába.

*

Pásztor József Fülöpszálláson született, de kora gyermekségében Hódmezővásárhelyre került, ahol a gymnáziumban kezdte tanulmányait, és már gyermekkorában irni kezdett. Azután kereskedelmi pályára adták és négy esztendeig volt vaskereskedő inas. A nehéz bolti munka mellett, füstölgő petroleum lámpánál tanult este s nehány év alatt letette az érettségi vizsgát. Igy került a budapesti keleti akadémiára s ezt jeles eredménnyel végezte. Megnyerte a Ferencz József ösztöndiját. Külföldre ment, Német-, Francia- és Olaszországba. Visszatérve a Pesti hazai első takarékpénztár egyesületnél vállalt hivatalt és Budán telepedett le. Irásait mindenhol megbecsülték és neve a legelső lapokban szerepelt. Ma a Pesti Hirlap dolgozó társa, de irt a legtöbb hetilapnak is. Hosszu szünet után, a háboru elején kezdte kiadatni könyveit s minden kötete két-három kiadást ért. A legnagyobb sikereket népies irányu munkáival szerezte. Eddig megjelentek tőle: *Boldogság meséi, Romantika, Szamaráb regénye, Tűz!, Muszka vendég, Emberkék,* A *kis ördögök, Az ügyetlen, A nászhajó, Rangosan.* Most van sajtó alatt „Legyen férfi a párom“ és „Csomorkányék Pesten“ cimű kötete, de a *Rangosan* cimü kötet második kiadására is készül kiadója: *A Táltós.* E kötet ára 7 korona. *j. v. b.*

KIADÓ

bútorozva

3—4 szobás lakás kastélyban, a budai villanegyedben — telefonnal, villamos világitással, autogarázssal, — villamos vasut közvetlen közelében d. u. 2—3 óra között I, Bors-u. 24. I/2., a szerkesztőségben.

Részletek

LIBÁL ANDOR OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Irodai alkalmazott

felvétetik, németül tudó előnyben részesül.

Lopos-tornaszergyár

III. ker., Lajos-utca 60. szám.

Zöldség legyen

— télen a háznál. —

Különös érdeklődést keltett a budai családok körében az a gyakorlati értékü füzet, melyet *Buchta* Győző kertészeti tanár irt a „Zöldségaszalás“-ról, ami lehetővé teszi egyszerü módon az élestárnak (magyarul — spajz) megtöltését télire.

A zöldségaszalás előzetes tudnivalóit már előbb közöltük, sőt egyes zöldség-fajok aszalását is ösmertettük s most általános kivánságra pótlólag még közlünk néhány ilyen aszalási eljárást.

Petrezselyem. Ugyanugy kell aszalni, mint a sárgarépát, csupán a gőzölése marad el.

Zeller. Aszalásra inkább alkalmasak a kisebb gumók. A gumókat héjastól, egészben puhára kell főzni, annyira, mint azt a háziasszonyok a salátakészitéshez szokták. Erről legjobban ugy győződhetünk meg, ha a gumót átszurjuk hegyes fácskával és ha ez könnyen sikerül. Ezután a gumókat meghámozzuk, majd fölszeleteljük tetszés szerint akár karikákra, akár pedig csikokra. Aszalandó 60—65 C° hőmérsékleten és az aszalás tart 2—3 óra hosszáig. Helytelen aszalás esetén az hamar megfeketedik.

Céklarépa. (Vörösrépa.) Ugy aszalandó, mint a zeller. Nyersen fölszeletelni semmiesetre sem szabad. Aszalandó 70—75 C° hőmérsékleten és az aszalás tart 2—3 óra hosszáig.

Vöröshagymát a külső száraz levelektől meg kell tisztogatni, majd pedig keresztbe fölszelni vagy pedig csupán pikkelyleveleire szétszedni. Gőzölés nélkül aszalandó 65—70° C. hőmérsékleten. Aszalási időtartam: 1—2 óra. Gőzölni csak ott ajánlatos, ahol erős, csipős izét gyengiteni akarják.

Laboda. (Spenót. Paraj.) Aszalásra alkalmas ugy a tavaszi nagylevelü, mint a kislevelü ujzélandi laboda is. Szedés után azonnal föl kell dolgozni, mert különben igen hamar megfülled. Szedni lehetőleg szára nélkül kell, majd megmosás után gőzölés nélkül aszalandó 70—75 C° hőmérsékleten. Aszalási idő 1—3 óra, aszerint, hogy a szára rajta van-e, vagy sem.

Sóska. Ugyanugy aszalandó, mint a laboda, csupán az aszalási hőmérséklet 60—65 C° legyen. Mindig kissé barna lesz.

A *paprikát* föl kell hasogatni, a zöldből a magvakat kiszedni, a pirosban azonban benne maradhat, különösen, ha az nem erős, majd pedig gőzölés nélkül 65—70 C° hőmérsékleten aszaljuk. Aszalási időtartam 3—5 óra.

A *tököt* meg kell hámozni, majd fölhasogatni, belét kiszedni és meggyalulni. Gőzölés *nélkül* aszalandó 65—70 C° hömérsékleten. Aszalási időtartam: 1—2 óra.

Gomba. A gombát a földes részektől meg kell tisztogatni, majd pedig

a tönkjét hosszába, kalapját pedig keresztbe föl kell szeletelni és 60—65 C° hőmérsékleten aszalni. Aszalási időtartam: 2—3 óra.

Burgonya. A drága áron kapható burgonyalisztet bárki odahaza elő tudja állitani aránylag olcsó áron. A burgonyát kétféle alakban lehet megaszalni még pedig akár karikák alakjában, akár pedig morzsa (püré) alakban. Ha *karikára* vágjuk, puhára kell főzni és utána megaszalni 80—90 C° hőmérsékleten. Az aszalás tart 2—3 óra hosszáig. Ajánlatos a meghámozás, illetve a fölszeletelés után azonnal vizbe kell tenni. *Morzsa* alakban héjastól puhára főzzük, majd azon forrón meghámozzuk, utána azonnal áttörjük akár egy rostán keresztül és még azon melegen aszalóba tesszük. Vigyázni kell nagyon arra, hogy a burgonya ezen munkálatok alatt ki ne hüljön. Az aszalás 80—90 C° hőmérsékleten történik és tart 1—2 óra hosszáig.

Burgonyaliszt. A megaszalt burgonyákat azonnal a megaszalás után, amikor még csontkemények, lisztté kell őrölni vagy pedig porrá törni.

A már kellőképpen megaszalt zöldséget az *aszalóból nyomban ki kell venni*, mert különben annak szine hátrányosan megváltozik és izéből is sokat veszit. Tanácsos azt a cserényeken állni hagyni néhány óra hosszáig, hogy a levegőből némi vizet vegyen fel. A készitményt a legnagyobb óvatossággal le kell szedni a cserényekről és összegyüjtve, bizonyos ideig a levegőn tartandó az, hogy megereszkedjék.

A már kellőképpen megereszkedett zöldségeket azután kisebb mennyiségek esetén ajánlatos zacskókba tenni és azokban eltartani. Nagyobb mennyiségeket pedig arra alkalmas helyiségekben ömlesztve kell eltartani, mint ahogy például a gabonaféléket szokták. A zöldséget magasan felhalmozni nem szabad.

Az aszalt zöldséget mindenkor csomagolni kell. Kisebb mennyiségeknél ajánlatos azt kiadagolni és megfelelő adagokban papirzacskókba csomagolni, A kiadagolt zöldséget sok helyen préselni is szokták kockaalakban. Előnye az, hogy egyrészt a zöldség kisebb térfogatu lesz, másrészt pedig mivel az igy lepréselt zöldség belsejében levegőrések nem lesznek, a megromlás veszélye is jobban ki van zárva.

Az aszalt zöldség felhasználása épen ugy történik, mintha az nyers volna, vagyis megmosás után rendesen főzni kell.

Közgazdaság

A Bpesti ásványolaj R.T. igazgatósága megállapitotta az 1917—18-iki üzletév mérlegét és elhatározta, hogy a közgyülésnek 60 koronás osztalék kifizetését a most megalakitandó nyugdijintézet javára 200.000 korona és háborus jótékonycélokra 100.000 korona adományozását javasolja.

„Elma," vagy teljesen kimondva; az **Első Magyar Légcsavar R.-T.**, mely jelenleg még csak légcsavarok gyártásával foglalkozik szárazföldi és vizirepülőgépek részére s ezenkivül készit még egy speciális légcsavarfajt, az ugynevezett helikoptercsavarokat is Asbóth rendszer szerint. A cég, mely jelenlegi bérelt műhelyeiből még ez év őszén átköltözik a legmodernebb tervek szerint épült s berendezett uj *albertfalvai* gyártelepére, gyártási ágazatait egyéb faáruk gyártására is kiterjeszti, ugymint sportcikkekre: ski, szánkó, tobogan, skelaton, bobsleigh, krieket, golf és fényképészeti cikkekre. Megkezdi a faszijtárcsák gyártását is a legjobb és a legismertebb német licencia igénybevételével. Az Elma 2,000.000 korona alaptőkével dolgozik és elöreláthatólag rövid időn belül a legnevesebb magyar faipari vállalatok első sorában fog szerepelni.

Az élelmiszerkereskedők Áruforgalmi Részvénytársasága első évi rendes közgyülésén a két millió korona alaptőkének három millió koronára való felemelését határozta el. A vállalat érdekközösséget létesitett a *Merkur* váltóüzleti rt.-gal, amely átveszi az egymillió névértékü uj kibocsátásu részvényt. A közgyülés a tőkeemelésen kivül elfogadta a mérleget, amely 239.190 korona nyereséggel zárult.

Központi Hitelbank R.-T. cég alatt fogja a Bank és Pénzváltó R.-T. a napokban megtartott rendkivüli közgyülés határozata folytán müködését az ujjászervezés befejezése után, folyó évi szeptember elsejétől folytatni. A rendkivüli közgyülés a bank alaptőkéjét teljesen befizetet 10 millió koronára emelte fel és elhatározta, hogy müködésének megkezdésével Bécsben fiókot létesit. Az intézet eddigi igazgatója *Radó* Jenő továbbra is vezeti ügyeit.

Az első közgyülését szeptember hó 16-án tartja meg az Országos Zöldség-, Főzelék- és Gyümölcsforgalmi R.-T. saját helyiségében IV., Városház-utca 5. Egyuttal közzé teszi első mérlegét, amely két millió korona alaptőke mellett 718.491 korona tiszta nyereséget számol el. Rendelkezési jutalom cimén 863.001 korona, adótartalék cimén 400.000 korona, termelési szerződések kockázatai cimén 1,600.000 korona szerepel a mérlegben, amelynek egyik érdekes tétele a köztisztviselők és munkások olcsó ellátási akció számlája 1,573.484 koronával.

Üzenet

Uj előfizető. Margit krt. Mindig rendelkezésére áll minden tudásunk. A *Királyhegy*-utca nevének története a következő: Ferenc császár 1792-ben Budára hirdetett országgyülést és itt koronáztatta meg magát. Midőn ez alkalommal ide jött, Buda polgárai minden tőlük telhetőt megtettek diszes fogadására. 1792 évi junius 2-án tartott bevonulásakor a budai és pesti polgárság nagy része magyar ruhába öltözve képezett sorfalat. Igy kivánta ezt nemzeti érzületük, továbbá az a körülmény, hogy Ferenc király, mintegy kedveskedésből, maga is magyar ruhát vett föl. Koronázás után, mely a budavári helyőrségi templomban történt, az ünneplők a Mátyás templomába mentek. Innen a király, nagy néptömegtől kisérve, a *Vizivároson* és *Ország*-ut között emelt dombra ment s ott kivont kardjával a világ négy tájéka felé vágott, annak jeléül, hogy hazánkat bármely oldalról jövő ellenségtől megoltalmazsa. E koronázás emléke az itt huzódó „Királyhegy-utca" nevében van megörökitve

K. J. Ezentul jobban vigyázzunk minden eszménkre. Sajnos, nem irhatjuk rá, mint a gyerekek a plajbászra: A mi szemünk mindent lát, el ne lopd az ideát!

B. Gy. Bécsi-utca. Sokan vannak azon a téves hiten, hogy a *Bécsi-utcának* köze van Wien városához, holott nincs. Ugyanis a mal Lipótváros helyén a török hódoltság utáni időben állott *Uj-Bécs* külváros s a belső várostól odavezető utat nevezték *bécsi* utcának (Neuwiener-Gasse). Az óbudai bécsi *ut* szólt Wien-nek.

P. B. Sajtóhiba csuszott a névbe s nem Csuter, hanem *Csutor* az uj gazda neve.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—7.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2.
Margit rakpart 4.

Veszek
mindenféle régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.

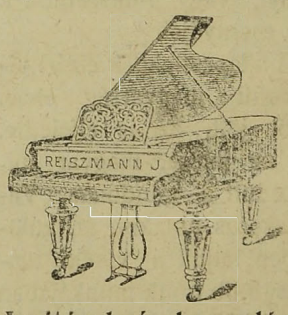

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára. Átjátszott zongorák becseréltetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.
Javitások és hangolások kezességmellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 593. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 korona. Egy szám: 50 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. szám.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. szeptember 22.

Fürdőavatásra

gyültek e héten a város atyái és az ország vezéremberei. A Szent-Gellért fürdőt avatták fel és adták a nagy közönségnek.

Hatalmas szép palota külsőleg is, belsőleg is. A magyar ipar remeke. Nem férne e lap szük hasábjaira, ha részletesen akarnánk leirni mindazt, ami ott külön megtekintésre érdemes, ami a magyar ipar évszázados diszére fog válni. Van szebb szálloda, szebb fürdő, de mint szállodával kombinált fürdő páratlanul áll Európában.

A megnyitás kellő pompával történt és végre elértük azt, hogy mindenki meg van elégedve. Ezzel fátyol borult a mult minden keserüségére.

Mert volt elég.

Szülték pedig a viszonyok és Budapest fejlődésének amerikai arányai. A boldog emlékezetü *Sárosfürdő* átépitését abban az időben kezdték tervezni, amikor a városházán még a felett vitatkoztak, hogy az V ügyosztálynak 8 gyertya jár-e, vagy pedig 12, — és befejezték az épitkezést akkor, amikor a székesfőváros 40 millióval fölépitette az uj gázgyárat és 30 millióval az elektromos müveket.

A legerősebb fejlődés idejére esik a fürdő átépitésének tervezése, vitatása, — aszerint módosultak a tervek, — alakult át épités közben minden és nyert végül modern befejezést.

Kezdődött nyolcszázezer forinton és épen tizszer annyiba került. Köbméterenkint a beépitési költség 28 korona volt eleinte és ma 45 korona. 117 ezer ilyen köbmétert készültek beépiteni s ma már beépült 153 ezer. Egyszerü kétemeletes fürdőépületnek indult s ma már a parlament után Budapest legnagyobb épülete. A műépitészi jutalék 64 ezer korona lett volna az első költségvetés szerint s ma már közel jár a 300 ezer koronához. Másfél év alatt akarták felépiteni s a végleges fölépitéshez kevés volt hat esztendő.

De fölépült és végre meg van, Buda monumentális középülethez jutott, mely idegen forgalmat teremt majd itt a Duna jobb partján is, ha megépül mindaz, ami ennek a gyönyörü palotának szükséges járuléka, — ha gondosan kidolgozott fürdő programm alapján megteremtjük mindazt, ami Budát a legmodernebb világfürdővé teheti.

Napló: Buda, szept. 22.

Buda grófja. A székesfőváros közigazgatása papiron kitervezett alkotmány, melynek alig van köze az egyesitett három város nagy multjának hagyományaihoz, nem onnan gyökeredzett ki, azt nem ápolja sem belsőleg, sem külsőleg. Amikor Budát és Óbudát Pesthez csatolták, mint egy szivaccsal eltörülték a mult minden emlékét, mely egy ezredévre vet fényt és ragyogást s e fényben fürösztené azokat, akik a város látható fejei. A város polgármestere — külsőleg épen olyan szürke polgármester, mint minden más vidéki városé. Lényegben természetesen nem, — csakhogy ezt külsőleg is dokumentálni kellene. Egy régebben közölt krónikánk alapján ismét felszinre vetjük azt a tervünket, hogy a székesfőváros polgármesterét valami különösebb, a multból átszármazó cimmel kellene kitüntetni. Erre nézve elmondunk egy részletet Buda régi közigazgatásából:

1309-ben László városbirót Vencel király elfogatta és Prágában vetette fogságra, helyébe Petermant tevé a város birájává. Két év mulva 1305-ben meghalt Vencel s akkor megszabadult László is, és Csáky seregével visszatért Budára, a hová éjjel bocsátották be lopva régi hivei. Petermann meztelenül szökött meg, de bitorló cinkostársai közül két városi tanácsnokot, Hermannt és Martint, lófarkhoz kötve hurcoltatott halálra a visszatért biró. Csontjaikat elégette és az egész magisztrátus vagyonát elkobozta. Még azokat a papokat is elfogatta, akik a pápai átok dacára miséztek és a pápát csufolták. Vasra verve küldte őket Esztergomba a hercegprimásnak, aki több budai polgárt vetett egyházi átok alá, mert óbudai földeket tulajdonitottak el. László városbiró buzgólkodására koronázták meg 1309. junius 15-én Róbert Károlyt a budai Mária templomban és az országgyülés akkor adta meg Lászlónak, akit a német forrásmunkák Ladiszlaus-nak is neveznek, azt a kitüntető cimet: *Comes Budensis — Buda grófja.* Rámutattunk erre az egy esetre, mely egy különleges szép cimet szolgáltat a székesfőváros fejének.

Történelmi Buda épitését sürgeti a józan közvélemény. Az a félkör, mely a Margithidtól kiindulva a Rózsadombon, Kissvábhegyen, Németvölgyön át, a Gellérthegy alatt az Erzsébet hidnál végződik, pontosan körülhatárolt külön városrész, — mintegy magja a fővárosnak, középen a királyi várral, — hivatva van a történelmi Buda gondos kiépitésére. Minden háznak történelmi stilusban kellene itt épülnie. Alkalmat ad erre a Tabán szabályozása. Ezt a városrészt lassan lebontják és nincs aki ujjáépitse. Ki tudja, lesz-e rövid időn belül erre pénz a magánosok zsebében? De van rá még egy kényszeritő körülmény. A királyi palota ugyanis ma förtelmes környezetben áll és talán ez is hozzájárul, hogy az udvar nem szivesen időzik ebben a rezidenciájában. *A királyi várat méltó környezetbe kell helyezni* s ezt megadhatná — az ország. Épitsen a lerombolt Tabánban *minden magyar törvényhatóság* egy bérpalotát, a saját vidékének stilusában és vésse rá a saját nevét és jellegét. Legyen itt *bácskai* ház, de legyen *szabadkai* is. A szabadkai városházát kicsiben épitsék föl, ott az illető város urai számára volna fenntartott lakás, ha Budapestre szólitja teendőjük, a többi része pedig bérház. Boltok, ahol saját specialitásait hozná forgalomba a megye. Borát, gyümölcsét, kalácsát, kolbászát, szövöttesét, varrottasát, gépét, butorát és minden ujdonságát. Az ország minden nemzeti gondolata, sujtása, faragása, épitése itt volna látható. Épülne itt lőcsei Rákóczi ház, késmárki Thököly ház, volna matyó, palóc, székely, avar ház, finomult izléssel, tökélyre vitt stilusban. — A törvényhatóságok igy közvetlen befolyást is nyernének a vezér-törvényhatóság belső ügyeire, sőt ezt törvényben is lehetne szabályozni, — közvetlen kapocs létesülne Budapest és a vidék között s ami legfőbb — a királyi vár méltó keretbe jutna s ez a szegény, agyonsajátitott Tabán talán mégis fölépülne belátható időn belül. Mint látványosság is kifizetné ez magát, mert a Bécsről, Berlinről kópizált Pest nem igen számithat épitészeti hatásokra, de egy speciálisan magyar város fényesen forgatná ide az idegent. A szokásos ván dorlás Itáliába egyidőre szünetelni fog, siessünk hát, hogy ezt az áradatot Budapest felé tereljük.

Ujlak jövője és fejlődése két tényezőhöz füződik: — a Szépvölgy megnyitása és az ujlaki dunai hid fölépitése, az Aréna-ut illetve Dráva-utca folytatásában. Természetes, hogy a Szépvölgy megnyitását Ujlakon mindenki ugy értelmezi, hogy onnan kiemelik a cementgyárat és a téglavetőt s elhordják azt a kakastaréjszerü földhányást, mely elzárja a kilátást a hegyek felé. Az igy szélesen Ujlak fölé torkoló Szépvölgy, melyhez egyenesen vinne a hid Pestről a Dráva-utcából a Margitszigeten át, oly nagy és egészséges fellendülést hozna magával, mely nem csak Ujlakot tenné Budapest méltó részévé, de megnyitna a külső Lipótváros gazdag népe számára egy uj nyaraló telepet a Szépvölgyben, ami viszont mérséklőleg hatna a Hüvösvölgy telek drágulására. A *nyéki dülőn* a Szépvölgy és Hüvösvölgy között van a régi vadaskert, amelynek alsó része rendkivül alkalmas egy állami erdészeti botanikus kert létesitéséhez, sőt ide volna helyezhető a tervezett fiók állatkert, ami egy csapásra forgalomba hozná ezt az egész vidéket. A közmunkatanács a Szépvölgy-utca kiszélesitése alkalmával már tervbe vette a közuti közlekedést, mely a Zsigmond-téri hurokvágánytól kiindulna s az Ürömi-utcán, csekély emelkedéssel könnyen létesithető. De addig is itt járathatná a főváros azokat az omnibuszokat, amiket az autó fog kiszoritani más vonalakról s ezzel tervszerüen megkezdhetné e vidék bevonását a terjeszkedő világváros területébe. Mert végre is a tespedő Ujlak érdekében valamit már mégis tenni kell.

A budai basák kéjkertjei állottak hajdan a Németvölgyi-ut mentén, mely vidék Budapest legvédettebb, legenyhébb klimáju területe. Sokáig elhanyagolt rész volt, de most mintha idefordult volna a város tekintete. Igaz, hogy későn. Csaknem helyrehozhatlan bünök után, amilyen bün volt már maga az, hogy a Farkasrétre temetőt oda épitettek. Megirtuk többször e helyen, hogy Budapest Rivierája, klimatikus gyógyhelye, az a félhold alaku völgykatlan, melyet a Svábhegy, kis Svábhegy, Sashegy

és Gellérthegy fognak körül. Egy évszázad mulva ez lesz Budapest legcsodásabb városrésze. Akkor már nem disztelenkedik itt a déli-vasut füst okádó árka, s akkorára elköltöztetik innen a jobb izlésü és tudásu utódok a halottakat, akiket felhozott ide, közéletünk két hatalmas tényezője: a sáp és a provizió. Ma ugy áll a dolog, hogy előbb meg kell halnia az embernek, hogy e gyönyörü helyre juthasson, holott ez a hely az élők gyönyörüségének volna szánva. Föltétlenül hisszük, hogy közéletünknek néhány év mulva bekövetkező tisztulása után ezt a temetőt valami külön törvénnyel fogják innen áthelyezni a kamara erdő alá, hogy helyet csináljanak az élőknek. Rettenetes elfogultság, a közérdeknek szöges csizmasarokkal való taposása kellett hozzá, hogy elődeink — e város mostoha atyái — ennek a *klimatikus temetőnek* fölépitését elhatározták. Mi, a tehetlen utódok ökölbe szoritott kézzel verjük a fejünket és a mellünket, tudva azt, hogy éhes telekspekulánsok kapzsiságának köszönhetjük ez áldásos vidék agyonütését.

Buda világfürdői programmját majd kidolgozzák az arra hivatottak, — mi csupán egy-egy eszmével, gondolattal, tervrészlettel járulhatunk hozzá. Ilyen volna a *Margitrakpartnak fürdőparkká* való átépitése. Most sivár a képe. A széles utat nyáron perzseli a nap, télen jéghideg szél öli gesztenyefáit. Igy nem sokat ér s elvész a gyakorlati élet számára. Ellenben, ha öntudatos fürdőprogrammal az egész Dunapartot a Gellért-fürdőtől a Császárfürdőig fürdőparkká alakitanák át, ebbe gyönyörűen illeszkednék bele a Margitrakpart. A Müegyetem előtt, az a némileg parkozott dunapart fogalmat ad arról, hogy a közönség mily gyönyörüséggel keresné fel a világfürdőhöz méltóan parkirozott dunapartot. A *Margitrakpart kocsiutjának a fele,* a második fasor mentén fekvő sétauttal, középen dusan gyepesitve, fölvirágozva, — rendkivül föllenditené ezt a gyönyörüen szép, de elhagyatottságában legszomorubb dunaparti részt. A villamos sinpárt a házak felé kellene áthelyezni, csekélyebb forgalomra számitó, szükebb kocsiuttal. A Lánchidfő melletti részekről teljesen ki kell szoritani a villamost. A Margitrakpartról, már a Halász-utcán át a Fő-utcára kell kanyarodnia és a Lánchid-utcán át haladni egészen az Apród-utcáig. Vagy pedig kl kell helyezni végig az egész vonalat az alsó rakodópart fölé, ugy mint a pesti korzó mellett. Ez sem volna baj, mert alatta raktárhelyiséghez jutna a hajóforgalom. A Margithid feljárója alatt szintén létesiteni kell átjárót, mint az Erzsébet-hid alatt, mert hisz ugy is rendezni kell a Margithid két fejét, mivel ilyen falusi módon nem maradhat. Ezzel aztán a közönség a Császárfürdőtől már kész parkon át jut a Pálffy-térig, ahol a közuti vizgyüjtő-kriptát át kell alakitani hozzáépitéssel kedves külsejü kioszkká, a várkerti kioszk pandánjául. A teret pedig parkirozni és szabályozni kell. Innen a sivár Margitrakpart, mint gyönyörüséges park vezetne végig, a Lánchidon tul a Döbrenteitérre s onnan a Gellérthegy alatt már létesitett park felhasználásával a Gellért-fürdőig és föl a Gellérthegyre.

A gyógyautó, mely a mai időben elképzelhetlen valami, — béke időben a *budai világfürdő specialitása lehet.* Más helyen megirtuk, most is, régebben is, hogy a Császárfürdőtől a Gellértfürdőig fürdőparkot kell létesiteni a Dunaparton, sőt folytatni kellene ezt északon a Római-fürdőig. délen pedig az Erzsébet-sósfürdőig. Ezen a vonalon közlekedne ez az ugynevezett és általunk tervezett gyógyautó. Nagy kényelemmel berendezett, lassan járó, minden fürdőnél megálló, két kocsivezetővel biró autó, ahol a beteget gondosan beemelnék, kiemelnék és rendkivüli módon a kezére járnának a kellő tájékoztatással. Ez szedné össze a nehezen mozgó reumás, köszvényes betegeket a szállókban, amelyek itt egymás után épülnének s az autónak csekély költségét és kiszolgálási diját a hotelszámlával fizetné a beteg vendég. A városi fürdőkön kivül négy magánfürdőt érintene a sétány és az autó. Akik saját érdekükben viselnék a költségek reájok eső részét, de modern fürdőkké alakulnának át. A *Császárfürdőt* biró rendházról tudott dolog, hogy nagyszabásu épitkezésre készül és bizonyára szivesen áldozna ily közös akcióra, a *Lukácsfürdő* a legjobb kezekbe került, és tovább, a *Királyfürdőre* is számithat a város, mert tulajdonosa európai nivóju és látkörü egyéniség, aki nem zárkóznék el semmiféle uj, modern, szép eszme elől és szintén épitkezni készül. A *Rácfürdőt* a város amugy is megszerezni óhajtja, de ha nem, akkor is számithat a tulajdonos családra, mely a multban is tudott áldozni. A gyógyautók közül minden harmadik tovább is közlekedne a Római-fürdőtől a Sósfürdőig. Buda csendes polgárságának ezzel uj jövedelmi forrásokat nyitna a város, föllendülne ezzel pangó kereskedelme és ipara.

Szt.-Lukács gyógyfürdő.

Téli és nyári gyógyhely

csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngvölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimeritő prospektust küld a **Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.**

Budai krónika

Érdekel minden embert sok olyan középületünk története, keletkezése, mely Budapest jellegzetes külsejét adja. Erre nézve sok érdekes adatot találunk dr. *Lechner* Jenő müegyetemi tanár Budáról és Pestről most kiadott könyvében, melynek első kiadása váratlanul elfogyott.

Budavárnak 1686-ban történt visszavétele a törököktől, egyuttal ugy Buda, mint Pest végleges pusztulását jelentette. Az ostrom alatt egy lövés érte a vártornyot, mely puskaporraktár volt és felrobbant. Ez halomra döntötte a régi királyi palotát, mely másfélszázadon át lakatlan volt. Régi kutfők irják: omladék és romhány, elszórt piszkos katonatanyák és bedülőfélben levő lóólak valának az egyedüli épitési maradványok, melyeket a seregek véres veritékkel visszafoglaltak.

Elenyésztek a török világ épitészeti emlékei is. Nyomtalanul eltünt mind az öt pesti mecset, melyekről tudomásunk van. Budán — bár hajdani fényes épületeihez mérten szegényesen — még némileg képviselve van a középkor épitőművészete, ez is többnyire csak omladékok nyomaiban, a XVI. századból pedig csak a Rudas-, Király- és Császár-fürdők boltozatos medencéi és a szerény Gül-Baba kápolnája hirdetik a félhold uralmát.

I. Lipót alatt indult meg a két város nagyobb arányokban való ujjáépitése.

Ilyen a királyi udvari kamara, melynek a budai várban emelt hatalmas Palotát (Pénzügyminisztérium) továbbá a királyi helytartóság, a melyik részére a várbeli Clarissa apácák feloszlatott zárdáját épitteti át 1784-ben. Ma az Országos Levéltár van benne. Uri-utcai frontjának első emeletén gyönyörü hatalmas karzatos terem nyomai láthatók, melyet fájdalom, ma a belügyminisztérium ide átnyuló irattárának állványai szabdalnak széjjel. Menyezetét szemlátomást elbontották és sima födémmel helyettesitették.

Ugyancsak III. Károly parancsára épiti 1715-ben Regal a várban a régi Corvin-palota omladékaiból a Zeughaus épületét, mely akkor királyi szállóhelyül készült, később kaszárnyának, majd fegyvertárnak használták. Szép kapuzatát az Ybl-Hauszmann-féle palota épitésekor a régi várfalak egyikébe épitették be.

Ó-Buda a török uralom után Zichy István grófnak, a komáromi várjószágok birtokosának ment tulajdonába. Még a XVII. század végén épitették a Zichy grófok Aquincum köveiből barok kastélyukat, mely katonai ruharaktárul szolgál és ma dohányraktár.

Mária Terézia idejében 1767-ben létesült a két város között az állandó hajóhid, a régi Kishid-utca torkolatában. 1788-ban áthelyezik a Nagyhid-utca vonalába s ott is maradt, a Vígadó előtt egész 1849-ig, amikor Hentzi visszavonuló hadserege maga után felégette. A hidbérlők szerződéseiből kitünik, hogy a hajóhid forgalma igen nagy volt, ami fokmérője a két város mozgalmas kereskedelmi életének.

Pesten a pálosok rendje a müegyetem mellett 1715-ben teszik le — az ott állott török mecset helyén — kolostoruk és templomuk alapkövét. A szerviták kolostora 1722-ben épül, felépitéséig a szemben fekvő, a mai városháza helyén emelkedő török mecsetet használták istentiszteleteikhez. A templomot 1725-ben kezdik épiteni. A klarisszák 1733-ban épitik a pálos-kolostor mögött a Pálos- és Hajdu-köz sarkán kolostorukat. Ez az épület a mai központi zálogháza, mely a rendnek 1782. évi eltörlése óta szolgál világi célokat (előbb kórház volt). A domonkosok a Lipót-utcában emelnek templomot, melyet II. József, mikor a rendet eltörli, a kolostorral együtt az angolkisasszonyoknak adományoz. A piaristák rendházukat és iskolaépületüket, mely csak legutóbb tünt el a kedves, régi pesti képek közül, a XVIII. század elején épitik, miután a tanácstól előzőleg ajándékul kérik a Mária Terézia királynő bevonulásakor emelt diadaliv gerendáit és köveit, valamint a városházán heverő régibb diadalkapu anyagát is. A városháza maga, melynek barok formáira már csak a régi képek emlékeztetnek, a XVIII. század első évtizedeiben épült s tudvalevőleg 1844-ben Kasselik Ferenc tervei alapján átépitették, 1863-ban pedig Hild József emelt reá harmadik emeletet. Ma már ez a — még sokak emlékezetében élő — utolsó alakja is eltünt Pest város régi képéből.

LIBÁL ANDOR OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Irodai alkalmazott

felvétetik, németül tudó előnyben részesül.

Lopos-tornaszergyár

III. ker., Lajos-utca 60. szám.

Hírek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—7.
Telefonszám: 24—77.

Olvasóinkat,

előfizetőinket arra kérjük, hogy a *hátralékos* előfizetési dijakat küldjék be.

A Vöröskereszt jegyében áldozott e hét két napján a budai közönség. A vörös napernyős gyüjtőhelyek körül élénk volt az élet. A budai társaság szine java, sok szép fiatal leány buzgólkodott e nagy és nemes cél érdekében. Kerületenkint a következők intézték a gyüjtést: — az I. kerületben Vaszary Gáborné 1407·20, Mezey Sándorné és Radnay Árpádné 5649·46, dr. Mándy Edéné 712·50, Klein Károlyné 1933·40, Becsey Antalné 3016·—, Farkas Lászlóné 897·— K. — A II. kerületben: Hampel Antalné 480·—, Baittrock Józsefné és özv. Tabermann Gusztávné 3016·—, Emmer Kornélné 1773·—, Rose Edwinné és Girardi Sándorné 911·—, Pöschl Imréné és Lord Anna 1503·—, Vajda Károlyné és Módos Gyuláné 633·—, dr. Réthy Gyuláné és Novák Mártonné 656·60 K. — A III. kerületben: özv. Földes Aladárné, dr. Bencze Józsefné és Olgyay Edit 860·40, özv. Végh Jánosné, dr. Reisz Mórné és Francetic Józsefné 823·30, dr. Stern Józsefné, Kemény Lajosné és Gergely Ernőné 1317·50, Benedek Sándorné, Szepessy Ágostonné, Koller Jánosné, Linczenpolczné 415 K 90 fillér, összesen 25,925 korona és 26 fillér volt a szép eredmény.

Virágzó gesztenyefák alatt sétál a Vérmező mentén a közönség. Némelyik fa egészen levetette őszi lombját és üde zöld levelek között állanak fehér virágtortái. Máskor ez hosszu meleg őszt jelentett, de most, amikor a forró délutánt zimankós est váltja fel, — igazán nem tudni, hogy a nagy világfelfordulás nem zavarta-e meg még a gesztenyefákat is.

Lélekharangot kongatnak állandóan a II. kerület fölött. Hol a közlekedésének ácsolják a fejfát, hol a helyes fejlődését ravatalozzák, hol a kulturát bucsuztatják lázas gyorsasággal, hogy összeszorul a szív. Monumentális székházra lenne szüksége a kerületnek. Az eddigi szük, düledező, életveszélyes s egyáltalán nem felel meg azoknak a követelményeknek, amiket csak egy türhetően is berendezett hivataltól megkövetelhet az oda nagy tömegben járó közönség. *Szabó* Gyula a kerület főjegyzője és *Eperjessy* Béla műszaki tanácsos nagyszabásu és könnyen kivehető tervvel ostromolják évek óta a fővárost — eredménytelenül — hogy a kerületnek ezt a szégyenét tüntesse el. A dunaparton, a dunagőzhajózási társaság s a malom telekkomplexumára kivánnak egy 3-4 emeletes épületet emelni történelmi stylusban, melyben nemcsak az előljáróság, hanem az anyakönyvezetőség és egyéb hivatalok, sőt még magánlakások és bolthelyiség is nyernének elhelyezést. Ezáltal az épület amortizálná magát, ugy, hogy a főváros egyáltalán nem fizetne rá. Ez még sem valósul meg, mig a lépcső le nem szakad, — amig budai vér Budát tagad.

Szentágotai Stipek Tivadar mérnök tábornokot, lapunk felelős szerkesztőjének, *Viraág* Bélának sógorát. altábornaggyá nevezte ki a legfőbb hadur.

Az árdrágitók ellen drákói rendszabályokat sürgetett a közigazgatási bizottság ülésén a III. ker. képviselője dr. *Pető* Sándor. Minden félrendszabállyal szemben azt vélné célra vezetőnek, ha akár hogy rá tudják venni a kormányt, hogy erélyes intézkedéssel, radikális, forradalmi intézkedésekkel, mert azokra van szükség, az egész vonalon nemcsak a kereskedőknél, hanem a mezőgazdaságban, iparban, gyáriparban és kereskedőknél, a kisbirtokosoknál, középbirtokosoknál és a parasztoknál is, szóval mindenütt, az egész vonalon egyforma szigorusággal járjon el a drágaság megszüntetésében. Ez lenne az egyedüli módja, hogy az emberi megélhetést biztositani lehetne Magyarországon.

Kutlánya János neve a budai közönség körében fogalom: az alkotó munka és polgári tevékenység fogalma. Önerejéből küzdötte fel magát a legszerényebb sorsból arra a polcra, amely nemcsak vagyoni jólétet, hanem tekintélyt és megbecsülést is jelent. Egy küzdelmekben, de sikerekben is gazdag harmonikus élet müvét koszoruzza most be ez a tiszteletreméltó polgártársunk azzal. hogy egymás után tesz alapitványokat az I. kerület szegénysorsu elemi iskolás tanulói részére. Csak nemrégiben emlékeztünk meg arról, hogy a Kelenföldi és a Fehérvári-uti iskolák részére 1000—1000 koronás alapitványokat helyezett el; most ujból jelanthetjük, hogy hasonló adományokat juttatott a Váli-uti és Hengermalom-uti iskolák részére is. — A tabáni iskolaszék f. hó 14-én tartott ülésében a legmelegebb elismerés hangján vette tudomásul az adományozást és elhatározta, hogy jegyzőkönyvi köszönetét *Platthy* György dr. iskolaszéki elnök vezetése alatt *Bátori* Károly, *Becsey* Antal, *Gerster* Kálmán, *Herglotz* István dr. és *Kálnai* József iskolaszéki tagokból álló küldöttség utján tolmácsolja.

Menhelyek és tömeges éjjeli szállók elégtelen voltát hangsulyozta a tiszti főorvos, mert az egyre gyakrabban fellépő sulyos fertőző kóroknak (himlő, kiütéses hagymáz, kolera és vérhas) behurcolása ezt, kivált a háboru nehéz viszonyai között különösen fontossá teszi. Ez főleg Budának szól, ahol ilyen intézmények egyáltalán nincsenek, eltekintve attól a kicsinyes épülettől, mely mint a hajléktalanok menhelye fedezi kis részben Budának ezt a hiányát.

Panaszkodnak az elemi iskolák igazgatói, hogy egyre jobban kiszoritják tanulóikat helyiségeikből egyes pedagogiai intézmények, nevezetesen polgári iskolák, kereskedelmi- és háztartási tanfolyamok, stb. Pedig a beiratkozások statisztikai anyaga szerint az elemi iskolák irányában a szülők részéről támasztott igények kevés kivétellel állandóan és jelentékeny százalékkal emelkednek: ugy, hogy egyes osztályok annyira tulzsufoltak, hogy ebből kifolyólag ugy a pedagógiai, mint az egészségügyi érdekek komoly veszedelméről kell már szólanunk. Vannak pl. osztályok nagy számban, amelyekben 50—60 gyermeknek kell szorongania. Legközelebb statisztikai adatokkal számolunk be ebbeli állitásunk alaposságáról, addig is igyekezni fogunk a tulzsufoltság speciális okait is meganalizálni.

Varázsütésre nagyobb részt forrás fakad még a sziklából is, — szerencsétlen Budán fordítva áll: — forrás bedugul. Legutóbb megirtuk volt, hogy az uj vizmüüzem csendesen megállt az „Arany Bárány“ átépitése után. Rákosi Jenő mondotta a Szent-Gellért fürdő megnyitása napján, hogy a sajtó az a korbács, mely haladásra készti az elmaradókat. A mi közleményünknek is az volt a célja, hogy mozduljon ez a jó ügy is és — meg is mozdult. Már e hét elején *lezárták a Hungária-forrást*, azzal a megokolással, hogy napokon át zárva lesz, mert vizét a vizmüüzem helyiségeibe vezetik? Tehát kezdődik a dugaszolás! — a Hungária forrást már bedugaszolták.

A rendőrségnél most lépett elő dr. *Szilárd* Rezső valóságos kapitánnyá és dr *Bede* József valóságos .ogalmazóvá. Mindkettő óbudai és legtehetségesebb tagjai az államrendőrségnek.

A budai iparosokhoz is szól a Haditermény Részvénytársaság igazgatósága a Budapesti Közlönyben megjelent árlejtési hirdetményével, hogy a Budapest V, Szalay-utcában levő kincstári területen épitendő hat emeletes székházához szükséges föld, kőmüves és elhelyező, vasbeton, elszigetelő és tetőfedő, bádogos és felvonó munkákra ajánlataikat 1918 okt. 1. d. e. 12 óráig a Haditermény R-t. igazgatóságához Budapest, V, Nádor-u. 9. nyujtsák.

A szeretet vezényli a sziveket a budai katholikus templomok ajtajába tett perselyek elé szeptember utolsó vasárnapján. A Keresztény Gyermekvédelem nemes munkájának előmozditásáért lesz a gyüjtés, melynek sikeréhez Óbudán a következők járulnak hathatós tevékenységgel: *Terletter* Olga, *Mödlinger* Neszi és Adi. *Bartók* Lucy, *Krén* Rózsi, *Weichardt* Zelma, *Dobay* Erzsi. *Waschütl* Fány, *Ströcker* Kató, *Tunák* Annus és dr. *Labuda* Ferenc, mint a helyi bizottság elnöke.

Több szülő fordult hozzánk azzal a kétségtelenül jogosult panasszal, hogy egyes budai polgári iskolákban annyi a *nem* budapesti illetőségü bejáró környékbeli tanuló, hogy az már a székesfővárosi érdekek határozott rovására esik. Egyebek közt állitólag a Fehérsas-téri polgári iskola nagyarányu látogatottsága is nagyrészben abból ered, hogy a *budafoki* gyermekek jelentékeny és évről-évre emelkedő számban iratkoznak be. Nem állott módunkban ezen állitás helyességét ellenőrizni; azonban kétségtelen, hogy amennyiben ez igaz, ugy a székesfővárosi érdekek egész sorának sérelméről van szó. Helytelen dolog egyfelől *közegészségügyi* szempontból, mert a környékbeli egészségügyi rendészet fogyatékossága folytán *ragályok* könnyen behurcolhatók a székesfőváros iskoláiba. Ez az ujfajta berendezkedés ezenfelül sulyosan érinti a *székesfőváros anyagi erejét* is, mert az elemi- és polgári-iskolák fenntartásának óriási teherviselése községi feladat, amely a székesfővárosnak évről-évre nagy arányokban emelkedő s ma már évi 15 millió koronát meghaladó tehertételt jelent. — Állitson fel az *állam* megfelelő iskolákat ott, ahol arra szükség van, de ne zuditsa saját mulasztásának terhét a 100 milliós deficittel küzdő székesfőváros nyakába. És végül nem közömbös ez a dolog a pedagógiai érdekek nézőpontjából sem: mert hiszen lapunk más helyén közöltük az elemi iskolai igazgatók abbelt panaszát, hogy tanitványaik régi helyiségeikből egyre jobban kiszorulnak, más, oda nem való intézmények tultengése következtében. Kötelező népoktatás mellett kardoskodni, de ennek a nemzeti fejlüdést megalapozó kulturának előfeltételeit könnyelmüen megbénitani, — ez nem kulturpolitika.

Épül Buda, igaz, hogy lassan, de mégis. A magánépitési albizottság legutóbb épitkezésre kiadta a következő engedélyeket: *Főnagy* Aladár, II.. Retek-utca 4016. hrsz. emeletes épületre, — *Balázs* Antal, II., Ilona-utca, emelet ráépités és átalakitás, — *Erdélyi* Mór nevében Faragó Sándor, I., Torbágyi-uton földszintes házra. — Épit a cs. és kir. *déli vasut* társaság is, még pedig az I. ker. pályaudvaron egy — barakkot. Mit épithetne mást?

Disz-út készitését ajánlja egyik olvasónk, *M. J.* a mult számunkban ismertetett Zsigmond-utcai mizériák megszüntetésére. Ez az ut a Császár- és Lukácsfürdő parkján menne keresztül két kocsi szélességben — az elején s végén korláttal elzárva. Ez az aszfaltozott rész pompás korzó lenne. Ha most forgalomzavar van a parallel haladó szük, sikátorszerü Zsigmond-ufcában, csak a korlátokat kell levenni s a közlekedés zavartalanul helyeződhet ide át. Ez lenne az ideiglenes megoldás legideálisabb módja.

Fertőz az Alagut! — ezt a szomoru tényt álapitotta meg több budai gyakorló orvos, most a spanyol nátha grasszálása alkalmából s ez igazolja azt a régi föltevést is, hogy minden olyan fertőző betegség, melynek a dohos, nyirkos, homályos helyek a tenyésztő fészkei, — pompás helyet talál az Alagutban. Mielőbb meg kellene suvolni, kaparni, csiszolni és — egyelőre — bemeszelni.

Gesztenyét gyüjtsünk az Állatkertnek!

A budai nyári szinház müsora: Egész héten minden este és vasárnap délután is *Tul a nagy Krivánon*. Szombat délután: *Gombaszögi* Irén és *Törzs* Jenő a Magyar Szinház tagjainak felléptével: *Sárga liliom*.

A Szent Gellért-fürdő megnyitása alkalmából, amikor a közönség rendelkezésére bocsátották ezt az Európában páratlanul álló fürdőépületet, ahol a legelegánsabb és legkényelmesebb hotel kapcsolódik szenvesen a világ egyik legszebb fürdőjéhez, — nem lesz érdektelen a vezetőhelyen elmondottakon kivül felsorolni azokat, akik a fürdőt épitették és vezetik.

Tervezték és épitették: Sterk Izidor, Sebestyén Arthur és Hegedüs Ármin. A gépészeti részt viszont: Zboray János, Schön Győző, Mihálykovics Miklós és Ebner József.

A fürdő élén mint igazgató-főorvos dr. *Bosányi* Béla kir. tanácsos áll. Helyettese *Bánlaky* Géza székesfővárosi főmérnök, a gazdasági igazgató. Melléjük van beosztva Dragonics Rezső főkönyvelő, Pajzs Antal felügyelő pénztáros, Kovács István felügyelő és Rózsa Piroska könyvelő.

A szállodai részt vezeti: Kurz Béla mint szálloda vezető, hozzá van beosztva: özv. Steuer Sándorné és Lunzer Károly szobafőnökök, Weiler Erzsi és Kiss József könyvelők és Havy Lajosné levelező-pénztáros.

A fürdő orvosi kara élén áll dr. Bosányi Béla igazgató-főorvos a termális osztály főorvosa, — dr. Schulhof Vilmos ezredorvos, a gépgyógyászati osztály főorvosa, — dr. Safranek János egy. m. tanár a belélegzési osztály főorvosa, — dr. Simonyi Béla ezredorvos a Röntgenlaboratorium vezetője — és mint segédorvosok: dr. Márk Dezső, dr. Maitinszky Sándor és Nagy-Győri Kata szigorló orvos.

Közgazdaság

A Testvér hegyen erősen vásárol telkeket a Kőszénbánya és Téglagyár Társulat, melyet *Drasche* néven ismer jobban a közönség, s melynek egyik téglavető telepe akadályozta oly hosszu időn át a városnak Hüvösvölgy felé való terjeszkedését. Abban a hitben éltünk, hogy most a Testvér hegyen létesit e tömeges telekvásárlás révén uj téglaanyag bányát, de ahogy a társulattól értesülünk, ott téglavető nem lesz. Csak épen telket vásárolnak. Semmi egyéb! Olcsók a telkek, tehát vesznek.

A zöldség központ, vagyis tulajdonképen az „Országos Zöldség-, Főzelék- és Gyümölcsforgalmi R.-T." első évi rendes közgyülésén dr. Papp-Ragány István miniszteri tanácsos elnöklete alatt egyhangulag elfogadták az igazgatóság és felügyelőbizottság által előterjesztett mérleget és jóváhagyták a zárszámadásokat azzal, hogy a részvényeseknek 5 százalék osztalékot fizetnek. A szelvényeket a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank pénztára folyó hó 20-ától kezdve váltja be. A részvényesek nevében *Farkas* Vilmos mondott köszönetet az igazgatóságnak, az ügyvezetőségnek és a tisztikarnak. A közélelmezési miniszter uj igazgatósági tagoknak delegálta: dr. *Marich* Jenő miniszteri tanácsost, a Közélelmezési Hivatal elnöki osztályának vezetőjét, dr. *Podhorszky* László miniszteri tanácsost, a Közélelmezési Hivatal külkereskedelmi osztályának vezetőjét, a közgyülés pedig uj tagokul megválasztotta dr. *Vass* Tamás pénzügyminiszteri tanácsost, dr. *Német* Bélát, az „Oceán" Konzervgyár igazgatóját, *Pongrácz* Sándort a makói Hagyma részvénytársaság igazgatóját és *Kecskeméti* Adolf nagykereskedőt. A Közélelmezési Hivatal részéről a felügyelőbizottságba uj tagnak kinevezték *Czövek* Jenő magyar királyi állami pénztári főellenőrt.

Kisbirtokosok Biztositó Intézete R.-T. cimen uj vállalat alakult 2 millió korona alaptőkével. A társaság a *Magyarországi Kisbirtokos Szövetség* erkölcsi támogatásával és a *Fonciére* közremüködésével elsősorban a kisbirtokosok biztositási igényeit kivánja minél kedvezőbb feltételek mellett kielégiteni. Az igazgatóságban helyet foglalnak: *Szabó* István orsz. képv. mint elnök, alsóloci *Ribáry* Mór, a Fonciére igazgatója és *Mayer* János orsz. képv. alelnökök, *Barta* Ödön orsz. képv., *Szemző* Ernő vezérigazgató.

A Pesti Magy. Kereskedelmi Bank közzéteszi félévi mérlegét, amely áthozat nélkül 13.39 millió K tiszta nyereséggel zárul, ami a mult évi 10.1 millióval szemben 3 milliós emelkedést jelent. A forgalom a tavalyi félév 28 milliárdjával szemben 38.2 milliárdra emelkedett. A betétek összege közel másfél milliárdra 1445 millióra emelkedett. Uj jelzálogkölcsönt 32 milliót folyósitottak. Az adó a tavalyi összeg kétszeresére emelkedett. A hadi jótékonysági kiadás 2.7 millió volt. Leirásokra mindössze 67.000 koronát kellett forditani.

Az Agrárbank félévi mérlege. Az *Agrár- és Járadékbank R-t.* igazgatósága megállapitotta az intézetnek 1918. évi junius hó 30-án lezárt félévi mérlegét, mely a mult év első felében elért 2,722.139·07 K tiszta nyereséggel zárul, a nyereség-áthozatok figyelembe vétele nélkül. E tiszta nyereség a folyó évben felemelt alaptőke 13.61%-os kamatozásának felel meg a tavalyi 11.34%-os rentabilitással szemben.

A M. Jelzáloghitelbank mérlege 5,256.574·90 K tiszta nyereséget mutat ki az előző évi 3,993.946·14 K-ával szemben. A forgalom emelkedésére nézve jellemző adatok, hogy az intézet az elmult félévben 26·5 millió K összegü záloglevél- és községi kölcsönt folyósitott. Az első félévben eladott saját kibocsátmányu cimletek netto összege 24 millió korona volt, mig az intézeti cimletek összforgalma 685 millió K-át tett ki.

A Dávid gyár mérlege. Buda egyik tekintélyes gyártelepe a Hitelbank égisze alatt álló *Dávid Károly és Fia Dobozáru és Faanyaglemezgyár r.-t.* most tette közzé mérlegét, amely 2 millió 400.000 koronás részvénytőkéje mellett 725.162 korona tiszta nyereséggel zárult. Tartalékalap cimén 370.000, adótartalék cimén 710.640, ingatlanértékcsökkenési tartalékalap cimén 154.232, felszerelési értékcsökkenési tartalék cimén 1,957.623, értékcsökkenési alap a hadicikkek gyártásához szükséges gépekre és berendezésekre 439.133 korona szerepel a mérlegben.

A Budapesti Villamos Városi Vasut r.-t. égisze alatt álló Budapest—Szentlőrinci vasut *Vecsésen* át *Monorig* hosszabbitja meg vonalát. A vasut ezzel a müvelettel kapcsolatosan fölemeli részvénytőkéjét. Ez a vonal fontos Pest élelmezése szempontjából, minthogy fontos volna Budának a *Pomáztól Hidegkutig* terjedö zóna bekapcsolása a Bécsi-uti villamos további kiépitése által.

A Dunagőzhajózási Társaság, mely főleg Óbuda gazdasági életében rendkivül fontos tényező, — a jövőre szóló nagyszabásu terveinek, mint a tengeri hajózás programmja keresztül vitele érdekében még a májusi rendes közgyülésén elhatározta, hogy a társasági alaptőke 60,480.000 koronáról 14.000 darab névre szóló, készpénzben 1050 koronával teljesen befizetett, 1918. julius 1-től kezdve osztalékjogosult uj részvény kibocsátása által 75,600.000 koronára emeltessék fel. Az igazgatótanácsot felhatalmazták arra, hogy a kibocsátás módozatait a következő feltételek mellett ajánlja fel:

1. A részvényest minden négy, egyenként 500.— p. f.-ra vagy 1050.— K-ra szóló régi részvény után egy uj részvényre elővételi jog illeti meg. Négy egész régi részvénynél kevesebb számu részvénnyel elővételi jog nem jár. Részvénytöredékek nem adatnak ki. — 2. Az átvételi ár uj részvényenként tel quel 1800 koronában állapittatik meg. — 3. Az elővételi jog gyakorlása végett a régi részvények (szelvényiv nélkül) 1918. szeptember 13-tól 24-ig bezárólag a k. k. priv. allgem. österr. Boden-Credit-Anstalt pénztáránál Wienben, I., Teinfalt-strasse 8. bemutatandók, minden egyes átveendő uj részvény után készpénzben 1800 K fizetendő.

„Hávirt" ami röviditve azt jelenti, hogy *Hazai Általános Vegyi Ipar R.-T.* cég alatt három millió korona teljesen befizetett alaptőkével uj részvénytársaság alakult Budapesten, mely átvette és kibővitette Császár József kozmetikai-, vegyi- és ruhafestékgyárát. Az igazgatóság tagjai: dr. Szilágyi Lajos cs. és kir. kamarás, orsz. képviselő (elnök), Császár József vezérigazgató, Lukács Jenő ügyvezető-igazgató, dr. Fekete Imre, Balassa Jenő és Vikár Elemér. A felügyelő-bizottság tagjai: dr. Hegyi József (elnök), Rissányi Antal, Haas Miklós, Balassa Dezső és Erdős Andor. Jogtanácsos: galgóci dr. Heteés Antal. Az igazgatóság Szőke Elemérl cégjegyzési jogosultsággal igazgatóvá nevezte ki.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—7.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK
BERENDEZŐ.
Telefon:
41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2.
Margit rakpart 4.

Veszek
mindenféle
régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán
figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Váltsunk
állatkerti bérletjegyet!

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.

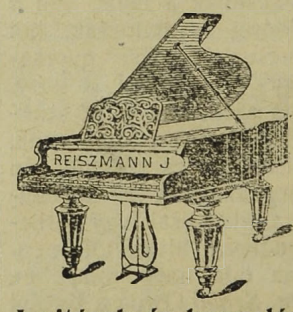

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára. Átjátszott zongorák becseréltetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.
Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda műintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 594. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. szeptember 29.

A magyar Sion.

Komoran, mint a természet csodás alkotása, szikla szivéből a gyógyulás vizét ontva, fején a citadella töviskoronájával mered elénk a Duna hullámaiból feltörő magyar Sion: *szent Gellért hegye.*

Csodás ellentét! Alatta, körülötte egy milliós, nyüzsgő város, az emberi elme és munka modern alkotásaival; ő maga, homlokán a történelmi idők nimbuszával, de a természet imponálóan egyszerü köntösében áll előttünk. Mintha hullámtörője lett volna a kultura terjeszkedésének; mintha az emberi alkotó zseni, amely nem ismer akadályokat, csak félénken, bátortalanul mert volna közeledni feléje. A szent Gellérthegy ügye a székesfővárosnak és talán a magyarságnak nyilt problémája maradt még ma is.

Nem tudom, örüljek-e ennek az érintetlenségnek, vagy fájlaljam a mulasztást? Mert örölni való, hogy a magyar fővárosnak ezt a drágakövét hivatlan idők epigonjai nem juttatták arra a sorsra, amelyre annyi más kincsünk jutott. De viszont rosszul esik látni, hogy a természetnek ez a csodás ajándéka még ma is idegenül áll a magyar főváros szivében; s hogy honalapitásunknak ez a szimboluma a *magyarság életébe és jövendőjébe* méltóképen belekapcsolódni nem tudott.

Pedig ideákban, próbálkozásokban nem volt hiány. József nádor 1813-ban a tervbe vett magyar csillagvizsgáló intézet alapkövét tette le a Gellérthegyen; 1815-ben valóban ide is helyezték az egyetemnek a királyi palotában levő csillagvizsgáló müszereit. Mindez azonban az 1849-iki ostrom idején elpusztult. Az absolutizmus épitette meg később a mai fellegvárat. Azóta számtalan mindenféle idea merült fel; volt közöttük tisztán üzleti alapra fektetett, amely mulatóhelyeket akart odatelepiteni; volt nem egy olyan, amely idegeneket odacsődítő, kuriozumszámba menő látványosságokat akart odatelepiteni; és volt müvészi ihlettől áthatott gondolat, amely Pantheont akart a Gellérthegy ormán felépiteni. Az utolsó tiz esztendő óta a kérdésre megint a közömbösség méla csendje borult.

Ez a csend az utóbbi hetekben megtörött. Fürge napszámoskezek dolgoznak, kalapálnak a citadella ócska falain, hogy egy részét ismét kaszárnyává alakitsák. Azután megnyilt a Szt. Gellért-fürdő, a minek nyomában uj élet és idegenforgalom indult meg a Gellérthegy tövében. És ráterelődött a nagytőke figyelme is a Gellérthegy parlagon heverő fensikjára és lejtőjére, ahol 10.000 négyszögölszámra vásárolja össze eddig ismeretlen tervek céljaira a Gellérthegy telkeit.

És ezzel a nekilendült különféle irányu tevékenységgel teljessé vált az eddigi bizonytalanság. Mi lesz hát a Gellérthegyből? Kaszárnya, szórakozó vagy üdülőhely, avagy az élelmes spekuláció telekpiaca?

Azzal mindenki tisztában van, hogy egyik sem lehet. De megfelelő megoldásunk nincs még a kérdésre. Csak azt érezzük, hogy ennek a kőpalotákat tulszárnyaló csodás sziklavárnak, melynek ormán állva a maga hatalmas kiterjedésében bontakoznak ki álmodozó szemeink előtt Nagy-Budapest körvonalai, — különleges rendeltetést szánt a végzet. És ugy érezzük, hogy a magyar történeti idők ezen megkövült emlékén egy oly magas szárnyalásu gondolatnak kell testet öltenie, amely *a magyarság történelmi Multjára alapozott Jövendőt jelenti.*

Történelmi, müvészi koncepcióju feladat bontakozik ki előttünk; méltó arra, hogy a legkiválóbbak ambicióját sarkalja.

Arra gondolok, hogy ezt a feladatot most kellene kibogozni, mielőtt akár az üzleti spekuláció, akár más egyoldalu nézőpontok megronthatnák a történelmi és müvészi gondolat egységességét. Meg is vannak hozzá a szükséges előfeltételek: van elég pihent müvészi agy; s a nagy idők légköre is alkalmas arra, hogy nagy alkotásokra megihlesse a magyar müvészetet.

Hivja fel müvészi versenyre a székesfőváros s elsősorban Buda közönsége a magyar müvészvilágot. És szerezze meg a hozzá szükséges anyagiakat a közhatóságok és társadalom széleskörü bevonásával?

Becsey Antal.

*

A Gellérthegy rendezésére eddig két komoly eszme merült fel. Az egyiket dr. *Bognár* Mátyás vetette föl a *turáni világszövetség* tervével kapcsolatosan. *Turán várát* kell a Gellérthegyen fölépiteni szerinte. A másik eszmét dr. *Lendl* Adolf vitte a közönség elé és a közel multban ismertettük e lap hasábjain. Az *ország térképét* eddig nem ismert arányokban óhajtja a hegy tetején elhelyezni és melléje egy *néprajzi falut.*

Ez alkalommal igyekszünk megvilágitani

Turán vára

gondolatát, mely több ezredévre visszatekintő multunk dicsőségét van hivatva szolgálni.

Most történik *harmadszor* kisérlet a turáni népek világszövetségének megalkotására.

tszáz milliónál több ember él a világon, akik a turáni népfajhoz tartoznak, mely népfaj négyezer évvel ezelőtt már virágzó kulturával birt. Ezek a népek folytatólagos láncot képeznek a Dunától egészen Japánig, a fekete tenger két partján a Kaspi-tó és Aral-tó mentén, a turáni fensikon, Tibeten és Chinán át. Hozzá tartoznak a Varsón túl élő lettek és a finnek. Belenyulnak Oroszország szivébe a Volga mentén az osztjákok és azok rokonai, Szibériában a csunguzok és a velük szomszédos fajok, főleg a mandzsuk. Nyugat felé mi magyarok vagyunk az első és legintelligensebb előőrsei ez óriási népcsaládnak és keleten a lánc utolsó szeme Japán. Ott már van látható szimboluma a turáni népnek: Porth-Arthur vára, — nyugat felé pedig most tervezik a Gellérthegyre — Turán várát.

*

Az *első* lépés, hogy Ázsiában élő fajrokonainkkal érintkezésbe lépjünk, a nagy politikai látókörrel biró IV. Béla királyunk idején történt, aki érezte, hogy a magyarságnak, a turáni népek és előretolt őrszemének — hátvédre van szüksége és ösztönszerüen kelet felé fordult.

A mikor még a nagybölcsességü Árpádok uralkodtak Magyarországon, akikhez fogható fejedelmi család kevés volt a világon. IV. Béla, a magyarok egyik legnagyobb királya elküldötte volt Julián barátot Ázsiába, hogy az ősmagyarokat keresse fel — a turáni fensikon. Meg is találta őket. Azzal az üzenettel jött vissza, hogy az ősi Nagy Magyarországon most készülnek döntő háborura a mongolok ellen és ha a tatárok egyikét éven belül nem jutnak el Magyarországra, akkor jöjjön el ujból. De ha eljut a tatár hozzánk, akkor ne jöjjön, mert a régi haza elpusztult és elhullott minden magyar!... Isten csapása volt, hogy egy év mulva, már Magyarországon járt a tatár.

Ez volt az első kisérlet a turáni világszövetség létesitéséhez.

*

Akkor elpusztult az egyik magyar ország, de megmaradt a többi. Ott van a Teke nép, mely a rómaiak idején Erdélyben lakott és utolsó fejedelme Bál volt, akit leigázott a római kard. Teke Bál, vagy ahogy a latinok tévesen irják Decebal elköltözött népével vissza Ázsiába, mely török fajokkal keverve ma is ott él, mint teke-turkoman. De él ott még számos néprokonunk, akiket Körösi Csoma Sándor keresett.

Keresésközben halt el, — s ez volt a második kisérlet a turáni világszövetség létesitéshez.

Adja Isten, a magyarok Istene, hogy most a harmadik kisérlet sikerrel járjon.

Szivvel-lélekkel szolgáljuk a Gellérthegynek ily irányu felhasználásának tervét. A nemzeti nagy világkérdéshez méltó e megoldás, de féltjük tőle e város derült képét. Ez a *Megyaszay* pantheonjának stylusában volna csak keresztülvihető, mely a nagy mult eposzszerü komorságával állana itt a város felett és valami siremlékszerü jelleget adna a városnak.

Lehet, hogy tévedünk, nem látjuk tisztán a csak képzeletben fölépitett Turáni várat, — de ez a valószinüség s ez — gondolkodásra készt.

Magát a várost, Buda életvidám látképét nem szabad feláldoznunk egy oly terv érdekében, mely máshelyen megalkotva, talán előnyösen szolgálja mind a két kérdést.

*

Legközelebb megvilágitjuk az érem másik oldalát.

Napló: Buda, szept. 28.

Hiányzanak nálunk a nagykoncepcióju emberek. Némely részletkérdésnél néha sikerül — tévedésből — valami nagyobb szabásu megoldás, de a kivitellel járó küzdelembe aztán belefárad, belefásul mindenki. Buda történelmi szerepét, multját, — királyi székét, — világszép fekvését, — gyógyitó vizeit felölelő nagyarányu programmunk egyáltalában nincsen. Tapossuk a mindennapi életet és mert haladni muszáj, járjuk a külföldet és tanulunk itt is, ott is. Igy készül Nagy-*Budapest*, amelyet szeretünk a nemzet szivének nevezni. A város rendezése és szociálpolitikája csaknem minden részében *idegen mintára készült*, sokszor javitva a külföldi mintán, sokszor rontva rajta. A magyarságnak, a nemszeti géniusz-

nak kevés köze van hozza s ezért vagyunk szürke város a városok között, amelyet csak szép fekvése, jó fürdői tesznek látogatásra méltóva. Az utolsó nyugati város kelet felé. Eredetiség kevés van benne. *Magyar eredetiség pedig egyáltalában nincs.* De hát hogy is legyen? Az ügyet kiosztják az illetékes osztálynak, ott rágodnak rajta, el is megy külföldi tanulmányutra az illető, aki szorgalmas, becsületes beamter és végül megoldja a kérdést á la Berlin, vagy á la Wien. Nem is lehet ezt másként elképzelni, mert hivatalból senkit sem lehet arra kényszeriteni, hogy valami eredetit — kigondoljon. Hiába is küldenének ki egy kigondoló bizottságot, hiába állitanának kigondoló-hivatalt, mert határidőre, órára, percre valami ujat, eredetit, magyart, — kigondolni nem is lehet. Ide egy kombinált ember kellene, aki először is tákép festő, mert a városi kérdésekben a távlati szépségek is döntőek, — másodszor poéta, mert uj eszméket, ötleteket a magyar géniusz nevében csak ezek produkálnak, — harmadszor pedig jártas embernek kell lenni a városi ügyekben, mert laikus hamar akadályokba szalad a gondolataival, — végül, negyedszer nem szabad beamternek lennie, mert akkor nem meri hangosan és nyiltan elmondani véleményét.

A reumások Mekkája lehetne Buda az uj Gellertfürdő és más gyógyvizei, — Pest az ártézi fürdő révén, ha ezt a tudatot kellően tudnánk fölébreszteni a világpiacon. A székesfőváros idegenforgalmi hivatala erős kezekbe került és lehet hogy ezentul szakitunk azzal a régi téves rendszerrel, mely a világ elé mindig az *egész* Budapest reklámját vitte, — áttekinthetlen nagy tömegben. Ellenkezőleg, — *minden speciálitását* külön-külön kell propagálni. A gondviselés ennek a városnak rendkivül erös fegyvert adott a kezébe. Hét országra hires hőforásai, üde levegőju hegyek között, azok alján mégis egy nagy modern városnak szinte kellő közepén, inkább mint bármely fürdővárost a világon feljogositják arra, hogy a világ reumás és köszvényes betegeit — isten a megmondhatója, hogy számuk légió — ide csábitsuk. Budapestből meg kell csinálni a reumások és köszvényesek Mekkáját. Budapestet, mint idegenforgalmi helyet, ki kell ragadnunk a városok sorából és kell belőle csinálni egy *bizonyos* várost. Egy az életből meritett banális hasonlattal akarok élni. Ha valaki elindul hazulról azzal a szándekkal, hogy egy pohár sört igyék, ugy az utcára érve, találomra befordul egy sörcsarnokba; de ha azzal a szándékkal távozik hazulról, hogy egy pohár pilseni sörrel csillapitsa szomját, ugy bizonyos, hogy egyenesen a pilseni sörcsarnokba fog elmenni, bármennyire távol is essék a lakásától. Minden nagyobb idegenforgalmi centrumnak megvan a maga speciális publikuma. Rómában nem keressük azt, amit Nápolyban találunk; Londonban pedig nem várjuk azokat az élvezeteket, amiket Páris, a francia Babylon nyujthat; Bayreuthban viszont szivésen nélkülözzük Budapest gyönyörü fekvését és fürdőit. A mi idegenforgalmi tömegpublikumunk észszerüen a reumában és köszvényben szenvedő emberiség. Semmi kétség aziránt, hogy ez a közönség kevésbé értékes anyag idegenforgalmi szempontból, mint teszem azt Páris idegenforgalmának elitje; de csaknem egyenértékü idegenforgalmi anyagának átlagával. Semmi okunk sincsen azonban rátartósnak és válogatósnak lenni; annál inkább sem, mert igy is nagy körültekintő és fáradságos munkába fog kerülni a reumások és köszvényesek nagy tömegét idevonzani. Buda érdekei az ily irányu tervezgetést feltétlenül megkövetelik.

Vesszőparipája volt mindazoknak, akik a Gellérthegyet rendezni és monumentálisan felhasználni akarták: — *a pantheon!* Kimondani ezt oly egyszerü, de ha elképzeljük, hogy ezzel Budára, de az egész városra is, valami temetőszerü, komor, borzongó bélyeget sütünk örök időkre, akkor rögtön lelohad a lelkesedés az eszme iránt, melynek már egész iskolája van.

Az első terv a *Pesti*-féle pantheon terv volt a mult század közepén. Középpontos elrendezése igen monumentális hatásu. A magyar mérnök- és épitész-egyesület a hetvenes években nagy pályázatot hirdetett a „Magyar Nemzeti Panteon" terveire, melyen a klasszikus *Czigler*-féle terv nyerte el a pálmát. Hatalmas, toronyszerü emlékmüvet ábrázol a *Palóczi*-féle terv is, mely az emlékmü köré oszlopsort szán szoborfülkékkel. Utóbb a citadella átadása idejében az annak alapfalain felépitendő nemzeti panteonra ujabb pályázatot hirdettek. Ezekben a pályatervekben jeles müvészi gondolatok voltak és nagy haladást jelentettek a feladat megoldásában. Egyik utóbbi nagy pályázat magának a hegylejtőnek az Erzsébet-hid tengelyébe eső részét tüzte ki a megoldás céljául; erre a *Vágó*-féle terv érkezett be és nyerte el az aranyérmet. A *Francsek*-féle terv is erre a részre terjed ki. Legnagyobb kiterjedésü és az egész hegyre vonatkozó volt az a *Kolbenheyer*-féle tervezet, amely az ezeréves kiállitást helyezte a hegyre: a parttól felvezető, kanyargó utak mentén épültek volna a kiállitás pavillonjai, fel egészen a hegy tetejére tervezett ünnepélyek csarnokáig, melyet később panteonná alakitottak volna át; a Duna felőli meredek lejtőn a panteon szélességében óriási vizesés zuhogott volna le. A hely fenséges szépsége s a hatalmas müvészi feladat lelkesitette *Megyaszay* István müvész épitészt is, aki azután megalkotta azt a tervezetet, amelynek abszolut müvészi becsét honorálta a müvelt nyugat azzal, hogy elnyerte Párisban a medált. Külön monumentális terve van legujabban *Eperjessy* Béla müszaki tanácsnoknak is, melynek még a városházán is sok hive van.

Első látásra mind hatalmas, tetszetős tervek ezek, és különös mégis, hogy egyik sem tudta kivivni azt, hogy megvalósitásával komolyan foglalkoztak volna illetékes fórumokon.

Budai krónika

BUDA MULTJÁT a Krisztus születése előtti első század óta ismeri közelebbről a történelem. Ekkor szállotta meg a régebben Franciaország földjéről a mai Csehország területére letelepedett, de innen a germánok zaklatása miatt kivándorolt *kelta néptörzs* hazánk dunántuli vidékét.

A kelták a Duna mellett *Ak-ink* nevü „bő-vizü" városukat alapitották s evvel Budának első alapját rakták le. A Dunamentén Budától Eszékig nyuló területen *araviszk* vagy eraviszk nevü kelta törzs telepedett meg, amelynek itt való lakására számos tárgy emlékeztet. Igy különösen az Ó-Buda határában eszközölt régészeti ásatások alkalmával napfényre került pénzdarabok, ruhakapocs, kard, faragványos és feliratos kövek.

A kelták már nemcsak földmiveléssel, hanem iparral és kereskedéssel is foglalkoztak. Leginkább árpát, hajdinát termesztenek; ló-, sertés- és juhtenyésztésök nagyon kiterjedt volt. Az iparban mint ácsok, kocsigyártók, kőfaragók, szobrászok, szabók, kovácsok és ötvösök tüntek ki. Vert pénzeik forgalma fejlett kereskedelmükről tanuskodik. Faházakban laktak, mivel a mész használatát még nem ismerték. A vagyonosabb férfiak bronzövet-, bronz- vagy arany-karperecet, bronz-nyaktekercset hordtak. Gazdagabb kelta nők fülbevalóval, sodrony melldisszel, hajukba szurt diszes nagy tükkel s nyakuk köré csatolt borostyánlánccal ékesitették magukat. A kelenföldi sikon, a Gellérthegy tövében talált urna-sirok, Ó-Budán s másutt kiásott sirleletek, kőemlékek, katonai elbocsátólevelek stb. nagyon tanulságos adatokat nyujtanak a kelták életmódjáról, ruházkodásáról. Az urak mellé néha kocsijokat és kedvelt lovukat is odatemették. A polgárember ily szokást nem követhetett ugyan; de legalább siremlékén lovával és kocsijával ábrázolták. A szobrász a siremléken a nőket diszben ábrázolta, miként ez fővárosunk határában lelt sirtáblák, mint e ruházkodás képei bizonyitják.

Krisztus után az első században a rómaiak diadalmas fegyverei előtt hódolt meg hazánk Pannoniának nevezett dunántuli része. A kelta nép megadta magát sorsának s csöndes megnyugvással türte az uralomváltozást. Eltanulta a rómaiak nyelvét és szokásait; idővel nemzetiségét elveszitve, beleolvadt a római népbe.

Az Ak-ink nevü kelta eredetü város — mely nemcsak a kormányzat székhelye volt, de egyszersmind erősség (végvár) is a dunai vonal védelmére, különösen a Duna és Tisza közén tanyázó és kalandozó jászok ellen — Aquincum név alatt, mint római tartományi város Pannonia legfőbb állomása lett.

JÓZSEF CSÁSZÁR alatt kezd épülni 1786-ban az óriási *Ujépület*, „a kőből épült rejtvény", melynek eredeti rendeltetése még ma is ismeretlen, később kaszárnya. Dr. Lechner Jenő tanár könyve: „Képek Buda és Pest fejlődésének történetéből" sok adatot hoz fel ez időből s itt adjuk a következőket:

A várban *szinházat* létesit József császár a polgárság szórakoztatására (1794) s erre a célra a karmeliták eltörölt rendjének templomát jelölte meg. Az épületen csak a padláson és a szinpadtérben ismerhetők fel a templom régi alakitásai. A nézőtér a hatvanas évek kifejezéstelen architekturája, homlokzata ellenben tipikusan II. József-korabeli (copf). Mária Terézia *budai egyetemét* József Pestre helyezi át s részére palotát emeltet, mely a mai uj palota felépitéséig fennállott. Az ő alapitása a *Városmajor* is a pozsonyi liget mintájára. 1787-ben tették le a *Rókus-kórház* alapját a kis kerepesiuti Rozália-kápolna mellé, mely a pestis-járvány emlékezetére már 1711-ben megépült. Az épitést Kardetter Tamás müépitő 1797-ben fejezte be. Ennek eleven barokformái el is ütnek a kórháznak XVI. Lajos-korabeli copfstilü alakitásaitól. Az épület Rákóczi-uti tömbje későbbi toldalék. 1797-ben a józsefvárosi templom alapját teszik le; egyik copfos oltára hirmondója még e kornak, mert a templomot a mult század végén meglehetős izléstelenül átalakitották. Hatalmas főoltára már a XIX. század eleje épitőmüvészetének szép emléke; a teljesen hasonló esztergomi főoltár után itélve, Hild József müvének tartja Lechner.

1795-ik évnek nevezetes eseménye a város utcáinak éjjeli lámpavilágitása a Bel- és Lipótvárosban s talán feljegyzésre érdemes az is, hogy ugyanakkor tiltották el a juhok legeltetését a város területén.

Ezek a századvégi események már József kir. herceg helytartósága idejére esnek, akinek nádori szerepléséhez füződik a két város és kivált Pest nagyvárossá fejlődése.

Még József nádor kormányhatósága előtt tudomásunk van olyan intézkedésekről, melyek a főváros szabályozásával összefüggésben vannak. 1763–70. években tüzrendi szabályzat jött létre. Akkoriban a városban még semminemü gyárüzem nem volt. 1764-ben felsőbb parancs jött a városi határ felmérésére. 1770-ben népszámlálást rendeltek el és az utcákra éjjeli őröket állitottak. 1783-ban a kalapos király legfelsőbb parancsára a város kapuin kivül is kövezetet raktak. 1790-ben már bérkocsi-árszabás készült. Még az 1712. évi, majd az 1775. évi nagy

rombolást okozó Dunaáradás tanulságaként 1799-ben a dunai töltések épitése jött szóba, de csak az 1838-i árviz után, a Lánchid épitésével kezdődött meg, mikor Györy Sándor mérnök tervei alapján a folyam összeszoritását határozták el, hogy igy a jégár fennakadását elháritsák.

Még III. Károly intézkedésére épült a mai központi városháza, mint a rokkantak palotája 4000 rokkant katona befogadására. Alapkövét 1716-ban teszik le Parrali Kornél mérnök és Hölbling épitész Lechner szenátor jelenlétében; a hatalmas épület tervét, mint ismeretes, Martinelli Antal Erhard császári épitőmester készitette. Később a „pattantyusok kaszárnyája", legutóbb pedig, mielőtt a központi városházat költöztették beléje, Károly-laktanya volt a neve.

József nádor 1808-ban megvalósitja a már 1804-ben megérett eszmét, megalkotja a királyi szépitő bizottmányt, melynek feladata volt a városépitkezés tervszerü irányitása.

A szépitő bizottmány 1829—40-ig kiadott épitési engedélyeihez tartozó tervpéldányok mintegy 650 darab tervrajzot tartalmaznak, amelyek között azonban *egyetlen egy sincs olyan, amely budai épületre vonatkoznék.*

1839-ben készült el a főváros területére vonatkozó legelső épitési rendszabály a szépitő bizottmány kiadásában.

Az impulzust erre a katasztrofális 38.-i árviz adta, mikor 2281 ház omlott össze, 827 ház összerepedezett és csak 1146 ház maradt épen.

1857-ig állott fenn a szépitő bizottmány, tulélve egy évtizeddel széplelkü alapitóját. Akkor szerepét egy épitési bizottmány vette át, melynek élére 1868-ban Gerlóczy Károly néhai polgármester, akkor városi tanácsnok lépvén, azt egészen átszervezte. Ennek alapján intézkedett a 70.-i törvényhozás is, mikor a *fővárosi közmunkák* tanácsának felállitásával egyidejüleg mind a két városra épitési bizottságok alakitását rendelte el s azok hatáskörét megszabta. 1873-ban, mikor a két város Budapestté egyesült, a két épitési bizottság egy negyven tagu középitési bizottmánnyá olvadt össze, egy alpolgármester elnöklete alatt, mely még ma is müködik.

1870-ben a törvényhozás huszonnégymillió forintot szavazott meg a Lánchid megváltására, két uj állandó Dunahid épitésére, a Dunának a főváros területére kiterjedő szabályozására és főbb közlekedő utaknak (a Sugár-ut és körutaknak) nyitására. Itt kezdődik Budapest világvárosi jellege.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMŰT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL

PREISACH JÓZSEF

BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3,

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—7.

Telefonszám: 24—77.

Hitvallást kell tennünk ujból, mert félreértik a *Budai Napló* teljesen független irányát és minden párttal szemben fenntartott szabadságát. A ki azt várja tőlünk, hogy bármely pártnak behódolunk, — az téved és tegye le a lapot. Nem neki szól. Nekünk mindenki jó-barátunk, aki a budai rész speciális érdekeit szolgálja és előmozditja. Nekünk mindenki az ellenségünk, aki ezeket az érdekeket elhanyagolja, holott módjában állana azokat előbbre vinni. Nekünk hiába veri a mellét akár egy ember, akár egy párt, hogy valamely eredményt ő vivott ki, — mi a vesékbe látunk és csak az igazságot ismerjük el, — de szivesen megkeressük azokat, akik minden külső zaj nélkül munkálkodnak Buda érdekében és szivesen állunk melléjük munkatársul. Mi nem keresünk se diszt, se hivatalt, se más hivságos elégtételt, a mi egész ambiciónk, törekvésünk és küzdelmünk célja: — jó lapot adni Budának, amelyet gonddal és szeretettel irunk és szerkesztünk.

Buda érdekeit szolgáljuk minden téren és ebben a törekvésünkben támogatnak bennünket társadalmi és várospolitikai téren: *Becsey* Antal, *Hennyey* Vilmos dr., *Lendl* Adolf dr., *Orova* Zsigmond, *Perczel* Béla, *Ripka* Ferenc dr., *Szekula* Gyula;

közgazdasági téren: *Bartók* Béla, *Massányi* Ernő dr., *Merényi* Richárd, *Schey* Ernő és *Szántó* Jenő;

irodalmi és művészeti téren: *Aczél* Endre, *Gárdonyi* Géza, *Istók* János, *Komjáthy* János, *Lasz* Samu dr., *Peterdy* Sándor, *Szávay* Gyula és *Sziklay* János dr.

Amikor e hitvallást megtettük, ujból kérjük mindazokat, akik ezt igy szivesen látják, hogy *a lap előfizetési díját küldjék be, és a lapot ismerőseik körében terjesszék.*

Négy szinház terve foglalkoztja most a budaiakat, melynek mindegyike jogosult, kivihető és föltétlenül szolgálná a budai rész kulturális érdekeit. Ez alkalommal csak röviden tájékoztatjuk közönségünket, amikor felsoroljuk, hogy a kelenföldön már kész érdekeltség áll az oda tervezett szinház körül és az első aláirási számitásoknál egy milliót meghaladó jegyzés történt. A szinházat azonban csak a háboru után épitik föl. A második már régebbi tervet Komjáthy János volt budai szinigazgató vetette föl és teljesen tűzmentes szinpad fölállitását tervezte a budai Vigadóban, a legnemesebb szinpadi műfajok kultuszát véve programmjába. Ezt érthetetlen, kicsinyes okokból ellenzésre talált és a terv ma már elejtettnek tekinthető. A harmadik szinházat Óbudán tervezik Szilágyi Károly és társai, mely terv most van kiforróban. A negyedik és legujabb terv a nyári szinház átépitése. Ezt *Sebestyén* Géza igazgató tervezi. Kétféle terve van: — az egyik szerint füthetővé tenné bizonyos átépitéssel a mostani épületet *Vágó* László épitész tervei szerint s akkor alkalmas volna téli előadások rendezésére is. A másik terv szerint 400,000 korona költséggel rendbe hozatná a szinházat, hogy nyáron át elfogadható külsővel és belsővel fogadhassa azt a közönséget, mely száz előadáshoz segitette egy magyar szerző darabját. — A két utóbbi tervvel legközelebb részletesen foglalkozunk.

Megnyitó ünnep. A Pedagógiai Szeminárium 1918/19. évi tanitói továbbképző tanfolyamát folyó évi szeptember 13-án, d. e. 10 órakor nyitotta meg dr. *Városy* Gyula tanácsnok s ez alkalomból hosszabb beszédet intézet a tanári karhoz és a hallgatókhoz.

Fészket rak Budán is a képzőművészet, melyhez most hordják össze a szalmaszálakat, a puha pihét, most keresik a fészek helyét. Régi vágya volt a Budán élő művészeknek, hogy valami olyan szervezetbe tömörüljenek, mely művészi haladásukat minden téren szolgálná. Sürü eszmecserék után e hó 24-én *Bezerédy* Gyula szobrászművész elnöklése mellett gyülésre jöttek össze a kelenföldi kaszinóban, az érdekelt művészek és az érdeklődő műbarátok. Az előzetes tájékozódások alapján kimondották, hogy megalakitják a művészek és műbarátok szövetségét és bemutatták a már kész alapszabályokat, melyek szerint a szövetség értékesiteni igyekszik a művészek alkotásait és módot nyujt a műbarátoknak, hogy méltányos uton szerezhessenek művészi alkotásokat. A műbarátok tagsági dij fejében évi 250 koronát fizetnek, de 4 évenkint ezer korona értékü műtárgyat kapnak. A művészek évi 12 korona tagdijat fizetnek. Most folynak a tárgyalások a választmány összeállitása körül és elnöknek dr. Hüttl Dezsőt emlegetik. Eddig 18 művész és 35 műpártoló jelentkezett tagul.

Uj rend lesz a szállodákban, az előljáróságok vizsgálják ezentul felül a szobaárakat és a mellákszolgáltatásokat. Budán a III. kerületi előljárósághoz tartozik a legtöbb szálloda — ennek dacára Óbudának még sincs még csak egy vendégfogadója se. Az 1914-ben szedett árak és a már aránylagosan emelkedett fizetési viszonyok figyelembe vételével egy véleményező bizottság most dolgozik a maximáláson. Az előljáróságok dolga, hogy ezt erélyesen betartassák. *Sánta* Dénes helyettes előljáró a közérdek mindenkori harcosa különös figyelemmel kezeli ezeket az ügyeket.

Lázas tempóval kezdik ujra a pestvidéki törvényszék fő-utcai palotájának épitését. Szaporán hozzáláttak, szinte fulladozó sebességgel serénykednek, őrületes energia pocsékolással müködnek hárman — egy tót napszámos, egy iparos és egy felügyelő — a négy frontra néző hatalmas épületen. Algebra tanárok vexálják azóta folyton a szegény kis budai diákokat a következő példával: ha teljes munkáslétszám mellett az épités egy év alatt befejeződhet, *ez a* három munkás mikor készül el vele?

Pompás helyet igyekezett a vöröskeresztes napok gyüjtőbizottsága számára állitani a Szent Gellért-fürdő igazgatósága. A fürdő elé két hatalmas pálmát állittatott, mely továbbra is ott marad, azonkivül szőnyeget, izléses butort tétetett a vörös napernyő mellé, ahol helyet foglalt a *Becsey* Antalné vezetése alatt működő gyüjtőbizottság, amelynek tagjai: Biehn Jánosné, Görgey Istvánné, Gulya Lászlóné, Juhász Andorné, Lőwy Ernőné, Steiner Józsefné, boglári Simonné, Timon Ákosné, Waldhauser Gézáné és Wildner Ödönné felváltva teljesitettek szolgálatot. Szép leányok serege ostromolta a Gellért-fürdő ünnepi megnyitására sietö notabilitásokat, akik szivesen időztek a különös diszben álló gyüjtő telepen, melynek rövidesen oly hire kelt, hogy a vöröskereszt egyesület elnöke *Esterházy* Miklós herceg is megjelent, tiszteletét téve az ottlévő hölgybizottságnál, kifejezve buzgalmukért hálás köszönetét.

Fogyunk a jó levegőjü Budán is, ahol mégis többen halnak el, mint a hogy születnek. A budapesti kerületi állami anyakönyvvezetőségek közlése szerint Budán 1918. évi augusztus hónapban a születés, haláleset és házasságkötés a három kerület között igy oszlott meg: Az I. kerületben volt 70 születés, 209 haláleset, 65 házasságkötés, a II. kerületben volt 44 születés, 34 haláleset, 50 házasságkötés, a III. kerületben volt 60 születés, 71 haláleset, és 30 házasságkötés.

Tüzvész veszedelme fenyeget — amint azt egy óbudai olvasónk irja — a Lajos-utcában, a „leégett" III. takarékpénztár vidékén. A bank helyiségeit a háztulajdonostól egy nemes irányu, de szerény anyagi viszonyok között lévő kör óhajtotta bérelni, de a házi ur pénzszeretete, szélesen hangoztatott — de *csak* hangoztatott — elvei ellenére a helyiségekből inkább — petroleum raktárt csinált. A vixelt padlón ott dülöngenek a hajógyár petroleum hordói az egész környék nagy ijedelmére.

Szinházvonat a fogaskerekü vasuton nem lesz, a hogy azt egy panaszos levél alapján már megirtuk és a hogy azt *Molnár* Ignác, a fogaskerekü uj, ambiciózus igazgatója megokoltan igazolta a következőkben: „Tény, hogy télen 9-kor este jár az utolsó fogas, de nem a mi hibánkból. Nem kapunk szenet! Nincs emberünk! Irtózatos összegeket adunk ki, ugy hogy a 80%-kal emelkedett utaslétszám (700 ezer embert szállitottunk ebben az évben) s a felemelt tarifa dacára a vállalat legalább 300 ezer koronát fog ráfizetni. Ilyen körülmények között 11 órakor 5—10 emberért igazán nem indithatunk vonatot". Molnár igazgató különben alapos rendet csinált a nagyon is elhanyagolt állapotban volt vállalatnál. Külön érkezési és indulási sinpárt készittetett (á 70 ezer korona); az állandó életveszélyek, kisiklások igazgatása alatt megszüntek; a felugrásokat, baleseteket egy külön rendszerü, külföldön pompásan bevált peronnal háritja el. Erős propagálója a hegyvidék fejlesztésének azzal, hogy a fogaskerekü a Széchenyi hegyen át, egy nagy lekanyarodással a Rácfürdőig vezettessék — erre az engedély már meg is van s legközelebb kerül a közgyülés elé. Ugyszintén a villamos üzemmé való átalakitást is erős kézzel forszirozza, hogy ez a vállalat is nagyvárosi nivón állhasson, de ezt jelenleg a hadi-érdek akadályozza. Ha kiutalják a szükséges anyagot, akkor a Városmajoron keresztül a Bors-utcán át a körutba kapcsolódik majd, mint egy ujabb körforgalom — a régi fogaskerekü.

Sikert ért el két budai kiváló cég a soroksári dunai vasbeton kikötő épitési munkálataira kiirt árlejtésnél. Tizenöt pályázó közül a *László és Blum* cég ajánlatát fogadták el, egyrészt mint a legolcsóbbak egyikét, másrészt praktikus berendezkedésük révén, mely lehetővé teszi, hogy a

kikötő e fontos és alapvető munkálatai még a jövő év folyamán elkészüljenek. A cég sikerét biztositja az *Épp és Fekete* cég által épitett továbbitható vasszerkezet, mely az ajánlat olcsóságának egyik titka. Megjegyezzük, hogy a László és Blum cég 1,700,000 koronás ajánlatával szemben hat és fél milliós ajánlat is volt.

Furcsa rendszer kusza kalandozása divik a fővárosi tanitó személyzet elhelyezésénél. A nagy takarékosság idején az egyik iskola hadbavonult énektanitója helyett egy hölgyet küldtek ki helyettesnek. Ez feléje sem ment, még a szinét sem látta az iskolának a négy esztendő alatt, a fizetését azonban felveszi, de tudj' Isten hol éli a világát. Ennek a helyettesnek helyettesitésére kiküldtek *két* másik helyettest. Ezeknek már szomorubb a helyzete. Egyenkint és hetenkint 9 órát adnak le à 3 K-jával. Rettenetes, hogy egy közbeneső protegált lánc-személyiség miatt, mert annak semmi munkáért jár a pénz és a rendes fizetés, a dolgozók éhbéren nyomorogjanak. — Egy kereskedelmi iskolai tanár panaszolja levelében, hogy „megválasztott" létére, állásában a fővárosnál nélkülözhető és igy katonai szolgálatot kell teljesitenie. Helyettest küldtek helyére, aki mint tornatanár ugyancsak alkalmas katonai szolgálatra, de ez már — nélkülözhetetlen. Micsoda pesti logika! Micsoda különös jótékonyság!

Hölgy-torna van minden hétfőn és pénteken az óbudai torna egylet rendezésében a Kórház-utcai elemi iskolában. Vezetik a szakképzettségükről ismeretes *Weichard* Zelma és *Bábel* Rezső.

Az árvák sorsa ma előtérben áll és a főváros árvaházi bizottsága legutóbbi ülésén főleg az iparos árvákra vonatkozó szociális határozatokat hozott. *Thék* Endre, *Czike* Imre és *Kurucz* Kálmán hozzászólása után ugy határoztak, hogy a Mayer-féle árvaházban tett kisérletekhez mérten, az ipari pályán levő árvák bizonyos koron tul is bent maradhassanak és főleg rajzoktatásban részesüljenek ipari tanulmányaikon kivül.

A budai nyári szinházban egész héten minden este és vasárnap délután is megy: Túl a nagy Krivánon. — Szombat délután *Beregi* Oszkár, *Hollós* Rózsi és *Bartkó* Elza felléptével: A Vasgyáros.

Érdekes növény virágzik az állatkerti *pálmaházban* a Philodendron pertusum. Ebből a növényfajból most egy gyönyörü példányon 4 drb élvezhető, 30—40 cm. hosszu gyümölcs érik. A gyümölcs ize a *legfinomabb ananászhoz* hasonló. Az ősz beálltával az állatkert igazgatósága az érdekes növény gyüjteményből a számfeletti példányokat a nagy közönségnek olcsón árúba bocsájtja.

IRÁSOK.

Glóriás asszony. Egy könyv a multból, ahogy *Kemény* Zsigmond tanitotta és ahogy *Beniczkyné-Bajza* Lenkę elrontotta. Mintha a hetvenes évek irodalmi almáriumát nyitotta volna ki *Miskolczi* Henrik, amikor ezt a regényét megirta, — olyan levendula szag ömlik belőle. Becsületesen megcsinált könyv, ahogy *akkor* csinálták, erősen beállitott helyzetekkel, bünhődő bünösökkel, naiv leányokkal, akik a kolostorból lépnek az élet kellő közepébe és szörnyü okosan megoldják azt a kérdést, mely miatt tizennégy év óta szenved anyjuk: — a glóriás asszony! Gyönyörü asszony. aki szerelemből megy férjhez. A férje rajong érte és — lumpol a pajtásaival, akik közül az egyik ostromolja az elhanyagolt nőt, betolakodik a hálószobájába, erőszakkal megöleli, — amikor belép a férj. Az asszony hiába esküszik, — ellöki. A csábitót lelövi, aki még haldokolva is bosszut áll az asszonyon és azt a becstelen vádat koholja ellene, hogy volt köztük viszony. A férj Pestre költözik, a birtokot az asszonynak és kisleányának hagyja s tizennégy évig nem néz feléjük. Az asszony siratja férjét és halottnak hirdeti, még a leánya előtt is s a parkban eltemeti férje arcképét, mely fölé siremléket állit. Az özvegynek hitt nő kezét megkéri a regény leforgása napján a szomszédos földbirtokos, de kosarat kap. Ez a kiindulás alapja. Ez még Kemény Zsigmond tanitásai alapján történt beállitás, de innen már egészen a Beniczkyné receptje szerint megy minden. Az nap jön haza a kolostorból a glóriás asszony leánya, megjön az imádója és egy idegen ur is, aki a férj barátja. Meghozza a hirt, hogy beteg apja látni akarja a leányát, de csakis őt, és már hozzák is tolókocsin a parkba, ám a leánya nem akarja megcsókolni, amig ki nem békül az anyjával, aki a szomszédos kertilakban boldogan várja visszatért férjét. Azonban az apa a békülésről hallani sem akar, csakhogy ekkor vonszolja magát a parkba a börtönben sorvadásba esett volt titkárja és elmondja, hogy a csábitóval összejátszott, ő küldte a kritikus pillanatban a férjet a hálószobába. Az asszony ártatlan! — a haldokló csábító még a haláltusájában is hazudott. E vallomása után a szerencsétlen ember a közeli kórházba megy meghalni. A férj boldogan megöleli a kertilakból kilépő — feleségét, nyomban összeadják a fiatalokat, sőt még a szomszédos földbirtokos leányát is, aki látogatóba jött, akit szerelmes lovagja keres s itt — e nagy jelenet után — egymás karjaiba borulnak. A nagy örömtől sirva fakad Péter is, az öreg inas, aki az egészet — ugy ahogy történt — előre megjósolta. — Ezzel tegyük be ismét a mult irodalmi almáriumát, a levendulaszag már divatját multa. Az ilyen könyvet elolvassák örömmel a Beniczkyné regényein nevelkedett mamák, a leányaik azonban már nem. Pedig forditva kellene. Ma ugy irnak, ahogy az élet csinálja a regényeket, — ezt a regényt pedig az irója csinálta — könyvben, papiroson, ugy ahogy régen csinálták. *Vébé.*

Katasztrófa előtt.

— Kenyér nélkül. —

Munkatársunk irja:

E napokban a Dunántult utaztam be. Látni akartam, vajjon azt a sok mindenféle kormányrendeletet, amiket pl. a mezőgazdasági termékekre adtak ki, miként teljesitik. Hát bizony az ez irányban szerzett tapasztalataim arra a szomoru tényre vezettek, hogyha a kormány és az illetékes körök egy igen fontos és igen okos rendelettel idejében nem rendezik a gabonanemüek termelésének kérdését, ezzel szemben a most még maximálatlan állatoknak az ármaximálását, ugy a közel jövőben, ha a helyzet továbbra is igy tart, de még ha nem is tart, — igen szépen *kenyér nélkül* maradunk.

Beszéltem több nagybirtokossal s még több nagy gazdával, akik igy okoskodnak és nem csinálnak belőle titkot;

— A gabonát maximálták és elvitték részben szépszerivel, részben erőszakkal. Nem maradt — ugyszólván — sem embernek, sem állatnak, Rendben van, ha ez államérdek. — De mert jól tudjuk, hogy *ezzel a móddal* nem államérdek, ezután *nem vetünk* csak annyit, *amennyire a házunknak szüksége van.* — A föld többi részébe vetek takarmánynemüt és leetetem zölden. Nevelek jószágot. — Ma egy 1 éves üszőért kapok 8—10,000 koronát, egy sovány disznóért 1200, egy 1 éves csikóért 10—12,000 koronát, egy pár igás ökör ára 30—50,000 korona közt váltakozik. Hát csak nem bolondultam meg maximális árért használtatni a földemet azért, hogy a különféle központok az én bőrömön hizzanak. Mert ez igy ismét csak nem államérdek már, hanem a különféle központok *magánérdeke* és a mi bőrünkön való hizlalása. Államérdeket szolgálok, de a központokat a saját terhemre nem hizlalom. Van nekem okosabb hizlalni valóm, az is államérdek.

Kedves budai polgártársaim. — szépen vagyunk!

Ha ez a felfogás más vidéken is igy van, ami több mint bizonyos, — ez oly tünet, amellyel, ha az illetékes tényezők idejében nem számolnak, katasztrófához vezet.

Nem ártana körülnézni egy kicsit a különféle biztos uraknak saját kerületeikben, mert ha a katasztrófa beüt, késő lesz, s a biztos urak felelőtlensége nem fog megmenteni minket a — koplalástól.

Lubik Sándor.

Uzenet

M. segédlelkész, Óbuda. A föltett kérdésre nem tudunk most kimeritően válaszolni, de adhatunk támpontokat. Igy például: — Budán 1379-ben volt a nemzeti zsinat Fülöp fernoi püspök és pápai követ elnöklete alatt, mely az egyház megvédését és az egyházi fegyelem javitását célozta. — Ezzel a válasszal megadtunk egy évszámot s igy a többi kérdésére a választ minden nagyobb történelemben megtalálja.

Kaszinótag, hajógyár. Az óbudai sziget nem mindig volt sziget s a római telepités idején még egy darab föld volt Óbudával, sőt a Margitszigettel is. Két ezer év alatt mosta ki ezt a medrét a Duna, de viszont megteremtette az Ujpesti szigetet.

László. Hadnagy-u. A rendőrséget kellene figyelmeztetnie, hogy illemtelen az illemhelyek körül való korzózás bizonyos foglalkozásu hölgyek részéről. A Döbrentei-téren van ilyen cifra állapot estefelé — izléstelenül, szemérmetlenül.

Tabán. Névtelen levelekre nem válaszolunk ugyan, de kivételesen megtesszük. — A budai gör. kel. szerb püspökséget 1690-ben alapitották, székhelye Szent-Endrén volt és 32 magyar vármegyére terjedt ki.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—7.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PALFY-TÉR.

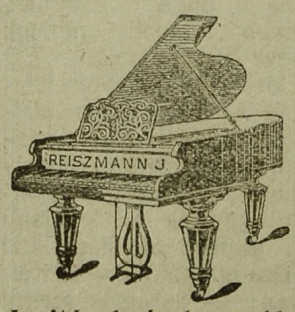

Híres külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára.
Átjátszott zongorák becseréltetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.
Javitások és hangolások kezességmellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK,
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS
OPTIKAI LENCSÉK
:: GYÁRTÓJA. ::
Alapittatott 1845.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda műintézetében, I. ker., Szt.János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 595. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. október 6.

Buda vezető szerepét

az országban a mult század harmincas éveiben Pest ragadta magához és azontul minden jelentősebb mozgalom Pesthez füződött. Ilyen volt a szinház és szinészet ügye is. Még 1819-ben Budán játszott az első magyar szinésztársaság. 1833-ban Buda nemzeti érzületének kifejezésére és a város régi dicsőségének megóvása végett a szinházat *magyar szinjátszó* társaságnak adta haszonbérbe. Nemes igyekezete azonban Buda első rangját nem volt képes e téren visszaszerezni. A közönség jóakaratu véleményével Pest felé fordult s ennek gyarapodását segitette elő, ugyannyira, hogy Budától a magyar szinésztársaságot is a maga részére hóditotta. Széchenyi 1831-ben egy nemzeti szinház és szinész-iskola eszméjét penditette meg. Inditványát Pestmegye tette magáévá s ez a megvalósitásról oly gyorsan gondoskodott, hogy még Széchenyi is megsokallotta. 1834-ben különösen Fáy András és Földváry Gábor ösztönzésére Pestmegye elhatározta, hogy a nemzet adakozásából Pesten állandó magyar szinházat fog épiteni. Lelkesitő felszólitását nem várt siker koronázta. Még a legutolsó szegény ember is sietett meghozni áldozatát; ha egyebet nem adhatott, néhány napi ingyen munkára kötelezte magát. A szinház a Kerepesi-ut elején 1837-ben fölépült. Széchenyi ezt inkább csak előkészületnek tekintette a nemzet méltóságához illő szinház épitésére, melynek helyét közbenjárására a városi tanács a Dunaparton a Lánchidon felül ki is jelölte. Földváryék nem tágitottak. A budai szinésztársaságot szerződtették s velök 1837. évi augusztus 22-én az első magyar állandó szinházat megnyitották, melyet három év multán az országgyülés „Nemzeti Szinház“ cimen az ország gondviselésére bizott.

Buda vezető szerepét a szinmüvészet terén ezzel átvette Pest és Budának azóta nincsen állandó, téli szinháza. Voltak ugyan törekvések, hogy itt is verjen állandó tanyát a szinészet, de ezek az eszközök elégtelensége miatt ezt a kérdést megfelelő arányokban elintézni nem tudták. A *várszinház* teljesen családi jelleget öltött. Kicsiny nézőterét néhány család kibérelte és ott találkozott éveken át egy és ugyanazon társaság. *Serly* Lajos Óbudán épitett szinházat, de az is oly kicsiny, hogy komolyan szóba sem kerülhet.

Eddig pénzkérdés volt az állandó szinház ügye és politikai jelszó a kerületek versengésében. Most megszünt a pénz mint gátló körülmény s igy e kérdést csak mint politikai kortesfogást kell még elintézni.

A politikai vezérek belátása talán ezen is tulsegit minket.

Napló: Buda, okt. 5.

Suba alatt történik Budán csaknem minden, mert Budán nincsenek nagy, nyilt, őszinte bevallások. Itt a közérdek szolgálata olyannyira összeforrott az egyéni érdek, a személyes hiuság és a szerepelhetés vágyával, hogy a távlatból itélő, okvetlenül téved. Itt pártok alakultak egyesek kedvéért, — ismert jelszavak alatt. Beléptek a pártba azok, a kiket ezek a jelszavak abszolute nem is érdekelnek. — Itt a már meglévő párthelyiségekhez keresnek és találnak párthiveket és nem forditva, a meglévő kaszinók és körök dominálják a helyzetet és egészen más irányt szolgálnak, mint a mely cimen annak idején szervezkedtek, megalakultak. Itt, ha defektus éri a vezérembert, azt soha őszintén, nyiltan nem tárgyalják, bent a szükebb körben, hanem élnek tovább meglapulva, a vezérrel együtt. Minden csoda csak három napig csoda s akire az ország előtt rásütik a panama vádját, vagy azt, hogy hazudott, azt tosztokban ünneplik, mint méltatlanul meghurcoltat, de a háta mögött mindenki örül a meghurcoltatásnak és legszükebb körben igazat ad a vádnak. Itt azért lesz pártvezér valaki, mert igazgatója valamely állami intézménynek és kedves ember, — a pártba azért lép be a tag és azon a napon, a mikor leánya letette a vizsgát a felsőbb kereskedelmiben, vagy a tanitóképzőben és a méltóságos ur protekciójával jut hivatalba. Itt az iparos áhitattal jár a márciusi ünnepekre, a körben a Kossuth nótáját énekli, de a kormányra szavaz, mert őméltóságának téli kabátot varrt. Itt a tisztviselő szidja a kormányelnököt és mégis deputációba megy hozzá, iparos érdekeket hangoztat az, aki községi választásnál fiskálisra szavaz — és iparosvoksra számit, aki analfabétának mondja a kisiparost. Itt a suba alatt egész köröket, kaszinókat lehet átvinni az egyik táborból a másikba, a lobogókat elcserélni, kijelentéseket letagadni és végül kicsinyes, személyes érdekből eladni a subát magát.

Buda magyar jellegének kidomboritása, mintegy Budapest történelmileg magyar magjának külső formákban is történő kiépitése érdekében irott cikkünk, — több oldalon keltett visszhangot. Az egyik vélemény szerint Budapest nemzeti jellegének megteremtését egy központból kiindulva kell kezdeni s erre legalkalmasabb Buda. A Rózsadombtól a Gellérthegyig terjedő völgykatlant kis eszközökkel és kevés pénzzel nemzeti jellegüvé lehet tenni, csak épen *az épitési engedélyek kiadásánál* kell arra ügyelni, hogy az uj házak magyar stilusban épüljenek. A város pályázat utján szerezzen ilyen stilusban épült háztervezeteket, hogy azokat a most meginduló épitkezésnél mintául használhassák. De különös jelleget adna Budának, ha a még föl nem épitett fürdőit *török*, illetve *arab* stilusban épittetné a város, ami különlegesség is volna, megfelelne a történelmi multnak és biztositaná számunkra a török nemzet rokonszenvét. A másik vélemény a budai Dunapartnak szól. A budai rakodópart képe olyan, hogy a Spree partján Berlinbe, a Wien folyó partján Bécsbe állitható, de magyar jellege nincs. Az uj palotákon változtatni nem lehet, de a még lebontásra váró viskók helyére már csak ugy adjon épitési engedélyt a város, ha történelmi vonatkozásu magyar stilusban készült terveket nyujtanak be. Mintegy a központja ennek a Hungária malom helyére tervezett *II-ik kerületi* uj *előljáróság épülete* volna, szép és komoly magyar motivumokkal. Olyan Vajdahunyad féle épület vagy Thököly kastély, mely egy csapással változtatna az egész látképen. Ha hozzávesszük még a Halászbástya kiépitését a Dunáig, egy *magyar* bazilikát a Batthyányi téren, akkor a Margithid és a Lánchid közötti rész már nemzeti karaktert kapna és ébredne benne az ősi Buda képe.

Üzenetben kellett volna tulajdonképen válaszolnunk egy hozzánk érkezett levélre, de az igazság kedvéért itt felelünk, a lap első oldalán, mert esetleg sok emberben él a levélben kifejtett nézet, hogy a Kelenföldnek külön kerületté való kihasitása egyuttal vezérszerepet biztosit ez uj városrésznek Budán. Téves a tételnek ilyenképen való fölállitása, mert Kelenföld csak földrajzi fekvésénél fogva Buda, de lényegében Pest. Olyan része Budának, mely ezzel a várossal alig függ össze és az egyetlen kapcsolat mely hozzáfüzi, az a vékony rakodópart a Gellérthegy alatt. Pest óriási fejlődő képességének, expansiv erejének kihóditása ez, a kelenföldi sikságon, tul a Gellérthegyen, beköltözött pesti emberekkel, intézményekkel, gyárakkal és egy-két évtized alatt kiszorul onnan az a kevés benszülött is, aki ma már a változott keretben nem is érzi jól magát. Igaz, hogy ott erősebb, lüktetőbb az élet, mint bárhol Budán, hogy agilisabbak az emberek, mint ahogy a pestiek minden tekintetben azok, és föltétlenül igaz, hogy Kelenföld óriási módon fog fejlődni a Boráros-téri hid fölépülte után. Csakhogy az minden más lesz, csak épen Buda nem lesz. A tulajdonképeni Buda a Margithidtól az Erzsébet-hidig terjed és félkörben a Várhegy körül terül el a Gellérthegytől a Rózsadombig. Szokás ugyan Budának nevezni az egész jobbparti városrészt, ám soha senki sem mondhatja egynek Óbudát, Újlakot a Kelenfölddel vagy a Viziváros Óbudával. Itt *történelmi fejlődésekkel* vagyunk kénytelenek számolni s ez alapon a fiatal Kelenföld az ifju óriás, aki azonban a *vizen túl* született. Lehet, hogy elbudaiasodik idővel, vagy valami tuladunai jelleget ölt, lehet hogy pestibb lesz a pestieknél. Az öreg budai kerületek az élet nagy versenyében nem tudnak vele megküzdeni, de neki nem is ezekkel lesz majd küzdelme, hanem a többi héttel, tul a Dunán, Pesten.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL

PREISACH JÓZSEF

BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3,

Budai krónika

OKTŐBER 5-ikén este, 1847-ben két délceg fiatal katonatiszt sétált a Ferdinánd-bástyán és élénken beszélgettek. Az egyik karcsubb, magasabb volt: *István* főherceg, akkor Magyarországnak ujonnan kinevezett helytartója és a hétszemélyes tábla elnöke. Édes atyja, a nagy emlékü József nádor kivánságára ezt a fiát szánta az udvar a *nádori* székbe. Erdélyi körutjáról tért haza, hogy Pestvármegye főispáni székébe ünnepi módon beiktassák. V. Ferdinánd király személyét az ifju *Ferencz József* főherceg (utóbb Magyarország királya) képviselte. Mind a két főherceg fiatal volt, telve lelkesedéssel és rajongással. Másnap óriási lelkesedést szült, amikor a beiktatás ünnepén magyarul szólalt föl Ferencz József főherceg. Október 6-án történt. Frenetikus tetszés kisérte szavait, amikor azt mondotta, hogy boldognak érzi magát, mert Magyarország területére abban a percben lép, amidőn egy boldog korszak küszöbén áll és mindig *méltóan* fogja megünnepelni *ezt a napot*, amelyen a magyar nemzet iránti ragaszkodásának nyilvános jelét adhatta.

*

Csodálatos játéka a véletlennek, hogy 1849. október 6-án lőtték agyon és hurcolták bitófára a tizenhárom vértanut. Akkor már István főherceg is kegyvesztetten, számüzetésben bolyongott.

A BUDAI SZINÉSZET fejlődéséről érdekes tanulmányt lehetne irni, csak az adatokat kellene összegyüjteni. 1836-ból érdekes adatokat találunk *Fáy* András följegyzései között, amikor a budai társulat „befagyott“ — a szó szoros értelmében — és gyüjtés utján kellett a nyomorultakon segiteni. Azt irja Fáy András, hogy „... a dunai közlekedés korai megakadása miatt az idén keresetének nagyrészétől elesett *budai nemzeti szinésztársaságnak* bármi csekély ujesztendei ajándékkal való kegyes felsegélése végett...“ meginditott gyüjtésekor alkalma volt érdekes följegyzéseket tenni az előkelő embereknél tapasztalt fogadtatásról s különösen a gyüjtőivre irt megjegyzésekről. Például: gróf Károlyi György ezt irta adomány helyett: „Ich zahle nichts!“ Gróf Pálffy Fidél: „Én soh'sem járok életemben magyar theátrumba...“ Pyrker, egri érsek: „Ich lasz mich bedanken!...“ Egy püspök: „Az istennért, dehogy adok én komédiásoknak!...“ Jordánszky püspök: „Másnak adok, de komédiásoknak nem!...“ Gróf Cziráky igy utasitja el a gyüjtőt: „Fiam, most sok dolgom van!...“ Gróf Károlyi Alajos ad ugyan 2 frtot, de megjegyzi: „Micsoda módi ez? Én itt, — ők Budán és én fizessek?“ — Micsoda változás azóta! Ma 100-szor adnak egy darabot a budai szinkörben és az igazgató 70,000 korona tiszteletdijat fizet ki a szerzőnek.

HIRES SZÜRETEK voltak egykor Budán sokféle különös tréfával, szokással, amikről itt-ott, nagyobbrészt magánlevelekben találunk érdekes följegyzéseket. Ilyen volt a szüreti koszoru ünnep. Valamely bortermelő gazda udvaráról indult utnak a menet. Elől rendesen fehér és piros zászlót vivő, páncélba öltözött férfi lovagolt, akit az álarcosok és a zenészek követtek. A muzsikusok után zöld bársony sapkás, fehér és piros zászlóval föl-cifrázott 6 ifju és ugyanannyi leány haladt táncolva. A leányok egyik kézben tányéron poharat, másikban borosüveget hordoztak, melyekből olykor-olykor egyet-egyet hörpintettek. Ezek nyomában párosával 8 férfi s ugyanannyi leány lépkedett, akik fejöket szőlőlevélből, virág- és cifra szalagokból kötött koszorukkal övezték, s jobb kezökben aranyos pásztorbotot tartottak. Utánok 4 leány ünnepiesen öltözve két rudon szőlőfürtökből kötött harangalaku koszorut vitt. Ha elfáradtak, más 4—4 leány váltotta tel őket. Utközben temérdek nép csatlakozott hozzájuk s kisérte őket utcáról-utcára, egész a gazda házáig, ahol aztán a koszoruvivők táncra perdültek. A szüreti koszorut a gazda egyik vagy másik jóakarójának ajándékozta.

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—7.
Telefonszám 24—77.

Toronyzene. Szép eszmét valósit meg a Krisztinavárosi Kaszinó a Felsőkrisztinavárosi Segitő Bizottsággal karöltve. Folyó hó 12-én a budavári koronázó templom tornyán *toronyzenét* rendez. Az előadás alatt az I. kerület hölgyei gyüjtenek a szegény gyermekek felruházására a templom előtti téren és a Halászbástyán. A toronyzenét megelőzőleg a Budai Dalárda fog nehány zeneszámot a pénzügyminiszterium balkonjáról énekelni. A zenei részt *Sugár* Viktor orgonaművész vezeti saját átiratu egyházi dalok előadásával. Legyünk ott mindnyájan!

Morvay Győző dr. a III. kerületi főgimnázium igazgatóját, Óbuda szellemi életének agilis tényezőjét, a fajmagyarság lelkes előharcosát a király *főigazgatónak* nevezte ki.

Tizenöt éves már az *Erzsébet-hid* és október 4-én volt tizenöt esztendeje, hogy az Erzsébet-hidat nagy ünnepségek keretében, Ő Felsége jelenlétében, átadták a közforgalomnak. A király nevenapján volt a hidavatás, miként a Ferencz József-hid megnyitása is pár évvel előbb e napon történt. Visszaemlékezünk, hogy mennyi támadtatásnak voltak kitéve a hid tervezői és épitői a part két főpillér alapjainak lefektetésénél. Már-már ugy volt, hogy az elvégzett munkát vissza kell csinálni, amikor, illetékes tényezők felkérték Kossuth Ferencet, az európai hirü hidépitési szaktekintélyt, hogy vizsgálja meg a hibás alapépitményeket. Kossuth Ferenc talált is rá módot, hogy a hiba orvosolható volt, ami több százezer koronával emelte ugyan az előirányzott költségeket, de legalább megmentette a magyar hidépitőinket egy világraszóló blamázstól. Talán ez előzményeknek volt tulajdonitható, hogy a közönség kezdetben oly tartózkodással viseltetett a hiddal szemben, különösen a teherszállitást illetőleg. A lefolyt tizenöt esztendő eloszlatta az aggályokat, s mindenki büszkén tekint a két városrészt összekötő legifjabb hidunkra.

Meseszámba megyen manapság a „Budai Napló“ egyik hire, melyet közvetlenül a háboru előtt közöltünk egy lakodalomról. Az ürömi takarékpénztár derék igazgatója adta férjhez egy napon a két leányát és egy álló hétig egyfolytában állt a lakzi. Jöttek és mentek a vendégek és fél Buda megfordult a lakodalmas háznál, 500-nál is több volt a vendég s igy aztán nem is oly csoda, hogy elfogyott 42 malac, 50 liba, 50 pulyka, 50 kacsa, 100 csirke, egy métermázsa marhahus, 4 borju és 3 sertés. Fölhasználtak a konyhában 1500 tojást, 49 kiló zsirt, 200 kiló lisztet. Megettek a vendégek 50 kenyeret és megittak 5 hektoliter bort és 50 hordó sört... És kicsordul az ember nyála ennyi jónak olvasására...

Fáradt katonák, az olasz front sulyos megpróbáltatásain átvergődve éjjel 12 órakor érkeznek meg a déli vasuton ide Budára. Legtöbbnyire idegenek, de valamennyien kimerültek, akik a keleti vagy nyugati pályaudvarról utaznak tovább. Gyalog kell megtenniök az utat — testileg-lelkileg lerongyolva, az utat tévesztve, káromkodva: szomoru szimboluma a megfeledkezésnek. Egy-egy villamos kocsi nem várhatná be a vonat érkezést? Ennyit mégis csak áldozhatna a hadi érdeknek ez a palotákat épitő közuti vasut.

Badál Ede első kerületi előljáró családi örömét, hogy kisleánya született, megzavarta az a szomoru körülmény, hogy nejét, aki alighogy fölépült a gyerekágyból és otthonába tért a szanatóriumból, — valami ragályos kór támadta meg és ismét az Uj Szentjános kórházba kellett szállitani, Általános rokonszenv kiséri a derék előljárót e nehéz megpróbáltatás idején.

A csütörtöki társasestek a „Budai Lövészegyletben“-ben, melyek ma a budai társaság elitestéi, a hol gondosan megválogatott társaság találkozik, az érdeklődés középpontjába helyezik ezt a régi egyesületet, melynek történelmi multja összefolyt Buda történetével, mintegy 200 esztendőre visszamenőleg. Nem lesz érdektelen, ha az Egyesület multjáról a következőket mondjuk el:

Téves hit, hogy a budai lövészegyletet Mária Therézia királynő telekadományozása hozta létre, mert Budán már 1696-ban létezett s igy ma 222 éves. Az országut, akkor Sáncz-utcának nevezett mai Margit-körut és a Szent János-utca, talán a mai Menház-utca és Szegényház-utca sarkán állott és áll ma is, a régi lövölde épülete, a hogy azt egy 1731-ben kelt vizivárosi telekkönyvi kivonat is bizonyitja. Mária Therézia pedig 1740 lépett trónra s igy aligha lehetett befolyással a budai lövölde létesitésére. A tévedés onnan jöhet, hogy a lövölde a XVIII-ik század első felében, éveken át zárva volt a pestis miatt és csak 1743-ban nyilt meg ujra s ez alkalommal a királynő valami kiváltságokkal ruházta föl. Budavára visszavétele után, a török uralom megszünésével bevándorolt németek alapitották és a város védelmi szempontok miatt szivesen támogatta a lövészegzletet, mely éveken át volt a közbiztonság őre. Főleg a Napoleoni hadjáratok idején, a mikor Buda katonaság nélkül maradt és minden katonai őrszolgálatot a lövészegylet végzett, mely célra 500 drb löfegyvert adott kölcsön az egyletnek a Generalcommando. Buda városa mindig támogatta az egyletet. Igy 1718-ban lődijakra 6 frtot, a golyóöntéshez szükséges ón költségeit, hideg husra 4 forintot és egy fél akó bort engedélyezett. Hasonló intézkedések történtek 1743., 1744. s a többi számos éveken keresztül. Az első alapszabály tervezetet a város 1743-ban hagyta jóvá. 1760-ben az udvari kamara elnöke Grassalkovich gróf 6 darab aranyat, utóbb 12 darabot ad lődijakra, sőt a ki Budán polgárlevelet nyert, 1 drb aranyat fizetett az egyletnek. Viszont az egyesület tagjai a napoleoni hadjáratkor maguk között 350 rénes forintot gyüjtöttek hadi célokra, amit dicsérettel nyugtázott az udvari kamara. Dr. Országh Sándor azt irja a lövöldéről irott tanulmányában, hogy a szabadságharc után 1861-ig szünetelt a lövölde, aminek azonban ellentmondanak a lövölde évkönyvei. A régi lövőház 1827-ben épült *Kimnach* Lajos épitész tervei szerint. Csakhogy a város hamar tulnőtt a lövölde helyén és sok polgár kifogásolta a város belsejében való lövöldözést s igy — 100 esztendős küzdelem után — 1885 év október 4-én átköltözött mostani diszes otthonába. Ezt a vázlatos történelmi ismertetést számos érdekes epizód egésziti ki, amelyekről alkalomadtán emlékezünk meg.

Gyönge lábon áll most a háboru idején a köztisztaság, még pedig legfőképen itt Budán. Olvasóinkat bizonyára érdekli, hogy Budapesten hogy alakul a köztisztasági hivatal egy havi müködése s erre felhasználjuk a most kézhez vett kimutatást augusztus hónapról. Az ebben a hónapban tisztántartott a város 5.230,900 négyzetméter nagyságu közterületet. Erről a területről eltakaritott 7155 köbméter utcai szemetet. A munkát elvégezte 46 altiszt, 4 gépvezető, 90 előmunkás, 974 rendes munkás, 34 járdatisztitó fiu és 1 motorüzemü seprőgép. — Pormentesités céljából locsoltak 5.057,931 négyzetmétert kocsival, és ezt 63 locsoló kocsi és 2 mosógép végezte.

Kisérletképen, egyhavi próba időre, egy kocsival és félórás időközökben végre 3 heti vajudás után megindult az omnibusz-forgalom a Széna-tér és Lövőház között. Jó *Szekula* Gyula, akinek szivóssága előtt kalapot kell emelni, maga is belefáradt volna e küzdelembe, ha segitőtársul nem áll melléje *Kolár* Nándor, a budai lövészegylet elnöke. Igy aztán ketten mégis kivasalták az omnibusz-üzem ujbóli megindítását *Bódy* polgármester és *Déri* alpolgármester jóakaratu támogatása mellett. Igaz, hogy az a félórás időköz és az a nyomoruságos „egy“ kocsi képes agyonütni az egész közlekedést, mert igazolható lesz, hogy nincs rá nagy szükség. Félóra alatt gyalog is megtehető ez az ut. Egyelőre még tömve van az a kis omnibusz, mintha a környék lakosága öntudatosan bizonyitaná, hogy — igenis, szükség van rá!

A németnek olcsóbb még a töltött paprika is — irja egyik olvasónk, aki átnézte a Szentgellértfürdő kifüggesztett étlapját. Azt irja, hogy „az árak igen magasak. de nem ezt akarom felpanaszolni, hanem azt a furcsaságot, hogy az étlapon a töltött paprika *magyar* szövege 14 koronát, *német* szövege 12 koronát tüntet fel. Ugy látszik, hogy a vendéglős már előre leszámitolja a márka és korona közötti differenciát vagy talán a németek előtt szégyenli, hogy ilyen magas árakat számit? Ha igy lenne, érdemrendjelt a mellére, mert ő az első magyar árdrágitó, aki legalább szégyenli magát!

Dodona — Óbudán. Papnője a 78 éves Rézi néni; temploma egy szük udvari szoba, Lajos-utca 98 szám alatt. Piszkos kis udvar, ahol nem a tömjén illata érzik, hanem összezsufolt emberek verejtékgőze, rothadó ételmaradékok: — szegénység szag. Este van s igy még különösebb ez a „jósda.“ A szivem hevesebben dobogott: — itt jövendőt mondanak! A petroleum-lámpa gyér fénye árnyékokat dobál a falra, a fantázia kuszán elkalandoz — mintha ott bozontos, szakálas emberek vigyorognának, a lábuk kecskeláb, a fülük hegyes és mellettük seprünyélen ide-odarobogó boszorkányok. És a Rézi néni (igy hangsulyozza ő saját magát!) beszél, összekulcsolja a kezét annyira áthatja saját szavainak az áhitata. A pillantása merev, mintha a tulvilágon az összekuszált hieroglifák között keresgélne. Ércesen, patétikusan, az irodalmi braunhaxler és deutschproner dialektussal elkevert németséggel magyarázza a multban bevált igazmondásait. A halál megjövendölést, a négy milliós főnyereményt, amikor a sorsjegyet ő választotta, az ezer akadályon átbukdácsolt házasságot. Neveket emlit és tanuul többször a III. kerületi orvost, dr. Sipost. Igy szuggerál. Azután áradozik és szónokol. Mintha egy sovány, öreg kis veréb tippegne a lábacskájával ide-oda, ugy jár a keze a kártyákon és a társaságomban lévő hölgy tenyerén: neki mondja most az „igazat.“ „A novemberi gyerekek szerencsétlenek, a boldogság kicsuszik mindig az ujjuk közül. Ám „dieses goldene Mädl“ szerencsés lesz, csak ne lenne olyan őszinte! Nem kell azért sem kigyóvá, sem macskává, sem szfinxszé merevednie. Akármilyen ostobaságot tehet és mégsem ronthatja el szerencséjét. Egy decemberi napon rózsákkal terhesen jön majd el s kiáltja: Rézi néni én boldog vagyok! (s itt költőies lendülettel folytatta:) És a Rézi néni a templomban az esküvőnapján fogja revanzsálni magát rózsákkal.“ Nekem nem mondott jövendőt, hanem szivesen meghivott jöjjek el két nap mulva. Sajnos akkor nekem sok dolgom volt, nem mehettem. Ezuton kérek az udvariatlanságért bocsánatot! (—w.)

Szálloda épül a Budakeszi-uton és *Illits* Gyula épiti, ahogy azt a magánépitési albizottság legutóbbi jelentésében olvastuk. Azonkivül épit a Vérhalom-utcában *Kiss* Károly földszintes házat, ugyszintén *Molnár* László is a Testvérhegyen. A *Kaszab*-féle csavargyár II., Bencze-utcában egy toldalékot épit. Minden rosz konjunktura dacára mégis csak megindul az épitkezés.

A d'espagniol nem nátha, nem influenza, mint azt minden hivatalos faktor megállapitotta, hanem — orvosi tanácsadónk: dr. *Tomor* Ernő főorvos szerint — valamilyen trópusi betegség legyöngült formája. Ez a sok esetben halálossá vált fertőző betegség nem lehet a 90-es évek influenza járványának ujra éledése, mert nem meghüléssel, nem náthával, nem az időjárás hüvösebbé válásával lép fel, hanem a nyári nagy melegben, az idei szokatlanul forró szeptemberben jelentkezett erős mérvben. Ezt a nyavalyát az ántánt szines seregei hurcolták Európába s itt, mint fertőző betegség terjedt egyénenkint más megjelenési formában. Remélhető, hogy a hüvösebb idő beálltával a járvány teljesen eltünik. Különben is Óbudán a tüdőbeteggondozó intézetben ezzel a bajjal nem volt sokkal nagyobb a forgalom, mint a nyáron. A Szentendrei-utcai ambulatorium valóságos gyógyhely minden betegségre s mindenkor mindenki bizalommal felkeresheti.

Vizmizériákkal küzdöttünk Budán e nyáron az alacsony dunai vizállás miatt s a most beküldött jelentésből is kitünik, hogy a vizmüvek gyakran voltak kénytelenek egész tartalékjukat igénybevenni. Az ujlaki vizmüvel kapcsolatos jelentésből megtudjuk, hogy az Budán 8 medencét táplál, még pedig: — a József-hegyen az alsót és felsőt, a Sváb-hegyen szintén az alsót és felsőt, továbbá a Lipótmezőn, Szép Juhásznénál, a Szervita kunyhónál és a Krisztinában levő medencéket.

Doktorrá avatás. Matz Károly nyug. számtanácsos leányát, *Matz* Friederikát junius hó 26-án doktorrá avatták.

Ujból kell szabályozni a várbeli *Fortuna*-utcát, mely a Mátyás templom felől vezet az *uj levéltár* felé és erre a legszebb távlati képet nyitja. Nem gyanitva azt, hogy valamikor a főváros monumentális épületeinek egyikére fog ez utcán át perspektiva nyilni, a város szükebbre szabályozta az elég széles uttestet s épen a levéltár előtt épitési engedélyt adott az evangelikus egyházközségnek iskola épitésére, mely most elállja a kilátást. Szerencsére nem épült uj ház az egész utcában. Ma a levéltár frontjának érvényesülése megköveteli, hogy az utca régi szélességében meghagyassék s az amugy is szük iskola lebontassék, hogy igy egy csodásan szép tengely létesüljön a Mátyás templom és az uj levéltár között.

Hiába panaszkodunk és hiába dicsérjük a régi jó időket, mert volt már itt minden Budán. Legközelebb közöljük, hogy mily drága volt a pénz négyszáz év előtt, illetve mily rítka és mily mesés olcsón vásároltak akkor Pest-Budán. Egy szemtanu följegyzései alapján elmondjuk most, hogy a mai drágaság sem az első eset, mert 1803-ban . . . „a tyukok 6 krajcárért tojnak egy tojást“; egy pár csizma ára 6 forint s a husnak fontját 7 krajcárért mérik — Budán.

Az alagut ez évben ünnepelheti megnyitásának 75-ik évfordulóját. Egy bécsi ujság 1853-ban azt a két soros hirt közölte, hogy ma adták át a forgalomnak azt a tunelt, melyet a császári palota alatt „in Ofen“ ástak. Ebből a hirből igazán nem világlik ki az a fontos körülmény, hogy Budának egyik létfeltétele vált valóra. Az Alagut nélkül a Lánchid is csak fél hid volt és a budai hegyvidék fejlődése a Krisztinaváros felett ekkor kezdődött. Igaz, hogy a magyar kormány 1849-ben már kimondotta Buda és Pest és Óbuda egyesitését és fölmerült az Alagut terve is, de Haynau vérbe fojtott mindent. Az alagut épitéséhez rögtön hozzáfogott az abszolut kormány, de a főváros egyesitésére csak 1872-ben került a sor.

Násznagy. *Zsadányi Matyikát, Zsadányi Ferenc főv. el. isk. igazgató leányát eljegyezte dr. Müller Ottó náv. fogalmazó.*

Erős mozgalom indul meg Óbudán a tanitók körében, hogy a még ma is külteleknek számitó III. kerület iskoláinak a már régebben is élvezett külterki pótlékot a főváros ujra adja meg. Ugyszintén kérik, mint ahogy a Központi Városháza tisztviselői is kapnak a kulturális intézményektől (szinház, mütárlat, hangverseny, előadások) naponta jegyet — ők is kivánnak ebben részesedni — önmüvelődés céljából és kis anyagi eszközeik miatt.

A kórházhiány leküzdésére nagyarányu akció indul meg a közel jövőben. Erdei üdülőtelepeket létesit majd a főváros Óbuda fölött, a hegyek között, ahol 4—5 hónapon át a kórházakból kihelyezett könnyebb betegek szerzik meg a teljes felgyógyulást.

Közgazdaság

Milliárdok harca.

— Budai ingatlanok értéke. —

Háborus gazdálkodásunk legtipikusabb jelensége a milliárdokba menő papirpénzforgalom és ezzel párhuzamosan uj milliomosok légiójának keletkezése, akik a nemdolgozó kapitalisták számát megsokszorositották.

A tőkekoncentráció eddigi egyedüli haszonélvezői, az ismert, szükebbkörü bankérdekeltség kiváltságosai voltak s ezek szolgálatában állott csaknem az egész ország népe, összes intézményeivel: parlament, kormány, közigazgatás, iskola, rendőrség stb., *leghathatósabban pedig a sajtó*, — tisztelet a csekély kivételnek!

Utóbbi időben azonban a helyzet változott. A földbirtokos-, ipari- és kereskedői-osztályok harácsolt nagy háborus jövedelmeikkel elsősorban *kifizették tartozásaikat*. Már nem *adósok*, sőt ellenkezőleg, óriási pénzfeleslegeiket a bankokban betét gyanánt elhelyezve, azok *hitelezőivé* lettek.

Bankjaink uralkodó poziciója ezzel megingott, mert rendelkezésükre álló száz *milliós* tőkéikkel szemben, — a meggazdagodottak *milliárdos* betétei állanak.

Vannak tehát uj kapitalistáink, akik a bankprivilégiumot könnyen illuzóriussá tehetik, függetlenitették magukat és a gazdasági fejlődésnek irányitásánál életjelt adnak magukról.

Azt látjuk, hogy a háborus nyereségek elhelyezésénél valóságos tülekedés folyik, *a pénz — vagyonná szeretne átváltozni.*

A banktőke sietve pénzének produktiv elhelyezésére törekedett, még pedig áruban és termőföldben; árukészleteinket elfogyasztottuk s ebből ujra pénz lett, — a föld birtokosai pedig a kitünő konjunktura láttára feleszméltek, *földjeiket nem adják el*, sőt maguk *vevők gyanánt* lépnek fel.

Ezidőszerint a pénz elhelyezésére nem marad más, mint értékpapir és *városi ingatlan*, illetőleg a spekuláció és ez az a terrénum, ahol az uj tőke nagy erővel merészen lép fel *a banktőke mellett*. Ezt a konkurrenciát bankjaink tőkeemelésekkel szeretnék ellensulyozni.

A tőzsdei hausse az értékpapirok árát mértéktelenül felhajtotta; ugyanez a hajsza kezdődött ingatlanokért és pedig *különösen Budán*.

Bankjainkon kivül, — melyek már *óriási kiterjedésü telektömböket szereztek meg*, most a többi spekulánsnak is Buda lett kedvelt terrénuma s igy a *budai ingatlanok*, eddig teljesen ismeretlen magas árakat fognak elérni.

Mindenesetre remélhető, hogy bankjaink egyeduralma és fénykora a multé marad, a mi korhadt rendszerünk főpillérei alatt megingott a talaj, amit bátran egy uj igazságosabb, egészségesebb korszak előjelének tekinthetünk!

Schey Ernő.

TORONYZENE
és ERKÉLYZENE
a Budavári Koronázási templomban
1918. október 12-én
(Szombaton) délután 1/2 5 órakor
a szegény iskolás gyermekek felruházása javára. !! Legyünk ott mindnyájan !!

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK
:: GYÁRTÓJA. ::
Alapittatott 1845.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

A repülőgép-gyár, mely a budai oldalon Albertfalva határán egyik hatalmas gazdasági tényezője Budának s a téli kikötőtől Nagytétényig huzódó gyártelep egyik legmodernebb ipartelepe, amelynek egyik igazgatója, *Massányi* Ernő dr., egyuttal lelkes budai patrióta is, — legutóbb tartott közgyülésén az igazgatótanács által előterjesztett 1917. évi zárószámadást, valamint a nyereményfelosztásra vonatkozó inditványt jóváhagyta. Az 1917. évről szóló osztalékszelvények 24 korona összegben Budapesten a Magyar Országos Bank r.-t. és Bécsben az Allgemeine Depositenbank pénztárainál október 1-től kerülnek kifizetésre. A közgyülés Neumann Gábort, a Magyar Országos Bank r.-t. vezérigazgatóját, az igazgatóságba uj tagul beválasztotta.

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága megállapitotta az intézetnek 1918. junius 30-án lezárt félévi mérlegét, mely 14,616.985 korona 77 fillér nyereséggel zárul. A tavalyi félévben elért eredmény 13,726.391 K 93 f volt. Minthogy a nyereségáthozat 2,841.009 K-val kisebb az előző évinél, a folyó év első felében elért tiszta nyereség a tavalyi félévi eredménynél 3,731.603 K-val nagyobb. A mérleg adatai az intézet ujabb hatalmas arányu fejlődéséről tesznek tanubizonyságot. A megnövekedett nyereség természetes következménye az intézet saját tőkéinek 100 millióval történt gyarapodásának, mely az üzlet körének megfelelő kibővitését vonta maga után. Az intézet forgalma az év első felében *38·5 milliárd* volt, az előző év hasonló szakában elért 25·5 milliárddal szemben. Megemlitjük még, hogy a folyószámla és takarékbetétek, valamint a hitelezők főösszege 1917 junius 30. óta 1302 millió koronáról 1760 millióra szaporodott.

A Rimamurányi-Salgótarjáni Vasmü R.-T. igazgatósági ülésén jóváhagyta az 1917/18. üzleti év mérlegét. A nyereség 15.249,291 koronára rug a mult évi 17.689,116 koronával szemben. Az előző üzletév 2.700,486 korona áthozatalával együtt 17.949,778 K áll rendelkezésre. Az igazgatóság elhatározta, hogy a közgyülésnek 19 százalékos osztalék, részvényenként 38 korona kifizetését fogja javaslatba hozni, az előző évi 21 százalék, illetve 42 koronával szemben.

A Beszterce-Naszódi Faipar r.-t. szeptember 30-án tartotta meg ezidei rendes közgyülését. Az igazgatóság előterjesztette mérlegét, mely 801.103 korona 13 fillér nyereséggel zárult. A közgyülés határozata értelmében részvényenkint 20 korona osztalék kerül kifizetésre. A közgyülésen az igazgatóság tagjaivá megválasztattak: dr. Bangha Gyula, Deutsch Frigyes, Fónagy Aladár, dr. Goldfinger Oszkár, Grósz Béla, Krempelsz József, Kemény Sándor, dr. Metzler Jenő, Neuberger József ügyvezető igazgató, Schanzer Ignác és Soltész József. A közgyülés után megtartott igazgatósági ülés Fónagy Aladárt és dr. Metzler Jenőt az igazgatóság alelnökeivé választotta.

Török József R.-T. A Hungária Bank R.-T. megvette a Török József-féle budapesti gyógyszertárat, házzal és mintegy 2 millió koronát érő leltári készletekkel együtt 5 és fél millió koronáért. A bank e 134 év óta fennálló reáljogu gyógyszertárat Török József r.-t. cég alatt részvénytársasággá alakitotta át 1 millió K alaptőkével (2500 darab 400 K n. é. részvény). A társaság ügyvezetését Klein Lajos dr. gyógyszerész látja el.

Uzenet

M. Dénes. Irásai kiforratlanok és szótlanul behódol minden irodalmi hóbortnak. Ön is azt irja, hogy „. . . és minden völgye a Jánoshegyet *uralja* . . .“, azt akarván ezzel mondani, hogy „vallja urának“. A magyar nyelv logikája az *ural* szót nem használja a szolgaság jelzésére: — az az uralkodó, aki uralkodik s az, aki felett uralkodik, az urazza őt, urának vallja, de nem uralja. Harminc év előtt ezt Bródy Sándor forditva magyarázta, mint ahogy divatba hozta, hogy „pénz nélkül szükölködik“ az ember, pedig ugyebár nem pénzzel, hanem pénzben bővelkedik az ember. igy abban szükülködik is és nem a nélkül. Mert aki a nélkül van, az már nem szükölködik, hanem annak már nincs, és ha kevés van belőle, akkor szükölködik benne. Szomoru volna, ha a bevándorolt idegenek, iparosok és kereskedők rosz magyarsága volna a nyelvképező fórum. A boltra azt irják hogy: „*Ezen* bolt kiadó“ a helyett hogy „*Ez* a bolt kiadó“. Furcsa volna *ezen* emberen *azon* kalap, de furcsa az is, hogy kezdünk mindent *tartani*. Névnapot, ülést tartunk és beszédet tartunk. „Er hält eine Rede“. Pedig a magyar ember csak szeretőt, cselédet és kutyát tart, — ellenben névnapot ül, ülésre gyül, beszédet mond. Ezektől az öröklött tévedésektől szabadulnia kell.

Sch. Csepel. A fogadást megnyerte, mert Csepelen Zsolt vezér született, Árpád fia, ami azt bizonyitja, hogy az Árpádok Csepel szigetét, mint a dunavédte várat szemelték ki lakóhelyül.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—7.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PALFY-TÉR.

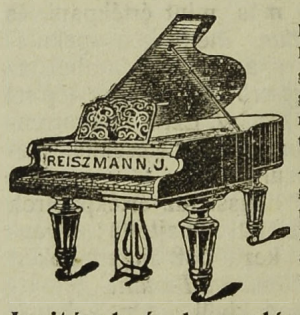

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára. Átjátszott zongorák becserélt-tetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.

Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK
BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81

II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2. Margit rakpart 4.

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK,
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.

A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Ovszer fertőző betegségek ellen.

Veszek
mindenféle
régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán
figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 596. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. október 13.

Százszor

került szinre egymásután ugyanaz a szindarab a budai szinkörben. Ez a tény kell, hogy gondolkodásra késztesse mindazokat, akik eddig Buda szinházügyével nem foglalkoztak elég komolyan.

Az uj magyar kultura bölcsője Budán állott. Zsigmond király állitotta itt fel 1389-ben az első magyar egyetemet. Ennél is fontosabb kulturális tényező az első könyvnyomtató mühely felállitása volt Mátyás király idejében. Nem egészen bizonyos, hogy 1472-ben vagy 73-ban állitotta föl ezt a nyomdát Hess András, de az már bizonyos, hogy a könyvet akkor is nehezen vette be a magyar s igy nem sokáig nyomtatott Budán Hess uram, mert hamarosan leszerelt és elvándorolt innen; mindahogy a politizáló diákok renitenskedtek addig, amig lázongásukat Zsigmond leverte és az egyetemet bezáratta.

Igy voltunk mindig. A kultura mint az ősföldből itt nőtt ki, mi magunk tapostuk el vagy elsatnyadt, mert nem ápoltuk.

Pesten még azt sem tudták jóformán, hogy mi a theatrum és Budán már épitették az arénákat. Csakhogy Pest ügyesebben tudott mindent a maga javára kihasználni s igy a magyar szinmüvészet is ott vert korábban gyökeret. Budán csak a hatvanas évek elején mertek magyar szinigazgatók próbálkozni és csaknem hatvan évre volt szükség, amig szinházi viszonyaink odafejlődtek, hogy iró magyar darabját százszor adták elő egymás után.

Bizonyságot szereztünk ezzel, hogy Buda épen ugy megbecsüli a szinpadi irót, mint Pest, — épen olyan szüksége van szinházra, mint Pestnek.

A kor szavát megértették a hivatottak, de az ő szavukat — ugylátszik — nem értették meg azok, akik hivatottaknak látszanak és a hatalom az ő kezükbe van letéve.

Sebestyén Géza a szinkör igazgatója tett ajánlatot a városnak. Átépiti a szinkört, ha a bérleti idő kellő meghosszabbitásával módot adnak neki az átépitési költség törlesztésére. Rendbe hozná a szinkört, esetleg ugy, hogy télen is rendezhessenek benne előadásokat.

A magyar kulturának várát emelné ezzel itt Budán, hacsak ki nem jelenti a tüzrendészeti szakosztály, hogy a fából épült szinkör tüzmentes, de ha kőből épitik föl, akkor már tüzveszélyes. A tűzoltóságnak különös furfangos észjárása van és jó előre fedi a hátát. Egyszerüen kijelenti, hogy minden tüzveszélyes.

A kulturpalánták önmagoktól nőnek, a magyarság napfényes ragyogása keltegeti — nézzük hát, ki gázol rajtuk végig vasszögü csizmasarokkal.

Napló: Buda, okt. 12.

Két pálmáról szerettem volna irni, amely disznek került Budára. Az első két pálma Budán. A Szent-Gellért-szálloda főkapuja elé állitották a megnyitás nagy ünnepén s a két pálma ugy állott ott, mint a vén Gellért oldalára tervezett pálmaliget előrevetett árnyéka. Nagy szemmel néztük mi budaiak ezt a két pálmát, aminő csak Pest legbelsőbb belvárosának jutott eddig, Verbőczy és Pázmán háta mögé. Nekünk nincsenek fehér márványszobraink, amelyek oly szépen kiválnak a zöld háttérből, nekünk nincs egyebünk, mint egy Szentgellért-fürdőnk, amelynek előtere nincs és épen előtérnek tették oda azt a virányos két pálmát. Most, amikor már elmult a három nap és a szentté lett Gellért-fürdő is megszünt „csoda“ lenni, ne vétessék zokon tőlem, ha elmondom, hogy ennek a szép fürdőpalotának egyik nagy hibája, hogy nem megforditva csinálták! — elől a parkot, hátul a palotát. Nem látjuk, mert tul közel esik, szinte kikönyökől a legzajosabb utcára és ki kell menni a Duna partjára, hogy meglássuk. Az élet tülekedő zajában, nyikorgó villamosok között, a helyiérdeküt váró, rohamra készülő tömegben csak az óriás combu nymfák intenek bucsut kacér mosollyal a palota frontjáról, akik azért maradtak kint, mert a törpére szabott főkapun át nem fértek a házba, hogy ott megfürösszék barnára füstölt, vásári bódéknak szánt vaskos végtagjaikat. Husz öllel hátrább épitve, zöld park közepén csodás szép volna ez a drága fürdőépület, mely előtér hiányában ugy fest az eléje erőszakolt parkos kis csikjával, mintha valami nagyfejü embernek torzpici szája mellé zöld bajuszt festett volna a bolondos piktor. Félünk a fától-fütől itt Budapesten és szivesebben furunk alagutat a fülsiketitően csikorgó villamos számára a Gellérthegy alá, hogy a sinek fordulója ne legyen oly éles, — minthogy fölvittük volna magát a fürdőt a hegyoldalba, tulemelve azt a nyikorgáson, utcazaján, olyan távlati képet konstruálva igy, mely kiemelte volna a nagyarányu fürdő minden szépségét és elenyésztette volna apró hibáit. Az igy nyert előteret nem pótolhatja az a két pálma, melyet az első hüvös estén szépen visszavittek a fürdő belső kertjébe és ezzel szertefoszlott az a szép álom, mely ebből a két „volt“ pálmából szőtte szinesen, üdén, ragyogóan azt a pálmaligetet, mely az elsikkasztott előteret van hivatva pótolni — oldalt, a Szentgellért lejtőjén. Két pálma, — szép álom, — Isten veled!

Sérelem esik azokon a háztulajdonosokon, akik a városmajor nyugati oldalon azzal a tudattal épitkeztek, hogy kilátásuk levegős parkra nyilik, mely néhány év mulva modern diszkertté válik és most egy sor barakk épületet épitenek eléjük közhivatalok számára. Nem szolgál sem a háztulajdonosok, sem a lakók vigasztalására, hogy ezek az *ideiglenes* hivatalok *csak* 30 évig veszik el a kilátást és parkot tőlük. Ez ellen tiltakozni készülnek minden uton és minden illetékes hatóságnál. Igaz viszont, hogy a *Városmajor* Budapestnek az a parkja, amellyel igazán nem tud mit elkezdeni. Maláriás. Fölmerült a terv, hogy feltöltik, de akkor elpusztulnak az öreg fák. Igy pedig, mélyen fekve mocsaras alapon, nem maradhat. Mert mit ér a legszebb rózsa, a legápoltabb virágágy, ha a föld lehelete gyilkos. Egészséges része egyedül a Retek-utca mentén fekvő lejtője. Az szép is, ápolt is, egészséges is. Eleinte az volt a hit, hogy az Ördögárok teszi mocsárlázas hellyé, de amikor ezt beboltozták, továbbra is megtartotta mocsaras jellegét, mint régebben a Pasarét. Azon segitett a feltöltés s itt sem marad majd egyéb teendő, mint a részletekben való feltöltés. Egyik oldalát rendezte a város: diszes vasrács került a házak elé és alaposan feltöltötték az ott vezető utat. A háboru közbejötte megakadályozta, hogy végleg rendezzék és a Maros- és Bors-utcák folytatásaként uj fasoros utakat épitsenek és tul sürü faállományát ritkitsák, amivel levegőt és napsugarat hoznának bele a mélyen fekvő, mocsaras talaj beteg lehelletének ellensulyozására. Azért beépiteni kár, sőt veszedelmes.

A templomjáró gyermekek sorsát tette szóvá a közegészségügyi bizottság ülésén *Weimesz* Marian, amikor kijelentette, hogy a bizottság tagjai az iskolák és mozik bezárásáról beszéltek ugyan, egyet azonban elfelejtettek, ami szintén figyelembe veendő és ez a *templomok* kérdése. Ez nehéz dolog, mert az intézkedés nem a fővárostól függ. Amennyiben azonban a kérdés az iskolás gyermekek megóvásával összefüggésben van: határozottan kéri, hogy ebben az irányban is történjék intézkedés. A gyermekek kötelezve vannak a templomba-járásra, ami helyes is, mert ez az erkölcsi neveléshez hozzátartozik. Távol áll tőle — mondotta — minden vallásellenes allür, azonban tény, hogy a gyermekeket a templomokban összezsufolják a nagymisék alkalmával a felnőttek közé, továbbá a csupasz kőre térdeltetik őket és az időjárásra való tekintet nélkül az egész iskolaéven át járatják őket a templomba. Különösen a tavaszi idő veszedelmes e tekintetben, amikor kint már meleg a levegő, bent a templomban azonban még olyan hideg van, mint egy jégveremben. Sürgette a tanácsot, hogy ezt a kérdést az iskolás gyermekek egészsége érdekében most, a tél küszöbén, okvetlenü rendezze.

Budai krónika

A HABSBURG-HÁZBÓL származott királyaink között *az első*, aki *állandóan* Budán lakott, *Albert* király volt. Székhelyét áttette Bécsből Budára és Ausztriában helytartók kormányoztak. Pedig nem tudott magyarul sem, sőt alatta folyton csökkent a magyarok befolyása és erősbödött a németeké. Állandóan osztrák és német telepesek özönlöttek Budára és elnyomták a rácokat, végül a magyarokat. Utóbb már csak német ember lehetett polgármester Budán és a tanácsban is csak németek ültek. A végleges elnémetesedésnek utját állotta egy erőszakos eset. 1438-ban meggyilkolták a németek Ötvös Jánost, az egyik tekintélyes magyar polgárt. A szőlőkből hazatérő magyar polgárságból egyszeribe kitört az elfojtott keserüség és düh. Megrohanták az olaszokat is, a németeket is, és olyan rendet csináltak, hogy azontul a

németség nem is követelt több jogot a maga számára, mint amennyivel a magyarok birtak.

NÉMETORSZÁG császári családjának a *Hohenzollern* családnak mai nagy hatalma Budán gyökeredzik, mert itt kelt 1411-ben az az okmány, mely Hohenzollern Frigyes nürnbergi várgrófot brandenburgi választófejedelemmé teszi, és Zsigmond ezzel megvetette — ennek az uralkodó családnak mai mesés hatalmának alapját. Ezt hálálta meg II. Vilmos császár, amikor Magyarország fennállásának ezredéves ünnepén a budai várban azt a felköszöntőt mondotta, melyet oly kitörő lelkesedéssel fogadott a nemzet.

ZSIDÓVÁROSNAK nevezték I. Ferdinánd és Zápolya János ellenkirályok idején, a mohácsi vész után — a mai *Vizivárost*, azért mert nagyrészben zsidók lakták. 1529-ben Budát Ferdinánd birta és Szolimán szultán néhány százezernyi hadsereggel jött hive I. János király érdekében Budát ostromolni. Pest négy órai ostrom után elesett. Ekkor Budára került a sor s ott is először a Zsidóvárost fogták ostrom alá a törökök. Elkeseredett küzdelem után tudták csak elfoglalni, mert *negyedfélezer* zsidó oly hősiesen védelmezte, hogy csak *huszan* maradtak közülök életben. 3000-nél több zsidó vitéz holttestén át jutott a török Buda birtokába.

KÜLÖNÖS szabadság volt, mely a budai polgárság egyik kiváltságos jogát képezte a mohácsi vész előtt: — a *szabad* bíróválasztás. Minden szabad polgár részt vehetett benne. De amig máskor fegyvert viseltek a budai polgárok, a választáskor fegyver nélkül kellett megjelenniök. Aki fegyvert próbált hozni magával, annak levágták a kezét, — aki pártoskodott, civakodott és ellentmondott, annak leütötték a fejét. Az ilyen „szabad“ választás aztán ugy ment mint a karikacsapás. Az lett a bíró — közfelkiáltással — akit ajánlottak. Ilyen volt a mi hires szabadságunk.

BUDA MÁR EGYSZER ellátta *uj nevekkel* hegyvidéke történelmi nevezetességü részeit, még pedig 1847-ben, amikor Buda tanácsa erre *Döbrentey* Gábort, a a magyar tudós társaság tagját kérte fel. — A Hüvösvölgy elejét, a régebben *Disznórétnek* nevezett mocsaras területet azóta nevezik *Pasarétnek*. — A *Kuruclesi*-ut onnan kapta nevét, hogy II. Rákóczi Ferenc egyik kuruccsapata 1705-ben itt rejtőzött, hogy a budai várat megostromolja, — de a kuruc legénység kedvetlenül fogott a várviváshoz és hamar el is vonult. — A *Fácán*-vendéglő onnan kapta nevét, hogy ezen a helyen volt Mátyás király fácános kertje és az őrház. — A *Normafa* elnevezésnek különös története van. A nemzeti szinház művészei a mult század közepén az ugynevezett norma-napokon, amikor nem volt se próba se előadás, ide szoktak volt kirándulni. Egy ilyen kirándulás alkalmával Benza Ida az akkor hirneves operaénekesnő e fa alatt énekelte el a *Norma* nevü opera nagy áriáját. — *A Jánoshegyet* hivatalosan pozsonyi hegynek nevezik, mert állitólag, szép időben ellátni róla Pozsonyig. Nem is oly régen még Szent János szobra állott a hegyen, de még régebben az volt a hit, hogy Hunyady János után nevezték Jánoshegynek. Lehet azonban, hogy Henck János budai biró után nevezik igy, akinek birtokában volt s ő adományozta utóbb a Pálosok rendjének. Ezeknek kolostora a *Szép Juhászné* helyén állott, épitészeti müremek volt és 1381-ben Nagy Lajos itt helyezte el Remete Szent Pál holttestét, melyet a velencei köztársaság küldött a királynak ajándékba. A mohácsi vesztett csata után a törökök földig lerombolták a kolostort. — A *Szép Ilona* vendéglő helyén évszázadok előtt kőpalota állott s itt nyaralt Hunyady János, a kormányzó, utóbb Ulászló a János lovagoknak adta a palotát, mig végre a török elpusztitotta.

KÜLÖNBÖZŐ népek lakták két ezer év óta Budát és mindegyik rányomta a bélyegét a városra, amit aztán generalizált a római uralom és elpusztitott a tatár és a török. Kronologikus sorrendben következnek először a *kelták*, akik mintegy 200 évig laktak e tájon Kr. u. 100-ig, azután jöttek a *rómaiak* 382-ig, akiket a *hunok* követtek 493-ig, hatvanhét évig a *góthok* uralkodtak itt, akik után az *avarok* vették birtokukba Óbudát és 800-ban adták át uralmukat a *frankoknak*, akik azonban csak néhány évig voltak itt, hogy helyet adjanak néhány átvonuló népnek, egyes benszülött törzseknek, melyek egymást nyomták el s az elnyomottak örömmel fogadták a turáni eredetü *hunkár* vagy *hun-ugor* nemzettség soha le nem győzött fejedelmi törzsét: — a *magyart*.

REISZMANN

ZONGORA TERME

II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PÁLFY-TÉR.

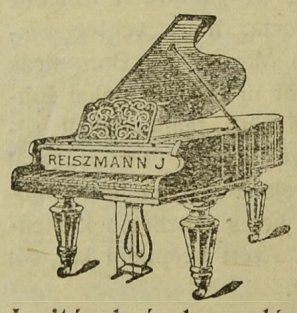

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára. Átjátszott zongorák becserélt etnek vagy legmagasabb árak mellett megvételnek.

Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Sárosfürdő.

— **Kép a közel multból.** —

A *Sárosfürdő* Buda multjának egy darabja. Szivesen emlékeznek rá az öregek és megrajzoljuk még egyszer a képet az ifjak kedvéért. A mostani Gellért-tér helyén negyed század előtt a Gellért-hegy sziklás lejtője nyult le a Duna rendezetlen partjáig s a part közelében állott a hajdani Sáros-fürdő. A Rudas-fürdő medencéjéhez hasonló fürdőcsarnokát faragott kövekből a törökök épitették fel és gömbölyü kupolája mellett igénytelen emeletes sárga ház huzódott meg; ebben primitiv, ó-divatu kádfürdők, lépcsőzetes kőfürdők voltak és vagy husz egyszerü lakószoba, meg az elmaradhatatlan kis korcsma.

Messze környékről jött kocsik és szekerek táboroztak a fürdőház körül, amelyből évszázadok óta legendás gyógyulással, épen és egyenesen távoztak el a maguk lábán azok, akiket betegen, sántán vagy bénán hozták el a csodás forráshoz gyógyulást keresni.

A fürdőmedence alján, a sziklák közül kibuggyanó meleg források vize a hegynek dolomitjából, amelyen keresztül szivárog, homokszerü váladékot hoz magával, amely a kénes, meszes viz természetes-vegyi uton előálló csapadékával együtt a régi medence fenekén és lépcsőin *iszapként lerakódván*, évtizedek alatt magas réteggé gyülemlett fel. Ebben az iszapban gázoltak a fürdőzők és innét eredt a *Sáros-fürdő* neve. 1894. évben fogtak hozzá a Ferenc József-híd megépitéséhez és ezzel kapcsolatban a Gellért-rakpartnak és Gellért-térnek rendezéséhez. A Gellért-hegy szikláinak egy részét kirobbantották, hogy helyet teremtsenek a felső rakpart utvonalának, a teret feltöltötték, a régi Sáros-fürdő emeletes házát — sok más, a hegy aljában fészekként meghuzódó, kis házikóval együtt — lebontották. A kupolás medencecsarnok közepére, hogy a ránehezedő óriási terhelés ellen biztositva legyen, a Közmunkák Tanácsa erős vasbeton pillért épitett és ujra boltozta a csarnokot, amely most *14 méter mélyen a Gellért-tér utteste alatt* egy negyed évszázad óta nem szolgál már fürdőnek, hanem az alatta fakadó thermális források gyüjtőmedencéje lett.

Az uj Gellért-fürdő épitésének megkezdéséig ebbe a medencébe, a térnek fel nem töltött részéből lépcsös alagut vezetett és sok éven keresztül csak az alagut *vasrácsos ajtóján* kigőzölgő kénes illatu pára jelezte, hogy mélyen a föld alatt kincset érő gyógyitó viz áll használatlanul.

A főváros a Sáros-fürdő forrását, valamint a hozzátartozó 4178·50 négyszögöl kiterjedésü területet az 1901. évi junius hó 21-én tartott közgyülési határozattal 1,050.195 korona 23 fillérért vásárolta meg a m. kir. államkincstártól és ugyanazon évben elhatározta, hogy a források felhasználására gyógyfürdőt és gyógyszállódát épit. Tizenhét év mulva, most adták át rendeltetésének, de megváltoztatták régi nevét és ma *Szent Gellért*-fürdő.

LIBÁL ANDOR

OPTIKUS

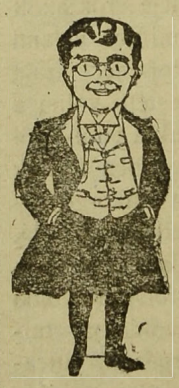

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :: GYÁRTÓJA. ::

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—7. Telefonszám 24—77.

Bezárulnak e hó 15-én a budai szinkör kapui s az a váratlan eredmény, hogy Budán *szászszor* lehetet adni egymásután egy darabot, jogósulttá teszi, hogy rövid vázlatban adjuk a budai szinészet történelmét a mult század hatvanas éveitől kezdve, Krecsányi emlék iratai alappan. Akkor még Budán hallani sem akarták magyar szinészről. Idegenkedtek tőle. Gyülölték. S ha mindezek dacára egy társulatot balsorsa véletlenül idesodort, az rövid idő mulva tönkremenve, szézüllve menekült a szélrózsa minden irányába.

A hatvanas évek végén *Latabár* Endre, akkor kassai szinigazgató vonult ide jól szervezett és fegyelmezett szintársulatával. Ő rendezett anyagi viszonyok között lévén, a nyár egy részét valahogy végigkinlódta s tisztességgel vonult be téli állomására, Kassára. A rákövetkező nyáron *Aradi* Gerő próbált szerencsét. De az oly nagyott bukott, hogy gróf Andrássy Gyula akkori miniszterelnök müvészetpártolása és bőkezüsége expediálta őt társulatával együtt Karczagra. 1873. év tavaszán *Fehérváry* Vilmos, kolozsvári szinigazgató következett, nagy személyzettel és kitünő zenekarral. Hat hét mulva nála is bekövetkezett a fizetésképtelenség. 1882-ben *Bogyó* Alajos szintársulata a rendszertelenségek, a botrányok sorozatát végleg betetőzte. Főleg az utolsó előadás koronázta be az évadot. Ugyanis abban az esztendőben volt a hirhedt tiszaeszlári rituális gyilkossági komédia. Valami véka alá rejtett irói lángész kapott rajta, darabot tákolt belőle s benyujtotta a szinigazgatónak. Ez pedig elfogadta. Bucsuelőadásul tehát: „Esztike és Móriczka“, vagy „A tiszaeszlári rituális gyilkosság“ vérdráma került szinre. Átkozottul jó darab volt. A zsidó sakterek gyikolták benne a tizenkét-tizennégy éves ártatlan keresztény lányokat. De gyilkoltak abban mást is. Gyikolták a magyar szinészet hitelet, tekintélyét és becsületét. A halatlan tömeg botokkal, seprükkel kereste az igazgatót, hogy bucsuzóul jól eldöngesse. Ő is megbukott.

Ekkor határozta el *Krecsányi* Ignác, hogy társulatával Budára jön. Szintársulata a vidék legkiválóbb erőiből volt összeállitva. Németh József, Kiss Mihály, K. Hegyessy Mária, Ditrói Mór, Ditróiné-Ebenschütz Mari, Závodszky Teréz (most Komjáthyné), Halmayné-Székely Emma, Váczy Vilma, Siposné, Rónaszéki Gusztáv, Horváth Arnold, Borand Gyula, Fenyéri Mór, Pálffy György, Abonyi Gyula, Halmay Imre, Nyilassy Mátyás, mind olyan jeles tehetséges, melyek rövidebb-hoszabb idő mulva a Nemzeti és Népszinházhoz szerződtek.

Ő megtörte a jeget s azóta virágzik a szinművészet Budán.

Krecsányit *Komjáthy* János követte és utána jött *Sebestyén* Géza.

Kolár Nándor a budai lövészegylet elnöke és a Hadianyag értékesitő vállalat vezérigazgatója néhány napon át betegeskedett, de már javulóban van.

A városház betegei voltak legutóbb: *Márher* Aladár tanácsnok, a főváros közélelmezési ügyosztályának a vezetője; aki spanyolbetegségbe esett, de már fölgyógyult és ismét elfoglalta hivatalát. — *Fock* Ede tanácsnok, akit különös betegség, két heti csuklás gyötört, — már szintén teljesen fölépülve vezeti ügyosztályát.

Ünnepet ülnek *Becsey* Antal családi körében, amelyen örömmel vesz részt a köztiszteletben és szeretetben álló mérnök és városatya ismerőseinek nagy köre. *Becsey-Ostián* Babyt vezeti oltárhoz lászlófalvi *Eördögh* Ákos október hó 26-án, délután 3/46 órakor a tabáni róm. kath. plébánia templomban.

Csak szónokolnak, folyton csak szónokolnak nálunk a hygienikus élet és a szocialis berendezkedés érdekében, s a valóságban járványok pusztithatnak, emberek éhenhalnak, fedélnélkül sinylődnek. Óbudán összedülnek a házak, a szobák menyezete beszakad, a lépcsőházak életveszélyesek, mert nincs mód és hatalom ezek megakadályozására. Eddig tiz ilyen esetet jelentettek be az elöljáróságon s a jövendő hónapok az évek óta nem javitott összes öreg viskók rombadölését hozzák magukkal. A lakásbérlőket nem lehet kilakoltatni, mert a lakáshivatal is, a szociálpolitikai ügyosztály is lakást nem ad, csak biztatást. A háztulajdonosok pedig az elöljáróság oly értelmü határozatának, hogy javitassák ki a házaikat — nem tesznek eleget, arra való hivatkozással, hogy a javitás költsége a lakásbérből csak évtizedek mulva térülhet meg. A főváros szintén nem csinál semmit, s ha ez igy tart Óbudán 100 és 100 család lesz hajléktalanná.

Jellem — a rongyokban. A Gránit lépcsőről egy vékony kötél segélyével távozott az örök némaságu országutra egy öreg ember: *Zarándi* Károly. Ujságárus volt, a Várba igyekvő tisztviselők jó barátja, előzékeny, udvarias, kedves beszédü tipusa a földből kipusztult s a nagy Faluba került, félig nyomorult magyar embernek. A kegyelem kenyeret megvetette, a koldus krajcárokat visszautasitotta, büszke daccal birkózott a nyomorral. Naponta 3 órakor kelt fel, hogy 8 órakor kiszolgálhassa az urakat; finom gesztusu, tiszteségtudó, de meg nem alázkodó társalgásával, uj s uj ötleteivel tette szinessé a hétköznapok reggelét. A kerületi elöljáróságnak kellett felszólitani, hogy jöjjön el segélyért, mert önérzete erősen tiltakozott az ellen, hogy másnak terhére legyen. Az utolsó időben a 61 éves embert legyürte a sok nélkülözés; a lefojtott gyötrelmek, melyekhez testi-kór is társult. Életével harmonikus, fölényes befejezéssel oldotta meg a számára különben csak továbbra szégyenlős, mesterkélt földi lét nehézségét: felakasztotta magát. Ujságárus volt, senkisem volt, azaz hogy mégsem; — büszke magyar volt, akit könnyező, meleg rokonszenvvel gyászol az egész Vár.

Toldozták-foldozták és mintha csak szépségflastrommal reparálgatták volna eddig a Vár beteg csatornázását. De ma már komoly a veszedelem, hogy az egész csatorna-rendszer összedül. Még a mult században vésték a sziklák közé a csatornákat, melyeket a viz hatalmas romboló erejével megrepesztett, kimosott. A vöröskereszt palotája előtt a Disztéren most nyolc méter hosszuságban beszakadt és rombadölt a csatorna és a kövezet, ... minden! Életveszélyes most minden utca az egész Várban, mert naponta történhetnek ilyen beomlások. Itt a toldozás-foldozás már igazán nem használ.

Egy kis lépéssel végre a megvalósulás felé döcög a Hüvösvölgy-Máriaremetei helyiérdekü villamos vasut, mely Pest-Hidegkut községet is érintené. A vonalat október 11-én járták be az érdekeltek *Duboky* Alfréd müszaki tanácsos vezetése mellett, hogy közigazgatásilag megfelel-e. Az I. kerületet *Badál* Ede elöljáró képviselte.

A patkányok elszaporodása, mely ma a köztisztasági viszonyaink háborus elgyöngülése miatt sok panaszra ad okot Budán, — 1842-ben már macskaforradalomra vezetett. A Lánczhid alapkövének letételére készülődtek Pesten és Budán. A pesti magisztrátus a hétszemélyes főtörvényszék épületében óhajtotta elhelyezni a fejedelmi vendégeket, de még ezt a házat is ellepték a patkányok. Ez ellen tenni kellett. Kihirdették, hogy minden ember, aki egy macskát hoz magával és átadja a királyi ügyek igazgatói hivatalában egynegyed ezüst forintot kap. Másnap háromezer ember akart első lenni egy vagy több macskával a negyed ezüst forint részesülésében. A rettenetes tolongásban az akkor nagyszámu kobor kutyák is részt vettek. Félelmetes ugatás és miákolás verte fel egyszerre a csendet, melybe az utcai suhancok is belekeveredtek. Uszitásuktól megijedtek a macskák és megszöktek gazdáiktól, veszettül menekültek fákra, ablakokon át a lakásokba be, mindent ami utjukba került, összetörve. Valóságos vadászatot kellett rendezni a dühödt macskákra és 870-et lebunkózottan ialáltak másnap az utcákon.

Kollegium Marianum névvel. egyetemi hallgatónők és urinők részére kellemes otthont nyujt *Zichy* Sarolta grófnő. Erre a célra a Lövőház-utca 20. számu Erczenberger-féle nagykiterjedésü telket és házat vásárolta meg a jótékonyságáról nagyon ismert grófnő, hogy nemes célját elérhesse.

Jóravaló szándékkal beszerzett a II. ker. elöljáróság a háboru első évében *hat* teljesen uj *varrógépet*, — s ha szükséges lett volna többet is — hogy a kerület szegény, de dolgozni óhajtó asszonyainak kölcsönadhassa ingyen: az életfentartáshoz. Ezt a szándékot kiplakatirozták, széles körben ismeretessé tették s ma a háboru ötödik évében, az állandó jajgatás és a mohó pénzkeresés idején a hat varrógép az elöljáróság egy zugában szépen csomagolva, munkátlanul áll. Nincs kéz, amelyik dolgozni akarna rajta!

A hadiárvák részére küldött *ötezer* koronát az I. kerületi elöljáróságnak a *Dávid Károly és Fia* dobozgyára. A nagylelkü adomány helyes felhasználását az elöljáróság az adományozóval és a Krisztinavárosi Segitőbizottság elnökeivel: dr. *Ripka* Ferenc és *Hosszu* Istvánnal határozza meg.

Nem járhatók a külteli utak és panaszok halmozódnak az elöljáróságokon, melyek mind azt sirják, hogy a külteli utak a nyáron elrongálódtak — lehetetlen rajtuk a közlekedés és az árkok be vannak iszapolva, szintén a közlekedés akadályozására. Az elöljáróságok ezzel szemben tehetetlenek: 14 koronás napszám mellett sem kapnak embert az utak javitására. Csupa szegényházba való, elaggott emberek jelentkeznek csak — akik nem képesek megbirkózni a nehéz munkával. Miért nem vesz igénybe a főváros olasz foglyokat, vagy ha kell a börtönök fegyenceit?

Nagyon nézik az emberek az uj Szt. Gellért-fürdőt s aztán sok olyast meglátnak, amit talán maga a vezetőség sem vett észre. Olvasóink közül irja az egyik:

„Az épület Gellért-téri homlokzatán szép nagy betük hirdetik, hogy ez az épület a „Gellért-*szálló*“, körülbelül 3 méterrel alább a kapubejáratnál már a „Gellért-*szállodá*“-t hirdetik. Eltekintve attól, hogy a szálloda szó rosz és magyartalan, nagyfoku indolencia kell ahhoz, hogy egyik helyen szállót, mindjárt alatta pedig szállodát irjanak ki.“ — Ezen a bajon nem lesz nehéz segiteni.

Nász. *Tadlanekné-Huber Mária* és *Schäffer Antal* október hó 10-én, délután 1/26 órakor házasságot kötöttek a tabáni plébánia templomban.

Egy budai gyáros jubilált közgazdasági életünk minden számottevő tényezője közremüködésével. Felemelő ünnepség volt, melyet a Süss Nándor präciziós mechanikai r.-t. I., *Csörsz*-utca 39. szám alatt levő gyárhelyiségében szeptember 29-én, rendezett a gyár igazgatósága, tisztviselői kara és munkássága. E napon volt ugyanis 50 éve, hogy a gyár megalapitója és a jelenlegi részvénytársaság igazgatója, *Süss* Nándor mint önálló iparos működik. Ő volt meghonositója hazánkban a präciziós müszeriparnak és amellett, hogy egész generációkat nevelt ez ipar részére, gyártmányaival nemcsak itthon, hanem a külföldön is elismerést szerzett a magyar munkának. A kereskedelemügyi miniszter sajátkezü levélben fejezte ki elismerését és üdvözletét, *Szüry* államtitkár pedig személyesen üdvözölte az ünnepeltet. Az Országos Iparegyesület képviseletében dr. *Soltész* Adolf igazgató átnyujtotta a jubilánsnak az egyesület nagy ezüsttérmét és diszoklevelét. Ritka jelenségnek, hogy a gyár munkássága és tisztviselője szeretettel veszik körül vezetőjüket.

Czibur Gyula főjegyzőt jelölte ki a polgármester *Badál* Ede I. kerületi elöljáró állandó helyetteséül.

A szeméthegyek még nagyobbra nőnek a Hengermalom mellett, mert rendszeresen Pestről, a Kálvin-tér vidékéről hordanak reájuk ujabb tömeget. Hatalmas hirdetések figyelmeztetnek a szemét fertőző voltára, különösen a mai járványos időben — de ugyanez a hatóság, amelyik ezt kiadja nem gondoskodik a szemét eltakaritásáról. Ennek illusztrálására kaptuk az Árok-utca 53. számu ház lakóitól is a következő levelet:

Tekintetes szerkesztőség!

Nagyon kérjük tegyék nyilvánossá azt a szégyent és közegészségügyi kihágást, amit a főváros elkövet. Legelőször a főváros vezetőségét kellene megbüntetni a saját rendeletei be nem tartása miatt. Hónapok óta nem fuvaroztak innen el szemetet, ugy hogy ennek a háznak (mely a főváros tulajdona) pincéjében van elraktározva az állandóan rothadó szemét. A mellettünk lévő üres telken pedig, az egész vidék szemétje gyül, a spanyol-járvány bacillusok nagy örömére. A szemét ott jó helyen van, mi pedig pusztulunk!

az Árok-u. 53. sz. ház lakói.

Visszatért és elfoglalta hivatalát a II. kerületi elöljáróság mérnöki hivatalában *Gecső* Jenő okl. gépészmérnök, szfv. mérnök és honvédtüzér főhadnagy, aki a Piave mellől jött vissza.

Uj emberek jönnek, régiek mennek: a m. kir. belügyminiszter a bpesti I—II. ker. állami anyakönyvezetőséghez *Godán* István kezelőtisztet anyakönyvezető helyettesé nevezte ki; *Balogh* Mihály kezelőtisztet ugyanezen tisztségétől felmentette. A polgármester *Kenessey* Elek ideiglenes hivatalnokot a II. ker. elöljárósághoz; *Gyürke* Béla kezelőtisztet *Goda* Jenő segédhiv. igazgató pótlásira, az I. ker. elöljárósághoz; dr. *Garancsy* László segédfogalmazót a III. ker. elöljárósághoz; *Undi* Jolánt az I. kerületből a tanácshoz helyezte át.

Járványtenyésztő, minden fertőző nyavalyának melegágya a legtöbb utca Óbudán. A Szőllőkert-, Selmeczi-, Kenyeres-, Pacsirta-, Kálvin-utcák, a Bécsi-ut — s ki tudja mind a nevüket felsorolni — mind fertőzik a levegőt, mert nincs csatornázásuk: a szennyviz, a mosogatólé, s minden egyéb piszok az utcára kerül. Ott erjed, bomlik büzös pocsolyákban az egészség minden ellensége. De sem kerületi orvos, sem városatya ezt nem látja meg. Pedig eléggé szembe, orrbatünő!

Délibábos illuziók szinesednek majd meg, milliók segitségével a régi Blátthy-féle telken, a fogaskereküvel szemben. Ez a hatalmas park most cserélt gazdát: *Fónagy* Aladár vette meg 1 millió 300 ezer koronáért és gyönyörü modern palotát épit majd a régi kuria helyére.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

Budayné-Liszt Mária e kiváló képességü operaénekesnő okt. 10-én lépett fel a Zeneakadémia hangversenyén, melyet a szimfónikus zenekarral együtt rendezett. Szép énekét Antalffy-Zsiros Dezső kisérte, utolsó két dalát *Mosshammer* Román hárfaművész is. A járvány dacára elég sokan hallgatták és sürü tapssal jutalmazták.

Farkas Imre a kedves poéta, meglehet elégedve Budával, mint ahogy mi is hálásak vagyunk neki. *Tul a Nagy Krivánon* cimü bohó operettje 100-szor került szinre és ezzel a budai szinkör tulment a pesti szinházak teljesitő képességén. A szerző *negyvenezer korona* tiszteletdijat szerzett, a szinház pénztára is megtelt. Ha voltak is, akik nem jó szemmel nézték, hogy három hónapon át egy darab foglalta le a szinpadot, — mégis szükséges volt dokumentálni azt, hogy Buda képes nagy jövedelmet biztositani az irónak is, a szinháznak is. Ezt be is bizonyitotta, s ezzel jogot szerzett az állandó budai szinház sürgős felépitésének követeléséhez.

Gyász. Elsiratjuk *Cypriant* a kedves novella irót, de elsiratjuk benne az „Élet“ jeles szerkesztőjét dr. *Andor* Józsefet is. Kiváló képességü iró volt, a Pázmány-egyesület alelnöke, a Szt. István akadémia tagja. Számos kötetre terjednek kedves, szép tárcái és novellái. Legutóbb kiválóan magas szempontból irt jelentős vezércikkeket az „Élet“ számára. Egyik népszerü tagja volt a katholikus irói társaságnak, akinek gyengéd, szolid munkásságát szeretettel méltányolta az ő külön hálás közönsége. A magyarság gyásza kisérte a farkasréti temetőbe.

Közgazdaság

Báróságra emelte a király *Weisz* Manfrédet és *Wolfner* Tivadart. A két név a hadi-ipar két legjelentősebb neve. Összesen 1224 kitüntetés jutott gyárosoknak, gyárigazgatóknak, tisztviselőknek, müvezetőknek és munkásoknak. A kitüntetettek közül 20 gyáros, 60 igazgató és helyettes-igazgató, 202 tisztviselő és 1142 müvezető és munkás. A kitüntetettek között vannak: Weisz Manfrédon és Wolfner Tivadaron kivül *Lang* Gusztáv, aki nemességet, *Frommer* fegyvergyári igazgató, aki udvari tanácsosságot, lovag *Wahl* Oszkár, Veith Béla és Baumgarten Henrik, akik a Ferenc József-rend középkeresztjét a csillaggal, báró Kornfeld Móric, aki a Ferenc József-rend középkeresztjét, csepeli Weisz Jenő, csepeli Weisz Alfonz, Stern Richard, Schultze Frigyes hajógyári igazgató és Hubka Péter liptószentmiklósi bőrgyáros, kik a Ferenc József-rend tisztikeresztjét, Hajts Árpád, a szab. osztrák-magyar államvasut igazgatója, továbbá Vágó Miksa és Balassa Béla, a Wolfner-féle bőrgyár igazgatói, akik a királyi tanácsosi cimet kapták.

A Bihar-Szilágyi Olajipar R.-T. alapitványként hatezer koronát küldött a Magyarországi Hirlapirók Nyugdijintézetének.

Vészjóslóan hangzik az a nehány szó, amelyet kiragadunk *Biró* A. vezérigazgató jelentéséből, amellyel beszámolt a Rimamurányi-Salgótarjáni vasmű R.-T. közgyülésén a vállalat multjáról és reávilágitott a közeli jövőre. Azt mondotta többek között: „A folyó üzletév kilátásai nehezen tekinthetők át. Sajnos, további üzemkorlátozásokkal kell számolni és a jelek arra mutatnak, hogy tüzelőanyaghiány a közeledő téli időszakban az üzemeknél nagy zavarokat fog okozni. A társaság rég bevált pénzügyi ereje és az üzemek konszolidált volta mégis azon feltevésre jogosit, hogy az ötödik, hihetőleg utolsó hadi üzleti év nagy nehézségei is lényeges eltolódások nélkül leküzdhetők lesznek“. Vésztjósló szavak ezek, mert legtöbben nem vagyunk ugy mint a Rimamurányi, legtöbbünknek nincs „bevált pénzügyi ereje“ s igy a fütőanyagokozta nehézségeket sokan nem tudjuk majd leküzdeni. Nagyon komolyak lehetnek ezek a nehézségek, ha oly kiváló gazdasági tekintély mint Biró vezérigazgató érdemesnek tartotta ezt a figyelmeztetést a közönséghez intézni.

A Magyar Asphalt r.-t. jelenti, hogy a mult év december 29-én tartott közgyülés határozatai immár jogerőre emelkedtek. Eszerint az alaptőkét 40%-kal, vagyis összesen 1,180.000 koronával szállitják le. A lebélyegezett közönséges és elsőbbségi részvények összevonás utján egyenkint 200 koronás névértékü cimletekkel cserélendők ki. A táblai határozat, amely ezt a Wiener Bankvereinnak kedvező elintézést megengedi, élénk ellentétje az elsőfoku birőság határozatának, mely tudvalevőleg nem engedte meg az alaptőke leszállitást.

Hajózás. A Magyar Király Folyam- és Tengerhajozási Részvénytársaság igazgatósága közli, hogy az Orsova alatt fekvő állomásokra és állomásokról irányuló teheráruforgalmat azonnali érvénynyel további intézkedésig beszüntette. Utban levő küldemények egyelőre feltartóztatnak.

Uzenet

R. Szőlőkert-utca. „Budapest barátai“-nak mozgolódása zavart idézett elő „Buda hivei“ körében s igy magyarázható csak, hogy ön a „Hunyady orom“ elnevezést erőszakos elkeresztelésnek véli és kutatja e hegy régi nevét. Kár, mert a „Hunyady orom“-hoz füződik Mátyás király egyik legendája, a szép Ilonka cimen ismert királyidill. Ez a hegyorom, más nagy területtel együtt Hunyady János birtoka volt, igy szállt Mátyásra, aki nagy vadaskertet és vadászlakot tartott ezen a helyen. Itt ismerkedett meg a csodaszépségü vadászleánnyal, Ilonkával, az ősz Peterdy unokájával, aki a réten virágokat szedett és „Katica“ nevü kedves zergéjét legeltette. Ezt a királyidillt különben megörökitette Strobl mester a királyi palota falánál felállitott Mátyás kutja néven ismert szoborcsoportozatban.

S. D. Mi is észrevettük, hogy Óbudán az utóbbi időben nem büntették a tejhamisitókat. Ugy tudjuk, — ott is uj kurzus lesz.

Felelős szerkesztő: **J. VIRÁG BÉLA.**
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—7.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Kiadó: **Viraág és társa.**

Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK
BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2. Margit rakpart 4.

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK,
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Ovszer fertőző betegségek ellen.

Veszek
mindenféle
régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán
figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT.

Budai Napló

XV. évf. 597. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. október 20.

A napoleoni

világháboru és a francia forradalom eltörpül hatásaiban a végét járó világháboruhoz mérten. A politikai alakulások mellett aránytalanul nagyobb szerep jut a gazdasági átalakulásnak s ebben döntő befolyást nyernek a világvárosok.

Budapest is. Csakhogy itt a küszöbön álló nagy kérdések, hiába nyitnak merész perspektivákat, azoknak oda sem néz senki. Itt-ott felbukkan egy ember, egy eszme, egy terv, mint a fuldokló az árból és belekiált a sivár éjszakába. Valahonnan elindul egy csónak, hogy segitségére menjen. Azt lenyomták a viz alá, ezt sodorja az ár. És vége. Nincs. A parton valaki tüzet gyujtogat, mintha a világitó toronyba tenne lámpást, hogy irányt mutasson. Hosszu fényes csik csap végig a vizen s mire a tulsó partot érné, már kilobban a láng és mindeneket folytogat a sötétség.

Hol élnek még itt?

A Halászbástya fokáról széjjel nézve, amig összefut a látóhatáron a föld pereme a menybolttal — a házak végtelen sora látszik, mindig apróbban, mindig homályosabban, amig csak lilaszin ködbe nem borul minden. Ez a végtelen háztenger ma Budapest.

Megnőtt a nemzet erejéből, fejlődött minden mesterséges akadály — dacára. Budának 1780-ban összesen 22 ezer lakosa volt és Pestnek akkor alig 14 ezer. József császár szigoruan meg is hagyta a helytartótanácsnak, hogy Pest város nagyobbodására ne is törekedjenek, mert a földmivelést vonja el a nagy város a munkás kezeket. Ám akkor erélyesebb volt a polgárság és követelte a maga jogait. Nem engedte, hogy a saját zsirjába fojtsák. A pesti kereskedőtestület röpiratott bocsátott ki, amelyben elmondta, hogy „ . . . a magyar kereskedő csak a bécsiek által itt felejtett morzsákból él . . .“ Szidta a nemességet, mely mindent a bécsiektől vásárol, mert a külföldi portékát szereti és mindennek meg volt a foganatja. A helytartó-tanács fölterjesztésére 1781-ben selyemgyárat állitottak Óbudán, hogy a szegény szülők felnőtt gyermekeinek legyen kenyérkeresetük. Ez volt Budán az első gyár.

Ma a gyárkémények erdejét látjuk Pesten, amint hosszu gyászfátyolként vonul a füstjük Pest felett délnek, ahogy a Duna vize okozta légáramlat viszi magával. Akkor még járatlan ut vitt Pestről Szegedre és a fiumei utvonalon néha egy napig kinlódott a fuvaros egy mértföldnyi uton. A Dunán csak vontató hajó járt, és ha akartuk és tehettük volna, akkor sem tudtunk volna portékát vinni a külföldre. Mezőgazdasági terményeken kivül mást Bécsbe szállitani, tiltotta a császári parancs. És mégis megnőtt ez a város.

Megnőtt fejedelmivé és benne lüktett az ország minden vére. Minden ide térül, — minden innen árad. Itt van a tudás, a pénz, itt van minden. És ha le is üt minket az ellenfél ökölcsapása, — ennek a városnak csak akarnia kell, és talpra áll ujból a nemzet.

Napló: Buda, okt. 19.

Krisztust keresi Budán *Csupor* József tanácsnok, azt a Krisztust, melyet az óbudai temető elejére akar fölállittatni *Sagmüller* óbudai apátplébános. Csupor tanácsnok ezelőtt Budán lakott, szivesen jön ide, szereti Budát és ma is élénk összeköttetést tart a Budán élő irókkal és művészekkel. Legutóbb megnézte Istók gyönyörü szép Krisztusait, a mikre Sagmüller figyelmeztette. Erős eltökélt szándéka sok művészetet vinni a temetők sablonos, vásári siremlékei közé. Mert sivárak a mi temetőink. Pedig van köztük olyan, amely kevés világvárosnak jutott: — ott van a Farkasréten a — *klimatikus temető*. Véletlenül jutottunk hozzá, nem akarattal készült. És irigylésre méltók azok a boldog elhunytak, akik ide kerültek, Budapest Meránjára, legegészségesebb vidékére. Mi élők irigyeljük tőlük ezt a szép helyet. Az Orbánhegy, Mártonhegy és Sashegy övezte völgyben, ahol szélvihar nem jár, enyhén üde a levegő és még a tél sem oly zordon, mint máshol — temető épült. E vidék hivatva volna meghosszabitani a betegek életét, a megtámadt tüdő itt uj élethez jutna és mi odahordjuk a halottainkat, akiknek minden mindegy már. Sohsem volt kedves városfejlesztő tényező a temető s a Farkasréten sem fog annak bizonyulni. A Németvölgy nehezen indult fejlődésének mindenesetre gátat szab. Pedig be kár. Ez a városrész, ez a hegyvidék érhető el Pestről, a Lánchid és az Erzsébethid révén a legrövidebb uton. Ez volna hivatott kerti lakóhelye mindazoknak, akik gyengélkedő egészséggel kénytelenek irodai munkát végezni akár Pesten, akár Budán. Csakhogy ezek már késői sirámok! A farkasréti temető már áll s ujságcikkek ezen nem változtatnak. S ha már megvan és odaépült a jövő legszebb kiránduló helyére, magát a temetőt is széppé kell tenni. A kerepesi temetőnek van egy müvészeti bizottsága, mely gondosan ügyel arra, hogy bizonyos szembeötlő parcellákon csak abszolut müvészi becsü és a keretbe beleillő siremlékek állithatók fel. Ilyen bizottságnak a felügyelete alá kellene helyeznt a farkasréti temetőt is. Ha már van klimatikus temetőnk, legyen müvészien szép is. Kulturális célt is szolgálna ez, mert szaporitaná a budai szobrász müvészek jövedelmét. Ilyen helyen nem mer a sirkereskedő idegenből hozott emléket állitani, mert tart a bizottságtól, hogy visszautasitja és kénytelen itthon, müvészembertől beszerezni azt. Milliókra rug az összeg, ami siremlékekért külföldre megy nagyobbrészt hitvány másolatokért s magában a farkasréti temetőben egy félmillió korona értékü siremlék áll, nagyon csekély részben hazai termés, holott a mi szobrászaink maradandó becsü s az elhunyttal erős kontaktusban álló emlékeket vésnek ki oly összegért, amit hamar pusztulásnak induló utánzatokért fizet a közönség. Ha már klimatikus temetővé tettük, tegyük egyuttal müvészi temetővé. S ha már a levegőt és teret elvették a holtak, adjunk legalább kenyeret az élőknek.

Döbbenetes figyelemmel hallgatták a városatya *Becsey* Antal mérnök fejtegetését, melyet inditványa révén terjesztett a székesfőváros sorsát intéző közgyülés elé. Az ország ma ismert szénmennyisége a mostani termelés mellett 65 évre elegendő, behozatalunk 30—40 milliót emészt fel. Az Ausztriától, főleg Csehországból és Németországból jövő szén mindig hitványabb minőségü és ma már 265—320 százalékkal drágább is. A csehek tiltakoznak a szenük kivitele ellen. A behozatal arányában függ gazdasági létünk a külföldtől s ezen semmiféle politikai deklaráció nem segit. Csak egy segithet — a földgáz, amivel bőven el vagyunk látva. Csodálatos, hogy egy embernek éveken át kell rettenetes küzdelmet folytatnia, hogy a kortársaival megértesse: — itt a lábad alatt van a gazdagságod, az ipari függetlenséged, — ingyen kapod! Csupán néhány mélyfurásra van szükség, hogy esetleg már itt Budapest alatt megtaláljuk a nagy gázmedencét, mely Kecskemétig, sőt Szegedig terjed. A megdöbbentő számok, a következtetések kérlelhetlen logikájának hatása alatt a közgyülés elfogadta Becsey inditványát mely szerint:

> Utasitsa a közgyülés a tanácsot, hogy az alföldi földgázviszonyok tanulmányozása, a szükséges mélyfurások haladéktalan megindítása és az összes ezzel kapcsolatos előtanulmányok és előmunkálatok biztositása céljából az illetékes kormányzati és közgazdasági tényezőkkel lépjen érintkezésbe és tegyen az eredményről a megoldásra vonatkozó javaslattal együtt sürgősen előterjesztést.

A Gázművek ipartelepeit esetleg egy évtizeden át a legjobb és legtökéletesebb tüzelő anyaggal látnák el, ami egyuttal lehetségessé tenné a gázfogyasztás árának leszállitását, mely most a szénárak emelkedésével évenkint emelkedni fog.

Beteg asszonyok állnak és várnak a lisztbizottságoknál — mondotta a közegészségügyi bizottság ülésén *Laumann* József bizottsági tag, a II. kerület érdemes városbirája — és mert tömeges halálozásról van szó, arra hivja fel a főorvos figyelmét, hogy az élelmiszerjegyek kiosztásánál mindig annyi ember tömörül, hogy rossz nézni. Nem volna-e lehetséges ezeket a jegyeket több napon át kiosztani? Ezt *Bódy* polgármester rögtön meg is igérte, hivatkozva arra az igyekezetre, hogy minél több lisztbizottságot létesitsenek. Erre azonban kevés az ember és kevés a hely. Ezzel kapcsolato-

san Laumann azt is kérte, hogy a Csalogány-utcai iskolában, a katonák elfoglalnak negyven termet, ezt nem lehetne-e visszaszerezni, mire dr. *Szabó* Sándor tiszti orvos megnyugtatta, hogy eziránt már folynak a tárgyalások.

Kakukol még egyet-kettőt a megvénhedt, ócska óraszerkezet: Óbuda belső rendszere. Az elkoptatott frázis-kerekek, a rugalmasságukat vesztett név-rugók nyekkennek, de az óra késik, elmarad és vele az egész kerület. Unottan vergődnek ott az emberek a körökbe, a polgárság állitólagos egyesitőibe — egy kártyapartira. Álmos, posványos, a semmiből kiinduló célnélküliségbe sülyedő minden; apró kis bosszuállások, politikai vegyesházasságok, protekciógyakorlás a kerületi programm. Ha valaki tenni is akarna — a régi gárdából való, lebéklyózza a többi semmittevő. A nagy reformációt várják Óbudán s keresik már az uj Luthereket, a friss, izmos tehetségeket, akik a választásokon szólitják majd helycserére a mostani rendszer képviseletét — a kakuk madár egyet se kiált már.

A Dunáig kell kiépiteni a Halászbástyát, mint egykor régen, Mátyás király idejében volt. Ezt igérte régebben egyik orsz. képviselője a Vizivárosnak. Hol van ma már ez a szép terv! És hol van ma már ez az igéret. Még a lehetősége sincs meg. A Corvin-teret hirtelenében, találomra szabályozták az ajándékba kapott kut kedvéért s ezzel bevágták a Halászbástya továbbépitésének az utját. Mire való is volt hát ez az igéret, amelyet már az igéréskor sem lehetett komolyan venni. Néhány apró házikó tulajdonosa egy ideig a kisajátitás boldog reményének az ölében ringott, de a komoly iparos és kereskedő menekülni igyekezett e helyről. Nézzen körül bárki a bástya alján és mindazt szomoru tapasztalással igazolni kénytelen. Most az eljövendő nagy föllendülés idején tényleg és komolyan megkellene oldani ezt a kérdést. Megtervezni, kisajátitani és szabályozni kell a területet és megépiteni a Halászbástya monumentális feljáróját a Dunától. Ezzel együtt az egész vároldal szabályozás alá kerülne, ami persze nehéz, mert szabályozási tervünk nincsen.

Szaladunk az utcákon és nem vesszük észre, hogy soknak különös szépsége van. Külföldön minden város gondosan megkeresi, hogy mely utcák nyitnak szép perspektivákat és látképes levelezőlapok széthordják azokat az egész világba. A pesti részen csak a Budára néző utcáknak van érdemes hátterük, de Budán minden fordulónál uj kép tárul elénk az utca végén s mindegyik megörökitésre méltó. Nemcsak azok, amelyek a hegyekbe engednek elragadó kilátásokat, mint a Retek-utca, hanem azok is, melyek Pest felé nyilnak. A sétálót gyakran meglepi az ilyen csodás perspektiva és néhányra fel is hivják figyelmünket. A Széna-térről végig nézve a Csalogány-utcán épen a parlament stilszerüen tagolt házteteje látszik a budai oldal templomtornyai között, ami egyrészt azt mutatja, hogy az utca mily magasra emelkedik, de másrészt szokatlanságával hat, mert a Dunát nem látni s hirtelen azt a látszatot kelti a kép, hogy ott Pest összefolyik Budával. — Rendkivül érdekes az a kép, mely a Lánchid-utcától, a Fiume szálló mellől nyilik a Várkert-rakparton épült házsorra. Érdekes esti képet nyujt a Krisztina-körut és Mikó-utca sarkáról a Vérmező felett áttekintve a Rókushegy vidéke. A Fillér-utca lámpasora látszik a házak felett. Nappal viszont forditva a Vérmező-utca sarkáról a Naphegyet nézve kedves a kép, amelynek különös bájt kölcsönöz a Fadrusz villa. A Palota-térről jövet a lebontott Tabán egyik legpitoreszkebb részlete kinálkozik fel festménynek. Mindezeket pedig elmondottuk azért, hogy a már szinte unottá vált látképes levelezőlapok helyett, ezekről készittessen a város felvételeket és ezeket is hozza forgalomba, mert ezek adják meg Budapest intim képét.

Ragadós a Gellértfürdő példája és — ugylátszik — amint gyógyvizről van szó, mindig megismétlődik az eset, hogy a már előirányzott, kisebb összegek elkezdenek duzzadni és nőni. Dagadnak mint a kelő tészta a vékából. A városi *ásványvizüzem* is emlékezetessé akarja tenni a községesités nagy elvét s a mire 322 ezer koronát irányoztak elő, ahhoz most még *400 ezer korona pótkiadás kerül.* Ez a kis háziüzem eszi a pénzt és még az utcát is megakarja enni, mert beépiteni készülnek azt a kis teret, amely a Rudasfürdőn tul az Arany bárány előtt kétfelé szeli a Gellért-hegy alatti utat. Különben is sok érdekes részlete van ennek az ásványvizüzemnek.

Lóvásártér kellene Budának, ahol a dunántuli tenyésztők mutathatnák be lovaikat. Olyan Tattersal-féle. Mert a szegény dunántuli gazda, ha már el is ért Budapestre, még mindig oly rengeteg távol van a lóvásártértől, ahová csak ezer veszedelemmel juthat a városi zajtól riadozó lovaival. Hidvámot is kell fizetnie és legkevesebb egy órát veszit oda, egyet vissza. Ha Nagytétény sertésvásárt kap, akkor Budának adjanak lóvásárl. Az igy kifejlődő konkurrencia is csak előnyére lehet a lóvásárnak. Viszont a Kelenföld nagy sikságán az Erzsébet-fürdőn tul fejlődésnek indulna a város, ha a budai Tattersal ott épülne.

Budai krónika

SZEGÉNY Budát valamikor *„kincses“* Budának nevezték Mátyás király idején és még utána is egyideig *kincses* Buda volt a neve. A tatárjárás után ide, a Duna mögé, mégis az ország közepébe huzódott lassan a vagyonos kereskedő és iparos. Zsigmond szivesen látta a külföldieket is, sőt kiváltságokkal ide csalogatta őket, mert szüksége volt rájuk a hatalmas főurakkal szemben, akik szintén a budai várban épitették föl palotáikat. És volt kereset is bőven. Zsigmond világraszóló *dáridókat,* nagy ünnepségeket rendezett s azok között volt egy, melyen — a krónika följegyzése szerint — 40.000 volt csak a vendégek lovainak száma. Ilyenkor nagy volt a forgalom, sok aranypénz maradt Budán és maga a vendéglátó király elköltötte azt a pénzt, amit a zálogba adott 16 szepesi városért kapott. Alatta vált rendeletté, hogy az egész országban *budai mérték* szerint kell mérni. Zsigmond király ugyan ártott némileg a budaiaknak azzal, hogy az 1405-ben tartott országgyülésen módositotta a város *árumegállitási* jogát, mely szerint Buda területén minden árut le kellett rakni és annak árusitására külön árusitó helyet kellett bérelni. Az országgyülés ezt a jogot megcsorbitotta azzal, hogy ezentul csak is a *külföldi* árusoknak kellett ezt a szokásjogot követniök. Buda nem sokat vesztett vele, mert hisz épen az volt a cél, hogy főleg a kültöldi áruhoz jusson e kényszer révén olcsóbban a kereskedő es jövedelemhez a város.

SZENT GYÖRGY-tér! Csendes, szinte magasztos nyugalmával el sem árulja, hogy egykoron mily szenvedélyes izgalmak, mily rettenetes tragédiák helye volt. Ahogy *Zsigmond* fölépitette király palotáját, amelynek egyik homlokzata Szent György-terére nézett, már divattá is tette, hogy a vérpadot itt állitsák fel. Palotája ablakából nézte, amikor a harminc nemes feje a porba hullott. Utosónak maradt *Kont,* a kemény vitéz. Temetőjük ma is jeltelen, csak a neve őrzi emléküket: — *Vérhalom.* Az odavaló temetés akkor megszégyenités volt még a halálban is. A Czillei grófok azért vitették ki oda Hunyady László holtestét is. Csak utóbb az öreg Szilágyi emeltette ki onnan és vitte el Erdélybe. Akkor az 1457-ik évet irták. V. László leghübb tanácsosa egy *osztrák* gróf volt: *Czillei,* a Hunyady család halálos ellensége. Nálánál undokabb szerepet kevés ember vitt Magyarországon. Végül leütötték a Hunyadyak párthivei és V. László elfogatta a testvérül fogadott Hunyady fiukat. Három nap alatt ítéltek az idősebb felett Czillei barátai és harmadnapon már a vérpadra hurcolták. De nem hajnalban kezdték ácsolni a vérpadadot, hanem bevárták, amig a nép elvonul munkára, a hegyek közé. Minden szokás ellenére délután akartak végezni vele. A Czillei párt a király ablakából nézte, amikor Magyarország legdaliásabb fiát, a fiatal horvát bánt a pribékek a vérpadra tusztolták. A hóhér kezében remegett a bárd és három csapással sem tudott végezni vele. A vér hült el mindenkiben, amikor föltápászkodott és néhány lépést tett a királyi ablak felé. A hóhér legények meglapultak s ablakából visszalépett a király. A nagy Hunyady fia inogva állt, a vér patakzott a nyakából és lassan csuszott le vállairól lovagló köpönye. Szólni akart, hisz odaát az ablakban csupa régi jó cimborája, gyerek pajtása állott holthalványan. Még egy lépést tett és elbotlott a saját palástjában, mely kicsuszott elgyöngült kezéből. Zürzavaros lárma keletkezett, s az ijedt bakó, minden törvényes szokás ellenére, a saját vérében hörögve fuldoklónak negyedszer sujtott a nyakához. Ez a csapás megölte Hunyady Lászlót. A vérpadot hamar szétszedték, de a munkából jövő nép megtudta a gyilkos merényletet s a királynak menekülnie kellett. Méreggel ölték meg a *csehek.* Szomoru szerep jutott a mi történelmünkben az osztráknak és csehnek is.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS
OPTIKAI LENCSÉK
:-: GYÁRTÓJA. :-:

Alapittatott 1845.

TELEFON: 112-26.

BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PALFY-TÉR.

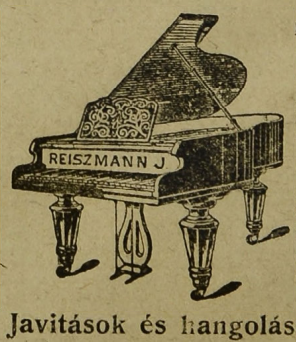

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára.
Átjátszott zongorák becserélt etnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.

Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Hirek

Telefonon értekezhetni
a felelős szerkesztővel:
d. e. 10—11, d. u. 5—7.
Telefonszám 124—77.

Toronyzene és politika. A Budai Ujság legutóbbi számában támadó cikket közölt azért, hogy a Felső Krisztinavárosi Segitő Bizottság által jótékonycélra rendezett toronyzenére *Szigeti* János képviselőt külön nem hivták meg. Az idézett cikk ebben politikai célzatosságot lát. Felkerestük ez ügyben dr. *Ripka* Ferencet, a Felső Krisztinavárosi Segitő Bizottság és a Krisztinavárosi Kaszinó elnökét, aki a következő nyilatkozatot tette előttünk:

— A toronyzenére plakátokon hivtuk meg a közönséget, mert se időnk, se pénzünk nem volt arra, hogy a jótékonysági munkához külön invitáljunk egyeseket. A rendezésnek ez a módja tudtommal teljesen megfelelő volt. Esterházy Miklós herceg is a plakát alapján vette ki részét a közremüködésből!

— A Budai Ujság támadása engem nem érint. Azok a barátaim, akik a háboru kitörése óta az én irányitásom mellett végzik kerületünkben az emberbaráti munkát, a legtisztább emberszeretettől áthatva és példaadó lelkiismeretességgel teljesitik e nehéz időkben polgári kötelességüket. És ez az önfeláldozó, lelkes munkájuk ugy a polgárság, mint pedig a hatóságok részéről is elismert sikerek egész sorát eredményezte. Ugy látszik, hogy ez nem tetszik egyeseknek, akik még ma is azt hiszik, hogy az I. kerület társadalma iránt tartozó kötelességüket a mások komoly munkájának fitymálásával elintézhetik. Ez mindenesetre igen kényelmes, de talán — épen most — nem igen időszerü álláspont! Én, sem ezekkel az urakkal, sem pedig izléstelen okvetetlenkedéseikkel nem törődöm, s nyugodt vagyok afelől, hogy a budai közönség is a maga valódi értékére redukálja azokat.

Öreg urak csapata alakul az Óbudai Torna Egyletben, hogy a régibb tagok a tornaórákon megjelenve, a fiatalságnak példát mutassanak az önfegyelmezés és az egyesület ügyének önzetlen szolgálatából. Az egyesületi élet élénkebbé annál könnyebben lesz, minél jobban ismerik egymást az O. T. E. fiatalsága és régi tagjai. A szimpátikus gondolat erős propagálója *Delkin* Ferenc, az egyesület agilis alelnöke.

A müvészek és mübarátok szövetségének e hó 16-án volt a megalakuló közgyülése a *Kelenföldi Kaszinó* helyiségeiben. — A tisztikart a következőleg választotta meg: elnökké egyhangulag *Szüry* János dr. államtitkárt, ügyvezető igazgatóvá *Bezerédy* Gyula mestert, titkárrá *Kopits* János mestert, pénztárossá *Bátori* Károly fővárosi bizottsági tagot, ellenőrré *Schey* Ernőt. — Megválasztatott továbbá a választmány 14 müvész és 14 mübarát tagja is. Az alapszabálytervezet megvitatása és elfogadása után a közgyülés véget ért. A Szövetség lépéseket tett aziránt, hogy állandó kiállitás céljaira a Szentgellért-fürdő télikertjét kapja meg a fővárostól. Ez a gondolat kétségtelenül talpraesett; mert nemcsak a Szövetség céljait fogja a fürdő idegenforgalma révén propagálni, hanem a kiállitandó mütárgyak által a fürdő télikertjének müvészi benyomásait is rendkivüli mértékben emelni fogja. A kiállitás megnyitásáról annakidején fogunk hirt adni. Amint már jeleztük, a Szövetség abból a célból alakult meg, hogy kiállitások rendezésével egyrészt a müvészek alkotásainak értékesitésére; másrészt mübarátoknak müvészi szinvonalon álló mütárgyak beszerzésére adjon módot. A Szövetségnek ezidőszerint 17 elsőrendü müvésztagja van; a mübarátok száma innen-onnan a százat megközeliti. A mübarátok tagsági dija 250 K, amely tagdij féléves részletekben fizethető; a tagság legalább 4 évre kötelező; ezzel szemben minden mübarát sorsolás utján kap egy kb. 1000 K értékü mütárgyat.

Sérelem éri a Dunapart közönségét a Közuti részéről, amikor a mai nagy forgalom idején az 53-as és 35-ös relációju kocsijait pótkocsi nélkül járatja. A 9-es jelzésü kocsi pedig csak negyedóránkint közlekedik. A nagyszámban hozzánk érkező panaszos levelekben, mint állandó csodálkozás tör ki ugyanaz a kérdés: „nincs hatalom, mely ezt a csak jövedelmével, pénzeszsákjával törödő társaságot, a helyes, a közönség érdekeit figyelembe vevő utra rángassa?“ Vagy nincs, vagy nem merik, vagy az is egy huron pendül vele, a kinél meg volna a hatalom. Más eshetőség nincs!

Mennybéli kopogtatás. A sötétség zubbonyába belepréselt Várban gyermekek életének jövendőjét, további életrevalóját gyüjtik kis perselyekbe. Dalárda énekel. A Mátyás királyról elnevezett Boldogasszony katedrálisának tornyából, mint finomművü kis szánkókon csuszik le a hegedük, a tárogatók összecsatázó, egymás alá simuló, egymásba olvadó hangja. Életre rázzák a közönyt; áhitatot, mámort, szelidséget és lázt is kevernek agyba, szivbe, lélekbe. Mintha valamennyiünk belső sóhaját hangsulyozná a toronyzenéje:

Boldogasszony Anyánk
Égi nagy Pátronánk
Nagy inségben lévén
Igy szólit meg hazánk:
Magyarországról
Édes hazánkról.
Ne feledkezzél meg
Szegény magyarokról.

Fájdalmak kergetőznek az emberek emlékezésében. Hadiárvák részére kérnek filléreket. Gyilkos kudarcok reménytelensége, mint finom porréteg fekszik a sziveken. Összezsufolt emlékek törnek fel elbástyázott lelkekből: könnyeznek. Még mindig háboru van. Az ég ólmos szürkére festve, az eső mennyezet — függönyei teljesen eltakarják az eget. Csunya ebben az álarcában! De egyszerre a Sas- és Svábhegy között egy fehéres lila vonal erősödik szélesebbé. Mint amikor egy menyasszonyi fátyolt teregetve, simitanának egyenesre. Csodálatos szine pompázó reflexet ad az égnek. A toronyban halkan imádkozik a zene, mintha szerényen kopogtatva az eget nyitogatná:

Isten áldd meg a magyart . . .

És erre a csodásan fehérlő menybéli fátyolcsik fölé lassan kirajzolódott egy bibor felkiáltó jel. Tüz, vér és örömből kikevert pontja e jelnek a magyar határ szegélyét ékesitő fehérség szélére jutott. Talán égi jel volt. Talán a magyarság imája meghallgatásra talált és a kicsiny árvák is jobb, szebb jövendő elé néznek.

(—w.)

Nász. A mult számban megemlékeztünk Tadlanekné-Huber Mária és Schäffer Antal esküvőjéről, amelyről pótlólag közöljük az alábbi részleteket:

Násznagyok voltak a mennyasszony részéről: Dr. *Platthy* György országgyülési képviselő, a vőlegény részéről, — aki bácskai földbirtokos és malom-igazgató — Dr. *Radnay* Béla. Dr. *Angyal* Kálmán plébános lendületes beszédet mondott. A kóruson Dr. *Berzeviczy* Károly orgona kiséret mellett müvészi stilusban játszotta el hegedün Gounod-nak Ave Maria-ját és a nászindulót Wágner Richard Lohengrin cimü operájából. A szertartást nagyszámu és előkelő közönség nézte végig. Az esküvőt fényes lakoma követte, melyen Dr. Platthy György násznagy rendkivül szellemes násznagyi köszöntőt mondott. Az ünnepélyt, mely mindvégig lelkes, jókedvü hangulat közepette telt el, a késő éjjeli órákban ért végett.

Üdülőtelep terve vár megoldásra Óbudán, amint azt a következő propagáló levél is bizonyitja:

Mikor Korytnicán magamba szivtam azt a kitünő levegőt, hogy tüdőmet erősitsem, arra gondoltam, hogy érdemes volt-e ilyen messzire jönni és nem-e lehetett volna Budapest környékén is ily jó levegőhöz jutni? Mert lehetett volna. Óbuda felett szebbnél-szebb hegyek vannak, fenyőerdő is van közelünkben. Nem kell oda egyéb, csak egy kis vállalkozási szellem. A Tátrában favázas kunyhók szolgálnak menedékül az éjszaka ellen. Ilyen házak épitése nem is kerülne nagy pénzbe. Élelmes vállalkozó, ha ilyen nem akad, maga a város vegye kezébe a dolgot. Épitsenek az Óbudát övező fenyves erdő szélére egy kis szálloda félét 20—30 szobával, egy nagy terraszszal és vendéglővel. A lehető legegyszerübb kivitelben, mert a kényelmet ily helyen nem keresi az ember. Jól járnának azok, kik megtakaritják maguknak az utazást, még jobban azok, kik hozzájutnak a kitünő levegőhöz, melyben a távolság miatt különben nem juthatnának és végül jól jár vele egy rokkant katona családja, kik vállalatba veszik a kezelést és ennek jövedelméből tisztességes megélhetést találnak.

Idővel emelkedni fog a kereslet szobák iránt és én meg vagyok győződve arról, hogy 5 éven belül 10 házból álló telep keletkezik, a hol 2—300 ember gyógyithatja tüdejét közel lakásához.

Dr. Orova Zsigmond.

Gyásza van a budai sajtónak. Régi, érdemes tagja *Juristowski* Ödön, a „Buda és Vidéke“ volt szerkesztője hosszas szenvedés után 60 éves korában elhunyt a Szent István kórházban. Három fia és özvegye, testvére *Juristowski* Miklós ezredes hadbiró, sógora nemes *Láng* Károly táborszernagy gyászolják ezt a kedves modoru, filozófus természetü, derült kedélyü ujságirót, akit régi, benső barátság füzött lapunk szerkesztőjéhez is. Budán sokan ismerték és szerették.

Budai leányok, akik szeretitek a virágot, akik jó gazdasszonyok akartok lenni és akiknek módjuk is van hacsak egy arasznyi kertben gazdálkodni, vegyétek tudomásul, hogy a budapesti m. kir. kertészeti tanintézet, amelynek uj szervezeti szabályzatát a király ez évi augusztus hó 30-án hagyta jóvá, az országnak ezt a *legmagasabb kertészeti* szakoktatást adó intézményét megnyitja *nők számára is.* Az intézmény célja a diszitő, hasznothajtó és a kereskedelmi kertészet összes ágaiban, a szakbavágó közgazdasági, jogi és kereskedelmi ismeretekben egyaránt képzett kertészek nevelése. Bővebb felvilágositást vagy szabályzatot az igazgatóságtól *I., Ménesi-ut 45. sz.* dijtalanul lehet kapni.

Szerpentin ut épitendő a mai meredek, a közlekedésre teljesen alkalmatlan Kutvölgyi-ut helyett, az Uj Szt.-János kórház mögött. A mult évben a kórházba szállitott anyagokat, kokszot és élelmiszert gőzhengerrel kellett felvonatni és ezért csak korlátoltan tudtak fűteni a bentlévő betegek nagy kárára. Az üzem költségeit hatalmasan megdrágitotta ez a lehetetlen ut. S most ujra jön a tél s a főváros indolenciája ujra meg fogja ismételtetni a hallatlan állatkinzást és pénzpazarlást. A kutvölgyi ut felső vidékén lakók ugyancsak nagy kerülőkkel (ki kell menniök egész a Zalai-utig, hogy kocsival felkerülhessenek) és az ezzel járó pénzáldozatokkal sinylik meg a főváros rövidlátó közönyét.

Nagyszabásu ünneppé készülnek tenni a kapucinus rend közszeretetben álló főnökének jubileumát. Erre vonatkozólag kaptuk az alábbi jelentést:

— Egyházi hangverseny lesz a budai kapucinus templomban e hó 27-én, vasárnap délelőtt 1/2 12 órakor Pater *Schweighardt* Veremund kapucinus rendi kormánytanácsos, házfőnök, érdemdus papi pályájának 25 éves jubileuma alkalmával *Mály* József, ez a kiváló képességü egyházi karnagy, egyházi hangversenyt rendez, melyen közremüködnek: *Maleczky* Bianka, a m. kir. Operaház müvésznője, *Kálmán* Béla énektanár, a bécsi udvari Opera v. tenoristája, *Tettey* Emilné énekkara, *Clauser* Mihály és Mihályné, lovag dr. *Dobrayniecky* Árpád orgonaművész, *Szántó* Jenő 10 éves hegedümüvész és *Mály* József.

Gyász. Dr. *Mattyasovszky* Jenő székesfővárosi tanácsjegyző október 12-én, életének 36-ik évében váratlanul elhunyt. A boldogult a székesfővárosi tisztikar fiatalabb tagjainak egyik legrokonszenvesebb, s e mellett legkötelességtudóbb tagja volt. Kiváló köztisztviselői és egyéni kvalitásainak elismerése jutott vele szemben kifejezésre a legutóbbi választások alkalmával, amidőn soron kivül igen nagy többséggel jegyzővé választották meg. Bár régebb idő óta gyomorbaj gyötörte, halála mindenkit váratlanul ért. Elvesztése feletti fájdalmában őszinte szivvel osztoznak a boldogult

özvegyével és árván maradt gyermekeivel volt tisztviselő társai, barátai és tisztelői; ezek között különösen *Kelenföld* polgárai, akik egy régi, kedves polgártársukat vesztették el benne. Temetése 14-én délután volt a Farkasréti temetőben, a melyen *Bárczy* István és *Bódy* Tivadar vezetése alatt a székesfőváros tisztviselői kara és a polgárok százai jelentek meg.

A Hüvösvölgy torka, a Drasche-féle telek és a Retek-utca rendezése beteg: nem tudják ez évben befejezni s igy tavaszig kőhalmazok, hatalmas sár és még nagyobb rendezetlenség, mint ahogy a multban volt fogja elékteleniteni és a közlekedés gátjául szolgáltatni e vidéket.

Hepe-hupás a *Margit-körut* gyalogjárója, ami sehogysem illik az ő nagy szerepéhez. A Viziváros fő életere a Fő-utcán kivül a Margit-körut, mely középen szeli át és villamos közlekedése révén is, hivatva volna, hogy ott helyezkedjék el az ipar és kereskedelem. Csakhogy gyalogjárója a Királyhegy-utcától a Kis Rókus-utcáig oly rendetlen, hepehupás, hogy még falun sem türnék. Az épitkezést a velejáró rettenetes földmunka neheziti, a régi apró házak pedig üzleti szempontból sok helyen hozzáférhetetlenek. Ezen a bajon pedig előbb-utóbb segiteni kell, mert a gyalogközlekedésre sem alkalmas.

Leikam marad továbbra is a *Batthyány*-téri vásárcsarnok vendéglője, ahogy azt a tanács elhatározta. Igaz, hogy csak ujabb 1 évre adták ki a bérletet, de megokolja az eljárást az a körülmény, hogy Leikam György katonai szolgálatot végez s az üzletet most a felesége vezeti.

Iparosérdek

Megszoritotta az Árvizsgáló Bizottság az ipar gyakorlását: a képesitéshez kötött ipart üzletvezetővel folytatni ezentul nem engedi. Csak maga az iparos gyakorolhatja jogát. Másra át nem ruházható.

A kéményseprés kérdését is rendezte a város, ujabb kerületi beosztást szervezve és megállapitva a szedendő dijakat tételről tételre. Budapest székesfőváros területe 61 kéményseprő munkakerületre oszlik, melyek mindegyikében a hatóság egy felelős kéményseprőmestert alkalmaz, aki a részére kijelölt kerületben lakni, ugyanott segédei számára is lakást és mühelyt tartani s az előforduló tüzeseteknél és hatósági eljárásoknál, mint szakértő megjelenni tartozik. A kerületi kéményseprőmester más ipart vagy foglalkozást nem gyakorolhat.

Iparigazolvány-ostrom van most az előljáróságokon. Sürgetés, felesleges izgalmak, mert az előljáróságok a legjobb akarat mellett sem adhatják ki az igazolványt ugy mint a békében, pár nap alatt. Más forumoknak is van most véleményezési joguk, amiknek visszaérkezése néha hetekig tart. Az előljáróságok ezért az iparosoktól több türelmet és hivatalnokok felesleges munkával való terhelésének mellőzését kérik. Az igazolványt kérők a cimükre ugyis megkapják.

Bor és ipar a multban is közel állott egymáshoz és a budai jobb módu iparosok mindegyikének meg volt a maga kis szőlője, ahol egy kis présház, vagy pince szivesen látott vendéget is. Volt idő, amikor sok volt a bor, de kevés volt az iparos. Igy például Budavára visszavétele után ujból kellett épiteni Pestet és Budát is. Telekhez csaknem ingyen jutott boldog-boldogtalan s amellett is lassan ment a telepités. Főleg iparos volt kevés. Igy 1693-ban Pesten összesen négy asztalos mester volt csak. De azért fenntartották az asztalos céhet, fizetvén havonkint kilenc krajcár önkéntes dijat. A céhmester Nachtigall Sámuel volt, Pfeiffer Lőrinc, Róth János és Róth Fridrich. A céh jegyzője Hanns Fridrich volt. Az ipari ügyeket akkor is a fehér asztalnál tárgyalták, mert 1695-ben a céhbeli kiadások között szerepel a megivott bor ára, igaz, hogy kevés, de olcsó volt, összesen 18 krajcár. A következő esztendőben már több, mert egy alkalommal, amikor Budán volt dolga a céhmesternek és rendet is csinált, a budai céhtagokkal, együtt elköltöttek borra Dräschernél 48 krt, Waltmenternél 2 frt. 30 krt. és a legényszállóban 25 krt. Olcsón mérték akkor a bort Budán s azt nem is pohárból, hanem „veder"-ből itták akkor a mesterek.

Közgazdaság

Alkalmatlan emberek intézik nálunk az olyan fontos kérdéseket és ügyeket, melyek gazdasági kihatása nagy horderejü. A laikus közönség erről nem tud semmit s csak véletlenül lebbentette meg ezt a függönyt a közgazdasági bizottság, amelynek ülésén nagyon erős, de igaz kritikát mondottak a *Tavaszi vásár* és a legutóbb némi kudarccal végződött *Keleti vásár*, illetve azok vezetői felett. Dr. *Heteés* Antal, akiről tudott dolog, hogy egy negyedszázad óta küzd a magyar ipar érdekében és igyekszik áldozatokra birni a székesfővárost. A keleti vásár számára is ő sürgette legjobban a 25,000 korona segélyt a városnál, ahol a bizottság őt bizta meg képviseletével. Csakhogy Fischer Emil porcellán kereskedő, a keleti vásár elnöke ellenezte ezt és más tag kiküldését kérte, — amiből kanapéper lett. Ennek révén kipattant, hogy alkalmatlan, inferiorus emberek állanak e fontos vásárok élén. A vitában részt vett *Ledermann* Mór is, aki azon az álláspontón állott, hogy ilyen helyre a bizottság iparost vagy kereskedőt küldjön ki és ne ügyvédet, — amely megjegyzést ujabb háborura adott alkalmat. Dr. *Kreyesi* Rezső az ipar és kereskedelmi kamara eljárását és elvi álláspontját fejtegette és végül is abban állapodtak meg, hogy *megrovási* aktát küldenek a *Keleti vásár* vezetőségének, amely aktára *Weimesz* Marian is ráadta az áldását és elküldését sürgette *Becsey* Antal. Nohát kellett ez a keleti vásárnak, mely igy kelleti magát...

A M. Kir. Folyam- és Tengerhajózási R.-T. október hó 16-án rendkivüli közgyülést tartott *Horváth* Elemér főrendiházi tagnak elnöklete alatt, báró dr. *Wimmersberg* Frigyes miniszteri tanácsos, miniszteri biztos jelenlétében. A közgyülés elhatározta az alaptőkének 20 millió koronáról 30 millió koronára való felemelését és 10 millió korona névértékü 4 és fél százalékos elsőbbségi kölcsönkötvény kibocsátását, s az ebből kifolyólag szükségessé vált alapszabály módositásokat. A közgyülés megválasztotta egyuttal az igazgatóságba dr. *Szüry* János államtitkárt, dr. *Hegyeshalmy* Lajost, dr. *Kállay* Tibor és *Hell* István miniszteri tanácsosokat, a felügyelő bizottságba pedig dr. *Szüts* András miniszteri tanácsost, dr. *Morvay* Jenő és *Majláth* Oszkár osztálytanácsosokat.

A Magyar Asphalt részvénytársaság közzétette mérlegét, a mely 46.735 korona *nyereséggel* zárul. A mult évi mérleg 1.155.100 korona veszteséggel zárult.

A budai bortermelőket bizonyára érdekli az a felhivás, melyet a *Magyar borkiviteli társaság* előkészitő bizottsága intézett mindazokhoz, akik az Ukrániába irányuló borkivitel lebonyolitására a legközelebbi napokban megalakitandó magyar borkiviteli társaságba belépni óhajtanak, hogy ebbeli szándékukat a Magyar borkiviteli társaság előkészitő-bizottságának (V. ker., Bálvány-utca 7.) mielőbb jelentsék be, a hol a Magyar borkiviteli társaság szabályzata és a belépési nyilatkozatok az érdekeltség rendelkezésére állanak.

A Magyar Kereskedelmi Csarnok kézmüáru-szakosztálya ma tartotta ujjáalakuló ülését, amelyhez a tagok nagyszámban jelentek meg. A szakosztály elnökévé dr. budai *Goldberger* Leót, társelnökévé pedig *Eppinger* Károlyt választotta meg. A Csarnok elnöksége nevében dr. *Schreyer* Jakab ügyvezető alelnök üdvözölte az uj elnököt.

Értesités. A magy. kir. Folyam és Tengerhajózási Részvény-Társaság közli, hogy a Zemun-orsovai vonal állomásairól Orsovára, valamint Orsováról a Zemun-orsovai vonal állomásaira irányuló *teheráruforgalmat*, nemkülönben az Orsova alatti állomásokról és állomásokra irányuló *gyorsáruforgalmat* beszüntette.

Uzenet

K. J. Hunfalvy-utca. Hiába is akarná leforditani, mert nem lehet. Ez a szó „boldog" *kizárólag magyar* szó. Nincs meg semmiféle nyelvben. A német „selig" szó magyarul üdvözült, a „glücklich" pedig szerencsés. A boldogság minden testi és lelki jólétnek a gyüjtőneve, amiben csak az isteneknek volt részük. *Nagyboldogasszony* volt a család és a háztartás istennője, akinek kedvenc állata volt a tehén és a tyuk. Az áldott asszony mellé leküldötte valamely leányát, a *boldogasszonyt*, hogy a betegágynál virasszon, aki magával vitte a maga *angyalait*, s amikor az ujszülött álmában mosolygott, akkor meglátta az angyalt. Nagyboldogasszonynak áldoztak tavaszkor, rügyfakadás idején, hogy áldja meg, oltsa be a gyümölcsfákat. Ez ünnepéhez ragaszkodott legjobban az uj hitre tért magyar nép, a katholikus vallás azért kapcsolta össze Mária ünnepével s elfogadta idővel a néphit is.

V. K. Lónyay-u. 7. Az óbudai római kaszárnya alapfalai nem nagy méretüek s igy a gyalogság nem lehetett nagyszámu. De a római cézári levéltár szerint az Aquincumot nyugtalanitó barbárok ellen ide vezényelték a dalmát lovasságot, a melynek Róma itt nagy hasznát vette.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—7.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Váltsunk
állatkerti bérletjegyet!

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK,
PÓGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

Veszek
mindenféle régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 598. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. október 27.

Hidegvér

és nyugalom most a fődolog. Mert nem eszik a levest olyan forrón, ahogy tálálják és az ántánt fái sem nőhetnek az égig. Sok nem a nagy dolgokon fog mulni s a sima egyezkedés egyik legnagyobb akadálya egy — asszonyhajszál. Nagy bajunk, hogy Wilson sógora Maszaryknak, de ezen az asszonyi szálon sem mulhat a magyarság történeti szerepe és hivatása!

Petár ante portas! Csakhogy Petár nem Hannibal s a szerb hadsereg is épen olyan nyomoruságos helyzetben van mint a többi. A szerbekkel megegyezünk, ha majd szemben állunk a Dunánál. Lesz azoknak elég bajuk a bolgárokkal, görögökkel, albánokkal és saját testvéreikkel Boszniában és Montenegróban. A horvátokkal sem fognak olyan simán kiegyezni, mert azoknak épen olyan jussuk van a délszlávok vezetésére, mint a szerbeknek.

Az oláhokkal is megegyezünk, mert az ő okoskodásukat egyszerüen meg lehet forditani. Ők azt mondják, hogy messzemenő megyei autonómiát adnak a magyaroknak és szászoknak Erdélyben. Forditva is jó lesz. Mi a többségben levő magyarok és németek, adunk az oláhoknak messzemenő megyei autonómiát és tizévenkint revidiáljuk, hogy megvan-e még az oláh többség.

A horvátok teljesen külön állami életet éltek eddig is, élnek ezentul is. A Szerémséget adják vissza és kárpótolják magukat Dalmáciában. Ám Fiume és a hozzávezető ut, marad a mienk.

Északon a Kárpátok oly erős markans határt vonnak, hogy azon megtörik a cseh és az ukrán törekvés. De kapnak a tótok is messzemenő megyei autonómiát.

Ausztriával már készek vagyunk és talán csak épen Wien és környéke az, ami mint uj megye Magyarországhoz csatoltatnék, ha igaz a bécsiek hires császár-hüsége és Károly király óhajtja megtartani ősi burgját. Lesz egy osztrák vármegyénk. És ha Ausztria eddig ami rovásunkra alkudott a csehekkel, majd alkuszunk ezentul mi az ő bőrére.

Csak itthon legyen rend. Ne döntsük föl az egyik osztály uralmán épült parlamentet, hogy egy másik osztály uralma alá kerüljön a nemzet. Legyen itt egyenlőség, testvériség és szabadság!

A haza veszélyben van, de elveszve még nincs. Petár ante portas! Csakhogy most a kapun belől van Botond, s nehéz lesz ezt a magyar kaput ledönteni.

Csak nem kell megijedni!

Napló: Buda.

okt. 26.

Szomoru tény, hogy ugy Buda, mint Pest közéletét személyes kérdések, alantas érdekek nyügözik le. Nem a nagyszabásu, nemzetfentartó, városfejlesztő koncepciók irányitják a köztevékenységet, hanem az éhes magánérdekek. Nem a szükséglet teremti a vállalkozást, hanem a vállalkozók irják elő a szükségleteket. Nem a Lánchid szorult tatarozásra, mert birta volna még évtizedekig, hanem a vállalkozók kopott zsebe parázs bélésre várt. És ebben a tülekedésben megállt Budapest fejlődése. Törpék husták föl elődeik nagy csizmáit s nem tudnak bennük járni. Nem az ember viszi a csizmát, hanem a csizma viszi az embert. Amit a Barosok és Wekerlék nagy arányokban megalapoztak, az játékszerré lett az utódok kezén. Nyujtózkodó nagy falu volt Budapest, amikor Baross megteremtette a zónát és tizenegy express-vonat keresztező pontjává tette, Wekerle pedig utakat vágott benne és hidakat emelt. Ez tette naggyá a várost. Baross azóta megfordult a sirjában és Wekerle hiába sir nagy terveinek romjain. Egyetlen szerencsénk, hogy hazafias, képzett tanácsa van a városnak, ott alkot, ahol lehet és küzd a kicsinyes közönnyel, az érvényesülésre törekvő magánérdekkel. Iskolákat, kórházakat épit, és küzd a háboru által felhalmozódott teendők tömegével. Néhány lelkesen naiv városatyán kivül senki sem siet a segitségükre, sőt vannak, akik kárörömmel nézik a tanács vergődését, küzködését a pestissel, az árdrágitókkal, spekulánsokkal és a fegyelmezetlen, türelmetlen közönséggel. Pedig most kell minden oldalon a hidegvér, a nyugalom, mert most jön a nehéz idő, a várva-várt béke első éveiben.

Szinháza a fővárosnak van is, nincs is. Mert a Népszinház nem létezik, a városi szinházhoz pedig alig van valami köze a városi hatóságnak. Pedig a világvárosnak a mai értelemben véve, egyik tartozéka a szinház. Legalább is olyan fontos intézmény, mint az iskola, a templom, a vágóhid, a közuti vasut stb. A szinházat egyenrangunak kell tekintenünk az iskolával. A miként a város mintát ad iskoláival egyéb iskolafentartóknak, ugy szinházat is olyat kellene tartania, mely mintául szolgálhatna magántársulatoknak. Én valami nagyszabásu dolgot gondolok, egy müintézetet, melyben meleg hajlékra talál a szerző és az előadó müvész: a szinész, az énekes, a zenész. Mert fontos, hogy ezeknek itthon is legyen hajlékuk és ne kelljen külföldre menekülniök. Utat kell nyitni a tehetségek számára, hogy végre ne csak a grófok és bankárok barátnői, de a müvészerők is érvényesülhessenek.

A szinház takarékossági szempontból is szükséges volna. Megtakarithatnánk a Feld-szinház szubvencióját.

A *budai* szinház kérdése nem áll ellenkezésben a város szinházával. Mert ha a Budán székelő udvar és kormány Pesten tarthat szinházat, nem forog fenn akadály arra nézve, hogy a Pesten székelő törvényhatóság Budán épittessen szinházat. Sőt helyeselném, ha a város szinháza a budai oldalon épülne meg. A budai polgárság sokszor mond le a szinházlátogatásról csak azért, mert nem kedves dolog télidőben Pestre járni a mai közuti vasut mizériái mellett. A budaiaknak tehát szükségük volna a szinházra. A város pedig Budán — konkurrencia nélkül állana.

Dr. Orova Zsigmond.

Készülni kell a békére minden téren. Buda vezérlő férfiait felhivjuk, hogy félretéve minden személyes és kerületi torzsalkodást — revideálják Buda programmját. Elsősorban az égető szükségleteket. Mi majd igyekszünk egyenkint rámutatni azokra. Itt van a hid nélküli Viziváros, mert a Lánchid csak csekély részben épült a Viziváros érdekében és az Alaguton át tulajdonképen a Krisztina-város hidja. A Viziváros forgalma is ide van kényszeritve, mert más utja nincs, mint a Margithid. Ennek megépitését pedig szükségessé tette Ujlak és Ó-Buda forgalma. A Viziváros forgalmának egyrésze kényszerüségből szintén ide torkol, mert — ismét csak az előbbi baj, — más utja nincs. Az egész Fő-utcának s a Várhegy keleti domboldalának egész létérdeke attól függ, hogy felépül-e az uj hid, mely a Margithid és Lánchid között a II. kerület forgalmát bonyolitaná le. Ez nagy és nehezen megoldható kérdés volt még évtizedekkel ezelőtt, de ma a milliárdos budgettek idején, ma a 100 és 100 milliós városi kölcsönök éveiben a hidépités pénzügyi része nem képezhet akadályt. Vitázni lehet felette, hogy ez az uj hid intim jellegü legyen-e csak gyalogjárók számára, vagy monumentális, a kocsiközlekedés használatára való, — épüljön-e a Szilágyi Dezső-térről vagy a Batthyány-térről, épüljön egy, vagy épüljön kettő, — az mind mellékesebb. A főkérdés az, hogy épülnie kell. A terv ellenzői azt mondják, hogy a Vizivárosnak nincs semmi gazdasági közössége a Lipótvárossal. Első látszatra szinte megdönthetetlen érvelés. De csak látszatra, mert lényegében nem az. Bizonyság rá, hogy a Lánchid, mely szintén a Lipótváros hidja, elzárás idején mily kimondhatatlan károkat okozott a Vizivárosnak s igy megforditva is áll, hogy egy uj hid mily kimondhatatlan hasznot hozhat. És még egy rendkivül fontos forgalmi érdek szól az uj hid sürgős megépitése mellett. Ezen a hidon jöhetne át legsimábban a városi villamos vasut Budára, ki a hegyek közé, akár a Csalogány-, akár a Batthyányi-utcán át és uj életet öntene ebbe a tespedő városrészbe, ahol pang minden, mert hiányzik az egészséges közuti forgalom. Ezzel oly fellendülés kelne életre a Vizivárosban, mely visszahatna egész Budára.

Életmentés a főváros nagyarányu gyermek felruházó akciója. A háboru által sulyosan letepert társadalmi osztályok, főképen a hadiárvákat és rokkantak gyermekeit cipővel, ruházával, télikabáttal látják majd el. A végrehajtó bizottság elnökéül most választották meg *Ripka* Ferenc udv. tanácsost. A bizottság tagjai az I. kerületből *Becsey* Antal; II. kerületből *Talabér* István; a III. kerületből *Szepesy* Ágoston.

Óbuda fejlődése két hatalmas gátba ütközik: a csatornázatlanság és a kövezetnélküliségbe. A beltelken még ma is több száz méter hosszuságban „folyókák"-ban folyik a szennyviz; ott pang, akad a krumplihéjától feltartva; büzlik és fertőzi a levegőt. A szép főgyüjtőcsatornát és a szivattyutelepet meg-

épittette a főváros, de ezek munkátlanul állnak, mert a mellékcsatornázás az örökös és kényelmes okra: a pénztelenségre hivatkozva, már nem készültek el. — A közegészségügy és kerületfejlesztés másik akadályozója a poros utcák. A közmunka-programmban és a 20 milliós kölcsönben Óbuda több utcájának kövezése is szerepelt, de más kerületek ügyesebb és *ügybuzgóbb* bizottsági tagjai révén ezt a pénzt is máshol használták fel. Ezért nem épül Óbuda, ezért kerüli el minden Óbudát, ezért állandó gunytárgy a maradi Óbuda!

A megüresedett állások betöltését, a közigazgatási személyzet, az altisztek, szolgák és tüzoltók státusrendezését és ennek gyorsabb végrehajtását követelte a város pénzügyi bizottságának ülésén *Perczel* Béla. Határozatok vannak, de senki sem volt informálva ezek sorsa felöl s a nyomorgó alkalmazottak csak a remény ből éltek. Szóvá tette még, hogy hónapokon keresztül üresen maradnak a megüresedett állások, különösen a közkórházaknál — a jóváhagyott közgyülési határozatok ellenére. A védőbeszéd hatott: három nap alatt meg volt a foganatja az érdekelt tisztviselők nagy örömére.

Budai Krónika

KONTRÓL a kemény vitézről és 30 nemes társáról, akik vértanu halált haltak a Szent György-téren, s akiket a Vérhalom gyilkos temetőjében ástak el — szintén nincs emlék Buda utcáin és terein. Hédervári-Kont Isván urnak hálás és kegyeletes utóda gróf Khuen-Héderváry Károly szobrot állitott a hédervári kastély parkjának azon a helyén, ahol a vezér 32 társával megesküdött, hogy a zsarnok Zsigmond király ellen megvédi a nemzet szabadságát. Ennek a vitéz vezérnek háza volt a Budai várban, a Fortuna- és Verbőczi-utca sarkán, most e történelmi nevezetességü házat lebontották. Nemzeti nagy multunk e kimagasló nagy alakja Kont, hatalmas család sarja, az édes atyja nádora volt az országnak. Ő maga a hadak vezére. Zsigmond király könyelmü uralkodása, az ország pusztulása, határainak csorbulása, városainak elzálogositása elkeseritette az ország jobbjait és Héderváron tanácskoztak a felett, hogy miként járjanak el Zsigmond ellen. Kont vitéz az egyenes utat követelte. Föl kell menniök a király elé és felelőségre kell őt vonni. Az egész ország forrongott és Zsigmond tudta, hogy Héderváry Kont István egy szavára fölkél az egész nemesség. Ezért esküvel szentesitett menlevelet adott Kontnak és társainak s ezzel törbe csalta őket. Rövid uton hóhér kezére kerültek és a Szent György-téren lefejezték mind a harminchárom főnemest. Kont vitéz maradt utolsónak. Végig kellett nézni társainak kivégeztetését. Holtesteiket a Ferenchalmon, — ma Vérhalom — temették el. Egy félszázaddal később ide temették, melléjök Hunyady Lászlót is. Ide rendesen csak a kivégzett gonosztevőket ásták el. — Emlék nincs e helyen. Kont vitéz látható emléke a budai várban bontócsákány alá került palotája volt. — A régészeti bizottságnak ügyelnie kellene rá jobban, hogy a történelmi nevezetességü házak ne essenek házbér spekuláció tárgyává. Kont és társai meghaltak az ország integritásáért, meghaltak a hazájukért és szent emléküket nem jelzi sem szobor, sem más emlék.

A HUNYADYAK kultuszát mesteri módon elhanyagolta ez a nemzet. A franciák Napoleon kultusza élteti az iparukat és ragyogtatja a régi gloárt. *Hunyady* Jánossal egyarányu hadvezér kevés volt a világtörténelemben és bátran állitható Hannibal, Cézár, Attila és Napoleon mellé. Tizedrésznyi sereggel 31 csatában mérközött a törökkel s csak egyszer vesztette el a csatát a fiatal király elhamarkodott tette miatt. Mi magyarok bátran mondhatjuk, hogy a világtörténelem legnagyobb hadvezére volt. — Ezentul gondosan ápoljuk világjelentőségü nagy emlékét és felhivjuk erre *Krudy* Gyula figyelmét is, hogy Buda uj utca neveinél viselje ennek kedvesen gondját. Sok budai részlet füződik Mátyás király nevéhez. Legkedvesebb helye az a kertrészlet volt, mely a királyi vár krisztinavárosi uj szárnyának helyén állott. Ha zavartalanul akart maradni, ide vonult és ott nézegette az uj könyveket, amiket iródeákjai mesteri tökéletességgel másoltak. Nem igen volt tanácsos a királyt itt zavarni, mert kellemetlenül fogadott minden belépőt — két szeliditett oroszlán. Királyi udvarok szokásos disze volt ez, csakhogy máshol elzárva őrizték még a szelidjét is, ám Mátyás szabadon járatta a magáét és szivesen volt velük egyedük. A latin klasszikusokat ilyen társaságban élvezte. Mátyás király kertje helyén ma is a király kertje áll, csak az *oroszlánok* hiányzanak.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMŰT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL

PREISACH JÓZSEF

BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3,

Skultéthy Ferencz

kárpitos ▭ II., Fő-utca 57

megbizható régi mester.

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—7.
Telefonszám 24—77.

Egy kitüntetés keltett e napokban kedves meglepetést és őszinte örömet nemcsak Budán, de Pesten is, mert ismert nevü, köztiszteletben álló, a közérdeket a rendes méreteken tul is szolgáló egyéniséget ért. Irigység nélkül, még ellenfelei által is elismerve méltányos jogosultságát, fogadta mindenki a hirt, hogy dr. *Ripka* Ferencet, a székesfővárosi gázmüvek vezérigazgatóját *udvari tanácsossá* nevezte ki a király. *Mi* budaiak különösen nagy örömmel fogadtuk ezt, mert Ripka Ferencet izig-vérig Budához köt minden és mélyen szántó közéleti szereplésének szintere Buda. Minden feltünést kerülve áldozza szabad idejét az I. kerület szociális bajainak. Ajtaja tárva minden szegény-, minden ügyefogyott, balsorssal küzdő ember előtt. Soha senki nem ment el tőle anélkül a tudat nélkül, hogy nagy bajában gyors segitséget várhat. Nincs olyan társadalmi, vagy kulturális törekvés, ahol a *munkából* oroszlánrészt ne vállalna, nem keresve se elismerést, se hálát. Annál kedvesebb mindnyájunknak, annál becsesebb neki is, hogy legfelsőbb helyen kellően méltányolták közhasznu munkásságát. Az ilyen erős egyéniségnek mint Ripka Ferenc, aki szivósan küzd kitüzött céljai felé és azok utjából néha keményebben volt kénytelen az akadályokat és utbanállókat elháritani, a közügyek terén folytatott küzdelmében mindig akadtak ellenfelei, néha ellenségei is, akik félreértik, félremagyarázzák, talán hamis világitásba igyekeznek őt állitani, de a józan polgárság tisztában van az ő szociális felfogásával, demokratikus szereplésével és nem zavarhatják meg azt a belső ünneplést, amiben Buda e kiváló vezéremberének osztály- és pártkülönbség nélkül most része van.

Dr. Ripka Ferenc született 1871. szeptember hó 1-én Isaszegen. Középiskolai tanulmányainak végeztével mint tartalékos tüzérhadnagy fejezte be egyetemi tanulmányait az államtudományi tudori oklevél elnyerésével. Pályáját hirlapirással kezdte s előbb szépirodalmi, majd történeti, végül pedig közgazdasági téren fejtett ki jelentős működést. Munkái közül „Gödöllő; a királyi család otthona“ cimü könyve keltett feltünést, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia mübecsünek talált s Gödöllő közönsége a királynak ajánlotta fel. A müért Őfelsége a király a szerzőt legfelsőbb dicséretben részesitette. A közgazdasági irodalomban kifejtett működése alapján a Ganz és Társa vasöntő és gépgyár részvénytársaság 1894-ben levelezői, majd titkári minőségben szerződtette dr. Ripka Ferencet, ott rendkivül széleskörü tevékenységet fejtett ki a városi közüzemek, főleg a világitási üzemek kommunalizálása terén s e közhasznu működése elismeréseként nevezték ki főtitkárrá, majd pedig cégvezetővé, reá bizva 2 nagy müszaki osztálynak a vezetését. Mint a gödöllői Erzsébet szoborbizottságnak elnöke irta „Erzsébet királynénk Gödöllőn“ cimü művét és a szobor leleplezésekor a Ferencz József rend lovagkeresztjével tüntette ki a király. 1906-ban a székesfővárosi törvényhatósági bizottság tagja lett. Társadalmi téren kifejtett működése alapján a székesfőváros I. kerületében csaknem valamennyi társadalmi intézménynek vezető tagja; elnöke a Krisztinavárosi Kaszinónak, a krisztinavárosi iskolaszéknek, a Klotild Szeretetház Egyesületnek, a Felső Krisztinavárosi Segélyzőbizottságnak s a 33-as Football Klubnak. Főparancsnoka a budai önkéntes őrseregnek s mint ilyen a koronás arany érdemkeresztet kapta a vitézségi érem szalagján. A Klotild Szeretetház Egyesület dr. Ripka Ferenc közreműködésével ma már 50 helyett 126 árva és elhagyott gyermeket nevel s igy a főváros legnagyobb, legmodernebb emberbaráti intézménye. Dr. Ripka Ferenc választmányi tagja az Osztrák és Magyar gáz- és viztechnikusok egyesületének, a Magyar gyáriparosok orsz. szövetségének és a magyar vegyészeti gyárosok orsz. egyesületének; tagja az Országos Szénbizottságnak s a Szent István társulat igazgatóválasztmányi tagja. A székesfőváros tanácsa 1910. október havában hivta meg dr. Ripka Ferencet a székesfővárosi gázmüvek vezérigazgató-helyettesi állására és 1913. február havában dr. Heltai Ferencnek főpolgármesterré történt megválasztása után lett a gázmüvek vezérigazgatója.

Nagy futkosás volt két napon át a Dunaparton. Valamennyi utcasarkon egy-egy csoport ember állott és várta a villamost. Ha végre megjött, nem állt meg, hanem robogott tovább, hogy a legközelebbi sarkon megálljon. Az emberek előbb bámultak egyet, azután rohant mindenki a villamos után, mely persze addigra elnyikorgott. Most aztán ott ácsorgott az egész társaság és várta a következő kocsit. Csakhogy az ott állott meg a hol előbb vártak volt az emberek, mire rohant a tömeg vissza. Az ügyes közuti ugyanis suttyomban megszüntetett néhány állomást a Várkert kioszk és Pálffy-tér között és néhányat áthelyezett. A közönség azonban minderről nem tudott semmit és a régi megszokott megállóhelyeken várt és csak a tovamenő kocsik után rohanva jutott az uj megálló helyekre. Viszont sok kocsivezető megfeledkezett az uj rendről és a régi állómásokon állitotta meg a kocsit, — mire a közönség rohant vissza, hogy aztán ujból szaladjon a következő kocsi után, mely az uj állomáson állt meg. — Sietünk megnyugtatni a közönséget, hogy ezek már a közutinak az *utolsó* tréfái! Nem tarthat már soká.

Nincs templom az egész Országuton. A Margit-körut elején van a Ferencrendieké, s azontul csak a Zugligetben. Szép csendben, minden zaj nélkül igyekszik ezen a bajon segiteni a *Kápolna-egyesület*, mely a Csaba-utcában a Városmajor sarkán épült Fáy-házak egyik suterén helyiségét bérelte ki s átalakitotta kápolnává. Ma még egyszerü a berendezése. Kedves kis oltár, székek, néhány szentkép a falon és egy fisharmonium. Remélhető azonban, hogy a hivők jó szivvel hamar diszesebbé teszik ezt a kápolnát is.

Áldozatot követelt a spanyol járvány az I. kerületi elüljáróság tisztikarából is: *Wanek* Gyula ideiglenes hivatalnok, a lelkiismeretes tisztviselő megtestesitője néhány nap alatt 20 éves korában meghalt. Aznap elhalt az édes anyja is.

Fehér veréb. „Egy bakfisch levele“ cimen irja nekünk egyik hölgy olvasonk, aki szomszédunk is, mert levele *Bors*-utcából kelt, hogy most már biztosan meg lesz a béke, mert az utcában megjelent a — fehér veréb. Ott él a többi veréb között és csodájára járt egy ideig még a szomszédos utcák népe is, főleg a gyerekek és öreg anyókák. Mert hát ez a veréb hozza a békét, — azért fehér. Mi is megnéztük a különleges verebet, mely a közismert „béke galamb“ szerepét tölti be, de olyannak is készül a béke, mint amilyen a hirnöke. Vagy hogy a mostoha budai viszonyok okozzák, hogy mire hozzánk kerül a béke galambja, veréb lesz belőle? Megkérdeztük dr. Lendl Adolfot is, az állatkert tudós igazgatóját, hogy mit tart a Borsutcai csodaverébről, s ő azt a lesujtó felvilágositást adta, hogy a fehér veréb, nem is olyan ritka. A veréb lassan házi állattá lesz s azok tudvalevőleg — az idők folyamán megfehérednek. — Hát ilyen a mi budai szerencsénk! Egyszer fogtunk egy fehér béke verebet, abban a hitben, hogy csodát fogtunk s most kisül, hogy ez a csoda, nem is csoda. Hát micsoda?

A Bierwagen valamikor fogalom volt, még Pesten is. Leforditották a nevét „sörös kocsira“, de már akkor hanyatlóban volt ez az egykor országos hirü budai vendégfogadó, mig végre eljutott a mai lehetetlen helyzetébe. Csak sötétben jár bele a vendég és ma már senkisem meséli másnap, hogy járt a „sörös kocsi“-ban. Most ismét szóba került a napisajtóban, valami botrány révén, melynek központjában a volt tulajdonos leánya áll, akit nagynénje megkárositott s az árvaszék volt kénytelen az ügyet a büntetőbiróság elé vinni.

Greguss szobra alatt, a Palotauton, a szerpentin-ut vasrácsozatának támaszkodva, nézem a hunyó nap vöröses sugaraiban fürdő Tabán romjait, — és nézem az esti lapot. Sötétedik. Csak a nagy betüket látom, a főcimeket, amelyek bolseviki uralom krónikáját mondják el: — Kronstadtban 300 mérnököt lövetett agyon a bolseviki kormány! — Két minisztert kivégeztek! — A szovjet 3 milliós hadsereg szervezését határozta el vörös gárda néven! — Tömeges kivégzések a Néva partján! — és igy tovább. Ha a cári uralom került volna felül, ez forditva csinálná. Ej, egy kutya! Már hajtanám össze a lapot, amikor észre veszem, hogy vállam fölé hajolva *Greguss* is nézi az ujságot! A szobortartó oszlopnak dülök és ugy tartom eléje, mialatt eszembe jutnak az *aezopusi* mesék. Talán Greguss is azokon tünődik, hisz néki is kedvesek voltak, ő is igy mondotta el kemény kritikáit. Mit szólna most? . . . Talán azt, hogy az állatok egyszer elhatározták, hogy felmentik a szolgaság alól a házi állatokat. Mért görnyedjen igában az ökör, hámban a ló? Miért fejjék a tehenet? Miért zárják el a kanárit? És az ember belenyugodott az állati szovjet határozatába és másnap reggel szabadon bocsátotta minden háziállatját, még a kanárit is kalitjából. Vidáman ment minden állatja a szabadságnak és a kanári leszállt a verebek közé. Azok rögtön nekiestek a sárga jövevénynek és megkergették, megcsipkedték, ugy hogy alig tudott estére visszavergődni a kalitkájába, ahol végre biztonságban érezte magát. De megjöttek estére mind: a ló, az ökör, a tehén, a sertés, kecske, lud, tyuk és mindannyi. Hangos hápogással becsászkáltak a kacsák is, — de általános megdöbbenésre sehol sem találtak egy szem élelmet. Üres volt a jászol, a ludak vedre, a moslékos vályu, de még a kalitkában se volt egyetlen szem kendermag sem. Alig várták, hogy reggelre felkeljen az ember és amint az udvarra lépett, sietve jelentette ki mind, hogy szivesen áll hámba, igába, ad tejet, tojást és trillázó füttyöt, — csak meglegyen a mindennapi abrakunk! . . . Összehajtottam a lapot, elővettem a szivartárcámat, megkináltam vele Greguss bátyánkat és hazamentem. Okos ember volt Aezopus.

Leintett rendelet. Tanitói körből kaptuk a keserü feljajdulást, hogy a járványra való tekintettel mindenféle gyülekezés, emberek összezsufolása tilos, de a tanitóságot mégis szabad prédának dobják oda a fertőzésnek. Az iskoláknak szünetjük van. De most folyik a gyermek felruházó akció, mihez az oktató személyzet természetesen szivesen nyujt segitő kezet. Most azonban az összes szülőket berendelték az iskolákba: megtudni, hogy kell-e a gyermeküknek cipő, ruha. Járvány van és napokig folyt ez a munka. Népes iskolában hétszáz szülő és ugyanannyi gyermek fordult meg az utcasarkon kiragasztott vörösplakát megcsufolására. Hát csak a tanitók immunisak a járványos nyavalyával szemben?

Zománcuzsora. Románcnak is beillenék ez a dal a zománcozott edénynyel üzött uzsoráról s akivel megesett az maga: — a főváros. Különféle konyháiban pusztul a zománc edény, amit végre is pótolni kell. Nem is kell messzire menni, mert a szomszédban, Budafokon vagy Nagytétényben — egyre megy, hogy hol — zománc edény gyár van. A megbizott tisztviselő ki is ment a gyárba, ahol rengeteg kész árut talált felhalmozva. Csakhogy rövid volt az öröme, mert a gyárban kijelentették. hogy ez mind — megrendelt áru, ebből egy lábast sem tudnak eladni, hanem menjen ki az ur a Népszinház-utcába, ott lakik az igazgató öccse, az tudja, hogy hol kapható zománc edény. Csak épen 100 százalékkal volna drágább az az áru, amit az illető késznek nyilatkozott megszerezni — maga is edény kereskedő, — de menjen vissza az ur a budafoki gyárba, ott van egy könyvelő, az megmondja annak a kereskedőnek a nevét, akinek van áruja. A könyvelő is csak 100 százalékot kért és a sogorához küldte a tisztviselőt, aki végre elég szerényen 50 százalék haszon mellett megmondotta, hogy kinél van edény. Eddig tehát 250 százalékkal drágult az áru és az a bizonyos kereskedő is élni akar, csakhogy ott az üzletvezető ismét 100 százalékot követelt a cég számára s mialatt alkudozott a városi megbizott, megjött a gazda és kijelentette, hogy ilyen potom haszonért nem is adja az áruját. Nincs! Menjen a város embere Isten hirével. Ez aztán el is ment az árvizsgáló bizottsághoz és — most már adnák olcsóbban is a zománcozott edényt Budafokon, vagy Kistétényben — egyre megy, hogy hol, — itt valahol a budai oldalon.

Megint egy árvát mentett meg a budai társadalom, az, amely egyesül a *Virányos-Kutvölgyi* egyesületben, és megértve a kor intő szavát, a maga részéről is gyors elhatározással és gyors cselekvéssel e hó elején *Perczel* Béla elnöklésével tartott ülésén megalapitotta *hadiárva-alapját.* A fölvetett eszmét lelkesen fogadták a jelenlévők és azonnal 357 koronát adakoztak össze. Az alapot Perczel Béla-alap cimen kezelik és remélhetőleg rövid időn belül annyira gyarapitják, hogy a hadiárvát is gondozásba vehetik.

Jubeliumot ül *Laumann* József II. kerületi bizottsági tag és városbiró: 30 éve szolgálja közbecsüléssel a főváros közügyét. Mint esküdt kezdte a pályáját, később választmányi tag, majd bizottsági tag lett s egy évtized óta városbiró, s iskolaszéki tag. Buda érdekeiért sokszor emelt szót s a szegényügy terén különösen kiváló érdemei vannak. Egyik szervezője volt a II. kerületi első napközi otthonnak. Önzetlen munkásságával a polgárság szeretetét vivta ki magának, akik örömmel üdvözlik őt e kedves ünnepen.

Elment a pásztor és őr nélkül maradt a nyáj. *Horváth* József, a felsőviziváros jólelkü, derék plébánosa spanyolbetegségből keletkezett tüdőgyulladásban 51 éves korában meghalt. A tragikus sorsu lelkészt nyolc évvel ezelőtt választották meg plébániája élére, azelőtt belvárosi segédlelkész volt. Mult szombaton a farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra. Igazlelkü, kulturális embert vesztett benne Buda, lapunk pedig egyik lelkes pártfogóját. Nehéz órákban biztató szóval oszlatta el a szerkesztő csüggedését. A jó Isten adja meg neki a jól megérdemelt nyugalmat és örök boldogságot. Sokan ejtettek könnyet utána.

Nagy szüksége van az iparos osztálynak, hogy a város közigazgatási bizottságában, de az országgyülésen is saját véréből való emberek képviseljék. Beigazolást nyert az most Budán, ahol az iparigazolványok kiadásának szigoritása sok iparost tartóztat boldogulásában, akiknek ügyét lelkesen karolta fel *Szabó* Gyula bizottsági tag és fáradhatlanul jár el azok elintézésében. — Az ő lelkes közreműködésével hozta meg az asztalosmesterek orsz. szövetsége legutóbbi közgyülésén azt a határozatot, mely sürgeti az önálló vámterületet, nehogy Ausztria az utolsó órában hitvány áruval elárassza az országot és lehetetlenné tegye hosszu időre a magyar iparosok megélhetését.

Szegények portréja. Erős és éles szinek kellenek most, olyanok amiken azonban lágyság, gyengédség ömlik, hogy ennek a kavargó, vészes kornak a legsulyosabban megbántottjait; a pénzérték és méretek örült zürzavarában elesetteket jellemezhessük. A halál felé zarándoklók kis csapata ez — a társadalom által koronákkal segitve; kabinet-alakok, akik hol mulatságos, hol komor hatásuak, de egyformán rongyosak, éhesek, szánalomra méltók és elhagyatottak.

Dömök bácsi a nagy kuruc, akit mégis Tisza Istvánné protegál. Ma 82 éves és reggel 6 órakor indul a Hengermalom-uti lakásáról gyalog, hogy pont 11-kor az I. ker. előljáróságon felvegye havonkint a 20 korona segélyét. Egész télen csak krumplit evett, s mikor egyizben az előljáróság ingyen 1 kg. marhahust osztott ki — két hétig „eszegette.“ Nagyon szeret politizálni s háboru alatt folyton azt hangoztatja: „először megkéne verni a nimetet, aztán az ángliust, aztán a többit . . . éljen Kossuth Lajos!“

Egy volt 1848-as miniszternek a leánya, aki 65 éves, állandóan szidja a mindenkori kormányokat, mert magyar, francia, angol, német perfektsége mellett sem tudják méltányolni: 1200 korona kegydijat kap s „rongy ötven koronáért kell ide a Várba feljönni“. Különösen Wekerlét nem szivelheti.

Sok eredetiség van egy tót koldus asszonyban, aki az Elipsznél ül a rózsafüzérével. Gurszka Anna a neve, de többet senki emberfia nem bir belőle kivenni. Egy hangot nem ad ki magából, pedig tud, beszélni: örökös némaságra kárhoztatta önmagát. A segélyosztó fogalmazó ajtaján kopog, benéz, kimegy és csendben, összeluzódzkodva várja neve kiáltását. Havonta 16 koronát kap.

A kivégzett bank, a III. kerületi takarék Óbuda—bécsi-uti parcelláin hatalmasan gyülik a piszok, büzlik a sok odahordott emberi maradék. Mintha természeti tréfa, vagy méltó szimbólum lenne ez a sok spekulálásra összevásárolt telek! S a pénzt gyüjtők, akik bizalommal hordták filléreiket a bankba most mást hordanak a földbe temetett pénzük helyére.

Gyász. Az I. ker. Fehérsas-téri fiu tanonciskola szomorodott szivvel tudatja, hogy tantestületének érdemes tagja *Turcsányi* Kálmán e hó 21-én váratlanul elhunyt.

Családi házak

megvétele iránt keresték meg többen a „Budai Napló“-t. Eladni szándékozók tegyenek részletes ajánlatot a kiadóhivatalnak czimezve:

Budapest, I. Bors-utca 24. szám.

Krisztinavárosban bérpalotát

óhajtok venni. Ajánlatokat kérek e lap kiadóhivatalába feltüntetve a lakás részleteit és az eladás árát.

REISZMANN

ZONGORA TERME

II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PALFY-TÉR.

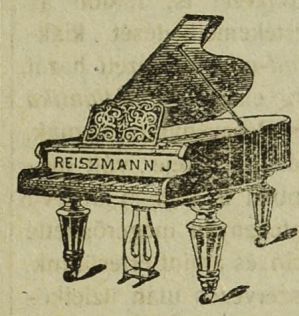

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára.

Átjátszott zongorák becserélteinek vagy legmagasabb árak mellett megvételnek.

Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

Közgazdaság

Rabszolgafogdosás és nem egyéb a csehek kacérkodása a tótokkal és ezt kellene plakátokon kihirdetni a tót vidékeken. A csehek ugyanis megirigyelték Amerikától ezt az *olcsó munkaerőt* és azt mondják, hogy miért kell a tótnak Amerikába mennie? — talál ő *bányát és gyárat* eleget Csehországban. Ott is megfizetik és ott is kiveszik a veséjét csupa testvéri szeretetből. Meg kell értetni a tótokkal, hogy a cseh annexiós téboly kielégitése esetén megszünik az ő évszázados kenyérkeresetük, mely szalonnához, alföldi buzához és liszthez juttatta, mert akkor nem indulhat el Tótország tavaszkor az Alföldre, hogy megrakottan térjen haza őszkor. Ezer év óta megőrizte itt nyelvét és szokásait a tót, de a cseh uralom alatt ötven év mulva majd csak *csehül povedál*, ha addig meg nem eszi őket a cseh bánya és a cseh gyár!

Az Olaj- és Zsiripari Központ Rt. e hó közepén tartotta meg *Kohn* Ignác kereskedelmi tanácsos alelnök elnöklésével rendes közgyülését. A Központ müködésének méretét mutatja, hogy a lefolyt üzletévben 336,214.260 korona 53 fillér összforgalmat bonyolitott le, amivel szemben bruttó jövedelme 3,475·023 korona 83 fillér, vagyis a forgalmazott összeg 0·95%-a. *Bien* Ernő kereskedelmi tanácsos inditványára a közgyülés az igazgatóságnak és a hivatalnoki karnak köszönetet szavazott. A közgyülést követő igazgatósági ülésen a társaság elnökévé ujólag báró dr. *Kohner* Adolfot választották meg. Az igazgatóság egyuttal Grosz Gyula, Grotta Vilmos, Ipolyi Béla és Löwy Aladár cégjegyzőket aligazgatókká és Mattesdorffer Bélát cégjegyzővé nevezte ki.

Az Atlantika Budán épit palotát és ahogy értesülünk, megvette a Lánchidfőnél álló házat, mely az *Önsegélyző takarékpénztár* tulajdonát képezte. Pénzintézeteink általános törekvése, hogy a jelenlegi pénzbőséget felhasználva, alaptőkéjüket emeljék és ily módon felkészüljenek a háboru után várható nagy pénzkereslet kielégitésére. Ezt az irányzatot — bár más formában — követte az *Önsegélyző Takarékpénztár Központi Szövetkezet* is, midőn az ingatlanok értékemelkedését kiaknázva, *Lánchid-udvar* intézeti házát kedvező áron eladta az *Atlantika* Tengerhajózási Részvénytársaságnak, miáltal jelentékeny tőkéje vált mobillá. A különben is régi jó hirnevü intézetet jelentékenyen megerősitette ez a tranzakció és amint értesülünk, megfelelő átszervezés után üzletkörét is ki fogja terjeszteni. Az ingatlan uj tulajdonosa, az Atlantika Tengerhajózási Részvénytársaság — hir szerint — a viszonyok változtával *monumentális intézeti székház* felépitését tervezi. Ez annál örvendetesebb, mert ezáltal nemcsak a budai dunapart gazdagodik egy látványosságszerü épülettel, hanem remélhető, hogy a példa buzditólag fog más intézetekre és vállalatokra is kihatni és intézeti székházaik részére való hely megválasztásánál figyelembe veszik a budai oldalt is. Az Önsegélyző Takarékpénztár egyébként müködését továbbra is eddigi helyiségében folytatja, mindaddig, mig a ház lebontásra fog kerülni, azonban oly irányu megállapodást is létesitett, hogy az uj épületben szintén megfelelő helyiséget kapjon.

Az Első Magyar Részvény Serfőződe legutóbb tartott igazgatósági ülésén elhatározta, hogy 5-ik rendes közgyülését november 16-án d. e. 10 órakor tartja meg VIII., Esterházy-utca 6. szám alatti helyiségében. Az osztalékot az idei üzletévre 300 koronában állapitották meg.

Az Olajmüvek R.-T. Kohn Adolf és Társa cég, amely a Wiener Bankvereinnel áll összeköttetésben, ma teszi közzé mérlegét, amely 1.314,407 koronás nyereséggel zárul. Az alaptőke ötmillió koronát, a tartalékalap 700,000 koronát, az értékcsökkenési alap 2.600,000 koronát tesz ki. A háboru előtti utolsó esztendő — az 1914-ik évi mérleg, — 3 és fél millió koronás alaptőke mellett 353,463 korona nyereséget mutatott ki.

A Bank és Pénzváltó R.-T. e hó 23-án kezdte meg müködését *V., Arany János-utca 26.* szám alatti uj helyiségeiben és ugyancsak e hó folyamán nyilik meg Bécsben I., Rothensturm-strasse 13. szám alatt az intézet fiókja. Az intézet igazgatósága *Tolnai* Gyulát, a Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank eddigi igazgatóját és *Markovits* Sándort a *Budai Általános Takarékpénztár* eddigi aligazgató irodafőnökét cégvezetővé nevezte ki.

Uzenet

M. E. Pálya-u. Ott van a tévedés, hogy mindezt már több izben szóvá tettük a Naplóban, sőt eredménnyel, mert a rendőrség is beleavatkozott a serdülő leányok feltünő korzózásába. A Horváth-kerti kártyázó fiuk esetét még a városházán, a közgyülésén is szóvá tette egy budai bizottsági tag. A küldött cikk egyes részeit mégis fölhasználjuk és köszönettel vettük.

F. I. Gellértfürdő. Olyan előkelő helyen vigyázni kell, hogy a reklámok kellő gondos magyarsággal irassanak meg. Még a hirdetés is ügyelni kell erre. *„Esténként* hirneves zenekar fog hangversenyezni", mondja ön. Mi az esténként? Talán *Esténkint!* Ön jöhet esténkint vendégként a Caffé Restaurantba, azaz „jeden Abend als Gast". *ként* az „als", *kint* az időjelző. A pesti bumsztiktól ne tanuljunk mi magyarul. — Csakhogy megnézhetné ezeket a reklámokat az igazgatóság is.

E. Egyetem-u. Hitelt kell adni e krónikának, mely Budavára 1529-iki ostromáról szól és fölemliti a zsidóság hősies védelmét, melynél csaknem négyezer zsidó harcos hullott el s az egész Vizivárosban, vagy — ahogy akkor nevezték — Zsidóvárosban alig maradt husz zsidó. Ez a történelmi tény nem él kellően a köztudatban. Több fontos munkára hivatkozhatnánk, igy dr. *Gőőz* József müvére is, mely e tényt szintén mint hiteles adatot közli. A legtöbb történelemből mégis hiányzik, amit az akkori elfogultság tesz érthetővé, mert történetirással nagyrészt szerzetesek foglalkoztak s azok nem szivesen jegyezték föl az akkor lenézett és megbélyegzett zsidóság vitézi tetteit. Az Árpádok alatt, de utóbb is, sőt még a török uralom idején is elég szabadon fejlődött Budán a zsidóság és a visszaesés e téren csak Budavára visszavétele után állott be.

M—i. A Bécsi-ut nem konyhakertészetet szolgál majd. Sokkal esztétikusabb, életrevalóbb tervek várnak ott megoldásra.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—7.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Kiadó: Virág és társa.

Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2. Margit rakpart 4.

LIBÁL ANDOR OPTIKUS
SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:
Alapittatott 1845.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Veszek
mindenféle régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

KATONAI
cikkek, katonai alsóruházatok nagyválasztéka
Preisach József I., Krisztina-tér 3.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK,
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Budai Napló

XV. évf. 599. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 5 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. november 10.

Szabadság!

melyért oly sokszor véreztünk, ismét meghordozták zászlóidat! Mohácsnál is nagyobb csapások értek. Legjobbjaink elhullottak és boritsuk érettük gyászfátyollal a nemzeti szinü lobogót. Kétségbe kellene esnünk, ha lehetséges volna, hogy annyi sziv hiába ontotta vérét. Jönnie kellett a jobb kornak, melyért egy ezredéve szenved ez a nemzet és megfogyva bár, — de tán törve még sem, — él a magyar nép a magyar hazán!

Csakhogy a balsors, mely oly régen tép bennünket, még nem tellett be egészen, nehéz napok előtt állunk, még jöhet reánk, — ha jönnie kell, — a nagyszerü halál, amikor a temetésen egy nemzet áll vérben. Lehet, hogy egy uj élet, egy uj ezredév hajnala ez, — lehet, hogy az örök éjszaka estéje.

De csüggedés ne szálljon szivünkre!

Mi bátran kiálthatjuk a nagy világnak, mely a népek hazája, hogy annyi balszerencse, oly sok testvérviszály után, most a halál küszöbén — életet követelünk. Jobbat, mint a mult volt.

Ez az a föld, melyen annyiszor hős apáink vére folyt! Ezer évnek minden szent neve, tapad minden rögéhez. Nekünk szent a Kárpátalja, Erdély bérce, a négy folyó, a hármas halom.

Mi bátran kiálthatjuk a nagy világnak, hogy számunkra máshol nincsen hely, nekünk itt kell élnünk, vagy itt kell meghalnunk. Nekünk csak egy hazát adott a végzetünk és akár áld, akár ver a sors keze, kell hogy ennek az egy hazának legyünk mindhalálig hivei — rendületlenül!

Isten! — áldd meg a magyart!

Öreg Buda.

Komolyan, mint ahogy a deresedő testvér nézi fiatal öccse küzdelmét, erőkifejtését, és kész erős ököllel megvédeni mindazt, amit ifju tüzesvérü testvére megszerzett, ugy nézzük rokonszenves érzelmekkel ifju Pest nagy küzdelmeit. Van a nézésünkben biztatás is, mérséklés is, ahogy ez hozzánk — öregekhez — illik.

A forradalom hullámai átcsaptak hozzánk is, a mi orcánkra is pirt csalt ki az a márciusi szellő, mely az esős októberi napon is az emberiség tavaszát hirdette. Nekünk is melegebben dobbant a szivünk, amikor csörömpölve hullottak le rólunk évszázados bilincsek, amikor a nemzeti föllángolás megteremtette a *Nemzeti Tanácsot* és a független szabad magyar nemzet kormányzását átvette hetven év után ismét egy független, a magyar nép szuverénitásából alakult kormány.

És akkor szerettük volna csendesen rátenni testvéri kezünket a lázban égő, tettrevágyó öccsünk vállára, nehogy fiatal hevében tovább ragadtassa magát. Már az első napon eljutottunk odáig, ahol végezni akartunk. Megtartani nehezebb, mint szerezni. S azóta komoly polgári gonddal foglalkoztat minket az a gondolat, hogy miképen tartsuk meg azt, amit a népek szerencsés órájában szereztünk.

Megtarthatja a polgárság fegyelme, elveszitheti a polgárság szertelensége, — fegyelmet pedig csak a szervezettség nyujthat. A dolgozó társadalom egyik része, a munkásság már szervezve van és ragyogóan megállotta a tüzpróbát. Már az első napon is az esetlegesen kockára tett vagyonbiztosság őreként jelent meg. Ettől a szervezettől kell példát vennie a még szervezetlen résznek, ezzel karöltve kell elindulnia, hogy megfékezhesse a forradalmak által önkéntelenül felszabaduló alantas indulattal, nehezen zabolázható szenvedélyeket. A rendbe bele nyugszik az is, aki ellene volt a régi rend felforgatásának. És legyen ez az uj rend jobb a réginél. Ám jobb is lesz, ha a polgárság összetart és amit megteremtett az ifju hév, azt rendben tartja a meggondolt higgadtság.

A forradalom megteremtette a jobb jövő minden szükséges alapját és most a becsületes, a dolgozó társadalomnak kötelessége ezeken az alapokon fölépiteni mindazt, amit ez a szebb. ez a jobb jövendő követel.

Ehhez nyugalom, rend és fegyelem kell és ezt a hármat megadja az okos szervezkedés, mely ma kötelességeket ró mindenkire.

Buda öntudatos, csendes, békés polgársága elévülhetlen, történelmi érdemeket szerezhet most e nehéz időkben azzal, hogy példát mutatva az egész országnak, hazafias és felebaráti szeretettel összetartva megteremti ott azt a rendet, betartja azt a fegyelmet, melyet minden időben tanusitani tudott.

Csaknem egy ezredéven át mi voltunk az ország első városa és a mult e hagyománya oly törvényt szab elénk, melyet nem kell megirni, nem is kell kihirdetni, mert ezt átérzi, ez előtt tisztelettel hajol meg minden budai polgár!

Napló: Buda, nov. 9.

A 36-os bizottságról. Ezekben a történelmi nagy napokban sok szó esik a fővárosról. Korruptióról ha beszélnek, a fővárosra gongolnak. A város alkalmazottai is a város képviselőtestülete ellen mentek panaszra a Nemzeti Tanácshoz. Kormánybiztost kivánnak. Pedig, aki ismeri a közgyülés tagjainak többségét *egyénileg*, az tudja, hogy összességében *mint testület* sohasem volt hü kifejezője a bizottsági tagok akaratának.

A képviselő testület tagjainak akarata soha nem tudott érvényesülni nagy kérdésekben a közgyülés termében. — Miért? — Mert az *egyéni* akaratot elnyomta a *„36-os bizottság“*, a mely uralta a kerületeket. Ezt ugy kell elképzelni, hogy a 36-osok, az ugy nevezett klikkvezérek *becsületszó mellett* bizalmasan tanácskoztak és aztán ebben az irányban preparálták a kerületet, a hol az elnöknek mindig *személyi* többsége volt és van. A legjobb ötlet születése pillanatában hal meg, mert nem tetszik az elnöknek és barátainak.

Engem ne válaszon el senki és semmi az én második kerületi bizottsági tagtársamtól azért, mert ő a Niedermayer-utca másik pársorában lakik. Omoljanak végre az elválasztó falak a kerületek között és fogjunk össze, hogy a városházán is végre rendet csináljunk. A 36-os bizottságra többé nem vagyok kiváncsi, azzal tovább nem törödünk.

És mi is késlekedünk mindenben. Pedig most lépést kell tartani a kor rohanásával. Két héttel ezelőtt felvetettem a kérdést, hogy vajjon a perszonális uniót követelő közgyülési határozat helyett nem

volna-e okszerübb, helyesebb, szebb a köztársasági államforma követelésének határozatba foglalása. Kinevettek vele, mint régen valamikor Nagy Gyurkát. Mily történelmi sulylyal vett volna részt ezzel a főváros törvényhatósága a forradalom dicsőségében! Nem bizalmatlanság, de bizalom környékezné az ország első városát, mely mozgalmával megindithatta volna az egész ország városainak megnyilvánulását.

És ne higyje senki, hogy a főváros képviselő testületének tagjai között csak én vagyok republikánus.

Össze kell fogniok első sorban a politikailag intakt embereknek, a többiek, a kik megtérnek, jöhetnek azután és csatlakozhatnak. Nem nehéz a dolog, csak akarat kell hozzá! Csak a magam kerületében két bizottsági tagtársamról tudom, hogy köztársasági pártiak voltak már abban az időben, mikor velem együtt kinevették őket. Mi, a komolytalanok, a gyerekek csináljunk becsületes városi politikát. *Benedek* Jánost és *Szilágyi* Károlyt e lap hasábjairól hivom fel: tömöritsék, a republikánus bizottsági tagokat!

Dr. Orova Zsigmond.

A Szent Gellért-fürdő eladása képezi ma gyakori megbeszélés tárgyát a budai bizottsági tagok körében és az eszmének sok hive van. Városi kezelésben nem vélik elérhetni azt a rentabilitást, melyet magános, vagy részvénytársaság elérhet. A bürokratikus kezelés ezt — természetesen — ki is zárja. Ugy értesültünk, hogy magán a városházán is erős pártja van az eladás tervének. A fürdő eladása esetén a város megszabadulna egy csomó adminisztrativ munkától s egy lassan törlesztődő teher helyett mintegy 10 millió haszonhoz jutna: — k. p. Sok érvelés szól az eladás mellett: — magános vállalkozó nagyobb, ügyesebb reklámot fejthet ki, jobban alkalmazkodhat a változó viszonyokhoz, esetleg saját kezelésébe veheti a vendéglőt és kávéházat, jobban kihasználhatja a hangverseny termet, a felső kertet, a cukrászdát és sok más olyan jövedelmet biztosithat magának, mint a székesfőváros. — Viszont azok, akik nem szivesen látnák a fürdőt idegen kézen, azzal érvelnek, hogy nagyon kérdéses, nem ér-e többet a drágán épült fürdő, mint positiv érték a nagy variatiónak kitett pénz értékénél? Ezek várni akarnak az eladással a biztosabb idők megérkeztéig. — Más a felfogás az *ásványviz-üzem* ügyében, ahol csak *bérbe adásról* lehet szó és sokan fáznak az ujabb befektetésektől. Ma már sajnálják az *Arany Bárány* átalakitásával járó költségeket, mert célra sem vezettek, amennyiben az üzem számára nincs elegendő hely és ujabb épitkezések váltak szükségessé. A drágán átalakitott épület most utját állja a *Rudas-fürdő* méltó kiépitésének, ami a fővárosi fürdőprogramm lényeges része. Ez a két vizüzem sok gondot okoz még a városházán és van aki attól tart, hogyha végig süt az ásványviz-üzemen a radikális revideálás napja, az egész üzem felszikkad, mint nyáron a „Harmat!“

Hadiprogrammnak is mondhatnánk azt a *közmunkaprogrammot*, amit a székesfőváros tüzött maga elé a budai oldalon. Hát biz ez sovány, nagyon sovány! Megis interpelláltuk érte Fock Ede tanácsnokot, hogy mért nem szabja hát egészen a maga mértékére ezt a közmunkatervezetet. Ha már sovány, legyen hosszu! Csakhogy ez rövid is. A tanácsnok ur azonban kedvesen megnyugtatott, hogy ez a programm nyujtható, hosszabbra mint ő, ha meg lesz hozzá a költség. Mert terve sok van, csak a pénz kevés, meg a munkaerő. Ha változnak ez irányban a viszonyok, akkor a programm is változik. Az alábbiakban adjuk erre vonatkozó értesülésünket:

Az I. kerületben csak két *Névtelen*-utca megépitése fontos — a programm szerint — és ezek csatornázása, a *Bugát*-utca vaskorlátja és az *Enyedy*-utcának adandó kis bazalt kövek. A II. kerületről is mostohán gondoskodik a város. Nem hisszük, hogy segitene a kerületen a program és a kerület elmaradásának nem lehetnek okai, hogy a Mész- és Füge-utca nem volt megépitve, a Rózsahegy-utcának nem volt támfala és a Drasche-féle telek nem volt feltöltve. A jövő évi programm ezt beigéri, de nem hisszük, hogy ezzel megindulna a II. kerület reneszánsza. A III. kerületre is még a II. kerületi Szekula bácsi hat. Mert a Rózsadomb két utcája van a megépitendők és csatornázandók között. Egy kis utcácska (Templom) trachit járdát kap, a Császárfürdő előtt egy pár bazalt kockát fektetnek majd le és két tényleg fontos árkot (Szépvölgyi és Aranyhegyi árkot) megrendszabályozzák. Pont. Nincs tovább. A várbeli csatorna, mely életveszélyes beomlásokkal fenyeget, a Kelenföld viztelenitése, a Sashegyi vizeknek levezetése nincsenek felvéve. A kültelkeken gyalogutak nincsenek; Óbudának a Margithidig nincs párhuzamos utja a Lajos-utcával, a beltelkeken mindenhol csupa alsórendü kövezet van, ami állandó portermő: egészségellenes. Fő utvonalak rendezetlenek, csatornázatlanok, aszfaltnélküliek — a székesfővárosi cim és jelleg nagy szégyenére.

Nyilt kérdést vet föl az I. kerületben a legutóbbi választások alkalmával alakult „Radikális párt“ intéző bizottsága megbizásából az egyik párttag az alábbi levélben:

Becsületbeli kötelességünk föltenni a kérdést, hogy *ki szövegezte* a legutóbbi választás alkalmával azt a plakátot, mely szerint a radikális párt jelöltje és választói „nemzettagadó népámitók!“ Föl-vetjük egyelőre a *Budai Napló* nyilvánossága előtt ezt a kérdést, mely *budai* ujság sohasem vallotta magát pártlapnak, klikkek szolgálatába nem szegődött, de mindig kereste a tárgyilagosságot és a gyöngébb pártjára állott. A választáskor is — józan mérsékléssel ugyan, — de magáévá tette a mindig mellőzött tisztviselők, az önálló iparosok és a kereskedők ügyét, akik a budai radikális pártot megszervezték. Fölvetjük a kérdést most, amikor *az ellenpárt elégtételt szolgáltat* a radikális párt jelöltjének: dr. *Supka* Gézának és őt jelölte a *fővárosi könyvtár igazgatói állására*. Elismeri tehát, hogy érdemes ember, kulturális ember, aki hivatva volna betölteni olyan rendkivüli állást, mint a fővárosi könyvtár igazgatójáé. Ha erre érdemes, akkor érdemes a képviselőségre is és akkor nem lehet „nemzettagadó népámitó.“ De ha Platthy György és Szigeti János ma elismerik ezt, nem tehetjük föl, hogy azt a plakátot ők szövegezték. Csakhogy ezt a tényt mégis tisztázni akarjuk, nehogy *megtorlatlan például* szolgáljon a jövendőben. De különösnek találjuk azt is, hogy Platthy és Szigeti mint városi képviselők már igen jól tudták, hogy a fővárosi könyvtár igazgatói állása érdemes emberrel már be van töltve, amikor Supka Gézát ajánlották e helyre, ugy ennek valami különös célja volt. Vagy Supkát akarták ugratni, vagy Madzsart kissebbiteni. Ez azonban másodrendü kérdés, — a fő most azt, hogy ki szövegezte azt a plakátot és meri-e vállalni érte a felelősséget a nyilvánosság előtt?

Kérve e sorok közlését vagyok

tisztelettel

egy radikális párti budai polgár.

(A nevem egyelőre igazán mellékes.)

Budai krónika

NEM JÓ TANÁCSADÓ az ijedelem és a forradalmi időkkel vele jár a *pánik*. Főleg a békés polgárság körében okoz felesleges felfordulást a riasztó vészhir. Ma is, a multban is. Amikor 1848 végén a magyar országgyülés megkezdte költözködését Debrecenbe a közeledő Windischgrätz elől, valami szerencsétlen ember kiadta a jelszót, hogy elzárják a Lánchidat. Rettenetes pánik fogta el Budát. Rosszul megrakott társzekerek dübörögtek minden oldalról a Lánchid felé, közben uri kocsik. siró asszonyokkal és gyerekekkel. Aki számottevő ember lakott Budán és volt félteni valója, az menekült. A polgárság még bizott az országgyülés által kiküldött bizottság eljárásának sikerében, de mikor vizkereszt ünnepén hire ment az osztrák főgenerális kijelentésének: Mit Rebellen unterhandle ich nicht! — és hire jött annak is, hogy Batthyány Lajost ott fogták az osztrák táborban, — akkor a polgárság is ijedten menekült. Windischgrätz herceg küldött is futár utján parancsot, hogy a Lánchidat zárják el, de ez a futár valószinüleg vagy átment a honvédséghez, mert ez a parancs nem érkezett Budára. Itt katasztrófát idézett volna elő, mert a kocsik és gyalogosok hosszu sora vonult szakadatlanul át a Lánchidon Pestre és onnan tovább Szolnok felé. Valóságos népvándorlás hömpölygött át a hidon. — Utóbb Hentzi fölszedette a Lánchid fapadozatát és lőporos aknát helyezett el a budai pillér mellé, de az akna Alnoch ezredest ölte meg és Lánchid nélkül is bevette Budavárát négy hónap mulva a honvédség.

A MOHÁCSI VÉSZ után *Mária* királyné éjjel, szökve menekült Budáról. Éjféltájban ért Budára néhány menekülő lovas és a királyné rögtön szekérre rakatta ami kincse még volt s ő maga udvarhölgyeivel gyalog ment le a mai Krisztina-városon végig a bécsi-utig s ott szállott kocsira. A királyasszony menekülésének hirére a német polgárság is összeszedte kincseit és elosont a várból. Csak a magyarok és — a zsidók maradtak itt, hogy megvédjék a várat, amelynek őrsége 64 emberből állott. A többi már ott feküdt a mohácsi füben. Az itt maradtak hiába vártak segélyt. A menekülők rémeket meséltek s másnapra a módosabbak szintén menekültek a várból. Csupa szegény ember maradt itt. A zsidókat összefogdosta Szolimán szultán és leküldte őket Konstantinápolyba, Pestet-Budát felgyujtatta s ezzel vége volt e városok hajdani nagyságának.

EZ AZ ORSZÁG a szabadság földje. A lelki szabadságé is. Amikor nem igy volt, mindig megrokkant ez a nemzet. A történelem bizonyitja lépten-nyomon. A mohácsi temetkezést is vallási villongások készitették elő. Egymást üldözte a magyar. Igy került mágyára könyveivel együtt Rüm György budai könyvkereskedő, mert Luther tanait követte. Nemzeti létünk itt megbotlott, a magyarság kizökkent ebből az irányból, mely addigi nagyságát biztositotta és ment a végzete felé. Önkéntelenül következett, hogy emberi méltósága ellen is vétett és a zsidó származásu Szerencsi Imre kincstárnok palotáját megrohanták abban a hitben, hogy ő lopta el az ország pénzét. A kincstartó megszökött s a tömeg erre a módosabb zsidók házait rabolta ki. Ez volt az első zsidóüldözés az országban és annyira elfajult, hogy még az esztergomi érsek palotáját is ostrom alá fogták, mire Zápolya hadai szétverték a garázda népet. Ilyen elfajulás után okvetlenül be kellett következnie Mohácsnak.

A demokrata pártok oszlása.

— Tulélték magokat. —

A demokratikus elvek teljes érvényesülése feleslegessé tette a demokracia érdekében alakitott szervezeteket s igy a budai demokrata pártokat is.

Az I. kerületben, a Kelenföldön volt erősebb demokrata pártkör Lisser Emil dr. elnöklése alatt. A forradalom után az elnök lemondott és kilépett a pártból, mely a napokban gyülésre jön össze és kimondja a feloszlást.

Az II. kerületi demokrati párt dr. *Hermann* Gyula vezetése alatt e héten tartott ülésen bizotságot küldött ki, mely tájékozódni volt hivatva aziránt, hogy mely párttal karöltve folytassa müködését. Nov. 13-ára ismét gyülésre hivták a párt 300 tagját s valószinü, hogy kimondják a párt fuzióját a II. kerület radikális pártjával.

Kudarc érte az óbudai demokrata kört: erősen plakatirozott népgyülést hivott össze, melynek keretében köztársasági párttá akart alakulni. Az ujrakeresztelő ünnepet a kerület képviselője *Pető* Sándor vezette be a mult hibáinak bűnbánó beismeréseivel. Kifejtette, hogy ezentul csak a köztársasági pártban alkothatnak hasznosat, nagyot. Beszédét a zsufolt terem nagyobb része nem hallgatta rokonszenvvel. Utána dr. Fekete a központi, Trenkó József pedig a III. kerületi köztársasági párt nevében tiltakoztak a demokraták átvedlése ellen és azt a nézetüket fejtették ki, hogy a III. kerületi demokrata körnek nincs joga kibontani a köztársasági lobogót, azt a lobogót, amit bemocskolva már egyszer eldobtak.

Szilágyi Károly a demokrata kör elnöke és a köztársasági eszmének e körben talán a legrégibb és *Benedek* Jánossal együtt igaz harcosa — a testvériességet hangsulyozta.

Tóth Mihály szociáldemokrata hajlandó nekik megbocsájtani, ha a demokraták elvi csatlakozása őszintén és minden fenntartás nélkül történik. Óbuda munkáskerület és ott csak szociáldemokrata lehet képviselő.

Polányi Adolf radikális párti éles argumentumokkal bővelkedő beszédben mutat rá, hogy hatalmi okokból ment tönkre a vezér és párt politikai erkölcsé és ezért fel kell oszlatni ezt a demokrata kört is. A munkásoknak a szociáldemokrata-pártban, a polgárságnak a radikálisok táborában, a történelmi osztálynak a Károlyi-pártban a helye. Percekig tartó helyeslés és éljenzés adott a szónoknak igazat. Utána Schrott Ádám óbudai munkás beszélt az átvedlés ellen, végül arra kérte a nagy tömegben megjelent munkásokat, hogy a rend fenntartására minden erejükkel törekedjenek — és a demokraták által összehivott „értekezletet“ — ő zárta be.

HÁZILAG KÉSZÜLT NŐI, FÉRFI és GYERMEK FEHÉRNEMÜT KEZESSÉG MELLETT AJÁNL

PREISACH JÓZSEF

BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-TÉR 3,

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—7. Telefonszám 24—77.

A „BUDAI NAPLÓ“ szerkesztősége tisztelettel és hazafias lelkesedéssel hódol meg a MAGYAR NEMZETI TANÁCS előtt *és üdvözli a népkormányt!*

A vagyon és személybiztonság érdekében Budán kifejtett nagy munka s az ezzel járó plakátok és körlevelek nyomása elfoglalta az *Attila* könyvnyomda r.-t. müintézetét, hogy éjt napot állandóan munkában töltött s ez késleltette a *Budai Napló* megjelenését. E nagy horderejü, nagyfontosságü kérdésnek rendeltük alá ami magánérdekünket és kérjük olvasóink szives elnézését.

Meghódolt a *Nemzeti Tanács*-nak Buda polgársága is és csaknem minden társaskör és testület bejelentette már csatlakozását. A *Krisztinavárosi* kaszinó helyiségeiben okt. 31-én este volt választmányi ülés, melyen dr. *Ripka* Ferenc emlékezett meg e nap nagy fontosságáról és kimondotta a kaszinó csatlakozását, mely ünnepi kijelentést a kaszinó helyiségekben jelenlevők lelkesen fogadták és eskü gyanánt elénekelték a hymnust. — A *Buda hegyvidéki társaskörben* nov. 3-án *Perczel* Béla lelkes beszéde után csatlakoztak a Nemzeti Tanácshoz és éltették a népkormányt.

Nász. Ünneplő diszbe öltözött nagyközönség töltötte meg mult hó 26-án este a tabáni templomot, a mikor lászlófalvi *Eördögh* Ákos vezette oltárhoz *Becsey-Ostian* Babyt. Orgonaszó és a Repülőgépgyár dalárdája fogadta a nászmenetet. Elől jött mint koszoruleány Ostian Lili Rauch Iván karján és velük jött a vőlegény, utánuk Hanzély Nusi és ifj. kutassi Bründl János és hosszu sorban egymás után Ostian Gina Eördögh Miklóssal, a két násznagy: kutassi *Bründl* János és *Pilch* Andor, Hanzély Manczi és Ürményi Anti, Pilch Andorné és Eördögh Árpád, Eördögh Árpádné és Kármán Norbert, Ostian Antalné és id. Eördögh Virgil, Kármán Norbertné és dr. Natzler Ervin, Becsey Antalné és Ostian Antal, Eördögh Virgilné és Becsey Antal, végül a mennyasszonyt vezette be ifj. Eördögh Virgil. Szép és lelkes beszéd kiséretében eskette meg őket *Angyal* plébános. Délelőtt pedig *Body* Tivadar alpolgármester, aki különös ünneppé avatta ezt a polgári esküvőt. A templomból *Becsey* Antal lakására vonult a menet autokon és fogatokon, a hol már várta Frenreisz István, a Gellértfürdő vendéglőse által rendkivül izléssel teritett nászlakoma. A vendégek hajnalig voltak együtt Radics Béla zenéje mellett.

Ötven hadiárvá kap most sürgős segélyt, melyet a Dávid-gyár 5000 koronás alapitványa juttat nekik. Az elosztás ügyében Budál Ede előljárónál értekezlet volt, melyen mint a kerületi segitő bizottságok elnökei résztvettek dr. *Ripka* Ferenc, *Hosszu* István és a Dávid-gyár igazgatója *Winkler* Nándor A felső- és alsókrisztinaváros 25—25 hadiárvája kap most gyors segélyt.

Összetört bilincs ma már az a kicsinyes vámszedés, mely elválasztotta egymástól Pestet és Budát és sarcot vetett a sietö emberekre. Mert a dolguk után sietö emberek és fuvarosok számára épült az Alagut és a két testvérváros összekapcsolását szolgálták a hidak, ahol vámot szedett a mult idők szükkeblü rendszere. A hid és alaguti vám a szegény emberek adója volt, akik gyalog járnak azért, hogy a villamos vasut költségeit megtakaritsák. Az ő szegénységüket sarcolták meg kétszer is olyan rövid uton, mint aminő a krisztinatérről a Ferencz József-térig terjedő utvonal. Alig egy kilométer. E vám eltörlésére ugyan még nincs kormányrendelet, de a polgárság elementáris erővel követeli és miniszteri nyilatkozat garantálja.

Spanyol-nyaralásra gyült egybe a Svábhegyre a téli lakásokba már visszaköltözött nyári üdülősereg. A Svábhegy klimája nem lehet rokonszenves a spanyol betegség bacilusainak, mert bár a városból majd minden házba becipelték a járványt, az esetek mind könnyü lefolyásuak voltak. Haláleset egyáltalán nem fordult elő. A tiszta, ózondus levegő enyhitőleg, sőt dezinficiálólag hatott, bár sokan arra esküsznek, hogy *Cippra* mester kitünő borában rejtőzködik a Svábhegy mentőangyala.

Sötét Óbuda — panaszolja egy olvasónk levele — sok utcában, a beltelken még ma is petroleum lámpa ég, illetve csak égne, ha a lámpával együtt a petroleumot is el nem lopnák. Bizottsági tagjaink, amikor lehetett volna, nem forszirozták a kerület világitásának fejlesztését, ami ma közrendészet tekintetében is érezhető. A kültelken, ahol régen villanyvilágitás lehetne — egyenesen életveszélyes a járás.

Andor József siremlékére gyüjt az „Élet“ szerkesztősége és szives készséggel támogatjuk mi is ezt a mozgalmat. Egész életében maga volt az egyszerüség, becsület, szerénység, gondunknak kell lenni rá, hogy halála után magasra legyen dombolva a sirhalma. Az eddigi gyüjtés eredménye 2320 K. A pénzküldeményeket legcélszerübb közvetlenül I., Fehérvári-ut 15. sz. a. küldeni az „Élet“ cimére.

Változás történt budai laptársunk viszonyaiban, ahogy azt politikai hivatása megkövetelte. Elhagyta Budát és átment Peste. Az öreg, csendes Budáról átköltözött az ifju, a forrongó Pestre. Nagy szerep vár még a Bizony-párt tagjaira, akiknek hivatalos lapja a *Budai Ujság*. Erős, forradalmi, köztársasági számot adtak uj formában. Lekerült a régi nehezen olvasható lapfej is. Még foglalkozik ugyan Budával, nagy vonásokban szóvá teszi egy s más fogyatkozásunkat, de temperamentumos szerkesztőségét már ragadja az uj idők forgatagos árja, ki — a nagy politika széles hullámzó vizeire. — A budai nyomdát is eladták. Megvette az előző tulajdonosok társa *Höflinger* István, aki mint kiváló, szakképzett nyomdász vezeti tovább ezt a régi talán legrégibb pesti nyomdát, a régi cimen: Bagó Márton és fia könyvnyomdája.

Trilby-t adta a budai Vas- és Fémmunkások mükedvelő gárdája november 3-án a II., Margit-körut 6. szám alatti helyiségében. A pompás előadást zsúfolt terem hallgatta élvezettel, sokat tapsolva a cimszereplőnek: *Tolnay* Mariskának és a Svengáli szerepében brayuros munkát végzett *Schöberl* Ferencnek.

Gyász. Sulyos csapás érte a II. kerület köztiszteletben álló polgárát *Goldmann* Antal pék nestert, a kinek fia Goldmann Gyula október hó 17-én, életének 24-ik évében az olasz harctéren hősi halált halt. Lelki üdveért az engesztelő szent miseáldozat október hó 30-án volt az alsóvizivárosi Kapucinus plébánia-templomban.

Az Iparos-Tanács

— megalakulása Budán. —

Két erős társadalmi osztály él Budán: a tisztviselők és a kézmü iparosok. Csak természetes, hogy a nagy társadalmi átalakulás idején ez a két osztály is fölemelte szavát és követelte jogait.

A tisztviselők a budai Vigadóban jöttek össze nagygyülésre, ahol tanácskoztak jövendő maguktartása felett.

A kézmü iparosság, mely a mult hagyományai alapján talán épen Budán él megfelelő társadalmi életet, méltósággal és nyugalommal vette kezébe saját sorsának intézését.

Vasárnapra volt hirdetve ugy az I. mint a II. kerületi Iparoskörök nagygyülése. Délután 3 órakor jöttek össze az I. kerületi Iparoskör tagjai *Máthé* István elnöklete alatt, aki komoly szavakban okolta meg az Iparosság állásfoglalását, mely szerint:

megalkotják az Iparos-Tanácsot, csatlakoznak a Nemzeti Tanácshoz, sürgősen szervezkednek, hogy pótolhassák az osztrák iparcikkeket, követelik, hogy a hadianyag felosztásával a kormány az átalakitandó Iparos-Tanácsot bizza meg az erre alakult Részvénytársaság helyett, mert ez csak szakképzett iparosok oszthatják el azt a harcból visszatérő és a rászorult iparosok között.

Kivánatosnak tartják, hogy a jövőben ugy a Nemzeti Tanács, mint a kormány iparosügyekben hallgassa meg az Iparos-Tanácsot.

Ezt a határozatot lelkesen megszavazták és elhatározták, hogy csatlakozásra szólitják föl ugy Buda mint Pest rokontestületeit.

Estére a II. kerületi Iparoskörben volt nagygyülés, ahová bejelentették részvételüket a IV-ik és IX. kerületek Iparoskörei s az Iparosok országos politikai pártja.

Maga a II. ker. Iparoskör, mint a főváros egyik legnagyobb iparos egyesülése is számottevő iparostényező, amit értékeltek a pesti oldal nagyobb iparos körei s azért helyezték Budára az iparosság alakulásának terét. Zsufolásig megtelt a kör nagyterme, ahol már előzőleg az I. kerület határozatának megfelelő inditványok tétettek és megbeszélések folytak.

A gyülés megnyitása s a vendégek üdvözlése után politikai alakulás felett folytatott vita befejeztével

Máthé István terjesztette elő a határozatot széleskörü tapasztalatok és szaktudással okolva meg azt, mire a nagygyülés lelkesen hozzájárult és elfogadta azzal, hogy azt azonnal terjesszék a Nemzeti Tanács elé.

Küldöttség indult el, melyet Hock János elnök fogadott. Tudomásul vette a határozatot és csak azt kivánta, hogy az iparosság ne szakonként alakuljon meg, hanem egy Tanács alatt, mely tagokat delegál a Nemzeti Tanácsba.

Az eskütétele után a küldöttség tagjai félrevonultak és *Szabó* Gyula ajánlatára *Váli* Gábort és *Máthé* Istvánt jelöltek a képviseletre.

Az Iparos Körben az alatt a nagygyülés *tizes* intéző bizottságot küldött ki, mely pótlólag még *Németh* Jánost is delegálta, mint harmadik tagot a Nemzeti Tanácsba.

A budai népőrségek.

— A polgárság szervezkedése. —

A veszélyeztetett vagyonbiztonság fölrázta Buda csendes társadalmát és a külső villarészekből érkező vészhirek gyors elhatározásra késztették ugy a kormányt, mint magát a polgárságot.

Mint a hadiparancs hatott a népőrség szervezésére szóló felhivás és a Népőrség központja kerületenkint felhivta vezérlő köröket és egyéneket, hogy szervezzék meg a polgárságot.

Az I. kerületben: Becsey Antal, Gárdos Aladár, Hallósy István, Izsó Jenő és dr. Ripka Ferenc kapták a sürgős megbizatást a szervezésre. Mielőtt még a hivatalos apparatus megindult volna, a polgárság spontán elhatározásból igyekezett — főleg a külső részekben — szervezkedni. A Budafoki-ut külső részén *Hanzsély* Ödön, a Gellért-hegyen *Dinich* Vidor, az Orbánhegyen *Kolár* Nándor, a német völgyben *Pybcr* Ignác, a virányos vidéken *Perczel* Béla vették kezükbe az őrségek szervezését és már a forradalom harmadnapján őrségek járták be a veszélyeztetett vidékeket.

Kelenföldön a Verpeléti-ut 4. szám alatti Hadikonyha szép helyiségeibe hivta egybe Becsey Antal mult vasárnap az érdeklődőket, ahol elhatározták, hogy azonnal megalakitják a népőrséget és 30 korona napidijjal megbizható, Kelenföldön lakó katonákat szerződtetnek járőröknek. A szervezést *Bátori* Károly, *Schey* Ernő, *Hallósy* István és *Dinich* Vidor hadnagy vállalták. Ma már 62 katona teljesit ott szolgálatot. A költségek nagy részét a Kelenföld vagyonos polgárai fedezik.

A gyárakat a szervezett munkások őrzik, példás rendet tartva.

A Krisztinaváros, Tabán és Vár területén a polgárőrség parancsnokságát bizta meg a Központ a népőrség szervezésével. *Ripka* Ferenc dr. főparancsnok a Krisztinavárosi Kaszinóban hivta össze a polgárság gyülését és azóta állandó szerény munka folyik. Ezt a területet 8 körzetre osztották. A budai polgárság mindig tudta a kötelességét és sohasem vonta ki magát s igy hamar elérték a szükséges létszámot és az ideiglenes népőrségeket is beosztották e kirendeltséghez. Az őrségnek felajánlotta szolgálatát az I. kerületi gymnazium VII. és VIII. osztályának 50 növendéke. A kirendeltség az Attila-utcai tornacsarnokban van, ahol *Bélyi* Mihály az Önkéntes Őrsereg parancsnoka és *Hosszu* István intézik a szervezkedést.

A Várban *Izsó* Jenő szervezte az őrséget.

A fegyverrel való bánás, kezelés, oktatására a *Budai Lövészegyesület* vállalkozott, a hol a polgárőrséget is kiképezték.

A II.-ik kerületben a Polgári Kaszino és a II. ker. Iparoskör kapták felhivást a Népőrség megszervezésére A szervezkedés első gyülésén Kollár Lajos orsz. képv. terjesztette elő a Központi Népőrség utasitásait, az Iparoskörben *Váli* Gábor vállalta a szervezést és propagandát. A kerületi kirendeltség parancsnoka dr. *Kozma* Jenő, aki 24 alkerületre osztotta a Vizivárost és 5000 jelentkező polgárát tartja fenn a rendet. A Vigadóban van a központ és nagyobb készenlét a Fő-utcai malomban és a Margit-körut Dandár-bíróság épületében.

A Pasaréten külön szervezet müködik Sebesta Kolozs vezetése alatt. A Rózsadomb és vidéke viszont a maga kerületét őrzi és vezetője Asbóth Oszkár.

A III-ik kerületben a Polgári kaszinó és a Munkásotthon állt a szervezés élére. A Munkásotthon tagjai a kültelkeket és ipartelepeket őrzik lelkiismeretes pontossággal. A belső részben a Polgári kaszinó szervezte a nép- és házőrségeket. Az öttagu parancsnokság, élén dr. Stern József kir. közjegyzővel, a ki 150 fegyvert szerzett, egyelőre 30 alkerületben végeztet őrjáratokat szerda óta s e járőröket naponta szaporitják. A kirendeltség széke a Polgári Kaszinó helyisége. Telefon 96—74. Számos telefonnal biró őrszobát is létesitettek.

Közgazdaság

A Magyar Asphalt R.-T. *dr. Matlekovits* Sándor v. b. t. t. elnöklésével tartotta közgyülését. Az 1917-ik üzletévben a burkolási üzem tétlen volt, a bányák redukált üzemmel dolgoztak. Az üzleteredmény 250 ezer koronának az értékcsökkenési tartalékalapba való helyezése után a részvénylebélyegzésből fenmaradó 24,900·08 K hozzászámitásával 36 ezer 735·40 f., melyet uj számlára vittek át.

Gróf Csáky László Prakfalvi Vas- és Acélgyár r.-t. XI. rendes közgyülésén az igazgatóság jelentésének tudomásulvétele után elhatározták, hogy a 973.726 korona 67 fillér tiszta nyereségből a tartalékalap megfelelő dotálás után 12%-os osztalékkép részvényenkint 24 korona osztalék kerül kifizetésre és a fenmaradó 260.786 korona uj számlára vezettetik át. A szelvények november hó 1-től váltatnak be a Budapest Lipótvárosi Takarékpénztár r.-t.-nál. Az igazgatóság ujjáválasztása alkalmával *Kovács* J. Kálmán és *Wickenburg* Márk gróf választattak meg az igazgatóság uj tagjaivá.

A Rimamurányi-Salgótarjáni Vasmü R.-T. megtartotta *Lánczy* Leó elnöklésével évi közgyülését, amely elhatározta, hogy az 1917—18-ik üzletév 15.249,291·80 K nyereségéből az értékcsökkenési alap javadalmazására 2.000,000 K, adótartalékra 2.000,000 K fordittatik, az alapszabályszerü jutalékok levonása után a tartalékalap javára 449,971·67 K esik. A részvényeseknek 40 millió K részvénytőke után 19 százalékos osztalékul részvényenként 38 korona, összesen 7.600,000, a külön tartalékalapra 600,000, a tisztviselők nyugdijalapjára 500,000, a társládának 500,000, az altiszti nyugdijkiegészitő alap javára 500,000, a likéri árvaház kibővitésére 400,000, közjótékonysági és közmüvelődési célokra ujabbi 200,000 K jut és a fenmaradó 2.299,863·54 K a jövő üzletév számlájára vezettetik át. Az esedékes szelvényt november 1-től kezdve 38 koronával váltják be. Az igazgatóságba uj tagul lovag dr. *Adler* Vilmost választották be. A dr. Biró vezérigazgató által beterjesztett jelentés szerint a vasércztermelés 3.441,102 q volt, a széntermelés 3.025,398 q-ára rugott, a kohók 1.336,946 q nyersvasat szolgáltattak és az acéltermelés 1 millió 513,080 q volt. Az igazgatóság *Seemann* Jenő, *Sátori* Ernő és *Pálmai* Andor igazgatóhelyetteseknek, az igazgatói, *Hajós* Zsigmond és *Décsi* Mór cégvezetőknek az igazgatóhelyettesi cimet adományozta és *Aczél* Armand főtisztviselőt a cégjegyzési joggal ruházta fel.

A Magyar Repülőgépgyár R.-T. melyre a békében épen olyan nagy szerep vár, mint a háboruban, most készül összegyüjteni azt az erőt, azt az anyagi fölkerültséget, amelyre e nagy munkához szüksége lesz. Ezért november 11-re rendkivüli közgyülést hivott össze a jelenlegi 10 millió K alaptőkének 13 millió K-ra való fölemelése végett. A vállalat utoljára 1917-ben 5 millió K-ról tiz millió K-ra emelte alaptőkéjét.

Az Orsz. Fatermelő R.-T. dr. gróf Pongrácz Rezső igazgatósági elnök elnöklete alatt megtartott rendkivüli közgyülése az igazgatóság javaslatára elhatározta, hogy a társaságnak 6 millió koronányi alaptőkéjét 30.000 darab uj részvény kibocsátása által 12 millió koronára emeli fel. E részvényekből 15.000 darab 1919. január 1-én kezdődő osztalékjogosultsággal már most került kibocsátásra. A fennmaradó 15.000 darab részvény tekintetében a közgyülés felhatalmazza az igazgatóságot, hogy azok későbbi időpontban bocsáttassanak ki, azzal a kifejezett kikötéssel azonban, hogy részvényekből is 10.000 darab a régi részvényeseknek ajánlandó fel. A közgyülés ezek után az igazgatóságba uj tagokul *Castiglioni* Camillot (alelnök) és *Sonnenfeld* Józsefet választotta meg.

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK,
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

Nyilttér.

—

Budapest székesfőváros I. ker. elöljárósága, mint rendőri büntető bíróság.

1918. kih. 1158/1 sz. **Másolat.**

A székesfővárosi I. ker. elüljáróság, mint elsőfoku rendőri büntető bíróság a megtartott tárgyalás és az illetékesség megállapitása után az 1895. évi XLVI. t.-c.-be ütköző kihágással terhelt *Krizsanovits* István ügyében következőleg itélt: Krizsanovits István budaörsi születésü, 54 éves, r. k. vallásu tejárus, budaörsi lakos, néhány % vizzel hamisitott tej árusitása által elkövetett és az 1895. évi XLVI. t.-c. 1. és 3. §. *d)* pontjába ütköző kihágás miatt a 3. §. *c)* és *d)* pontja alapján kettő napi elzárással és az 1901. évi XX. t.-c. 23. §-ában megjelölt célokra forditandó 50 K, szóval ötven korona pénzbüntetéssel, ennek behajthatatlansága esetén pedig 3 napi elzárással bünteti, köteles lévén ezt az összeget és a felmerült 8 K vegyvizsgálati dijat 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett megfizetni. Az elzárás alkalmazása esetén az élelmezési, valamint a netán felmerülő költségeket a terhelt sajátjából tartozik viselni. Egyuttal elrendeli a büntető bíróság, hogy ez az itélet a terhelt költségén a „Budai Napló“ (I. Bors-u. 24) cimü hetilapban egyizben közzététessék. *Megokolás*: A vegyészi szakvélemény szerint a terheltnél talált tej néhány %-os vizzel hamisitottnak bizonyult. A hamisitót kinyomozni nem sikerült, ennélfogva a tej hamisitásáért senkit sem lehet megbüntetni; ellenben megkellett büntetni a terheltet, mert a leletjegyzőkönyv tanusága és terhelt saját beismerése szerint is ő árusitotta azt a tejet. A büntetés kiszabásánál sulyosbitó körülményül szolgált, hogy a terhelt hasonló kihágásért már büntetve volt és éppen ezért — fenthivatkozott t.-c. 7. §-a értelmében — most már az itéletnek hirlapi közzétételét is el kellett rendelni. Terhelt azon védekezése, illetve előterjesztése, hogy julius hó 11-én tőle 2 minta vétetett és hogy az egyik kifogásolt tejért már megbüntettetett, — figyelembe vehető nem volt, mert megállapitást nyert az a körülmény, hogy a kihágás napján tőle csak egy minta vétetett. Ellenben 1917. aug. 22-én vétetett feleségétől két minta és akkor felesége 1161/1917. kih. sz. a. terményhamisitás miatt meg is lett büntetve. Ez ellen az itélet ellen annak kézhezvételétől számitott 15 napon belül ennél a ker. elüljáróságnál szóval vagy irásban előterjeszthető felebbezésnek van helye. Budapest, 1918. évi május hó 11. napján.

Badál Ede s. k.
ker. elüljáró,
mint rendőri büntető biró.

A hivatalos másolat hiteléül;
Budapesten, 1918. október 23-án:
Sillye
segédhiv. igazgató.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS
OPTIKAI LENCSÉK
:-: GYÁRTÓJA. :-:
Alapittatott 1845.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

Kiadó: **Viraág és társa.**

Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 600. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: J. VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 15 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. november 17.

Rendet!

követel a polgárság! A forradalom megtette a maga kötelességét és most annak vivmányait kell biztositani vállvetett munkával.

Magyarország azzá lesz és olyan lesz, aminővé maga teszi önmagát belül-kivül. A békekonferencia nem fog változtatni Európa térképén, már azért sem, mert ezzel ellenkező határozatainak keresztül vitelére nem lesz hadserege. Mire összeülnek a békedelegátusai, már nem lesznek sem harckész hadseregek, sem tábornokok. Minden állam kötelessége a maga külső-belső rendjét fenntartani, szomszédaival viszonyát szabályozni. Konsolidált állam tekintélyével kell ezt megcsinálnunk s ennek első feltétele a belső rend.

A nemzet képviseletének pedig gyorsan kell dolgoznia és mindazt a szociális intézkedést megtennie, mely elől ma kitérnie egy nemzetnek sem szabad.

A visszatérő katonáknak adjon földet, foglalkozást, keresetet, jutalmat. A munkásság szociális helyzetét tegye szabaddá, jobbá, emberiebbé. Biztositsa jobb megélhetését és vehesse ki részét az emberi örömökből is. A szellemi munkásokat ne csak jobb kabáttal lássa el, de oldja fel azokat a bürokratizmus megalázó bilincsei alól. A képesség, tudás, szorgalom találjon méltánylást.

A kézmüiparosságot védje meg a kintárok ellen, juttassa aoyaghoz, és vén napjaira autonom alapon létesitett aggkori ellátáshoz. Egyszerü módon elérheti ezt, ha szervezkedik. Előtte a példa. A munkasság szervezete ma tiszteletre méltó, fegyelme csodálatos. Ha a polgári elem ezzel karöltve tud szervezkedni, akkor minden célját elérheti mind a kettő. A jövendő titkait pedig ne fürkézzük ma.

Veszélyben az ország, a nemzet, a magyarság és mindnyájunk polgári jóléte, csendje, békéje és jövője, — ezt kell megmenteni a polgárság gyors szervezésével.

Minden polgárnak áldozatot kell hoznia pénzel, idővel, munkával. Aki ma sajnálja a keveset, elveszitheti mindenét.

Legyen uralmon a tudás és vezesse társadalmi életünket a jóság.

Az uj magyar intelligencia legyen tudásban európai, szivében emberi, érzelmeiben magyar. Ez biztositja a magyar kultura fejlődését, a magyar ipar felvirágzását, kereskedelmének növekedését.

Nem kell hozzá egyébb, mint 100,000 fegyelmezett, jól felfegyverezett magyar katona és kerüljön bármily összegbe ez a hadsereg, nem drága, — ha csak egy évig megőrzi a magyar határt és helyre állitja sürgősen az ország belső endjét.

Napló: Buda, nov. 16.

A képviselőválasztás mozgalmai már egész Budát talpra állitották. Pozitiv jelölés még csak itt-ott történt, de a mozgolódás már általános. A Károlyi-párt volt az első, mely a kerületek vezérembereit kijelölte, amit nyomban követett a szociáldemokrata párt fanatikus szervezkedése, mely a régi rendszer emberei ellen fordult. Minden kerületi tekintélyt készülnek lehengerelni és amilyen rendszeresesen szervezkednek, ez sok kerületben sikerülni is fog. A polgári pártok megoszlanak a radikális és a Károlyi-párt között. A volt függetlenségi párt körök már csatlakoztak a Károlyi-párthoz, a demokraták viszont a nemzetközib radikális pártokhoz közeledtek. Egy héten belől kialakul a helyzet, mert akkorra már nyilatkoznak az összes kaszinok, társaskörök és egyesületek, melyek mindegyike e hét folyamán dönt állásfoglalása felől.

A déli vasut államositását aktualissá tette a forradalom, mely — ugy mint külföldön — okvetlenül kell hogy rátegye kezét e társaság magyar vonalaira. Ezzel előtérbe lép a Déli vasut kihelyezésének fontos kérdése Buda fejlődhetőségének szempontjából. A déli vasut a „szabadalmazott“: — állam az államban, idegen test Budapest ifju testében, mely bénitja a jobboldal fejlődését. Gazdaságilag óriási fontosságu, mert a Németvölgy jövője ettől függ. A déli vasuton tul fekvő rész gazdaságilag a legnyomottabb egész Budapesten. A telkek értéke nehezen emelkedett a béke idején, az épitkezés pedig teljesen elakadt, mert a lakások nagyrésze az uj bérházakban üresen állt. A hullámzás folytonos volt, a lakók állandóan változtak, mert a baj nem tünt azonnal szembe s csak a már beköltözött fél jött rá, hogy közlekedése nincsen, minden utja óriási veszteséggel járó kerülőut, ősz-téltavaszkor meggyötri a sár, nyáron a por, ablakot nem nyithat, mert betódul a mozdonyok füstje. Abban az illuzióban vette ki a lakást, hogy kertek közt él nyáron, télen pedig öt percnyire a körüttől, — ám ott lakva jön rá, hogy füstre van téve, és télen nem tud hazavergődni se szinházból, se máshonnan. Szó volt róla, hogy több helyen kellene áthidalni a pályatestet, csakhogy ez ideiglenes megoldásnál nem egyéb. Buda érdeke végleges rendezést kiván. Ezt a pályaudvart ki kell helyezni Kelenföldre. Itt bent csak raktári jelentősége van. Mint személy-pályaudvar sohasem volt különös szerepe és a hozzávezető utak bizonyitják, hogy mint teherpályaudvarnak sem lehetett jelentősége. Amikor fölépült, használt Budának, ma csak árt neki. A személyforgalom nagy része Kelenföldön bonyolódik le, ahol az utazó közönség még kap üres közuti kocsikat, viszont a Krisztina-körúton üres kocsi soha sincsen. A közuti vasut néhány méternyi sinpárral ugyan létesithetne végállomást a Déli vasut érkezési oldalán, melyhez a 79. számu kocsi járhatna, közvetlen összeköttetést teremtve a nyugati pályaudvarral, de ezt a csekélységet sem tette meg a közérdekért a régi bukott rezsim. A Déli vasut kihelyezése Kelenföldre, ahol uj életet teremt és várost fejleszt, oly fontos érdeke Budának, hogy azt többé a napirendről levétetni nem engedjük.

A Marczibányi-rét, mely a Rózsahegy nyugati lejtője, Rézmál és Törökvész által képzett bájos völgykatlan, — a Viziváros kéznél fekvő nyaraló helye, melyre a legszebb jövő vár. Ma még két akadálya van e vidék fejlődésének: a budai lövölde és a Ganzgyár. A Lövőház kérdése hamar megoldható, mert csak tovább kell vinni 3—4 kilométerrel a Vérhalom tájékára, itthagyva az egyesület székházát, mely kész nyári vigadó, az ő nagy termeivel és ápolt kertjével. Nehezebb lesz a Ganzgyár kihelyezése, mely most kezd e helyen épitkezni. A vele szomszédos gázgyár már csak ideiglenes raktár s ezzel ez a gyönyörü villarész, mely alkalmas a csendes tudományok ápolására, ahogy azt az Intézet-utcában épült csillagvizsgáló, időjelző, magvizsgáló s más ily intézet bizonyitja, — egy darab levegőhöz jut. Egyedül a Ganzgyár az, mely ormótlan épületeivel, füstokádó kéményeivel és bugó kürtjeivel zavarja a völgy idilli csendjét. Otromba nagy telektömb ez a gyártelep, mely elzárja a Marczibányi-teret s az ott épült parkot a Vizivárostól. Ennek kitelepitésével rohamosan fejlődnék ez a táj, az Oszlop-utca kiépülne, s a tervbe vett Vincze-ut, mely a Margit-körutról kiindulva ketté szelné a Ganz-gyár telkét, egyike volna Buda legszebb utjainak pompás távlattal, gyönyörü háttérrel. Ma a Ganzgyár bénitólag hat az egész környék fejlődésére. Ez nem milliókat elnyelő szabályozás, csak egy utca megnyitását, egy gyártelep kihelyezését követelő rendezés. A Királyhegy-utca rendezése, fejlődése is megakadt a Ganz-gyár ottani büzös, füstös, zakatoló gyártelepe miatt s igy két helyen is jótékony hatással volna, ha összeszednék sátorfájukat elvonulnának Albertfalva irányába, a Duna mellé. Az uj munkásnegyedet is oda tervezi a város s ez irányban már kialakult a vélemény, és tervezet van az érdekelt felek nagyrésze és városi biz. tagok között, ez pedig a gyárnak csak előnyére lehetne. De lidércnyomás alól szabadulna fel egy egészséges, nagyjövőjü vidék s fölépülne hamarosan a város legszebb villanegyede.

Budai krónika

KIRÁLYI SZÉKNEK szinte fölkinálkozva, domináló helyen áll *Óbudán* a *Kiscelli* hegyen egy hatalmas épületkolosszus. Egymagában, elhagyatottan áll ott barokk fenségében, mintegy hirdetve, hogy az idő romboló munkája rajta mitsem változtatott. Ugy áll ott, amint épitették. Még III. Károly idejében, tehát a XVIII. század elején, a Zichy család egyik tagja jámbor szerzeteseknek, a *trinitarius* rendnek földet adott ajándékba a Király-hegyen, ahol hatalmas romok eléggé ép alapfalakkal szinte ajánlkoztak az ujjáépitésre, akik aztán Kis-Cellt virágzó negyeddé tették. Kolostort létesitettek itt és Kis-Cell néven Mária-Cellhez hasonló bucsujáró helyet nyitottak a vallásos közönségnek. A lakosság kegyelettel nézte a hegyet, mert a nép között élt a hagyomány, hogy e helyen állott évszázadokon át a világ legkiválóbb uralkodó családjának, az

Árpádoknak királyi palotája, a Szent István emelte hatalmas templommal. A trinitáriusok kis-celli kolostorában zavartalan jólét uralkodott még Mária Terézia idejében is, aki semmiféle akadályokat nem gördített a barátok utjába az ige hirdetésében. De II. József idejében megváltozott a helyzet és 48 évi tisztességes müködés után a kalapos király feloszlatta a rendet, a sok ezerre rugó vagyont elkoboztatta s a vallásalaphoz csatolta. A rendházat pedig katonai célokra foglalta le. Nemsokára kórházzá alakitották át, majd az 1838-iki árviz alkalmával a hajléktalan lakosság mentsvára lett. 1848-ban katonai kórház volt, a szabadságharc sebesültjeit és rokkantjait ápolták benne. Később katonai ruhatár és nemrégiben gazdát cserélt egy bécsi butorgyáros személyében. A kápolna értékes oltára még ma is látható az óbudai plébánia templomban. A mai Mária-Celli oltár ez. A kolostorban csak a rideg falak emlékeztetnek arra, hogy valaha szigoru élet folyhatott itten. A temptomi freskók egy töredéke még ma is látható, melynek szépsége az alkotó ügyes kezét dicséri. *Rácz Ferenc.*

A kiscelli kolostor mai belső berendezésével legközelebb foglalkozunk, ismertetve az ott felhalmozott mübeccsel biró berendezést.

ÉRDEKES tanulsága a történelemnek, hogy amikor magyar kézen volt Budavára, sohasem akartuk egymástól elhóditani. Valami csodás varázsa volt ennek a helynek. Lipót császár idején — különös, hogy némely királyunk neve mellé sehogysem illik a király jelző, és furcsán is hangzik, hogy Lipót király, amilyen furcsán hangzanék, hogy Mária Terézia császár-asszony — tehát Lipót uralkodása idején Rákóczi uralma alá került az egész ország. Csak Pest és Buda nem. Ez császárpárti volt, de magyar kézen. Fegyveres erővel megszállhatta volna Rákóczi, és nem tette. A Dunántul harcoló kurucok sokszor járták a budai hegyeket. Onnan nézték Budát. Némely kurucvitéz szive elfogódott a királyi palota láttára, a nagy mult dicsőséges emléke meglobbant a lelkében. Egy kis rohanással urrá lehettek volna a város felett. Csak szabadjára kellett volna ereszteni a kantárt, hogy mint a fergeteg száguldjanak a gyöngén védett, titokban Rákóczihoz hajló város felé . . . Hajrá! . . . Mégis rövidre fogták a kantárt, azután pedig lassan elforditották a ló fejét és mentek vissza Győrnek, labancot kergetni . . .

NAGY KÁRT okozott Zsigmond király Budának azzal, hogy szétválasztotta az eddig együvé tartozott Pestet és Budát, mely közösségben Budáé volt a vezérszerep. Együtt jobban növekedett volna s ma már tul volnánk a két millió lakoson, — külön-külön pedig satnyán fejlődött mindegyik rész. Rongyos ezer forinton mult, annyi pénzen, a mennyit Mátyás király egy Corvináért fizetett, — de az örökös pénzzavarokkal küzdő Zsigmond alatt ez nagy pénz volt. A *budai* polgárokhoz fordult s tölük kérte *kölcsön*, de — nem tudni mi okból — azok megtagadták. A szemfüles *pestiek* megtudták ezt, összeszedték a pénzt és fölvitték a királynak — ajándékba. És csak azt kérték, hogy ezentul ők is *külön választhassanak* polgármestert és esküdteket. Rögtön meg is iratta a király a dekrétumot s azontul külön város volt Pest ötszáz éven át.

Radikális pártmozgalmak.

— Alakulások Budán. —

A radikális párt, mely a legutóbbi első kerületi választásnál néhány nap alatt erős tábort állitott dr. *Supka* Géza jelölt zászlója alá, Buda minden kerületében szervezkedik.

Az I. kerületben a multból megmaradt szervezet most ujabb alakuló gyülésre hivta össze a párt tagjait 18-án, hétfőn este 8 órára az Erzsébethid-kávéházba. Ez alkalommal részt vesznek az értekezleten az I. ker. demokratapárt tagjai is és talán már ez alkalommal belépnek a radikális pártba. Ily arányu mozgalom indult meg a Kelenföldi kaszinóban is, ahol azonban még nem foglaltak véglegesen állást.

Nagyobb arányokat öltött a radikális párt szervezkedése a II. kerületben, ahol az országos párt II. kerületi szervezete e hó 13-án a II. ker. Iparoskörben igen látogatott értekezletre hivta össze az érdeklődőket, melyet dr. *Krejcsi* Rezső nyitott meg és néhány üdvözlő szó után átadta az elnökséget dr. *Haypál* Benőnek, aki lendületes beszédben köszöntötte a megjelenteket. Nagy vonásokban vázolta a közelmult eseményeit és ntalt a radikális pártnak szerepére. Utána *Steiner* Riza k. a. beszélt a dolgozó nők nevében. Ezt a tisztikar megválasztása követte, mely igy alakult meg:

Elnök: dr. *Haypál* Benő.

Társelnökség: dr. Baracs Károly, dr. Beke Manó, Biró Lajos, Gerő Ödön, Jászi Oszkárné, dr. Hennyey Emil, Kiss Roland, dr. Czakó Ambró, Gerhardtné-Czigány Jolán, Jakab Dezső, Kosztenwein Kornél, dr. Krejcsi Rezső, dr. Lendl Adolf, Lorenz Dániel, dr. Szabolcsi Antal, dr. Vadász Manó, Vészi Margit, Welzl Károly, egy 60 tagu választmány, továbbá mint tisztikar: titkárok: Fischer Péter, Gellért Borjska, dr. Győri Emil, dr. Krejcsi Ágost, Verse István, pénztárosok: Vágó Mihály, Schifrer Alajos.

Felszólaltak még Jakab Dezső, aki hangoztatta a szervezkedés fontosságát, dr. Hermann Gyula és Pollák Manó a kerületbeli demokratáknak a radikális pártba való belépését jelentették be, amit az elnök köszönettel és azzal a hozzátétellel vett tudomásul, hogy a párt központjának határozata értelmében a belépés csak egyénenként történhetik. A kerületi szervezetbe való belépés dr. Győry Emil titkárnál, II. Nyul-utca 8. irásban eszközölhető.

A legközelebbi nagypártgyülést plakáton tudatja a pártvezetőség a kerület polgárságával.

A III. kerületben is szervezkedett a párt, melynek szivesen bocsátotta rendelkezésére a polgári kör helyiségeit a Korona-vigadóban dr. Stern József közjegyző. A gyülést *Hermann* Emil nyitotta meg és ajánlatára dr. *Vitárius* Gyula min. titkárt választották meg elnöknek. Az országos párt nevében Szikra Sándor és Blauner Mór, a kerület nevében *Polányi* Adolf szólaltak föl. Az óbudai munkásszervezet kiküldöttei, *Schrott* Ádám és *Gans* Sándor üdvözölték a radikális zászlóbontást és bejelentették támogatásukat A gyülés kimondotta, hogy megalkotja a III. kerületi radikális pártot és annak szervezésére és vezetésére 15 tagu bizottságot küldött ki.

A SZENTGELLÉRT-FÜRDŐ
téli kertjében vasárnaponkint délelőtt 10–½1-ig a
BUDAPESTI HANGVERSENY ZENEKAR TÁRSASÁG
Belépő dij 2 kor.
szimfonikus sétahangversenyt rendez SILLING BERTALAN karmester vezetése alatt.

LIBÁL ÁNDOR OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:
Alapittatott 1845.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK,
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1–48

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—7. Telefonszám 24—77.

Plébános választás készül a vizivárosban, ha egyáltalán lesz fórum, amely válasszon. Sok a pályázó és a vélemények nagyon eloszlanak. Ma még megközelitőleg sem lehet jóslásokba bocsátkozni, hogy a pályázók közül kinek van a legjobb kilátása, mert a vizivárosi polgárság erősen ragaszkodik *Molnár* László mostani káplánhoz, aki a II. ker. jótékonysági ügyekben rendkivül sokat dolgozott, nagy érdemeket szerzett és a női kongregáció tagjai erősen buzgolkodnak érdekében. Azonban nagy protekció érvényesül *Liha* Géza józsefvárosi káplán érdekében, aki különben teljes mértékben rászolgál a megválasztásra, elsősorban azzal, hogy szolgálati éveinek száma a legnagyobb: — 26 év, de egyénileg is kiváló érdemes ember. Plébánosa, Hock János buzgólkodik érdekében. Sok kilátása van dr. Némethy Ernő tabáni káplánnak is, aki legutóbb a tabáni plébánosválasztásnál is csak nehány szavazattal maradt le. Vele egyenrangu sáncokkal pályázik Hofbauer György is, aki Pius pápa titkos káplánja volt és most a szent Margit-kórház kápolna lelkésze. Pályáznak még *Labuda* Ferenc óbudai hitoktató, *Bednarz* Róbert a krisztinavárosi káplán és *Siposs* Ágoston káplán, aki ferencvárosban lelkészeskedik. Váratlan fordulatok is jöhetnek, de bárkit választanak meg a pályázók közül érdemes embert jutalmaznak vele.

Nagy Ferenc az uj közélelmezési miniszter betegen vette át hivatalát, de már annyira javult az állapota, hogy hivatalos teendőit elláthatja. Budán fokozottabb szimpáthiával kisérték egészségi állapotát, mert budai lakos és saját házában lakik a Batthyány-utcában.

Sétahangverseny lesz ezentul minden vasárnap délelőttjén a Szent-Gellértfürdő *téli-kertjében*. Társadalmi szerepét ezzel kezdi meg a Szent-Gellértfürdő, melytől sokat vár Buda, de főleg a Kelenföld. Harmonikus bekezdés, mert a zenét még a forradalom is szereti. A budai zeneértő közönséget pedig a leggyengébb oldalánál fogta meg dr. Bossány Béla igazgató főorvos s a fürdő télikertje nemsokára a budai intelligencia kedves találkozóhelye lesz, mert a belépti dij is mérsékelt: 2 korona. Viszontlátásra a télikertben!

Szalay Sándor dr. a II. kerület előljárója izületi bántalmakkal tiz napon át betegen feküdt és csak e hét hétfőjén kezdte ismét folytatni hivatalos teendőit.

Megnyilt a Vérmező! és csodálatos módon egy *német* repülőgép nyitotta meg a közönség számára. Az történt ugyanis, hogy egy német egyfedelü repülőgép e héten benzinhiány miatt kénytelen volt leszállni a Vérmezőre. Oly szokatlan látvány volt ez, hogy a Krisztina-körut népe csakhamar az utcán volt s a nagy érdeklődésben halálra gázolt a közuti egy éltes

urnőt. A mezőre azonban senki sem lépett, tudva azt, hogy azt katonák őrzik. Egy cseppnyi gyerek végre mégis átmászott a keritésen és — csodák csodája — nem lőtték le, sőt katona sem volt sehol. Néhány perc mulva ellepte a kiváncsiak tömege a Vérmezőt s ezzel meg is volt nyitva a közönség számára.

Tető alá került a budai legujabb szinház a Hattyu- és Csalogány-utca sarkán. Erősen igyekeztek, hogy szárazra tehessék a muzsák e legifjabb hajlékát, melyről a budai közönség még ma sem tudja, hogy mi a célja, és lehet, hogy a mai nehéz időkben elrekvirálják a muzsától valami praktikusabb célra.

Diadalkapu helyett ennivalót kér a budai családoktól az a bizottság, mely a hazatérő katonák fogadására és ellátására alakult. Felhivja a budai családokat, asszonyokat és leányokat, hogy legalább egy kenyeret vagy kalácsot süssenek az érkező katonák részére. Minden fővárosi családra csak egyszer kerülhet a sor, mivel mindennap más utcasor vállalja magára az ellátást. Aki csak teheti, adjon husfélét, tartós felvágottat, cukrot, süteményeket, cigarettát és pénzt, hogy minél több örömcsináló eszköz álljon rendelkezésre. A pénzadományokat a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Krisztina-téri fiókjához kéri számlája javára küldeni. Természetbeni adományok a Krisztina-téri elemi iskolába (Krisztina-körut 131) levő raktárba küldendők. A gyüjtés ugy történik, hogy kocsikon megjelennek a cserkészfiuk s azokkal 2—2 hölgy, akik igazolvánnyal vannak ellátva. A rendezőbizottság, mely Temple Rezső kormánybiztos, Baán Dezső, br. Hatvany Antónia, Szederkényi Anna és Hosszu István tagokból áll, arra is kéri a közönséget, hogy jelentkezzenek azok is, akik pályaudvari ételkiosztásra vállalkoznak hetenként 1—2 órán át. Senkisem maradjon el. A lelkiismeret parancsa követeli ezt a szerény áldozatot. Vértanuink ezrei legalább egy-két jó falatot kapjanak a fővárosban, az ország szivében, ahol szeretettel, jószivvel, kenyérrel, kaláccsal várjuk őket diadalkapu helyett. — Óbudán nem lehetett utcák szerint rendezni a gyüjtést, mert ott olyan utcák is vannak, ahová vinni kellene, de hozni onnan nem igen lehet. De vannak Óbudán gyártelepek, malmok, pénzintézetek, kereskedők, akiknek van félteni valójuk és ezzel mód nyilik számukra, hogy bebiztositsák magukat. Nem is kerül pénzbe, csak kenyérbe, kalácsba, hurkába, szivarba. Akinek ez nincs, adjon pénzt. Az adományok vagy *Orova* Zsigmond dr. cimén adandók le: III. Flórián-tér 3, vagy postán a központnak: „A visszatérő katonák fogadására és ellátására alakult bizottság“ cimén V. Rudolf-tér 2. — A *Budai Napló* szivesen vállalja a közvetitést. — Érdekes e mozgalom története. A forradalom utáni napokban szükebb társaság ült együtt az egyik társaskörben. Ott voltak többek közölt Marich Jenő min. tan., Bánó Frigyes, Geguss Dániel rendőrtanácsos, Száva János, Kassai Ferenc és dr. Orova Zsigmond. Budapestet akkor kezdte kirázni a hideg, mert hire járt, hogy minden frontról fosztogatva jönnek a katonák. Ezek elé hiába vonul a polgárság gépfegyverekkel. Hiába való vérontásra vezetne. Ezek a katonák éhesek, rongyosak, szegények. Vigyünk eléjük kenyeret, ruhát, pénzt. Aki magyar közöttük, megbékül, mellénk áll. Legyen igy!

Fogápolás. Értesitem barátaimat és összes jó ösmerőseimet, hogy a katonaságtól való leszerelésem folytán rendelésemet ujból megkezdtem és szivesen rendelkezésre áll *Singer Ernő*, áll. vizsgázott fogász, Budapest, Dohány-utca 71.

Szegény ember husa körül folyik most a tusakodás. Az olcsó husra szóló utalványok kiadását kezdték meg e hét elején, hétfőn, a budai három előljáróságon. Az I. kerületben *Barna* Sándor fogalmazó végzi a kiosztást és 12 ezer utalványt adnak ki egyelőre. Most elsősorban csak a hadisegélyesek kapnak fejenkint 8 szelvényt, melynek mindegyike 20 deka husra szól. — A II-ik kerületben csekélyebb volt az érdeklődés a hét első három napján, mintha nem volna tisztában az eljárással a közönség. — A III-ik kerületben már hétfőn rendkivül sokan jelentkeztek. — Az előljáróságok utasitást kaptak, hogy irják össze a rokkantak és elesettek hózzátartozóit, akik a hadisegélyesek után következnek majd és szintén kapnak ilyen utalványokat.

Baj van a budai előljáróságokon, honnan a leszerelési munkálatokhoz munkaerőket kellett kiküldeni. Az I. kerület — 8 embert, a II-ik és III-ik kerület 12—12 embert küldött ki s igy azok munkáját a visszamaradottak kénytelenek intézni, ami — természetesen — némi torlódásra vezetett, dacára, hogy minden előljárósági tisztviselő tulfeszitett munkát fejt ki, tulórákat töltve a hivatalban. A közönségnek is elnézéssel kell lennie és belátni azt, hogy a megcsappant létszám a legjobb akarat mellett sem tarthatja be a szokott tempót.

Gyász érte *Jancsó* Pált, akinek neje *Oláh* Erzsébet november hó 11-én, hosszas szenvedés után, házasságának 17-ik évében elhunyt. November 13-án temették a farkasréti temető halottas kápolnájából.

Ki kell üriteni vére is az iskolákat, mert a helyzet ide-stova türhetetlen és veszedelmes. A város legegészségesebb helye a budai hegyvidék, ahol nyaralók vannak s közben egy-egy iskolában beteg katonákat helyeztek el, akik inficiálták a környéket. A II. kerület bizottsági tagjai felpanaszolták a *közegészségügyi* bizottság ülésén, hogy a Rózsadombon egy ilyen iskolából keletkezett tuberkolózis fertőzés lépett fel olyan helyen, ahol ezt a betegséget azelőtt nem is ismerlék. Az Áldás-utcai iskolában. Véletlenül ugyanakkor *Laumann* József is azt követelte, hogy a Csalogány-utcai iskolát üritsék ki és a katonákat vigyék az Áldás-utcaiba. „— Olyan nincs! — hördült rá Weimesz Marian — oda nem engedjük!“

A budai dalárda rendes évi közgyülésén dr. *Márkus* Jenő vezérigazgatót, volt városi tanácsnokot elnöknek, dr. *Baranski* Gyulát és dr. *Lendl* Adolfot alelnököknek, a nagyérdemü elnököt, *Rózsavölgyi* Gyula ny. polgármestert pedig tiszteletbeli elnöknek választották meg.

A rab hegedüjét nézik most sokan. *Farkas* Pista régi pesti cigányprimás orosz fogságba jutott még a háboru első esztendejében és *Darniczán* volt a fogolytáborban. A muszkák még a hegedüjét is elvették, amelyen oly sokat muzsikált *Hadffy* tábornoknak a galiciai táborban. És sehol nem tudtak neki egy hegedüt felhajszolni. Fogta magát jó muzsikus *Farkas* Pál és szerzett száraz deszkát és két hónap alatt maga csinált magának hegedüt. Szeretettel, gonddal faragta bicskával, hurnak mindenféle vékony-vastag drótot huzott rá és bizony megrikatja vele az embert. Hát még a busuló hadifoglyokat Darniczán! Azután hazaszökött, elvitték az olasz frontra és most nehány napja itthon van. Elhozta azt a hegedüt is és most sokan nézik, sokan hallgatják ezt a *„Batthyány kávéház“*-ban, ahol mindig van valami specialitás.

Még néhány portrait mutatunk be az I. kerületi előljáróság szegényei közül, a mult számban közölt „szegények portréja“ cimü hirünk befejezéseül:

Szivbe markoló látvány, ha rongyaiban, alázatos arccal, koldus kéregetéssel pár fillért kap a 82 éves báró Brandenstein Ottóné, akinek rokonai birodalmi grófok. Ronccsá zsugorodott az egykori nagyasszony s állandó az átok az ajkán a rokonság nevének említésekor.

Az öreg Brandeisz Dávid az I. kerületi előljáróság rendőre. A folyosón segélyosztás alkalmával ő tartja fenn a rendet. Hosszunapon a szegényügyi előadónak: a nemes szivü, a szeretettel s méltányossággal dolgozó *Barna* fogalmazónak mindig egy hosszu imádságot küld. Ezt azután személyes megjelenése alkalmával nagy páthoszszal, egy főrabbi gesztusaival elismétli.

A legérdekesebb tipusa a filléreken élőknek a régi városmajori vurstli egyik mókázója. A csodálatos ellentétek embere Állandóan borotváltan jár, mint egy színész, de szidja a színészkedést, komédiázást. Magyarul nem akart megtanulni, de sváb nevét a hangzatos Ördögkövire magyarositotta. Szeret filozófálni — a maga értelmi fokának megfelelően. A menhelyről megszökött: mert jó ugyan ottan, „aber die Leute sind dort nicht gebildet.“

És a szemérmes szegények hosszu sorozatát lehetne még felsorolni, a miniszteri tanácsosok feleségét, az osztálytanácsosok hugait, akik félénken, megtört szemekkel, foldozott ruhákban, elkeseredett szivvel surrannak tova az utcákon, közöttünk élő, hörgő emberek: megfojtott exisztenciák.

A magyar vértanuk nyugvó helye még ma is jeltelen, mert a Kutvölgyi-ut szabályozása a központi városháza tudja a jó Isten milyen ellenszenve folytán még nem volt felvéve a közmunka programmba. Az 1919 évre fontosabb egy névtelen utcának a megépitése (a Villányi-ut és Ménesi-ut közt) s az igénytelen Szüret-utcának (Kelenföldön) északkeleti támfalának a kiépitése, mint egy egész vidék történelmi, közlekedési és esztétikai fejlesztése. Most *Wildner* tanácsnok vette kezébe a vértanuk emlékének ügyét és egyelőre kiadatja a Martinovics-emlékkönyvet, azután pedig méltó mauzoleumot állittat a vértanuk kiásott csontjainak elhelyezésére, ott ahol el voltak temetve.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PALFY-TÉR.

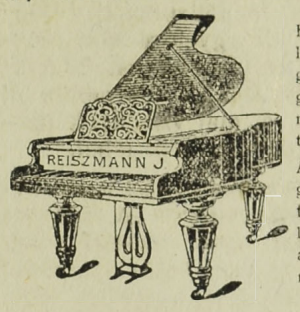

Hires külföldi valamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára. Átjátszott zongorák becserélttetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.

Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

ATTILA
NYOMDA R.-T.
Elvállal mindennemü nyomtatványokat, u. m. névjegyeket, meghivókat, eljegyzési- és esküvői kártyákat, gyászjelentéseket soron kivül; továbbá folyóiratokat, müveket és hirlapokat, hivatalos- és üzleti nyomtatványokat stb. legszebb kivitelben.
JUTÁNYOS ÁRAK!
Megrendelések pontosan készittetnek!
BUDAPEST, I., SZT. JÁNOS-TÉR 1/A.

A kuruzslás folyik tovább, kényszerüségből, és a Rózsadomb—Rézmál rettenetesen nehéz közlekedését ideiglenesen most ugy oldották meg, hogy rendezték végleg a *Felvinczy*-utat, melyről ugyan hivatalosan megállapitották, hogy *tulmeredek*, de egyelőre más megoldás nem volt lehetséges. A Lövőház lőterét átszelő szerpentin ut kiépitésére, a mai viszonyok mellett még gondolni sem lehet.

Helyreigazitó sorokat kaptunk lapunk legutóbbi számában megjelent „A demokrata pártok oszlása" cimü cikkünkre vonatkozólag. E szerint az I. kerületi Demokrata Kör feloszlását egy kis háziháboru előzte volt meg dr. *Lisser* Emil elnök és *Haas* Miklós között, amelynek következtében a tisztikar nagy része lemondott. Ezt a családi zivatart a szociális kérdések homloktérbe való jutása idézte föl s a vélemények erősen megoszlottak. Természetes, hogy mindkét fél magának vindikálja az igazságot. — Ez ügyben Haas Miklós urtól is kaptunk helyreigazitást, melynek azonban nagyon erős személyi éle van, melynek nem szivesen adunk helyet e lap hasábjain még az esetben sem, ha az igazság az ő pártján volna. Az inkriminált közlemény nem támadott senkit, s ha tévedtünk, ennek nem lehet a következménye, hogy másokat a sárba rángassunk. Békesség legyen velünk!

IRÁSOK.

Csomorkányék Pesten. Humoros könyv a Csomorkány familia pesti kalandozásairól: irta *Pásztor* József. *Göre* Gábor óta nagyon átalakult a magyar paraszt. *Pásztor* József *Csomorkányék Pesten* cimü humoros könyvében a háboru alatt megtollasodott alföldi, Pestre felránduló magyar parasztot mutatja be bájos humorral s pompás karakter rajzzal. Csomorkány Péter, hitös neje, Hézső Nagy Zsófija, mög a Juli lány, kedves, kacagtató helyzetekbe kerülnek Pesten, de a család, az örök tanyai ember a maga nyugalmával, bölcseségével s egyszerüségével fölényben marad a nagyvárosi élettel szemben és semmi sem zökkenti ki mélységes, derüs életfilozófiájából. Mindenkinek kellemes perceket fog szerezni ez a friss, üde magyar kötet, melyhez „Haranghyék" rajzoltak sok magyaros rajzot és diszt és pompás háromszinü cimlapot. A kötetet a *Magyar Irók Társasága* adta ki, ára 6 korona.

Iparosérdek

A budai Iparosok és Kereskedők szövetsége ez uton értesiti tagjait, hogy e hó 21-én, csütörtökön este 8 órakor nagygyülést tart a II. ker. Iparoskörben, melynek főtárgya az *Iparos-Tanácshoz* való csatlakozás, és polgári szervezkedés az iparosokat érintő minden téren.

Gerő Sándor ü. v. elnök.

A kontárok ellen. Az árvizsgálóbizóttság megszoritotta a képesitéshez kötött ipar gyakorlását. Okosan tette. Ha valaha kellett az ily értelmü intézkedés, most százszorosan jobban kell. A mai nehéz időkben, amikor az iparosok nagy tömege anyaghoz semmi áron sem jut, miért kell akkor a *kontároknak*, és a *nem tanult* iparosoknak abból a kevés kis nyersanyagból ugyanolyan, sőt talán sok esetben nagyobb arányban részesülniök, mint a szakembereknek? Nyers anyag készletünk igen tekintélyes részét a lánckéreskedelem, a másik részét pedig az ipar és a kereskedelem támogatésára felállitott központok tartják vasmarokkal. Amit a lánckereskedők ki nem tudnak csempészni és amit keservesen a központoktól ki lehet csikarni, azt lehet csak feldolgozni és még abból is oda kell adni egy részt olyanoknak, akik azelőtt ki tudja miféle üzletekkel foglalkoztak valahol a falu szélén. Abból a kis nyersanyagból, ami meg van, kizárólag csak olyan iparosok részesüljenek, akik azt az ipart tanulták, és mint segédek gyakorolták. Nincs szükségünk a magyar ipar ilyen megrontóira. Különösen ezután, amikor nemcsak szájjal kell hirdetni a magyar ipart, hanem a ránk zudult nehéz idők után, minden erőnk megfeszitésével, a legmesszebb menő kormányintézkedéssel és a legjobb szaktudásu iparosok igénybe vételével azon kell dolgoznunk, hogy az eddig osztrák részről eltiport és letagadott magyar ipart, a saját erőnkből olyan hirnévre, olyan tökélyre emeljük, hogy az ezeréves Magyarországot a külföld előtt naggyá tehessük.

Petneházy Lajos
cukrász.

Közgazdaság

A Magyar Őstermelő R.-T. rendkivüli közgyülése elfogadta az igazgatóság összes javaslatait és elhatározta, hogy az alaptőkét tiz millió koronáról tizenöt millió koronára emeli fel. Minden régi négy részvény egy uj részvény átvételére jogosit. Az uj részvények 1919. január 1-től részesednek a társaság hasznában. A kibocsátási ár 300 korona, bélyeg- és költségek fejében pedig hat korona fizetendő. Az elővételi jog 1918. október 29-től november 7-ig gyakorlandó a Magyar Általános Takarékpénztár R.-T.-nál. A közgyülés egyuttal alapszabálymódositással kapcsolatban elhatározta, hogy az első üzletév 1918. december 31-én zárul s igy már az első csonka üzletévre is osztalék fizetendő.

Budapesti Müszaki r.-t. Folyó hó elsején kezdte meg müködését a Budapesti Müszaki Részvénytársaság, mely *Kell* Jenő müszaki üzletének átvételére a Fabank égisze alatt 4 millió korona alaptőkével alakult. A vállalat vezetése továbbra is Kell Jenő vezérigazgató kezeiben marad és vele osztoznak a vezetésben *Steiner* Gyula igazgató és *Hajós* Oszkár h. igazgató, a Fabank főtisztviselője.

Az Első Magy. Részvény-Serfőződe részvényesei tisztelettel meghivatnak a november hó 19-én d. e. 10 órakor a társaság VIII., Eszterházy-utca 6. szám I. emeleti irodahelyiségében tartandó LI. rendes közgyülésére.

Uzenet

J. Ö. Rézmál. Az 1849-ben elesett honvédtüzér: Schittenhelm Ede emlékére állitott kápolna a *Rókushegyen* van és nem a Rózsadombon.

Felelős szerkesztő: **J. VIRÁG BÉLA.**
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—7.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Kiadó: **Viraág és társa.**

Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2. Margit rakpart 4.

Veszek
mindenféle régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis; 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Ővszer fertőző betegségek ellen.

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Budai Napló

XV. évf. 601. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet, és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 15 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. november 24.

Talpra Magyar!

Fegyverre magyar ifjuság!

Hi a haza!

Magyar anyák! Még egyszer küldjétek zászlók alá fiaitokat! Nem a halál mezejére mennek. Csak meg kell csillogtatni azt a régi dicső kardot, amellyel ezt a hont szereztük, csak meg kell rázni azt a párducos bőrt, hogy mint az élősdi férgek hulljanak le rólunk a rác, a móc, oláh és horvát, és mindazok, akik iránt jószivvel voltunk ezer éve, akiket vendégül láttunk, akiknek földet adtunk, akiket oly sokszor megvédtünk, — de hazug hálátlansággal fizettek érte.

A béke asztalától minden nemzet azt hozza el, ami birtokában van. Mi csak a magunkét akarjuk, sohsem kellett a másé, de ezt az ezer éve vérrel szentelt földet nem adjuk másnak!

Világdicsőség! Magyar katonák! még egyszer fegyverbe hiv szülőföldanyátok! Honvédek, védjük meg e hont!

Talpra magyar!

A polgársághoz!

Ahhoz a polgársághoz, amely a régi rendszer lidércnyomása alól felszabadulva, tétován mereszti szemeit a bizonytalan jövőbe, — van néhány szavam.

Engels a kommunizmusról irott könyvében azt mondja, hogy a *kapitalista államrendnek csak két osztálya van.* Az egyik a *burzsoá osztály*, vagyis a nagytőkések osztálya, amely ugyszólván egymaga birtokolja az összes élelmiszereket, nyersanyagokat és eszközöket; a másik a *proletariátus,* vagyis a teljesen vagyontalanok osztálya, amely a burzsoának kénytelen eladni munkaerejét, hogy a fenntartássához szükséges élelmiszereket megkapja. A tömegnyomoruság, amelyet a társadalom e kettős tagozódása a dolgozó nincstelenekre zuditott. a nyomor hatalmas szervező erejével fogta össze a proletárok millióit, hogy az *internacionále* frontján sorakoztassa tagjait a kapitalista államrend ellen.

Ám a burzsoá sem marad tétlen. Ha a tulsó fronton a *nyomoruság* szervezte meg a maga katonáit, — emitt az a tudat váltott ki nagyarányu szervezkedést, hogy *sok a veszteni való.* Megszervezkedet tehát a maga óriási érdekhálózatával a dolgozó tömegek pénzén fenntartott szuronyokra támaszkodva a másik tábor is: a kapitalizmus. A most lezajlott forradalom ennek a két szemben álló évszázados ősi ellenségnek hatalmas összecsapása és kétségtelenül a proletariátus egyik győzelmes fegyverténye volt. Ez a győzelem az eddigi kapitalista államrend uj és gyökeres átalakulását és az *állam termelő erőinek jobb és igazságosabb elhelyezkedését* vonja maga után.

Azt kérdem én és velem együtt a *dolgozó polgárság* százezrei, hogy az átalakulások e nagy folyamatában mi sors vár reá, és hol találhat elhelyezkedést a harmadik társadalmi rend: *a polgári elem.*

Mert hogy a társadalmi rendnek *ez a harmadik dimenziója is megvan,* sőt, hogy ez a mellőzött rend a maga gazdasági erejével, készültségével, intellektusával nagy szerepre van hivatva, azt eltagadni nem lehet. Azt a polgári rendet értem én, amely *nem elég tőkés* ahhoz, hogy burzsoá legyen, de amely *nem is teljesen vagyontalan,* hogy proletárnak legyen tekinthetőt Azt az osztályát a mi állam szervezetünknek, amelyről a Marx-Engels kommunista államelmélet nem szól ugyan, de amely ott örlődött és örlődik ma is a burzsoá és proletariátus malomkövei között. Azt a polgárságot, amelyet a maga osztályának öntudatától megfosztani és egy egységes államalkotó gondolat körül való szervezkedéstől távoltartani ugyanoly érdeke volt a kapitalista államrendnek, mint a szervezett proletárius letörése.

Ennek az ugyancsak elnyomott, de immár szabadon fellélegző társadalmi rendnek *megszervezése, öntudatossá tétele,* szétszórt erőinek *egységes nagy reformesznék körül való csoportositása* nemcsak ennek a rendnek osztályérdeke, hanem az *uj államrendnek is egyik döntő biztositéka.* Bűne ennek az osztálynak és legfőkép volt vezetőinek, hogy a kapitalista érdekből nekik odadobott koncon rágódva egyedekre, vagy legalább is kisebb érdekközösségekre tagozódott. Ezek a kisebb társadalmi egységek saját apró cirkulusaikban mozogva elvesztették azt a tehetséget, amely a társadalmakat mozgató *nagy problémák megoldására* képesit; és elvesztették azt a csoportérdekeken tulemelkedő *átfogó erőt,* amely minden öntudatos szerveskedésnek forrása.

A magyar társadalom, sőt mondhatom egész Európa lezárt és bemohosodott kapuit az uj idők hatalmas problémái döngetik. Álljon sorompóba és szervezze meg a maga sorait a proletariátushoz hasonló öntudatossággal a dolgozó polgárság. *Ossza meg a harc terheit és a siker diadalait is* azokkal, akikkel a kapitalizmus ellen harcra kelni ugy neki, mint minden dolgozó társadalmi rendnek egyformán érdeke.

Szervezkedjék, mert szervezkednie kell a polgári rendnek is.

Becsey Antal.

Politikai mozgolódás

— Pártalakulások Budán. —

Bizalmas megbeszélésre hivta össze a Kelenföld önálló és öntudatos polgárságát szerdán estére *Becsey* Antal és mintegy százan jelentek meg a Verpeléti-ut 4. sz. a. polgári konyha nagytermében, ahol dr. *Timon* Ákost választották meg elnöknek. Becsey megnyitó beszédében képet rajzolt a mai helyzetről, mely lehetővé teszi, hogy a polgárság a forradalomszülte keretek között legjobb meggyőződése szerint helyezkedjék el. Hangoztatta a polgárság tömörülésének szükségét és élesen megvilágitotta azokat az alapelveket, melyek közösek a polgárság és a proletárság között, de másfelől azokat is, melyek a kétféle rendet egymáslól elhatárolják. A különféle pártokhoz és társaskörökhöz tartozó megjelentek között igen élénk, de tartalmas vita keletkezett, amelyben részt vettek: dr. Jeszenszky Géza, Bartus Gyula, Fischer Adolf, Németh József, dr. Pruzsinszky Pál, Kramer Adolf, Schey Ernő, Fischhoff Oszkár, Ujj Gyula és az értekezlet jegyzője: dr. Tóth Endre.

A bizalmas értekezlet végül hatalmas manifesztációval végződött, és határozottan kimondották, hogy a függetlenségi 48-as Károlyi-párthoz csatlakoznak, amit a megválasztott 50 tagu intézőbizottság hozott a párt tudomására.

Elhatározták, hogy pártirodát állitanak és nagy propagandát fejtenek ki a polgárság tömöritésére, mely ezzel e kerületben a demokratikus és szociális haladás irányzata mellett, a *nemzeti* álláspontra helyezkedett.

Az I. kerületi radikális párt 18-án értekezletre gyült az *Erzsébethid*-kávéházban, ahol a párt volt jelöltje dr. *Supka* Géza, legutóbb Prágában járt követünk, érdekes hosszabb beszédben fejtegette nézeteit, megrajzolva a magyar Svájc képét. Az értekezletet *Nóti* József nyitotta meg, *Papp* Sándor festőművész, *Vámbéri* Rusztem, *Loránt* Jenő, *Pályi* Sándor, *Glatz* Ernő, *Wukovics* István és *Schey* Ernő nagyrészt a radikális és szociális program külömbséget magyaráztak.

Elhatároztak a jövő hétre egy nagygyülés összehivását és a párt erős megszervezését.

A II. kerület polgársága lassan mozdul. Elsőnek a függetlenségi párt látott a szervezkedéshez és e hó 16-án tartott választmányi ülésén kiegészitette a központban, az országos pártnál müködő kerületközi választmányát és az alábbi 13 tagot delegálta: Berzevicy Kristóf, Ghillány Miksa, dr. Jahl Rezsö, dr. Kalmár Antal, dr. Németh Imre, Orbán Imre, Péter János, Pichler Károly, Szablya János, dr. Szalay Sándor, Szomjassy Géza, dr. Kozma Jenő, ifj. Eördögh András. Ezek és egy nagyobb intézőbizottság szervezik a kerületet is. Pártirodájuk egyelőre: II. Iskola-u. 33 alatt van.

Nagygyülést csak az országos pártprogramm elkészülte után hivnak össze.

A *Haypál* Benő elnöklete alatt megalakult és erősen szervezkedő radikális párt irodáját egyelőre hétfőn, szerdán és pénteken este 6—8 óra között a II. ker. Iparoskörben rendezte be.

Az *iparosok*, a II. ker. Iparoskör 18-án tartott választmányi ülésének határozata alapján, a későbben tartott *iparos-nagygyülésen* Németh János, Csefkó István, Halász József, Király Zsigmond és Tóth András hozzászólása után elhatározták, hogy csatlakoznak a szociáldemokrata párthoz és a választásoknál annak jelöltjét támogatják.

A *Budai Polgári Kör* semleges területté lett és csak mint kaszinó véli hivatását betölthetni. Dr. Kollár Lajos, a kerület volt orsz. képviselője a napisajtó utján bucsuzott el választóitól s teljesen a kaszinó felvirágoztatásának szenteli életét. Reneszansz elé viszik a gyönyörü helyiségekkel rendelkező, központi fekvésü kaszinót, uj tagokat toboroznak és erős társasélet alakitását tervezik.

A III. kerületben a függetlenségi párt a forradalom után köztársasági párttá lett. A demokrata-párt vezetői közül Szilágyi Károly és Orova Zsigmond a radikális párthoz, Benedek János pedig a Károlyi-párthoz csatlakozott.

A Demokrata-kör helyiségeiben 21-én értekezletre gyültek a szociáldemokrata-párthoz csatlakozni óhajtó szellemi munkások és munkásnők.

Az első feladata az uj rendszernek az legyen, hogy a kaszárnyákat a humanizmus nemes céljainak bocsássa rendelkezésre s a háboru áldozatai részére otthonokat teremtsen. A budai részen létesitsen például beteg, ápolásra szoruló rokkantaknak szanatóriumot, a *Hadik* kaszárnyából diákotthont, a bosnyák Szapáry kaszárnyából aggok otthonát, a Pálffy-téri kaszárnyából árvaházat, a tengerészek laktanyájából tanonc-otthont a Sasadi kaszárnyából pedig kórházat. A Ferdinánd kaszárnyát már régebben az állam nyomdának szántak. És mindezt uzsorás banktőke nélkül! Mily gyönyörü, elragadó képe a jövendő uj rendszernek. *Schey Ernő*

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—6. Telefonszám 24—77.

Budai krónika rovatunk helyett most a Tárcában közlünk hosszabb történelmi tanulmányt, melynek célja bizonyitani azt, hogy évszázados történelmi alapon nekünk volna jussunk részt követelni a Balkán államainak területéből, és talán hasznát veszik azok, akik a délszláv államokkal tárgyalnak.

Sajnosan tapasztaljuk — irják nekünk az alábbiakban —, hogy a szülők az önzésükkel rontják a gyermekek mások iránti tiszteletét. A templomban többször szemtanuja voltam, hogy serdült gyermekeiket beültetik a padba és ha később jön egy öreg nő vagy koros ember, ott hagyják ácsorogni szegényt, pedig majd hogy össze esik, de a drága szülő dehogy mondaná a gyermekének, hogy nézd, szegény öreg bácsinak adj helyet! Ha a gyermekeket nem nevelik az öregek tiszteletére, akkor később az ilyen szülő ne is várja, hogy őt a gyermeke megbecsülje.

Molnár Ernő.

Szomoruan panaszolta, hogy a hosszantartott háboru bénitotta a közmüvelődés szolgálatában álló egyesületeket, a *Budai Dalárda* évi jelentése is, amelyet az egyesület legutóbb tartott közgyülésén előterjesztettek. Alig vehettek részt hangversenyeken, mert a fiatal tagok nagy része hadbavonult és az általános nyomasztó hangulat sem kedvezett az egyesület működésének. Már a felbomlás veszedelme érintette a régi — hatvan éves — nagy hirnévnek örvendő dalárdát. Most azonban ujra éled, tagjai visszatérnek és hogy az életerős haladás utjára léphessen e dalos testület, az eddigi elnöksége sem kivánta a vezetést megtartani és friss erőknek engedte át a helyét. Bármennyire kérlelték *Rózsavölgyi* Gyula nyugalmazott alpolgármestert, hogy tartsa meg az elnöki széket, amelyben 22 éven át az egyesület ügyeit oly jól intézte, hajthatatlan maradt; hasonlóképen a társa, *Petz* István alelnök is, akit a budai közönség kedves egyéniségeért régóta kedvelt. Az egyesület most dr. *Márkus* Jenő volt fővárosi tanácsnokot választotta elnökül, akinek programmbeszéde mindenkit meglepett, oly tartalmas és kecsegtető volt. Alelnökök dr. *Baránski* Gyula és dr. *Lendl* Adolf, a budai társadalom ismert vezető férfiai, akiknek buzgolkodása bizonyára új életerőt kölcsönöz a felélénkülő, érdemes egyesületnek, amely most elsősorban uj budai tagok toborozását célozza. *Hoppe* Rezső, a koronaőr-utcai polgári leányiskola igazgatója, ujból vállalta a karnagyi tisztet, amelyet négy éven át nagy szakszerüséggel és önzetlenséggel vezetett. Az egyesület művészi képzettségét nagyrészt neki köszöni. Belépni kivánó budaiak önála jelentkezzenek.

Ripka Ferenc dr. napokon át volt kénytelen sulyos lázzal járó betegeskedése miatt a szobát őrizni. Állapota javult s már ismét bejár hivatalába.

Hercules Budán. Évekkel ezelőtt közöltünk egy krónikát Mátyás király palojájáról, amelyben megirtuk, hogy akkor a várhegy két részből állott és régente az alagut felett mély árok volt, mely elválasztotta a királyi palotát a vár többi részétől. Mátyás király idején tátongó mélység volt itt és csapóhidak vezettek el felette. A középső hid fejénél Hercules szobra állott. Hatalmas nagy szobor volt, talán kőből, talán ércből. A török hódoltság idején pusztult el és beledőlt az alatta lévő mélységbe. Azután mindenféle törmeléket hordtak föléje s ma is ott van a Szent György-tér alatt, a hegy belsejében. Egy másik kútforrás szerint azt az óriás szobrot Szolimán szultán Stambulba vitette, ami nem valószinü, mert a Kórán üldöz minden képet és szobrot. Most azután váratlanul uj adathoz jutottunk, mely megmenti számunkra ezt a szobrot. A várpalota épitése alkalmával a tabáni templomra néző oldalon a sziklában nagy termekre akadtak s ezek előtt áll egy óriás kőszobor a földben. Ki is akarták emelni, de rettenetes sulya nem engedte, azonkivül féltek megbolygatni a talajviszonyokat, mert csuszamlás állott volna be. Itt áll tehát Mátyás király óriási Hercules szobra, mélyen a földben és csak az állandó süppedés jelzi helyét a gyepen. A kultusz-kormány figyelmét ezzel felhivjuk e nemzeti mükincsünkre.

Perczel Béla hirtelen ágynak dőlt és megdöbbenést keltett a hir, hogy a spanyol nátha válságossá tette állapotát. A szerdai krizist azonban erős fizikuma leküzdötte s ma már a javulás utján van.

Fehér kenyeret kér főleg az érkező katonaság, mely a kelenföldi pályaudvaron kellő ellátásban és fogadtatásban részesül. Ott különben már a forradalmi utáni napokban *Farkas* állomásfőnök lelkes kezdeményezésére meleg és tápláló itallal fogadták a katonákat, amig azután átvette a hadügyminiszterium és főtt ételt is nyujtott az érkezőknek, akiknek méltó fogadására Buda közönsége és a kiküldött bizottság minden lehetőt megtett. Csak sok fehér kenyeret kér!

A budai bizottság *Hoszu* István jelentése szerint készpénzben is rendkivüli eredményeket ért el: Habsburg József 50,000 koronát, báró Hatvany Antonia 15,000 kor. adományozott és sokan kisebb-nagyobb összeget.

Az utcánkinti gyüjtés sorrendje e héten a következő:

Kedden: Zsigmond-, Határ-utca és környéke. *Szerdán:* Szemlőhegy, Bimbó-utca, Marcibányi-tér és környéke. *Csütörtökön:* Lánchid-utca, Albrecht-ut, Jégverem, Pala, Ponty és Szalag utcák. *Pénteken:* Ostrom, Várfok, Toldy Ferenc, Hunfalvy, Ilona utcák és Széna tér. *Szombaton:* Ménesi ut és vidéke, azonkivül Pasarét és vidéke.

Legcélszerübb, ha a friss ételt egyenesen a Krisztinatéri elemi iskola raktárába küldik az adakozók, mert a fuvarozás különös nehézséggel jár. Főleg *fehér kenyeret* küldjünk.

Nem akar megszünni az az átkozott spanyol-vész, hiába küzköd *Weimes* Marian föv. biz. tag. (— hát van-e még ilyen is?) és ajánlja, hogy a biróságok ne tartsanak tömeges birósági napokat, — az iskolákat ne nyissák meg, — nagy miséket ne mondjanak a templomban, hogy a zsúfolódás elkerültessék. Szinházat, mozit nyithatnak, oda nem kell elmenni, de az a szegény gyerek nem mondhatja, hogy ő nem akar iskolába menni, mert nem akar beteg lenni. Egy hét nem a világ, várjanak még az iskolák megnyitásával. — Fölpanaszolta azt is, hogy a halottkémlés késedelmesen történik. Az ő házában is megesett, hogy a házmester délelőtt féltizenegy órakor halt meg és másnap délután két órakor volt a halottkémlés.

Rászorult már a reformra a budai főposta is, melynek forgalma nőttön nő, Fő-utcai helyisége pedig a régi. Husz ember is alig fér el benne és egy rekesznél kerül föladásra a távirat, az ajánlott levél és a pénzküldemény s azonkivül ez a tisztviselőnő kezeli a telefont is. A szegény agyongyötört alkalmazott egyik kezében a telefon, a másikban a toll, a harmadikban a bélyegző ... igazán négy kezének kellene lennie, hogy elvégezze a reá váró munkát. A nap némely szakában nem férnek be a felek és órák hosszant tart az ácsorgás, amig sorra kerülnek. Ezek a viszonyok sehogy sem méltók már a budai főpostához.

Megdrágul a temetés. A köztemetői bizottság már régebben hozzájárult a temetői kertészek árjegyzékének 30 százalékos emeléséhez és ugyancsak az ügyosztály előterjesztésére az Első Magyar Szállitási Vállalat r. t. kérésének is helyt adott és a fakoporsók eddigi árát 40 százalékkal, a hullaszállitási árakat pedig 20 százalékkal emelte. Most ujabb áremelések vannak tervben s igy kilátás van rá, hogy még drágább lesz a temetés.

TÁRCA.

Ráma királyság.

— Történelmi tanulmány. —

Mohácsnál elveszett a magyar *imperiális* politika is. Azóta nincs. Az Árpádok csak dél felé terjeszkedtek, az Anjouk északra is, Mátyás nyugatra. Mohácsnál aztán elveszett minden.

Legjobban bevált az Árpádok politikája, mert az ő imperiumuk 500 évig volt uralmunk alatt. Magyarország határa ez időben délen mindig a Morava-folyó felső folyása volt, mely párhuzamosan folyik a Dunával s a fordulónál a határ *Nissza* felé vonult, a mai Nis felé, egész a Balkán hegységig. A nemzeti királyok az országot nem a Dunánál védtek, hanem a Morava mentén vagy még attól is délre.

A történelem kevéssé tisztázta még e csatolt részek történetét s a magyar tudományos Akadémia, mely minden hitvány kis bogárról könyveket irat össze, — nem szentel a magyar imperium történetének se pénzt, se munkát. A magyar önérzetet és önbizalmat szolgálná, holott igy csak halvány és sokszor hamis fogalmak éltek a magyarság imperiális eszmekörében. Ilyen a „macsói bánság" is, melyről sok szó esett legutóbb. Pedig hát Macsó nem volt *bánság*, hanem *hercegség*. Még pedig *magyar* hercegség, mint ahogy speciálisan magyar királyság volt — amelyről oly édeskeveset tudunk — *Ráma* is, amely a Narenta folyó forrásainál s annak mellékfolyója, a Ráma mindkét partján terült el, — Szerbia, Bosznia és Macsó között, mintegy folytatása Macsónak. Hiába, az előrelátó Árpádok közvetlen utat biztositottak maguknak a Balkán déli részeibe. Ráma-királyságnak ez volt a legfontosabb hivatása. A báni méltóság még az avar közigazgatás maradéka s a fejletlenebb horvát és szerb illetve illir néptörzsek átvették. A bán = pán = ur. Zala megyének ős, avarlakta vidékein egész községek vannak, ahol csupa Bán lakik. A bán tehát kormányzó volt tulajdonképen és a mácsói hercegséget, melyet IV. Béla alapitott a már régebben megszerzett *uzsorai, sói* és macsói bánságokból, leányának, *Agnesnek*, adományozta, aki Ratislav galiciai hercegnek volt a felesége. A mácsói hercegség akkor tehát többet ért mint a halicsi és biztosabb terület is volt. Fia, Béla herceg örökölte Ágnestől, akit azonban meggyilkoltatott Németujvári Henrik. Mint Macsó hercegnőjét még Kun László édesanyját, Erzsébetet, emliti föl a hiányos történelem, de annyi bizonyos, hogy minden magyar király teljes cimében szerepel a macsói hercegség. E hódoltság első idejében a mai Belgrádnak Bolgárfehérvár volt a neve.

Maga a szerb nép réges-régen kipusztult a Balkánon és esetleg csak Magyarországon él még némileg tiszta szerb származék. Csak a nyelv maradt meg a horvátok révén. A szerb nép zömök, *fehérbőrü*, kékszemü, szőkehaju volt. Az a nép, mely magát ma szerbnek mondja, százféle nép keveréke és maradéka s ma már *sötétbőrü*, sötéthaju és szemü nép, amilyen az *illir* volt: magas, nyulánk, barnásbőrü, *vitéz* harcos.

Bosznia, Hercegovina és Montenegró volt a népvándorlás megvert és megfogyatkozott népeinek a menedékhelye. Ez volt a természetes vár és köteteket lehetne összeirni azokról a népekről, amelyek itt fejezték be nemzeti létüket. Volt köztük kelta, germán, szláv és sok turáni nép. Akadt sok olyan nevü néptörzs, hogy szinte képtelenség föltenni, hogy az lett volna ősi neve. Ilyenek voltak az *ardeaeok*. Bohém, mulató, dorbézoló, borivó nép, mely 300,000 szolgát tartott s ezekkel végeztetett minden munkát. A tunya, henyélő, munkakerülő délszláv népek mintaképe ez. Ezek Bosznia nyugati részét lakták. Bosznia neve is egy *besze* nevü turáni néptől származik, mely néhol *basza* néven szerepel. Papjai kiváló jósok voltak. Valami közeli rokona lehetett a magyarnak és együtt járt vele egy ideig. Ide Beszarábiából vagy Baszarábiából költözött, tehát Etelközből, talán a hunukkal. Hercegovina is ujabb szó. Azelőtt *Hum* vagy Halomföldje volt. Csak amikor a *Hranic*, ejtve *Hranity* család fölvette a hercegi cimet 1448-ban (a magyar királyok jóvoltából), lett belőle a „herceg földje" = Hercegovina. Hum és Zéta zsupánja Radoslav azt irja a Raguzával 1254-ben kötött szerződésben: „ . . . én Radoslav zsupán, a magyar királynak igaz hübérese vagyok . . ." Tehát a magyar imperium alá tartozott Hum földje és Zéta (Cetinje) fejedelem-

Nincs fa és szén! Tüzelőfa egyáltalán nincs Budán, de a szénnel is rengeteg baj van, mert a három csuzda közül csak kettő kap szenet, de ezek a 130 budai kiskereskedőt, akik hivatvák a szenet árusitani, nem képesek ellátni. Fuvar sincsen, hacsak a harctérről felszabadult kocsikat nem rendeli ki a város. A 3 szobás lakások sem jutnak a mai rendszer szerint szénhez s ezeken is segitene, ha dupla utalványt kapnának a kiskereskedőkhöz, mert most csak *rendkivüli* áron kapnak ezek szenet a nagy kereskedőtől. Nagyon sürgős itt a segités!

Gyönge lábon állhat a közbiztonság — minden szépitgetés dacára — a Zugligetben, ha *Alszeghy* ezredes városparancsnok kénytelen volt utasitani, hogy a katonai rendőrség egy különitményt helyezzen el a Zugligetben. Ez a különitmény *Budagyöngyében* székel és mult héten kezdte meg a müködését.

Kend az az Alvinczy? A halottak ünnepét ez évben elmosta a forradalmi láz. Pedig lett volna elmondani valónk, mert a budai temetőkben sok elfeledett halottunk van. Ilyen többek között a hires *Alvinczy* tábornok sirja. Szinte sértés számba ment a mult század első felében, ha azt kérdezték valakitől: — Kend az az Alvinczy? — Mert hires lovasgenerális volt a napoleoni hadjáratok idején báró *Alvinczy*, aki a magyar nemesi fölkelést is vezérelte, az ugynevezett insurrectiót, amelynek azonban valami ócska, kova nélküli kováspuskákat osztott szét a bölcs hadügyi tanács. Lőni nem igen lehetett vele és egy ilyen puskát vitt a generális elé az egyik nemesi fölkelő és megkérdezte, hogy — Kend az az Alvinczy? stb. . . . ahogy ezt mindenki tudja. Különben bátor és vitéz katona volt a báró és örök álmát a budakeszi-ut elején elterülő katonai temetőben nyugossza 1810 óta. — Fölemlitjük ezt, mert a szomszédos vizivárosi temetőben van eltemetve egy másik tábornok, *Mayer* Ferenc, akinek emlékét és nevét őrzi az általa alapitott Mayer árvaház a Csaba-utca és Városmajor-utca sarkán. — De ott nyugszik a jeles poéta *Verseghy* Ferenc is, akinek csak azért nem jár ki a kegyeletes ünneplés, mert budai temető takarja. Ha Pesten pihenne, ünnepelnék. De Budán . . .

Veres Mihály lapszerkesztőt, a Budai Hirlap volt szerkesztőjét nevezte ki a kormány a telefon kormánybiztosává és mi — árva budaiak — arra kérjük, mint régi jóakarónkat, hogy segitsen a mi nagy bajunkon. Oly mostohán kezel minket a két központ, hogy hajunkat tépjük és rongyá lesz az idegzetünk. Teremtsen nekünk rendet! és ültesse el annak a tudatnak a magvát, hogy Budának külön központ kell!

Valamikor régesrégen ... amikor még a városházán bizottságok üléseztek, tizennégy nappal vagy három héttel ezelőtt a köztemetői bizottság ülésén dr. *Csupor* József tanácsnok mint elnök felpanaszolta, hogy 1882 óta nem volt annyi temetés, mint most és különösen a farkasréti temetőt keresik, még a pesti halottak is. Hja! Klimatikus temető, gyönyörü kilátással, — no meg olcsóbb is, mint a pestiek. Ott tette szóvá *Sagmüller* József óbudai apátplébános, hogy azért lassu a temetés, mert a sirások ott ácsorognak az uj sir körül, amig a borravalójukat megkapják, — mire *Szilágyi* Károly megjegyezte, hogy a főváros nyomorultan fizeti őket s igy rá vannak utalva a borravalóra.

Nem tréfál a gázgyár és a gázhasználásra vonatkozó tilalmat szigoru büntetéshez füzi. Aki a tilalmat megszegi 6 hónapig terjedhető elzárással és 2000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő; gáz- vagy villanyórája pedig már az első kihágás esetén a vezetékből azonnal ki fog kapcsoltatni. Budai háziasszonyok! ezt jó lesz megszivelni.

Változások történtek a budai városi hivatalos teendők intézői körében. Igy a II. ker. lakáshivatal jegyzői tennivalóinak ellátásával dr. *Zilahi-Kiss* Jenő fogalmazót bizták meg. — *Raskó* Pál ideiglenes hivatalnokot az I. ügyosztálytól a II. ker. elöljárósághoz helyezték át.

Csurog a havaslé a lakók nyaka közé — kilyukadt az esőcsatorna csöve, beszakadt a háztető. Panaszhegyek halmozódnak az elöljáróságok müszaki osztályánál e sérelmekkel kapcsolatban s a legszomorubb, hogy egyelőre nem tudnak a panaszokon segiteni. A háztulajdonosok az anyag és munkáshiányra hivatkozva nem csináltatnak semmit — a lakók pedig áznak a saját lakásaikban tovább. A budai elöljáróságokon erősen foglalkoznak azzal a gondolattal, hogy saját kezelésükbe veszik ezeket a javitásokat. Anyagot, munkást hamarabb kapnak és az elöljáróságok müszaki osztályával elvégeztetik a munkálatokat — az önköltségi árat felszámitva a háztulajdonosnak. Ezirányt a szerelő és bádogos ipartestülettel óhajtanak megállapodásra jutni.

A Mária-terem, mely a Szent Gellértfürdő egyik legdiszesebb helyisége és eddig az étkező helyiség kevésbbé használt része volt, *ezentul kávéház lesz*. Reggelit, ebédutáni és esti kávét szolgáltatnak, délután pedig theát 5—7 óráig, amikor *Sillving* Bertalan szalonquartetje adja a zenét. Este az öreg *Balogh* Károly zenekara muzsikál, akinek bandáját ujjászervezte öccse *Lajos*, a hires csellista aki 11 évig volt az orosz cár zenésze. Kitünő gondolat, hogy ezt a pompás termet kávéháznak rendezik be. Ablakaiból pompás kilátás nyilik. Csendes, jól fütött, szellőztetett helyiség. Főbejárata a Kelenhegyi utról van a fürdő főkapuján át, de a szálloda főbejárata felől is jöhet a közönség. Öreg budai patricius család kezébe került az étterem és étkező: *Frenreisz* István szépapja jómódu pékmester volt Budán s annak fia mint orvos nagy érdemeket szerzett az 1836-iki kolerajárvány idején. Utódai elszármaztak Győrbe, ott szállodát birtak s az unoka ismét visszakerült Buda leggyönyörübb Restaurant-jába, a világszép Szent Gellért-fürdőbe.

Gerő Sándor, a budai kiskereskedők és kisiparosok szövetségének elnöke megbetegedett s igy az e hétre összehivott értekezletet elhalasztották.

A budai gimnaziták szüleit érdekli, hogy a Plattschläger Mihály János-féle iskolai alapitványnál üresedésben levő egy 300 koronás ösztöndijas helyre a budai *összes* gimnáziumok *első* osztályába járó, budai születésü, budapesti illetőségü, bármely vallásu szegény tanulók pályázhatnak, ennélfogva felkérte a tanács *Hipfner* Béla, *Szölgyény* Ferenc, dr. *Pokorny* Emánuel és dr. *Morvay* Győző igazgatókat, hogy az I. osztálynak tanulói előtt azonnal hirdessék ki és a pályázati kérvényeket november 30-ig a székesfőváros tanácsához küldjék be.

Nász. *Zsadányi* Matild és dr. *Müller* Ottó e hó 26-án d. u. 4 órakor tartják esküvőjüket az I. kerületi *tabáni* Katalin-templomban.

Szinielőadást rendez a „Budai Katholikus Legényegyesület“ december 1-én, délután ½6 órakor (II., Toldy Ferenc-utca 30.) és ez alkalommal a háboruból hazatért tagokat ünnepélyesen fogadja. Szinre kerül: *A harang*, szinmü 3 felvonásban. Irta: *Kazalicky* Antal. *Ruhatári dij 2 korona.*

Gyász. *Timkó* Blanka az I. ker. Koronaőr-utcai polgári leányiskola nyelv- és történetszakos tanitónője folyó évi november 8-án, tizenkilenc évi szolgálat után, negyvenegy éves korában meghalt.

Cigánycsere történt és ezentul a budai közönség kedvelt primása *Balogh* Karcsi a „Batthyány-kávéházban“ muzsikál.

A SZENTGELLÉRT-FÜRDŐ
téli kertjében vasárnaponkint délelőtt 10–½1-ig a
BUDAPESTI HANGVERSENY ZENEKAR TÁRSASÁG
szimfonikus sétahangversenyt rendez SILLING BERTALAN karmester vezetése alatt.
Belépő dij 2 kor.

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható régi mester.

ség is. A ma használt ics-vics végzésü nevek régebben nem ilyen szerb módon ejtettek, hanem a mai cs betü ty-nek hangzott. A magyarországi bunyevácok ma is igy használják.

Az a sok, tönkrement apró nép, mely Bosznia területén élt, folyton ki volt téve a római légiók támadásainak és a nagy szorongatások idején *Delmium* városában szövetkeztek s a rómaiak ezért nevezték őket *delmatáknak*. Oktavianus ellen négy évig küzdötték függetlenségi harcukat *Bató* vezér alatt és végre elpusztultak. Ezek volnának a dalmaták ősei. Bosznia is *hercegség* volt eleinte és IV. Béla alatt az esztergomi országgyülés fiát, Lászlót teszi Bosznia hercegévé. A magyar király kormányzói, a bánok sokszor igyekeztek magukat függetleniteni, királyoknak is nevezték magukat, de tulajdonképen csak Tomasevics István volt Bosznia királya, az első és az utolsó. Őt Jajczában koronázták meg 1461-ben II. Pius koronájával, ami miatt Mátyás király rettenetes haragra is gerjedt, mert amikor koronát kért a pápától Tomasevics István s a pápa fogadta követeit, Mátyás szemrehányó levelet irt a pápának, aki erre levélben biztositotta a magyar királyt, hogy „ . . . a boszniai királyok koronát sokszor kértek, de sohasem kaptak s ha egyszer mégis megadná nekik, azt csak Mátyás tudtával tenné, mert tudja, hogy Boszniára jogot és igényt tart . . .“

Tisztán csak a bogumil szekta kiirtása miatt kapta Tomasevics a bosnyák koronát. De hogy ő is a magyar király kreaturája volt, bizonyitja az a tény, hogy atyját Mátyás tette meg szerb despotának és Szendrőt jejölte ki székhelyéül, ott pedig mint *magyar* betolakodót gyülölték s a polgárság inkább a török kezére játszotta Szendrőt, csakhogy a magyartól szabaduljon. Igy került Boszniába és cifra komédia lett a fia megkoronáztatásából. Hogy Mátyás haragját csillapitsa a pápa, engesztelő levelet irt neki, Zrednay Vitéz János püspök folyton békéltette Mátyást, akit a volt budai nuncius St. Angelo biboros is levélben informált és kérlelt, az ujdonsült bosnyák király pedig kegyelemért könyörgött.

Ez tehát mind meghódolt, kapcsolt része volt a magyar birodalomnak, épen ugy mint *Ráma*, amelynek történelme még várja hivatott megiróját. A magyar királyok együtt használják e cimet: Bosznia és Ráma királya, csakhogy Rámának külön cimere van: — páncélos kar vörös mezőben fehér kardot tart.

Már 1103-ban használja a *Ráma királya* cimet Kálmán király és II. Béla óta állandóan használják a magyar királyok. Nevezetes momentum Ráma alig ismert történetében, hogy III. István királyunk, amikor Emanuel bizánci császárral 1166-ban békét kötött, lemondott Rámáról a görög udvarnál élő *Béla* herceg javára, aki „Béla, Ráma királya“ fölirattal pénzt is veretett Bizáncban, de további szerepléséről e cimen nincsen még adatunk. A délszláv történetirók nem szivesen foglalkoznak ezzel a témával, mert számukra nem rokonszenves. Ráma közvetlenül a magyar királyok fenhatósága alatt állott, de gyakran kormányozták a bosnyák bánok.

1712-ben jelent meg Boszniáról egy történelmi munka Nagyszombatban, Ritter Viterovics Pál irta és fölhivja Rámára *Keglevich* Péter horvát bán figyelmét, mint a ki I. József koronázásakor vitte Ráma zászlaját. Sürgette Ráma visszacsatolását Magyarországhoz.

A Habsburgok igyekeztek is visszavivni a töröktől ezt a félezer éven át birt területünket, Laudon 1790-ben el is foglalta, de a szisztovai békekötés meghagyta török uralom alatt.

Szerbia csak a 19-ik században és azt megelőzőleg mint szerb pasalik ér fel a Dunáig, azelőtt csak a Moraváig ért. A Nis feletti rész volt évszázadokig a *Tulsó Szerémség* és Nándorfehérvárból kormányozták a kapitányok, mintegy a macsói hercegség kiegészitő részét.

Nemzeti nagylétünk idején vármegyék helyett itt zsupánságok (ispánságok) voltak: a krucsói, branicsevói, sói (tuzlai), szrebernıki, szabácsi, jajczai és nándorfehérvári. E közigazgatási részek főispánjai: a bánok. Zéta, Hum, Ráma, Macsó = királyságok, fejedelemségek és hercegségek.

Nisszavár (Nis), Macsó (Valjevo), Ráma, Zéta, Rásza, Besze, Zana, Orbász, Ozora — magyar történelmi nevek, melyek mint magyar keretek kiválóan szolgálták a régi magyar imperiumot.

Viraág Béla.

IRÁSOK.

Legyen férfi a párom. (Vidám regény.) Irta *Pásztor* József. Pásztor József ujabban gyors tempóban emelkedő népszerüségét annak tulajdonithatja, hogy mélyebb dolgokat is a legkellemesebb s legkönnyebb formában tud feltárni. A „Legyen férfi a párom“ cimü uj regényét vidám regénynek nevezi a szerző; alapjában a könyv kellemes, enyhe szatira az emberek hiszékenységéről, mely hátterét adja egy bájosan megformázott szerelmi regénynek, egy magasabbra törekvő leányról, aki a vidéki élet fülledtségében elpuhult vőlegényéből izzó férfiasságot akar kiváltani. Jól megfigyelt és jellemzett alakok sorakoznak fel a regényben, a mindvégig friss, ötletes és fordulatos mese körül. A háboru előtti vidéki magyar női élet bája, kedvessége s kirivó hibái mellett is szeretetreméltósága sugárzik ki ebből a regényből s beleszövődnek a pompásan megfigyelt paraszt alakok, sőt itt-ott tömegek derüs szinekkel odavetett rajza. *Pásztor* József fejlett, finom stilusa, bájos előadó müvészete pompásan érvényesül ebben a munkájában. A regényt a *Magyar Irók Társasága, Végh Gusztáv* három szinben nyomott, müvészi cimlapjával adta ki. A vaskos kötet ára 10 korona.

Iparosérdek

Nem biznak a kézmüiparosokban és a város pénzügyi bizottsága *utolsó* ülésén azt követelte, hogy a Budapesti Kisipari Hitelszövetkezet által a harcból visszatérő, vagy másképen reá utalt iparosoknak üzletük ujbóli fölállitására vagy a régiek föllenditésére csak ugy adhat kölcsönt — sokféle biztositék után — ha joga vau ellenőrizni, hogy az illető miképen fekteti be azt iparába. Ez sérti az önérzetes iparosságot és Budán már is kialakult a közvélemény, hogy igy nem is veszik igénybe.

Aki még siet az megkaphatja a „Ferencz József koronázási jubileumdij“-nak az *ipari* szak számára kijelölt 600 koronás ösztöndijat, melyre a pályázatot *november* 30-án délig kell benyujtani. A föltételekből közöljük a következő tudnivalókat: A négy 600 koronás ösztöndijban olyan 30 évesnél nem idősebb önálló iparosok, ipari segédek vagy előmunkások részesithetők, akik igazolni tudják, hogy ipari képzettségüket valamely hazai középfoku ipari oktatási intézetben nyerték. Bizonyitaniok kell azonban a mühelyi dolgokban való gyakorlatukat és kézügyességüket is. Az ösztöndij külföldi tanulmányok megkönnyitésére szolgál.

Nincs cérna! csak a plakátokon. Az iparosok hiába keresik fel a plakátokon kijelölt üzleteket, ott cérna helyett azt a kijelentést kapják, hogy 6 százalék haszon mellett a kereskedők nem vállalják a cérnaárusitást.

Közgazdaság

A Haditermény R.-T., a háborus gazdálkodásnak egyik legnagyobb intézménye, november 28-án tartja közgyülését. A Haditermény igazgatósága most tette közzé a harmadik üzletév mérlegét. Ez a mérleg az 1917. évi julius hó 1-től 1918. évi junius hó 30-áig terjedő idő üzleti eredményeit tünteti fel és a tartalék dotálása után 7,254.788 korona felesleggel zárul. Az üzlet eredményszámlán a Haditermény bevételeiképp a következő jövedelmek szerepelnek: jutalékok 8,718.345.48, különféle bevételek 10,963.006, külföldi üzlet jövedelme 13,802.553 korona. Az összes bevétel kitett 33,483.906 koronát.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület közhirré teszi, hogy az általa kiadott 1/4, 1/5 és 1/20 rászvényről szóló ideiglenes jogosultsági jegyek 1918. december 31-ig uj egész részvényekre egyesitendők.

Az Első Magyar Részvényserfőzde november 19-én tartotta dr. Kunz Jenő elnöklete alatt rendes közgyülését, melyen elfogadták az igazgatóság jelentését és a nyereség felosztására vonatkozó javaslatokat, amelyek szerint a részvényeseknek részvényenkint 300 koronát fizetnek ki. Az igazgatóságba ujra megválasztották Glück Frigyest. A szelvényeket a Magyar Országos Központi Takarékpénztár már folyó hó 20-tól kezdve beváltja.

A Fegyver- és Gépgyár Részvénytársaság igazgatósága az 1917. üzletév mérlegét megállapitotta és a szokásos leirások után 7%-os, vagyis részvényenkint 21 korona osztalék kifizetését javasolja a közgyülésnek.

Az Atlantica tengerhajózási r.-t, melyet a Lánchidfő melletti palota megvétele révén szivesen fogadunk *budai* vállalatnak, talán az első világvállalatunk, mely a háboru tespedéséből a dolgozó életbe küzdi át magát. A spanyolországi Ferrol kikötőjében lévő „Atlantica“ nevü hajója, amely a háboru kitörésekor egy rakomány fával Ferrolban keresett menedéket, engedélyt kap az entente-hatalmaktól, hogy a menedék-kikötőből kifuthat és utját Rotterdamba folytathassa.

Uzenet

R. A. Ujlak. Ön tévedésben van. A táltos nem ló, hanem pap volt, az ős magyar vallás papja, aki fehér mén csikókat nevelt, melyeken sohsem ült senki. Ilyeneket áldoztak *ős Ten*-nek s ezeket nevezték a táltosok lovának. Innen lesz a tévedés.

B. U. Nagyon ügyes dolog. A *Virradat* pedig kitünő ujság és itt Budán kevéssé ismerik. Igy aztán érthető az uj hasábbeosztás is. Olcsóbb, egyszerübb, gyorsabb. Nagyon ügyes, . . . de meddig tarthat?

Felelős szerkesztő: VIRÁG BÉLA.
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—6.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2. Margit rakpart 4.

PREISACH JÓZSEF
I., Krisztina-tér 3
Uri és női-divatüzlet
Első rangu kötött és szövött áruk

VIZVEZETÉKI JAVITASOK,
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

Veszek
mindenféle régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

HETLINGÉR JÁNOS
vendéglője
A napnak minden időszakában jól lehet étkezni
!! Polgári árak !!
Zamatos fajborok :: Naponta friss csapolás
I. Hadnagy-utca 9.
Ráckürdővel szemben

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Ővszer fertőző betegségek ellen.

Kiadó: Viraág és társa.
Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 602. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 15 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. december 1.

Veszélyben

egyedül csak a nemzet van. A társadalmi forradalom, mely végig söpör Európán, lerombolt minden tulélt intézményt, és megteremtette azt az uj társadalmi rendet, amelynek szociális intézményei lehetővő teszik Magyarország minden lakójának egyéni boldogulását.

Ezt a magyar nemzet föltétel nélkül aláirta és garantálja.

Maga ez a tény kizárja azt, hogy a letört osztályparlament helyébe egy uj osztályparlament kerüljön. Igy a magyar nemzet csak ebben gubát cserélne, uj pásztor kerülne a nyáj fölé, igy jutna cseberből-vederbe.

A társadalmi tagozódás minden rétegének helye van az uj parlamentben, joga van oda képviselőt beküldeni.

A régi jelszavak és régi pártkeretek leomlottak. Az ország *független*, tul ment a *48-on* és már a 49-en áll. A *radikális* átalakulás megtörtént, az ország *demokratizálodott*, a *szociális* berendezkedést mindenki kivánja. Mindent elértünk társadalmi téren, most már csak a belső rend és nemzeti létünk van veszélyben.

Amit pedig elértünk, azért nem kell már küzdeni. A demokrata pártkörök önmaguktól ezért oszlottak fel. Csak ami még *kivivandó*, csak ami *veszélyben* van, az szolgálhatja az uj pártalakulások alapját.

A szociál-demokrata pártnak csekély *kommunista* frakciója előtt vannak még *kivivandó* célok, amikért még küzdeni kell, esetleg ujabb száz esztendeig, mint ahogy a szociáldemokraták küzdöttek és —

veszélyben van a magyar nemzet!

Ezért kell küzdeni, ezt kell megmenteni.

Önként kinálkozik igy az ország polikai tagozódása: — Az uralomra jutott szociáldemokrata párthoz tartozik a dolgozó munkásnép, — a dolgozó társadalom többi demokratizált része képezi a *polgári pártot*, mely két részre kell, hogy oszoljon. Az egyik, mely a radikális társadalmi reformokat, még a *nemzeti eszme rovására* is keresztül akarja vinni, — a másik pedig e reformokat *csak nemzeti szellemben*, csak a magyar nemzeti érzések alapján akarja létesiteni.

A *kommunistákkal* és a munkásságra támaszkodó *szociál-demokrata* párttal szemben állanak a polgári pártok — a társadalmi *radikális* párt — és a

nemzeti párt

amelynek politikai iránya mellett nagy nemzetgazdasági feladatai vannak. Nem azt a nacionalizmust értjük, melyet mint jelszót kibérelt a kapitalizmus, — hanem a szükebbkörü családból sarjadó, a tágabb népcsaládot átölelő meleg, emberi érzést, mely ott él mindnyájunk szivében. De ott lobog a román, a cseh, a rác politikusok kezében is *mint fáklya*, mint hóditó imperializmus. Szégyelhetjük magunkat, hogy mi ijedten és gyáván megtagadtuk nemzeti érzésünket. Annak a fáklyának tüzénél pedig elég a székely, a tót, a száz, a ruten, a horvát és a szlavon, aki velünk élt ezer éve.

A szociáldemokrata pártba *be nem olvasztható*, de magukat a szociális haladás hiveinek való kézmüiparosok, kis vállalkozók, kereskedők, szellemi munkások — egyéni érzéseik alapján vagy a radikálisokhoz, vagy a *magyar nemzeti* párthoz csatlakoznak.

A nemzeti párt szervezését rögtön meg kell kezdeni és ennek a Károlyi pártból kell kiindulnia, ha a magyarságnak a Károlyi párt *nemzetfentartó* erejében való hitét meg akarja tartani és különösebb erőkifejtésre akarja birni. A Nemzeti Tanácsnak és a kormánynak minden hatalmát és erejét érvényesitenie kell, hogy rögtön fölállitsa, fölszerelje a szabadság magyar hadseregét, a honvédő, nemzeti sereget, és a meglevő közigazgatás rendje alapján szervezze meg a szabadság intézményeit. Alakuljanak meg az országban *megyénkint* a magyar nemzeti tanácsok. Vegyesajku megyékben vegyes tanácsok.

A tótokat, a ruténeket, a szászokat Szepesben és Erdélyben — csak a *magyar nemzet* mentheti meg, ha öntudatra ébred a magyarság és elsősorban és mindenáron megmenti a saját nemzetét.

Az uj nemzeti párt tagjainak a megszólitása is oly egyszerü lesz: — nem polgártársak, nem elvtársak, hanem egyszerüen csak: —

magyarok!

Napló: Buda, nov. 30.

Hová jutottunk magyarok?

Mert hogy a királyt elkergettük, hogy a köztársaságot kikiáltottuk, ez ugyan nem érdeme senkinek. Ezt a történelem parancsolta, igy tettek a vesztett csaták után már a rómaiak is. De minden nép azért űzte el a királyát, mert az a nemzet kincseinek megoltalmazására gyengének bizonyult. De ki gondol nálunk a nemzet kincseire? Az internacionale megfélemlit, lefojt minden *nemzeti*, igaz magyar érzést.

Aki nem érzi a magyar név fenséges parancsoló erejét szivében, aki nem tud megreszketni reá gondolván a magyar földre, az ne merészeljen itt 10 millió magyar nevében mindent kockára tenni! És te magyar nép, a ki elkergetted a királyt, mert az nem volt a te véredből, állj talpra és követeld ezeréves jogaidat. Ne számits senkire saját erődön és a jó Istenen kivül. Ne vezettesd félre magadat százféle pártalakulástól. Ma csak egy pártnak van ez országban létjogosultsága, mely minden hazáját szerető magyar embert kell hogy magába zárjon: — *egy országos magyar pártnak.*

Ma csak egy érzésnek, egy szent célnak szabad felhangzania minden magyar szivben és agyban: a magyar haza veszélyben van, meg kell menteni!

Magyar testvéreim, álljunk ki a frontra! *Fábián Gáspár.*

Szellemi proletárok!

Valósággal vásári arculatot öltött Budapest. Rikitó plakátok szólitanak fel mindenkit a szervezkedésre. Mindenkit, osztályok és szakmák szerint, hogy egymással és egymás ellen védjék meg érdekeit, de végül is, hogy együttesen dolgozzanak a közös cél: a haza és nemzet megmentése és jobb jövőjeért.

Hát a szellemi munkások?

Vajjon senki sem látja a tornyosuló komor felhőket? Vajjon itt Budán, a *szellemi proletárok* eme par excellence városában, ahol az elmult borzalmas háborus években csendes, de kinos nyomorusággal küzdött a mindennapi megélhetésért, a miniszteriumok és egyéb hatóságok tisztviselőinek légiója, az egyetemi, müegyetemi, középiskolai tanárok és néptanitók ezernyi hada, a vasuti, hajózási, ipari és kereskedelmi vállalatok magántisztviselőinek hatalmas tömege, irók, müvészek, katonák, birák, ügyvédek, mérnökök, papok és egyéb intellektuellek serege, — nem akad egy lélek sem, aki nem veszi észre a fejetlenségben, a szervezetlenségben rejlő fenyegető veszedelem végzetszerü közeledését? Nincsen senki, aki harsányan odakiáltaná ennek az öt évi kinszenvedésben és önzetlen odaadásban szinte szentté magasztosult tömegnek, hogy a türelmen kivül más kötelessége is van? Annyira fáradt és vak itt már mindenki, hogy a közvetlen és önző egyéni érdekeken tul semmi magasztosabb célt meg nem lát? Htszen ha valamikor, ugy *éppen most* és széles ez országban *éppen Budán kellene a szellemi proletárok zászlaját kibontani!* Van-e a hazában még egy város, ahol a lakosságnak oly nagy százaléknyi többsége ebből a társadalmi osztályból kerülne ki? Ha pedig nincs, akkor kötelességünk a jövő népparlamentbe ennek az elhagyott, sanyargatott osztálynak képviseletére legalább egy megbizottat küldeni. Minden aggodalom indokolatlan, még pedig azért,

mert független népköztársaságban minden osztálynak függetlenül mástól meg van a joga a szervezkedésre,

mert ez a zászlóbontás a politikában eddig inkább passziv szerepet játszó ez osztály részéről védre mégis radikális lépés volna, amelyet ugy a polgári, mint a szociális pártok nagy örömmel üdvözölnének s végül

mert ebben a cselekedetben a szocializmus is a maga erőtől duzzadó egészséges elveinek diadalát látná, és nem kivánhatja a szocializmustól senki, hogy ennek az osztálynak számára is ő kaparja ki a gesztenyét.

Szellemi munkásokra mindig szükség lesz. Nincs olyan egészséges társadalmi és szociális alakulás, amely az emberiség kulturális *visszafejlődését* célozná, már pedig az emberi halálás, az emberi — elme-munka igénybevétele *nélkül* lehetetlenség. A szellemi munkások sulya és értéke végzett munkájukon kivül mindig attól is függ, hogy *minő erőt képviselnek együttesen!*

Buda szellemi proletárjai egyesüljetek!

Munkátok *általános* irányelveit, megadja néktek az ifju népköztársaság programmja, a *részleteset* viszont maga az élet és a mult szenvedései.

Dr. Massányi Ernő
a Magyar Repülőgépgyár r.-t. igazgatója.

Plakát hazugságok nem válhatnak az uj rend diszére. Megzavart fejjel állanak az emberek az utcasarkokon és böngészik a plakátok özönét, melyek refrénje az: — le-

gyünk ott mindannyian! Ha mindnyájan mindenütt ott lennénk, megállana minden munka. Ki dolgozzon és mikor?

Illetéktelen emberek beszélnek a köz nevében s mert az uj rend élén is uj nevek szerepelnek, amiket még nem tanult meg a közönség, — nagy a zavar az illetékesség felől. Ebben valami rendet kellene tartani. E kell különiteni a plakátszabadság idején a hivatalos plakátokat, — a forradalmi törtetők, a zavarban halászni, mások tájékozatlanságából kapaszkodni akarók plakátjaitól. Plakáttal nem lehet megvédeni a magán vagyont. És irtani kellene a hazugságokat, lehetetlenné tenni a hamis tanok terjesztését, a fölösleges csődületek előidézését. Ezen az utcasarkon „*ma*" elnökválasztásra hiv mindenkit egy ismeretlen szovjet, — a másikon iparosokat nógat tömörülésre, — mig a harmadikon háziasszonyokat hiv szervezkedésre valami álbizottság. Egyik sem történt meg. Hiába voltunk ott „mindannyian!" Ezek apró bolonditások, de vannak nemzetrontó, országbomlasztó plakátok, melyek kiragasztóit egyenesen hazaárulással kellene megvádolni. Van aki a hadsereg ellen izgat azzal, hogy a köztársaság anyái kétszer adnak életet a fiaiknak, mert a köztársaság nem ismeri a háborut. Az emberek tudatlanságával visszaélő arculcsapása az igazságnak. Hát a francia köztársaság! hát az Egyesült Államok 31 köztársasága! Ezek voltak a legerősebb hadviselő felek. Hát a világhóditó Róma! Államhatalom, nemzet, — még svájci alapon sem — lehet hadsereg nélkül. Nekünk nem támadó, csak *honvédő* hadsereg kell, nehogy az ország területén tobzódjék a rác, a móc, a cseh zsebrákok zsoldos népe. Az ilyen plakát megbontja a nemzeti fegyelmet, a rendet, a melynek egyik fontos tényezője a hadsereg. Hivhatják azt miliciának, népőrségnek, nemzetőrnek, honvédnek, — az mindegy. Mások kezére adott báb az ország, hatalom nélkül. Hadügyminiszter katonaság nélkül, olyan, mint az igazságügyiminiszter igazság és birák nélkül, — kultuszminiszter tanitók nélkül. Plakátokkal nem lehet hazát védeni. Ha már egy meggondolatlan szóval szétkergettük a fegyelmezett, harcedzett magyar hadsereget, — hazug plakátokkal ne tegyük lehetetlenné az uj magyar hadsereg megteremtését. A Kossuth által követelt kétszázezer katonára okvetlenül szükségünk van és akkor Magyarországot a pokol kapui sem döntik meg. Plakátok pedig nem kellenek!

Hit és vallás nélkül csak erőszak tudja fenntartani a rendet. De hogy ápolhassuk a hitet, ha nincs kellő számban templom, ha egy nagy városrész teljesen templom nélkül áll. Nem elég a közönség szorakoztatásáról, anyagi helyzetének rendezéséről gondoskodni — nem szabad megfeledkezni a lélek mélyén meglevő vallásos érzésről, vallásos szükségletekről sem. Ezek az alapvető gondolatok hozták össze Kelenföld-Lágymányoson azt a néhány embert, aki nem röstelli katkolikus voltát, október 27-én szükebb értekezletre és azóta rohamosan haladtak az események. A katholikás autonomiára nagy feladatok várnak különösen ott, ahol most kell kiépiteni az egész hitközséget. Kelenföldön közel 15.000 katholikus lakik. Templomuk nincsen. Noha a főváros a kelenföldi helyi lelkészség felállitásával valamennyire segitett a helyzeten, de a templomhiányt ezzel nem tudta jóvá tenni. Ha nem tudunk templomot épiteni, legalább is egy nagy kápolnát kell emelnünk. A kérdést ugy kell megoldani, hogy ez akcióval a nagy lakásmizérián is segitve legyen. Az első dolog, hogy a katholikusok megmozduljanak. Szeretnők tudni, hogy *hányan vagyunk. kik vagyunk!* Aki szivén viseli a kelenföldi - lágymányosi templom ügyének mielőtti diadalra juttasását, az a mozgalomhoz való csatlakozását jelentse be a kelenföldi helyi lelkésznek: *Farkas* Alberik, I. Fehérvári ut 17. — Az autonomia kérdését aktualissá tette az, hogy a király kegyuri jogainak megszünésével a városi kegyuraságok is elvesztik létjogosultságukat — s a hogy más oldalról értesülünk — Kelenföld katholikus vezéremberei körében az a felfogás, hogy az uj demokratikus világrend szükségessé teszi az egyházközségnek uj megalapozását. Ugy tudjuk, hogy Buda többi kerületeiben is folynak hasonló előkészületek.

A várospolitika téren is gyökeres tisztitást végez a forradalom vihara. Meg kell alkotni a városi politika programmját és gondoskodni kell arról, hogy olyan emberek (férfiak és nők) irányitsák a város vezetését, akik a programmcélok keresztülvitelét óhajtják és akarják. A Vázsonyi-féle *nagy* demokrata pártban egyesült városi politikusok nagyrésze ugyanis nem akarta a megvalósitását, másik nagy része pedig nem akart semmit, csak a hatalmat. Az ilyen emberek pártja azután rendesen panamába fullad. Ez történt Budapest egyetlen városi politikai pártjával, azért kellett annak feloszlania.

Véleményem szerint tehát elsősorban a tárgyi alapot kellene megteremteni és azután a személyi kérdésekhez látni. A programm a fontos és ehhez kell idomulnia és alkalmazkodnia az embereknek, nem pedig kiválasztani ismeretlen célok érdekében az embereket és azután az ő termetőkhöz szabni a programmcélokat. Ami most napok óta történik a főváros kerületeiben, azt helyeselni nem tudom. Minden kerületnek meg van már most a párt-elnöke, pártvezetősége, de nincs még megalkotva a programm, melynek megvalósitását a pártvezetőségek vállalni kötelesek. A szociáldemokrata párt e tekintetben is előnyben van a polgári pártokkal szemben. Az ő programmja is csupán általánosságban foglal magában fővárosi politikát, de ezen általános programmból kialakulhat annak a fővárost érintő speciális része. Ezzel szemben például a Károlyi pártban fővárosi érdekü programmpontok nincsenek, a radikális pártéból pedig előbb ki kellene ezeket hámozni és konkrétizálva megállapitani. Készüljön el tehát a programm elébb. Azután tessék sorakozni a kibontott zászló alá. A sorakozástól azonban ne üzzenek el senkit. Mindenkinek joga van az uj városi politika katonái közzé állani. Mindenki tudja, hogy a marsallbotot a borjuban kell egy ideig viselni, onnan csak idővel, kellő kipróbálás után kerülhet a harcos kezébe. Értjük jól, hogy a Salamon szigetekre nem azért mennek a missionáriusok, hogy az emberevő vadakból püspököket csináljanak, de rossz szolgálatot tesz hitének az a missionárius, aki azzal az indokolással tagadja meg a keresztségbe való felvételt, hogy az illető valaha a Salamon-szigeteken fehér ember husát ette. *Dr. Orova Zsigmond*

Pártmozgalmak.

Alakulások. — Jelölések.

Mind nagyobb arányokat ölt a pártok szervezkedése Budán. Legerősebben halad a Károlyi-pártok kialakulása. E pártok élén mindenütt a közélet *ismert* komoly férfiait látjuk, akiket nem az egyéni érvényesülés vágya vezet, hanem a nemzet megmentésének sulyos, hazafias gondja.

Erösen szervezkedik a *radikális* párt mint *polgári* párt, felölelvén azokat a társadalmi osztályokat, melyeket a szociál-demokrata párt csak fenvtartással fogadna magába, de szociális érzésük a radikális reformok felé hajt. Itt sok az *uj név*, s mert kevésbbé ismertek, szükség volna az országos radikális párt hivatalos nyilatkozatára minden előtérbe kerülő jelölt felől.

A *szociál-demokrata* párt az ő nagy szervezettségével és fegyelmezett gárdájával eddig az összes budai kerületekben megmozdult. de pártalakulásokról kevés hir kerül forgalomba.

*

A Vár és Krisztinaváros területére eső I. választó kerület függetlenségi és 48-as pártja, mely Apponyi vezérlete alatt állott e hó 24-én értekezletre hivta 21-es intéző bizottságát, hogy a változott politikai viszonyok között állást foglaljon. Az értekezleten kialakult az a vélemény, hogy az itt élő polgárság évtizedek óta a 48-as zászló alá sorakozott, amikor ez még üldözendő bűn volt s igy ma, a volt Szebeny-párt nem találhat más helyet, mint amit a természetes sorrend számára kijelöl és egyhangulag kimondotta, hogy szivvel-lélekkel csatlakozik a Károlyi-párthoz. Hiba is volna ezt a szervezetet megbontani és lazitani. Többen azt a felfogásukat fejezték ki, hogy a radikális pártnak sem lehet célja ezt megbolygatni, mert a két párt között oly mélyreható külömbség nincs és igy nem kivánatos, hogy a két versengő fél között a harmadik győzön, mely távolabb áll mind a kettőtől.

Elhatározták, hogy a legsürgősebben inditják meg a szervezést és megválasztották azt a 10 tagu bizottságot, mely a függetlenségi és 48-as párt kerületközi választmányában az I. választó kerületet képviseli. Tagjai a következők: Hoszú István, Kedvessy Ede, Lász Károly, Lekky István, dr. Löwengard János, Máthé István, Pakányi Ferenc, dr. Papp Vilmos, dr. Ripka Ferenc, dr. Uhlmann Lajos.

A 21-es bizottság terve hogy női tagokkal egészíti ki a végrehajtó bizottságot és már eddig is többeket kértek föl részvételre.

*

Alantjáró kortesfogás a gyanusitás, melyre most bő alkalmat nyujt a nagy rendszerváltozás. Gyanus mindenki, aki él és a multban is élni mert. Nem mindenkiben vannak forradalmi hajlandóságok és a legtöbb ember a meglévő társadalmi keretekben igyekszik elhelyezkedni — ma és holnap ezt ne vegye tőle senki zokon. Érdekelt minket egy lappangó vád, mely suttogva adja tovább a hirt, hogy dr. *Ripka* Ferenc tulajdonképen — munkapárti. Mintegy 20 évig visszamenőleg a választási jegyzőkönyvekből meggyőződtünk, hogy Ripka minden választásnál az ellenzéki jelöltre szavazott, még mint vizivárosi lakos is, amikor Darányi ellen szavazott. Krisztinavárosi szereplése közismert. Szebeny Antal hive volt és mindig a függetlenségi jelöltre adta szavazatát. Ez a száraz tényállás.

*

A kelenföld-lágymányosi Károlyi-párt előkészitő bizottsága e hó 24-én tartott ülésén megválasztották az előkészitő bizottság tisztikarát és megbeszélték a szervezőmunka részleteit. E hó 27-én folytatták a tanácskozást és abban állapodtak meg, hogy december hó 8-án nagygyülésre hivják össze a kerület polgárságát, valószinüleg a müegyetem *kémiai* épületébe. A helyet és órát plakátokon hozza a bizottság a közönség tudomására.

A Kelenföld-lágymányosi *Károlyi*-párt irodája megnyilt I. Budafoki-ut 14. szám alatt, ahoi d. u. 4—7 óráig van hivatalos óra. Telefon: József 86—47.

*

A II-ik kerületben a függetlenségi pártkörben erősen megélénkült az élet. A Károlyi-párt most toborozza tagjait szép eredménynyel, eddig számos kézmüiparos. kereskedő és nagyon sok tisztviselő csatlakozott a párthoz. Meg-

akasztotta rövid időre a párt agilis mozgolódását a járvány. A pártvezérek közül betegen fekszik Németh Imre, Kozma Jenő és most gyógyult fel dr. Jahl Rezső pártelnök.

A II. kerületi választási mozgalmakkal függ össze alábbi értesülésünk is:

A II. kerületi Iparoskör e hó 26-án tartott választmányi ülésén a lemondott elnök: *Váli* Gábor helyére *Csefkó* István elektrotechnikai üzem tulajdonosát választották meg. A polgári megtisztelés és elismerés székébe ezzel a szociáldemokrata-párt régi kipróbált, ma is agilis tagját ültették a II. kerület kézműiparosai.

Az elnökválságra vonatkozólag az alábbi nyilatkozatot kaptuk:

A II. ker. Iparoskör ügyvezető elnöki tisztségéről való lemondásomat sokféleképen magyarázták s ennek alapjául szolgált egy levelem is, melyben a kör erkölcsi tekintélyét igyekeztem megóvni. Lemondásom tulajdonképeni oka az, hogy a II. kerületi Iparoskörben megalakitottuk az iparostanácsot, mint a polgári osztályhoz tartozó kézműiparosok, mesterek tanácsát, hogy a mi érdekeinket is megvédjük, melyeket gyakran érint munkásaink követelése. Érdekeink legtöbbször ellentétesek. Mégis a II. ker. Iparoskör legutóbb meglepetésszerüen csatlakozott a szociáldemokrata párthoz. Ez az én egyéni felfogásomnak nem felel meg. Lemondó levelemben fölemlitett erkölcsi ok nagyfontosságu a kör erkölcsi tekintélye szempontjából, de elenyészően csekély a polgárság — és elsősorban az iparos polgárság — kockára tett erkölcsi tekintélyének kérdésével szemben. Kiváló tisztelettel

Váli Gábor
a II. ker. Iparoskör volt ügyvezető elnöke.

A II. ker. radikális párt szervezkedését befolyásolja elnökének *Haypál* Benőnek sajnálatos balesete. Bordatörést szenvedett és *Manninger* tanár operációja révén tul van ugyan minden veszélyen, de hosszabb időn át nem vehet tevékeny részt a párt vezetésében.

*

A III. kerületet most élénken foglalkoztatja az a terv, mely szerint a kerület *két részre* osztják. A Határ-utca lesz a határvonal. Attól északra, az *óbudai* kerület, — attól délre a Margithidig, felölelve a Rózsadombot és Zöldmált, — képezné az *ujlaki* kerületet. Az uj beosztás alapján a polgári szervezkedés még nem történt meg. Az ujlaki rész radikális pártjának képviselőjelöltje *Szikra-Feuerstein* Sándor. A többi párt még nem szervezkedett.

A Károlyi-párt hivet most igyekeznek a pártszervezetüket létesiteni és ugy tervezik, hogy az ujlaki pártirodát a Császárfürdőben állitják föl.

A városi választás tudvalevőleg a régi közigazgatási kerületek szerint történik.

*

Az óbudai függetlenségi kör, amely legutóbb köztársasági pártkörré alakult át, mint ilyen a Károlyi párthoz csatlakozott. Itt is uj nevek szerepelnek, s ha szivesen is látjuk, a fiatalabb generáció érvényesülését, de azért a régi vezető függetlenségi vezérfiak sem mellőzhetők. A mai nehéz küzdelemben minden arra való polgárnak a fedélzeten a belye.

Az óbudai demokrata kör kebelében egy kis fiók-forradalom van, Forr ott minden és csak egy szerencse, hogy az ügy egészen lokális, de azért érdemesnek tartjuk legközelebb erre részletesen visszatérni.

*

A *radikális párt* nagy agil.tásával Óbudára is eljött és 27-én este tartotta első szervezkedő gyülését. Nehéz talaja van Óbudán éppen azért, hogy egyes elvei a polgárság zömének felfogásával nem találkoznak.

A Vérmezőt

elfoglalta Budá közönsége. Ezzel eldőlt remélhetőleg az az évtizedes pör, amelyet a főváros — régi jogaira hivatkozva — a katonai kincstár ellen a Vérmező birtoklásáért folytatott. Katonai kincstár — hála az égnek! — nem létezik már: *a Vérmező a miénk.*

Felmerül a kérdés, mit csináljunk már most ezzel a budai kerületek legforgalmasabb részében fekvő, szép területtel?

Még csak néhány évvel azelőtt télen sármező és nyáron poros homokterület volt, amelyet a gyakorlátozó bakák tapostak. Azután bevetették füvel és kaszálónak használták a generálisok lovainak táplálására. Ez volt a világ legdrágább kaszáló rétje. Hogy a széna árával hol számoltak el, azt mi nem tudjuk, csak fájdalmasan türnünk kellett, hogy szuronyos katonaőrök távol tartották e területről a közönséget.

Kőzben azonban szép terveket készitettünk arra az időre, ha majd visszakapjuk a terjedelmes mezőt, hogy miképen használjuk fel.

Legrégibb a budai közélet egyik vezetőjének,

Lendl Adolf dr.-nak

a terve. Ő kertnek szánta a Vérmezőt; még pedig a tudomány szolgálatában álló nyilvános közkertnek: az egyetemi *Botanikus kertet* és ennek keretében az ujonnan létesitendő *Természetrajzi Muzeumot* akarta idetelepiteni. Mások a *Hősök ligetét*, szintén mint közkertet emlegették, főként azzal a szándékkal, hogy ezen a cimen a pör alatt álló birtokot könnyebben megszerezhessék a főváros közönségének. Az utolsó időben pedig — elég szemérmetleuül — a mindenki előtt megkülönböztetett és ellenszenves megitélésben álló „Központok" törekedtek ide, hogy e szép helyre állitólag monumentális épületeket emeljenek, amelyek azonban idővel ötemeletes bérkaszárnyákká vedlettek volna. Ez ellen a tolakodó és mindenképen hibáztatandó szándék ellen a *Krisztinavárosi Kaszinó* foglalt állást és sikerrel megakadályozta a hamis tervet.

Kérdést intéztünk *Lendl* dr.-hoz, hogy aktuálisnak tartja-e az időt és a most adott körülményeket régi terveinek felelevenitésére? — Válaszul a következő sorokat kaptuk:

Az egyetem régi botanikus kertjét, amely az Üllői-ut külső végén terült el, elfoglalták az egyetemi klinikák részére. Maga a kert régi területének egy ötödrészére zsugorodott össze és ilyen állapotában az egyetemi oktatás céljait már évek óta nem követheti. A botanika tanitása az egyetemen oly fontos, hogy ez okból fettétlenül uj kertet kell létesitenünk. Ezt belátták a multban az összes intéző férfiak, amiért először a Kerepesi-temető mögött fekvő Pék-erdőnek nevezett területet kérték e célra a fővárostól. Ez a terület azonban hozzáférhetetlensége miatt kiküszöbölődött magától. A Lágymányos egy részét óhajtották azután a botanikus kertnek lefoglalni; ide tervezik ujabban és nagyon helyesen az *Állandó Kiállitás* területét; ez utóbbinak nem lehetne másutt megfelelő, szabad sikságot biztositani és mert a katonaság a Vérmezőt magáénak bitorolta, végül a *Margitszigetre* akarták a Botanikus-kertet telepiteni. Ezt a gondotatot azonban nem lehet megvalósitani és ha valahogyan végrehajtanák, magának a Margitszigetnek is ártanának vele.

Látjuk tehát, hogy a Botanikus-kertet másképen életre nem kelthetjük, csak ugy, ha a Vérmezőre szánjuk. Megjegyzendő, hogy ez tulajdonképen változatosan szép, nagy és nyilvános közkert lesz. Virágos, ligetes, tóval a közepén, erdős részletekkel a szélén, és nemcsak a tudománynak, meg az általános okulásnak szolgál majd, hanem az üdülő közönség előtt is kedves lesz, miként például az Állatkert.

A Botanikus-kert mellé, vagy ennek a keretébe illik az uj Természetrajzi-muzeum, amelyet a kormány — a szükségnek engedve — már a háboru előtt akart valahol Budán elhelyezni, de nem talált megfelelő területet e célra. Most pedig Bécsből — reméljük — vissza fogjuk szerezni a magyar mükincseknek és történelmi emlékeknek legalább egy részét. Tetemes gyüjteményekkel még inkább zsufolódnak majd ennek folytán a Magyar Nemzeti Muzeum amugy is szük tárai. Kétségtelenül csakis azzal segithetünk a bajon, ha a különben sem odavaló két természetrajzi osztályt onnét kiemeljük s ezzel átadjuk megint a Magyar Nemzeti Muzeum összes csarnokait eredeti rendeltetésüknek. Tehát egy uj Természetrajzi-Muzeumot kell épitenünk valahol. Szinte kinálkozik e célra a Vérmező, ha idehozzuk a Botanikus-Kertet.

A modern természetrajzi muzeum egyike a legszebb látványosságoknak. Biológiai csoportjaival, tanulságos berendezéseivel tetszetős módon beilleszkedik mintegy a közönség komoly kivánságaiba és vonzza az érdeklődőket minden nagy városban. Előreláthatóan fejlesztő hatása lesz ennek az intézménynek a Vérmező egész környékére, amelynek kitünő közlekedési viszonyai viszont magát a muzeumot is fogják emelni; mert csak az olyan muzeum tölti be a feladatát, amelyet a közönség könnyen és sürün látogathat.

Szerény nézetem szerint a Vérmező felhasználásának kérdése most tehát tényleg aktuálissá válik és helyesen csakis ugy döntjük el, ha a Botanikus-kerttel együtt a Természetrajzi-muzeumot telepitjük ide.

Lendl Adolf dr.-nak ezt a röviden összefoglalt érvelését — azt hiszszük — mindenki csak helyesléssel fogadhatja és főként a budai kerületeknek érdekében volna az, ha az ő nagy tervezése valóra válnék.

Kivánatosnak tartjuk ez okból, hogy a tekintélyes budai körök, amelyek itt közvetlenül is érdekelve vannak, összefogjanak és mozgalmat inditsanak ez ügy érdekében. A *Budai Polgári Kör*, a *Krisztinavárosi Kaszinó*, a *Krisztinavárosi polgári Kaszinó*, a *Budai Lövészegyesület*, a *Tanférfiak és Tanügybarátok Köre*, az *Iparoskörök*, a budai *Szabad Lyceum* és esetleg más testületek együttesen bizonyára kedvező megoldás elé vihetik és érlelhetik ezt a kérdést. *H. T.*

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—6. Telefonszám 24—77.

Városi pártot szerveznek a II. kerületben. ahogy azt e hó 26-án tartott *kerületi* értekezleten elhatározták. Ez a párt tisztán kommunális ügyekkel foglalkoznék, a politikát teljesen kizárná s ezzel lehetővé tenné azt, hogy az uj városi pártba minden árnyalatu politikus helyet foglalhatna, abban a kerület minden értékes, képzett, verzált embere részt vehetne. A II. kerületben ezt már régebben tervezték, nagy részben keresztül is vitték, de most a leghatározottabban körülvonalozzák az uj párt céljait és törekvéseit.

A III. ker. Katholikus Kör fiatalabb tagjai irányzatát követve e napokban rendkivüli közgyülésén elhatározta, hogy beleolvad a keresztény szociális pártba és ezentul mint keresztény szociális egyesület folytatja működését. Szivesen látjuk, ha a sok különféle párt és frakció összeolvad egy keretben, de speciálisan itt, amikor a kath. autonomia ügye kerül mielőbb a napirendre, ez a tömörülés a katholikus érzületü és tisztán a polgári eszmékért lelkesedő lakosságot ettől távol tartja majd. Célszerübb lett volna a meglevő tisztes katholikus kört meghagyni és a keresztény szociálistákat külön táborban sorakoztatni. Ugy tudjük ez irányban még nem *végleges* a döntés és jólehet, hogy az utóbbi eshetőség fog érvényre jutni.

Berinkey Dénes dr., az uj igazságügyi miniszter vérbeli budai és személyesen is rendkivül sokan ismerik és becsülik, főleg a III. kerületben, mint a Zsigmond utca régi lakoját. Előzékeny kedves modora révén nagy a népszerüsége, különösen a demokraták között akikkel együtt küzdött Óbuda érdekeiért.

Havazás alkalmával munkásokat és munkásnőket a következő helyeken vesznek fel Budán: I. ker. Döbrentei-utca 33, II. ker. Medve-utcai iskola előtt, III. ker. Pacsirta-utca 4. Napi és éji dij egyformán 20 kor., melyet azonnal kifizet a város.

Az iskolakerülőkre rossz napokat hozott a kőztársaság, mert *Várossy* tanácsok a már régebben tervezett iskolaügyi szakelőadók és a kerületi iskolaügyi bizottságok intézményét életbe léptette. Ezek kötelessége lesz az iskolakerülőket beterelni az iskolába és szociális tevékenységgel megszüntetni a gyakori mulasztások szomoru okait. A tabáni iskolaszék volt az, mely ezt a fontos és üdvös reformot állandóan sürgette.

Krejcsi Rezső drt. az ipar és kereskedelmi kamara ismert nevü főtitkárát, a II. ker. radikális párt egyik agilis vezéremberét prágai nagykövetté nevezte ki a kormány.

Uj pénzintézet nyilt meg Budán: — a *Magy. Ált. Hitelbank* óbudai fiókja, amelynek főnöke *Erber* Dezső elismert egyéniség pénzintézeti téren és eddig a Hitelbank nagyváradi fiókját vezette. A fiókhelyisége: III. Tavasz-utca 3.

Méhelyi Kálmán, a gyáriparosok orsz. szöv. igazgatóját a kereskedelmi miniszterium politikai államtitkárává nevezték ki. A II. kerület legutóbbi képviselő választása alkalmával rövid ideig ő is mint jelölt szerepelt.

Sulyos csapás érte *Drasche Lázár*, Alfred külügyminiszteri államtitkárt, a kiváló irót, akinek neje és viruló leánya egy napon hunyt el spanyolvészben. Őszinte részvét övezte a megtört államférfit, a rokonszenves irót, amikor két halotját kisérte a temetőbe.

Szappangyár, még pedig pipereszappangyár készül a Kelenföldön. *Sávoly* Jákab kért rá engedélyt és az I. kerületi előljáróság felhivta az érdekelt lakókat, hogy kifogásaikat jelentsék be- Az errevonatkozó hirdetmény a *Fővárosi Közlönyben* jelent meg, amit bizony sok budai — esetleg érdekelt – polgár nem olvas és célszerü volna az ilyet mindig a helyi lap utján is kihirdetni.

Kozma Jenő dr. a II. kerület ismert nevü rokonszenves vezérfia sulyosan megbetegedett spanyol náthában. E hét szerdáján volt a krizis és az életerős fiatal ember leküzdötte a bajt. Állapotában állandó a javulás.

Pusztulunk. Budapesten 1918. évi október hónapban volt összesen 1314 születési eset, 3342 haláleset és 888 házasságkötés. Ebből Budára esik: az I. kerületre 128 születés, 323 haláleset, 76 házasságkötés, a II. kerületre 23 születés, 94 haláleset, 50 házasságkötés, a III. kerületre 77 születés, 181 haláleses, 41 házasságkötés.

Feltünően vásárol telkeket a Budapesti *Textilmüvek R.-T.* Óbudán a Homokosdülön, ahol legutóbb 3 telket vásárolt összesen 258,620 korona értékben.

Olcsó kamatláb mellett folyósit most is kölcsönöket, a zavaros viszonyok dacára az *Óbuda-Ujlaki takarékpénztár* III. Lajos-utca 148.

A járványra vonatkozó statisztika szerint november hó első hetében 1372 eset volt a fővárosban, mely Budán igy oszlott meg: I. ker. 111, II. ker. 79 és III. ker. 47 megbetegedés. Más betegség alig volt.

Állatkerti bérletjegyek, amelyek már 1919. évre szólnak, most december 1-től válthatók és érvényesek a korcsolyázó- és ródlizó-pályára is, ha 4 K-ás pótjegyet váltunk hozzá. Az évi bérletjegy ára — ujabb megállapitás szerint — felnőtteknek 18 K. tanulóknak, főiskolai hallgatóknak, szintugy kisérőknek 12 K, gyermekeknek 6 K.

Szegények ebédje. December hó 5-én nyilik meg a III. ker. Előljáróság *népkonyhája*, mely egész télen nyitva áll és a szegény sorsuaknak dijtalanul juttat ebédet.

Eperjessy Béla müszaki tanácsos a II. kerületi mérnöki hivatal főnöke egész családjával a spanyol náthába esett, de szerencsére enyhébb lefolyásu s igy már tul van a veszedelmen.

Gyász. *Szemnec* Emil ujságiró, volt országgyülési képviselő, aki két évtizeddel ezelőtt a politikában és a publicistikában igen nagy szerepet játszott, a budai irgalmasrendi kórházban spanyol betegségben meghalt. Az utóbbi években visszavonult e közéleti szerepléstől. Kortársai az érdekes és tehetséges embertől nagy részvéttel bucsuztak.

Ferenczy Lajos a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank képzett tisztviselője 29-ik évében hirtelen elhunyt. Benne lapunk szerkesztője unokaöccsét gyászolja.

Horváth Mártonné szül. *Ottmaun* Mária 22 évi boldog házasság után 53-ik életévében családja és ismerősei nagy gyászára november 26-án elhunyt.

Tüzeset hét volt Budán október havában és ebből öt az I. kerületben, egy a II-ban, egy a III. kerületben. Ez az utolsó a gázgyári kőszéntüz. Elégett egy vasuti kocsi, és volt egy aetherrobbanás is.

IRÁSOK.

Uj nemzedék — Milotay István. A forrongó világ katlanban a maga érvényesülését, összetartozandóságát kereső magyar nemzet egyik legjobb katonája, tudással, képességgel talpig vértezett, veleszületett nagy irói készségeivel az ellenségeit is megnyerő módon harcoló vitéze, — tagadhatlanul: *Milotay* István, az ujabb hirlapiró gárda tagja, aki öntudatosan halad a maga utján és teljesen kijegecsesedett meggyőződéseért vivja nehéz harcát. Fegyvere az Uj Nemzedék szerény külsejü hetilap. Vannak, akik nem rokonszenveznek irásaival, de elolvassák és félelmetes ellenfélnek mondják. Vannak, akiknek a lelkükből beszél, de azok nem igen olvassák. Pedig az *Uj Nemzedék* nagy gonddal szerkesztett modern magyarsággal irott, izzó fajszeretettel forróan ható, nagy tudásu emberek gondolatait kisugárzó folyóirat. Szerkesztő és ujságja a keresztény magyar világnézet elvi alapján állva, keztyüs kézzel fényesre csiszolt pengével, a hármas halom és kettős kereszttel a pajzsán vivja harcát azokért az eszmékért, melyek másoknak egy elavult, rombadőlt világ, neki szent hagyomány és a jövendő nemzeti élet kutforrása. Akiket ez érdekel, forduljanak levélben a szerkesztőséghez IV., Duna-u. 6.

Felelős szerkesztő: **VIRÁG BÉLA.**
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—6.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Kiadó: **Viraág és társa.**

Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK
BERENDEZŐ.
Telefon:
41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2.
Margit rakpart 4.

PREISACH JÓZSEF
I., Krisztina-tér 3
Uri és női-divatüzlet
Első rangu kötött és szövett áruk

VIZVEZETÉKI JAVITASOK,
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

Veszek
mindenféle régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Ővszer fertőző betegségek ellen.

Budai Napló

XV. évf. 603. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 15 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. december 8.

Munkára!

Garami Ernő kereskedelemügyi miniszter a népköztársaság kikiáltása napján ezzal a három szóval fejezte ki Magyarország fennmaradásának feltételeit: *dolgozni, dolgozni, dolgozni!*

Nincsen polgára a magyar államközösségnek, aki ne látná be ennek a hármas jeligének életfenntartó szükségességét. Nincs polgár, aki ne vallaná teljes meggyőződéssel, hogy áruló az, aki ezekben a végtelenül nehéz időkben nem veti latba megfeszitett erejét a *gazdasági élet folytonosságának* és az erre alapitott *közrendnek* sürgős helyreállitására. Ám az eredmények eléréséhez nem elég ez a belátás és a kötelességeknek becsületes megértése. Meddő vágyakozás marad mindez, ha nincsenek meg a munkára való készség mellett a *munkalehetőség* mindazon feltételei, amelyek nélkül termelő munka nincsen.

Mik ezek a feltételek?

Általánosságban *személyiek* és *dologiak*. Az iparost és segitőmunkásait mindenekelőtt fel kell szabaditani a *katonai szolgálat alól*. Igazán érthetetlen, hogy még ma is érkeznek hozzánk panaszok iparosaink részéről, akiket mindeddig nem engedtek leszerelni. Eszközöljön ki a kereskedelemügyi miniszter ur a hadügyminiszter részéről sürgős rendelkezést, amely a még katonasorban lévő iparosok *azonnal* való leszerelését biztositja.

Sokkal több a teendő a *tárgyi akadályok* elháritása tekintetében. Állandó a panasz, hogy a hadból hazatérő iparos *nem bir mühelyt* kapni; pedig nagyon sok üzlethelyiség van ma is indokolatlanul katonai és egyéb alárendelt célokra lefoglalva. Raktárak, őrszobák, hadigondozók fiók-hivatalai és egyéb jogcimek ürügyén az üzlethelyiségek egész sora áll kihasználatlanul lekötve. — *Nincs szerszám.* A hadba vonult iparos családja a megélhetés gondjai között sok esetben munkaeszközétől is kénytelen volt megválni; ezeket ma beszerezni nem tudja; összes reménysége abban van, hogy a frontok leszerelése juttat majd neki szerszámot. — Egyes ipari szakmákban, igy különösen az épitőiparban csaknem *tökéletes a pangás.* Pedig a lakásépitő kormánybiztosság és az egyes resszortminiszteriumok kellő kooperációjával a *mühelymunkáknak* egész sorozata lenne előre elkészithető a tavaszi épitőprogramm céljaira. Az asztalos-, ács-, kőfaragó-, bádogos-, lakatos- stb. ipar mindenesetre alimentálható lenne ily munkalehetőségekkel. — Sürgős megoldásra vár a *nyersanyag*-szolgáltatás ügye is; a hadiüzemek anyagkészletei, a frontokról megmentett, avagy még megmenthető anyagkészletek *mindenáron és legsürgősebben átadandók az ipari termelés céljaira.* — Mindezeken felül azonnal rendezendő az *ipari hitelszolgáltatás* régóta esedékes ügye is; az a 12 millió korona, amelyet a fővárosi hadból hazatérő iparosság hiteligényeinek kielégitésére már az előző kormányok biztositottak, *késedelem nélkül* az ipari élet fellenditésére lenne liquidálandó.

A kereskedelemügyi miniszter felhivásának sikere tehát nemcsak az ipari érdekeltség megértésén mulik, hanem egyuttal azon az energián is, amelyet a *munkalehetőségek* biztositása a kormányzattól követel. Mindenkinek be kell látnia, hogy a kormányzat helyzete végtelenül nehéz; hogy emberfeletti munkára, óriási szervezőképességre és vasenergiára van szükség, hogy az iparosság munkakészsége ne csak üres vágyakozásban merüljön ki, hanem hogy az alkotó tevékenység vágya pozitiv valósággá érlelődjék. Mégis kötelességünknek tartjuk a siker érdekében kiegészíteni a miniszter becsületes szándéku, bölcs szózatát az *iparosság részéről* visszhangzó hármas kivánsággal: *munkaalkalmat, nyersanyagot* és *termelőeszközöket* kérünk!

Becsey Antal.

Miért csatlakoztunk a Károlyi-párthoz?

A főváros budavári I. képviselőválasztó kerületének politikai pártszervezete, iltetőleg annak intézőbizottsága egyhanguan azt határozta, hogy a *Károlyi-párthoz csatlakozik.*

Az intézőbizottság minden tagja részletesen indokolta a maga elhatározását s polgártársaink tájékoztatása céljából a következőkben ismertetem a bizottság ülésén elhangzott felszólalások lényegét.

A függetlenségi eszmék lelkes, fáradhatlan apostolainak 10 évet meghaladó céltudatos munkája révén, boldogult *Szebeny* Antal képviselővé választásával 1906-ban jutott kerületünkben először győzelemhez a 48-as párt. A kerület polgársága ettől az időtől kezdve ugy az országos, mint pedig a községi politika terén egyetértő munkában tömörült a függetlenségi képviselő köré. Ez az egységes munka kihatott a kerület egész társadalmi életére s szinte megbonthatatlan szervezettel biztositotta az uj politikai iránynak fennállását. A kerület fenkölt lelkü vezérének és munkatársainak függetlenségi szellemtől áthatott közéleti tevékenysége lelkes buzgósággal és példás önzetlenséggel szolgálta ugy a főváros szociális fejlődését, mint pedig a polgárság különleges helyi érdekeit. A kerület tüneményes fejlődése füződik ehhez az irányzathoz s csak rosszakaratu ember lehet az, aki kétségbe vonja ennek igazságát.

A kerület Szebeny Antal elhunytával is kitartott a függetlenségi párt mellett, amelyben gróf *Apponyi* Albertet tekintette vezérének.

Az októberi forradalom megvalósitotta függetlenségi törekvéseinket s midőn az uj politikai helyzet az elé a kérdés elé állit bennünket, hogy a forradalmi átalakulás munkájában közremüködő pártok közül melyikhez csatlakozzunk, — *természetszerüleg adódik a mi kerületünk elhelyezkedése a Károlyi-pártban, mely párt valóra váltotta azokat a politikai törekvéseket, amelyeknek eléréséért a kerület polgársága 2 évtizeden át exponálta magát.*

A radikális párttal szemben egyhanguvá vált az intézőbizottságban az a felfogás, hogy a mi pártunk keretébe tartozó polgárságra nézve erkölcsi lehetetlenség volna a függetlenségi és 48-as párt cserbenhagyása akkor, amikor ez a párt az ország függetlenségének biztositásával megvalósitotta a mi politikai programmunkat s az uj rend megerősitésének nagy és nehéz munkáját végzi.

Az I. kerület dolgozó polgársága, tisztviselők, iparosok egyaránt példaadó megértéssel tömörültek abba a politikai szervezetbe, amely kerületünkben a közhatalmat birta. S ennek a megértő összetartásnak köszönhette azt a tiszteletreméltó pozicióit, melyet a főváros közéletében kivivott magának. A kerület polgárságának minden érdeke a mellett szól, hogy hosszu évek nehéz munkájával megteremtett szervezettsége semmiféle uj jelszavakkal meg ne bontassék, hanem ellenkezőleg teljes érintetlenségében megtartassék és a függetlenségi alapon végzett közmunka tovább is eredményesen folytatható legyen.

Az intézőbizottság azt reméli, hogy az I. választó kerület polgársága ezekben a történelmi időkben megérti és átérzi az összetartás feltétlen szükségét és rendkivüli fontosságát s a régi lelkesedéssel, kitartással, igaz magyar szivvel és lélekkel csatlakozik a Károlyi-párthoz!

Ripka Ferenc. dr.

Napló: Buda, dec. 7.

A dolgozó nép városa! Ismét egy uj frázis. Mert nem volt elég belőlük. Bele vetették a közhangulatba, hogy „... nem akarok katonát látni" s azóta a szüz szent magyar földet minden zsebrák fajzat marcangolja. A polgármester amikor elfoglalta a polgármesteri széket, azt jelentette ki, hogy „Budapest nem lesz, hanem van", és mi erre ölbe tettük a kezeinket és dicsértük egymást és a napot, mely felettünk ragyog, — most jött a harmadik kijelentés, mely szerint „Budapest nem lett *fürdőváros*, nem lett *világváros*, hanem a *dolgozó nép* városa lett. Dolgozó nép városa! Hát mik voltunk eddig? Hát volt Európában még egy város, hol oly őrült iramu munka folyt volna, mint Budapesten? Igaz csak voltunk. Mert ma nem akar dolgozni senki. Nosza hát! Elő egy frázissal. Talán attól észbe kap a nép. Nem uraim! maradjunk csak a régi jelszónál, mert Budapest *fürdőváros!* — nem Bárczy, hanem a jó Isten kegyelméből és e természettől ingyen kapott kincsünket ne dobjuk, a szemétre. Azután meg bizony kulturvárossá, világvárossá is kell lennünk. És végül legyen elég a frázisokból és — *kezdődjék a munka.*

Fábián Gáspár

Uj pártalakitás céljából értekezlet volt a „Budai Polgári Körben", ahol *Zipernovszky* Károly müegyetemi tanár felhivására e hó 4-én este egybegyültek a II. kerület vezető férfiai közül többen. Az uj párt célja az lett volna, hogy áthidalást létesitsen a kerületben megalakult 3 politikai párt, a Károlyi-, a Radikális- és a Szociáldemokratapárt között, ami a barátságos együttmüködést a jövőben is lehetővé tenné. *Weimess* Márián, *dr. Lendl* Adolf, *Kögler* Gusztáv, *Havas* Károly, *Szekula* Gyula és *Beck* Gyula felszolalásai után azonban beismerték az értekezlet tagjai, hogy uj párt alakitására tulajdonképpen nincsen szükség és hogy egy ilyen pártnak a létesitése a *„mungómentés"* látszatát viselné magán. A felszolalók mindegyike azt fejtegette, hogy lépjen be mindenki valamely

már meglevő pártba, aki pedig nem találná megy ilyen módon a maga helyét, az ne szerepeljen a kerületben. Végül *Weimess* és *Lendl* inditványára kiküldtek egy bizottságot, amelynek feladata a mostani szociális alakulatok figyelembe vételével egy *kerületfejlesztő és gazgazdasági* irányu program megszerkesztése, minden politikai szinezet nélkül.

Nagy elégtételt szolgáltatott nekünk budaiaknak a kormány azzal, hogy a székesfőváros közgyülését helyettesitő ellenőrzőbizottságba, melybe a három kormányzópárt mindegyike 3 tagot jelölt, a Károlyipárt a maga részéről jelölte *Becsey* Antalt, akinek nagy közgazdasági tudása, a városi administrációnak alapos ismerete, és a világ város szükségleteinek magasabb szempontból való áttekintése, — nemcsak azt a megnyugvást kelti, hogy a magyar főváros ügye van a legjobb kezekbe letéve, de azt is, hogy Buda érdekei méltányos elbirálás alá kerülnek.

Pártmozgalmak.

Alakulások. — Jelölések.

Az országos politikai irány helyes és okos megválasztásán kivül, mi budaiak a jelöltjeinktől speciális budai programmot kérünk. Erre nézve az alábbi sorokat kaptuk:

Budán általában helyi jelöltek pályáznak a mandátumokra, akik apróra ismerik a budai polgárság óhajtásait és az itteni viszonyokat.

A budai kerületek az utolsó évtizedekben határozottan elmaradtak a főváros életében a pestiek mellől. Mindannyian sulyosan érezzük ezt a visszásságot. Minden képviselőnktől elvárhaljuk tehát, hogy különös gondot forditson a nagy politikai kérdéseken felül a budaiak különös javainak előmozditására.

Nagy kérdések ezek is, amelyek többnyire nem csak a városi hatóságok, hanem a parlament elé is tartoznak; például a budai belső rész történelmi stilusban való kiépitése, a három uj dunai hid (az óbudai, a Boráros-téri, a Batthyány-téri); ilyen a Vérmező eldöntendő ügye, esetleg a Botanikus kert és az épitendő Természetrajzi Muzeum idetelepitésével; a Tabán és a Viziváros kiépitése, ami összefüggésben áll a nagy lakásinség enyhitésével; munkástelepek épitése a lágymányosi gyárváros mellett, az összes budai fürdők kiemelése mostani állapotukból, mert ez a Duna jobboldalnak s igy az egész fővárosnak fényes jövőt igérne; a budai hegyvidék további fejlesztése, az Állandó kiállitási terület kialakitása a Lágymányoson stb. stb. mindezek *teljesen érett budai problémák*, amelyek a technikai kivitelt várják.

A kormány nagy közmüvek megkezdését helyezte kilátásba a legközelebbi időkben. A nép, a munkások és iparosok, a vállalkozók és tervezők, meg más szellemi munkások foglalkoztatására törekszik ily módon. Itt belekapcsolódhatnék tehát a mi leendő képviselőinknek helyi müködése a kormányprogrammba és nem okoz nekik nehézséget *a budai problémák helyes megoldása!*

Dr. Lendl Adolf.

*

A budán élő tisztviselők között ferde nézetek alakultak ki azzal, hogy nagy tömegben léptek be az „Állami alkalmazottak szövetségébe“ mely a munkásokhoz hasonló szervezettel, a bizalmiférfi rendszer alapján alakult meg a szövetségi tagok gazdasági érdekeinek megvédésére. Ez azt a téves hitet keltette sok tagban, de a közönség körében is, hogy beléptek a szociáldemokrata pártba.

Csakhogy a tisztviselők vezéremberei, akiknél tömegesen gyültek össze a bejelentő ivek, *kérdést intéztek* a szövetség vezetőségéhez, hogy tulajdonképen mi a szövetség célja, mire a szövetség elnöksége a következő hivatalos választ adta:

Szives kérdésükre van szerencsénk értesiteni, hogy a szövetség célja tagjai gazdasági érdekeinek megvédése, ennélfogva szövetségünk kizárólag gazdasági kérdésekkel foglalkozik. Szövetségünk mint az osztályharc alapján álló szervezet, részese a modern munkás mozgalomnak anélkül, hogy tagjainak egyéni politikai meggyőződését és pártállását bármilyen irányban is befolyásolná.

Kelt 1918. nov. 9.

Ascher elnök.

A kérdés ezzel tisztán áll. A ttsztviselők is szervezkedtek anélkül, hogy a szociál-demokrata pártba való belépésre kényszeritenék ezzel, mintahogy a szellemi munkások szervezkedése Budán szintén küszöbön áll, de szintén nem a szociáldemokrata párt alapján. Ez a párt különben is nem lát szivesen tagjai között nem vérbeli proletárokat.

*

Buda Asszonyaihoz

fordult legutóbb a kelenföld-lágymányosi *Károlyi*-párt és lelkes szóval hivta föl őket a pártba való belépésre.

Hasonló szózattal fordul a női választókhoz a krisztinavárosi I. választó kerület intézősége is, és szintén igy tervezi a III-ik választó kerület végrehajtó bizottsága is.

A Vár és Krisztinaváros pártmozgalmai ma már erősebben lüktetnek, mint máskor közvetlenül a választások előtt.

A Károlyi-párt alakulásáról vezérlő helyen közlünk cikket, mely részletesen felöleli az egész pártkérdést.

A III-ik választó kerületben, mely az I. kerület hegyvidékét öleli föl, látszólagos nyugalom van s a Károlyi-párt megalakulása eddig nem történt meg, mert az erre egyedül hivatott *Perczel* Béla még lábbadozó s igy esetleg nyolc-tiz napig még kénytelen a szobát őrizni. Semmi akadálya annak, hogy itt is impozáns módon meg ne alakuljon a párt. Ámbár sok keserüséget okoz a kerületben a korteskedésnek az a neme, mely sehogy sem méltó a szociáldemokrata párthoz. Más eszközük nincs, mint az, hogy Perczel a „régi rendszer embere“ s ezen a cimen kell agyon ütni. Perczel Béláról még ellenfelei is kénytelenek elismerni, hogy tiz év óta szakadatlan, erős közmunkát végez, elsősorban a legszegényebb néposztály érdekében. Szerepe volt a multban is, de puritán, becsületes jelleme kizár azt, hogy bármely panamában részt lett volna, sőt ellenkezőleg min ellenzéki volt és minden visszaé kiméletlenül ostorolt. Soha munkaadó nem volt s igy a munkások sem lehetnek ellenségei, sőt sok köztük a személyes hive, lekötelezettje.

A kerületben a közelmultban szervezték a 48-as alkotmány pártot s a 48-as érzelmü polgárság nem kell, hogy átfesse cimerét, mert mint függetlenségi Károlyi-párt is 48-as marad. A 300-tagu végrehajtó bizottságot most egészitik ki 150 női taggal.

A központi Károlyi-pártot küldöttség kereste föl *Merényi* Richárd vezetésével, aki évek óta Károlyi-párti és ez bejelentette a kerület csatlahozását.

*

A *kelenföld-lágymányosi* Károlyi-párt végrehajtó bizottsága e hó 5-én

TÁRCA.

Prágai emlékeimből.

Katonai kiküldetésben töltött 1917-ban négy hónapot Prágában a tárca irója és alkalma nyilt az alábbi érdekes megfigyelésére. A szerk.

Labdarugók érkeztek a száztornyu Prága városába 1917. nyarán. Elmentem, hogy megnézzem küzdelmüket. Pedig őszintén megvallom, hogy soha nem érdekelt ez a játék. Az én békés természetem nem szerette sohasem a háborus játékokat. De el kellett mennem a prágai matschre, mert magyar csapat, a III. ker. Torna és Vivó Egylet csapatja jött a cseh királyság fővárosába, hogy labdáját a cseh kapuba rughassa. Érdeklődés nélkül járkáltam a mező szélén. Inkább a közönséget néztem, kevésbé a játékot. De nem tarthatott sokáig ez a gondtatanság, mert hirtelenül lekötötte figyelmemet egy fiatal ember, Alborák-fejü, vékony termetü, beteges külsejü, sápadt legény. A tekintete tüzes volt. Elébb azzal követte a labdaugrálásait, azután mikor hevesebbre fordult a játék és a szem nem volt elégségséges mozdulatai követelésére, ő is neki indult, beteg testével szaladt, ugrált a pálya szélén a labdával párhuzamosan és a szó való értelmében *erkölcsileg* támogatta a játékot, a csehek játékát. Fanatikus kibic volt ez a fiatal ember, egy parányi része a nacionalista cseh küzdésnek. Én meg vagyok róla győződve, hogy ez a football-kibic most valahol Nagyszombat környékén járja a csehszlovákok agitátori utját.

*

Dr. Hobza Antal a prágai cseh egyetemen a nemzetközi jog tanára volt 1917-ben. A bécsi hadügyminiszterium nem engedélyezte ennek az európai hirü jogtudósnak a katonai szolgálat alól való felmentését. Mint katonai élelmezési tiszt teljesitett szolgálatott a háboru kitörése óta. De azért a nemzetközi jogi tanulmányait sem hanyagolta el. Olvasott, irt és tanitott. Uniformisban tartotta előadásait a prágai egyetemen. Négy hónapi prágai tartózkodásom ideje alatt ugyszólván naponkint együtt voltam vele. Egyszer megkérdeztem, hogy miért nem mentik fel őt — a nagy tudós professort — a katonai szolgálat alól? Dr. Hobza egy igazi cseh hazafi komolyságával felelt:

— Nem lényeges a felmentés kérdése. A nemzetközi jog a háboru alatt ugy is nyugszik — legalább nálunk itthon. Odakünn pedig olyanok csinálják, akik nem tartalékos élelmezésügyi tisztek.

Hobza professornak igaza volt: Massaryk elvégezte a dolgát ezalatt.

*

Mikor Magyarország különböző katonai börtöneiből hazaérkeztek Kramarz, Klofác, Stanek és társaik, nekünk katonáknak nem volt szabad az utcára mennünk. Ezek a csehek fenségesen tudnak tüntetni és lelkesedni például a Szmetana: „Eladott menyasszony“ cimü operájának muzsikája mellett. Persze ott voltunk mégis és láttuk azt a hatalmas erőt, ami a fogadásnál megnyilvánult. Arra az erőre alapitva lehetett és kellett függetlenités és elszakadás iránti politikai akciót inditani. De akkor a magyarok iránt meg szimpátiát mutatott a cseh nép. Sőt a Habsburgokról sem hallottunk a gyülölet hangján beszélni. Ez a kettő — ugy látszik — egyszerre keletkezett. Természetes: mert a bécsi udvar módját ejtette annak, hogy a csehországi éhinségért Magyarországot okolják.

*

A Hradschin alatt vannak a régi várbörtön falai. A vén őr kezében reszket a kulcscsomó és a kisérteties mélységben csillogó szemekkel mesél az idegennek egy daliás lovagról, Daliborról, aki összeesküvést szőtt, hogy a cseh nemzetet felszabaditsa Ulászló király kegyetlen járma alól. Láttam a kutszerü börtönt és a vár udvart, hol porba hullott Dalibor szőkefürtü feje a kegyetlen Ulászló parancsára. Szmetana, a csehek nemzeti dalköltője operát irt Dalibor szomoru históriájából. Mily tüz ég a nézőtéren a szemekben! Mint mikor Hunyadi Lászlónak históriáját vonultatják fel előttünk a magyar nemzet operaházában.

*

A prágai Hradschinban világraszóló látványosságokat nyujt mindenki számára a szent Vitus dómja. Ebben a gyönyörü templomban alusszák örök álmukat császárok, királyok, főpapok, főnemesek. Az egyik kis kápolnát Zsigmond-kápolnának hivják, abban nyugszik Báthory Zsigmond, Erdély fejedelme, aki Prágában az ottani udvarnál való látogatása alkalmából 1613-ban halt meg. A magyar fejedelem teste cseh földön porlad és talán már egybevegyült a cseh királyok testével. Örök béke honol a szent Vitus dómjában. Vajha megértenék végre az emberek, hogy egymást szeretve, egymást boldogitva boldogulhatna életében is az ember.

tartott népes értekezletén *Timon* Ákos elnökölt és sajnálattal emlékezett meg arról, hogy *Károlyi* Mihály gróf beteg s igy el kellett halasztani 10—12 napra a nagygyülés össze hivását, mert a miniszterelnök személyesen is részt óhajt azon venn. *Becsey* Antal ügyvezető elnök tett ezután jelentést a pártszervezés örvendetes eredményéről.

*

A Viziváros csendes berkeiben is valami különösebb mozgolódás észlelhető. Ez a főváros IV-ik választó kerülete, amelynek most alkalma nyilnék régi tartozása törlesztésére. Mindenki tudja, mindenki érzi, hogy van e kerületnek egy évtizedek óta szorgalmasan s a köz érdekében dolgozó, önzetlenségéről és tehetségeiről általánosan becsült helyi jelöltje: *Lendl* Adolf dr., aki eddig nem tudott mandátumhoz jutni, mert a régi rendszer miniszterekre vadászot, országos tekintélyeket kényszeritett mindig a választókra; legutóbb pedig alkalmi jelöltként a kerület egyik vezére *Kollár* Lajos jutott előtérbe a munkapárt segitségével. Most azonban munkapárt már nincs s megszünt minden más kényszer, mert titkos lesz a szavazás, általános a választójog; a kisemberek, meg az asszonyok ezrei fognak dönteni. Most alighanem megfordul a kerék és *Lendl* javára billen a mérleg, ha még egyszer fel akar lépni. Eddig még semmiféle programmot nem adott.

Vele szembe kerülne esetleg dr. *Szalay* Sándor — Károlyi párti programmal — akit a választók, főként a tisztviselők, mint kerületi előljárót igen megkedveltek, de lehetséges, hogy az ujlaki kerületben lép fel.

A radikális párt részéről *Haypál* Benő református lelkészt is emlegetik, mint jelöltet, akinek ismert, szinte páratlan szónoki tehetsége volna egyelőre az ajánló erő. Lehetséges azonban, hogy ez a párt ismét vezető politikusokkal fog kisérletezni s egy közigazgatási birót emlegetnek, aki most jutott nagyobb szerephez.

Az *óbuda-ujlaki* részekben a volt demokratapárti képviselő visszavonulásával megüresedik egy mandátum. Ezt *Garami* Ernő miniszternek akarják felajánlani a szociáldemokrata párt részéről, a mi számbamenő nyereséget jelentene a budaiak részére. Ha azonban még egy hatodik választókerületet hasitanának ki a budai oldalon és Ujlak önállóan választ, akkor a viszony nagyon változnék.

*

Ujlakon is megalakult a Károlyi-párt, amelynek elnöke *Szalay* Sándor a II. ker. érdemes előljárója, ügyvezető elnöke *Schubert* Sándor, titkára pedig *Zsoldos* Károly. Az uj kerület határainak megállapitása egyelőre határokat szabott a párt szervezés elé.

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

Elvész a polgárság!

— Középosztály nélkül. —

Nagy kérdés, hogy az ország megélhet-e a középosztály nélkül? Van-e egészséges ipar az önálló, független kézmüiparos nélkül? Fejlődhetik-e ki az ipar terén müvészet? Törődik-e a munkásosztály, a valódi proletárság a polgári osztályba tartozó kézmüiparos aggkori ellátásával? . . . Ezek mind olyan kérdések, amelyekre *minden polgárnak* önmagának kell felelnie.

A polgári osztályok felfogásáról nehány szemelvénnyel szolgálunk:

„S a szociálisták nem lankadnak hivatásuk teljesitésében, sőt készek mind ujabb munkát vállalni. S a polgárság kényelmesen elveti a lábát, — derék szociálista, ő áll helyetem őrt, ő állitja ki az öt évfolyamba való katonát, ő gondoskodik, hogy a nem neki való munka is elvégeztessék, ő hajlandó a ruhabeszedést is elintézni, *mindent, mindent ő végez* s én, polgár, mint a török szultán csak köpködök hozzá. S a derék polgár nem veszi észre, hogy minél többet végez a szociálista *s minél kevesebbet végez ő maga*, csak arra vezet, hogy a szociálista mindenütt *nélkülözhetetlen*, a polgár pedig *fölösleges* legyen. A szociálista tudja, hogy annyi hatalma van, a mekkora a fontossága. *A polgár nem akarja tudni.* Boldog abban, hogy a szociálista vigyáz reá. Pedig nagon veszedelmes *és főleg megalázó* boldogság ez. Ez nem öntudatos emberé, hanem a *házi állaté*, akire szintén mások vigyáznak, s akik vigyáznak rá, azok a gazdái.

A polgár társadalomról minden nap olyan rétegeket választ le, mely természete és életérdeke szerint hozzátartozik. Tisztviselők, magánalkalmazottak, ügyvédek, orvosok ha belépnek is szociáldemokrata pártba, mégis csak polgárok.

Tisztviselők, lateinerek első köztársasági hevületükben a szocializmushoz csatlakoztak. Bérmunkásoknak tekintik magukat és *kacérkodnak proletárvoltukkal.* Kár, mert az igazi proletárok között nem találják meg helyüket, azonfelül pedig ahhoz, hogy valaki a szociálistákhoz csatlakozzék, szociálistának kell lennie, nem pedig pusztán tisztviselőnek. Olyan vallás ez, melyet nem lehet fölvenni, annak át kell hatnia testet-lelket. Másfelől pedig a tisztviselő, akár állami, akár magán, *történelmi* produktum. A készültsége, a hivatása és a jelentősége is. A főkülönbség, hogy minden munkás a bére fejében *uj értéket produkál*, mely forgalomba kerül. A tisztviselő ellenben a munkájával *nem teremt*, csak a termelés értékesitésénél és rendjénél hasznos.

A szociáldemokratáknak is csak az olyan hóditás értékes, mely hit és meggyőződés alapján jut nekik. A *puszta érdekből* való csatlakozást ez a párt sem tekintheti másnak, mint minden *más hatalomra jutott párt a hatalom felé áradozókat.*"

Igy ir egyik legkomolyabb napilapunk: — *Az Ujság.*

Megszivlelendő sorok és élesen megvilágitják az irányt, hogy a mai feltolakodó streberkedés helyett, — merre kell haladnia a polgárságnak.

Hirek

Telefonon értekezhetni
a felelős szerkesztővel:
d. e. 10—11, d. u. 5—6.
Telefonszám 24—77.

Nagy horderejü kérdés és főleg a Csepelszigettel szemben tervezett nagy munkástelepre nézve életkérdés, hogy *Weiss* Manfréd csepeli gyártelepét részben lokomotivjavitó üzemmé fogja átalakitani. A Máv.-nál sok ezer lokomotiv vár javitásra és erre való tekintettel már néhány héttel ezelőtt más gépgyár is hasonló lokomotivjavitó gyártelepet létesitett. Reánk azért bir különös fontossággal, mert Weisz Manfrédnek éppen a kérdéses munkástelep területén nagy telkei vannak, s igy neki is nagyobb érdeke, hogy munkásai közel lakjanak, a mi viszont a telep létesitésével egy uj hidnak épitését is valószinüvé teszi, ami városfejlesztési szempontból fontos a budai résznek.

Hollós József, a posta és távirda uj vezérigazgatója szintén budai ember. Kiváló mérnök hirében áll és nagy érdeme, hogy a magyarországi városok tulnyomó része villamvilágitással bir. Erősen támogatta azt az irányzatot, hogy ez nem magánvállalatok, hanem a községek utján történjék. A székesfővárosnak is szakértője volt, ugy a lágymányosi elektromos-müvek megépitésénél, mint pedig a két villamos vállalat megváltásánál. A müegyetemen a telefon-tant adta elő. Budán az Ág-utcában van háza és régi budai lakos.

A III. ker. katholikus kör ügyében legutóbbi számunkban irott hirünkre vonatkozólag, a kör ifjusága nevében azt irják nekünk, hogy az összes keresztények tömöritése ma a főcél, mert csak igy vehetik föl sikerrel a harcot azok ellen, akik nem állanak velük egy erkölcsi alapon és veszélyeztetik létüket. A katholikus autonomiát is biztosabban megvalósithatják igy, mint azokkal a kath. urakkal, akik ennek mindig akadályai voltak és most árulói lettek. Aláirva: dr. Zloch János, Demkó Ferenc, Laseczky István, Dobay Zoltán, Seidl Jóssef, Schäffer Ödön és József, Gebhardt József, dr. Dvorzsák Dezső, Georgi István és Flóry Ottó.

Szivesen adunk helyett az ilyen megnyilatkozásnak, habár nem az volt tendencia nélküli hirünk célja. Abban a hitben éltünk, hogy két egyesület is tud egy cél felé haladni, de ha biztosabban érnek célt egyesülve, mi — igazán — nem akarjuk ennek utját állani.

Exner Kornélt, a közigazgatási biróság itélőbiráját, aki a vizivárosi társaság egyik közkedvelt tagja, a pénzügyminiszterium államtitkárává nevezte ki a kormány.

A Svábhegyen is megalakult nagy lelkesedés mellett a „Polgárőrség". Lelkes fiatal fiuk és harctérről hazajött vitézek nagy lelkesedés mellett szervezkedtek Varga Antal ref. tiszteletes vezetése mellett, hogy megvédjék a fennlakók vagyonát. Különben a forradalom izgalmas napjai idefenn semmiféle különösebb ribilliót nem okoztak, a legnagyobb rendben és nyugalommal fogadta mindenki a városból hozott hireket.

Tárlat és vásár készül a Szent Gellért fürdő téli kertjében, melyet a Kelenföldi „Müvészek és mübarátok szövetséde e hó 2-án *Bezerédy* Gyula szobrászmüvész elnöklésével tartott választmányi ülésen határozott el. Ez volna a szövetség első karácsonyi kiállitása gyönyörü miljöben. A téli kert átengedését a nála járt küldöttségnek készségesen megigérte *Folkusházy* Lajos alpolgármester és pártolólag terjeszti a tanács elé. *Bosányl* Béla a fürdő igazgató főorvosa szintén a legmelegebben pártolja ezt a tervet. A kiállitást december 15-től január 5-ig tervezik.

A hazatért hősöket ünneplő szivvel fogadta a katholikus Legényegyesület elnöke, *Knapp* Nándor az e hó 1-én rendezett házi-ünnepen. Nagy számmal jöttek el a visszatért katonák és szivhez szóló, meleg jelenet volt üdvözlésük. Az *óbudai* kath. legényegylet zenekara közreműködésével azután sikerült előadásban került szinre *Kazaliczky* Antal szinműve *A harang.* A törekvő dilletánsokat, leginkább Steiszkal Frida, Garai Micike, Heger Lujza, Ábrahámy Ilonka és Valicska Rózsika közreműködő hölgyeket zajosan megtapsolták. A férfiak is jól megállták helyüket.

Uj élet pezsdül a budai hegyvidéken most télire, ahol az üresen álló villák váratlanul jutnak lakókhoz. Ahogy lapunknak irják, az erdélyi és felvidéki menekültek számára a hatóság az összes *Svábhegyen* lévő üres villákat rekviráltatta, igy nemsokára ujra mozgalmas élet lesz a téli álomba merült legyen.

Petneházy contra Gerbaud! Lelkes budai iparos: *Petneházy* Lajos cukrász forradalmat csinált a forradalomban és másfél nap alatt kivette a budapesti cukrász ipartestületet a cukrász-arisztokraták kezéből, hogy visszajuttassa azt a kis cukrászok kezére. Először összegyüjtötte a döntő adatokat. Gerbaud és társai, az ugynevezett nagycukrászok valósággal monopolizálták az ipartestületet és a felosztásra kerülő anyagot aránytalanul felosztva, a maguk részere szerezték meg. 280 cukrász van Budapesten, köztük 4—5 nagycukrász, a kik a háboru alatt milliókat szereztek, mint a Király-utcai *Freund* Ödön. 20 waggon cukorból Gerbaudnak jutott 12 waggon, a többi 270-nek összesen 8. Diót kaptak szétosztásra 160 métermázsát s abból egyedül Gerbaud 110 métermázsát tartott meg. Ezért volt kénytelen a háboru alatt 50 kis cukrász az üzletét bezárni. A mikor Petneházy Lajos, a kinek a Corvin-téren van cukrászdája és piskótagyára, összegyüjtötte ezeket a sulyos adatokat, összehivta értekezletre a kis cukrászokat és 18 elszánt társával megszállta az ipartestületet, lemondatta *Hauer* Márton elnököt, megszervezte a cukrászok tanácsát, mely mindent ellenőrzés alá vett. Ezzel uj, méltányos és becsületes korszak nyilt meg a cukrász ipartestületben.

A polgári tisztesség hangjat kell visszasegiteni régi jogaihoz azzal a bolseviki hanggal szemben, amellyel uralmát a többi társadalmi osztály felett érezteti a napszámos munkásosztály, melyet megzavart a szociális forradalom. Ilyen az a kofa, aki mintha részeg lett volna, sorban felhivta a villamos kocsiban a már ott ülő hölgyeket, hogy keljenek föl és csináljanak neki helyet, amellett szemérmet sértő kifejezésekkel illette az ellentmondókat s végül is egy éltesebb hölgy ölébe ült erőszakkal, aki

ellökte magától, fölkelt és leszállt. Budán történt. A kocsiban öreg urak voltak és röhögtek a katonák. Ezt a kofát igazán nem tudjuk a régi rendszer bünéül felróni, mert régebben sohsem történt meg, hogy uri nők merték volna felhivni a fáradt sváb leányokat, hogy adják át helyüket . . . Királyokat lehet detronizálni, de az illemet nem, — és ha már a trónra ültettük a népet, akkor igyekezzünk neki fejedelmi modort is adni.

Az ebzárlatot Buzán meghosszabbitották január hó 18-ig. Ez alkalommal felhivjuk az ebtartókat, hogy az ebösszeiró iveket, a különféle kellemetlenségek, zaklatások és *birságok* elkerülése végett mielőbb szolgáltassák be. A késedelem esetleg 100 korona pénzbirsággal jár.

Az Óbuda-Ujlaki takarékpénztár r.-t. a III-ik kerület e leglényegesebb gazdasági faktora nagy hozzáértéssel rendezkedik be a *békegazdaságra* és már most foglalkozik azzal, hogy *kisiparosoknak* és kisgazdáknak megfelelő olcsó hitelt nyujt. Ezzel lehetővé teszi hazatérő, dolgozni akaró polgárságnak, hogy munkáját megkezdhessék.

Erős port vert fel a II. kerület kézmüiparosai között az *Iparoskör* elnöki válsága. Többen telefonon érdeklődtek nálunk, de erős hangu levélben tiltakozott a válságnak ily egyszerü elintézése ellen *Fojt* István kalapos mester a budai iparosok, régi, jelentős vezérembere, akit megdöbbentett, hogy ily fontos ügyben nem a közgyülés döntött. A kört speciális iparos-érdekek ápolására alakitották, — irja — csak igy emelkedett mai nivójára. Kimutatja erős érvekkel a munkások és a munkaadó kézmüiparosok fennálló érdek ellentéteket, ezért kell őket politikailag, két külön osztályba sorozni. Levelét azzal fejezi be, hogy:

„A II. kerületi Iparoskör e meglepetésszerü szinváltozásában,. mi polgárok, az ezer sebből vérző, Magyarország felravatalozását látjuk és ott látjuk a nevető örökösöket is. A polgárság alkossa meg az erős nemzeti iparospártot, mely érdekeit megvédi és az olyan erös várat, mint a II. kerületi Iparoskör védje és tartsa meg, mint biztos fedezéket.

Fojt István.

Meghivó. A „Budai Polgári Kör“ (II. Szilágyi D.-tér 5) 1918 december hó 14-én szombaton este 7 órára *rendkivüli* közgyülésre hivja tagjait. Tárgya: *az alapszabályok módositása.* A közgyülés után vácsora lesz s itt a meghivó szinte poetikus lendülettel szól a tagokhoz:

A vacsorán
Ha részt venni kiván
Szíveskedjék azt minden ember
Lehetőleg még december
Hó 12-ig a
Kör komornyikja
Utján vagy levelezőlapon
Tudatni, jöhet-e majd e napon.

Télen minden kedden 7 és 8 óra közt a társalgóban jönnek össze a tagok és minden hó első és harmadik keddjén pedig társas vacsorára.

Kéményseprők számára hirdet pályázatot az I. ker. előljáróság, még pedig az elhunyt *Zsák* Paula kerületére. Azok a mesterek és segédek, akik ezt elnyerni óhajtják, 1919 január hó 10-ig adják be pályázati kérvényüket, a kellő okmányokkal fölszerelve az I. kerületi előljáróságnál I. Vár, Szentháromság-utca 2, I. em. 24 ajtó. A pályázó segédek mindegyike a kérvény beadásakor 40 korona ipardijat köteles az előljáróságnál befizetni.

Budai átok, hogy reánk külön adót rónak azért, mert tul a Dunán — Budán lakunk. Most, hogy közzé tették a fütőanyagok hivatalos árjegyzékét, azt látjuk, hogy a szegény ember, aki 15 mm.-nál kevesebbet rendel, az 50 fillérrel drágábban fizeti métermázsáját, mint a pesti. A legolcsóbb szén a *borsodi*: 12.70, a porosz 18.50, a westfália 28.20.

Gyász. *Benedek* Sándor, a közigazgatási biróság másodelnökének a veje: *Benedek* Endre, a pénzügyminiszterium főszámtanácsosa, aki a budai társaséletben szerény, de nagyon kellemes szerepet vitt, 50 éves korában hosszas szenvedés után elhunyt. Nagyszámu ismerősei és rokonsága kisérte fájdalommal örök nyughelyére.

Őszinte mély fájdalom és részvét kisérte utolsó utján *Nagy* Gyulát, a Gázművek *budai* irodájának főnökét e hó 5-én a farkasréti temetőbe. E közkedvelt szives, örökké jókedélyü ember, a ki kuláns modorával a legkedvesebben töltötte be nehéz ügykörét és elsősorban a szegényebb osztály érdekeit tartotta szem előtt, erős ürt hagy maga után.

Németh Imrét, a II. kerület volt orsz. képviselőjét sulyos csapás érte. A spanyol vész sirba vitte nejét, a kivel hosszu boldog házasságban élt.

Közgazdaság

A Hadi-Termény R.-T. nov. hó 28-án tartotta harmadik rendes évi közgyülését *Sándor* Pál, a társaság uj elnöke vezetésével. A kivált igazgatósági tagok helyébe a kormány Erdélyi Mórt, dr. Pete Mártont, Russo Illést. Szél Menyhértet, Térfi Bélát és dr. Vara Jenöt nevezte ki. A közgyülés elfogadta az igazgatóság és felügyelő bizottság jelentéseit és jóváhagyta a mérleg- és üzleteredmény-számlákat. A közgyülés 5 százalék osztalék fejében 222.92 K összeget állapitott meg részvényenkint.

A Magyar Aszfalt R.-T. dr. Matlekovics Sándor elnöklésével volt évi közgyülésén megállapitották az üzleteredményt, mely szerint 250.000 koronának az értékcsökkenési tartalékalapba és 10.000 koronának az általános tartalékalapba való helyezése után a részvénylebélyegzésből fennmaradó 24.900 korona hozzászámitásával 36.735 K az uj számlára való átvitelét határozták el. *Rottenberger* Jenő ügyvezető igazgatót az igazgatóságba, Décsy Viktort a felügyelőbizottságba uj tagokul megválasztották.

Az Országos Fatermelő R.-T. közgyülése elhatározta az alaptőkének 6 millió koronáról 12 millió koronára való felemelését.

A Magyar Agrár- és Járadékbank R.-T. 4%-os szőlőkötvényeinek 18-ik sorsolását december hó 2-án tartották meg. A társaság megküldi a kötvénytulajdonosoknak a sorsolás eredményét.

Felelős szerkesztő: VIRÁG BÉLA.
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—6.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Kiadó: Viraág és társa.

Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

HETLINGER JÁNOS
vendéglője
A napnak minden időszakában jól lehet étkezni
!! Polgári árak !!
Zamatos fajborok :: Naponta friss csapolás
I. Hadnagy-utca 9.
Rácfürdővel szemben

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

PREISACH JÓZSEF
I., Krisztina-tér 3
Uri és női-divatüzlet
Első rangu kötött és szövett áruk

Veszek
mindenféle
régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán
figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS
OPTIKAI LENCSÉK
:-: GYÁRTÓJA. :-:
Alapittatott 1845.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

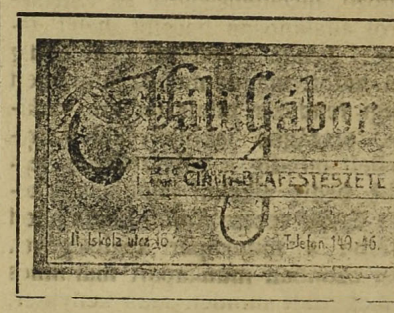

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK,
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjesillapító. Ovszer fertőző betegségek ellen.

Budai Napló

XV. évf. 604. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyílttér sora 10 K. Szöveg között 15 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. december 15.

Válasz

Gerő Ödön barátomnak.

A „Budai Polgári Kör"-ben legutóbb tartott értekezletünkön elhangzott tartalmas előadásodhoz nem szólhattam hozzá azonnal, egyrészt az idő előhaladottságára való tekintetből, másrészt nem mertem készületlenül vitába bocsátkozni veled, mert nagy tudásod ereje fogva tartotta gondolataimat. — Most azonban kérlek, engedd meg, hogy utólagosan kapcsoljam észrevételeimet mindnyájunkat érdeklő fejtegetéseidhez:

A szociális fejlődés tudományosan képzett kutatói s a szociológiai elméletek hirdetői általában azt hiszik, hogy az ujabb szociális berendezkedésekben rejlő törekvéseknek a végső célja a kollektiv alapon való termelés, azaz a munka és tőke közös kihasználása, avagy pedig a vagyon egyszerü kommunizálása.

Ez az, amitől sokan félnek mostanában minálunk; érthetően és első sorban a nagy tőke és a nagy magánvagyon birtokosai és képviselői ellenzik a szociális törekvéseket; de másodsorban kedvetlenül nézik ezeket az avult társadalmi rendet élvező, vagy belefásult ugynevezett intelligens osztályok is. Ezért bármilyen szociális törekvés elnyomására, vagy megnyirbálására készülnek és szervezkednek régóta a különböző társadalmi osztályok és elemek, mintha ők ellenségei volnának az általános szociális haladásnak. Pedig hát ők nem ellenségei, hanem részesei ennek akaratlanul is, akár ellenzik és akadályozzák tőlük telhetően e törekvésekei, akár nem; mert az a fejlődés és haladás tekintetéből ugyszólván mindegy, hogy miként viselkednek ebben egyesek. Ez legfeljebb csak arra lehet befolyással, hogy nyugodt egymásutánban folytonosan, avagy hosszabb elnyomatás után forradalomszerü kitörések kiséretében következnek-e be az örökké élő fejlődési menetben az egyes egymást természetszerüen követő stádiumok, mint a milyenek például azok is, amiket a szociológusok kollektivizmusnak és kommunizmusnak neveznek.

Ha azonban nem az előre kigondolt elméletek keretébe igyekszünk beleilleszteni a szociális fejlődésnek szemeink előtt mutatkozó jelenségeit, hanem ellenkezőleg — a természettudományokban szokásos módszerrel — a tények megfigyeléséből eredő ismereteinket szőjük egybe, hogy a megfigyelt jelenségek magyarázatát találjuk meg, akkor arra a nézetre jutunk, hogy a kommunizálás, illetőleg a kollektivizmus nem végső stádiuma a haladó fejlődésnek, tehát nem is végső célja a mostani szociális törekvéseknek. Ezért nincs is okunk félni tőle.

Ugy az előbbi szociális megnyilvánulás, mint az utóbbi csak egy-egy oldalhajtása — nem akarom mondani vizhajtása — az időbeli, vagy helybeli körülmények nyujtotta alkalommal véletlenül felszabadult általános szociális életerőnek,

Erről tanuskodnak ősrégi és legujabb, bárhol mindig a helyi körülményekhez alkalmazkodó példák az emberi nem fejlődésmenetéből. Felsorolok ilyeneket:

Kelet-India belsejében, az európai kulturától még alig érintett területeken élnek egyes elszigetelt kisebb néptörzsek évezredek óta a legtökéletesebb — bár modern szociális alap nélkül való — kommunálizmusban. Annyira kialakult ez az ő szükkörü társadalmukban, hogy nemcsak a vagyon és a semmitevés, hanem a gyermekek nevelése, sőt az asszonyok és viszont a férfiak kölcsönös használata is közös. Vagyis egy óriási család az egész néptörzs.

Ellenben Japánban, ebben az ősidők óta társadalmi béklyóban heverő országban, nem is oly régen — körülbelül 30 évvel ezelőtt — életre kelt hirtelenül és szociális fejlődési előzmények nélkül egy kis köztársaság, szabadon összeverődő néhány száz családból, hogy azonnal a leghatározottabb kollektivizmus szabályai szerint kezdje meg megélhetéseért folytatott munkáját. A japán kormány megengedte ezt az alakulást, illetőleg tűri, hogy ennek a sajátságos kulturájában oly hatalmas országnak belsejében egy ilyen teljesen elkülönülő s idegen életet élő csöpp köztársaság tömörüljön, mert az olyan furcsa körülmények között létesült, hogy a kormány nem is ellenezhette. Talán szabad a történetét elmondanom:

Aszoszán egyike a legnagyobb tűzhányó hegyeknek Nipon szigetén. Évszázadok óta mindig csak füstölt igen terjedelmes kráterjéből; egyszer azonban leirhatatlanul rettenetes kitörés közben annyi hamut dobott a magasságba, hogy teljesen elboritotta az eget és száz kilométernyire köröskörül a falvakban és városokban néhány napon át nappal is kellett világosságot gyujtani, olyan sötétség feküdt a tájon, hiszen a nap sugarai nem hatoltak át a sürű hamuporfelhőkön.

Azután, néhány évre rá (1889-ben) megismétlődött a borzasztó katasztrófa. Ekkor azonban beomlottak a magas hegy kráterjének a falai; méretlen mennyiségü törmelék zuhant a mélységbe és kitöltötte az egész óriás tölcsért. Hamu, láva és beomlott föld tömte be és boritotta el a még terjedelmesebben kibővült kráter alját. Éles sziklagerinc övezte most a tölcsér peremét köröskörül s ennek közepét, az ismeretlen mélység fölött, az ujonnan keletkezett sikföld foglalta el körülbelül 380 magyar hold területen.

S amikor ez az uj földdarab a kráterben egy-két év alatt kihült, odaköltözött két- vagy háromszáz japán család, egyengette a talajt, csatornába vezette öntözés céljából a helyenkint kiömlő meleg vizet, négy kis faluba sorakozó házakat épitett, uj társadalmat kezdett köztársaság formájában és azóta gazdálkodik ott. Az elméletileg helyesebben ki sem gondolható kollektivizmus rendje szerint termel rizst, meg mást közös használatra. Nem törődik a körülötte fekvő hatalmas anyaországgal, de meg azzal se, hogy egyszerre csak levegőbe repülhet mindenestől.

És Németországban a világhirü Zeiss-féle gyár, vagy az esseni Krupp-féle gyár, nemde más okokból helyezkedett hasonló szociális stádiumba; azért tette, mert különben a világhirében rejlő nagy előnyöket nem birta volna kihasználni; saját munkásainak adta át a nagyszerü vagyont, hogy ez folytatólagosan nőhessen még. Tehát ennek a sajátságosan beállott uj rendszernek sincsen semmiféle összefüggése az általános németországi szociális fejlődés akkori stádiumával; elszigetelten és messze tulhaladja ezt, mint az élő fán a hirtelen oldalhajtás a törzset.

Az anatoliai fensikon vagy két hétig barangoltam elkülönülten élő, Sziriából érkezett izmaeliták nomád törzsei között; ennek körülbelül tiz éve most. S ott láttam, hogy ezek a vagyonközösség kultuszában élnek, kollektivizmus nélkül, mert a helyi körülmények nem kivánják tőlük, hogy dolgozzanak.

Ellenben sehol a világon nem találok kommunisztikus, vagy kollektiv alapon serdülő terjedelmes országot, kialakult államot, egész társadalmat.

Bárhol azonban és bármikor — ha a helyi és időbeli viszonyok megengedik — mutatkozik az előbbiek szerint a hajlandóság ahhoz, hogy kisebb közületek, családok, néptörzsek, gyárak lassanként, vagy egyszerre átcsapjanak és kihajtsanak oldalágakként az általános fejlődés bármely stádiumából a közös munka és vagyon élvezetébe. Nagy testületek, államok azonban sehol és semmikor sem. Ebben az arányokban való eltérésben és a véletlenül megengedett, avagy következetesen haladó fejlődés között levő különbözőségben rejlik a kommunizmus és kollektivizmus disztinkciója a szociális törekvések végső céljától. Ezt nem szabad elcserélni.

Az oldalhajtásokat lehet nyesni, vagy fejleszteni és a fa erősitésére használni; a kertész ügyességén, gondosságán mulik ez. A fa így is, ugy is tovább nő, hogy kibontsa rendes ágazatát, teljes koronáját, éppen azért, mert van neki más végső célja; ez a szociálisan fejlődő nagy közületeknek, egész nemzeteknek kibontakozása. Ezzel pedig nem jár a részeknek teljes egyenlősége, hanem csak a tulságos ellentéteknek, illetőleg különbözőségeknek az egyengetése, mérsékelése, hogy az egész nagy szervezet egyes részeinek kárszenvedése nélkül az élet nyujtotta körülményeket lehetőleg célszerüen és teljesen kihasználhassa, még pedig az egésznek, a köznek és ennek minden részének érdekében. Ez minden élő szervezetnek a végső célja.

Ennek a szociális fejlettségnek ezidő szerint legmagasabb stádiumába emelkedett eddig köztudomás szerint néhány ausztráliai állam és talán Norvégia. Ott nincsen se kommunizmus, se kollektivizmus; ellenben megismerhetünk ott olyan végső cél felé irányuló szociális berendezéseket, ujitásokat, amik megkönnyitik az életet általában és miktől nem kell félni; amiket csak becsülni és szeretni lehet.

Erről azonban — szives engedelmeddel — máskor irok.

Dr. Lendl Adolf.

Napló: Buda, dec. 14.

Tegnap elveszett az ország. Szomoru napja a forradalom lázas történetének ez a tegnap, ez a csütörtök, december 12-én. Összeomlott a haza fogalma, megszünt a honszeretet, kialudt a hazafiság lángja. Elvesztünk. Az internacionálé megfojtotta ezt a nemzetet, mely eddig bizott abban, hogy talpra áll a magyar, — és saját élete védelmére, nemzeti létének biztositására, rabló zsebrákok kipusztitására nemzeti hadsereget tud szervezni. Ez lett volna az egyetlen, az utolsó mentség. Az internacionálé mindezt megfojtotta egy vörös szalaggal a katonatanács a hadügyminiszter fölé helyezkedett s ezzel a nehezen összehozott hadsereg a pretoriánusok, a janicsárok, a strelecek szerepére jutott, amely vagy a nemzetet pusztitja e,

vagy önmagát. Az ántánt nem tárgyal a katonatanácsokkal s igy elvágták ezt a végső reményünket is. Ha Károlyi miniszterelnök az ántánt kivánságára óhajtotta intézni e nemzet sorsát, akkor meg kell szüntetnie minden mellékkormányt és lehetetlenné minden osztályuralmat. Tegnap óta a legénység parancsol a vezérnek, a legénységnek pedig az a társadalmi osztály, mely ellensége a mai társadalmi rendnek és az örökös forradalmat irta zászlajára. Magyarország és a magyar nemzet az örvény szélén áll, — még egy lépés és örökre elveszett!

Három vak ember, aki *nem akar látni*, a tulzások hályogával a szemén, tapogatódzva a jövő legbizonytalanabb mesgyéjén imbolyog, magával ráncigálva a világtalanok nagy tömegét. Linder volt hadügyminiszter nem akart katonát látni — s az ifju köztársaság karhatalom nélkül a mindenfelé és mindenkinek való kiszolgáltatottság fájdalmas képét mutatja. — Szende pénzügyminiszter nem akar tőkést látni s bejelentette, hogy olyan magas adókat fog rászabni az országra, amilyet a világtörténelem még nem jegyzett föl. És már megindul az értékek titkos és gyors áruba bocsájtása s ennek nyomán a kivándorlás. A demarkációs vonalon innen és tul a magyar földbirtokos tót, román, szerb lesz. A gazdasági élet megrázkodik, borzong, összeesik. — Garbai ha nem is kifejezetten, de értelmileg kijelentette, hogy nem akar munkáskezet látni; munka nélkül is jólét övezze az emberek életét. De hisz a jólétet is meg kell teremteni, a teremtés pedig — még a biblia szerint is, hat napi munka után sikerült. Nálunk sem történhetnek átmenet nélküli csodák, mértföldes csizmákkal való ugrások.

Továbbvergődés. Óbudáról kapjuk megkülönböztetett forrásból a következő levelet:

A III-ik kerületi demokrata kör, miután politikai sulyát elvesztette és a tisztogató forradalmi ár az általa hirdetett eszméket is kiszapulta, — megszünt a kerületben mérvadó tényező lenni. Tagjainak egyrésze belépett a szociáldemokrata körbe, másik része a radikális párt ölébe ment. Ma már csak egy kis asztaltársaság-t őredék nem akar megválni a megszokott kényelmes helyiségtől s hetenkint egyszerkétszer összejön egy kis polgári kiruccanásra. A néhány héttel ezelőtt még oly hatalmasnak látszó demokrata pártkör igy vedlett meg. A nagy csizmákban alig tud járni a törpe maradék. A régi nagy keretben, mint szerény társadalmi kör folytatja müködését, már amennyiben ezek a baráti összejövetelek valamelyes munkálkodás számba vehetők. Ha létezni akar: dolgozzék, ha pedig nem tud: — álljon félre és adja át helyét más életképes alakulatoknak, nehogy addig is el rekvirálják a helyiségét.

Pártmozgalmak.

Alakulások. — Jelölések.

A *várbeli* első választókerület *Károlyi* pártjának intéző bizottsága teljes számban részt vett e hó 8-ára összehivott bizalmas értekezleten, ahol dr. *Ripka* Ferenc beszámolt a szervezkedés örvendetes eredményéről, a központban való eljárásáról, amit lelkes megelégedéssel vettek tudomásul. Megbeszélte a bizottság a legközelebbi teendőket és *Hoszu* István igazgató, *Lekky* István min. tanácsos, *Magyar* Elek a Magyarország felelős szerkesztője, *Máthé* István az I. ker. Iparoskör elnöke, *Papp* Vilmos ügyész, dr. *Sümeghy* László közjegyző, és *Vásárhelyi* Lajos p. ü. tanácsos hozzászólása után elhatározta, hogy fölhivást intéz a kerület polgárságához, amelyben csatlakozásra hivja föl a választókat, a nőket is. A női bizottság megatakitására *Hoszu* Istvánt kérték föl.

A nagygyülést január hó első felében hivják össze, melyen részt vesznek a miniszterelnök és miniszter társai.

Az intéző bizottság dr. Ullmann Lajost ügyvezető jegyzővé választotta s a pártiroda megnyitásáig az ő irodája: I., Attila-utca 23. (telefon: József 108—58.) ad felvilágositást a párt ügyeiben.

Örömmel vette tudomásul a bizottság, hogy *Gamauf* Géza szintén csatlakozott a párthoz és részt vesz az intéző bizottságban.

*

Népes ülésre gyültek e hó 11-én este 7 órakor a Verpeléti-ut 4. sz. a. lévő hadikonyha helyiségében a Kelenföld-lágymányosi Károlyi-párt előkészitő bizottságának tagjai. Az elnöki széket *Timon* Ákos foglalta el, aki a megjelent párttagok előtt részletesen beszámolt az országos pártélet fontosabb mozzanatairól. Rámutatott azokra a nagy nehézségekre, amelyek a szélsőséges politikai felfogások áthidalása körül felmerültek és bejelentette, hogy az *országos párt f. hó 15-iki nagygyülésén Károlyi* Mihály részletesen fogja ismertetni pártjának *uj programmját*. Ehhezképest a Kelenföld-lágymányosi pártszervezet *előreláthatólag* e hó 22-iki körül fogja csak alakuló közgyülését megtarthatni.

Becsey Antal ügyvezető elnök jelentette be ezután az előző ülésből kiküldött kandidáló bizottság javaslatát, a helyi szervezet *százas bizottságára* nézve. Az értekezlet az előterjesztést elfogadta és a bizottságot még a szükséghez képest kiegésziti. Mint a Károlyi-párt által a székesfőváros tanácsába delegált *tanácstag* tett azután jelentést az értekezlet kivánságára az első hivatalos tanácsülés eseményeiről. Részletesen ismertette azokat az ujabb *nagy anyagi terheket*, amelyek a gáz- és villamosüzem, valamint a közélelmezési, vizvezetéki, stb. üzemek anyagainak drágulása és személyzeti viszonyainak javitása következtében eddig jelentkeztek, illetőleg még jelentkezni fognak; e terheket másként, mint az egyes üzemek jövedelmének megfelelő emelése által, kiegyenliteni nem lehet. Azokból az *áremelésekből*, amelyek ilyképen szükségszerüen előállanak, a fogyasztó lakosság minden rétegének ki kell vennie a maga részét, természetesen a teherviselő képesség figyelembe vételével *progressziv* alapon. Ez a progresszivitás ugyan a közvetlenül küszöbön álló egységár-emeléseknél csak részlegesen jut kifejezésre (főleg a kokusznál); azonban az illetékes tanácsi ügyosztály utasitást nyert arra, hogy ily irányban mielőbb terjesszen elő javaslatot. — Ismertette továbbá a székesfőváros *pénzügyi helyzetét*, amelyről a polgármester néhány héten belül kimeritő jelentést igért, ami annál is inkább fontos, mert a pénzügyi viszonyok alapos ismerete nélkül csak sötétben tapogatódzik az önkormányzat. Egyébként a főváros jelenlegi deficitje kb. 130—140 millió koronára értékelhető, amelynek kb. fele tulajképen az *államot terhelő* kórházi ápolás és katonai beszállásolások, stb. költségeiből összeszegeződik.

A jelentéseket az értekezlet többek hozzászólása közben a legnagyobb érdeklődéssel kisérte és egyhangulag tudomásul vette.

Elnök végül meleg szavakkal köszöntötte az ülésen megjelent *Viradg* Béla szerkesztőt, aki, szerinte Buda közéletének egyetlen krónikása, hüségesen szolgálja a köznek és a polgári pártoknak érdekeit. Felkérte az értekezlet tagjait, hogy a budai közönségnek ezt az intim családi krónikáját: a *Budai Naplót* erkölcsileg és anyagilag legmelegebben pártfogolja.

Az előkészitő bizottság legközelebbi értekezlete e hó 18-án, szerdán este fél 7-kor lesz.

*

A *vizivárosban* ismét kisérletezneknek és sokan az uj nagyságok révén szeretnék régi vezető-poziciójukat megtartani. Igy az egyik zárt kör *Harrer* Ferenc alpolgármestert, a külügyi hivatal vezetőjét óhajtotta jelölni, de Harrer eltolta magától ezt a poharat. Ezután *Méhelyi* Kálmán államtitkár régi aspirációit igyekeztek mások uj lángra szitani, de végleges elhatározásra ő sem volt birható.

Az önálló, független polgárságnak más a véleménye: — helyi jelöltet keres. Vért a vérből, s ezzel kapcsolatos az a kerület szerte megnyilvánult törekvés, hogy ujból megszervezzék a Lendl pártot. Ezt a jelölést minden körben szivesen fogadják. Lendl a munka embere, aki szivvel-lélekkel vesz részt a közmunkában is és eddig mindig valami országos nagyságnak volt kénytelen átengedni a helyét. A kerületben már többször jelölték, azóta országos névre tett szert és Buda érdekében kifejtett tevékenysége egyenesen predesztinálják a képviselőségre.

A kerületben nagy reménykedéssel kisérték a Károlyi párt szerveszkedését. aminek egyelőre gátat vetett a járvány azzal, hogy a párt vezetőit lenyügözte a spanyol vész és elkövették azt a taktikai hibát, hogy a vezetést ideiglenesen nem bizták másokra. Van a pártnak elég megbizható tagja, aki szivesen vállalta volna a szervezés intenziv munkáját, mely most nem tud arányaival hatni.

Még mindig tanácskozások folynak, hogy a kerület polgársága mily irányban induljon. E hó 10-én este a *Budai Polgári Körben* volt népes értekezlet, mely szintén a kibontakozást kereste. *Hennyey* Vilmos megnyitó szavai után, melyekben a kooperálás szükségét fejtegette, beszámoltak *Szekula* Gyula és *Havass* Károly a szociáldemokrata párttal való érintkezésükről és Havass Károly véleménye az volt, hogy ott a közeledést szivesen vették a II. kerületi szellemi munkások részéről, szerinte nincs más megoldás, mint e párt keretében keresni a boldogulást. *Zipernovszky* Károly az értekezlet összehivója fejtette ki ezután nézeteit, fölvetve a kérdést, hogy mit akarunk? A polgárságot szervezni — nem a szociális eszme — de a szociálista párt térfoglalásával szemben. E kerületben mindig benső barátságban állt egymással a középosztály, az ugynevezett polgárság, a kerület községi ügyekben mindig ellenzéki volt, nincs kompromitálva s azt ajánlotta, hogy mindenki lépjen be meggyőződése szerint a három kormányzó párt egyikébe s ott védje meg a polgárság érdekeit. *Hermann* Gyula a kompromisszum hive s egységes listával óhajt a választók elé lépni. *Sándor* Fülöp mint a Károlyi párt hive ellenzi a szociál-demokrata pártba való csoportos belépést. Az eddig alantasabb érdekekért folyt vita itt azután lendületet vett és *Gerő* Ödön, e kiváló publicista és szociologus beszélt azzal a célzattal, hogy a nézeteket tisztázza, a *szociális* és *radikális* irányok törekvéseiről s azt a végső konzenkvenciát vonta le, hogy a polgárság még ha akarna is, *nem képes szervezkedni*. *Vadász* Manó rövid felszólalása után *Viradg* Béla mondotta el azt az aggodalmát, hogy a mostani értekezletek mindegyikén minden kerületben, mentik az egyes társadalmi osztályokat, pártokat, egyéneket, de sajnálattal látja, hogy a veszendő nemzetet, a veszendő magyarságot nem mentik sehol. Nem a részleteket kell menteni, hanem az egész egységet. *Hennyey* Vilmos végül össze foglalta az értekezleten elmondottakat, de nem fogadja el azt az eredményt, hogy kiki járjon a maga utján, mert az értekezlet célja épen az intelligens polgárság, a szellemi munkások egyesitése volna.

A legközelebbi értekezlet e hó 17-én kedden lesz.

A II. kerületi iparos kör belső békéjét is megbolygatta a pártmozgalom. A kört rendesen látogató tagok eddigi intézkedéseit a ritkábban feljövő, de nagyobb számban levő tagjai nem tartják magukra nézve kötelezőnek s egy *rendkivüli közgyülés* összehivását sürgető ivet adtak be az elnökséghez, mely közgyülés hivatva volna az iparos kör állásfoglalása ügyében határozni és az ideiglenes állapotnak végét vetni.

A dec. 12-én összeült választmány elhatározta, hogy jan. 6-ára hivja össze a tisztujitó közgyülést.

*

A szellemi munkások impozáns lendülettel gázolják le az avas dogmákat, a régi idők által beléjük gyökeresedett külön kaszttá merevedést. Proletárnak érzik magukat s már nem állnak büszkén félre, csak a zsebben ökölbeszoritott kézzel, hanem jogaikat követelve a többi proletár közé. A III. kerület-

ben történt meg az első szervezkedés. A tanitótestületek, sok magánhivatalnok és az előljáróság 16 tisztviselője *Sánta* Dénes főjegyző vezetésével csatlakozott a szociáldemokrata párthoz.

Ennek óbudai szervezete 18-án alakul át politikai pártkörré. A vezetőség: *Korcsmáros* József, *Müller* István, *Czabán* Samu, *Wandra* István, *Mihályi* Gyula, *Rauscher* Irma hatalmas agitációval, felvilágositó munkával, lelkes kitartással szervezik tömörebbé, nivosabbá az eddig kisebb keretekben mozgó egyesülést. Legutóbbi értekezletükön a zsufolásig megtelt terem élénk helyesléssel fogadta *Czabán* Samu titkár, főv. tanitó okos érvekkel megcölöpözött vádbeszédét az ellenforradalomról és pogromról. A választásra is készülnek erősen; a jelölt állitását teljesen a pártvezetőségre bizzák.

*

Az óbudai Károlyi-párt már megállapodott a jelölésben és *Visontai* Soma volt függetlenségi képviselőt léptetik föl, aki e hó 16-án mondja el programmbeszédjét.

Az ujlaki külön kerületben a Károlyi-párti polgárság *Schubert* Sándor körül csoportosul, de addig amig a kerületek határai megállapitva nincsenek hivatalos jelölés nem történik.

*

A komolyságot kergetik csődbe, a III. kerületi radikálisok, ha csupán ötletességből, kortesfogásnak, vagy hogy minél többeknek látszódjanak, szerepeltetnek a plakátjaikon olyan neveket is, akik ebbe bele nem egyeztek, nem tartoznak hozzájuk s nevüknek kinyilttérezése után tiltakozó és haragos leveleket irnak. Az ilyen csendes oktrojt az indulatos megsértett emberek lármázva rázzák le magukról, amit furcsáló visszhang követ.

*

A köztársasági párt, mely egyetemlegesen a Károlyi párthoz csatlakozott — Óbudán erős szervezkedéssel készül a szociál-demokratákkal való választási küzdelemre. Nagyszámu csatlakozások történtek eddig. Képviselőjelöltnek dr. *Nagy* Györgyöt, a köztársasági párt volt elnökét, a Károlyi párt mostani alelnökét szeretnék megnyerni. December 16-án a Korona Vigadóban *Hock* János, *Ábrahám* Dezső, *Nagy* György részvételével nagygyülés lesz, melyen a szélesebb szervezkedés, a végrehajtó bizottság megalakulása s Magyarország jövő problémáiról lesz szó.

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK,

POGÁNY

Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.

Telefon: József 1—48

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—6. Telefonszám 24—77.

Lendl Adolf, lapunk e kiváló munkatársa, kell, hogy ismert szerénységében megbocsássa, hogy ez alkalommal külön foglalkozzunk vele. Buda történetének érdekes részlete az az időszak, amikor a közelmultban róla neveztek el egy pártot a Vizivárosban, mely párt akkor a független polgárság pártja volt és a *„II. ker. Társaskör"*-ben volt otthona. A községi ügyeket és választásokat onnan intézték. Ezek a választások titkosak voltak s Lendl Adolf nevével zászlaján mindig győzött ez a párt. A képviselőválasztások azonban nyilvános szavazással jártak s igy lehetséges volt a kerület több ezer választóját főként a tisztviselőket és a kis embereket annyira terrorizálni, hogy a kegyelmes ur, az itt idegen *Berzeviczy* Albert sikerrel mérkőzhetett Lendl Adolffal. A választás után nem duzzogott, nem vesztette el munkakedvét, hanem világkörüli utjára indult s ott szerzett tapasztalatainak egyik megnyilvánulása mai vezércikkünk. Hazatérve megtervezte és létesitette Budapest egyik büszkeségét, világhirü látványosságát: — az állatkertet. Ezelőtt is, azóta is folyton Buda érdekében küzd, agitál és munkálkodik. A helyzet tisztázódását jelenti, hogy a kerület polgársága ismét Lendlt keresi és az ő nevével óhajt harcba menni.

Kis esetek. A mai forrongó, elégedetlen, a vész viharán száguldó emberek és események parányaira, ha a megértés reflektorával rávilágitunk — jobban meglátjuk a mostani, elkeseritő vajudás mögött a nemző okokat, sőt az eljövendő kudarcot is. Meglátjuk, hogy az utálatos ötödfél esztendő erőszakabrincsát szétrobbantotta a belülről feltörő düh, düh, mely ma tombolva végez a tényleges, vagy képzelt igazságtalanságokkal. Lejegyzünk egy pár részletet, melyben a kor lelkét érezzük: intenzivebben, mint a hullámosan torlódó események összességében.

Az óbudai hajógyárban *Klein* Marcel igazgató-helyettest, aki különben elismert szaktekintély, a munkaanyag felett a munkásokkal való vitája után — télikabátjába belebujtatták és kitessékelték a gyár területéről.

Egyik budai miniszterium számtisztjét az előző kormány elbocsájtotta radikális magatartása miatt. Károlyiék visszahelyezték és soronkivül előléptették. A tisztviselő ezt nem fogadta el, mert nincs soron, ellenben Vörös Ujság cimen lapot szerkeszt és bolseviki propagandát csinál. Tisztviselő társainál pedig megértésre talál.

Az egyik óbudai társas körben a mai válságos időkben, amikor a nemzet temetésére készülnek, amikor diadalittas örjöngéssel még mélyebbre akarják sülyeszteni meggyalázott hazánkat — ott hét kártyaasztalnál ülnek szorosan a polgárok, a tökdisznónak és cour dame-nak udvarolva.

Nem akar senki dolgozni! S aki dolgozik, egy nap alatt akarja 3—4 napra megkeresni a megélhetési szükségleteit, hogy ujra pihenhessen. Ezért követel az óbudai temetőben egy sirásó napi 120 koronát; egy szemetes kocsis 80 koronát. A főváros is keres — munkaerőket és nem talál.

Palóczy Antal e kiváló épitész-tanár és városszabályozás nagymestere, érdekes előadásra készült e héten a Mérnök- és Épitészegyesületben *Budapest városépitéséről*, csakhogy közben meghült és ágynak dőlt s igy az előadást elhalasztották. Értesülésünk szerint ez a közbecsülésben és közszeretetben álló tudósunk állapotában örvendetes a javulás.

Politika a sportban cimen egy budai sportegyesület vezéremberétől kapjuk a következő, megszivlelendő sorokat:

Eddig alapszabályszerüen tiltva volt a politika a sportegyesületekben, ami a volt kormányok érdeke lehetett, de ma már egyenesen követelni kell, hogy a fiatalság melegen ápolja a faji önérzetet és a nemzeti érzést. Látjuk, hogy a csehek és szerbek mit köszönhetnek az ő *szokol* egyesületeiknek, melyek az ő nemzetpolitikájuknak voltak legerősebb oszlopai. Nagy érdekünk, hogy a fiatalság lelkébe mindenütt és minden körülmények között beleneveljük és a legszélsőbb fokig fejlesszük a nemzeti érzést. Most volna kész hadseregünk, mely megvédené az ország területi épségét. A nemzet ereje a fiatalságban van.

Torna-est lesz 15-én a hadból visszatértek tiszteletére az Óbudai Torna Egylet rendezésében (Kórház-u. 9.) Óbuda kedves hölgycsapata is szerepel, bemutatva ügyességét a tornaszereken s utána tea felszolgálás lesz. — A filatorigáti (Hévizi-ut) sporttelepén az egyesület 3000 m²-nyi területü jégpályát bocsát a nagyközönség rendelkezésére. Budán ez a legnagyobb pálya, amelyikre a Krisztinából, Vizivárosból is szivesen rándulnak ki, a jég és a kellemes társaság kedvéért.

Nagy szó ma, ha néhány száz embert föl lehet ruházni, a társadalom áldozatkészségéből. Károlyi Mihályné és Zichy Rafaelné által vezetett felruházó akció szervezésére a kelenföldön *Becsey* Antalnét kérték föl s a hadügyminiszterium *Mittelmann* századost küldötte ki. A VIII.-ik számu lisztbizottság jelentése szerint begyült 1800 ruha, 260 felsőkabát, 400 pár cipő, 1200 ing és 1000 alsónadrág, amiből eddig 200 embert ruháztak fel. Hasonló mennyiségü ruha gyült össze a IX-ik számu lisztbizottságnál is a Kelenföldön.

Ki kell meszelni az Alagutat, hä már vámtalanul révedezünk benne. Megértük végre ezt is és jó *Baránski* Gyula most már befüthet azzal az aktacsomóval, mely 25 év óta szaporodik közéleti tevékenysége asztalán és az a cime: *Alagut és hidvám!* Valóságos tanulmány volt e gyüjtemény és sokszor dörgött belőle a különféle pápaszemek mögül. Most már vége, — befüthet vele. Már csak az Alagut rendezését kell sürgetni. Ezt a penészes, bakteriumos lyukat elsősorban ki kell meszelni. Tisztább, világosabb lesz tőle.

A hadisegély kiosztásának uj rendje értelmében, akik leszereltek december végéig kapják meg az eddigi összeget. A tovább szolgálók természetesen folytatólag kapják a segélyüket.

Prágai emlékcim cimü, a mult számban közölt tárcánk alól nyomdai tévedés következtében kimaradt az iró: — dr. *Orova* Zsigmond — neve. Pedig nagy sulyt helyeztünk rá, hogy illusztris munkatársunk nevelje az érdekes tárca értékét.

Puskaropogás állandó zaja teszi félelmetessé a Római-fürdő vidékét. Gyanus alakok tömege ütött ott tábort, veszélyessé téve az amugy is züllött közbiztonságot. Ennek védelmére az iskolában megszervezték *Berczik* István, *Szilvássy* Károly, *Földessy* és *Tompó* József vezetésével a népőrséget. Azóta rend és csend van a környéken. — Ellenben a közelben lévő Kissingen-telepen, ahol szintén volt népőrség, de munka hiányában megunták az őrtállást, másnap már 7 helyen betörtek. Természetes, hogy ez ujra életre rázta a félbemaradt házvédelmet.

Három budai zseni valósitotta meg azt a kis csodát, mely *Medgyaszay szinház* néven e héten nyilik meg. *Lechner* Jenő dr. épitész tervezte, *Unghváry* Sándor festőmüvész festette, *Füredi* Richárd szobrász mintázta mindazt a szépet, szemet szivet gyönyörködtetőt, ami az uj szinház külső hatását kellemesen biztositja. József nádor, korabeli empire az egész s ebbe ügyesen vittek bele a pompeji rokonságu falfestményeket fekete hátterekkel és a legmodernebb technikai szükségleteket. Füredi poetikusan szép reliefjei, *Unghváry* káprázatos plafondja, mely kék ég helyet sötét bordóalapon állitja be a legderültebb szinehet. A szépség, a szinjáték, legtalálóbban a kabaré istennőjét bámulják a faunok és nimpfák, amikor két harlekin szétrántja a függönyt. Skurzok nélkül pompeji modorban van megfestve. Fent és oldalt a kazetákban allegorikus alakocskák a románticismus és lirizmust ábrázolják. Feltünő szép a zsöllyék emeleti mellvédjén alkalmazott fries, mely a negyvenes évek romantikus szinész vándorlása alakjában, a pegazus vontatta ekhós dilizsáncon Medgyaszay Vilmát, Vámos Árpádot és az őket fogadó Lechner épitészt ábrázolja, amint befejezi az épitkezést. Lechner szuggerált és inspirált mindent és két kiváló munkatársa a saját zseniálitásával valósitotta meg mindezt. Ő terzezte a szinpad függönyét, melyre Unghváry rajzai szerint himezték a figurákat. Ennek nincs párja Európában.

Gyász. A legideálisabb családi viszonyt tépte össze a spanyol-vész, amikor elragadta *Hoepfner* Edithet, Hoepfner Guidó forrón szeretett leányát, aki mennyasszony volt és vőlegénye hadifogságban van.

Nem lesz boldog a magyarság ez évi karácsonya, mondja a magyar szivekhez intézett felhivásában a Klotild Szeretetház elnöksége. Közeledik az ország szomoru karácsonya . . . A hazának ezer éves multtal megszentelt földjét ádáz és könyörtelen ellenség gázolja végig s tobzódva űzi maga előtt a Béke tört szárnyu angyalát . . . Magyar szivben az idén *nem lesz boldog karácsony* . . . Mégis oda kell lenyulnunk: a magyar szivbe, hogy erőt meritsünk. Csak az az erő a miénk még, amely a magyar szív ősi talajában gyökerez. Es gyötrődő hazánk jövendőjének csak az az erő és szeretet hozhat még gyümölcsöt, amely erőt és szeretetet a mi elhorult magyar szivünkből

meritünk és az ifju magyar nemzedék szivébe átültetünk. A Klotild Szeretetházban nevelt erős, egészséges, de szegény és elhagyott 126 magyar árva fiu (köztük 86 hadiárva) felé forduljatok, magyar szivek! Az egyesület küzd, eltartja, neveli őket. Segitsetek, — *pénzzel, természetben nyujtott adománynyal*, mindennel, amit árva fiaink számára felhasználhatunk! Karácsonykor, a szeretet ünnepe alkalmából intézzük ezt a kérelmet Tagtársainkhoz, minden magyarhoz s minden jó emberhez. A pénzadományokat a felhiváshoz csatolt postatakarékpénztári befizetési lap utján, a természetben nyujtott adományokat pedig a szeretetházba kérjük elküldeni.

A Klotild-szeretetház választmányi ülése hétfőn e hó 16-án d. u. 4 órakor lesz (I., Budafoki-ut 4.), melynek tárgyai: folyó ügyek és az arvák karácsonya. Dr. *Ripka* Ferenc elnök, özv. *Keinz* Jánosné másodelnök, dr. *Szabó* Árpád titkár.

Gazdag programmot, sok jó kedvet, táncot igér karácsony második ünnepére a szociálista munkásnők vigalmi bizottsága. A III. ker. demokratakörben rendezik kedélyes estjüket, melynek sikerét biztositja a nagy ambicióval dolgozó lelkes gárda.

Renesszánsz-áramlás emeli Óbudának társadalmi életét, mely a háboru alatt teljesen lezüllött. A politika abszolut kizárásával, a keresztény elemek tömörülése indult meg a Katholikus Körből átalakult keresztény szociális kultur egyesületbe. A keresztény felekezetek közötti válaszfalak ledöntésével, előadások, viták, müvészesték rendezésével a magyarság ősi jogait, a nemzeti szellem fejlődésének lehetőségeit óhajtják megvédeni. S ezt nem az antiszemitizmus jegyében, hanem a christianizmus nemes jelszava hirdetésével végzik. Erős harcok, belső forrongások előzték meg ennek az alakulásnak a kikristályosodását. Két közgyülés, izgatott jelenetek, apró puccsok és több kilépés után december 12-én egy negyventagu előkészitő bizottság értekezett a többi keresztény felekezetekkel való érintkezés, a készitendő kulturprogramm és egy megfelelő helyiség megszerzéséről. A Katholikus Kör átalakulását célzó uj irányzat programját ifj. *Schäffer* István ismertette a közgyülésen. A nagy alapossággal, szépen felépitett és okos konzekvenciával előadott fejtegetés nagy hatást tett. Kivánja, hogy a mostani sulyos viszonyokban előforduló bármely keresztény kérdés egy blokkban találja hazánk összes kereszténveit.

A lakásinség enyhitése céljából a kormány hosszu rendelkezést adott ki, melynek 7. §-val a kerületi lakáshivatalokat utasitja, hogy a hadból visszatérőknek lakásait, üzlethelyiségeit, a méltányosság szigoru keresztülvitelével szerezze vissza, esetleges megegyezéssel az uj s régi bérlők között a legsimábban intézze el: lakáshoz juttatva mindkettőt. A III. kerületi előljáróságon naponta néhány ilyen természetü ügyet intéznek a rendelkezés szellemében *Gergelyi* Sándor előljáró és *Tompó* József fogalmazó. Különösen a visszatérő vendéglősök, akik a borkimérést abbahagyták — követelik nagyszámban a régi helyiségüket.

Megélhetést biztosit sok családnak a varrógép, csakhogy nagy tőkebefektetést igényel a szegényebb sorsuaktól. A *Kelenföldi Népsegitő Szövetség*, mely a háboru tartamára létesült s egy millió korona kifizetett munkabéren felül még 60.000 korona segélyt is osztott ki, — most felszámol s mint utolsó szociális segélyt nyujtja a szegény asszonyoknak a varrómühelyében levő, teljesen üzemképes varrógépeket, — 100 koronáért darabját, holott bolti ára 300 korona! Ezek családi varrógépek. De csak január 1-ig kaphatók. — Lapunk olvasóit arra kérjük, hogy hivják fel e rendkivüli alkalomra azok figyelmét, akiknek áldásává lehet egy ilyen olcsó varrógép. Jelentkezzenek: I., Budafoki-ut 14.

Munkásházak épülnek a közeljö vőbena Filatorigát és Aranyhegyiárok közötti hatalmas rétségen. Óbuda düledező, nedves lakásaiból, melyek a fertőző koroknak valóságos melegágyai — végre kikerülnek a testileg ronccsá lett emberek. Az épitkezést gyors tempóban inditja meg az állam, hogy az óbudáról már nagy számban kilakoltatandók végre megfelelő, higyénikus lakásba jussanak.

Ellenőrzést követel az élelmicikkek szétosztásánál a szociáldemokratapárt óbudai szervezete. A községi élelmi-bódék és egyes kereskedők a jogtalanságok, lelkiismeretlenségek halmozását még most is folytatja: 100 kg. disznóhusból az órákig ácsorgóknak csak 20 kg. jut — a többi a jobban fizető „stam-kundsaftok"-nak. A pajtásság is nagy előny és biztos óvszer az éhenhalás és ácsorgás ellen. Retorzió pedig ezekkel szemben eddig nincs. A pártvezetőség hatalmas sulyát fogja most a szervezet igénybe venni, hogy bizalmiférfiak ottlétével s ellenőrzésével győzzön az egyenlő elbánás elve: az igazságosság.

IRÁSOK.

Magasban. — Migray József. Szerettem volna ennek a könyvismertetésnek azt a cimet adni: *Jó versek — rossz rajzok*, de nem akartam ezzel kisebbiteni a poétát. Husz évvel ezelőtt, talán az első költeményét én adtam ki a *Fővárosi Lapok*-ban. Akkor tünt föl különleges irásaival. Valami forrongó, szokatlan világnézetek gomolyogtak azokban. — Azután vidékre ment, Batthyány Ervin gróf mellé, onnan Brassóba került mint szerkesztő. Régi magyar nemes családból származik és e verskötetnek minden sorából kiérezni a magyar úr természetimádó filozófiáját. Nem forradalmi poéta, ehhez sok benne a rezignáció és szordinó alól csendül föl benne a vasrácsot zörgető ember. A ki elolvassa ezt a kötetet, sehogy sem látja meg az iróban a fanatikus forradalmárt, aki az október végi napokban a katonaságot eskette és állandóan a hóhérbárd alatt volt a feje. A nagy szabadság őt is elragadja.

Szilaj gyönyörrel rohanok előre,
A völgy öléből fel a hegytetőre,
Hogy ott a napnak ébredését lássam
És a magasból hangosan kiáltsam
A völgybe le, az alvó embereknek:
Ébredjetek s ujjongjatok a reggnek!

Nem akarom őt összehasonlitani sem Vajda Jánossal, sem Komjáthival, mert egészen önálló. Azt mondja magáról — akit nem ismernek:

Fia — napistennek.
Anyám: a melegség
És apám: a fény;
— Éjszakát elüzni
Jöttem ide én! . . .

Nehéz, küzdelmes életet élt, beleszületett a szociális küzdelmekbe s ennek áldozta egész életét. Ennek az eszmének fanatikus apostola. A mellett tanit. Kenyerét mint tanitó keresi. Ez az ő multja és jelene. Ez a két szélsőség nem adja meg mélységes költeményeinek magyarázatát. A mának él, de az örökkévalóságnak ir.

Mentem, vándorbotommal a kezemben,
Ki a városból, hegyen, völgyön át.
Szerelmet, küzdést, mindent elfeledtem:
A sok embert s a sok komédiát.

Előttem messze nagy célok ködlének,
És hajnalodott lelkem mélyiben.
Örültem a pacsirták énekének
S szabadságdalban ujjongott hitem! . .

A kötet legtöbb darabját illusztrációk kisérik. Ezt is. A kötet élén az áll: „Nagy Sándorék rajzaival." Nagy Sándorék: igy egy fogalom s a rajzok — egy kivételével — karrikaturák. A kötet erejét bizonyitja, hogy ezekkel a rajzokkal agyon nem verték. Ezt a sejtelmes szép költeményt is, amelynek bevezető sorait idéztem, valami csunyául eltévesztett rajz kiséri. Egy háttal álló meztelen ficsur, a vele való schwal is a karjáról leng el, klficamitott karjait hátra téve — fütyül az egész világra. Szerencsére nem minden gondolathoz tudtak Nagy Sándorék ilyen karrikaturát rajzolni. Néhol csak egy oda nem való virágdisz rontja a Heine-i hangulatot.

És akit vártam nem jött.
— — — — — — — — —
Megállt az óra és a nap:
És mindmáig még úgy maradt
A hegy, a kert és minden.

Egyetlen egy helyen ad szárnyakat a nyomtatott, leragadt betünek a rajz, a hol maga a sorokba öntött gondolat is mint a kriptaajtó nyomja le az embert. *Őszi éjben* a kötet egyik legszebb verse:

Hiába nyögnek itt a fák,
Tavasznak, nyárnak vége:
Az álmok és tragédiák
Igy vesznek ködbe, éjbe.

Nagy gondot fordit a formára is, a mi tulemeli Vajda Jánoson. Gondolatai csiszoltan, könnyen gördülnek mind. Csupa subjektiv érzés s még sem az én, hanem a gondolat uralkodik. Ebben erősen eltér a modern lirikusoktól. Ha Nagy Sándorék nem pengálták volna oly sokszor oda, nem is látna az olvasó a sok opálszerü sejtelmes szinekbe burkolt gondolattól magát a poétát. *V. B.*

A rádiumkirály cimen Ujj Gyula nagyszabásu és minden tekintetben értékes regénye hagyja el a sajtót a jövő héten. A cime is alkalmas arra, hogy a legszélesebb körü érdeklődést keltse. De a mü tartalma messze tulszárnyalja azt. A főhős a rádium csodás hatalmával befurja magát a Balaton alá, ahol egy egész eltemetett ősvilágot talál. Majd felrepül a levegőbe s onnan parancsol tiszteletet az emberi kultura számára a hóditani akaró, háborut szervező népeknek. Az Alagut izgalmas légkörét elénk varázsoló regény át van szőve a puritán jellemek finom, tiszta szerelmének és a természettudományok legujabb, világokat formáló igazságainak könnyed, páratlanul vonzó leirásával. Végül a mai válságos időkben valóságos oázis az a lelkesedés és az a fanatikus hit, amivel a szerző az ujjászületett Magyarország nagyszerü jövőjét elénk tárja.

Közgazdaság

Budai átok

cimen megemlitette, a Budai Napló, hogy a szén mennyivel drágább Budán mint Pesten.

Nemcsak a szénnel vagyunk igy, hanem minden egyébbel a mi Budára csak fuvarral tud el jutni.

Buda oly népes város, hogy annak meg kellene lennie *a saját teherpálya-udvarának*, s nem Pesten mulik az, hogy ilyen teherpálya udvarunk nincsen, mert az Pestnek nem érdeke, hanem a saját érdekünk. Szégyene az a budaiaknak és azok vezető köreinek hogy soha senkinek sem jutott eszébe a kormányokat vagy a város tanácsát arra ösztökélni, hogy ezt a vitális kérdést napirendre vegyék, és életre való formába öntsék. Az összes országgyülési és városi képviselőink megválasztatásuk után *megszüntek közérdekü dolgokkal törödni*, s csak a pártkérdést s a saját énjüket érdeklő dolgokat ápolták.

Ma sem változott meg a dolog, mert mindaz a pártalakulás, a melyekről hireket olvassunk Budán, egyéni érvényesülésekről tesz tanuságot, a miből a köznek egy csep haszna nincsen, s a közérdeknek nincsen ahhoz semmi köze.

Nem pártalakulások kellenek ide, hanem *egységes gazdasági önnálló politikára* van szükség, a melyből mindannyinknak van haszna nem csak annak a néhány embernek a kinek zsebébe összes keresetünk vándorol. Ha a Buda-császárfürdő állomáson egy kereskedő a maga szakálára vaggonból adja a szenet, s a fetesleget egy szomszédos udvarba tárolhatja. Mért ne lehetne ott egy hivatalos szénrakadót csinálni?

Ezek mellett a gazdasági problémák mellett kell agitálni, a melyekhez első sorban közlekedési lehetőségek és rakodók kellenek.

A császárfürdői állomás mellett lehet annyi helyet szoritani, ha mindjárt az ápolatlan s csirkefogó tanyát képező park rovására is, hogy onnan egész felső Buda a szenet olcsóbban megkapja.

A margitköruti üres gázgyár területére lehet az egész budai kox leadást koncentrálni s nem kellene sem a távoli Óbudáról, sem Pestről szállitani az árut.

A budai déli vasuton és a kelenföldi pályudvaron is lehet szénleadó állomásokat létesiteni, s tessék meggondolni, hogy mennyi felesleges fuvarköltséget takaritunk meg vele s mennyire tehermentesitjük a hidakat a nehéz fuvaroktól.

Hasonlóképen miért ne lehetne a budai vásárcsarnokot és a piacokat villanyoserővel vontatott vaggonokkal ellátni, minek az átrakás és fuvarozás? Ha Debrecen, Arad kereskedőinek betolhatják vaggonokban az árut a boltjuk elé, miért ne lehetne azt éppen Budán megtenni?

Ebben a sok pártpolitikától megfogyott kis Magyarországban Buda oly *jelentőségteljes nagy város*, hogy annak szabad bizonyos mértékü kereskedelmi és ipari jelleget megadni, amit azonban forgalmi berendezkedés nélkül nem lehet keresztül vinni.

Ezt karolják fel azok, a kik a közéletben szerephez jutottak s meglátják, hogy milyen hálás lesz nekik Buda, tekintet nélkül arra, hogy máról holnapra milyen politikai párthoz tartozandónak valják magukat. *Jakab István, mérnök.*

Felelős szerkesztő: **VIRÁG BÉLA.**
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—6.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

Kiadó: **Viraág és társa.**

Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda müintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 605. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 15 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. december 22.

Boldog lesz-e

még valaha a magyarság karácsonya?

Csontok törése, vérzuhatagok omlása, emberölő gépezetek rettenetes munkája, a világdiplomácia agyafurtságának minden kigondolása, éhség, betegség, pusztulás együttes erőhatalmai, — akármilyen hatalmasok vagytok, összevéve nem tudtatok reménysugarat kicsiholni a gyászbaborult világnak, — ti fiatal erők, ti ősz bölcseségek, ti ártó anyagok, gépezetek, mind együttvéve nem tudtátok meggyujtani annyi tüzben a jövendők békés reménységét: egy kis gyermeknek kellett jönnie, félig a mesékből, félig a hitből, egy havas bundácskáju, nagy csizmácskáju, fehér süvegü kis gyermeknek, akinek emléke a betlehemi pásztorok idejéből él a zuzmarás idők szeretetben összebuvó didergői szivében, ő a kis mécsesével meg tudott gyujtani a világ karácsonyfáján egy gyertyácskát és e kicsi kis fény mellett kezd belelátni, rémületes utjának sötétségeibe, kivezető ösvényeibe a világ.

Karácsony hangulata, szivekbe ültetett édes babonája, hite, érzése huzódszkodik bele ebbe a fénypontba és mindennél erősebb reménye felgyujt minden képzeletet, kipattant minden akaratot, elérhetőnek hitet el minden célpontot, mely a szeretet békülő világába vezet.

És a karácsonyfa árva kis mécsese világot vet a tengerekre, a kővárak és drótlabirintok áthághatatlannak tartott szövevényeibe s parányi féregként a föld fáradt embere elkezdi járni, mászkálni a járhatatlannak hitt utak meredekségeit, aknáit, tüzetvizet kerülő veszedelmeit.

Nagy fekete tengereken, hosszu szalagu folyamokon megindul ingadozva, rengedezve a szerencsét próbáló gálya, visz innen, hoz onnan éhezve-fázva várt javakat. Mintha most kezdődnék a világ s az emberiség élete. Lassan közelednek egymáshoz a hajók, egyik kéz a fegyveren, másik az evező lapáton, tág szemekkel érnek össze s a találkozónál akaratlanul kihull a fegyver a kezekből, kicsordul a könny a tágra nyilt szemekből s kéz a kézben, sziv a sziven melegül. Mégis csak testvérek vagyunk. S a többi már megy magától, adják-veszik amit hoztak és a jóleső beszéd kibugyogyanó árjának se vége, se hossza. Talán csak egy rossz álom, mintha ők lettek volna egymásnak azok az ártó ellenségei.

Kis Jézus, a nagysüveges, a hóbundás, csak nézi-nézi mindezt s ákombákomos kezecskéit lassankint ráteszi a hadvezetésre, a diplomáciára, a gazdaságra egyaránt.

Amit ez a kis puha meleg gyerekkéz megérint, abba visszatér a jóindulat testvéri érzése, abból kivéve az ártó méreg mindenütt. Azt el se lehet rontani többé.

A világ ujjáteremtésének első meleg sugara kigyuladt a karácsonyfán, térdeljetek köréje királyok és koldusok egyaránt. Hatalmas államok, verjetek mea culpát melletekre, az erőtökkel nem tudtatok semmire menni, — kapitális aranyhegyek, csillogó káprázataitokból nem meritett sem nyugalmat, sem megujhodást a világ, — tudományok és bölcseségek, kicsinyebbeknek bizonyultatok, mint hirben és gőgben voltatok: az a mesékből és legendákból alkotott kis ákombákomos gyerek, az lett a világ meghóditója, az lesz az ujrateremtője is, mert annak a lényében szunnyad az őszinte, az észszerü, az áhitott szeretet.

Rossz volt az egész rendszer, az egész összetétel, minden tudományával, bűvészi és erőhatalmi összetételével. Ujnak kell következni, mely sokkal egyszerübb s melyben sokkal nagyobb rész jut a szeretetnek az emberségnek, mint eddigelé.

Ebben az érzésben kivánunk mind közönségesen boldog ünnepeket.

Szávay Gyula.

Ujabb merénylet

készül az ezer sebből vérző, immár az összeroskadás szélén álló polgári társadalom ellen. Főként ama polgárság ellen, melyhez Buda népe tartozik, sőt egyenesen azt mondhatjuk, hogy ismét a becsületes, kiszipolyozott, mindent hangtalanul türő budai polgárság vállaira akarják átháritani ama terheket, melyeket az uj rend fékevesztett költekezései a fővárosban előidéztek. Miről van szó ugyanis? Az uj adótipust, a telekértékadót, melyet még be sem hoztak, ki sem próbáltak, az előirányzott enyhébb adókulcs elvetésével, mindjárt magas % kivetésével fogják megvalósitani 1919 január elsejétől kezdve. Rá kell mutatnunk arra, mily nagy veszély rejlik ez eddig ismeretlen adótipusban, hogy miért épen Buda polgárságára, főként a kis lakóházakkal biró bürgerekre mér halálos csapást, hogy az az adó épen a mai körülmények között orvtámadásszerü merénylet, mely ellen védekezni lehetetlen.

A telekértékadót, mint neve mutatja, az ingatlan telekértéke után vetik ki, tekintet nélkül arra, hoz-e az jövedelmet vagy sem. A telekértékadó ugyanaz, akár négy emeletes bérház áll azon telken, akár földszintes viskó. De mig a négyemeletes bérház gazdájának a telekértékadó fejében elengedik a házbérfilléreket, mig az minden adót lakóira háríthat át, addig a kis földszintes régi budai bürgerházak gazdái a telkeikre kivetett magas adókat, melyek a ház egész lakbéreinél is magasabbak lehetnek, el nem viselhetik a teljes összeroskadás nélkül. Azt mondják erre a telekértékadó lanszirozói: tessék beépiteni a telket négyemeletes bérházzal, tessék ugy kihasználni, ahogy csak lehet, akkor nem ő fogja fizetni az adót, hanem a lakók. Itt van ez adó mai behozatalának erkölcstelensége, merényletszerü volta. *Mert ma nem lehet védekezni ellene, hisz az épitkezés, a jobb telek kihasználás lehetősége, teljesen ki van zárva.* Tehát a szegény embernek — mert az az öreg budai ház csak akkor érték számára, ha tul ad rajta — oly horribilis, semmiféle jövedelem által nem enyhitett adó szakad a nyakába, hogy csakis a telek, a *régi családi tüzhely odahagyásával*, tud menekülni tőle. És valóban! A telekértékadó előzetes propagálásával már elérték azt, hogy a budai részen csak egy évben félmillió négyszögölet meghaladó telekátszállás történt a régi törzslakosságtól uj gazdákra, nagyobbrészt bankokra. *Már pedig vigyázni kell arra is a közhatalomnak, hogy a régi begyökeresedett lakosságot oktalan intézkedésekkel apái tüzhelyei mellől el ne kergesse!*

Pedig ez történik az uj adóval, mely tulajdonképen Budán egyszer már a régmult időkben kipróbáltatott. És nem vált be akkor sem, és a telekértékadó idézte elő azokat az apró parcella telkeket, melyek Buda szükös, kisudvaros, egészségtelen beépitésére vezettek. Ma, illetve a jövőben arra vezetnének, hogy e kis, ma földszintes házakkal beépitett telkeken — *a jó kihasználás miatt* — 4-5 emeletes bérkaszárnyák emeltetnének, melyek egy egészségtelen, sötét, sivár, kellemetlen várost hoznának létre ott, ahol ma mégis szabad a levegő és látható az égboltozat.

Tehát a stokkpolgárság tüzhelyeinek védelme, de egy egészséges városrendezés is követeli, hogy Budán a telekértékadó kivetésével csinján bánjanak.

Fábián Gáspár.

Kommunizált indiánok.

Válasz Gerő Ödön barátomnak.

Irta: **Dr. Lendl Adolf.**

II.

A kommunális kollektivizmusnak érdekes példáját ismerjük Délamerikából. Ez a példa annak igazolásául is szolgálhat, hogy a községeknek ez a szociális berendezkedése nem az ősrégi patriarchális szervezettségnek a következménye, vagy végső befejezése — amint ezt a szociológusok közül sokan hiszik — hanem hogy a kommunizmus és kollektivizmus bizonyos körülmények között véletlenül és elég gyorsan bekövetkezhetik, hogy szük keretekben mesterségesen fejleszthető és hogy igen életteljes oldalhajtása lehet bármilyen szociális törekvésnek.

Elmondom a példát, amely régibb eredetü, mint a mi szociologiai elméleteink chaosza. Kieszelték a módját és a maguk saját érdekében a gyakorlatban helyesen alkalmazták azok a jezsuita páterek, a kiket a tizennyolcadik évszázad közepén Csiléből a kordillerákon át az araukán és guarámi indiánusok megtérítésére egyrészt Neuquen, másrészt Paraguay tartományba küldtek. A *horvátszármazásu Mihalovics* páter volt egyidőben a főnökük.

Először is arra törekedtek, hogy az országnyi területeken szétszórtan élő indiánusokat letelepedésre birják s ez okból máté-, alma-, narancs- és citromfa-gyümölcsös ligeteket ültettek nekik többhelyütt. Azután igyekeztek jólelkü intézkedésekkel a rézbőrüek bizalmát megnyerni. Összesen harminchárom községet alapitottak rendesen épitett házakkal; egyik-másiknak városszerü jelleget adtak. Hiveiknek a száma nemsokára meghaladta a százötvenezret.

Földmivelésre, gyümölcstermelésre, állattenyésztésre és hasznos mesterségekre tanitották az egyszerü embereket, a kiknek régi társadalmi berendezéseit kezdetben — okosan — figyelembe vették és ügyesen felhasználni igyekeztek saját céljaiknak. Például a templomba lóháton vezették a hivőket, mert ugy az araukánusok, mint quáránik lovas indiánusok voltak; a zenét és a művészies kőfaragást különösen gyakoroltatták velük, mert ehhez élénken nyilvánuló kedvük és tehetségük volt.

Ennek elértével belefogtak a falvak ujszerü szociális szervezéséhez, a mire még nem volt példa a világon. Bevezették a teljes vagyonközösséget az anyagiakban, az erkölcsiekben pedig lehetőleg pompás külsőbe burkolták a keresztény gondolatot; a magaslatokon álló templomokba például mindig zenével kisért körmenetekben vonultak fel; ilyesmikkel rendkivüli hatást tudtak elérni; a munkában a kollektiv termelést fogadták el alapul.

Mindenkinek a szükségletét maximálisan állapitották meg. A gyermekeket közös óvóiskolákban nevelték. (Európában ekkor még sehol sem voltak óvóiskolák). Az iskolák kertjeiben közös étkezéshez és játékhoz hivták a tanulókat naponta többször. Az öt évesnél idősebb fiukat a sok gyermekkel megáldott családoktól elvették és a gyermektelen családok gondjaira bizták, mert még a gyermekek száma is maximálva volt.

Voltak diszes templomaik, középületeik, rendes házaik, utaik, ives hidjaik. Példás életet élt a nép és mindegyik falu vagyonosodott különkülön. Sokféle mesterséget üztek. mindenki tudott irni, olvasni, számolni; egy-két évtized folyamán kivitelre dolgoztak már, még pedig elég terjedelmes arányokban. Főként szöveteket, finom csipkéket és máté teát szállitottak a tengerparti városok felé. Spanyol kereskedők és kalandorok mind sürübben jöttek a falvakba.

Ez a boldog élet nehány évtizeden át tartott.

Ekkor Mihalovics horvát páter, aki a főszerepet vitte, bölcseségét vesztette és arra gondolt, hogy egységes államban egyesiti a szám szerint megszaporodott paraguayi guarámi falvakat, amivel függetleniteni akarta magát Spanyolország befolyása és fenhatósága alól. Azonban ez volt a veszte: a spanyol király kérésére a pápa visszarendelte Európába az összes pátereket!

A falvak csakhamar vezetők nélkül maradtak, az odavalók egyenetlenkedtek egymás között, a kommunális rendszer felbomlott, a községek hanyatlottak, az indiánusok széjjelszéledtek, visszaestek régi életmódjukba, bor helyett rumot ittak, amit az odatóduló fehérek csereáruként magukkal hoztak, csakhamar ellenségeivé váltak a betolakodó európai kalandoroknak, gyilkoltak, raboltak, fosztogattak nagy területeken, amiért azután a már megállapodott szomszéd állam, Argentina elhatározta teljes kiirtásukat. Ez 1870-ben történt. Roca generális két évig tartott hadjáratban egybe tereltette az ott maradt utolsó 30.000 rézbőrüt, férfit, asszonyt, gyermeket egyaránt és halomra lövette valamennyit a Rio Limay völgyében!

Csak az őserdők szélén itt-ott található romok, szépen faragott kövek puszta mezők közepében; a délamerikai városokban többfelé látható, értékes guarámi csipkék, meg elhagyatott vidékeken álló egyes alma- és mátéfák emlékeztetnek róluk arra, hogy itt kommunista közösségben élt egy indiánus nép. Én is találtam ilyen fákat a neuqueni pampákban, amikor ott San Carlos de Bariloche felé hat hétig tartott gyaloguton voltam.

REISZMANN
ZONGORA TERME
II., ZSIGMOND-UTCA 1. SZ. PALFY-TÉR.

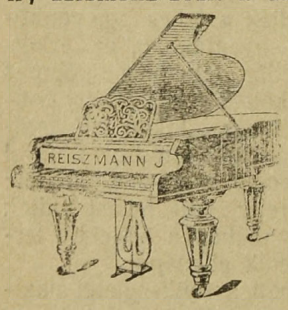

Hires külföldia-v lamint saját gyártmányu zongorák és pianinok nagy választéku raktára. Átjátszott zongorák becseréltetnek vagy legmagasabb árak mellett megvétetnek.

Javitások és hangolások kezesség mellett a legolcsóbban eszközöltetnek. Olcsó bérlet!

Skultéthy Ferencz
kárpitos ▭ II., Fő-utca 57
megbizható
régi mester.

Világtörténelem.

— Mozi-Riport. —

A császárok — megüzenték a harcot,
A katonák — kirántották a kardot.

A vámosok — felemelték a vámot,
Ökrök, lovak — levetették a hámot.

Diplomaták — kék, zöld könyveket adtak,
Ujságok közt — kiélesült az attak.

Városurak — jegyeket osztogattak,
Boltosurak — népeket fosztogattak.

Semlegesek — sose maradtak veszteg,
S hadvezetők — uj feladatba kezdtek.

A népek meg — nem várhatva a végét,
A népek meg — megüzenték a békét.

Szávay Gyula.

Hirek

Telefonon értekezhetni a felelős szerkesztővel: d. e. 10—11, d. u. 5—6. Telefonszám 24—77.

A ragyogó mese.

A lenyugvó nap végigsiklott a havon és piros fényben égett tőle a fenyő erdő. Őzikék állottak az erdő szélén és nézték a letünő napot.

A völgyben alant harangszó csendült.

Este lett.

Az erdőből különös fény bontakozott és riadtan néztek hátra az őzek.

A harangszó belezugott az erdőbe és zsengett-bongott a fák között, ahol mind fényesebben közeledett az erdő széléhez a világosság.

A fény közepén szőke fürtű, kékszemü gyermek jött, fehér ingben, mezitláb. Mögötte fényben uszott minden, előtte volt a sürű sötétség. Még a fehér hó is sötétnek látszott.

Mögötte hosszu sorban jöttek az erdő vadjai és a szeretetnek fényözönében szeliden lépegettek egymás mellett. És elkisérték a gyermeket az erdő széléig.

A sötét hó fehérré vált és mint a napsugár siklott el felette a fehéringes gyermek, kezében a fenyőág. Ment egyenesen a templom felé, ahol együtt voltak az emberek. Elől ültek a gazdagok és hátul álltak a szegények és a nyomorultak, akik lehajoltak a földre és megcsókolták fehér inge szegélyét.

„Könyörülj meg rajtunk!"
„Válts meg minket!"

A gyermek magasra emelte a béke zöld ágát és elindult az erdő felé, ahol még mindig szeliden várták az erdő vadjai.

„Kövessetek!"

És elindult . . .

. . . De az emberek nem követték.

Viharos közgyülése volt e hó 14-én a *Budai Polgári Körnek*, mely a Vigadóban bir pompás helyiségekkel, melyek révén hivatva volna Budapest egyik legelső klubjává fejlődni. Az a különös kasztrendszer, mely eddig ott uralkodott, nem igen tette rokonszenvessé a kört, a fiatalság ott nem érezte jól magát. A vágy azonban élt az emberekben ilyenféle klub után, főleg az ujabb nemzedékben, sokan be is léptek s az uj áramlatok, az uj törekvések megzavarták az öregeket. Az igy keletkezett harc most lobbant ki a közgyülésen, ahol *Baróthy* Ede közigazgatási biró elnökölt. Az öregek ugy tervezték, hogy módositják az alapszabályokat, fölemelik a tagsági dijat 32 koronáról 60-ra s ezzel megakadályozzák az uj tagok beözönlését. Baróthy elnök ezzel a felfogással nem azonositotta magát és amikor *Schmidt* Imre, a kör szimpatikus igazgatója előterjesztette az inditványt, mely szerint a régi tagok továbbra is csak 32 koronát fizetnek, felzugott a fiatalság. Elsőnek *Kozma* Dezső a Magyar Bank fiókjának főnöke kritizálta az inditványt pénzügyi szempontból, utána dr. *Kabakovics* József törv. biró szociális szempontból birálta azt keményen. *Lendl* Adolf dr. az állatkert igazgatója tette magáévá az ifjuság állásfoglalását és elitélte az inditványban rejlő azt a célzatot, hogy ezzel az uj tagok belépését megakadályozzák. Ezzel az inditvány sorsa eldőlt s egyhangulag elvetették s a hegyvidék ágyuja nem is szólt közbe. Ezután elhatározták, hogy ezentul nőket is veszneк be tagul s az alapitó tagság diját 1000 koronában állapitották meg. — Közgyülés után társasvacsora volt a Vigadó éttermében, ahol ünnepelték a kör igazgatóját *Schmidt* Imrét, *Havass* Károly kuriai tanácselnököt és *Lendl* Adolfot, aki most is, mint mindig a demokratikus haladás bátor harcosa volt. A közgyülés hangulatából sokan arra következtettek, hogy legközelebb *elnökválság* lesz a körben.

Méhely Kálmán államtitkárt a postatakarékpénztári tanács elnökévé nevezte ki a kereskedelemügyi miniszter.

Főhercegek menyasszonya, szegény *Kotny* Anna, aki örökös gunyja volt a várbeli gyermekeknek, amikor czafatos fekete ruhában, nagy kalappal, csaknem a földig görnyedt derékkal, rövid botra támaszkodva botorkált az utcán. Ez volt a vár szomoru érdekessége. Csendes, nyugodt rajongója volt annak a gondolatnak, hogy főherceg a vőlegénye. Azt várta, azt kereste 70 éves koráig. Intelligens családból származott, amit szép irása bizonyit, mellyel az előljáróhoz cimzett leveleit irta. Valamikor régen daliás katonatiszt volt a vőlegénye, aki hirtelen elhalt és akkor meghibbant az esze. Az Uri utcában, a Ney-féle házban lakott, a földön hált, krumplin és különféle hideg ételen élt és vonszolta azt a a nyomoruságos életét, mert várta a vőlegényét, aki lassan főherceggé vedlett át megzavart lelkében. A lakásába senkit sem bocsátott, attól félt, hogy megmérgezik. Jólelkü háziura segittette szénnel, mi mással. Az előljáróság egyszer az Attila utcai szegényházban helyezte el, de harmadnapra megszökött onnan. Segélyt nem kért és nem fogadott el. Előkelő rokonsága tette lehetővé tengődését. És ezt a nagy nincstelenséget is megosztotta a várbeli verebekkel és galambokkal. Mint a nemrég Párisban ethunyt la charmeur d'oisseaux, ő is kiült a Szentháromság lépcsőjére és morzsát szórt a madaraknak. Ölébe, jére szálltak a galambok és verebek. Badál előljáró jó szivét mindig rágta ez a különös nyomoruság és végre is gyengéd erőszakkal elhelyezte a pesti szegényházba, ahol jó meleg ételhez, puha tiszta ágyhoz jutott a görnyedt háta, 70 éves, örökké szerelmes szegény Kotny Anna.

Szölgyémi Ferenc a Ferencz József internátus igazgatója egy küldöttség élén nyujtotta át a kultuszminiszternek és államtitkárainak azt a keresztény kultur programmot, melynek megszerkesztését, beadását és az összes tanáregyesületeknek való megküldését e hó 16-án határozta el az országos katli. tanáregyesület. Ennek a programmnak az egyik kardinális pontja az, amit a zsidó ortodox tanárok is vallanak, hogy — ugyanis — a hitoktatást az iskolákban nem szabad eltörülni. Január végére egy keresztény nagygyülést hiv össze ez a testület, amelyre meghivja az összes keresztény szövetkezeteket is.

A Klotild Szeretetház-Egyesület választmánya hétfőn tartotta évnegyedes ülését, melyen dr. Ripka Ferenc egyesületi elnök bejelentette, hogy a szeretetházban ma 125 árva növendék van, kiknek egészségi állapotáról, testi és szellemi fejlődéséről Liptai János intézeti igazgató részletes és kielégitő jelentést tett. Az egyesület részére legutóbb nyujtott adományok közül kiemelte a Magyar Bank 50.000 koronás, a Hadsegélyző Hivatal 15.000 koronás, a Magyar Általános Hitelbank 10.000 K, Mauthner Alfréd 10t000 K és Tarnay Alajos zeneakadémiai tanár ujabb 24 koronás adományát. — A választmány azután a tanitószemélyzet illetményeit rendezte, több folyó ügyben határozott és megállapitotta a december 22-én délután 4 órakor tartandó karácsonyfa-ünnep rendjét.

Sportházat avatott a III. ker. Torna és Vivó Egylet december 15-én a Határ-utcai sporttelepén. A kerület polgárságának lelkes adakozásából készült el a kényelmes berendezésü, kellemes intimségével bizonyára gyorsan megkedvelt sport-otthon. Az egyesület közgyülése is itt volt, mely megválasztotta dr. *Stern* Józsefet elnöknek, dr. *Sziklai* Salamont, *Bartók* Bélát, *Oderszky* Ferencet, *Szamek* Zsigmondot alelnököknek, *Tóth* István tornatanárt igazgatónak és dr. *Varannai* Istvánt főtitkárnak, azonkivül a választmányt 30 tagra kiegészitette.

A budai ügyvédek e hó 14-én a Gellért kávéházban gyültek össze nagy számban, hogy az ügyvédi kamara tisztujitó közgyülésén egységesen foglaljanak állást. Java része csatlakozott az ügyvédek közt kialakult négy párt közül a progresszív párthoz.

Szinelőadást rendez karácsony másodnapján 26-án délután 5 órakor a Budai Kath. Legényegyesület ügyes dilletáns gárdája II., Toldy Ferenc-u. 30. szám alatt levő diszteremben. Szinre kerül: *Az igazság felé*, szinjáték 3 felvonásban. Irta: *Erdősy* Károly. A ruhatári dij 3 korona és előre váltható esténkint, II., Iskola-u. 28, az egyesületben.

Özönlött a ruha a szegény ruhátalan katonák számára és Budán mindenki a saját jó szivére hallgatott, amikor kiválasztotta azt amit — nehezen bár — de nélkülözni tud. Néha a legkedvesebbet, amire azonban most szüksége nincs. Igy *József* nádor unokája *József* volt fővezér sok becses holmi között elküldött egy térdigérő gummicsizmát is, amiben régebben vadászni járt. Pompás garderobot szállitottak be *Esterházy* Miklós Tárnok-utcai palotájából és amit a herceg sajátkezüleg válogatott ki. Voltak abban földigérő szilszkinbundák, asztrakánprémes kabátok, harmincöt rend ruha, vadonatuj cipők egész sora, Angliában készült monogrammos fehernemüek, amelyek még emberi testet nem érintettek.

Kend az az Alvinczy? cimü hirünkre helyreigazitásképen a következő sorokat kaptuk:

Verseghy Ferenc jeles poeta sirja teljesen gondozott állapotban, diszes vasráccsal körülvéve, márványkeresztjén arany betükkel hirdeti a II. kerületi felső keresk. isk. „Verseghy önképző körének" nemes áldozatkészségét és kegyeletét. Ez iskola tanulói a sir megjelölése óta minden esztendőben elzarándokolnak a budai temetőbe és kegyeletes ünnepség keretében fölvirágozzák a nagy költő sirját, szelleme pedig ott lebeg a róla elnevezett kör minden ténykedésén.

Tellér Aranka.

Politika a sportban cimü hirünknek a cime — ugy látszik félreértésre szolgáltatott alkalmat. Mi nem a politizálást, hanem a *nemzeti* érzés kultiválását ajánlottuk a sportköröknek. Erre vonatkozólag kapjuk a következő sorokat, a melyek előbbi hirünk tendenciájával teljesen megegyeztethetők:

„Minden sportegyesület gyüjtsön tagokat a társadalom legkülönbözőbb rétegéből és használja ki a sport békés hajlékát a közös — a mindennapi politikán felől álló — emberi célok megértetésére és megvalósitására *nemzetközi viszonylatokban* igyekezzen a sport révén elvesztett barátaink rokonszenvét megnyerni. A nemzetközi érintkezésnek minél előbb és intenzivebben való felvételét olympiádok, nemzetközi mérkőzések, sportkongressusok révén elősegiteni, és többet használ majd ezzel a magyar nemzetnek, mintha megengedi, hogy a politika hullámai a sportot is elárasszák, — müködését megbénitják." *Dr. Finály Árpád.*

Aki mindig a régi. Jóizü történetet mondott el bizalmas körben dr. *Visontai* Soma az óbudai Károlyi-párt jelöltje. A Lipótvárosi Kaszinó az uj államtitkárok tiszteletére bankettet rendezett és Visontai is oda készült. A kaszinó lépcsőházában találkozik egy lipótvárosi ismerősével, aki mindig kormánypárti volt. Üdvözlés után kérdi az ismerős, hogy hová? Visontai elmondja, hogy a bankettre megy.

— Hát milyen párti vagy? — kérdi az ismerős.

Visontai megmagyarázta hogy ő mindig függetlenségi volt és aztán ő kérdezte hogy:

— Hát te?

— Kérlek szépen én is hatvanhetes voltam, hatvanhetes vagyok és amint látod én mindig radikális maradok.

*

Visontai már nem fiatal ember s habár *régi* tagja a függetlenségi pártnak még mindig kellemes férfias megjelenésü ember. De az óbudai Károlyi-párt alakuló, nagy gyülésén önkénytelen vallomással vezette be nagy beszédét, bevallotta zavarát a megjelent polgártársnőkkel szemben, két évtized előtt nem jött volna zavarba. —

Szemétügy. A mai nyomoruságos időkben éppen olyan nehéz a házi szeméttől megszabadulni, mint a sok szemétrevaló ellenségünktől. Azt megérthetjük, ha a havazás miatt föltornyosulnak a szeméthegyek az utcán, azt is értjük, hogy a szemeteskocsis akkora napibért követel, mint a mekkora a régiben egy miniszternek sem volt és ezért gondatlanok a szemeteskocsik lovai. Csak azt nem tudtuk eddig, hogy miért suhan, szinte lopva a szemeteskocsi a Márvány-utcán és környékén végig anélkül, hogy a legkisebb jelét adná érkezésének. Most már tisztán áll az ügy. A házmesterek, lakók a szemeteskocsi megérkezésekor az összes utcákból előtódulnak. Mindenki szeretne a szemetjén tuladni. Kérés, könyörgés, alkudozás kezdődik ilyenkor. A kocsis pálinkát vagy pénzt követel. Aki fizet, annak szemetjét elviszi, a többi várhat. Sokan vannak, akik kényszerüségből a zsarolásnak engednek. A kocsis saját vallomása szerint ilyen módon naponta 40—50 koronát szed össze. Mint egy középületnek gondnoka magam is meggyőződtem róla, hogy a házmester a szemetet csak 2 korona ellenében adhatta át. Egy szegény viceházmesterné sirva könyörgött, hogy ne kivánjon tőle semmit, mert ő családját éppen abból a szemétpénzből tartja, amit a ház lakóitól összeszed. A kocsis a szaktársával szemben sem volt könyörületes. Végigzsarolja az egész környéket. A magam részéről ebben az ügyben jelentést tettem, de szükségesnek tartom a hatóság figyelmét felhivni arra, hogy a demokratikus szabadságnak azt a vadhajtását kellő szigorusággal törjék le.

G. J.

A kültelki vendéglősök fogyasztási adójának megállapitása ügyében élénk tárgyalások folytak az I. kerületi előljáróságon. A vendéglősök részéről *Petrich* Márton és *Preiszler* István mint bizalmi férfiak vettek részt. 109 kültelki vámon kivüli korcsmáros, szatócs és kávés kötött méltányos egyezséget a hus és borital adó ügyében, — egyetlen egy kivételével.

Uj budai vasut kiépitését sürgeti a hegyvidék, mely az *Erzsébethid* révén oly közel esik a belvároshoz és mégis olyan nehezen megközelithető. A terv lelkes szószólója Antalffy Andor min. tanácsos, aki több alternativ tervet dolgozott ki. Ez a vasut a Rácfürdőtől indul ki és végig vonul a Tabánon, érinti a postás-telepet, felöleli az Orbánhegy, Mártonhegy és a Kissvábhegy vidékét és megkerülve a József fiuárvaházat fölmegy a Széchenyi-hegyre, a Karthausi-völgybe, érinti a Magyar Bank uj telepét és kiépithető egészen a Budakeszi határában levő *Erzsébet*-szanatóriumig. — Ez a terv már évek óta vajudik, változik, beleilleszkedve egy ujabb szabályozási és utépitési tervbe, de most a Magyar Bank telekvásárlása és egy modern klimatikus üdülőtelep épitése révén nemcsak aütuálissá vált, de a hatalmas pénzintézet utján megvan a mód is annak mielőbbi kiépitésére. Az egész vidék rohamos kiépitését vonná maga után.

Levélcsata, szóbarrikád, temperamentum a sértésekig, karhatalom felvonultatásának beigérése, a szerénytelenség fanfarainak és kórusainak rezgése, viharkeverés, mely egy egész kerületet ráz ki a közönyösségéből, — egy körhelyiség miatt. Óbudán van egy katholikus egyesületi ház, melyben egy katholikus-keresztény egyesülés szeretne most elhelyezkedni. De nem fogadják be. Megtelt-táblát akasztottak a kapura. Csakhogy odabenn nagyon kényelmes szétterpeszkedéssel csücsülnek, szinjátszanak és magánemberek laknak. A csata folyik — mindkét fél ujabb erősitést vár.

Vágó József, a Központok leszerelésével megbizott kormánybiztos szintén budai ember. Óbudán született és mint az Ipar és Kereskedelmi kamara titkárát nevezték most ki. Érdekes pályafutás ez a Szölőkert-utcától a kormánybiztosságig.

Negyvenhat év óta müködik csendesen Ujlak egy asztaltársasága, mely magát *Jósziv*-nek nevezi és tagjai gyakran jönnek össze a Guttmann-féle vendéglőben a császár-fürdő mellett. Ilyenkor jön meg a cselekvésük ideje. Szegény özvegy asszonyoknak ingyen adnak fát és készpénz segélyt. A karácsony előtt nagy társasvacsorát és — ami fő — gyüjtést rendeznek egymás között. Most csütörtökön volt a nagy est, amikor 1800 korona jött össze, amihez az év folyamán 1200 korona gyült s igy 3000 korona kerül elosztásra. Az estén zajosan ünnepelték *Schubert* Sándort és nejét, akik az asztaltársaság védnökei. *Fantus* elnök üdvözlő szavai után felszólaltak *Szilágyi* Károly, *Fenyő* József és *Gyenes* Ede méltatva Schuberték és az asztaltársaság szociális nemes müködését. Ez idén kivételesen sokan vettek részt a vacsorán, az ujlaki társadalom minden osztályából.

Teljes tétlenségre volt kárhoztatva a háboru alatt a *Kelenföld-lágymányosi iparoskör.* E hó 9-én hétfőn este a Weber-féle Fehérvári-uti vendéglő külön helyiségében értekezletre gyültek tagjai, *Ványay* Alajos elnöklete alatt. Az elnökség és a tisztikar mandátuma tulajdonképen régen lejárt és elnök és számos hadbavonult tag miatt nem tudott formális közgyülést összehivni. Az elnökség ezt az alkalmat használta föl arra, hogy az egész tisztikarral együtt bejelentette lemondását, hogy igy lehetővé tegye a tisztujitást. A kerület iparossága 15 tagu bizottságot delegált amely hivatva lesz a jelöléseket és esetleges alapszabály módositásokat előkésziteni. Egyes kisiparosok arra a lehetetlen álláspontra helyezkedtek, hogy az egyesület, melyben eddig középiparosok és kereskedők is voltak, ezentul kizárólag kisiparosok köre legyen, amit a józanabb elem ellenzett, mert egyrészt nehéz a határvonalat meghuzni a közép és kis iparosok között, másrészt ma a polgárságot tömöriteni és nem szétválasztani kell. Ez a retrograd irányzat, mely bomlasztja a dolgozó polgárság egységességét.

Az iskolakerülők szomoru sorsáról már panaszkodtunk. Szegény fiuk, ezentul *muszáj* iskolába járni, mert már kinevezte a tanács az iskolaügyi szakelőadókat. Az I. kerületben *Bartos* Gyulát, a II-ikban *Benkő* Edét, a III-ikban *Kann* Vilmost. A 70 tagu iskolaügyi bizottság megalakitása most van folyamatban.

Megijedtek a korcsolyázók, hogy ez idén nem lesz jég a Budai Torna Egylet Széna-téri jégpályáján és helyiségeiket elfoglalták a hadi leszerelés számára. Ugyis látszott, mintha igazuk lenne. A korcsolyapálya uj épülete esténkint fényesen ki van világitva és látszik, hogy az ablakok mögött erős lüktető munka folyik. A hadianyag értékesitő részvénytársaságot költöztette oda *Kolár* Nándor vezérigazgató és 30,000 korona bért juttatott ezzel a Tornaegyletnek, igy közvetve a budai sportnak. De nem is akadályozza a Részvénytársaság beköltözése a sportot, mert elfoglalta ugyan a hivatal az emeleti melegedő termeket, de a földszintieket ugy alakitotta át, hogy azok teljesen pótolják a felsőket. A mamák pedig szivesebben vannak lent, közvetlenül a leányaik mellett. Végül pedig jön a nagy megnyugtatás, hogy már keresik az uj helyiséget a hivatal számára s talán már ott sem akkor, — majd ha fagy.

Ünnepe volt Óbudának az O. T. E. által a háboru óta elsőnek rendezett tornaestje. Női és férfi svéd, csapattorna és nyujtógyakorlatok csinos, egyöntetü munkája gyönyörködtette az igen nagy számban jelenlevőket. *Bábel* Rezső egyleti müvezetőnek sok évi fáradságos és buzgó tevékenységéért az egyesület nevében *Zsoldos* Károly arany jelvénytüt nyujtott át a közönség meleg óvációja mellett. *Buday* Gyula, *Reichl* Sándor és *Gebhardt* József preciz tornamunkájukkal váltak ki a különben pompás együttesből. A tornát kedélyes hangulatu, meleg intimitásu teaest követte, melyhez a jobbnál jobb süteményeket az O. T. E. lelkes hölgy gárdája készitette. Tánc is volt, vigasság, mint valamikor régen.

A mozi-vészt ajánlotta legutóbb a főkapitányhelyettes figyelmébe *Weimesz* Marián a járványbizottság legutóbbi ülésén, mely abban a helytelen és megrovandó eljárásban nyilvánul, hogy a mozitulajdonosok a két előadás közé *szellőztetésre* iktatott időben a közönséget nyitott ajtók, ablakok mellett beültetik. A bizottság ezt helyesléssel vette tudomásul, mert igy okvetlenül megkapja a spanyolvészt az is hülés utján, aki a tömegzsufolás infekcióját szerencsésen elkerülte volna.

Különlegesség: Teasütemények, valódi „PETNEHÁZY"féle GYÓGYPISKÓTÁK és gyermekpiskóta.
Mézsütemények, Bonbonok, Fagylaltstb.

PETNEHÁZY LAJOS
CUKRÁSZ
sütemény- és piskóta-gyára
BUDAPEST.
Fő-üzlet: II., (Fő-utca) Corvin-tér 7.
Gyár: II., (Fő-utca) Corvin-tér 12.
Telefonhivó szám: 58—01 és 43—87.

Aggkori ellátás

— a kézműiparosok számára. —

A szociális kormány részéről a legszebb karácsonyi ajándék lett volna a magyar nemzet erős gerincét képező kézműiparosság számára, ha — ugy mint a munkásoknak — ezek számára is megteremtette volna az aggkori ellátás szervezetét.

A jövendő Magyarország kézműiparára és rendkivül hatással volna. A magyar iparművészet s finomodását vinné előbbre oly hatalmas lépésekkel, hogy rövid időn belül a nyugati iparos államok iparművészetét is tulszárnyalná Magyarország.

Az államilag biztositott nyugdijintézménnyel biró kézműiparosság rövid időn belül fölszivná magába a kézügyességgel rendelkező, az iparos munkálkodás iránt szeretettel biró ifjuságot, amelynek természete hajlik a figurális alkotás felé. Tapasztalásból tudjuk, hogy az iskolás fiuk fele szivesebben tölt valamely neki rokonszenves műhelyben napokat, mint órákat az iskolában. Kimondhatatlan türelemmel és szeretettel fur, farag és bajlódik valami apróság összeállitásán, mig a theórikus tanulmányokhoz csak nehezen fogható, kinnal kényszerithető.

Az iparos nyugdij sok szülő szemében eloszlatná azt a fátyolt, amivel az iparos pályát tekinti és akinek olyan „ezermester“, mindenhez értő fia van, aki fest és maga csinálja a festéket, — órát javit, széklábat farag, kalitkát csinál, malmot épit és vizet hozó csatornát hozzá, — aki lószőrből karikát fon, labdát varr és más ilyen kézügyességet árul el, — az mind szivesen engedné a fiát az iparos pályára, ha biztositva látná aggkorát.i

Az paros keresete már a békeidőben is tulment, de legalább is vetekedett a beamter jövedelmével, ám, ha ott szigoruan megszabva csak éppen megélhetést biztosit, — itt némi szerencsével vagyonhoz segithet.

A vagyonos, tanult, művelt iparos élete delén már átengedheti helyét az iparban — ifjabbnak és közhasznu tevékenységnek szentelheti magát. Ebből válnék a jó képviselő, városatya, bankember, — mert élete első felében megtanulta: becsülni a munkát, — ismerni a szegény ember sorsát, — küzdeni a gazdasági nehézségekkel. Mint bankember merne becsületesen vállalkozni, de nem kockáztatna vakmerően. Egyéni tisztessége révén birja polgártársai bizalmát és apró nyereségek nem csábitják kalandos utakra.

Láttunk erre már a multban is nem egy példát. Mindenki megnyugvással tekintett az iparosmesterből lett vezéremberek felé, mert azoknak szaktudásához és puritánságához kétség nem fért.

Váli Gábor.

Közgazdaság

Tengeri hajók Budán, a régi vágy, a régi álom. Örökké élt a tudat mindenkiben, hogy nem tartozik a lehetetlenségek közé a Duna medrének oly méretü mélyitése és kotrása, hogy kisebb tengeri hajók Budapestre is feljöhessenek. Most egy angol csoport, amelynek élén a *James Queentlow* bankház áll, Budapest székhelylyel nagyszabásu dunai szállitási és forgalmi részvénytársaságot szándékozik létesiteni. A szükséges tőkék felét az angol csoport, a felét magyar érdekeltség szolgáltatná. Az előzetes tudakozódások kedvező eredményre vezettek, és a közel jövőben a magyar fővárosba érkezik az angol ház megbizott főhivatalnoka a tárgyalások megkezdésére. Ezzel kapcsolatban a főváros hajózási köreiben az a hir terjedt el, hogy a kormány a főváros közelében, talán a *budai* oldalon, kisebb tengeri hajók részére is kikötőt tervez, ezentul — ha a terv megvalósul — négy méter mély hajók járhatnak majd a Duna vizén.

Goldberger Sám- F. és fiai részvénytársaságnak 1917—18 évi mérlege alapján 4.553.433 korona volt a bruttojövedelme, mihez még 315.781 korona kamat és egyéb jövedelem járult. Ebből 1.390.748 (+ 439.694) K nyereség marad a 6 millió K-ról 9 millió K-ra fölemelt részvénytőke után. A vállalat az 1917—18. évi üzletévre részvényenként 26 korona osztalékot fizet. A gyár ezidő szerint nem dolgozik, szénhiány miatt.

A **Ganz és társa-Danubius** gép-, waggon- és hajógyár r-t. december 28-ára rendkivüli közgyülést hiv össze, hogy az igazgatóságnak megadhassa a fölhatalmazást arra, hogy a társaság fiumei és portorei hajógyárait, valamint a petrovagorai bányatelepét önálló részvénytársaságokká alakithassa át.

Az Osztrák Magyar Bank kormányzójává nevezte ki a kormány *Beck* Lajos volt államtitkárt. *Grünn* Jánost a jegybanknál viselt kormánybiztos-helyettesi állásától saját kérelmére felmentette és helyette dr. *Valkó* Lajos miniszteri tanácsost nevezte ki a kormány.

Uzenet

F. A. Fehérvári-ut. Ilyen féle pártmozgalomról nem tudunk, de felesleges is. Elég a két polgári párt.

L. H. hirdetőnek. Sajnálattal, de le kell mondunk arról, hogy keserü viz hirdetését más cimen adja fel. Igaz, hogy a régi cim: „*Ferencz József* keserüviz“ lejárta magát és ön modern politikust keresett cégérnek, amit az ifju cseh köztársaság leendő elnökében vél megtalálni. Nem is hangzanék rosszul „*Massaryk* keserüviz“, de mi nem szeretjük a cseheket és nem is egészen esztetikus. Jobb volna talán a diadalmas francia vezér: *Foch* ur és egyszerübb is „*Foch*-viz“. Igaz, hogy azt a *ch*-t is furcsán ejti nekünk a francia.

A. H. Krisztina-krt. A korcsolyázást semmiképen sem gátolja az a hivatal, mert az egész csarnokot célszerüen átalakitották.

W. J. Attila-u A rémhirekre ne adjon és ne bontsuk meg a testvéri békét falra festett ördögökkel.

Felelős szerkesztő: VIRÁG BÉLA.
Telefon: 24—77 d. e. 10—11 d. u. 5—6.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és Rév Sándor.

HETLINGER JÁNOS
vendéglője
A napnap minden időszakában jól lehet étkezni
!! Polgári árak !!
Zamatos fajborok :: Naponta friss csapolás
I. Hadnagy-utca 9.
Ráckürdővel szemben

Az állatkertben nézzük meg az
akváriumot
és a
pálmaházat
ott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók.

Virág, koszorú
egy félóra alatt kapható
özv. DOMINITS GYULÁNÉ
virágkereskedésében
II. ker., Csalogány-utca 52.

PREISACH JÓZSEF
I., Krisztina-tér 3
Uri és női-divatüzlet
Első rangu kötött és szövett áruk

Veszek
mindenféle régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

LIBÁL ANDOR
OPTIKUS

SZEMÜVEGEK ÉS OPTIKAI LENCSÉK :-: GYÁRTÓJA. :-:
Alapittatott 1845.
TELEFON: 112-26.
BUDAPEST, II., FŐ-UTCA 4. SZ.

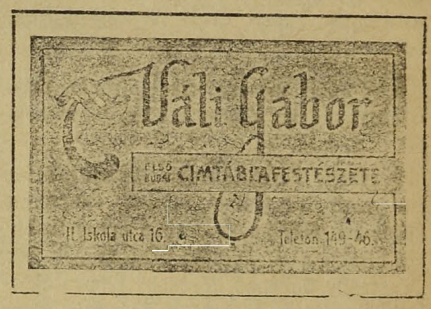

Előkelő
Czukrászszalon
I. Krisztina-körut 77.
Ravasz László

Váltsunk
állatkerti bérletjegyet!

Tanfolyam
ASSZONYOK
ÉS
LEÁNYOK
részére.
KOZMA-féle Bank- és Kereskedelmi Tanfolyam,
GYORSIRÓ- ÉS GÉPIRÓ-ISKOLA
Budán, II., Iskola-u. 27.
(Aranyéremmel kitüntetve.)

EZERNÉL több kiváló orvos és tanár ajánlja.
1908. St.-Louis, 1911. Turin Grand Prix.
A KRISTÁLY-FORRÁS
ÁSVÁNYVIZ
Hasznos ital étvágyzavaroknál és emesztési nehézségeknél. Hathatós szomjcsillapító. Óvszer fertőző betegségek ellen.

BOLDOGABB KARÁCSONYT!

Quo vadis?

Sienkiewitz egyik örökszép, klaszszikus irásának cime ötlik szemembe. A kereszténység történetének legfönségesebb, de egyben legtragikusabb fejezete ez az irás. A kereszténység krisztusi szociálizmusa, az emberszeretet fenkölt tanitásai rohamosan meghóditották a lelkeket, végveszéllyel fenyegetve a zsarnoki Caesarok korrupt államrendjét. A minden császárok legdémonibb lelkü alakjának, *Nero császárnak* jutott az a becstelen szerep, hogy az uj eszméáramlatot hóditó utjában megállitani próbálja; még pedig oly határtalan kegyetlenséggel, amilyenre a történelemben nincs példa.

A mártirok vérétől pirosra festett Rómából indult el hajnali sötétségben az agg *Péter*, hüséges tanitványával, *Nazariussal*, Miriam fiával. Csak hivei unszolására szánta el magát ez utra, nehogy vele együtt a *hit* is elpusztuljon Nero vérszomja által. Ám alig érték el Campagne apró házacskáit, megjelent a vándorok előtt a megdicsőült Mester, az élő *lelkiismeret:*

— *Quo vadis, Domine?* Hová mész, Uram? — kérdezte tőle riadtan az apostol.

— Péter, te elhagytad népemet, magam megyek tehát Rómába, hogy ott ismét keresztre feszitsenek!

És amikor a szégyentől porig megalázott aggastyán felocsudott, nem a régi, ingadozó volt többé. Szó nélkül indult visszafelé az elhagyott héthalmu városba.

— *Quo vadis, Domine?* Hová mész, Uram? kérdezte meglepődéséből felocsudva kis tanitványa, a gyerek Nazariusz.

— Rómába!

És visszatért Néró Rómájába, hogy mártirhalált haljon ő is az *Eszméért.* A bünös Róma porrá égett, Nero tőr által pusztult el, a büszke római császárság is romba dőlt: — ám az Eszme meghóditva a világ népeit, két évezreden át élt és él ma is.

Karácsony van éppen. Boldog gyermekek kacagása, örvendező szülők mosolya, ünnepi zsolozsmák égbetörő akkordjai olvadtak össze Karácsony estéjén egy felemelő, lelkeket betöltő symphoniává.

De mi történt?

Mintha a családi otthonok ablakain nem törne elő oly ragyogón a karácsonyfa fénye. Mintha a mosoly megfagyott s a gyermeki kacaj sóhajtássá sorvadt volna. Mintha a lelkekben nem az emberszeretet, hanem a gyülölködés lángja lobogna. Mintha az ünnepi zsolozsmák harmoniáját a meg nem értés bábeli hangzavarja váltotta volna fel. Mintha az *Eszme,* amely évezredeken át uralta a lelkeket, riadtan szált volna el felőlünk! Mintha négy és félesztendő vérzivatarja után nemcsak elsenyvedt testünkre, hanem árván maradt lelkeinkre is reá nehezednék most a *nérói végzet!*

Ember, aki elvesztve lelked harmóniáját, tébolyodottan rohansz a Végzet utján, — állj meg egy szóra! Csak egyetlenegy kérdő szóra! Nem is az én kérdő szavam az, hanem a *gyermek* Nazariuszé:

— *Quo vadis?* . . .

Becsey Antal.

Esti harangszó.

Szép juniusi estén egyedül
ülök a kertben, s nézem, mint merül
az égi nap a földi kék homályba,
a hegyek ibolyaszin fátyolába.
A völgyben lenn már feketül az árnyék.
Elcsendesül az emberlakta tájék.
Csillag ragyog a Mátra tetején.
A távolból harangszó száll felém:
Üdvözlégy Mária!

Ha elgondolom, hogy e föld szinén
valóban élt e tiszta égi lény . . .
Járt-kelt mint mink: a lábának nyomát
a porhan hátrahagyta merre ment;
hajába tüzött fehér violát,
tán épp ilyet, mint kertemben terem.
S ő maga volt a legszebb viola.
Isten közöttünk járó angyala!
Üdvözlégy Mária!

Tán ilyen est volt, ilyen csillagos,
az ég ily tiszta, a föld ily harmatos,
s a kerti fák igy álltak félhomályban,
amikor ő a csöndes lányszobában
ott térdelt a kis gyékényszőnyegen,
s imádkozott mélázón, csendesen, —
imádkozott magasba néző szemmel,
s a szoba megtelt égi fényözönnel:
Üdvözlégy Mária!

A Göncölszekér épp igy állhata,
midőn az országut két vándora
a betlehemi völgyben haladott.
A férfi őszvér előtt ballagott;
a nő fennült halványan, szenvedőn.
Pásztornép hevert tüznél a mezőn.
És igy szólt egy: „A város telve néppel".
A másik szólt: „Itt hálhattok az éjjel".
Üdvözlégy Mária!

Tán épp ily enyhe nyári este volt,
tán épp ily telten kelt az éji hold,
midőn egyszer a buzaföldön át
a gyaloguton haza lépkedett,
fehéren, szendén, mint a holdvilág,
karján tartva a szőke kisdedet,
ki vállra hajló fejjel aludott.
A gabona csöndesen susogott:
Üdvözlégy Mária!

Oh, nyiljatok ki rózsák, liljomok!
Leheljetek az égbe illatot!
Ő bizonyára ismert titeket,
mikor e földön járt közöttetek,
s hozzátok hajolt és szólt édesen:
„Kedves virágom, rózsám, szegfüvem!"
Oh, bizonyára emlékezik rátok!
Virág-ajakkal ti is susogjátok:
Üdvözlégy Mária!

Gárdonyi Géza.

Aranyos ember.

Amikor még nem a csehek ültek bele, szolgált a trencséni garnizonban egy nyalka hetyke honvédtiszt. Sokroványi István volt ugyan a neve, de mindenki aranyos Pistának dédelgette. Ennivaló fiu volt és jó katona. Vivni, lőni, lovagolni senki sem tudott nálánál jobban. Egy időben az inspiciáló főherceg azt kérdezte a hadgyakorlaton, hogy ki a zászlóalj legügyesebb lovasa?

— Sokroványi Pista.

— Hát a legügyesebb lövő?

— Sokroványi Pista.

— Hát a legjobb vivó?

— Bizony, fenség, megint csak Sokroványi Pista.

— Aranyos ember lehet! Mutassák be nekem.

Bemutatás után azt vette észre a főherceg, hogy ő a legkedvesebb társalgó is. Ebéd közben, mikor a pezsgőre került a sor, kedélyesen tudakolta a főherceg:

— Hát a bort ki győzi az urak közül legjobban?

Minden szem Pista felé fordult.

— Bocsássa meg fenség, ezt a bünömet be kell vallanom, de részeg még sohasem voltam.

— Nagyon jól van! Szeretem az ilyen embert!

Hát még a mamák mennyire szerették. A kinek csak eladó leánya volt, mind udvarolt neki, mit ő azzal viszonzott, hogy udvarolt a lányoknak is, a mamáknak is. Nem is volt jóravaló asszony, akit ne gyanusitottak volna, hogy egy kicsikét nem szerelmes Sokroványi Pistába. De mikor olyan aranyos ember! Es mindeme szép és jó tulajdonságokon kivül, még más tekintetben is aranyos fiu volt. Nyolcvanezer koronás örökség nézett rá. Ehhez aztán nem kellett sok magyarázat. Még ha nem is lett volna olyan daliás katona, oly szellemes udvarló, mégis aranyos embernek mondta volna mindenki.

Csak egy nagy baja volt annak az örökségnek, hogy nem volt még a kezében. Pedig kellett volna sok mindenfélére. Voltak nagyuri passziói. Ő alatta ficánkolt a legkülönb ló. Az egyenruháit Budapestről hozatta. Bálokban, mulatságokban pezsgőt ivott és marékkal szórta a pénzt. A cigány csak ő reá hallgatott és nagyobb gyakorlatok után rendesen megvendégelte a század legénységét.

Mindezeken kivül pedig udvarolt a megyei fizikus leányának, kinek hozománya egy kétemeletes ház volt Trencsén főpiacán. Ez került legtöbb pénzébe. Ez vitte el az örökség legnagyobb részét. Egy alkalommal éppen négyszemközt kapta a pápaszemes fizikust és megkérdezte tőle, hogy végre is hát mi lesz? Akkor az a kis tömzsi emberke felágaskodott a lábujjhegyeire, biccentett a fejével és azt mondta:

— Aranyos Pistám! A Karolla még fiatal és katonatisztnek nem is adom!

Akad bizony néha a megyei fizikusok között is bolond ember. A nyolcvanezer koronás örökségre már nem lehetett adósságot csinálni. Szomoru dolog volt ez, de olyan ember. aki Pistát busulni látta volna, nem igen akadt.

Nagy dáridóra hivta a bajtársakat magához és százféle bolondsággal tartotta őket. Megmutatta a görög vivómesterek virtusát, hogyan kell egy felhajitott sipkával megvivni, hogy az le ne essék s azután végül felspékelni; hogyan lehet fejből valakit lerajzolni, ha az egész társaság segit s végül, hogyan kell kilőni a pikk ászból a szivet egymásután háromszor, külön e célra készült pisztolyokkal. Fojtásnak, régi aranyszegélyü levélpapirost használt s az egyik vendég önkéntelenül emelte fel a földre hullott füstös papirdugót.

— Micsoda? Hát te a Karolla szerelmes leveleit használod fojtásnak?

— Nincs rájuk szükségem. Kaphat már tőle más is.

Azokra az összepörkölt levélmaradékokra pedig oly dolgok voltak irva, minőket lovagias ember nem igen árul el. Ha becsét veszti, elégetni szokták. Hanem hát azért volt Sokroványi Pista — aranyos ember ő is elakarta égetni azokat, látta mindenki, hogy fojtást csinált belőlük. Ki tehet róla. hogy még a kilőtt fojtás is elárulja a titkot?

Ez a levélhistória eljutott a főispán fülébe is. Az szóvá tette az alezredes előtt s a vége az lett, hogy az aranyos Pistát áttették — Budetinre.

Arany Katalinjának szinhelye ma már egy csöppet sem regényes hely. Rongyos falu Zsolna közelében. A régi vár tövét mossa a Vág. Kitatarozott részében honvédkaszárnya van. Átellenében Moser Jakab korcsmája áll, ki a honvédeknek szállitja a menázsit és méri a pálinkát. Körötte néhány tót kaliba s azok népe is Budapestet épiti nyaranta, vagy ostyepkát árul országszerte. Más jól el lett volna ott temetve. A vasembert is megette volna az unalom rozsdája, csak az aranyos emberen nem fogott. Még a nyolcvanezer korona kopott hire is kifényesedett s most már dacból is megmutatta, hogy az ur — Budetinban is ur. Pozsonyba járt farsangolni és olyen nagy házat vitt, hogy holmi szegény ezredes is megirigyelte tőle. Volt olyan is, akit bántott ez az aranyos csillogás.

Egy szép napon bizottság lepte meg a budetini várban és számon kérte a század pénzét. Csupa régi jópajtások voltak.

Hohó! Milyen örömmel fogadta őket. Rögtön számolhatnak. Csak egy kis papramorgót hörpintsenek üdvözletül. Azalatt fennhangon rendelkezett. Szellőztette az irodát, két őrmestert odaparancsolt, hogy rendezzék az iratokat s mikor végre délfelé számadásra került a sor — meg volt az egész pénz, egy fillér sem hiányzott abból.

Az aranyos ember fénye nem kopik oly hamar. Az ilyen eshetőségekre régóta számitott Sokroványi István. Moser Jakab liferáns pedig otthon tartja a pénzét a vasláda fenekén. Adósságot csinálni — végre is — nem bün, csak lopni tilos.

Pista pedig csinálta az adósságot és néha elfeledte kifizetni. Ő maga föl sem vette, mikor Pozsonyba citálták, pedig mindenki sajnálta. Meg lehetett azt jósolni, hogy kvietálnia kell.

De hát könnyü az olyan embernek, aki mindenhez ért. Megél az a jég hátán is. Mialatt lassan folyt az ügye a hadbiróság előtt, vigan bucsuzott a bajtársaktól. Hej, pedig milyen nehezen bucsuztak tőle. Kár, roppant kár, ilyen aranyos emberért. Az egyik jópajtás talált is rá módot.

— Nézd csak aranyos Pistám! Segitek én a bajodon. Látod ezt a fényképet?

— Látom.

— Tetszik-e a leány?

— No . . . no!

— Hát nem valami istennő, az igaz, de ugy szorultságból még ilyen nyalka legény is, mint te, bizony elveheti feleségül.

— Te hordod a képét a zsebedben és mégis én vegyem el?

— Bolond a beszéd! Ennek a lánynak van egy szakasztott ilyen nővére is. Mindketten egy gazdag

hentesmester leányai és apjuknak az a hóbortja, hogy leányait csak katonatiszteknek adja feleségül. A hozomány miatt ne aggódj. Még ma látogatást teszünk a családnál. Az asszonyokkal, tudom, boldogulsz te; az öreggel meg majd beszélek én.

Ilyen tréfa kellett az aranyos embernek.

— Mennyi az a te adósságod?

— Lehet talán negyvenezer korona. Magam sem tudom.

— Majd elcsináljuk. Bizd csak én reám.

Mikor az aranyos ember hazajött a látogatóból, már várta a szolga egy zárt levéllel.

Nem volt abban más, mint éppen csak — negyvenezer korona. Egy sor irás, egy betü sem kisérte azt. Lám a hentesmester is tudja a módját.

És neki nem is volt negyvenezer koronára szüksége, összes adóssága alig haladta meg a huszonnyolcezret. Nem is kivülről kezdte ki a rozsda, hanem belülről. A csillogás még eltakarta a rozsda sötét foltját. Hát ha ki lehet azt még valahogy fényesiteni? Komolyan udvarolt a hentes leányának. Amikor csak tehette, mindig körülötte járt. Együtt látták őket a promenádén, együtt a szinházban, a cirkuszban, mindenütt. Az ilyen aranyos embert pedig nem jó mindenhová elvinni. A szinházban minden látcső feléje fordult, a cirkusz lovarnője feléje hányta a csókot. Az egész közönség észrevette ezt, csak a mátkája nem.

De észrevette a jópajtás. Négyszemközt kérdőre vonta. Pedig az ilyen aranyos emberhez nem jó hozzányulni, mert málik róla az arany, mint az aranyos dióról.

— Végre is hát kedves cimborám! nekem az a lány se ingem se gallérom; ha én nem tetszem neki, ő sem tetszik nekem. Van még rajtam kivül több katonatiszt is, válogasson azok közül. Nekem nem kell.

Vér szokott folyni az ilyen szavak után és Pistának ugyancsak szüksége lett volna rá, hogy megfürödhessék benne egy kissé. Ettől pusztul a rozsda. Hanem ez egyszer csalódott. A jó pajtás sarkon fordult, nem szólt egy árva szót sem, hanem ment egyenesen a hadbirósághoz. Ott már akkor rendben volt minden. Az adósság törlesztve volt az utolsó fillérig, csak még a feloldó határozat hiányzott. Igy hát éppen jókor jött a lendő ságor. A kifizetett huszonnyolcezer korona után megvakarta a füle tövit, azután elmondta a történteket.

Rögtön elrendelték a szobafogságot. Az ordinánc nem látta otthon Sokroványi főhadnagy urat. A szálloda portása a cirkuszba utasitotta.

— Már az az ur ott is lakik a lovarnőnél.

Az ordinánc oda is elment utána. Sokroványi Pista, a honvédfőhadnagy átvette a levelet és elolvasta fennszóval.

— Mit tegyek, édesem?

A lovarnő nyaka köré fonta karjait:

— Maradj nálam szobafogságban!

Az aranyos ember leoldotta aranybojtos tiszti kardját és odalökte az nrginánc elé:

— Akkor hát eridj vissza, és mond meg annak aki küldött, hogy Sokroványi Pista mülovarnak nem parancsol a hadbiróság!

Harmadnapra tombolva fogadta a közönség, midőn kiugratott a cirkusz porondjára.

A cirkusszal ő is eltünt Pozsonyból és soha senki sem tudta meg, hogy hová lett? hol szegte a nyakát?

Viraág Béla.

A hajnal.

Jönnek rudakkal, feszitő vasakkal
Haragos arcu, hangos emberek:
„Be van a hajnal börtönözve nálunk,
Kaput törünk és ostromot csinálunk,
Hogy az egeknek sarka megremeg!“

Az egek állnak kéken sátorozva,
Szellős szabadság nagy végtelenén,
S felséges nyitján kelet kapujának,
Amint a kárpitok szabadra válnak,
Már pirosodva ébredez a fény.

Oh menjetek a feszitő vasakkal,
Haragos arcu, hangos emberek.
Szeliden jertek, mosolyogva, dallal,
Nem rémültében retten fel a hajnal,
S már nem is alszik, — már csak szendereg.

Szávay Gyula.

Magyar ősök utján.

— Egy hadifogoly naplója nyomán. —

Hajnali derengéskor, mintha áttévedt volna a magyar alföldi róna Ázsiába: akácfák állottak itt is sorfalat; kis, virággal piperézett kunyhó mellől a kakas szólt; a nap arannyá izzó bibora a fü-virág-kalászokon apró, fényes kristály-koronákká szépitette a harmatot: orgonák illata lejtett a cirogató széllel és valahonnan messziről bus magyar szivekből zokogott fel a hazavágyás sok szent dala. Harminc gőgös, elragadóan férfias hadifogoly lépegetett daliásan a földek felé az asszonynéppel. Mintha az ősök nyomdokán járnának, mintha egyszer, régen, már jártak volna erre. Gyönyörüen glóriázottan a lemondás, vágy, a szeretet és remény dalba kényszerült, mélán borongó sok pazar érzésével mentek. Csak a délceg lelkük ingadozott néha meg — a hazáért *igy* élni! De élték mégis ezt az életet, mert erőssé sulyosodott bennük a hit: — részt-vehetni Magyarország reneszánszában. Talán öntudatlanul zsibongott bennük ez az akarás, de már ki-ki a maga módján ennek készülését préselte a hazulról kapott levelek cenzura-foltjaiba. Ez volt a naponkint tovább épitett, valósággá álmodott gondolat-hid, amellyel egymáshoz még szorosabban kapcsolódtak, ez volt az önmagából folytatodó imájuk, melynek refrénjét a szivükkel sóhajtották: — majd, ha hazaérünk . . .

Göröncsey László, a kis önkéntes volt a legmerészebb közöttük. Mint gyerek került a halál elébe, borzongva sikoltott a lelke a nagy Kaszás milliónyi randevuján, mig lassan az irtózatos tusák körötte permezető vérzápora magyar férfiuvá keresztelte, akiben ezután tombolt az extázis, hogy vére adásával Krisztusa lehessen nemzetének. — Fogságba esett. S itt gyönyörüen szinezte az otthoni teendőket, miközben magyar szóra tanitotla — mint egy magyarrá átalakuló Magyarország programm-kiegészitőjeképen — az itteni népet, a szivbéli jóságban, büszke önérzetben s a ritmikus nyelvben is rezonáló turáni testvért. Ujjongó, szabadra pányvázott idegekkel ölelte az itteni lányokat is, akik ficánkoló elevenséggel dobálták fiatalságukat feléje. De szeretni készsége duhaj kis apródjainak, a csókoknak szertetüzelésekor mindig ott zengett, néha talán ki sem mondottan a szent ige: Magyarország! — kétségben hagyván a bámuló leányokat: Margyarországba akarja-e őket vinni, vagy azt csókolta-e képzeletben?

A többinek sem volt a fogság kiközösités a magányba. Udvarló-szóval zengett feléjük mindenhonnan a megértés. A szeretet meleg, pompázatos csokraival illatositották enyébbé a szives asszonyok a haza utáni vágyukat, felejtetni akarván a hitet, hogy csak Magyarországon lehetséges magyar élet. Sőt az egész falu apraja-nagyja ajkáról a mezőre menet és munka közben már móhon csendült a magyarrá szentülés sok zsólozsmája: a gyorsan megtanult magyar népdalok belülről muzsikáló büvős dallama.

Egy napon Göröncsey elmaradt a munkára menőktől. Elmaradt egy olyan leánnyal, aki eddig mindig csak eltólta magától, akinek gyöngyházfényü karjai nem az ő ölelésére tárultak, aki nedves szemének pazarló melegségét félve rejtegette, nehogy jólesőn cserélődjön az ő szép dióbarna szempárjával. S most mégis együtt mentek, messze hátul, az egymástól való sokatvárásnak komoly, szép hevülésével.

A leányka — Tulype — pogány énekeket lehelt Göröncsey lelkébe, akit gyönyörüséggel zománcozott az ősi tragédiák és szerelmek dallos tüze. Majd más utra tértek s Tulype panaszos fényezéssel, meg-megreszkető ércességgel pattantotta ki a szivéből, fajának keserves legendáját. Dönczör harci istenről, aki a vitézség bajnokainak személyesen hozta el a szinek gyöngyeit: a vágyak lángolásának, a becsületes erénynek és a néma reménykedésnek széppé összesimuló hármas szinét — a szabadság lobogója volt ez. Ha veszélyben voltunk, meglobogtattuk és segitséget nyertünk istenünktől. De egy vezérünk — az átkozott! gyáván elárulta Dönczört s azóta biztos erőnk, titkos igéretünk: a hármas szinü lobogó eltünt, a nevüket se tudjuk és ujra csak sok-sok szeplőtlen könny és vér áron válthatjuk magunkhoz. Magát, az isten szent szobrát sem találjuk.

Tulype elhallgatott. Kirózsázott arcából, lobbanó szeméből szinte kiharsogott a megrögzött hit: — egyszer mégis meg lesz! Ugyhogy Göröncsey kényszeritve hajszolta kezdetben hitetlenkedő érzését a leány vágya után. De azután szégyenkezve, bűnbánó tekintettel nézett fel az égre; nem sértette-e meg a magyarok ős Istenét?!

A menny-bolt fölötte tiszta volt; csak messziről hancurozott versenyt egy fehér és egy vörös felhő. Göröncsey önkénytelenül arra gondolt, hátha ez a nagy hópehely Magyarországon a könnyek páráiból verődött és a mellette uszó nagy-nagy hóhérköpenyeg a harcterek biborát süritette magába? Hálásan gondolt a sorsra, hogy végszóra szállitja a helyes diszletet a régi legendához. És a leányka arcát lágy kedveskedéssel az ég felé forditotta . . most fölöttük gomolyogtak a felhők és a következő pillanatban már záporrá erősbülve cikkáztak lefelé piros-fehér cseppek. Egy barlangba menekültek. Ennek a végén egy nagyobb nyiláson a napsugár táncolt be, utat mutatva a csodálatos eső rózsaszinü szálainak. A barlang mélyén a hova kisértetiesen szürődött csak be a napvilág Göröncsey egy kiálló szikla csucsban botlott meg. Szilajan neki rugott, a szikla engedett . . . még egyszer . . . és majdnem a mélységbe zuhant. A föld kifordult alóla. A nap aranycicomáját, mintha mindmind a feltárult tárnába aggatta volna — pompázatos fényesség csillogott a mélységből. Hét ragyogó csillagba formázott szekerén Dönczör állott a Hadak Istene, az eltünt istenszobor. Fényes-piros kőből kivájt hatalmas termete a daliák ideálja lehetett. Dacos szemével a napba nézett, kemény vonásait, minha pajzsnak merevitette volna ellenség ellen. Az egyik kezének ökle fenyegetön lesujtani kész, a másik pedig . . . igen a másik, mintha szeliden simogatna egy . . . a földön, csontok között heverő lobogót, amely biborbársony, fehérdamaszt és zöldselyem nemes szálaiból volt összefüzve.

Göröncsey önfeledten itta magába a pazar érdekességgel megelevenedett mitoszt. Végigviharzott ujra a lelkén a testvértörzs nagy tragédiája és most — most emelkedett meggyőződéses hitté benne a gondolat, hogy a magyar nemzet ezeréves bontathatatlanul-egységes fennmaradásának itt van a háromszines csodaszere.

Himnuszt zengett a szive, — amikor egyszerre egy forró csókot érzett a kezén és szeme Tulype diadalmas szemébe kapcsolódott.

Rév Sándor.

Egy budai dombon.

— Ima. —

Még álmodik a könnyes város,
Alig csakhogy derengni kezd.
A mennybolt arca lázvirágos,
— Köszöntlek ifju Budapest!

Száz templom tornya nyul az égbe
Mint kérő, esdő női kéz.
Ökölként áll a gyár kéménye
S dacosan a tornyokra néz.

De megkondulnak a harangok
És minden kéz imára zárul . . .
Szakadnak fájó, esdő hangok
A város néma ajakárul.
— És minden utca, ház imát rebeg.
Pogányok itten csak az emberek.

Hangay Sándor

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK,
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: József 1—48

A budai közönség kedvelt cigánya
Balogh Karcsi
és zenekara muzsikál
esténkint a
BATTHÁNY KÁVÉHÁZBAN.

Választások előtt.

Alakulások. — Jelölések.

Kezd kibontakozni lassan Budán az egyes választókerületek állásfoglalása. Tudvalevőleg Budapesten 33 választó kerület lesz s ebből Budára 8 esik. Minden lehetőség szerint betartják a *közigazgatási* kerületek határát s ezeken belől osztják el az egyes választó kerületeket, mert a választók összeirása és azok személyi igazolása az előljáróságok dolga s a közigazgatási kerületek területi kuszálódása ezt rendkivül nehezitené.

Az I. kerülel három részre oszlik. A *várbeli* (I.) ahová a Krisztinaváros és a Tabán tartozik, — a *kelenföldi* (II.), ahová a Lágymányost csatolták — és a *hegyvidéki*, illetve a Krisztina köruton tul fekvő hegyvidék.

A II. kerület is három részre szakad: — a *vizivárosi* (IV.) választó kerület, — az *országuti* (V.) és a *rózsadombi* (VI.) kerület, mely a külső területet öleli föl.

A III. kerület két részre oszlik: — az ujlaki (VII.), mely a Gülbaba utcától a Zichy és Kiscelli utcáig terjed s a hegyvidékből Zöldmál, Pusztaszer és Csatarka esik a körzetébe, — az azontuli rész az *óbudai* (VIII.) választókerület az összes külső területekkel.

*

A Kelenföld-lágymányosi *Károlyi*-párt előkészitő bizottsága Timon Ákos dr. elnöklésével f. hó 18-án tartotta rendes heti gyülését, melyen a párt központi választmányába kiküldtek 10 tagot, névszerint: Timon Ákos, Bátori Károly, Sármezey Endre, Niedermann Ferenc, dr. Tóth Endre, Bartus Gyula, Kramer Adolf, dr. Ferenczy József, Mészáros Ferenc, Eiser Nándor. Ezután a párt tagjai részéről a szocialisták terrorizmusa ellen felhangzó számos panasz került szóba. Ferenczy József dr. müegyetemi tanár bejelentette, hogy a kereszténységszociálista-párt a Károlyi-párt jelöltjét fogja támogatni.

Azután Becsey Antal ügyvezető elnök számolt be a kiegészitett tanács utolsó ülésén történtekről. Inditványára a budapesti kereskedelmi kikötő ügyében a kormánytól olyan bizottság sürgős kiküldését követeli a tanács, amelynek a megadott költségvetés keretein belül a saját felelősségére intézkedési joga legyen. Budapestig ma is 600 tonnás tengeri hajók is feljöhetnek, amik Bécset már nem kereshetik fel.

A legközelebbi ülés 23-án hétfőn este félhétkor lesz a megszokott helyen, Verpeléti-ut 4. alatt. A bizottság szivesen látja a párt érdeklődő tagjait a megbeszélésekre.

*

A III. választókerület a 48-as alkotmány-párt végrehajtó bizottságának tagjai e hó 15-én délelőtt a krisztinavárosi kaszinóban *Linder* Iván elnöklete alatt népes értekezletre gyültek össze, hogy a párt feloszlatása és a változott viszonyok mellett a kerület polgársága állásfoglalása felől döntsenek. *Perczel* Béla nagyszabásu beszédben tárta föl és világitotta meg a helyzetet és azt inditványozta, hogy a párt csatlakozzék a Károlyi-párthoz, mely ma a polgárság érdekeinek védelmét tüzte céljául. *Kapcza* Imre és *Egri Tóth* tartalmas felszólalása után az értekezlet egyhangulag elhatározta a Károlyi-párthoz való csatlakozását.

Kiküldötték az országos központi párt végrehajtó bizottságába Perczel Béla, Merényi Richard és Szödy Aladár tagokat. A kerületközi bizottságba Bán Dezső, Missányi Jenő dr., Klause Róbert, Bauer József, Cseh Lajos, Hubert Vilmos és Tapler Lajos tagakat.

Végül felhatalmazták az intézőbizottságot, hogy a kerületben 150 tagu női bizottságot szervezzen, amelyhez már számos csatlakozást jelentettek be.

A pártiroda helyisége I. Bors-u. 2. I. emelet. Hivatalos órák 5—7-ig.

*

Nagy gyülés keretében alakult meg a III. ker. Károlyi-párt december 16-án. A zsufolásig megtelt Korona Vigadóban egybegyülteket *Bezák* Tibor dr. elnök üdvözölte. Hangsulyozta, hogy a régi harcok emberei itt valamennyien, akiket nem kellett a forradalomnak feltámasztani, mert elhagyottan, kis mécses mellett virrasztottak a nemzet függentlenségéért. De kérdi, hogy az osztrák járom helyett most cseh, román, szerb igába hajtsuk fejünket? A testvérharc üszkét akarjuk-e belelobbantani megkinzott országunk sulyosan vérző sebeibe? Rendetlenséget, anarchiát akarunk-e? Ezek ellen küzd Károlyi Mihály és pártja. A forradalom vivmányainak megerősitésével a jobb, a szebb jövőt hészitik elő. Mint ezeknek az eszméknek hü sáfárját, a szabadság lobogójának tisztakezü hordozóját, a kerület jövendő honatyájának dr. Visontai Somát ajánlja, amit a nagygyülés hatalmas éljenzéssel fogadott.

Ábrahám Dezső államtitkár a három uralkodópárt közötti különbséget fejtegette. A müvelt nyugaton még nincs olyan demokrácia, mint amilyen nálunk már most van. Ennek kiküzdésében Visontai Somának is része van, akit a Központ részéről is ajánl.

Visontai Soma hangsulyozza, hogy a szervezett munkásság a forradalom napjaiban a függetlenségi gondolat mellé állt s ezért éppugy harcolt, mint a saját elveiért. Nem lehet most sem szétszakadni és a jogos igényeket együttesen fogjuk kivivni. Vázolja a nő hivatását, mely az otthon, anya, gyermek, csecsemő védelemmel, a hittel, a családi érzéssel összefügg. Köszöni az előlegezett bizalmat, amivel élni fog, de visszaélni soha.

Dr. *Kalmár* Antal a megélhetéssel és a munkás kérdéssel is szoros kapcsolatu területi integritásról beszél. Arról az égbekiáltó igazságtalanságról, amely most agyongyötört hazánkat sulyos kinhalálra feszíti. 283 ezer km² területből a szerb, román, cseh együtt 230 ezret akar elrabolni. Elveszik a hegyet, a vizeket, a bányákat, buzatermőhelyeinket. Miből éljünk meg?

A megalakult párt tiszteletbeli elnökei: Botzenhardt János, Kontra Aladár. Elnök: dr. Bezák Tibor. Alelnökök: Háry Ferenc, Bohacsek Lajos, Dvorzsák Ferenc, Günther Béla, Kugler Sándor, Bartók Béla, Erdélyi Dezső, Pfeifer István, Morvay Győző, Krinitzky Lajos, Wengritzky Ágost, Knotz Ágost. Wéber József. Főtitkár: Bencze József dr. Pénztáros: Trenkó József.

*

A szociáldemokrata párt óbudai köre a *Korona* Vigadóban rendezett december 18-án nagygyülést. Sulyos erejével fog fellépni óbudán a szervezett munkásság és nehéz harcok döntik el a kerület jövőjét. Somogyi Béla tanár nevével indulnak a küzdelembe.

*

A radikális-párt III. kerületi szervezete december 15-én megalakitotta végrehajtó bizottságát s egy öttagu direktoriumot, melynek tagjai: dr. *Berényi* Sándor, *Ermann* Emil, *Szikra* Sándor, *Szilágyi* Károly, dr. *Vitárius* Gyula. A központ és a helyi szervezet propoziciója szerint Szikra Sándor, az elektromos művek főtisztviselője lesz a radikálisok jelöltje az ujlaki részen; óbudán minden valószinüség szerint kompromisszum lesz.

Ujlakon a keresztény szociális néppárt december 19-én megalakult. *Varsányi* Rezső ismertette kimeritően a keresztény szociálista néppárt programmját és eltérését a szociáldemokratapárt elveitől. Ujlak vezető férfiai és iparosai teljes számban voltak jelen, akiknek nevében *Weisz* Lajos igazgató a szervező munkához való csatlakozást jelenti be.

Az *ujlaki* (VII) választókerület Károlyi-pártja vasárnap e hó 15-én összehivott értekezlete, mely párt élén dr. Szalay Sándor elnök, Schubert Sándor ügyvezető elnök, Morvay Győző alelnök és Zsoldos Károly főtitkár állanak, — elhatározta, hogy e hó 29-ére nagygyülést hiv egybe, a melyen kiegészitik a tisztikart és véglegesen döntenek a jelölt személye felől.

A Rádiumkirály.

Regény a jövőből. — Irta: Ujj Gyula.

Nagyszabásu, minden izében új és varázslatosan nagyszerü regényt kap ezzel a sokatmondó cimmel a magyar közönség. A szerző a rádium csodás világába vezeti olvasóit; abba a világba, amely két évtizeddel ezelőtt szinte forradalmi lázba hozta a tudósok komoly seregét s miközben Verne egyszerüségével, Flammarion lelkesedésével s a tudós avatottságával tárja elénk a legujabb természettudomány világmozgató problémáit, H. G. Wells fantáziájával és Jókai izzó magyarságával megalkotott regényben irja le előttünk a napjaink forradalmi lázában megszületett új emberiség csodás evolúcióját.

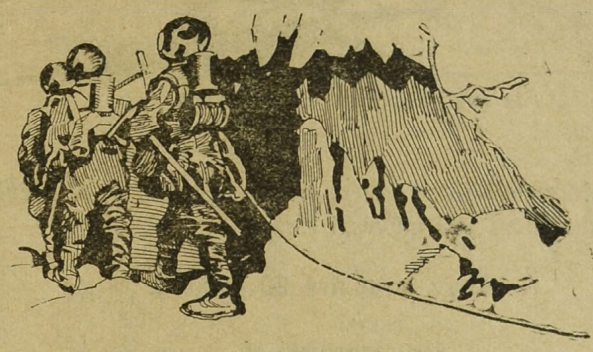

Elindultak a titokzatos barlangba . . .

A világháboru izzó kohójában megifjodott magyar nemzet fejlődésének tündöklő perszpektivájával kezdődik a könyv. — A tudomány, a technika és a szociális haladás sohasem remélt kulturfokra emelték az emberiséget. Már most meg is érett arra, hogy új, nagyszerü világok táruljanak fel szemei előtt. Meg is születik az uj világ uj Messiása Szentkirályi, a fiatal magyar tudós személyében, ki egy csodás véletlen révén megoldja az anyagátváltozás még mindig nyilt problémáját s ezzel a technika szolgálatába állitja a rádium varázshatalmát. A legelső rádiumos műszerével befúrja magát a magyar föld csodás szépségü vidékének, a Balatont környező bazalt-hegyeknek mélyébe és ott emberi szem által sohasem rejtett tündérvilágot talál.

De abban a percben, amelyben kezeit a világkormányzó varázshatalom kormánykerekére helyezi, amikor úgy látszik, nem lesz erő, amely őt legyürhetné: megjelenik egy még nála is nagyobb hatalom, a szerelem!

Bájosan finom, tiszta szerelem története szövődik a világokat mozgató események rohanásába. De a végzet nem akarja, hogy boldog legyen a hős, aki az emberiséget akarja boldoggá tenni; mindent elkövet, hogy kiüsse kezéből úgy felfedezésének, mint győzelmének kincseit.

Közben sötét felhők gyülekeznek a művelt világ feje fölött. A multak bűneinek gyümölcse megérett. A világháboru iskolájában vérengzésre tanitott félvad népek fölkelnek, hogy elsöpörjék a mindnyájukon uralkodó fehér emberfajt. Világrészek népei állnak egymással szemben csatasorba. Két milliárd ember készül egymást legázolni. Megkezdődik az iszonyu harc, amelynek kimenetele nem kétséges: a fehér emberfaj végitélete kezdődött meg. Gaz árulás kicsavarja a rádium mindenbiró fegyverét is a tudós kezéből. De mikor minden veszve látszik, a félreismert, de azért hűséges, igaz szerelem megmenti a szent ügyet.

A könyv elején a Fekete Gyémántok hangulata ragadja meg az olvasót, hogy az Alagut száguldó rohanásával a Jövő Század Regénye nagy világpolitikai koncepciója felé emelkedjék.

Óriás sziklatemplom tárult fel előttük . . .

A gondosan előállitott könyv értékét nagyban emeli *Mühlbeck Károly*-nak majdnem 100 művészi rajza.

A könyv bolti ára 20 korona.

Megrendelhető az

Attila-nyomda Részv.-Társ., Budapest, I. Szent János-tér 1/a vagy **A Magyar Irók Szövetségénél, I. Budafoki-ut 22. szám és a „BUDAI NAPLÓ“ szerkesztőségénél: I., Bors-utca 24.**

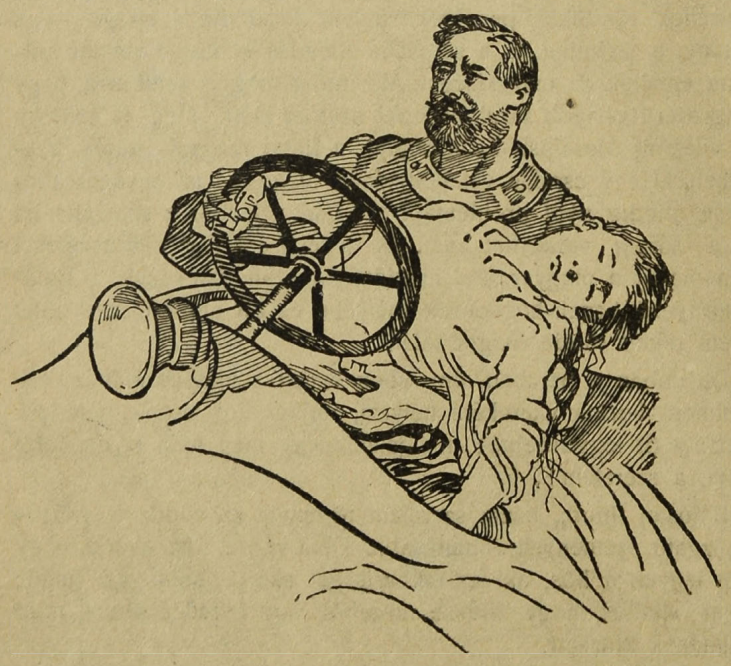

Emberfeletti erővel kűzdött az eléje torlódó hullámokkal.

Lackenbacher György
BÁDOGOS M.
GÁZ és VIZVEZETÉK BERENDEZŐ.
Telefon: 41-81
II. Fő utca 7.
Jégverem u. 2. Margit rakpart 4.

Szt.-Lukács gyógyfürdő.
Téli és nyári gyógyhely
csúz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró, meleg kénes források, rádium iszapfürdők, iszapgöngvölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák. Rádium-Emanatorium. Thermopenetratio. Nagy gyógyszálloda és Thermal-gyógyszálloda. Kimeritő prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő igazg. Budán.

Krisztinavárosban bérpalotát
óhajtok venni. Ajánlatokat kérek e lap kiadóhivatalába feltüntetve a lakás részleteit és az eladás árát.

Mindent leir!
Kozma-féle
Gépiró és Sokszorositó intézet
II., Fő-utcza 19. szám.
Leirás. Irógépekbe diktálás. Stenografálás. Gyors, pontos és megbizható munka. Igazgató: Kozma Bernát, felső keresk. iskolai. gyorsiró tanár. Telefon: 174-04.

ATTILA NYOMDA R.-T.
Elvállal mindennemü nyomtatványokat, u. m. névjegyeket, meghivókat, eljegyzési- és esküvői kártyákat, gyászjelentéseket soron kivül; továbbá folyóiratokat, műveket és hirlapokat, hivatalos- és üzleti nyomtatványokat stb. legszebb kivitelben.
JUTÁNYOS ÁRAK!
Megrendelések pontosan készittetnek!
BUDAPEST, I., SZT. JÁNOS-TÉR 1/A.

MAGYAR HOLLANDI
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.
Központi iroda
VIII-IK KERÜLET, ÜLLŐI-UT 4-IK SZÁM.
A HOLLANDI ÉLETBIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(Algemeene Maatschapij van Levensverzekering en Lijfrente)
o o o SAJÁT HÁZÁBAN UGYANOTT. o o o

Kiadó: Viraág és társa.

Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda műintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.

Budai Napló

XV. évf. 606. szám.

Buda érdekeit a várospolitika, közgazdaság, társadalom, művészet és sport terén szolgáló ujság. Előfizetése egy évre 24 kor. Egy szám: 50 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: I., Bors-utca 24. Telefon: 24—77.

Felelős szerkesztő: VIRÁG BÉLA.

Hirdetés ára: Egy hasáb széles és egy centiméter magas terület egyszeri közlésénél 5 korona. Minden további centiméter 3 korona. Nyilttér sora 10 K. Szöveg között 15 korona. A hirdetések dija a megrendeléskor előre fizetendő.

1918. december 29.

1919. Boldog Ujévet!

Lehetetlen ma

a kommunizmus. Ezt bizonyitja dr. *Lendl* Adolf alább közölt cikksorozatának befejező közleménye is, mintahogy bizonyitották az előzők, hogy ahol még is van kommunizmus, ott azt nem az előzetes szervezkedés vagy a szociális eszme megérése hozta létre, hanem *kis területen a véletlen* szülte, vagy más külső körülmények létesitették rövid időre.

A *haldokló* világnak lehet majd ez a társadalmi rendje, amikor már más ösztön, más vágy nem fog élni az emberben, *csak a megélhetés vágya.* Amikor a termelt élelem pontos kiosztása és ellenőrzése lesz az emberiség egyetlen mérvadó társadalmi ténykedése. Amikor semmiféle más öröm és hiuság nem fog élni az emberekben, csak az éhenhalástól való rettegés.

De amig fejlődik a világ és ennek a fejlődésnek rugói, ösztönzői különféle emberi erények és hibák — addig a kommunizmus lehet theória, lehet tömegeket mozgató jelszó, de lehetetlenné teszi az egyéni érvényesülés vágya. Megöli a tudást, a versenyt s ezzel a fejlődést.

Ez a világ pedig még fejlődni akar.

*

Szociális fejlődések.

— Válasz Gerő Ödön barátomnak. —

Irta: **Dr. Lendl Adolf.**

III.

A kommunizmus és kollektivizmus az emberek természetes hajlandóságaiban rejlik bár, még sem lehet ez eszerint az ősrégi, általános, szociális törekvéseknek betetőzése, a terjedelmesen fejlődő szociálizmus végső célja; inkább csak oldalhajtása ennek, amely itt vagy ott nyilvánul és esetleg meg is erősödik.

A szociális törekvések végső célja más. Sem a tökéletes egyenlőségben, sem az osztatlan közösségben vagy egyöntetüségben nem találjuk meg azt a célt. Ez egyébként is biologiai lehetetlenség volna; hisz a biologiai törvények az emberen szintén uralkodnak. Teljes egyenlőség az életben nincsen sehol sem, tehát az emberi társadalomban sem állhat meg. Kisebb-nagyobb ellentétek és különbözőségek kell, hogy nyilvánuljanak mindenütt az életben.

Az emberek évezredes fejlődésében azonban időnkint és helyenkint tulságosan éleződnek ki e különbségek a társadalmi rend bármelyik részében. Egyesek elhatalmasodnak, egész osztályok erősödnek mások rovására s ezzel türhetetlen állapotokat teremtenek.

Reformátorok támadnak ilyenkor, vagy maga a szenvedő sokaság igyekszik lerázni magáról erőszakosan az elviselhetetlen elnyomatást és ekkor beleszól a lassu evolucióba a hirtelenebb revolució. Ez is csak egy fejlődési mód.

A lázadó szociálizmus nem európai találmány; sokkal régibb keletü; volt már ilyen bármikor és bárhol, ahol a társadalmi egyenlőtlenség a tulzásba ment. Nemcsak a Dózsa-lázadás, de a kereszténység ébredése, meg a történelemből ismert legeslegrégibb népfelkelésnek is csak az volt az oka és célja, hogy a tulságos egyenlőtlenségeket enyhitse, megszüntesse. Ilyen volt az is, amelyiknek a selyemtermelés és a szövés-fonás felfedezését, általános elterjesztését köszönjük. Ez volt óriás méreteiben talán a legnagyobb és legáltalánosabb forradalom Khinában, még pedig 4000 évvel Krisztus születése előtt.

A szociálizmusnak tehát többféle módja van, hogy a társadalmi fejlődés utján haladva, kiegyenlitő eredményeket érjen el. S ezeknek a módoknak legbékésebb és legeredményesebb formáját az ausztráliai államokban választották körülbelül 40—50 évvel ezelőtt, amidőn e népesedő országokban mindennek egyszerü maximálására törekedtek. Az ottani szociálista pártoknak okossága és érdeme rejlik ebben; ők azonban könnyebben jutottak ehhez, mint az elvénhedett Európa hasonló törekvésü pártjai, mert ők mindjárt ezzel kezdték munkájukat a fiatal államokban és nem kellett előbb a régi társadalmak megcsökönyösödött, avult rendszereit megbolygatni, átalakitani vagy lerombolni.

Ott a vagyon, az évi jövedelem, a munka mennyisége és időtartama, a segitő munkások száma, az ingó és ingatlan tulajdon, a földbirtok stb. maximálva van és progresszivitással adózik.

Ennek révén az állam, a község olyan jövedelmekhez jut, hogy könnyen birja a különben a köz terhére eső minden egyesnek szükségleteit kielégiteni; a nyugdijrendszer, a népjótéti intézmények egész sora tökéletesebb és terjedelmesebb, mint bárhol másutt. Az általános kulturális berendezkedés, a higiena, az átlagos jólét sehol sem különb, mint ott.

Nincs ott, sem nagyon gazdag, sem nagyon szegény ember; a tőke hatalma nem használhatja ki a munka proletárjait mint másutt, mert ez a tőke nem egyeseké, hanem ezreké, a munkásoké, akik ez okból nem is proletárok.

Különbségeket találunk ott is az emberek között; e különbségek azonban nem kirivók, nem fájdalmasak, nem sértők és nem olyan aránytalanok mint nálunk. Ott a munkás szintén társadalmi ember, szintén ur, ha jól végezte a dolgát és viszont az ur is munkás, mert dolgoznia kell, mivelhogy neki sincs sokkal többje, mint a másiknak. A minimumon élő munkássorból való tanuló például ugyanazt érheti el és éppen olyan könnyen, mint a megmaximált gyáros fia, mert egyik se fizet tandijat, vagy egyéb költséget és egyiket se szabad 16, illetőleg 18 éves korán alul a tanulástól elvonni. Érthető, hogy az ottani kézmüves és a fejjel dolgozó között nincsen olyan éles különbség s olyan elitélendő társadalmi választófal, mint nálunk. Hogy ott a nők egyenjogusitása s a nálunk csak legutóbb kihirdetett választójog régóta érvényben van, azt nem is kellene emlitenem.

Még haladottabb e tekintetben Norvégia. Én azt hiszem, ez a legdemokratikusabb ország a világon. Harminc évvel ezelőtt két hónapig laktam Tromsö városában; könnyen megfigyelhettem azt a boldog életet, amely ott önmagában kiegyenliti a társadalmi, vagyoni, müveltségi ellentéteket, illetőleg kellemetlen különbségeket nem is enged észrevehetően kialakulni. Ott a demokrácia nem az egyes pártoknak üres jelszava, mint nálunk. Ott a halászó munkásember családi házában csakugy megtaláljuk a zongorát és a kis könyvtárt, mint a konzul lakásában — azért emlitem összehasonlitásképpen a konzult, mert ez idegen hatalmat képviselvén, a legelőkelőbb a többiek között az egész városban. Egyszobás lakása a legszegényebb embernek sincsen, de öt-hatszobán felül se találunk egyet sem, mert senkinek sem kell. hiszen nem kiván ott gazdag lenni senki a többiek rovására.

Ennek a szociális érzésnek, ennek a demokratikus közakaratnak, ennek a derült közállapotnak a kifejlesztése és végleges megteremtése: *ez a szociálizmusnak végső és igazi célja* — nem pedig a kommunizmus és kollektivizmus. A társadalomnak ehhez való berendezkedése országos lehet, sőt még sokkal terjedelmesebb s ilyen értelemben kell, hogy valamennyien szocialisták legyünk anélkül, hogy kommunisták vagy kollektivisták volnánk. Erre törekedjünk a legközelebbi jövőben!

És most befejezésül, engedd meg tisztelt barátom, hogy kérjelek, folytasd értékes előadásaidat a Budai Polgári Körben; alkalmat nyujtasz ezzel mindenkinek, különösen a jóérzésüeknek és különösen most, a nagy átalakulás közben, hasznos elmélkedésre.

Napló: Buda, dec. 28.

Kire szavazzak? A mostani sulyos időben, mikor a bekövetkező események tőlünk távolálló, másfelé felelős tényezők irányitásától függnek, hálátlan és gyakorlatiatlan munkát végez az, aki jósolni igyekszik. Minden olyan bizonytalan, semmi sem látszik tőlünk függeni és az egész ország idegen hatalmasságok kénye-kedve szerint ráncigált bábjáték. Egy dolog bizonyos: — most, a békekonferenciák küszöbén, világáramlatok keletkezésénél, egy több mint négyesztendős világdulás romjain, az alapkőletételnél nem a pártprogrammok egymástól eltérő differenciáin, hanem azon van a hangsuly, hogy *megfelelő egyének* végezzék a második honalapitás nagy müvét. Nagyon helyesen mondotta Jászi miniszter, hogy most nem a program a fontos, hanem az ember, és én azt hiszem, hogy a közelgő nemzetgyülési választásokra való tekintettel ezek a szavak azt jelentik, hogy ne üzzünk játékot a kötelező párthüséggel, hanem igyekezzünk *megfelelő embereket* jelöltként szerepeltetni arra való tekintet nélkül, hogy az illető jelölt melyik párt *programját* irja zászlajára. Nem fontos, hogy a kormányzó pártok közül melyik kerül be többséggel a nemzetgyülésbe, de ezerszeresen is fontosabb, hogy oly emberek legyenek ott, kik az ország népét képviselik és kellő szeretettel, szándékkal, akarattal és képességgel birnak ahhoz, hogy ezt a munkát elvégezzék. Legyünk tisztában azzal itt Budán, hogy a most összeülő nemzetgyülésben nem lesz elégséges az egyszerü szavazás, hanem dolgozni kell ott majd sokat és jól. Ha keveset dolgoznak, vagy rosszul, — elveszett ez az ország és minden ebben az országban. Félre tehát a pártérdekkel, vegyük kezünkbe a Diogenes lámpáját és keressünk munkabiró, munkaszerető embereket. Én csak ilyenre fogok szavazni, még ha más párthoz tartozna is.

Dr. Orova Zzigmond.

Uj megoldásokat keres mindenki, hogy a mai nehéz helyzetből kimentse az országot. Parlamentre szükségünk van, országgyülési képviselőket kellene választani, de választani nem lehet, mert az ország

háromnegyedét megszállva tartják az annektálásra kész szomszédaink. Nehéz ezt a kérdést jól megoldani s erre vonatkozólag kapjuk az alábbi levelet:

Táncoljunk ugy, ahogy az antant akarja. Huzzuk ki ellenségeink törekvéseinek a méregfogát. Ha forradalmi kormánnyal nem áll szóba, ezen is lehetne segiteni. Akármilyen antipatikus legyen is előttünk a gondolat, meg lehetne adni a formáját a külföld előtt. Polgári pártok, szociálisták, fogjunk kezet; együttes akarattal hivjuk össze ujra a régi parlamentet, választassuk meg vele Károlyi Mihályt kormányzónak. Adassuk meg ezzel a régi parlamenttel az eddigi intézkedések számára a szankciót. Ha a forradalmi kormány szétkergette a régi parlamentet, ugyanolyan joggal össze is hivhatja. Ne féljünk feltámasztani még egyszer. Nem fog, nem merészkedik szembehelyezkedni a Nemzeti Tanács akaratával. Ha megtenné, a kormányzó aznap szétkergeti. Formaság az egész. De a külföld előtt olyan bizonyitékát szolgáltatná a magyar nép politikai érettségének, ami okvetlenül célt érne. S ami a fő, ezt a parlamentet *rögtön s az egész országból* össze lehetne hivni. Ha valaki nem jön el, az az ő baja, meg a kerületéé. Az igy alakitott uj kormány külügyminiszterének azután elhinné az antant, hogy nem lesz jó Magyarországot ujra belekergetni a német szövetségbe, vagy a bolsevizmusba!

Ujj Gyula.

Nagy horderejü ülések voltak folyó hó 20-án délután a kereskedelemügyi minisztériumban, *Méhely* Kálmán államtitkár elnöklete alatt. Az egyik ülés tárgya a *budapesti kereskedelmi és ipari kikötő épitésének ügye.* Erre nézve elvi megállapodás történt oly irányban, hogy ezt a kikötőt a székesfőváros és a kormány *paritásos* alapon épiti meg; és hogy a munkálatokat egyfelől munkaalkalmak biztositása, másfelől a viziforgalom fejlesztése érdekében legsürgősebben megindítják. A munkák teljhatalmu vezetésére egy *30 tagu nagybizottság* delegáltatnék; amely egyharmad részben a kormány, egyharmad részben a város és egyharmad részben az érdekelt képviseletek kiküldötteiből alakul. — A másik ankét azzal a nagy horderejü tervezettel foglalkozott, amelyet a Ganz-gyár két igazgatója: *Fehér* és *Seidler* dr. készitettek; s amely a fővárosi szétszórt *villamos áramfejlesztő összes telepek kooperációját* kivánja megoldani. Az egész terv körülbelül *40—50 millió korona beruházást* igényelne; de óriási gazdasági eredményeket biztositana. Budapest összes évi ipari szénszükséglete kereken kilenc millió métermázsa, amelyből a tervezett racionális üzem mintegy öt millió métermázsa megtakaritást igér. A szakértőkből alakult nagybizottság aként határozott, hogy bevárja a fővárosnak, mint az öt legnagyobb elektromos mű tulajdonosának állásfoglalását, amelynek 14 nap alatt meg kell történnie; s annak eredményéhez képest teszi meg egy szükebb körü szakbizottság utján a további lépéseket. — E gazdasági szempontból nagy horderejü tárgyalásokon az állam részéről Kvassay Jenő, Hollós József, Beke József, Garády, Dubszky Alfréd, Józsa László miniszteri tanácsosok, illetőleg műszaki főtanácsosok vettek részt; a főváros képviseletében Déri Ferenc dr. alpolgármester, Harrer Ferenc dr., Fock Ede, Buzáth János dr., Vita Emil, Becsey Antal, Forbáth Imre és Lukács Jenő jelentek meg. Ezen kivül a műszaki világ és közélet számos kitünősége vett részt a nagyjelentőségü eszmecserében.

Lemaradtunk megint, mint rendesen, abban a városfejlesztő versenyben, mely most a kis lakások és bérházak épitési terve alkalmából egészen meliőzte Budát. A Tabánt lebontották botorul, de nem gondoskodtak szegény népe számára megfelelő uj telep létesitéséről. Pedig a *téli* kikötő mellett alkalmas, megélhetést nyujtó hely önként ajánlkozott. Az épitési akció öt telepet létesit a fővárosban. Az egyik telep Ujpest vidékén, három telep lesz Kőbánya környékén, végül pedig egy telep épül az Erzsébet királyné-uton is. A főváros a lakások épitéséhez szükséges területeket ötven évre dijmentesen adta bérbe az államnak, mely 125 millió koronát engedélyezett e célra. 84 épitész tervezi a kislakásokat. — Kárpótlásul Budára a Műegyetem környékére tervezik az öt diákszálló épitését.

Katholikus hitközségek

szervezése Budán.

Megindult Budán is a katholikus hitközségek szervezésének munkája, és már minden plébánia területén megtörtént az intézkedés, hogy a hivek maguk vegyék kezükbe a hitközségek létesitését és szervezését.

Az első értekezlet *Ujlakon* történt, ahol már e hó 15-én meg is alakitották az ujlaki katholikus hitközséget. 50 képviselőt és három tanácstagot választottak *Ott* Ádám esperes-plébános, prelátus egyházi elnök és *Knotz* Ágoston világi elnök mellé *Debreczeny* Józsa, *Bohrandt* Zoltán és *Láng* Lipót személyében.

*

Diszes társaság gyült össze a várbeli autonomiai értekezleten, mely december 22-én folyt le. Ott voltak: Wekerle Sándor, Apponyi Albert gróf, Széchenyi Emil gróf, Zichy Rafael gróf, Pejachevich Márk gróf, Apponyi Albertné grófné, Pallavicini Edéné grófné, Orosz Szerafin bárónő, Zichy Rafael grófné, Hohenlohe Sarolta hercegnő és még számosan. Az ülésen *Nemes* Antal dr. c. püspök plébános elnökölt, akinek javaslatára elhatározták az autonóm hitközség megalakitását. December 29-én, vasárnap délelőtt 11 órakor az I. kerületi előljáróságon, a budai régi városházán nyilvános népgyülést tart, a melyre meghivják a kerület 3000 hivőjét. Elnökké *Széchenyi* Emil grófot, társelnökké *Töry* Gusztáv volt igazságügyminisztert és *Pallavicini* Edéné őrgrófnét jelölték.

*

A Krisztinavárosban *Zeliger* Vilmos plébános hivta össze e hó 15-én délutánra, a plébánia nagytermébe, ahol a társadalom minden rétege képviselve volt. Elhatározták, hogy 22-én nagygyülésre hivják meg a hitközség tagjait, amikor igazi demokratikus társaság gyült egybe a Koronaőr utcai iskola tornatermében. Nők és férfiak vegyesen. *Zeliger* Vilmos apátplébános, mint a hitközség lelkipásztora nyitotta meg lelkes szavakkal a népgyülést. Utána *Rottenbiller* Fülöp igazságügyminiszteri tanácsos a katholikus autonomia lényegét fejtegette és felhivta a megjelenteket, hogy a krisztinavárosi rom. kath. hitközség megalakulását mondják ki, amit a népgyülés dr. *Baranski* Gyula, *Árki* József és *Salomváry* Jenő hozzászólása után egyhangulag elfogadott. *Farkas* Edith, *Andor* Endre lelkes felszólása után dr. *Baranski* Gyula inditványára a megalakult hitközség első határozatképen kimondotta, hogy az *iskolákban a vallástan tanitását megtartani* kivánja. Ezután megválasztották a 100 tagból álló *szervezetbizottságot* és a nyolc tagból álló ideiglenes *autonomiai képviselőket*, névszerint: dr *Baranski* Gyula ügyvéd, *Berényi* Józsefné házmesternő, *Ekamp* Nándor tisztviselő, *Farkas* Edith alapitványi hölgy, *Ripka* Ferenc gázgyári vezérigazgató, *Rottenbiller* Fülöp min. tanácsos, *Taborossy* János hivatalszolga. A sociális misszió társulat tagjainak vezetése alatt száz nő házról-házra fog járni, hogy minden egyes családnak személyi adatait följegyezzék.

*

A vizivárosi (Anna templom) plébánia körzet december 14-én alakitotta meg egyhangulag a kerület minden rétegének részvéte mellett a kath. hitközséget. *Molnár* László adminisztrátor ismertette az összehivás célját, fontosságát s világi elnöknek *Simonyi-Semadam* Sándort, titkárnak *Juhász* Sándort ajánlotta. 45 autonomiai képviselőt is választottak, melyek közül négy tagot: az elnököt, titkárt, Szlovacsek József festőt, Szily Rózsi tanitónőt a központba küldenek. December 29-én délután 5 órakor nagy propaganda gyülés lesz II. Toldy Ferenc-utca 30. szám alatt.

*

A Kelenföld-lágymányosi kath. hitközség december 15-én tartotta meg szervezkedő gyülését s a Verpeléti-uti polgári étkezde helyiségében nagy számmal jelentek meg a hivők. A gyülést *Farkas* Alberik helyi lelkész nyitotta meg, tartalmas, a részletekre is kiterjedő beszéddel. Az autonómia szervezetét főbb vonásokban ismertetve és az összeirást sürgetve, felolvasta az ideiglenes szervező bizottság névsorát *Fábián* Gáspár mérnök. Dr. *Sigmund* Elek müegyetemi tanár felterjesztését, melyben a vallás- és közoktatásügyi minisztert Kelenföld—Lágymányos 15,000 hivő katholikus nevében kéri, hogy a hitoktatást a jövőben is tartsa meg kötelezőnek az ország összes közép és alsófoku intézeteiben, a gyülés egyhangulag elfogadta. Dr. *Benárd* Ágost orvos, *Forster* Gyula és Dr. *Dangelmayer* mérnök felszólalása után az elnök az ideiglenes vezetőségnek névsorát terjesztette elő, mely szerint a gyülés Forster Gyula müszaki főtanácsost világi elnöknek, Tóth Józsefet jegyzőnek, Zielinszky Ferenc pénzügyi tanácsost gondnoknak és Fábián Gáspár mérnököt templomatyának választotta meg. A gyülés a központba is delegált férfi és női képviselőket. elhatározta a hivek összeirását egyes utcák és házcsoportok szerint, azután lelkes hangulatban oszlott szét.

*

Óbudán szintén december 22-én alakult meg *Sagmüller* József apátplébános elnöklésével a kath. hitközség. *Csáktornyai* Lajos ismertette a kath. auton. mibenlétét, és rámutatott azokra a káros hatásokra, melyek a multban a püspökök és plébánosok választása s egyéb kath. ügyek elintézésekor a más vallásuak közbeszólása okozott. Dr. *Mészáros* János érseki biztos a kath. érdekek megvédéséről s a gyermekek hitoktatásáról szólt — bejelentve, hogy a főváros jogait mint kegyuri jogokat értnteni nem akarják. Sagmüller J. határozatot olvasott fel, melyben az óbudai szülők a kath. hittan eltörlése ellen állást foglalnak s ezt küldöttségileg terjesztik a vallás és közoktatásügyi miniszter elé. Egy ideiglenes és egy szükebbkörü bizottságot választottak meg, melyek a szervezést rendszeresitik.

Műhelyeket a művészeknek.

— A kenyéradó mesterség. —

A megélhetési mozgalmakba erősen belesodródtak a müvészek is, kik a jövőben a legbizonytalanabb helyzet előtt állnak.

Amint a nagy pénzforgalom hullámai megülepednek s a pénz általában megoszlik, *eltünnek a mecenások is*, akik egyedül az olajfestményt vették, sőt kutatták.

A jövő szegényebb világában, ha már vásárol vagy rendel valaki, az majd valószinüleg inkább a t iparmüvészeti tárgyakat keresi; hangsuly, ha nem is lesz a *mesti ségen*, de az fontos szerepet visz majd.

Ezért már ma kell kérni, sürgetni műhelyeket a művészek számára. Az eddigi műterem-épitési rendszer, csak műtermet és lakást ismert, holott égetően sürgős, hogy a művésztelepeken a műtermes lakások mellett *műhelyek* is épüljenek, hogy a művész ne csak tervezzen, hanem a mesterségi részét is maga végezze a munkának, mint minden kor igazi művészei tették, s csak a 19. század degeneráltsága szüntette ezt meg egy időre. Ujra jelszó lesz, hogy a művész értse a mesterségét is és vegye tel ujra a kalapácsot.

Legyen tehát a jövő művésztelepein faragó-műhely, égetőkemence, üvegfestő-műhely. — és mindaz, ami szükséges egy műtárgy végleges elkészitéséhez.

Az állam pedig ne engedje meg, hogy a gyárak nagy tömegekben gyárthassák a *disztárgyakat*, — hisz mit sem veszitenek vele, ha ugyanazokat csak mint közönséges használati tárgyakat állitják elö. Ilyeneket a külföldről se engedjenek be.

És ha lehet hamarosan mühelyeket épiteni, — akkor még csak egyet! Az épitész ne a művészeket kérdezze meg, hogy milyenek legyenek ezek a műhelyek. Ne egy művészbizottság vezesse az ügyet, mert akkor igen hosszu ideig nem fog semmi sem épülni s ha épül, az igen rossz lesz, — hanem bizzák teljesen a mesteremberekre, akik hasonló műhelyeket már épitettek. **Unghváry Sándor.**

Hirek

Telefonon értekezhetni
a felelős szerkesztővel:
délelőtt 10—12-ig.
Telefonszám 24—77.

Megható ünnepe volt dec. 22-én a Klotild Szeretetháznak: 125 árva növendékét a szeretet melegével, a karácsonyfa szépségével, a lélekemelő érzések ragyogásával vette körül. Megajándékozták a kisebbeket játékkal, a nagyobbakat hasznos dolgokkal. A nagy termet zsufolásig megtöltötték az Egyesület tagjai és a gyermekek hozzátartozói, akik könnyes szemmel hallgatták az ártatlan gyermekszivekből feltörő, áhitatos éneket: „mennyből az angyal, lejött hozzátok . . .“ Dr. *Ruffy* Pál az állami gyermekmenhely igazgatója mondott az Egyesületnek, elsősorban *Ripka* Ferenc elnöknek mélyen megindult szavakkal köszönetet. A Himnusz elénekiésével zárult a felemelő ünnep.

Egan Ede, akit, mint az I. kerület politikai harcainak egyik kemény, de mindig vidám harcosát sokan szeretnek, kapta a kereskedelemügyi kormány részéről a megbizatást, hogy a hajózást és kereskedelmi tengerészetet felölelő IX. szakosztályt vezesse. Ez egyike azoknak a belső reformoknak, amelyek *Garami* Ernő miniszter, akinek nevét rokonszenvessé tette, hogy sokat dolgozik és oly keveset beszéltett magáról, — és szorgalmas munkatársa *Mihely* Kálmán államtitkár, aki a minisztérium átszervezését vállalta, — léptettek életbe, azzal, hogy a mérnöki szaktudásnak megfelelő teret nyissanak. Méhely Kálmán öt szakosztály főcsoportnak élére államtitkár helyettesi hatáskörrel mérnököket állitott: Buday Béla, Beke József, Vázsonyi Jenő, Kelety Dénes és Hollós József személyében. Tizenegy szakosztály vezetésével szintén mérnököt bizott meg, ezek: Éltető Ágost, Kikinday Gyula, Dicsőffy Kálmán, Gálik István, Keresztes István, Egan Ede, Korányi Kálmán, Ladányi Jenő, dr. Mally Ferenc, Fekete József, Magyarits Ágost. Ezek közül sokan budaiak.

Huszonegy református lelkész és világi ember ment el Budáról a nyugati protestáns kereszténység vezetőembereihez a magyar prot. egyházaknak s a magyar népállam egységének megmentése és a megegyezéses világbéke előmozditása céljából. Két csoportban mentek — irja az Uj Reformáció — Hágába és Bernbe. Sajnos, ez a szép reményekre jogositó misszió — ahogy értesülünk — szintén nem járt sikerrel, mert hivatalosan a küldöttségeket nem fogadták.

Vészkibicek tolakszanak a velünk való kijátszás keserves tragikuma köré. Galiciából, Ausztriából tömegesen zudul az ottanról menekülni kényszerült, idegen elem ide Budára, de különösen a Krisztinavárosba. Bénuló aggyal, legázolt szivvel, már a hitét is vesztő lélekkel, sirva markoljuk össze a kevés magyar rögöt, hogyha pusztulnunk kell, legalább magyar földben nyugodhassunk — és ez a könnyel, vérrel, magyar kulturával termővé izmositott föld ma vad idegenek találka helye.

Nász. *Szepessy* Ágoston postafőfelügyelő fia, *Dezső*. eljegyezte özv. *Walter* Józsefné bájos leányát, *Ilonkát*.

Védelmet kért Zugliget lakossága a többször megkisérelt fosztogatások ellen. Alszeghy ezredes vadászzászlóaljának egy gépfegyverosztagát helyezték el az angol-kisasszonyoknak házában.

Vitaestéket rendez a Budai Polgári Kör s a legközelebbi e hó 30-án este fél 7 órakor lesz az ezidőszerint aktuális társadalmi kérdések felett. A kör elnöksége arra kéri a tagokat, hogy az estélyekre ismerőseiket is meghivni sziveskedjenek. Ezt társasvacsora követi a Vigadóban.

Jajgatás, fogak csikorgatása hangzik állandóan a kiépitetlen kültelki utakon, a közlekedés lehetetlensége miatt. Ezek az utak a hegyi vizek levezetésére is szolgálnak s természetes, hogy hó, eső rongálja — járhatatlanok. A kültelkeken azonban egész éven át lakott családi házak vannak, amikre nemcsak épitési engedélyt kell kiadni a hatóságnak, hanem azok megközelitését is lehetővé tenni. A közérdek követeli, hogy legalább a dülők főbb utjai terméskövekkel látassanak el — az illetékes ügyosztály pedig csak szabályozás után akarja az utakat rendezni, járhatóvá tenni. A szabályozás pedig a telektulajdonosok merevségén akad meg, akik nem hajlandók ingyen kisebb területeket átengedni. Tarthatatlan helyzet, sötét ügy, melyet a még ellopott petroleumlámpák, sőt oszlopok is, sötétebbé tesznek. Kövezést és villamos világitást vasbeton oszlopokkal a sürün lakott, de különben elhagyatott budai kültelekre.

A Budai Dalárda első nagy hangversenyét a jövő évben január 12-én vasárnap este 6 órakor rendezi a budai Vigadóban.

A Németvölgy árváit ez idén is karácsonyi ünnepre hivta *Jauernik* Nándorné a környékbeli szegények áldott gondozója és 24 szegény gyermeket vendégelt meg bőségesen, ellátva őket cipővel ruhával, amihez hozzájárult az Előljáróság cipővel és *Becsey* Antal ruhával. Részt vett az ünnepen *Pyber* Ignác iskolaszéki tag. a környékbeli egyesület elnöksége és *Badal* Edének a gyermekekhez intézett meleg beszéde után a jótevő háziasszonyt és áldozatkész férjét ünnepelte a társaság.

Csuf szemölcs volt Buda arculatján a Hentzi szobor. Akkor is, amikor fent állott a budai várban, azután is, amikor áthelyezték a hüvösvölgyi hadapród iskola udvarára. A valóságos Gessler kalap volt. Ott a forradalom leszerelte és beszállitotta a városházára, ahol nem tudtak vele mit elkezdeni. Most aztán a főváros tanácsa kijelentette, hogy Hentzi szobrát semmiféle formában sem tartja méltónak a fönntartásra s azt javasolja, hogy olvasszák be s az anyagát használják föl a 48-iki forradalom másik nagy költője, Jókai szobra számára és állitsák föl azt Budán, hogy a leoperált szemölcs helyére kedves flastromot kapjunk. (Ezt az utolsó mondatot ugyan nem mondotta ki a tanács, de nekünk budaiaknak ez igy volna kedves.)

Ujévi üdvözlet. A budai *Vigadó kávéház* nagyrabecsült vendégeinek ez uton kiván boldog ujesztendőt:

Hajnal Béla
kávés.

Kálváriát jár egy iskola igazgató a főváros tanácsának részint közönye, részint rosszul alkalmazott humanitása miatt. Az egyik óbudai ovodában a vezető óvónő hanyag volt, visszaélést követett el a felszerelési tárgyakkal és rosszul bánt a dajkával. Ezek miatt felügyelőigazgatója fegyelmit inditatott ellene, aminek következménye volt, hogy az óvónőt elitélték. S ettől kezdve az igazgatónak és családjának nincs nyugta. Mint az iskolában, egy folyosón lakó szomszédok állandóan civódtak, állandóan a biróságon jártak. Az igazgató ezért kérte az óvónő áthelyezését — két év óta kéri, a kellemetlenségek, pörösködések még jobban megdagadtak, de az óvónő még ott lakik. Most, hogy az óvónő a bosszuállási eszközeiből kifogyott, apjával folytatja az igazgató elleni hadjáratot. A fegyelmi feljelentésben az szerepel, hogy „valószinüleg a szülőkhöz kerültek az eltulajdonitott tárgyak.“ — Ujabb per. Az igazgatót 3000 K elitélték, de a feljebbviteli tanács *felmentette*.

Uj lapok Budán, a katholikus autonómia tette szükségessé, a kelenföldi templom hiány érlelte meg a *Budai Katholikus Tudositó* cimen ezentul havonkint megjelenő ujság kiadását, mely *Farkas* Alberik cisztercita kiváló szerkesztésében jelenik meg, I., Fehérvári-ut 17. — *Uj Reformáció* cimen uj hetilap indult meg, mint a református egyházi reformmozgalom közlönye *Haypál* Benő és *Veress* Jenő gondos szerkesztésében.

Divattá lett, hogy a budai oldalon a szent Gellért-fürdő szálloda éttermei legyenek a budai előkelő világ számára azok, amik Pesten a Bristol, a Dunapalota stb. Legutóbb is e hó 21-én a báró *Guttmann* Lily és *Skerlecz* Iván báró esküvője alkalmával a szent Gellért-fürdő étkező termeiben volt a nászlakoma este 7 órakor, melyet *Frenreisz* István bérlő rendezett kiváló izléssel. Huszonnyolc vendég számára teritettek, akik között ott voltak: Lánczy Leo, Pejácsevich Tivadar gróf, dr. Nemes Antal c. püspök, Csáky Gyula gróf, Vamoser Ernő és báró Skerlecz Karla. A tiz fogásu menü után a társaság sokáig élvezte a Balogh testvérek muzsikáját.

Szép Ilonka históriáját oly kevesen ismerik, pedig roppant fontos dolog, mert a bájos szőke szépség most lett egy éves és egyszerre jött meg öt foga, minden baj nélkül. Ezt az örömet ünnepelte szükebb körben. de rendkivül érdekes helyen, a Gellért-hegy belsejében épült *Török pincében* Szép József, a Rudas-fürdő vendéglőse. Lapunk szerkesztője a fogavató lakomán azt kivánta, hogy ezentul a kis Ilonka fogai egyenkint jöjjenek s azokat egyenkint ünnepeljék ott a vén Gellért mélyében a Török pincében.

Baj van megint az Alaguttal. Egy időben bedőléssel fenyegetett, akkor egy millió költséggel szárazzá tették és kivül tatarozták. Ebben nem volt sok köszönet. A budai embernek azonban állandó tyukszeme volt az *alagut-vám*, amelynek eltörléséért kemény harcokat vivott sok budai jó vitéz. A mig vámot kellett fizetni benne, az autók elkerülték. Öt perc alatt körüljárták a várhegyet. Az alagutban pedig tábla hirdette, hogy ott se dalolni, se fütyülni, de még ostort pattogtatni is tilos. A forradalmi kormány egyik kedves ténye, hogy az alagut-vámot a hidvámokkal együtt eltörülte. Heuréka! örvendeztek azok, akiknek e barátságtalan piszkos odun át kell járniok! De az örömük nem tartott sokáig, mert a vámmentes Alaguton át megindult az őrületes autoforgalom és most vigan fütyülnek, tülkölnek, zakatolnak ott, hogy az ember beleszédül, elkábul, megőrül tőle. S most a gyalogosok kerülik meg a várhegyet s ez — nagy baj a szegény sietős embernek.

Teremavatás lesz Szilveszter este a szent Gellért fürdőben, amikor a kávéház ujonan berendezett *Márványtermét* avatja föl *Frenreisz* István bérlő kedves ünnepségek között. Ezt a szép, kedves, csendes helyet hamar megkedveli majd Buda előkelő közönsége.

Iparosok nyugdija.

— Az aggkori ellátás kérdéséhez. —

A kézmüiparosság legfontosabb kérdését vetette föl *Váli* Gabor ujból, mint ahogy már oly sokszor meg tettük és mindig hiába.

Ez egyike azoknak a kérdéseknek, mely nagy hatással volna e polgári osztály tömöritésére és fölvéve a mult számban fölvetett eszme fonalát, tovább füzöm azt.

Rendkivül értékes anyagot nyerne az iparos nyugdijintézmény révén a társadalom — de hasznára válhatna ennek sok olyan ember, akit szegény sorsa ma az ipar terére hajt tanoncnak, holott kontempláló lelke, theoretikus gondolatmenete ezzel ellenkezik, egész természete ellene van s igy az ipar szeretete nélkül, csak kényszerből foglalkozva vele, közepes tudást ér el, küzdelmes életet él és elriasztó például szolgál. Mint beamter vagy más lateiner pályán, talán kiváló, elsőrangu tényezővé vált volna.

Igy a társadalomban egészséges csere állna be. A szegénysorsu, alsóbb néposztályokból kiemelkednék a tehetség, viszont alkalmas intelligens elemmel gyarapodnék az iparos osztály.

Ez a csere meghozná azt a kedves helyzetet, hogy egy családban a jól kereső iparos testvér segitené az álmodozó, csekély jövedelmü poéta testvért, aki elhozná magával a vacsorához barátját, a filozoptert, vagy azt a vidámkedélyü zeneszerzőt, aki máskor vacsora helyett tárogatót fuj.

A leányok sorsát is hathatósan szolgálná ez, mert az uri, a beamter-család szegényebb sarja szivesen menne feleségül a nyugdijat is biztositó iparoshoz, — viszont az iparos család leányának mód adatnék, hogy más pályán élő fiatal ember mátkájává lehessen. Ez volna az egészséges vérkeresztezés, a nemzet ujjászületése.

Egymás érdekeit szolgálva egymás nivóját emelve, hamar összeolvadna a társadalom, amelynek mérvadó tényezője nem volna más mint az egyéni tisztesség, a jóság és a tudás.

Sokat hangoztatták a magyar ipar megteremtését holott előbb magyar iparost kell nevelnünk s ezt is leghathatósabban szolgálná az iparosok nyugdijintézménje.

Nyolcszázezer ugynevezett kisiparos él Magyarországon — szervezetlenül. Rendkivül értékes, becses eleme a társadalomnak, — produktiv nemzetfenntartó osztály. Ha a szociális állam egyforma mértékkel mér munkásnak és munkaadó kézmüiparosnak, akkor arasznyi időn belül megteremtheti e nyugdijintézményt és Magyarország egészséges társadalmi átalakulásának csendes forradalmát vivja meg a kultura legszelidebb eszközével, Krisztus igéjével: — szeretve felebarátját és önmagát.

Máté István.

Választások előtt.

Alakulások. — Jelölések.

A főváros polgársága a kormányt támogató három politikai párt — a Károlyi-, a szociáldemokrata- és a radikális-párt — keretében nem tud kellően elhelyezkedni, az előrelátható volt s igy természetes, hogy egy *uj polgári pártnak megszervezése* az általános óhaj. Ez az uj párt a kormány támogatásán és a kivánt szociális reformok végrehajtásán felül a *hazafias nemzeti irány* követését tüzi maga elé feladatul. Ugy értesülünk, hogy e párthoz — amelynek *Független Polgári Párt* lesz a cime — különösen a budai kerületekben csoportosulnak a választók s a zászlóbontását is itt várhatjuk a legközelebbi időben. A budai kerületek egyes jelöltjei szintén hajlanak ebbe az irányba, mert érzik, hogy ilyen módon elérhetik a polgárság tömörülését egy táborban s ez azért is fontos, mert a polgárok legnagyobb része egyáltalán nem csatlakozott még a meglevő pártok egyikéhez sem. A budai kaszinók és körök tagjainak tömeges csatlakozása egy csapásra megteremthetné ezt a pártot, mert az e helyeken gyülekező polgárok, tisztviselők, ipasosok, kereskedők és mások érzik és kivánják leginkább egy a polgárokat tömörítő hazafias párt szükségét. A viziváros polgárai s főként *Lendl* hivei a legközelebbi időben értekezletre is gyülnek e tárgyban. Kérdést intéztünk dr. *Lendl* Adolfhoz, aki reméli, hogy ilyen módon a képviselőválasztások alkalmából megtudja teremteni az ő kerületében a pártok együttmüködését és ezzel a jövőben a kerületi békét is biztositathná; az uj pártalakulásnak ő egyik lelkes szószólója.

*

A II. kerületben a Lendl-párt már zászlót is bontott. Érdekelt minket, hogy a kerület egyik társadalmi középpontja a Budai Polgári Kör minő állást fogtal. Véleményeért a kör egyik vezetőjéhez:

Dr. Hennyey Vilmos

alelnökhöz fordultunk, aki következőleg nyilatkozott:

A községi választásoknál itt a II. kerületben mindig azt tartották a polgári körben, hogy a községi és pártköri életben minden politikát távol kell tartani, mert ezt a társadalmi békét és baráti együttmüködést veszélyeztetheti. A legutóbbi községi választásoknál a polgári párt és a Lendl párt, amely egyébként politikailag külön alakulat volt, majd másik alkalommal a Németh Imre párttal is egyesülve, karöltve, közös egyettértésben vitték diadalra zászlóinkat. Nekem egyébként a községi életben is mindig az ellentétek kiegyenlitése volt a jelszavam. Arra törekedtem volna, hogy a legjobbak jussanak érvényre, bármely társadalmi alakulathoz tartozzanak is, és mert a előttem most éppen *Lendl* Adolf nevét vetette fel, kijelentem igenis, én őt a *legjobbjaink közé sorozom*. Ha a mostani felfogás a a községi választásokat is politikai párt irányokhoz kivánja kötni, sok értékes erő közremüködését kell majd nélkülöznünk, mert a II. kerületnek egyik különlegessége, hogy a polgárok tulnyomó része a politikai élethez érzékkel alig bir.

Országos politikai pártharcokba sohasem keveredtem, sőt husz éven keresztül még szavazni sem jártam, mert bántotta önérzetemet, hogy a tisztviselő e tekintetben annak idején bizonyos nyomás alatt állott. Első izben Berzeviczy Albertre szavaztam, akihez személyes ismeretség füz és minden pártmozgalomtól távol, mint választási elnök, utolsónak szavaztam le. Másod izben Kollár Lajos megválasztásában vettem részt, hogy megóvjam a kerületi békét. Az országgyülési választások pártmozgalmaiban *most sem szándékozom* bármely irányban *részt venni*. Politikai pártharcoknak most nincsen is helye, s mindnyájunknak egyetértésben össze kell fognunk és habozás nélkül a kormányt kell támagatnunk, hogy ez, *egységes nemzettel* a háta mögött, a nehéz viszonyok közt fentarthassa a jogrendet és minél kedvezőbb békefeltételeket érhessen el.

*

A IV. választókerületben decemben 21-én a fennálló pártkeretek figyelembe nem vételével, az alsó viziváros értelmiségi és iparos osztályának tekintélyes képviselete mellett megalakult a *Lendl párt*. Elnöknek *Havas* Károly kuriai birót kérték fel. Hermann Gyula, Beck Adolf, Viraág Béla, dr. Wladár Tivadar a kerület jelenlegi és mult képét markáns vonlakban mutatták be beszédeikben. Ezek után jegecesedett ki a vágy: *Lendl* Adolf jelöltetése. Lendl e jelölést korainak itéli — elsősorban a polgárság szervezését, a közönyből való felrázást ajánlja. Wladár Tivadar kivánja, hogy Lendl nevével induljon meg a választási kampány, mert ez a név az egyetlen tömöritő erő, mely ma hat a polgárságra. Petneházy Lajos, Váli Gábor ugyanilyen értelemben beszél. Viraág Béla figyelmeztet, hogy a Viziváros végre hallassa már a saját szavát, ne türjön ujabb oktrojt miniszter képviselő-kinevezés formájában. Agitáló bizottságot kiván, melyben Károlyi-párti, radikális, szociálista együtt dolgozva segitse büszkén lengeni a tudás, munka és becsületesség zászlaját. Fischer Ferenc és Hermann Gyula a pártokkal való kooperálást sürgeti monstre küldöttségek menesztésével. A Lendl párt minden szombat este más-más helyen jön össze. Agitáló körutjának második állomása 28-án este a Pálfy-étterem, ahol minden független, szabad polgárt szivesen látnak.

*

A *várbeli* első választókerületnek *keresztény szociális pártja* december 29-én délután 5 órakor szervező gyülést tart a Szabad Polgári Kör (I. Attila körut 37, Szarvastér) nagytermében, melyre a párt tagjai ezuton is meghivatnak. Az intéző bizottság dec. 28-án este 7 órakor ugyanott tartja meg értekezletét.

*

A Rózsadomb és vidéke, mely a II. közigazgatási kerület harmadik része, külön választókerület lesz, sorszám szerint a VI-ik.

Még nem volt alkalma a polgárságnak állást foglalhatni s igy még pártszervezésről szó sem lehet.

A Rózsadombon sok szellemi munkás él, akik egy különös, *mérsékelt* szociális állásponton állanak de a Károlyi-párt elvei szerint szeretnék a polgári társadalmi rendet megóvni.

Óbudán december 17-én este *Jakab* László dr. a radikálizmus létjogosultságáról tartott előadást. Figyelmeztet, hogy jön egy áradat, mely a polgárságot elsöpréssel fenyegeti. A társadalmat gyökerében kell megreformálni és nem jótékonysági narkotikumokkal kell gyógyitani. Kéri a polgárságot, hogy hozzon áldozatokat — a munkásság lássa ezt, nehogy a társadalmi egyensuly felboruljon. Ne legyen osztályuralom, de ne legyen sem a kisebbség, sem a többség diktatuurája!

Szikra Sándor éles vádbeszédet mond e polgárságnak a háboru alatti és mostani szerepléséről.

Szilágyi Károly kivánja, hogy azt, amit a régi rossz politika elvesztett azt egy hatalmas uj politika nyerje vissza. Csatlakozzék minden magyar e polgári párthoz és boldogul. A III. kerület tipikus kispolgári kerület s öngyilkosságot követ el az a kispolgár, aki elhagyja a polgári talajt.

A radikális-párt erős munkát fejt ki. Csaknem minden napra esik valami gyülésük. Szeanszok, teaestélyek, hangversenyek csaknem naponkint vannak.

Pártirodául megtudták szerezni az irgalmas-rendtől a Császárfürdőt, ami félremagyarázásra szolgáltatott okot.

Megválasztottak egy 15 tagu végrehajtó bizottságot és egy 100 tagu intézőbizottságot, melyet szintén kibővitenek.

Közgazdaság

Flóra első magyar stearingyertya- és szappangyár r.-t. most tette közzé mérlegét, amely 3,800.000 koronás részvénytőke mellett 1,709.726 kor. tiszta nyereséget mutat ki és 4,940.000 korona tartalékolást jelent. A tavalyi nyereség 2,476.248 koronát, az 1915/6. évi nyereség 1,159.252 koronát, az 1914/5, évi nyereség azonban csak 668.944 kor. tett ki.

Hermes Magyar Általános Váltóüzlet R.-T. igazgatósága az 1917—18. üzletévre szóló mérleget megállapitotta és elhatározta, hogy a december 30-ára összehivott közgyülésnek javasolni fogja, hogy a 80.464 korona elővitellel együtt kimutatott 1,128.429 korona nyereségből osztalékul 8 százalék, azaz 16 korona fizettessék ki és a tartalékalapba 150.000 korona fizettessék. Az intézeti alkalmazottak nyugdijintézete erősbitésére szolgáló 200.000 korona és az intézet huszonötödik évi fennállásának alkalmából a tisztviselőknek külön jutalomdijként kifizetésre kerül 150.000 korona.

A **Kassa-oderbergi vasut** e hó 17-én *Ludvigh* Gyula alelnöklete alatt tartotta meg XLVII-tk rendes közgyülését. Az évi jelentés, mérleg és zárszámadások előterjesztése után a közgyülés a jelentést tudomásul vette és a felmentést minden irányban megadta. Dr. *Perger* Ferenc részvényes kérdésére a vezérigazgató kijelentette, hogy mindeddig a forgalom fentartható volt és annak intézése a társaság személyzetének kezeiben meghagyatott.

Felelős szerkesztő: **VIRAÁG BÉLA.**
Telefon: 24—77 d. e. 10—12.
Szerkesztők:
Holló Tivadar és **Rév Sándor.**

FRENREISZ ISTVÁN a Szent-Gellért-szállóda
ÉTTERMEIBEN ÉS KÁVÉHÁZÁBAN
Délután 1/2 5-től 1/2 7-ig
minden este
BALOGH TESTVÉREK
muzsikálnak.
TEA ÉS SZALON KVARTET
A „MÁRVÁNY"-TEREMBEN.
Magas müvészi nivón álló hangverseny.

VIZVEZETÉKI JAVITÁSOK,
POGÁNY
Budapest, VIII.,
Rökk Szilárd-utca 30.
Telefon: Jozsef 1—48

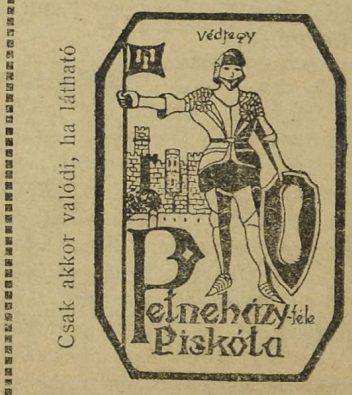

Csak akkor valódi, ha látható e védjegy a csomagoláson.
Különlegesség: Teasütemények, valódi „PETNEHÁZY"féle GYÓGYPISKÓTÁK és gyermekpiskóta.
Mézsütemények, Bonbonok, Fagylaltstb.

PETNEHÁZY LAJOS
CUKRÁSZ
sütemény- és piskóta-gyára
BUDAPEST.
Fő-üzlet: II., (Fő-utca) Corvin-tér 7.
Gyár: II., (Fő-utca) Corvin-tér 12.
Telefonhivó szám: 58—01 és 43—87.

Veszek
mindenféle
régiséget
aranyat
ezüstöt
drágakövet
porcellán
figurát
szőnyeget
butort
zongorát
zálogcédulát
bármiről
GELB Salamon
I., Attila-u. 8.

Kiadó: **Viraág és társa.**
Nyomatott az Attila R-t. könyvnyomda műintézetében, I. ker., Szt. János-tér 1/a.